

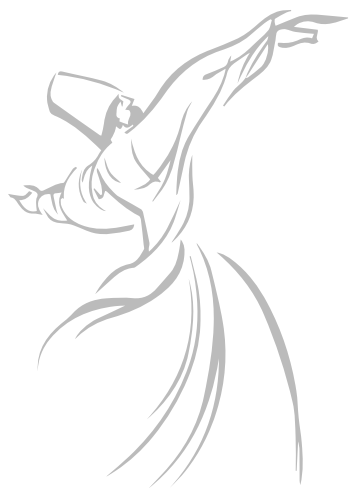
ئۇشبۇ كىتاب ئېلېكترونلۇق تورى تەرىپىدىن تارقىتىلدى

ئەزىز ئوقۇرمەن، ئۇشبۇ كىتاب ئاپتورنىڭ رۇخسەتلى ۋە تەلپى
بىلەن ئېلېكترونلۇق تورىدا تۇنجى بولۇپ تارقىتىلدى.

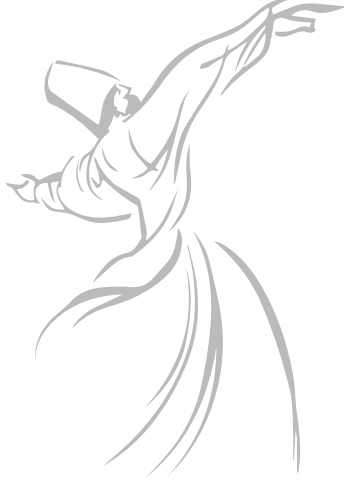
مەۋلانا

«مەسنەۋى» دىن دۇردانىلەر

تۈزگۈچى : ھەبىبۇللا ئابلىمىت

MEVLANA

MESNEVİ-İ ŞERİF

TİMAŞ YAYINLARI

مۇندەرىجە

11.....	كىرىش سۆز
14.....	جالالىدىن رۇمىنىڭ ھاياتى ۋە ئەسەرلىرى
28.....	"مەسنەۋى" نىڭ ئالدىدىكى ئون سەككىز بېيىت
30.....	تاغقا قېچىش
32.....	كۆڭۈل
33.....	رەڭ ۋە نۇر
34.....	چىۋىن
35.....	سۇلايمان ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم تىلگۈچى
36.....	پادىشاھ بىلەن دېدەك
46.....	ئارسلان بىلەن توشقان
53.....	ھەدىيە
57.....	باققال بىلەن شاتۇت
61.....	تىلشۇناس
62.....	ياشاغان سازەندە
68.....	رەسىم چەكتۈرۈش
70.....	بەدەۋى
73.....	بۆرە، تۈلكە ۋە ئارسلان
76.....	ھەقىقى مۇھەببەت
78.....	گاسنىڭ كېسەل يوقلىشى
80.....	ئۆزەمنى بىلىمەن
81.....	ياخشىلىقنىڭ مۇشۇنداق بولسا
81.....	ئاغرىقنى ھېس قىلىش
81.....	لەيلىنىڭ جاۋابى
82.....	ھەزرىتى لوقماننىڭ تۆھمەتكە ئۇچرىشى
84.....	بەدەن ۋە روھ
85.....	خىيالدا ھىلال ئايىنى كۆرۈش
87.....	يىلان ئوغرىسى
88.....	ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈش
90.....	ئارسلاننى ئۆكۈز دەپ قېلىش

91.....	ئېشەك كەتتى.....
94	ۋەيران بولغان سودىگەر
98	مېنى سۆزلەتمە.....
100.....	پادىشاھنىڭ قۇللىرىنى سىنىشى
108.....	قۇللارنىڭ ھەسەت قىلىشى.....
109.....	ھېكمەتلىك سۆزلەر:.....
110.....	بۈركۈتنىڭ خارابىلىققا قونۇشى.....
113.....	ئۇسسغان ئادەم.....
114.....	پادىشاھ بىلەن شەيخ.....
116.....	تىكەن تېرىغۇچى.....
120.....	سۆيگۈ ۋە ساداقەت.....
122.....	دۇئا.....
125.....	دانىشمەن.....
128.....	ئېيىق بىلەن يىگىت.....
133.....	ئەما.....
134.....	ساراڭ بولۇۋالغان دانىشمەن.....
138.....	بوۋاي بىلەن تېۋىپ.....
140.....	مەرگەن بىلەن ئاتلىق ئەسكەر
141.....	بالا، دادا ۋە جۇھاننىڭ ھېكايىسى.....
142.....	بەدەۋى بىلەن پەيلاسوپ
145.....	شەيخنى قارىلىغۇچى.....
148.....	ئۆزۈڭنى بىل
150.....	تۆھمەتكە قالغان دەرۋىش.....
152.....	سوپىلارنىڭ ئەرزى
155.....	ئۆلمەسلىكنىڭ دورىسى
158.....	ئاچ كۆزلۈكنىڭ ئاقىۋىتى.....
160.....	دوستۇڭنى تونۇ
169.....	مەجنۇن
170.....	كۈپتىكى بوياققا چۈشۈپ كەتكەن چېلبۆرە.....
172.....	يالغانچىنىڭ قۇيرۇقى بىر تۇتام
174.....	پەرەز.....
175.....	يىلانچى.....

178.....	ئاشقىنىڭ خېتى
179.....	ئوغرىنىڭ جاۋابى
181.....	يىگىتنىڭ دۇئاسى
189.....	ئىت
191.....	سوپى ۋە قۇرۇق داستىخان
193.....	ئەمىر بىلەن قۇل
195.....	ھايۋانلارنىڭ تىلى
200.....	تۆھمەتكە قالغان ئادەم
205.....	پاشىنىڭ شىكايىتى
208.....	ۋەزىخان
209.....	ئاشىق بىلەن مەشۇق
211.....	ئەتىز بازىرىدىكى پاجىئە
212.....	داڭگال بەيدىغان ئادەم
214.....	دەرياغا ياڭاق ئېچىتىقان يىگىت
216.....	ئىت بىلەن ئەمما
217.....	پادىشاھ بىلەن شائىر
220.....	قابىلىنىڭ گۆر كۈلەشنى ئۆگىنىشى
221.....	باغدا ئولتۇرغان سوپى
223.....	جاۋاب بەرمەسلىكنىڭ ئۆزى بىر جاۋاب
225.....	مەجنۇننىڭ تۆگىسى
229.....	يەرنى تېرىش ئۈچۈن، ئاغدۇرۇش لازىم
231.....	قىلتاققا چۈشكەن قۇش
233.....	بۈركۈت بىلەن ئەر-ئايال
235.....	گۇناھكار ئايال
237.....	بايراقىتىكى ئارىسلان
238.....	شاھزادە
242.....	قېچىر بىلەن تۆگە
243.....	قەلەم
245.....	تۈزنىڭ دەردى
246.....	ئوۋلانغان كىيىك
248.....	نجادىيەت
250.....	سىرلىق ئۆي

254.....	سېناق
256.....	گۆش بىلەن مۈشۈك
257.....	ئەمىر ۋە زاھىد
260.....	خاتالىق
262.....	سوپىنىڭ جەڭگە بېرىشى
264.....	دېدەك بىلەن يىگىت
267.....	شائىر
269.....	ھىندى قۇل
272.....	ئەقىلسىز قۇش
273.....	قوچقار بىلەن ئوغرى
275.....	كارۋان كۆزەتچىسى
276.....	مەشۇقنى ساقلاپ ئۇخلاپ قالغان ئاشىق
277.....	دۇمباقچى
279.....	دەرۋىش بىلەن يولۇچى
281.....	ئويلىغىنىنى قىل
284.....	سۇلتان ماھمۇت
285.....	تىككۈچى
287.....	ھېكمەتلىك سۆزلەر:
288.....	ئىشلىمەي رىزىق تىلىگەن يوقسۇل
293.....	مۇرىتى بىلەن شەيخ
296.....	ئۈچ يولۇچىنىڭ ھېكايىسى
299.....	ئۈچ ھايۋاننىڭ ھېكايىسى
301.....	چاشقان بىلەن پاقا
302.....	ئوغرى بىلەن سۇلتان
305.....	گۈزەل ئات
306.....	پادىشاھ بىلەن مۇدەررىس
308.....	جۇھاننىڭ ئايالى
311.....	ئۈچ شاھزادە
316.....	ئاخىرقى بەش بېيىت
317.....	خاتىمە

كىرىش سۆز

جالالىدىن رۇمىنىڭ "مەسنەۋى" ناملىق ئەسىرى جەمئىي ئالتە جىلد، 25 مىڭ 6 يۈز 32 بېيتتىن تەركىپ تاپقان؛ كىلاسسىك شەرق ئەدەبىياتىدىكى شېئىر ئۇسلۇبىدا يېزىلغان بىر ئەسەردۇر.

مەسنەۋىنىڭ تىلى پارىسچە بولۇپ، مەۋلانە سۆزلىگەن ھېكايە ۋە ھېكمەتلىك سۆزلەرنى شاگىرتى ھېسامىدىن چەلەبى (Husumettin Çelebi) خاتىرىلەپ، رەتلەپ كىتاب قىلغان.

مەسنەۋىدە مەۋلانە بىر ھېكايىنى باشلايدۇ، ئەمما بۇ ھېكايىنى ئاياقلاشتۇرماي ئارىسىدا بېيىت ۋە ھېكمەتلىك سۆزلەرنى سۆزلەيدۇ ۋە ياكى باشقا بىر ھېكايىنى باشلايدۇ. ئاندىن ئۇزۇپ قويۇپ ئالدىدىكى ھېكايىنى يەنە كەلگەن يېرىدىن داۋاملاشتۇرىدۇ. ئەنە شۇ ھېكايىلەر ئارقىلىق تەسەۋۋۇپتىكى پىكىر ۋە ئىدىيەلەرنى شەرھىلەيدۇ. بۇ يەردە بىزگە ئەڭ مۇھىم بولغىنى "مەسنەۋى" دە سۆزلەنگەن ھەر بىر ھېكايىنىڭ ئىنسانلارنى پاراسەتكە، گۈزەل ئەخلاققا يۈزلەندۈرىدىغان نەسىھەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقىدۇر.

جالالىدىن رۇمى ئۆزىمۇ بۇ ئەسىرى توغرىسىدا مۇنداق دېگەن: "بۇ كىتاب مەسنەۋى كىتابىدۇر، مەسنەۋى ھاياتلىقنىڭ ماھىيىتىنى چۈشىنىپ، پەزىلەت مەنزىلىگە يېتىشنى ئويلىغانلار ئۈچۈن بىر يولدۇر.

"مەسنەۋى"دىكى ھېكايىلەرنىڭ بەزىلىرى قەھرىمانلار توغرىسىدا، بەزىلىرى ۋەلىلەر، بەزىلىرى سوپىلار، بەزىلىرى پادىشاھلار ۋە بەزىلىرى ھايۋاناتلار توغرىسىدا سۆزلىنىدۇ. بۇلار ئارتۇقچىلىقى ۋە كەمچىلىكلىرى بىلەن ئوبرازلاشتۇرۇلغان. ئەسلىدە ئۇلارنىڭ كىم بولۇشى مۇھىم بولماستىن، مۇھىمى ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىقى ۋە كەمچىلىكىنى بايان قىلىش ئارقىلىق، كىشىلەرگە شەخسىيەتچىلىك، قىزغانچۇقلۇق، ھەسەتخورلۇق ۋە ئىتتىپاقسىزلىقنىڭ زىيىنىنى شەرھىلەپ، ئىنسانلارنى يامانلىقتىن ئىبرەت، ياخشىلىقتىن ئۈلگە ئېلىشقا چاقىرىدۇ ۋە ئىنسان قەلبىدە ئاللاھقا بولغان چەكسىز سۆيگۈنى ئۇرغۇتىدۇ. بۇ ئىنسانلار گەرچە سەككىز يۈز يىل بۇرۇن

ياشىغان بولسىمۇ، ئەمما ھەر ۋاقىت ئارىمىزدا مەۋجۇتتۇر. ھاياتتىكى مۇھىم ئىشىمىز ئۆزىمىزنى تونۇش، كائىنات بىلەن بىردەكلىك ھاسىل قىلىشتۇر. مەسنەۋى ئاۋام خەلقىمۇ چۈشىنەلەيدىغان ھالەتتە يېزىلغان بولۇپ، ئىرشاد ۋە تەربىيەنى ئاساسى مەقسەت قىلغان.

قوللىرىدىكى "مەسنەۋىدىن دۇراندەلەر" ناملىق بۇ كىتابنى مەن "مەسنەۋى شېرىق" ناملىق تۈركچە نەسىرى شەكىلدىكى تەرجىمىسىدىن ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ مەدەنىي بىلەن كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە ئۇيغۇرچىگە تەرجىمە قىلىپ، تۈزۈپ چىقتىم. تەرجىمە قىلىشتىن بۇرۇن مەۋلانە جالالىدىن رۇمى ھەزرەتلىرىگە ۋە تەسەۋۋۇپقا ئائىت 25 تىن ئوشۇق كىتاب، ماقالە ئوقۇدۇم. مەۋلانە ھەزرەتلىرىنىڭ كونيادىكى مەقبەرەسىگە بېرىپ زىيارەتتە بولدۇم. تەييارلىقىم پۈتكەندە تەرجىمە قىلىشقا باشلىدىم ۋە ئۈنۈمنى كۆردۈم. تەرجىمىدە كۆرۈلگەن خاتالىقلارنى ئەپۇچان رەببىم كەچۈرگەي، كىتابخۇمار خەلقىم تۈزىتىش بەرگەي.

"مەسنەۋىدىن دۇراندەلەر" ناملىق بۇ كىتاب "مەسنەۋى شېرىق" ناملىق كىتابنىڭ بىر-بىر تەرجىمىسى بولماستىن، بەلكى مىللىتىمىزنىڭ ھازىرقى شارائىتىغا، قىممەت قاراشلىرىغا بەكرەك ماس كېلىدىغان ۋە بىزگە مەنەۋى جەھەتتىن تۈۋرۈك بولىدىغان يەرلىرىنى تاللاپ تەرجىمە قىلىپ تۈزۈلگەن كىتابتۇر.

مەن ئوقۇرمەنلەرگە چۈشىنىشلىك بولسۇن ئۈچۈن "مەسنەۋى شېرىق" تىكى باش-ئاخىرى چېچىلىپ كەتكەن ھېكايىلەرنى بىر تەرەپتىن تەرجىمە قىلىپ، بىر تەرەپتىن كىرىشتۈرۈپ بىر پۈتۈن ھېكايە شەكلىگە ئەكەلدەم ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك ھېكمەتلەرنى ھېكايىنىڭ ئاخىرىغا "ھېكمەتلىك سۆزلەر" دەپ قوشۇپ تۈزۈپ چىقتىم.

"مەسنەۋىدىن دۇراندەلەر" ناملىق كىتاب "جالالىدىن رۇمى ۋە ئۇنىڭ ئەسەرلىرى" ناملىق ئۆزۈم يازغان ماقالە، باشتىكى ئون ئالتە بېيت بىلەن ئاخىرقى بەش بېيت، 119 ھېكايە، 1000 دىن ئوشۇق ھېكمەتلىك سۆز ۋە خاتىمە قىسمىدىن تۈزۈلگەن.

"مەسنەۋى" ناملىق كىتابنى پارسچىدىن تۈركچىگە تەرجىمە قىلغان مەرھۇم سۇلايمان ناھىيى (1666-1739) ئەپەندىنىڭ "مەسنەۋى شېرىق" ناملىق كىتابىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قىسمىدا ئېيتقان تەسىرلىك ساتىرلىرىنى، ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىش

جەھەتتە يولۇققان قىيىنچىلىق ۋە ھېسسىياتىمغا بىرلەشتۈرۈپ ، تەرجىمە جەريانىدا مېنى قوللىغان ، كىتابنىڭ روياپقا چىقىشى ئۈچۈن ئىقتىسادى جەھەتتىن ياردەمدە بولغان قېرىنداشلىرىمغا رەھىمىمنى بىلدۈرۈش يۈزىسىدىن تەرجىمە قىلدىم ۋە كىتابخانلارنىڭ ھۇزۇرىغا تۆۋەنچىلىك بىلەن سۇندۇم.

چەكسىز ھەمدۇ-سانالار ئاللاھقا خاستۇر. بەخت-سائادەتنى ماڭا يار قىلغىن. بۇ ئىزدىنىشلىرىمنى قەلبىمنىڭ ئىلھام بۇلىقى قىلىپ، ھېكمەت تىللىرىمنى سۆزلەتكىن. سۆزلىرىم ھايات ھېكمىتىنىڭ تەرجىمىسى بولدى. كۆڭۈلدىن غەم - قايغۇ يوقاپ كەتتى. مەسنەۋى كىتابى تەرجىمە قىلىنىپ بولدى. ھەزرىتى مەۋلانەنىڭ بۇ گۈزەل مەسنەۋىسى ئىلىم سۆيەرلەرنىڭ خەزىنىسىدۇر.

مەسنەۋى ياخشى كۆرگەنلەر ئۈچۈن گۈزەلدۇر، بىباھادۇر. لېكىن ھەممە ئادەمگە جامالىنى كۆرسەتمەيدۇ. سۆھبەتلىرىنىڭ مەھرەملىرى ھال ئىگىسىگە خاستۇر. نادانلار ئۇنىڭ گۈزەللىكىنى، جامالىنى ئىنكار قىلىدۇ. ئىلىم ئادەملىرى ئۇنىڭ ھۆسىنى-جامالىنىڭ گۈزەللىكىدىن زوقلىنىپ ھوزۇرلىنىدۇ.

مەرھەمەت ۋە كۈچ-قۇۋۋەت ساھىبى ئۇلۇغ ئاللاھ بۇ كىتابنى تەرجىمە قىلىشقا مۇبەسسەر قىلدى. ئالەملەرنىڭ رەببىنىڭ مەدەت - ياردىمى بولمىغان بولسا بۇ ئاجىز بەندىسى چارىسىز قالغان بولاتتى. بەندە خاتاسىز بولماس. تەرجىمىدىكى خاتالىقنى ھەممىدىن پاك، ئەپۇچان رەببىم، ئۆزىنىڭ ئىلتىپاتى بىلەن كەچۈرگەي. رەت تەرتىپلىرىدە خاتالىق بولغان تەقدىردىمۇ كىتابخانلار ئۈچۈن يەنىلا پايدىلىقتۇر. تەرجىمە كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە بولدى. جانابى ھەقتىن ئۈمىدۋارلىق بىلەن غەلىبە تىلىدىم. تەرجىمە قىلىۋېتىپ 3 - جىلتقا كەلگەندە قەلىمىم توختاپ قالغان ئىدى. نىشانىڭ يېرىمىغا كەلگەندە، كەمچىلىككە تولغان بۇ قۇلۇڭ ئاجىز كەلگەنتى. جانابى ھەق سۇلتان ئەخمەتتىڭ تەختىگەھنى دائىم قىلسۇن. ئۇ مەرىپەتنىڭ ھىمايىچىسى. كەرەم ئىگىسى بولغان ئۇلۇغ رەببىم، ئۇنىڭ شان-شۆھرىتىنى جاھان ئالىمىدە نۇر چاچقۇزسۇن. ئەسكەرلىرىنى، چەۋەنداز ئەزىمەتلىرىنى، ياردەمچىلىرىنى مەنسۇر ۋە مۇزەپپەر ئەيلىسۇن. دۆلەت دۈشمەنلىرىنى يەر بىلەن يەكسان قىلسۇن.

2017 . 10 . 29 گېرمانىيە

جالالىدىن رۇمنىڭ ھاياتى ۋە ئەسەرلىرى

تۈرك-ئىسلام مەدەنىيەت تارىخىنىڭ ئەڭ يارقىن سىمالىرىدىن بىرى بولغان جالالىدىن رۇمى - مەۋلانە ئۇنۋانى بىلەن ئاتالغان بىر ئۇلۇغ تەسەۋۋۇپچى، پەيلاسوپ، تالانتلىق شائىر ۋە مەنەۋى مەدەنىيەتتىمىزنىڭ سۇلتانىدۇر.

جالالىدىن رۇمى 1207-يىلى 9-ئاينىڭ 30-كۈنى ئافغانىستاننىڭ بۈگۈنكى مەزارى شەرىفتىن 20 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى بەلىخ شەھرىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇنىڭ ئەسلى ئىسمى جالالىدىن مۇھەممەد بولۇپ، "رۇمى" كونيياغا كەلگەندىن كېيىنكى قوشۇلغان ئىسمى ئىدى. "مەۋلانە" بولسا ئۇنى ئۇستاز سۈپىتىدە ھۆرمەتلەپ ئاتىغان ئۇنۋاندۇر.

جالالىدىن رۇمنىڭ دادىسى خارەزىمشاھلار خانىدانلىقىدىكى مەشھۇر ئالىملاردىن بولۇپ، "مەرىپەتنىڭ سۇلتانى" دېگەن ئۇنۋانغا مۇيەسسەر بولغان باھائەددىن ۋەلەد دېگەن كىشىدۇر. ئانىسى بولسا بەلىخنىڭ ئەمرى رۇھنەددىن دېگەن كىشىنىڭ قىزى مۇكىممە خانىمىدۇر.

باھائەددىن ۋەلەد گەرچە بىر ئەمرىنىڭ قىزى بىلەن ئۆيلەنگەن بولسىمۇ، ئەمما ئوردا ئەمەلدارلىرى بىلەن مۇناسىۋىتى ياخشى ئەمەس ئىدى. باھائەددىن ۋەلەد مۇقەددەس دىنىمىز بولغان ئىسلامنى ھەقىقىي ماھىيىتى بىلەن خەلق ئىچىگە يېيىشقا، پاك نىيەتلىك، ھەققانىيەتچى مۇسۇلمانلارنى يېتىشتۈرۈپ چىقىشقا تىرىشقان بىلىملىك كىشى ئىدى. ئەمما بۇ ئەھۋال بەزى خانلىق مەنسەپدارلىرىنىڭ قارشىلىقىغا ئۇچرىغان، چۈنكى ئۇلارنىڭ قارا نىيىتى ئىسلامنى ئۆز مەنپەئەتلىرىگە ئۇيغۇنلاشتۇرۇش ئىدى. يەنە بىر جەھەتتىن شۇ چاغدا ئوتتۇرا ئاسىيانى ئۆزىنىڭ قانلىق ئات- تۇياقلىرىنىڭ ئاستىدا چەيلەپ كېلىۋاتقان موڭغۇل ئىستىلاچىلىرىنىڭ قەدىمى خارەزىم شاھلار خانىدانلىقىنىڭ بوسۇغىسىغا كېلىپ قالغان ئىنتايىن قىيىن زامان ئىدى. مانا مۇشۇنداق سەۋەپلەر تۈپەيلىدىن باھائەددىن ۋەلەد ئائىلىسى ئۆز ھەمراھلىرى بىلەن ھىجرەت يولىنى تاللىغان.

◀ ئۇزۇن سەپەر

بۇ چاغ جالالىدىننىڭ ئون ئىككى ياش ۋاقتلىرى بولۇپ، قۇرئان، تەجۋىت، ھەدىس، ھۆسنخەت ۋە قەھرىمانلار داستانلىرى، مەسەللەر، ھېكايە، چۆچەكلەرنى بىرلىكتە ئۆگەنگەن ئاشۇ سۆيۈملۈك دوستلىرىدىن ئايرىلىپ، قەلبىدە چوڭقۇر ئىزلارنى قالدۇرغان، ئەڭ بەختلىك ئۆسمۈرلۈك چاغلىرىنى ئۆتكۈزگەن ئانا يۇرتى بەلخكە ئىزتىراپ ياشلىرىغا تولغان كۆزلىرى بىلەن نەزەر تاشلاپ، "قەلۋىدا يۇرتۇم" دەپ چوڭقۇر بىر نەپەس ئېلىپ، ئون ئىككى يىللىق ھىجرەت ھاياتىغا ئاتلانغان. جالالىدىن رۇمى كىچىك تۇرۇپلا سۈرگۈنلۈك ھاياتىنىڭ قانداق بىر ھايات ئىكەنلىكىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ، تونۇپ يەتكەن. بىر ئۆسمۈر بولۇش سۈپىتى بىلەن بەزىدە ئۆمىدلىك، بەزىدە ئىرادىسى سۇنغان، قاراڭغۇلۇق ئىچىدە يولنىڭ نەگە بېرىپ، نەدە توختايدىغانلىغىنى بىلمەي، ئەتراپقا ھەيرانلىق بىلەن قاراپ، بالىلىق دەۋرىنى سەرگەردانلىقتا ئۆتكۈزگەن. مانا شۇنداق كۈنلەردە ئۇنىڭغا ھەمرا بولغان، سەپىرىنى مەنلىك ئۆتكۈزۈشكە سەۋەپ بولغان نەرسە، سەپەردە داۋاملىق ئوقۇپ ماڭىدىغان كىتابلىرى ئىدى. كىتابلار ئۇنىڭغا ئەڭ يېقىن ھەمرا ۋە سىرداش بولغان ئىدى.

ئۇزۇن سەپەردە ئۇلار نىشاپۇر، باغداتقا بارىدۇ ۋە ھەرەمگە بېرىپ ھەج پەرزىنى ئادا قىلىپ، شامغا كېلىپ توختايدۇ. شامدا بىر مەزگىل تۇرغاندىن كېيىن ئانادولۇغا قاراپ يول ئېلىپ، مالاتىيا، ئەرزىنجان، سىۋاس، قەيسىرى ئاندىن قاراماندا تۇرۇپ، بۇ يەردە ئەمىر مۇسانىڭ سالدۇرغان مەدرىسىگە يەرلىشىدۇ. بۇ شەھەردە يەتتە يىل تۇرىدۇ، بۇ دەل 1222-يىللىرى ئىدى. جالالىدىن رۇمى 1225-يىللىرى شەھەردىن لالەنىڭ قىزى گۆھەر بىلەن توي قىلىدۇ. بۇ ئايالدىن سۇلتان ۋەلەد ۋە ئالەئېددىن چەلەبى ئىسىملىك ئىككى ئوغلى دۇنياغا كېلىدۇ، ئەمما مەۋلانە ئۆزىنىڭ مېھرىبان ئانىسى مۇئەممەنە خانىمدىن ئايرىلىپ قالىدۇ.

1228-يىلى باھاردا سەلجۇقلار دۆلىتىنىڭ سۇلتانى ئالەئېددىن كەيقۇباتنىڭ تەكلىپ قىلىشى بىلەن، پايتەخت كونياغا كېلىدۇ. كونيا - مەۋلانە ئائىلىسىنىڭ مۇساپىرلىق ھاياتىدىكى ئەڭ ئاخىرى بېكەت ئىدى. بۇ ئون ئىككى يىللىق سەپەردە ھەيۋەتلىك كارۋانلارنى كۆرگەن كىشىلەرنىڭ "نەدىن كېلىپ، نەگە كېتىۋاتىسىلەر؟" دېگەن سوئاللىرىغا باھا ئەدەتتە ۋەلەد: "ئاللاھتىن كەلدۇق، ئاللاھقا كېتىۋاتىمىز،

ئاللاھتىن باشقا ھېچ بىر كۈچ ۋە توسالغۇ بىزنى توسالمايدۇ. " دەپ جاۋاپ بەرگەندى.

◀ كونييا

كونييا خەلقى بۇ كارۋاننى شۇنداق ھەيۋەتلىك قارشى ئالىدۇ، ھەتتا سەلجۇقلار دۆلىتىنىڭ سۇلتانى ئالەئەددىن كەيقۇبات ئۆزىمۇ ئىستىقبالغا چىقىپ ئوردىغا تەكلىپ قىلىدۇ. ئەمما باھائەددىن ۋەلەد : _ ئەي ئەركلىك سۇلتانى! ياخشى كۆڭۈللىرى بىزگە تەگدى. ھالبۇكى ئىماملار مەدرىسكە، شەيخلار خانقاغا، ئەمىرلەر ئوردىغا، سودىگەرلەر سارايلارغا، بويتاقلار بۇلۇڭ-پۇشقاقلارغا، غەربىلار دەڭلەرگە مۇناسىپتۇر. رۇخسەت قىلىشىڭىز بىز ئۆز ئورنىمىز بولغان مەدرىسكە ئورۇنلىشايلى، _ دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن كارۋان كونيادىكى ئەڭ چوڭ مەدرىسلەردىن بىرى بولغان "ئالتۇن ئابا" ناملىق مەدرىسكە يەرلىشىدۇ ۋە ھېچقانداق سوۋغات قوبۇل قىلماي "بىزنىڭ دۇنيا مېلىغا ھاجىتىمىز يوق" دەپ، ئەدەب بىلەن سوۋغىلارنى رەت قىلىدۇ.

بۇ دەۋىرلەردە سەلجۇقلار دۆلىتىنىڭ پايتەختى بولغان كونييا ناھايىتى تىنچ شەھەر بولۇپ، ئىلىم-مەرىپەتنىڭ بۆشۈكى ئىدى. موڭغۇللارنىڭ زۇلمىدىن قاچقان شەرقلىق ئىلىم سۆيەرلەر، سەنئەتكارلار كونيياغا يىغىلغان ئىدى. شەھەر ئانادولۇنىڭ ھەرقايسى يەرلىرىدىن ئىلىم ئۆگىنىش ئۈچۈن كەلگەن ياشلار بىلەن تولغان ئىدى. كونييا ئىسلامنىڭ غەرىپكە يۈزلىنىشىدە ناھايىتى مۇھىم ئورۇن ئىدى. بۇ شەھەردە ھەرخىل مەدەنىيەتتىكى (تۈركلەر، ئەرمەنلەر، يەھۇدىلار، گرېكلار، پارىسلار) ئىنسانلار ياشايتى. شۇڭا ئەتراپتىكى ھەرقايسى مەملىكەتلەردىن كەلگەن زىيارەتچىلەرمۇ كۆپ ئىدى.

مەۋلانە ئاقىلىسىنىڭ بۇ شەھەرگە كېلىشىدىن پۈتۈن شەھەر خەلقى مەسرۇر بولغان ئىدى.

باھائەددىن ۋەلەد كونيادىكى چوڭ مەدرىسلەردە دەرس بېرىشكە باشلايدۇ. ئۇنىڭ دەرىس خانىلىرى ئىلىم ئاشىقلىرى بىلەن لىق تولۇپ، نامى ئەتراپقا تېزلا تارقىلىدۇ.

جالالىدىن رۇمىنىڭ دادىسى باھائەددىن ۋەلەد 1231-يىلى ۋاپات بولغاندىن كېيىن، دادىسىنىڭ ئەڭ يېقىنى _ شەيخ بۇرھانىددىننى ئۇستاز تۇتىدۇ ۋە ئۇ زاتتىن

توققۇز يىل ئىلىم ئالدى. كېيىن مەۋلانە بەزى تالىپلار بىلەن بىرگە ئۆز ئىلمىنى تېخىمۇ چوڭقۇرلاشتۇرۇش مەقسىتىدە، ئايالى بىلەن ئىككى ئوغلىدىن ۋاقىتلىق ئايرىلىپ، باغدات ۋە شاملارغا بېرىپ ئىلىم تەھسىل قىلدۇ. بۇ جەرياندا ئۇ نۇرغۇن ئالىملار، پەلسەپەچىلەر بىلەن ئۇچرىشىدۇ. ئەرەب، پارس ۋە گرىك تىللىرىنى پىششىق ئىگەللەيدۇ.

ئۇستازى شەيخ بۇرھانىدىن ئالەمدىن ئۆتكەندىن كېيىنلا، سۆيۈملۈك ئايالى گۆھەر خانىمىمۇ ياشلا ۋاپات بولىدۇ. جالالىدىن رۇمى بىر تەرەپتىن ئىككى پەرزەنتىنى تەربىيەلەسە، يەنە بىر تەرەپتىن دادىسى ۋە ئۇستازىنىڭ ئىزىنى بېسىپ مەدرىستە دەرس ئۆتىدۇ. جۈمە كۈنلىرى پۈتۈن كونييا جامائەتىگە ۋەز بېرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن جالالىدىن رۇمىنىڭمۇ نامى چىقىشقا، ھۆرمىتى ئېشىپ، تالىپلىرىنىڭ سانىمۇ كۈندىن-كۈنگە كۆپىيىشكە باشلايدۇ. جالالىدىن رۇمىمۇ مەشھۇر بىر ئۇستاز سۈپىتىدە ئەتراپقا تونۇلۇشقا باشلايدۇ.

جالالىدىن رۇمى كەررا خانىم بىلەن نىكاھلىنىدۇ. كەررا خانىم ئوردا ئەمەلدارلىرىدىن بىرى بولغان شاھ مۇھەممەد دېگەن كىشىدىن ئىككى پەرزەنتى (كىميا، ياقۇپ) بىلەن تۇل قالغان، كونيادىكى ئەڭ پەزىلەتلىك ئاياللاردىن بىرى ئىدى.

جالالىدىن رۇمى بۇ پەزىلەتلىك ئايالى كەررا خانىمدىن مەلىكە، ئەمىرالەم ۋە مۇزاففەرەددىن قاتارلىق ئۈچ پەرزەنتىنىڭ دادىسى بولىدۇ.

مەۋلانەنىڭ شەمسى تەبرىزى بىلەن ئۇچرىشىشى

مەۋلانە بىر كۈنى مەدرىستىن چىقىۋاتقاندا شەيخ شەمسى تەبرىزى بىلەن ئۇچرىشىپ قالىدۇ. بۇ ئۇچرىشىش مەۋلانەنىڭ ھاياتىدا ناھايىتى چوڭ بىر بۇرۇلۇشقا سەۋەپ بولىدۇ.

شەمسى تەبرىزى ئىران، ئىراق، سۈرىيە ۋە ئانادولۇنى كېزىپ يۈرگەن بىر تۈرك دەرۋىشى بولۇپ، ئۆزگىچە ئىدىيەسى بار، داۋاملىق قارا دەرۋىشلىك تونىنى ئۈستىدىن چۈشۈرمەيدىغان بىر شەيخ ئىدى.

مەۋلانە بۇ شەيخكە ناھايىتى مەھكەم باغلىنىپ قالىدۇ. ئۇنىڭدىن ھېچ ئايرىلماي كېچە-كۈندۈز سۆھبەتلەردە بولۇپ، ئۇنىڭدىن نۇرغۇن نەرسىلەرنى

ئۆگىنىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ تا بۈگۈنگىچە ئۈگەنگەن پۈتۈن ئىلىملىرىنىڭ ئاللاھ يولىدىكى بىر ۋاستە ئىكەنلىكىنى تونۇيدۇ ۋە ئۆزىدە "ھەقىقەت تەجەللىسى"نى كۆرۈشكە باشلايدۇ. شۇندىن باشلاپ مەۋلانە ئۆزىنىڭ مەدرىستىكى پۈتۈن پائالىيەتلىرىنى توختىتىدۇ، ھەتتا ئائىلىسى بىلەنمۇ ناھايىتى ئاز ئۇچرىشىدىغان بولۇپ قالىدۇ. ھەتتا ئېغىزىدىن "شەمسى" دىن باشقا گەپ چىقمايدىغان ھالغا كېلىدۇ. بۇ ئەھۋال ئەتراپىدىكى كىشىلەرنى راھەتسىز قىلىدۇ ۋە كونييا خەلقى شەمسى تەبرىزىگە ئۆچمەنلىك قىلىشقا باشلايدۇ. بۇ ئەھۋالنى بايقىغان شەمسى تەبرىزى مەۋلانەگە "خوش" دېمەيلا بىر كېچىدە كونيادىن ئايرىلىدۇ. ۋاھالەنكى بۇنىڭ بىلەن ئىش تۈگىمەيدۇ. مەۋلانە تاشقى دۇنيادىن ئالاقىسىنى پۈتۈنلەي ئۈزۈپ، ئىچكى دۇنياسىدا بورانلار چىقىسىمۇ، سىرتىدا بىرتال ياپراقنىمۇ مىدىرلاتماي، شەمسىنىڭ پىراقىدا ئاھ ئۇرۇپ ياشايدۇ. مەۋلانەنىڭ كۈندىن-كۈنگە يامانلاشقان بۇ ھالىنى كۆرگەن ئوغلى سۇلتان ۋەلەد شەمسى تەبرىزىنىڭ شامدا ئىكەنلىكىنى بىلىپ، بىر كارۋان بىلەن بېرىپ، ئۇنى قايتۇرۇپ ئەكىلىدۇ. ئۇ كەلگەندىن كېيىن مەۋلانەنىڭ ئۆگەي قىزى كىميا بىلەن ئۆيلىنىدۇ. كېيىن شەمسى تەبرىزى قانداقتۇر نامەلۇم رەقىبلىرى تەرىپىدىن كونيادا ئۆلتۈرۈلىدۇ.

◀ خام ئىدىم، پىشتىم، ياندىم

مەۋلانە شەمسى تەبرىزىنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن ئۆزىگىچە بىر يول تاپىدۇ. ئۇ ئىجادىيەت يولىغا مېڭىپ، شېئىر يازىدۇ، ساما ئوينايدۇ ۋە ئەتراپىدىكىلەرگە مەنسۇ جەھەتتىن ئۈلگە بولۇپ، ئۇلارنىڭ روھى دۇنياسىنى بېيىتىش ئۈچۈن ئۆمرىنى ئاتاپ نەتىجىدە تەسەۋۋۇپنىڭ پېشۋاسىغا ئايلىنىدۇ.

مەۋلانە ئۆزىنى "خامتىم، پىشتىم، ياندىم" دەپ، ھەسرەتلىرىنى ئىچىگە يۇتۇپ، ئىچىدىن كۆيگەن، تېشىنى كۈل قاپلىغان چوغقا ئوخشاپ قالغان ئىدى. ئەمدى بۇ كۈل قاپلىغان چوغنى بىرسى كېلىپ بىرلا "پۇھ" دېسە ئۆزىنىڭ قىپقىزىل ئاتەشلىك يۈزىنى پۈتۈن ئالەمگە نامايەن قىلاتتى. دەل شۇ چاغدا بۇ چوغدىكى كۈلنى ئۆزىنىڭ سادىق شاگىرتى ھېسامىدىن چەلەبى كېلىپ "پۈلگەن".

ھېسامىدىن بولسا بىرقانچە مەدرىسلەرنى پۈتتۈرگەن بىلىملىك كىشى ئىدى. ئۇ ئۆزى پۈتۈن كۆڭلى بىلەن باغلانغان سۆيۈملۈك ئۇستازى مەۋلانەنىڭ شائىرلىق تالانتىنى بايقاپ، ھەيرانۇ-ھەس قالىدۇ، ئۇستازىنىڭ شېئىر، ھېكايە، رۇبائى ۋە

پۈتۈن سۆھبەتلىرىنى خاتىرىلەپ، بۇلارنى كىتاب شەكلىدە كەلگۈسى ئەۋلادلارغا مىراس قالدۇرۇشقا بەل باغلايدۇ، ۋە بۇ ۋەزىپىنى ئۆزىنىڭ مۇقەددەس بۇرچى دەپ بىلىدۇ. بۇنىڭ بىلەن مەۋلانەنىڭ دۇنياغا مەشھۇر "مەسنەۋى، دىۋان-كەبىر" قاتارلىق ئەسەرلىرى روياپقا چىقىدۇ. بۇ ئەسەرلەردىكى بېيىتلارنى مەۋلانە ئۆزى قەلەم بىلەن يازغان ئەمەس بەلكى مەدرىسلەردە، يوللاردا، ھامامدا، باغلاردا، ساما ئوينىۋاتقاندا سۆزلىگەن بولۇپ، بۇلارنى ھېسامىدىن خاتىرىلەپ، رەتلەپ ماڭىدۇ. مەۋلانە ھاياجانلانغان چاغلىرىدا ئارقا-ئارقىدىن سۆزلىگەن بېيىتلىرىنى يېزىشقا ئۈلگۈرەلمەي قالدىغان ئەھۋاللارمۇ بولغان، ھەتتا كېچە-كۈندۈز توختىماي شېئىر، رۇبائىلارنى سۆزلىگەن، ئەمما بەزىدە ئايلاپ ھەتتا ئىككى يىلغا قەدەر ھېچ بىر نەرسە سۆزلىمىگەن چاغلىرىمۇ بولىدۇ.

◀ مەۋلانەنىڭ ئەسەرلىرى

مەۋلانەنىڭ ئاساسلىق بەش ئەسىرى بار. مەسنەۋى، دىۋانى-كەبىر، فەھى-مافەھ، مەجەلىسى-سەبئ (يەتتە مەجلىس) ۋە مەكتۇباتلار.

◀ مەسنەۋى:

مەسنەۋى – جەمئى ئالتە جىلد، 25632 بېيىتتىن تەركىپ تاپقان، كىلاسسىك شەرق ئەدەبىياتىدىكى شېئىر ئۇسلۇبىدا، يەنى ئىككى مىسرالىق، ئۆز-ئارا قاپىيەداش بولغان، "فائىلاتۇن-فائىلاتۇن-فائىلۇن" دېگەن ۋەزىندە يېزىلغان. مەسنەۋىنىڭ تىلى پارىسچە بولۇپ، مەۋلانە سۆزلىگەن بېيىتلارنى، ھىكايىلەرنى، ھېكمەتلىك سۆزلەرنى شاگىرتى ھۈسەمەتتىن چەلەبى خاتىرىلەپ، رەتلەپ كىتاب قىلغان.

مەسنەۋىدە مەۋلانە بىر ھىكايىنى باشلايدۇ، ئەمما بۇ ھىكايىنى ئاياغلاشتۇرماي ئارىسىدا بېيىت ۋە ھېكمەتلىك سۆزلەرنى ۋە ياكى باشقا بىر ھىكايىنى سۆزلەپ ئاندىن يەنە ئەسلىدىكى ھىكايىنى كەلگەن يېرىدىن داۋاملاشتۇرىدۇ.

دىۋانى-كەبىر:

دىۋانى-كەبىر دېگەنلىك شېئىرلار توپلانغان "بۈيۈك دەپتەر" دېگەنلىك بولۇپ، يەنە "بۈيۈك دىۋان" دەپمۇ ئاتىلىدۇ.

مەۋلانەنىڭ ھەرقايسى دەۋردە ۋە تۈرلۈك مەزمۇندا يېزىلغان شېئىرلىرىنىڭ

جۇغلانمىسىدۇر.

بۇ ئەسەرنىڭ تىلى پارىسچە بولۇپ، ئاز ساندىكى بەزى شېئىرلىرى تۈركچە،
ئەرەبچە ۋە گېرىكچە يېزىلغان.

دىۋان-كەبىردىكى شېئىر ۋە رۇبايلارنىڭ سانى 40 مىڭ مىسرادىن ئىبارەت.

دىۋان-كەبىردىكى ھېكمەتلەر، پاساھەتلىك سۆزلەر، چوڭقۇر مەنالار،
ئاشىقلىق، يېگانىلىقنى ئىپادىلەيدىغان ئۇنچىلەر ۋە بېيىت قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى
ئاللاھنىڭ بەرگەن ئىلھامى بىلەن مەۋلانەنىڭ كۆڭلىدىن ناھايىتى گۈزەل ئىبارىلەر
بىلەن ئۇرغۇپ چىققان.

بۇ شېئىرلار رېتىملىقى، رەڭدارلىقى ۋە شېئىرىي تىلنىڭ گۈزەللىكى بىلەن
شېئىر گۈزەللىكىدىن ھالقىپ، گۈزەللىكنى جانلاندۇرىدىغان بىر ئىلھام قۇياشىغا
ئايلىنغان.

ئاشىق بولسا مەۋلانەنىڭ كۆڭلى ئارقىلىق مەشۇقىغا ئېرىشكەن.

مەۋلانە سۆز ئۈستىسى بولۇپ، ئۇنىڭ ھاياتتا سۆزلىشىلا ئەمەس، سۈكۈتنىڭ
ئۆزىمۇ بىر مەنانى ئىپادىلىگەن. ئۇنىڭ ئوينىغان ساماسىنىڭ ھەر بىر ھەرىكىتىمۇ
بىر ھېكمەتلىك سۆز. ئۇنىڭ تىنچ ھالىتى گەپ قىلغان ھالىتىدىن بەكرەك چوڭقۇر
مەزمۇنلارنى ئىپادىلەپ بەرگەن. ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغان قۇلاقلاردىن يۈرەكلەرگە
نۇر ياغقان. يۈرىكىنىڭ قەدەھلىرىگە شاراپ، روھىنىڭ ئاغزىغا ئابھايات ئاققان.

خەلق مەۋلانە شېئىرلىرى ئارقىلىق دىننىڭ، ھەقىقەتنىڭ، يارىتىلىشنىڭ
ئىچكى ماھىيىتىنى تونۇپ يەتكەن. شۇڭا ئۇ خەلق ئىچىگە قانچە چۆككەنسېرى،
شۇنچىلىك يۈكسەلگەن.

بىز ئۆزىمىزنىڭ چەكلىك ئەقلىمىز بىلەن مەۋلانەنىڭ بەزى ھېكمەتلىك
سۆزلىرىنىڭ مەنىسىنى تازا تولۇق چۈشىنەلمەيمىز، چۈنكى مەۋلانە بىر قۇلۇغ
زات بولۇپ، ئۇنىڭ سۆزلىرىدە ئىنتايىن چوڭقۇر ھېكمەتكە تولغان مەنالار
يوشۇرۇنغاندۇر.

ئۇنىڭ سۆزلىرىنى چۈشىنىش ئۈچۈن خۇددى ئۆزى "كۆزۈڭنى يۇمۇپ،
قەلبىڭنىڭ كۆزى بىلەن كۆر" دېگەندەك، قەلبىڭنىڭ كۆزىنى ئېچىشقا، ئەقىل ۋە

ئىدراكىنىڭ ئىچىگە كىرىپ، زەررىچىلەردەك كىچىك پارچىلارغا پارچىلىنىشقا توغرا كېلىدۇ. بىر نەرسىنىڭ تاشقى كۆرۈنىشىنى ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ يارىتىلىشىدىكى ھېكمىتىنى بىلىش قەلبى ئويىغاقلارغا خاستۇر.

مەۋلانەنىڭ ئۇ گۈزەل شېئىرلىرىنىڭ ھەممىسى ئوخشاش بىر روھتىن، ئوخشاش بىر كۆڭۈلدىن چىققان نۇر، ھېكمەتتۇر. ئۇنىڭ شېئىرلىرى قۇرئاننىڭ ئايەتلىرى ۋە پەيغەمبەرلەر سۆزلىرىنىڭ روھتىكى مەدھىيەسىدۇر. ئۇنىڭ شېئىرلىرى ئۆز زامانىسىدا قانداق بىر ئەھمىيەتكە ئىگە بولغان بولسا، ھازىرقى زامانىمۇ ئوخشاش ئەھمىيەتكە ئىگىدۇر.

مەۋلانەنىڭ بۇ ئەسەرلىرى يالغۇز تۈرك خەلقى ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن دۇنيا مەدەنىيىتىنىڭ بىباھا خەزىنىسىدۇر.

◀ فەھى مافىھ :

"فەھى مافىھ" بولسا "ئىچىدە ھەممىسى بار" ياكى "ئىچىدىكى ئىچىگىدۇر" دېگەن مەنالارنى بىلدۈرىدۇ.

بۇ ئەسەر مەۋلانەنىڭ ھەر تۈرلۈك ئىلىم مەجلىسلىرىدە سۆزلىگەن نۇتۇقلىرىنىڭ ئوغللى سۇلتان ۋەلەد تەرىپىدىن توپلىنىپ، رەتلىنىپ مەيدانغا كەلگەن. جەمئى 61 بۆلۈمدىن تۈزۈلگەن بىر كىتابتۇر. بۇ ئەسەردە بەزى سىياسى مەسىلىلەرمۇ ئوتتۇرىغا قويۇلغانلىقى ئۈچۈن، شۇ دەۋردىكى تارىخىي ئارقا كۆرۈنۈشىنى ئىپادىلەيدىغان تارىخى ئەسەر بولۇپ قالغان.

◀ يەتتە مەجلىس :

"يەتتە مەجلىس" ناملىق بۇ ئەسەر مەۋلانەنىڭ يەتتە قېتىملىق چوڭ نۇتۇقلىرىنىڭ خاتىرىلىنىشىدىن مەيدانغا كەلگەن. مەۋلانەنىڭ ۋەزىلىرىنى ھۈسەمەتتىن چەلەبى ۋە ئوغللى سۇلتان ۋەلەدنىڭ خاتىرىلىشى بىلەن ئاساسى مەزمۇنى ئۆزگەرمىگەن ئاساستا مەيدانغا كەلگەن بىر ئەسەردۇر.

بۇ ئەسەردە ئاساسەن تۆۋەندىكى يەتتە مەزمۇن سۆزلىنىدۇ.

(1) توغرا يولدىن ئايرىلغان قەۋملەرنى قانداق يوللار ئارقىلىق

قۇتۇلدۇرغىلى بولىدۇ ؟

(2) گۇناھلاردىن قۇتۇلۇپ، ئەقىل يولى ئارقىلىق غەپلەت ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىش.

(3) ئېتىقادتىكى قۇدرەت.

(4) تەۋبە قىلىپ، توغرا يولنى تاپقانلار ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىدىن بولىدۇ.

(5) بىلىمنىڭ قەدىر-قىممىتى.

(6) غەپلەتكە يېتىش.

(7) ئەقىلنىڭ قىممىتى.

بۇ يەتتە مەجلىستە شەرھىلەنگەن ھەدىسلەر بىلەن بىرلىكتە يەنە 41 ھەدىس بار بولۇپ، مەۋلانە تاللىغان بۇ ھەدىسلەر كۈچلۈك ئىجتىمائىيلىققا ئىگە بولۇپ، شۇ دەۋرلەردە ئىنسانلارنى قاپلىغان مەنىۋى بوھراندىن قۇتۇلدۇرغان. ئۆمىدىسىزلىك، زىددىيەت ئارىسىدا قايىمۇقۇپ، قاراڭغۇلۇقتا گاڭگىراپ قالغان كىشىلەر بىلەن تولغان ئىجتىمائى جەمئىيەتنى ئۆمىد مەشئىلى بىلەن يورۇتقان.

◀ مەكتۇبات (مەكتۇپلار)

"مەكتۇپلار" ناملىق بۇ ئەسەر بولسا مەۋلانەنىڭ سەلجۇقلار دۆلىتى ھۆكۈمدارلىرى ۋە شۇ دەۋردە ئالدىنقى قاتاردا تۇرىدىغان زاتلارغا نەسىھەت ئۈچۈن يازغان خەتلەر، مەۋلانەدىن سورالغان سوئاللارغا يېزىلغان جاۋاپلار، شۇنىڭ بىلەن بىرگە يەنە ئىلمىي مەسىلىلەر توغرىسىدا يېزىلغان ماقالىلار بولۇپ جەمى 147 پارچە مەكتۇپتىن تۈزۈلگەن بىر كىتابتۇر.

بۇ مەكتۇپلار ئەدەبىياتتىكى قائىدىلەر بويىچە يېزىلغان بولماستىن بەلكى پۈتۈنلەي ئاددى، ئاممىباب سۆزلەر بىلەن يېزىلغان. مەكتۇپتىكى خىتاپلار كىشىلەرنىڭ ئەمەل-مەنەسەپلىرىگە قاراپ ئەمەس بەلكى خەت يېزىلغان كىشىنىڭ ئەقلى ئىقتىدارى ۋە قىلغان ياخشى-يامان ئىشلىرىغا ئاساسەن شۇ كىشىگە ماس كېلىدىغان سۆز-ئىبارلەر بىلەن خىتاپ قىلىنغان ۋە ئۇ كىشىنىڭ سۆزلىرىگە جاۋاپ ۋە خىزمەتلىرىگە باھا بېرىلگەن.

بۇ مەكتۇپلاردا ئىنسانلارغا پايدىلىق، ھېكمەتكە تولغان نۇرغۇن ئېسىل

سۆزلەر بار. مەسىلەن:

ھەممە ياخشى كۆرۈپ ئىچىدىغان تاتلىق سۇنىڭ بېشىدا ئادەم كۆپ بولىدۇ.
ئاي نۇرىنى چاچسا، ئىت قاۋاپ تۇرىدۇ، ئاينىڭ نېمە گۇناھى باركى؟ ئىتنىڭ
خۇيى شۇ تۇرسا.

ياتلارنى ئالدىغان، ئۆز خەلقىنىمۇ ئالدايدۇ.

ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئالىيجاناب بەندىلىرى بار، ئۇلار يەر يۈزىگە چۈشكەن
يامغۇرغا ئوخشايدۇ. قارا تۇپراققا چۈشسە بەرىكەت كېلىدۇ، دېڭىزغا چۈشسە
ئۈنچە-مەرۋايىت مەيدانغا كېلىدۇ.

ئاشىقى بولمىغان كىشى ئۆلۈكتەك ياشايدۇ. ئاشىق بىلەن ئۆلگەن مەڭگۈ
تىرىك تۇرىدۇ.

دۈشمەنلەرنىڭ ئىچىدە ئەڭ يامان دۈشمەن، ئىچىدىكى نەپرەتتۇر.

ئىنسان نېمە ئىش ئۈچۈن يارىتىلغان بولسا، شۇ ئىش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ
ئاسان تۇيۇلىدۇ.

سەن ئاشىق بولمىغىچە، سۆيگۈنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيسەن. يوقال،
ئوتلاقتا ئوتلا، سەن بىر ئېشەكسەن.

ھەقىقى دوست – ئەقلىمىز؛ نەپسىمىز – دۈشمىنىمىزدۇر.

◀ مەۋلانە ۋە موڭغۇللار

مەۋلانەنىڭ ياشىغان دەۋرى موڭغۇللارنىڭ تاجاۋۇزچىلىقى تاكى ئانادولۇ
تۇپراقلىرىغىچە كېڭەيگەن بىر دەۋر ئىدى. موڭغۇللارنىڭ ئانادولۇغا قىلغان
يامانلىرى يۈرۈشلىرى نەتىجىسىدە، سەلجۇقلار دۆلىتى ۋە ئەتراپتىكى ئىسلام
دۆلەتلىرى تەھدىت ئاستىدا قالغان ئىدى.

بۇ ۋاقىتتا سەلجۇقلار دۆلىتى ئىچىدىمۇ سىياسى بۇھران بار ئىدى. ھەرقايسى
ئوغلۇز قەبىلىلىرى ئارىسىدا قەبىلىۋازلىق ئەۋج ئالغان ئىدى. پادىشاھقا قارشى يامان
غەرىزلىك ئەمىرلەر موڭغۇللار بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ، ساتقىنلىق قىلاتتى. شۇ
چاغلاردا قانداقتۇر ئاتىلىشتا "قاق ساقالار" دەپ ئاتىلىدىغان، مەۋجۇت ھاكىمىيەتنى
ئۆرۈپ، يېڭى ھاكىمىيەت قۇرماقچى بولغان نامەلۇم بىر تەشكىلات، سۇلايمان شاھ

ئوغلى ئەرتۇغرۇل غازىنى ئۆز قەبىلىسىنى باشلاپ غەرب تەرەپكە يەنى بىزانس چېگرالىرىغا يۆتكىلىشنى بۇيرۇيدۇ ۋە شۇ يۆنىلىش بويىچە يۆتكىلىدۇ. كېيىن بۇلار كۈچىيىپ، ئوسمانلى ئىمپېرىيەسىنىڭ قۇرۇلۇشىغا ئاساس سالدى. شۇ چاغدا چىقىرىلغان بۇ قارار توغرا ئىدى. چۈنكى سەلجۇقلار دۆلىتىنىڭ موڭغۇللارغا تاقابىل تۇرۇشى ئىمكانسىز ئىدى. يۇقىرىدا دەپ ئۆتكىنىمىزدەك سەلجۇقلار دۆلىتى سىياسى، ئىقتىسادى ۋە ھەربى جەھەتتە كىرىزىس ئىچىدە قالغان، سۇلتان ئالەئىددىن كەيقۇباتمۇ زەھەرلىنىپ ئۆلگەن ئىدى. ئۇنىڭ سىياسەتتە پىشىمغان ئوغۇللىرى سەلتەنەت ۋە سۆھبەتسى ئىچىدە ئىدى. دۆلەت چارىسىز، ئۇرۇشقا كۈچى يەتمەيتتى. ئىچكى قالايمىقانچىلىق ۋە تاشقى دۈشمەننىڭ ئارىسىدا قالغان خەلق ماددى ۋە مەنىۋى جەھەتتىن پۈتۈنلەي تۈگەشكەن بىر ۋەزىيەتتە ئىدى. مانا مۇشۇنداق بىر ۋەزىيەتنى پۇرسەت بىلگەن موڭغۇل قوماندانى باجۇ نويان ئانادولۇغا بولغان يامانلىرى ھۇجۇمنى تېزلىتىدۇ.

1243-يىلى موڭغۇللار ئانادولۇنىڭ ئەرزۇرۇم، قىرشەھرى، قەيسىرى، سىۋاس قاتارلىق مۇھىم شەھەرلىرىنى بېسىۋېلىپ، نۇرغۇن ئىنساننىڭ جېنىغا زامىن بولۇپ، شەھەرلەرنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلدۇ. گەرچە سەلجۇقلارنىڭ يامانلىرى 80 مىڭ، موڭغۇللار 45 مىڭ بولسىمۇ، ئەمما سەلجۇقلار ئەسكەرلىرى مەنىۋى جەھەتتىن پۈتۈنلەي تۈگەشكەن بولۇپ، جەڭگىۋارلىقى يوق دېيەرلىك ئىدى. سۇلتان غىياسىددىن كەيخىسراۋ قورقۇنچ ۋە ۋەھىمە ئىچىدە ئالاقزادە بولۇپ، ئۇرۇش باشلانماستىنلا جېنىنى ئېلىپ قاچىدۇ. بۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن ئەسكەر ۋە قوماندانلارمۇ قېچىپ كېتىدۇ. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن موڭغۇللار كونيانى مۇھاسىرىگە ئالىدۇ. ئەمما مەۋلانە ھەزرەتلىرىنىڭ مەنىۋى كۈچى ئالدىدا، باجۇ نويان كونيانى ئىشغال قىلىشتىن ۋاز كېچىدۇ. باش ۋەزىر بىلەن موڭغۇللار ئارىسىدا كېلىشىم تۈزۈلۈپ، كونيە خەلقى موڭغۇللارغا ناھايىتى يۇقىرى تۆلەم تۆلەيدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا موڭغۇللار بۇلاڭ-تالاڭ قىلغان بايلىقنىڭ سانى ھەددى-ھېساپسىز ئىدى. پەقەت ئولجا ئالغان ئالتۇنلارنىڭ ئۆزىنىلا 300 تۈگىگە ئارتىپ ئېلىپ ماڭغان ئىدى.

سەلجۇقلار دۆلىتى زاۋاللىققا يۈزلەنگەن بۇ مەزگىلدە، خەلق قاتتىق زۇلۇم ئىچىدە قالىدۇ. ئۇرۇش دەستىدىن ئىنتايىن نامراتلىشىپ، ھەر يەرنى ئاچارچىلىق قاپلايدۇ. ئۆز-ماكانلىرىدىن ئايرىلىپ خانى - ۋەيران بولغان خەلق بىر قۇتۇلۇش يولىنى ئىزدەيدۇ. كىشىلەر نېمە قىلىشنى بىلمەي، تېڭىرقاپ قالغان ئىدى.

خۇددى "دېڭىزغا چۈشۈپ كەتكەن ئادەم يىلانغا ئېسىلىپتۇ" دېگەندەك كىشىلەر ھەرخىل يامان يول ۋە تەرىقەتلەرگە، زەھەرلىك پىكىر ئېقىملىرىغا ئاسانلا ئەگىشىپ كېتىۋاتاتتى.

موڭغۇللارنىڭ غەلىبىسى ۋە پىتنە-پاساتلىرى سىياسى جەھەتتىن ۋەيران بولغان، مەنسەۋى جەھەتتىن ئۆزىنى يوقاتقان مۇسۇلمانلارنىڭ ئىمان تومۇرىنى كېسىپ، مۇسۇلمانلارنى تەلتۆكۈس يوقىتىشنىڭ يولىنى ئاچقان ئىدى.

موڭغۇللارنىڭ بۇ يولىنى توسۇش ۋەزىپىسى مەۋلانەگە يۈكلەنگەن، قىلىچ ئارقىلىق قۇتقۇزالمىغان جاننى، جىھادى-ئەكبەر (مەنسەۋى جىھاد) ئارقىلىق قۇتقۇزۇشقا توغرا كەلگەن ئىدى.

مانا مۇشۇنداق بىر ۋاقىتتا، مەۋلانە خەلققە ئۈمىد بېغىشلايدۇ، مۇسۇلمانلار ئارىسىغا قېرىنداشلىق، ھەمكارلىق ۋە مېھرى-شەپقەت ئۇرۇقلىرىنى چاچىدۇ. ئانادولۇ خەلقىنىڭ ئەڭ ئېغىر پەيتلىرىدا ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئاللاھقا بولغان چەكسىز ئاشىقى بىلەن خەلقنى بىرلىك-ئىتىپاقلىققا چاقىرىدۇ ۋە زور ئۈنۈمگە ئېرىشكەن.

"بىز بىرلەشتۈرۈش ئۈچۈن كەلدۇق، ئايرىش ئۈچۈن ئەمەس" دېگەن بۇ تېرەن پىكىرلىرى پۈتۈن ئىنسانلارغا چىراق بولىدۇ.

– يەنە كەل، كەل يەنە، ئەي جان يەنە كەل!

بۇتقا چوقۇنساڭمۇ، كۇفۇرلۇق قىلساڭمۇ، يەنە كەل!

ئۈمىدسىزلەرگە يېپىقتۇر بۇ ئىشىك،

يۈز قېتىم تەۋبە قىلغانمۇ يەنە كەل !

– دەپ دىنلار ۋە مىللەتلەر ئارىسىغا دوستلۇق ئۇرۇقىنى چاچىدۇ. ئىنسانلارغا بىر ئۈمىد مەشئىلىنى ياندۇرۇپ ئىنسانپەرۋەرلىك ئىدىيەسىنى تەشەببۇس قىلىدۇ. باشقا دىندىكى ئىنسانلارغا ئىسلام نىڭ گۈزەللىكلىرىنى، تەۋھىد ھەقىقەتلىرىنى ئىلىم ۋە ھېكمەتلەر بىلەن چۈشەندۈرۈپ، ئۇلارنىڭ يۈرەكلىرىنى ئىسلام نۇرى بىلەن يورۇتىدۇ. سۆيگۈ، مۇھەببەت، دوستلۇق ئارىسىدا قالغان موڭغۇللار تۈركلەر ئىچىگە سىڭىپ، مۇسۇلمان بولۇپ، ئېرىپ كېتىشكە باشلايدۇ. مانا بۇ مەۋلانە ھەزرەتلىرىنىڭ مەنسەۋى كۈرىشىنىڭ رولى. بۇنداق بىر ئەھۋال ئاستىدا چارىسىز قالغان موڭغۇللار ئانادولۇنى تەرك ئېتىپ، كېتىشكە مەجبۇر بولىدۇ. شۇڭا بۈگۈنكى ئانادولۇدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىدا مەۋلانەنىڭ

رولى ناھايىتى چوڭدۇر.

◀ ئىنسانلار كۆڭۈل سۇلتانىدىن ئايرىلدى

1273-يىلى 12-ئاينىڭ 17-كۈنى كونيا ئاھالىسى چوڭقۇر قايغۇ ئىچىدە ئىدى، بۇنداق كۆپ ئادەملەرنىڭ توپلاشقانلىقى كونىدا ھېچ كۆرۈلمىگەن بىر ھادىسە ئىدى. ھاۋا ئىنتايىن سوغۇق، ئاچچىق شامال جەندىن ئۆتەتتى. مەۋلانا ھەزرەتلىرىنىڭ كېسلىنىڭ ئېغىرلاشقانلىقىنى پۈتۈن كونيا خەلقى ئاڭلاپ، ھەممىسى مەۋلانە دەرگاھى ئالدىغا توپلانغان ئىدى. بوۋاي-موماي، كىچىك بالىلار ھەممىسى دۇئالارنى ئوقۇپ، مەۋلانەنىڭ كېسلىگە شىپالىق تىلەيتتى.

كونىادىكى مۇسۇلمان، خرىستىئان، يەھۇدى ھەممىسى بىر مەيدانغا يىغىلغان، ھەممىسىنىڭ قايغۇسى، تىلەكلىرى ئوخشاش ئىدى. ئەتراپتىكى شەھەرلەردىن كېلىۋاتقان ئىنسانلار يولغا سىغماي قالغان ئىدى. سوپىلار يېنىك ساما ئوينىسا، سازچىلار نەيلىرىنى مۇڭلۇق چېلىپ، ئاللاھتىن ئۆز پىرىغا شىپا تىلەيتتى.

مەۋلانە ھەزرەتلىرى ئېغىر كېسەل ئازابىدىن ھالسىرىغان لەۋلىرىنى تىتىرىتىپ تۇرۇپ، ئۆز كۆڭلىنى مۇنداق بايان قىلغان: _ مەن سۆيگىنىمنىڭ يېنىغا كېتىۋاتمەن، ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان ھەر كىم تىرىكتۇر...

ھەقىقەتەن باشقىسى بىلەن مەشغۇل بولغان ھەركىم، ئەقىل ۋە بىلىمگە ئىگە بولسىمۇ، سەن ئۇنى پۈتۈنلەي يوق دەپ بىل! چۈنكى بارلىقىڭدىن ۋاز كېچىپ، ئۇنىڭ بارلىقىغا پۈركەنمىگىچە، ئۇنىڭغا ئېرىشەلمەيسەن! بۇ بىر ھەقىقەتتۇر. جەندىن باشقا نېمە بولسا پانى، يوقىلىپ كېتىدۇ.

"مەن ئۆلگەندىن كېيىن، مازىرىمنى يەردىن ئىزدەيمەنلار! بىزنىڭ مازىرىمىز ئىلىم ئىگىلىرىنىڭ كۆڭۈللىرىدە..."

مەۋلانە ھەزرەتلىرى يۈرەك سۆزىنى تۈگىتىپ، "ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لا ئىلاھە ئىللاھ" _ دەپ، بۇ پانى دۇنيادىن مەڭگۈلۈك ۋىدالىشىدۇ.

ھەزرىتى مەۋلانە جالالىدىن رۇمغا ھەر كىم ئۆزىنىڭ دۇنيا قارىشىغا ئاساسەن باھا بېرىدۇ. ئۇ بەزىلەرگە كۆرە بۈيۈك بىر شائىر، بەزىلەر ھەقىقە ئاشىق بىر سوپى دىسە، بەزىلەر ئۇنى ئۇلۇغ ئىسلام پەيلاسوپى دەيدۇ.

ھەزرىتى مەۋلانە جالالىدىن رۇمنىڭ پىكىرلىرى، چۈشەنچىلىرى ھەر دەۋردە، ھەرخىل مىللەتلەرنىڭ قىزىقىشىنى قوزغىغان. ئۇنىڭ ئەسەرلىرى نۇرغۇن تىللارغا تەرجىمە قىلىنىپ، پۈتۈن دۇنيا خەلقىنىڭ قىزىقىپ ئوقۇشىغا مۇيەسسەر بولغان. مەۋلانا ئەسەرلىرى ۋە ئۇنىڭ پىكىرلىرى تۈرك كىلاسسىك ئەدەبىياتى، پەلسەپەسى ۋە تۈرك-ئىسلام مەدەنىيەت تارىخىمىزنىڭ ئابىدەسىدۇر.

مەۋلانا ئاشىقنى، گۈزەللىكنى، توغرىلىقنى، ياخشىلىقنى، ھەقىقەتنى ئارزۇ قىلىدىغانلارغا ئۈلگىلىك شەخستۇر. قاراڭغۇلۇقتا قالغان كىشىلەرگە چىراغ ياققان بىر ھىممەت قولى، ھىجران دەستىدىن ئىزتىراپ چېكىپ ئىگرىغانلارغا شىپالىق يامغۇردۇر. ھاياتىنى ھەقىقى مەناسى بىلەن ئەكس ئەتتۈرگەن، ھەر نەرسىنىڭ ئىنساندا بولىدىغانلىقىنى ۋە پۈتۈن تەبىئەتنى ئاللاھنىڭ ئىنسان ئۈچۈن بارلىققا كەلتۈرگەنلىك توغرىسىدىكى بىلىمنى سۇنغان زاتتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا، بولۇپمۇ "مەسنەۋى" ناملىق ئەسىرىدە ئەڭ كۆپ ئۇچرايدىغىنى تەبىئەتنىڭ ئالامەتلىرىدۇر. يەنى قەھرىتان قىشنىڭ سوغۇقلىرىدىن، باھارنىڭ گۈزەللىكلىرىدىن، تۇپراقتىن، ئېكىنزارلىقلاردىن، خاماندىن، تۈگمەندىن، دەريالاردىن، ئۆستەڭ سۇلىرىغا چىلاپ يىگەن قۇرۇق ناندىن، تاغلاردىن، ئورمانلاردىن، دۆڭلەردىن، ئېدىرلاردىن، چۆللەردىن، ئارىسلان، تۈلكە، كىيىك، چاشقان، ئىت، بېلىقلاردىن "سۆز ئاچقان ھېكايىلارنى سۆزلەيدۇ. ھېكايىلىرىدە سۆزلىگىنىدەك ئاشىق مەۋلانە ئۈچۈن بىر ئارىسلاندۇر (شىر)، بۈركۈتتۇر، ئۇرۇش قەھرىمانى رۇستەمدۇر، ھەرگىز قوزا ئەمەس. قەلبىنى سۆيگۈگە تولدۇرغان ئەيسا ئەمما ۋاقتى كەلگەندە يەنە رۇستەمدۇر، زاھىد ئەمەس.

بۈگۈنكى دەۋردە ھەزرىتى مەۋلانەنىڭ ئېسىل ئەخلاق-پەزىلىتى ۋە يول كۆرسەتكۈچى دانا پىكىرلىرى، سۆيگۈ مۇھەببەتكە تولغان گۈزەل سۆزلىرىگە، پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ تېخىمۇ ئېھتىياجى بار. بىر تەرەپتە ماددىي بايىش-تېجىلىق، بىر تەرەپتە ئاچ-يالىڭاچلىق، بىر تەرەپتە سەلەنەت، بىر تەرەپتە ئۇرۇش ئوتلىرى قاپلىغان بۈگۈنكى دۇنيادا، مەۋلانەنىڭ ئۇلۇغ ئىدىيەسى ئىنسانىيەت ئۈچۈن مەنسۇ دورىدۇر.

ھەزرىتى مەۋلانەنىڭ مۇبارەك ئاياقلىرى تەگكەن بەلختىن تا كونيياغىچە بولغان بۇ خاسىيەتلىك زېمىن، بۇندىن سەككىز يۈز يىل مۇقەددەم چىڭگىزخان ئەسكەرلىرىنىڭ ئات-تۇياقلىرى ئاستىدا چەيلەنگەن بولسا، بۈگۈنمۇ ئوخشاشلا

ئاسماندىن يېغىۋاتقان بومبىلارنىڭ دەھشەتلىك پارتلاشلىرى نەتىجىسىدە كۆيۈپ كۈل بولماقتا. ئۆي-ماكانلىرىدىن ئايرىلغان مىليونلىغان بىگۇناھ ئىنسانلار دەشت-باياۋانلاردا سەرسان بولماقتا. مەۋلانە ياشىغان شۇ دەۋرلەردىن ئانچە پەرق قىلمايدىغان بۈگۈنكى دۇنيادىمۇ، مەۋلانەنىڭ تىنچلىقپەرۋەر، ئىنسانپەرۋەر، ئادالەتپەرۋەر، مىللەت ۋە دىن ئايرىمايدىغان نەپرەتسىز پەلسەپەسى ئۆزىنى ئادەم دەپ بىلگەن ئىنسانلار ئۈچۈن بىباھا گۆھەردۇر.

مىللىتىمىز ئۆز قەھرىمانلىرى بىلەن ياشايدۇ، ئۇلار بىزنىڭ ھەر زامان پارلاپ تۇرغان يۇلتۇزىمىزدۇر.

"مەسنەۋى" نىڭ ئالدىدىكى ئون سەككىز بېيت

دائىما شىكايەتتىن توختىماس بۇ نەي،
جۇدالىقتىن باشقىنى ئاڭلىتالماس، ھەي.

دەرەكى، پەريادىم قومۇشلۇقتىن كېلۇر،
ئاڭلىسا ھەر كىم، كۆزلەردىن قان كېلۇر.

جۇدالىقتىن لەختە-لەختە شۇ تاش يۈرەك،
ئىستىكىم شۇ، دەردىمنى تۆككەك كېرەك.

ئەگەر تەندىن بىر نەپەس ئايرىلسا بۇ جان،
ۋەسلى ئۈچۈن قايتىشنى كۈتەر ھەر زامان.

يىغلاپ ھەر يەردە دائىم پەرياد ئۇردۇم،
كۆرگەن ھەر بەندىنى دېدىم "دوستۇم".

ھەركىمگە گويا دوست بولدۇم، ئەمما،
ھېچكىم پەرۋا قىلمىدى سىرلارىمغا.

ھېچ ئەمەس پەريادىمغا سىرىم ئۇزاق،

كۆزدە لېكىن يوق نۇر، تۇيماس قۇلاق.

ئاشكارىدۇر جان-بەدەن، كۆرگىن ئىنساننى،
يوق ئىجازەت، كۆرمەس پەقەت ئىنسان جاننى.

ھاۋا ئەمەس نەي ساداسى، ئەمما ئاتەش،
ئېسىت كىمدە بولمىسا گەر ئۇشۇ ئاتەش.

ئاشىق ئاتەش بولۇپ چۈشۈپتۇ نەيگە،
ئاشىقنىڭ ئىشقى ھالى تۆكۈلدى مەيگە.

ياردىن ئايرىدى دوستنى، دوست قىلدى نەي ھەم،
پەدىسىدىن پەردىلەر يىرتىلدى ھەم.

قانلىق يولدا نەي سۇنار دائىم ئەر زىھال،
ھەم بېرىدۇ مەجنۇننىڭ ئاشىقىدىن مىسال.

نەي زەھەر ھەم پانزەھەر، ئاھ قەيەردە بار،
بۇنداق دوست، ھەم بۇنداق سېغىنىشلىق يار.

ئەقلىنىڭ سىرلىرى سىرداشتۇر ئاشىق بىلەن،
پەقەت قۇلاقتۇر خېرىدارى ھەم تىل بىلەن.

ئۆتتى غەم - قايغۇلۇق تالاي كۈن - كېچە،
ئۆتتى ھەم خاتالىقلار كۈنلەر كەچتىكىچە.

ئۆتسە كۈنلەر، قورقۇسىز، ھەممىسى مەسەل،
ئەي دوستۇم، سەن ماڭا مەڭگۈلۈك ئەسەر.

قاندۇرالماس دېڭىز بېلىق تەشنىلىقىنى،

ئۇزۇن تۇيۇلار بىركۈن، تاپالمىسا رىزقىنى.

ھېچ چۈشەنمەس پىشقانلار خام ئادەمنى،
سۆز ئۇزاردى، دېمەك كېرەك ۋەسسالامنى.

تاغقا قېچىش

مەريەم ئانىمىزنىڭ ئوغلى ھەزرىتى ئەيسا، بىر كۈنى تاغقا قاراپ توختىماي يۈگرەپتۇ. بۇ ھالنى كۆرگەن تاغ باغرىدىكى بىرسى، ئەيساغا ئەگىشىپ يۈگرەپتۇ ۋە ئەيساغا ئەجەبلىنىپ: "ئارقاڭدىن قوغلاۋاتقان ھېچ كىم يوق. خۇددى بىرسى ئارقاڭدىن قوغلىغاندەك بۇنداق تېز يۈگرىشىڭنىڭ سەۋەبى نېمە؟" ئەيسا بۇ ئادەمگە پەرۋا قىلماي، تېز يۈگرەۋېرىپتۇ. سوئالغا جاۋاپمۇ بەرمەپتۇ. يېنىدا ئەگىشىپ يۈگرەۋاتقان ئادەم يەنە سوراپتۇ: _ زادى نېمىدىن قېچىۋاتقانلىقىڭغا ھەيرانمەن. زادى كىمدىن قېچىۋاتىسەن؟ بۇ يەردە قورققىدەك يا ئارىسلان، ياكى بىر دۈشمەن بولمىسا، زادى نېمىدىن قورقۇۋاتىسەن؟

ئارقا-ئارقىدىن سورالغان بۇ سوئاللارغا ئەيسا يۈگرىگەچ مۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ:

_ مەن بىر ئەخمەقتىن قېچىۋاتىمەن، مەن بىلەن كارىڭ بولمىسۇن، ماڭا توسقۇنلۇق قىلما !

ئادەم: _ ئەمالارنى، گاسلارنى ساقايتىپ، مۆجىزىلەرنى كۆرسەتكەن مۇبارەك زات سەن ئەمەسمۇ؟ ھەتتا ئۆلۈكنىمۇ تىرىلدۈرمىدىڭمۇ؟ لايدىن قۇش ياساپ، خاسىيەتلىك قوللىرىڭ بىلەن ئۇلارغا جان كىرگۈزمىدىڭمۇ؟

ئەيسا ھەر بىر سوئالغا "ھەئە" دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

ئادەم: _ ھەر تىلىكىڭ ئەمەلگە ئاشىدىغان تۇرسا، ئۇنداقتا نېمە ئۈچۈن قورقسەن؟ بۇ ئالەمدە شۇنچە مۆجىزىلەرگە ئىگە تۇرساڭ، ساڭا كىم باش ئەگمەيدۇ؟

ئەيسا مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ: _ بۇ جان، بۇ تەن تەڭرىنىڭ ئىلكىدە. ئۇ

ناھايىتى قۇدرەتلىك، ناھايىتى مېھرىبانىدۇر. ئىسمىنى ئاتاپ ئايەت ئوقۇسام، ئەمەسمۇ، گاسمۇ ساقىيىپ كېتىدۇ. تاغقا قاراپ ئوقۇسام قۇرام تاشلار پارچە-پارچە بولۇپ كېتىدۇ. ئۆلۈكلەرگە ئوقۇسام تىرىلىدۇ. ئۇ نادان ئەخمەققە قاراپ شۇنچە ئوقۇساممۇ دەردىگە دەرمان بولمىدى، ھېچ بىر پايدىسى كۆرۈلمىدى. خۇددى ھېچ ھوسۇل چىقمايدىغان چۆلدەك تۇرىدۇ.

ئادەم: _ ئۆلۈككە، ئەمەسمۇ، گاسقا ھەتتا تاغقا تەسىر قىلغان ھېكمەتنىڭ، ئۇ نادان ئەخمەققە تەسىر قىلمىغانلىقىنىڭ سەۋەبى زادى نېمىكىن؟

ئەيسا: _ ئەخمەقلىق، نادانلىق ھەقنىڭ قەھرىدۇر. ئەمەلىق بولسا ھەقنىڭ ئىجادىيەتلىرىنىڭ بىرى. ئىجادىيەتلىرىگە نىسبەتەن ئىچ ئاغرىتىشقا بولىدۇ. ئەمما، نادانلىق بولسا نەق دۈشمەننىڭ ئۆزىدۇر. نادانلىقتىن ئىبارەت بۇ ئىللەتكە ھېچ چارە تاپالمىدىم. ئۇنىڭدىن قاچماقتىن باشقا ئاماللىم يوق دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەخمەق، نادانلاردىن ئەيسا قاچقانداك قاچ.

ئۇلار بىلەن قىلىنغان سۆھبەت، قان تۆكۈلۈشكە سەۋەب بولىدۇ.

ھاۋا سۇنى ئۆزىگە قانداق سۈمۈرگەن بولسا، نادانمۇ سېنىڭ پەزىلىتىڭنى ئاستا-ئاستا سۈمۈرۈپ تۈگىتىدۇ.

سەن ئولتۇرغان سوغۇق تاش، ئىسسىقلىقىڭنى قانداق سۈمۈرۈپ، كېسەل بولۇشۇڭغا سەۋەب بولسا، نادانمۇ ئىسسىقلىقىڭنى سۈمۈرۈپ، سېنى شۇنداق كېسەل قىلىدۇ.

ئەيسانىڭ قېچىشى قورقۇنچتىن ئەمەس. ئۇ بىلەتتى، ئەمما، سالما ئۆگىتىش ئۈچۈن شۇنداق قىلدى.

جانانغا يار بولمىغان جان، مىڭ جان بولسىمۇ تىرىك ھېساپلانماس.

ئۆز ئەيىبىنى كۆرمىگەن كۆز، كوردۇر.

ھەر نەرسىنىڭ خۇسۇسىيىتىنى بىلىپ، ئۆزىنىڭكىنى بىلمىگەن ئېشەككە ئوخشايدۇ.

بىر ئەقىل باشقا بىر ئەقىلگە ھەقىقىي دوست بولسا، ئارىسىدا مۇھەببەت

كۈچىيىدۇ.

بىر نەپسانىيەتچى ئۆزىدىن بەتەر نەپسانىيەتچىگە دوست بولسا، ئوتتۇرىدا سۆيگۈ يوقايدۇ.

نەپسنىڭ ئالامىتى ئىللەتتۇر. ئىللەت دوستلۇقنى بۇزىدۇ.

ئەقلى بار ئەقىللىق بىلەن دوست بولىدۇ.

يىلاننىڭ قۇيرۇقىغا يىلاننىڭ بېشى يارىشىدۇ.

يىلان قۇيرۇقىدا نەبىر بەخت، نەبىر نېئمەت بولسۇن. بېشىدا يا راھەت يوق ۋە ياكى بىر لەززەت.

توشقاننىڭ قۇلقى ئۆزىگە يارىشىدۇ.

كۆز بىلەن كۆڭۈل، كاتىپنىڭ قولىدىكى قەلەمدەك ھەقنىڭ ئىككى بارمىقى ئارىسىدا.

كۆڭۈل

تاش ئاتمىغىن بەتقىلىقنىڭ چېلىكىگە،

تاپ ئالىمنى، يۈر ئىزىدىن سۆيگۈ بىرلە.

يېقىنلاشما ئەھلى ئەمەسنىڭ دەرگاھىغا،

دۇغلاشتى دەپ ئەينەكنى ئاتما سۇغا.

رەڭلەر ئىچىدە رەڭسىزلىك تېخىمۇ ياخشى. چۈنكى رەڭ بۇلۇت بولسا، رەڭسىزلىك ئايغا ئوخشاش.

بۇلۇتتا بىر يورۇقلۇق، پارقراقلىق بار بولسا، ئۇ يۇلتۇزنىڭ، ئاينىڭ ۋە قۇياشنىڭ نۇرىدىن بولغان.

كۆڭۈللەر پاك-پاكىزە بىر ئەينەكتۇر. ئۇنىڭدا ھەرخىل شەكىللەرنى كۆرەلەيسىەن.

كۆڭلۈڭدە تۇر تاغلىرىدەك تەڭرىنىڭ تەجەللىسى بولسىمۇ، يەنىلا ئەينەكنى
ئىچ يانچۇقىڭغا سېلىپ يۈر.

پاكىز كۆڭۈل قانداق بۇيرۇق بەرسە، تۇيغۇلار شۇ بويىچە ھەرىكەت قىلىدۇ.
قول، پۇت كۆڭۈلنىڭ بۇيرۇقىنى ساقلايدۇ. خۇددى مۇسانىڭ قولىدىكى
ھاسىغا ئوخشاش.

كۆڭۈل قولغا بۇيرۇق بەرسە، بارماقلار ھېساپ-كىتاپ قىلىدۇ ۋە ياكى
داستانلارنى يازىدۇ.

كۆڭۈل خالىسا قول دۈشمەنگە يىلان، دوستلارغا ئېھسان بولىدۇ.

كۆڭۈلدە ھەر نەقىشنىڭ ئەكسى كۆرۈلىدۇ.

قەلبى پاكىزە بولغانلار رەڭلەردىن، پەردازلاردىن ۋە ھەرخىل پۇراقلاردىن
خالى بولىدۇ.

سەن دائىم ھەقنىڭ ياخشىلىقىغا كۆڭۈل بەرگىن.

كۆڭۈل نە دەر ئۇلارغا، ئىستىكىم بىلمەك،

بۇ ھەيرانلىق ئەسرارنى بىلمەك كېرەك.

رەڭ ۋە نۇر

قىزىل، يېشىل ۋە كۈلرەڭلەرنى يورۇقلۇقتا كۆرمىسەڭ كۆرەلمەيسەن.

سەن رەڭلەرنى كۆرگەنلىڭنىڭ ئۈچۈن، نۇر سەندىن رەڭگە يوشۇرۇنغان
بولىدۇ.

قاراڭغۇ چۈشسە رەڭلەر يوشۇرۇنىدۇ. دەل مانا شۇ چاغدا، رەڭنى
كۆرسەتكەننىڭ نۇر ئىكەنلىكىنى بىلسەن. نۇر بولمىسا رەڭنى كۆرەلمەيسەن.
ئىچىمىزدىكى رەڭلەرمۇ ئەنە شۇنداق بىر نۇرغا مۇھتاج.

ئاينىڭ، قۇياشنىڭ ۋە يۇلتۇزلارنىڭ نۇرى بولسا بىزنىڭ كۆزىمىزدە زاھىر
بولغان يورۇقلۇقتىن ئىبارەت.

ئىنساننىڭ ئىچىدىكى نۇر – پارلاق بىر نۇرنىڭ ئەكسىدۇر.
 كۆز نۇرى كۆڭۈل نۇرىدۇر.
 كۆڭۈل نۇرى ھەقىقەت نۇرىدىن كېلىدۇر.
 كەچتە نۇر بولمىغانلىقتىن، رەڭلەر كۆرۈنمەس.
 رەڭ يورۇقلۇق بىلەن روشەن بولۇر.
 تەڭرى، "بۇ زىتلىققا ئاساسەن خوشاللىق مەيدانغا كەلسۇن" دەپ، غەم-
 قايغۇنى ياراتتى.
 ھەر يوشۇرۇن شەيئىلەر زىتلىق ئارقىلىق ئوتتۇرىغا چىقتى. ھەقىقەت زىتى
 يوق بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇ كۆرۈنمىدى.
 ئاۋال يورۇقلۇق، ئاندىن رەڭ كۆرۈنىدۇ. چۈنكى ئاق ۋە قارا بىر-
 زىتتۇر (قارمۇ-قارشىدۇر)
 نۇرنىڭ ئەكسى ساڭا نۇر بەخش ئەتتى. ماددىدىكى زىتلىق زىتلىقى ئارقىلىق
 كۆرۈندى.
 ھەق نۇرنىڭ زىتى ئۈچۈن، بىر مەۋجۇدات يوقتۇر. ئۇنى زىتى بىلەن
 كۆرۈش ئىمكانى يوقتۇر.
 بىزنىڭ ئەقلىمىز ئۇنىڭغا يەتمەيدۇ. ئەمما، ئۇ بىزنىڭ سىرلىرىمىزنى، پۈتۈن
 ئەھۋالىمىزنى كۆرۈپ، بىلىپ تۇرىدۇ.

چىۋىن

بىر چىۋىن ئېغىلدا ئېشەك سۈيىدۈكىنىڭ ئۈستىدىكى سامانغا قونۇپتۇ-دە،
 كاپىتانىدەك بېشىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ: "مەن نەچچە ۋاقىتلاردىن بېرى كېمە بىلەن
 دېڭىزنى خىيال قىلىپ يۈرگەن ئىدىم، مانا بۇ كېمە، مانا بۇ دېڭىز. مەن بولسام
 تەجرىبىلىك، دانا، توغرا ھۆكۈم قىلىدىغان، كېمىنىڭ رولىنى ياخشى باشقۇرىدىغان
 بىر كاپىتانمەن" دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن دېڭىزدا كېمىسىنى ھەيدەپتۇ ۋە دېڭىز

ئۇنىڭغا چەكسىز كۆرۈنۈپتۇ. ئەسلىدە ئۇنىڭغا ئېغىلدىكى يىغىلىپ قالغان ئېشەك سۈيىدۈكى پايانسىز ۋە چوڭقۇر بىر دېڭىزدەك كۆرۈنگەن ئىدى. چۈنىدە ئېشەك سۈيىدۈكىنى ماھىيىتى بىلەن كۆرۈدىغان كۆز نىمىش قىلسۇن؟

دۇنيانى قانچىلىك كۆرسە، شۇنچىلىك. چۈنىنىڭ كۆزى قانچىلىك بولسا دېڭىزمۇ شۇنچىلىكتۇر.

بىر چۈن خاتا تۇيغۇ بىلەن ئۆزىنى "كاتتا" دەپ بىلگەن.

ئىنساننىڭ تىزگىنسىز ھەۋەسلىرى، ئۆزىنى چاغلىماسلىقلىرى ئاخىرى ئۇنى ئاشۇ چۈنىدەك قىلىپ قويىدۇ.

مانا مۇشۇنداق قۇرۇق چۈشەنچىلەر، كاۋاك ئېتىقاد ئىنساننى ھەقىقىي كۆرمەيدىغان، خاتا ھۆكۈم قىلىدىغان، خاتا تەپەككۇر قىلىدىغان چۈنىگە ئوخشىتىپ قويىدۇ. ئېشەك سۈيىدۈكى ئۈستىدىكى ساماننى ئۆز تەسەۋۋۇرىدا ئاجايىپ غايىۋى بىر نەرسە دەپ بىلىدۇ.

چۈن ئۆز خاتاسىنى تونۇپ، خاتا چۈشەنچىلىرىدىن ۋاز كەچسە، ئۇنىڭ بەختى كېلىپ، ھەقىقەتنى تونۇپ يېتەتتى. ئەمما، بۇنداق ئىبرەت ئېلىش قابىلىيىتى چۈنىدە بولمايدۇ. ئۇنىڭ روھى شەكلىگە لايىقتۇر.

سۇلايمان ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم تىلىگۈچى

سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا، بىر كۈنى ئەزرائىل ئەلەيھىسسالام كۈچىدا بىر كىشىگە شۇنداق قارىغان ئىكەن. ئۇ كىشى قورقۇپ كېتىپ، ئۇدۇل سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئادالەت سارىيىغا قاراپ يول ئاپتۇ. ئۇ كىشى كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم، يۈزلىرى سارغايغان، لەۋلىرى قۇرىغان ھالدا سۇلايمان پادىشاھنىڭ ھوزۇرىغا كىرىپتۇ. سۇلايمان پادىشاھ ئۇ كىشىنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ، نېمە بولغانلىغىنى سوراپتۇ.

ئۇ كىشى: _ ئەي ئادالەتلىك پادىشاھىم! يولدا ئەزرائىل ماڭا قايتا-قايتا شۇنداق سۈرلۈك ۋە مەنىلىك قاراپ كەتتى.

سۇلايمان پادىشاھ: _ ئۇنداقتا سەن نېمە ئارزۇ بىلەن قېشىمغا كەلدىڭ ؟

– ئەي پادىشاھىم! مەن سەندىن ئۆتۈنۈپ قالاي، مېنى دەرھال يىراق جايلاردىن بىرى بولغان ھىندىستانغا يولغا سېلىپ قويساڭ.

بۇ كىشىنىڭ دەردىنى ئاڭلىغان سۇلايمان پادىشاھ دەرھال شامالغا، ئۇ كىشىنى ھىندىستانغا ئاپىرىپ قويۇش ئۈچۈن پەرمان بېرىپتۇ.

ئەتىسى كۈنى مەجلىستە سۇلايمان پادىشاھ، ئەزرائىلغا قاراپ: سەن قانداقسىگە ئۇ مۆمىن بەندىنىڭ ئۆز ۋەتىنىدىن ئايرىلىشىغا سەۋەبچى بولدۇڭ؟ ئۇ كىشىنىڭ شۈنچىلىك قورقۇپ، ئۆي-ماكانىنى تاشلاپ كېتىشىگە سەۋەب بولغان زادى نېمە ئىش؟ ئۇ كىشىنىڭ ئۇنداق ھودۇقۇپ كېتىشىنىڭ سەۋەبى نېمە؟ ئەي تەڭرىنىڭ ئەلچىسى، بۇنىڭ سىرىنى ماڭا ئېيتقىن! – دەپتۇ.

ئەزرائىل: – مەن ئۇنىڭغا غەزەپ بىلەن قارىمىدىم. تەڭرى شاھىتتۇركى ھەيرانلىق بىلەن قارىدىم. چۈنكى تەڭرى ماڭا ئۇنىڭ روھىنى "ھىندىستاندا ئال" دەپ بۇيرۇق قىلغان ئىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇ كىشىنى بۇ يەردە كۆرگەندىن كېيىن، "قاننى يوق تۇرۇقلۇق، ھىندىستانغا قانداق بارالار؟" – دەپ ئويلاپ، ھەيرانلىق بىلەن قارىغان ئىدىم. شۇنداقتىمۇ تەڭرىنىڭ ئەمرى بىلەن ھىندىستانغا بېرىۋەردىم ۋە ئۇ يەردە، ئۇ كىشىنى كۆردۈم ھەمدە جېنىنى ئالدىم.

ئەي ئىنسان! سەن دۇنيانىڭ پۈتۈن ئىشلىرىنى مانا مۇشۇنداق قىياس قىل. ئاندىن كۆزۈڭنى ئاچ ۋە تەپەككۇر قىل! زادى كىمدىن قاچىسەن؟ ئەي ئىنسان! ئۆزۈڭدىنمۇ؟ بۇ ئىشلارغا بىز نېمە دېگەن چارىسىز – ھە! شۇڭا ئەڭ ياخشىسى ھەققە تەسلىم بول ۋە رازى بول.

پادىشاھ بىلەن دېدەك

قەدەھىڭدىن بىر يۇتۇم سۇنغىن ئەي يار،
شۇنچە ئىشق دەردىدىن يارام قانار.
قېنى كۆڭلۈڭ سېنىڭ ئاشىقنىڭ ھالال،
تىلىمەك ئاشىقتىن ھوزۇر، بىلكى ھارام.

بۇرۇنقى زاماندا بىر پادىشاھ بولغان ئىكەن. بۇ پادىشاھ ئەلەم ۋە قەلەمگە ماھىر ئىكەن.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە پادىشاھ، ئوردا ئەركانلىرى ئارىسىدىكى ئەڭ يېقىنلىرى بىلەن بىرلىكتە ئوۋغا چىقىپتۇ. يولدا كېتىۋېتىپ بىر دېدەكنى ئۇچرىتىپتۇ-دە، ئۇ دېدەككە كۆڭلى چۈشۈپ قاپتۇ. ئۇ دېدەكنى كۆرگەندىن بېرى پادىشاھنىڭ روھى ۋە بەدىنى خۇددى قەپەزگە سولانغان قۇشتەك چارىسىز، ئامالسىز ھالغا چۈشۈپ، دېدەكنى ھېچ ئېسىدىن چىقىرالماپتۇ. بۇنىڭ بىلەن پادىشاھ پۇل بىلەن دېدەكنى سېتىۋاپتۇ.

پادىشاھ، دېدەكنى سېتىۋېلىپ مۇرادىغان يەتكەنلىكىدىن ناھايىتى خۇش بوپتۇ. ئەمما، ئۇزۇن ئۆتمەي دېدەك ئېغىر كېسەل بولۇپ قاپتۇ.

پادىشاھ ئەڭ داڭلىق تېۋىپلارنى چاقىرتىپ: - ھەر ئىككىمىزنىڭ ھاياتى سىلەرنىڭ قولۇڭلاردا. ئۇنىڭسىز ھاياتىمنىڭ ھېچقانداق بىر ئەھمىيىتى يوق. ئۇ ھاياتىمنىڭ جېنى. مەن دەرتمەن، كېسەلمەن، دورام، دەرمانىم ئۇدۇر. كىمكى، جېنىمغا دەرمان بولسا، خەزىنەمنىڭ يېرىمنى ئۇنىڭغا بېغىشلايمەن - دەپتۇ.

تېۋىپلارنىڭ ھەممىسى: - بۇ يولدا جېنىمىز ئالىيلرىغا پىدا. ئەقلىمىزنى، تەجرىبەلىرىمىزنى، پۈتۈن ھۈنرىمىزنى ئىشقا سېلىپ بىرلىكتە مۇزاكىرە قىلىپ، ئەڭ ياخشى دورىلار بىلەن داۋالايمىز. ھەممىمىز يۇرتىمىزدىكى داڭلىق تېۋىپلار، قوللىمىزدا دۇنيادىكى ئېسىل دورىلار بار، ھەرقانداق ئاغرىقنىڭ دەردىگە دەرمان بولۇپ، كېسىلىنى تەل-تۆكۈس ساقايتالايمىز - دەپتۇ.

تېۋىپلار، مەغرۇرلىنىپ، كىيىن بىلەن ھەر كېسەلنىڭ داۋاسى بىزدە دەپ ئويلاپتۇ - يۇ ئەمما، "خۇدايىم نېسىپ قىلسا" دېمەپتۇ. بۇ سەۋەبتىن ئۇلۇغ تەڭرى ئۇلارغا ئىنسانلارنىڭ ئاجىزلىقىنى، تەڭرىنىڭ ئىززىتىنى ئىنسانلارنىڭ ھېچ ئىش قىلالمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىپتۇ. بۇنىڭ بىلەن تېۋىپلار كېسەل دېدەككە پۈتۈن ئېسىل دورىلارنى، پۈتۈن داۋالاش ئۇسۇللىرىنى قوللىنىپ باققان بولسىمۇ ھېچ كارغا كەلمەي، بىمارنىڭ ئەھۋالى كۈندىن-كۈنگە ئېغىرلىشىپ كېتىپتۇ. بۇ ھالىنى كۆرگەن پادىشاھمۇ يىغلاپ، ئاھ ئۇرۇپ ھېچ ھالى قالماپتۇ.

پادىشاھ تېۋىپلارنىڭمۇ چارىسىز قالغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇدۇل مەسجىدكە بېرىپ، سەجدە قىلىپ تۇرۇپ ئۇلۇغ خۇداغا كۆز يېشى قىلىپ، يۈرەك سۆزلىرى بىلەن ھەمدۇ-سەنالار ئوقۇپ، مۇنداق ندا قىپتۇ: "ئى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئۇلۇغ تەڭرى! مېنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىمنى،

قەلبىمدىكى پۈتۈن يوشۇرۇن ئىستەكلىرىمنى بىلگۈچىسەن. ئۇلۇغ تەڭرىم!
پۈتۈن ئارزۇلىرىمىزدا ساڭا يالۋۇرۇپ، سەندىن ياردەم تىلىمەي خاتالاشتۇق. بىر
دېدەككە كۆڭۈل بېرىپ، ئۇنىڭغا تۇتۇلدۇم. كېيىن سەن تۇرساڭ، ھەكمىلەردىن
شىپا كۈتتۈم. سەن "ئەي بەندەم، مەن قەلىتىكىلەرنى بىلىپ تۇرغۇچىمەن. نېمە
ھاجىتىڭ بولسا دۇئا قىل!" - دېگەن ئىدىڭ. بۈگۈن تەۋبە بىلەن ھۇزۇرۇڭغا
كەلدىم، تىلىكىمنى ئىجابەت قىلغايىسەن!"

پادىشاھنىڭ چىن كۆڭلى بىلەن قىلغان بۇ دۇئالىرى نەتىجىسىدە، خۇدانىڭ
مېھرى-شەپقىتى ۋە ياخشىلىقى يېغىپتۇ. خۇداغا كۆز ياشلىرى بىلەن ئۇزۇن
يالۋۇرغان پادىشاھ ھېرىپ-چارچاپ ئاخىرى ئۇيقۇغا كەتكەندە چۈشىدە بىر
پىر كۆرۈپتۇ.

ئۇ پىر: - ئەي پادىشاھ! ساڭا خۇش خەۋەر، تىلەكلىرىڭ قوبۇل بولدى.
ئەتە ساڭا بىر مۇساپىر كەلسە بىلگىنىكى، ئۇ بىزدىندۇر. ئۇ تەرىپىمىزدىن ساڭا
ئەۋەتىلگەن كىشىدۇر. ئۇ مۇساپىر ناھايىتى ئۇستاتى تېۋىپتۇر. ئۇ، ئىشەنچلىك،
خاسىيەتلىك كىشىدۇر. ئۇنىڭ بەرگەن دورىلىرىدىن ئۈنۈم كۆرسەن. ئەقلىدىن
تەڭرىنىڭ قۇدرىتىگە گۇۋاھچى بول" دەپتۇ.

پادىشاھ چۈشىدە دېيىلگەن ۋاقىتنى كۈتۈپ، قۇياش چىقىپ، يۇلتۇزلار
ئۆچكىچە كېلىدىغان مۇساپىرنى دەرىزىنىڭ تۈۋىدە تىك تۇرۇپ ساقلاپتۇ. ئۇ
ساقلىغان پەزىلەتلىك، خاسىيەتلىك زات يۇلتۇزدەك چاقناپ كۆرۈنۈشكە باشلاپتۇ.
بۇ ھال پادىشاھقا چۈشتەكلا تۇيۇلۇپتۇ. پادىشاھ ئەس-ھوشىنى يىغىپ، دەرھال
سىرتقا يۈگرەپتۇ ۋە ئۇ مۆھتەرەم زاتنى قارشى ئاپتۇ.

پادىشاھ بىلەن كەلگەن مۇساپىر بىر-بىرلىرىگە خۇددى بۇرۇن تونۇشىدىغان
كىشىلەردەكلا ھېس قىلىشىپتۇ. ھەر ئىككىسىنىڭ روھى، ئايرىم بەدەنلەردىكى
بىر روھتەك تۇيۇلۇپتۇ. ئۇلار بىر-بىرلىرىگە باغلانغان كىشىلەردەكلا ئىكەن.

پادىشاھ، قوللىرىنى ئېچىپ، ئۇ ئۇلۇغ تېۋىپنى قۇچاقلاپتۇ. ئۇنىڭ قوللىرىنى
سۆيۈشكە ئۇرۇنۇپتۇ. ئۇنىڭ قەيەردىن كەلگەن، نەدە ياشايدىغانلىقىنى سوراشقا
باشلاپتۇ. سوئال سوراپ ئوردىنىڭ دەرۋازىسىغا كەپتۇ ۋە "سەۋر قىلىش ئارقىلىق
بىر مەنىۋى خەزىنە تاپتىم" دەپتۇ.

– ئەي تەڭرىنىڭ ھەدىيەسى! تاللانغان، ياخشى كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولغان، تەڭرىدىن رازى بولغان ۋە تەڭرىنىڭ رازىلىقىنى ئالغان قەدىرلىك ئىنسان، خۇش كەلدىڭ! سەن بىزنىڭ نىجاتلىق ئەلچىمىز.

قارشى ئېلىش، ھال-ئەھۋال سوراش، زىياپەتلەر تۈگىگەندىن كېيىن، پادىشاھ ئۇ ئەزىز كىشىنىڭ قولىنى تۇتۇپ، ھۇجرىسىغا ئەكىرىپتۇ. دېدەكنىڭ ئەھۋالىنى ۋە كېسەلنىڭ ئالامەتلىرىنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن ئۇنى كېسەل دېدەكنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىپتۇ.

تېۋىپ، كېسەلنىڭ يۈزىنى، تىلىنى كۆرۈپ، تومۇرىنى تۇتۇپتۇ. سۈيىدۈكىنى ئېلىپ تەكشۈرۈپتۇ. كېسەل ئالامەتلىرىنى، سەۋەپلىرىنى ئاڭلاپ دەپتۇ: – بۇرۇنقى تېۋىپلارنىڭ داۋالىشى ھېچ ئۈنۈم بەرمەپتۇ. كېسەلنى ساقايتىشنىڭ ئورنىغا تېخىمۇ يامانلاشتۇرۇپ، بىمارنى ئاجىزلاشتۇرۇۋېتىپتۇ.

تېۋىپ بىمارنىڭ قانداق كېسەل ئىكەنلىكىنى بىلىپتۇ. بىراق ۋاقىتچە كېسەلنى يوشۇرۇپ، پادىشاھقا دېمەپتۇ.

كۆڭۈلنىڭ يېرىملىقى، داۋاملىق بىئاراملىقىدىن دېدەكنىڭ ئىشىقى كېسىلىگە گىرىپتار بولغانلىقىنى بىلگەن ئىكەن. چۈنكى، ئۇنىڭ بەدىنى ساغلام بولۇپ، پەقەت كۆڭلى يارىلانغان ۋە زەرداپقا تولغان ئىكەن.

تېۋىپ: – ئۇرۇق-تۇغقان بولسۇن، ياكى ياتلار بولسۇن ھەممىڭلار سارايدىن چىقىپ كېتىڭلار. ئىچىدە ھېچكىم قالمىسۇن. بۇ دېدەكتىن سورايدىغان بەزى سوئاللىرىم بار. ھېچكىم زالدا ۋە بۇلۇڭ-پۇچقاقلاردا بىزنى تىڭشايمىز دېمىسۇن! ساراي بوشىتىلىپتۇ. ئىچىدە تېۋىپ بىلەن دېدەكتىن باشقا ھېچكىم قالماپتۇ.

تېۋىپ ناھايىتى مۇلايىملىق بىلەن، تۆۋەن ئاۋازدا: – قەيەرلىك سەن؟ ھەر بىر مەملىكەت خەلقىنىڭ دورىسى باشقا-باشقىدۇر. ئۇ شەھەردە تۇغقانلىرىڭدىن كىملەر بار؟ يېقىنلىرىڭ كىم؟ ئىزدىشىدىغان دوستلىرىڭ بارمۇ؟ – دېگەنلەرنى سورىغاچ تومۇرىنى تۇتۇپتۇ. دېدەكنىڭ بېشىغا كەلگەن ئىشلارنى يېپىدىن-يىڭىسىغىچە سوراپ چىقىپتۇ.

بىرسېنىڭ پۇتىغا تىكەن كىرسە، پۇتىنى تىزىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇرۇپ، يىڭىنە بىلەن تىكەننىڭ بېشىنى ئىزدەيدۇ، تاپالمىسا، تىكەن كىرگەن يەرگە

تۈكۈرۈپ نەمدەيدۇ. دېمەك پۇتقا كىرگەن تىكەننى تېپىش شۇنداق تەس تۇرسا،
كۆڭۈلگە كىرگەن تىكەننى قانداقمۇ تاپقىلى بولسۇن؟!

ئەگەر قەلبتىكى تىكەننى ھەر كىم كۆرەلگەن بولسا، ئىنسانلار غەم-قايغۇ
ئىچىدە قالامتى؟ كۆڭۈللەرگە پاتقان مەنىۋى تىكەنلەرنى چىقىرالايدىغان ئۇ تېۋىپ،
ھەقىقىي ئۇستا ئەمچدۇر.

بىر تەرەپتىن دېدەكنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ، بىر تەرەپتىن پاراڭلىشىپ،
دوستلىرىنى، تونۇشلىرىنى، نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىنى سورايتۇ. دېدەك ئۆيىنى،
يۇرتىنى، مۇئەللىملىرىنى، ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى تونۇشتۇرۇپتۇ. بۇ چاغدا تېۋىپ
ناھايىتى دىققەت بىلەن ئۇنىڭ تومۇرىنىڭ سوقۇشىنى كۆزىتىپتۇ. كېسەلنىڭ قايسى
ئىسمىنى دېگەن چاغدا تومۇر سوقۇشىنىڭ ئىتتىكىلىشىشىگە قاراپ، دېدەكنىڭ
كۆڭلىنىڭ كىمدە ئىكەنلىكىنى بىلىۋالماقچى بوپتۇ.

دېدەك يۇرتىنى، دوستلىرىنى دېگەن چاغدا يەنە باشقا بىر شەھەرنىڭ
ئىسمىنى تىلغا ئاپتۇ.

ھەر سوئالدا تېۋىپ جىم تۇرۇپ، كېسەلنىڭ تومۇرىغا ئەقىل قۇلىقىنى
ئۇزىتىپتۇ

تېۋىپ: _ ئۆز يۇرتىڭىزدىن قانداق ئايرىلىدىك، ئۇنىڭ ئالدىدا قايسى شەھەردە
ئىدىك؟

دېدەك بىر شەھەرنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئېلىپ گېپىنى دۋاملاشتۇرۇپتۇ. ئۇ يەردە
كۆرگەن-بىلگەنلىرىنى بىر-بىرلەپ دەپتۇ. بۇ چاغدا يۇرتىنىڭ رەڭگى ۋە تومۇرىنىڭ
سوقۇشىدا ئۆزگىرىش بولماپتۇ. بىراق تېۋىپ ناھايىتى گۈزەل شەھەرلەردىن
بىرى بولغان سەمەرقەنتنى سورىغاندا، دېدەكنىڭ تومۇر سوقۇشى تېزلىشىپتۇ ۋە
يۈزى قىزىرىپتۇ. چۈنكى ئۇ سەمەرقەنتتىكى بىر زەرگەرگە ئاشىق ئىكەن. تېۋىپ
بۇ سىرنى بىلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ كېسەللىك سەۋەبىنى تولۇق چۈشىنىپتۇ.
ئاندىن ئۇ زەرگەرنىڭ ئۇ شەھەردىكى قايسى مەھەللىدە ئولتۇرىدىغىنىنى سورايتۇ.

دېدەك: "كۆۋرۈك بېشىدىكى گاتۋەر مەھەللىسىدە" دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

تېۋىپ دېدەككە قاراپ: سېنىڭ بۇ كېسەللىگىنى ساقايتىش ئۈچۈن قولۇمدىن
كېلىدىغان ئىشنىڭ ھەممىنى قىلىمەن ۋە تەڭرىنىڭ ئىلتىپاتى بىلەن سېنى مۇرادىڭغا

يەتكۈزۈمەن دەپ، كاپالەت بېرىپتۇ. ۋە يەنە شۇنى تاپىلاپتۇ: – خۇشال بول، ماڭا ئىشەن، يامغۇرنىڭ زېمىنى كۆكەرتكىنىدەك، مەنمۇ سېنى يېڭى بىر ھاياتقا ئىگە قىلىمەن. سەن غەم قىلما؛ مەن سېنىڭ غېمىڭنى، قايغۇلىرىڭنى چۈشىنىمەن. ئۇلاردىن قۇتۇلدۇرۇش نىڭ چارىسىنى قىلىمەن. مەن ساڭا بىر دادا ئەمەس، بەلكى يۈز دادىدىنمۇ بەك مېھرىباندۇرمەن. ئەمما، زىنھار بۇ سىرلارنى باشقىسىغا دېمە. پادىشاھ نېمىلەرنى دېيىشكەنلىكىمىزنى سوراپ، سۈرۈشتۈرسىمۇ ھەرگىز ئېيتما. شۇنى ياخشى بىلگىنىكى، كۆڭلۈڭ سىرلىرىڭنىڭ مازارى بولسا مۇرادىڭغا تېز يېتىسەن”

ئۇ تېۋىپنىڭ ۋەدىلىرى، مېھرىبانلىقى كېسەلنى ئەندىشىدىن ئازات قىپتۇ. كېسەل خاتىرجەم بوپتۇ. تېۋىپ دېدەكتىن يۇقىرىقى ئۇچۇرلارنى ئالغاندىن كېيىن، پادىشاھنىڭ ھوزۇرىغا چىقىپ، كېسەلنىڭ ئەھۋالى ھەققىدە دەپتۇ:

– بۇ كېسەلنىڭ داۋاسى ئۈچۈن ھازىرچە قىلىدىغان تەدبىر، ئۇ ئادەمنى بۇ يەرگە ئەكىلىشىمىز لازىم. ئالتۇنلارنى، ھەرخىل قىممەت باھالىق كىيىم-كېچەكلەرنى ئەۋەتىش ئارقىلىق زەرگەرنى ئىشەندۈرۈپ، ئۇنى ئۇ يىراقتىكى شەھەردىن بۇ يەرگە تەكلىپ قىلىسلا ئالىيلىرى.

بۇنىڭ بىلەن پادىشاھ، ئۇ يەرلەرنى ئوبدان بىلىدىغان، قولدىن ئىش كېلىدىغان، راستچىل ئىككى كىشىنى ئەلچى قىلىپ ئەۋەتىپتۇ. ئۇ ئىككى كىشى سەمەرقەنتكە بېرىپ، مىڭ مۇشەققەتتە زەرگەرنى تېپىپتۇ. ئۇنىڭغا پادىشاھنىڭ تەكلىپىنى يەتكۈزۈپتۇ ۋە دەپتۇ: – ئەي ئۇستا كاسىپ، زەرگەرچىلىك ھۈنرىڭ كامالەتكە يېتىپتۇ. سېنىڭ زىل ھۈنەرۋەنلىكىڭ، شوھرىتىڭ پۈتۈن جاھانغا يېيىلىپ، ھەركىم سېنى تونۇپتۇ. بىزنىڭ پادىشاھىمىز سېنى ئۆزىگە خاس زەرگەر ئۈستىسى قىلىپ تاللىدى. چۈنكى سەن مەشھۇر سەنئەتكار سەن.

ھازىرچە بۇ ئالتۇن، زىبۇ-زىننەتلەرنى قوبۇل قىل. پادىشاھنىڭ ئالدىغا بارغاندا، ئۇنىڭ ئەڭ يېقىن ئادەملىرىدىن بولۇپ قالسىەن.

زەرگەر قىممەت باھالىق سوۋغاتلارنى كۆرۈپ، كۆزلىرى قامىشىپ، دۇنياغا مەپتۇن بولۇپ، ئۆز يۇرتىدىن، ئايالى ۋە بالىلىرىدىن ئايرىلىپتۇ. خۇشال-خۇرام ھالدا يولغا چىقىپتۇ.

زەرگەر ئەرەب ئېتىنى مىنىپ، قۇيۇندەك چاپتۇرۇپ، تېزلا ئوردىغا يېتىپ كەپتۇ.

پادىشاھ ئۇنى كۆرۈپ خۇش بوپتۇ، ئۇنىڭغا ئىللىق مۇئامىلە قىپتۇ ۋە ياخشى كۈتۈۋاپتۇ. ھەتتا ئالتۇن خەزىنىلىرىنى ئۇنىڭ باشقۇرۇشىغا تاپشۇرۇپتۇ. كېيىن تېۋىپ پادىشاھقا: «ئەي بۈيۈك سۇلتان، ئۇ دېدەكنى بۇ زەرگەرگە بەر. بەرسەڭ ئاندىن ئۇنىڭغا ئېرىشسەن. دېدەكنىڭ كېسىلى ساقايسۇن ۋە بىرلىشىشتىن كەلگەن خۇشاللىق ئارقىلىق كېسەلنىڭ قىزىتمىسىنى ياندۇرىمىز. بۇنىڭ بىلەن پادىشاھ ئۇ ئاي يۈزلۈك دېدىكىنى زەرگەرگە ئۆتۈنۈپ بېرىپتۇ. بىر-بىرىنى سېغىنغان بۇ ئىككى ئاشىقلار ۋىسالغا يېتىپتۇ. دېدەكمۇ مۇرادىغا يېتىپ، كېسىلى سەللىمازا ساقىيىپتۇ.

ئۇندىن كېيىن تېۋىپ زەرگەر ئۈچۈن بىر شەرىپەت تەييارلاپتۇ. زەرگەر ئۇ شەرىپەتنى ئىچكەنسېرى، قىزنىڭ كۆزى ئۇ زەرگەردىن ئاستا-ئاستا يىراقلىشىشقا باشلاپتۇ. چۈنكى، زەرگەر شەرىپەتنى ئىچكەنسېرى يۈزى تاتىرىپ، بۇرۇنقى قەددى-قامىتىنى يوقىتىپ، پۈتۈن بەدىنىنى كېسەل چىرىماشقا باشلاپتۇ. زەرگەرنىڭ كۆرۈمىسىز چىرايىنى كۆرگەنسېرى، دېدەكنىڭ كۆڭلى ئۇنىڭدىن سوۋۇشقا باشلاپتۇ. كېيىن پۈتۈنلەي مۇناسىۋىتىنى ئۆزۈپتۇ.

كاشكى زەرگەر ئەزەلدىن شۇنداق بىر كۆرۈمىسىز بولغان بولسا ئىدى، بۇ كۈنلەر ئۇنىڭ بېشىغا كەلمەس بولغىيتتى. زەرگەرنىڭ كۆزلىرىدىن قان ياشلىرى دەريا بولۇپ ئېقىپتۇ. چۈنكى، ئۇنىڭ قەددى-قامىتى ئۆزىنىڭ جېنىغا زامىن بولغان ئىدى.

زەرگەر ئۆلۈم ئالدىدا مۇنداق پەرياد چېكىپتۇ: «تۈزنىڭ قاننى جېنىغا زامىن بولىدۇ. بىرمۇنچە پادىشاھلارنىڭ كۈچلۈكلىكى، چوڭچىلىقى ھالاك بولۇشىغا سەۋەپ بولغان. روھىمدىن تۆۋەن تۇرىدىغان، مېنىڭ ھەقىقىي بايلىقىم بولمىغان بۇ قامىتىم ئۈچۈن مېنى ئۆلتۈرگەن ئاڭلىمىغانىمىدۇ "ئەل قىساسى مەنەل ھەق" دېگەن ھېكمەتنى؟ مەزلۇملارنىڭ قىساسىنىڭ يەردە قالمايدىغانلىقىنى بىلمەيدىغانىدۇ؟! بۈگۈن مېنىڭ بېشىمغا كەلگەن بۇ كۈلپەتلەر، ئەتە ئۇنىڭ بېشىغا كېلىدۇ. مەندەك بىر گۇناھسىزنىڭ قېنى قانداقمۇ ناھەق ئاقسۇن؟

بۇ دۇنيا بىر تاغقا ئوخشايدۇ. قىلغان ئەتكەنلىرىمىزنىڭ ھەممىسى بىر ئاۋازغا. ئاۋازىمىز يېقىملىق بولسۇن ۋە ياكى يېقىمسىز، تاغقا ئۇرۇلۇپ يەنە ئۆزىمىزگە ياندۇ.

زەرگەر بۇ سۆزلەرنى دەۋىتىپ جان بېرىپ تۇپراق ئاستىغا كۆمۈلۈپتۇ. ئۇ دېدەكمۇ كېسەلدىن سەللمازا ساقىيىپتۇ.

پادىشاھتا شەھۋەت، ئاچكۆزلۈك يوق بولۇپ، پەقەت ئاشىقنىڭ ئالدىدا بىقارار ئىدى.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر

ئايىرلىش باغرىمنى پارە-پارە قىلسۇنكى، ئاشىق دەردىنىڭ قانداق بىر دەرت ئىكەنلىكىنى باشقىلارمۇ بىلسۇن!

ھەركىم ئاشىقى بىلەن ئۇزاق بىر ئايىرىلغان بولسا ئىدى، ئۇچرىشىدىغان ۋاقىتنى تۆت كۆزى بىلەن كۈتكەن بولاتتى.

گەرچە سىرلىرىمنى، پەريادلىرىمنى ئانچە يوشۇرۇپ كەتمىگەن بولساممۇ، ئەمما ھەر كۆزدە بۇلارنى سەزگۈدەك نۇر يوق.

نەينىڭ ساداسى ئاتەشتۇر، ئۇنى يەل چاغلىما؛ بۇنداق ئاتەش بولمىغانلارغا مىڭ ئەپسۇس!

نەينىڭ مۇڭلۇق ئاۋازى مەجنۇننىڭ ئاشىق ھىكايىسىنى ئەسلىتىدۇ.

ئەگەر مېنىڭ چېن دوستۇم بولسا ئىدى، سىرلىرىمنى نەيدەك ئىزھار قىلاتتىم.

دېڭىز بېلىقى سۇغا تويماس!

نېسۋەڭ بولمىغان كۈن ئۇزۇن تۇيۇلىدۇ.

گۈل توزسا، گۈلىستاننىڭ پەيزى ۋە بۇلبۇلنىڭ ناۋاسى بولمايدۇ.

ئاشىق ۋىسالغا يەتمىسە، قاناتسىز قۇشقا ئوخشاپ قالىدۇ.

كۆڭلۈڭنى كىردىن، زەئىپلىكتىن خالى قىلمىساڭ، ھەقنىڭ نۇرى ئۇ يەردە پارلىمايدۇ.

بىزنى ئاڭلايدىغان دوستلارمۇ بولسۇن، چۈنكى بۇ داستان بىزنىڭ ھالىمىزنىڭ ھىكايىسىدۇر.

ئەدەپسىزنىڭ يامانلىكى يالغۇز ئۆزىگىلا بولۇپ قالماي بەلكى يەنە پۈتۈن ئەتراپىدىكىلەرنى ئوتقا ئىتتىرىدۇ.

ھەق يولىدا كىم ئەخلاقسىزلىق قىلسا، ھەسرەت قاينىمىدا تۇنجۇقۇپ ئۆلىدۇ. بىلگىنىكى كائىنات ئەدەبلىك بولغانلىقى ئۈچۈن نۇرلۇقتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن پەرىشتىلەر گۇناھسىز، پاكىتۇر.

ئاشىقنى قانداق شەكىلدە شەرھىلىسەممۇ، ئۇنى چۈشەندۈرۈشكە تىلىم ئاجىزلىق قىلىدۇ.

تىل تەپسىرگە ئاشىناردۇر؛ ئەمما تىلىسىز ئاشىق تېخىمۇ گۈزەلدۇر. قەلەم ھەر نەرسىنى يازىدۇ، ئەمما ئاشىققا كەلگەندە بېشى قايدۇر. ئاشىقنى چۈشەندۈرۈشتە ئەقىلمۇ ئازىدۇ؛ شۇڭا ئۇنى ئاشىقنىڭ ئۆزى ياخشى بىلىدۇ.

قۇياشنىڭ نۇرى ئالەمنى يورۇتىدۇ. ئەگەر ئۇ بىر ئاز يېقىن بولسا ئىدى، ئىنسانلارنى كۆيدۈرۈپ كاۋاپ قىلىۋېتەتتى.

سۆيگىنىڭنىڭ سىرىنى كۆڭلۈڭدە ساقلىساڭ ، مۇرادىڭغا تېز يېتىسەن.

پەيغەمبەر(س.ئە.ۋ) دېدىكى: "سىرىنى ساقلىغان مۇرادىغا تېز يېتىدۇ"

ئالتۇن-كۈمۈش قاتارلىق كان بايلىقلىرى يەر ئاستىغا چوڭقۇر كۆمۈلمىگەن بولسا ئىدى، دۇنيانىڭ ھەر تەرىپىدە ئەتىۋار لانىمىغان بولاتتى.

ھەقىقى ۋەلىلەر كۆڭۈلگە خوشاللىق بېغىشلايدۇ. يالغان ۋەلىلەر ئىنسان كۆڭلىنى ئازابلايدۇ.

مەرد كىشىلەرنىڭ ۋەدىسى بايلىقتۇر. نامەردنىڭ ۋەدىسى يالغان بولۇپ، كىشىنى ئازابلايدۇ.

ئاشىق تاشقى گۈزەللىككە باغلىق بولسا، ئۇ ئاشىق ھېسابلانمايدۇ، بۇ ئىنسان ئۈچۈن نومۇستۇر.

تۈلكىنىڭ چىرايلىق تېرىسى، ئۆلۈمىگە سەۋەپ بولىدۇ.

گەرچە تامدىكى سايەڭ سەندىن ئۇزۇن بولسىمۇ، ئاخىرى يەنىلا ئەسلىگە قايتىدۇ.

چىشىنى دەپ، پىلىنى ئۆلتۈرمە.

پانىغا بولغان ئاشىق مەڭگۈلۈك ئەمەس. چۈنكى ئىنسان بۇ نىزامنىڭ مەڭگۈلۈكلىكىنى قوبۇل قىلمايدۇ.

ھەر ۋاقىت قەلبىنىڭ پەيزى بىلەن قارىغان كۆز، روھنىڭ ھوزۇرى بولغان ئىلاھى ئاشىققا باقىدۇر.

دائىم پاك ۋە ئەبەدى بولغانغا ئاشىق بول، سىرىڭنى ئۇ نۇرغا ئېرىشتۈر. بۇ ئاشىقلىق مېنىڭ قولۇمدىن كەلمەيدۇ دېمە. كەرىم ئىگىسى بەخش ئەتكۈچىدۇر.

ھاياتلىق ۋە ئۆلۈم ھەق تەرىپىدىندۇر. كائىناتتىكى ھەر نەرسە ئۇنىڭ ئىگىدارچىلىقىدا.

ئۇنىڭ بۇيرۇقىغا سەنمۇ ئىسمايلىدەك بويسۇن! بۇ ئارقىلىق ئۆزەڭ ئېھسانغا لايىق بولىسەن.

سەن ئىشلارنى داۋاملىق يامان تەرەپتىن ئويلىساڭ، ئويلارنىڭ غەم-قايغۇلىرىڭنىڭ ئېشىشىغا سەۋەپ بولىدۇ.

رىيازەتلەر، يالۋۇرۇشلار ياخشى بىلەن ياماننى ئايرىش ئۈچۈندۇر.

ياخشى بىلەن ياماننى سىناشنىڭ ئۆزى ئۇلۇغ تەڭرىنىڭ ھېكمەتلىك ئارزۇسىدۇر.

گەرچە خىزىر ئەلەيھىسسالام كېمىنى بۇزۇۋەتكەن بولسىمۇ، بۇنىڭدا بىر ھېكمەت بار ئىدى.

قىزىلى گۈل ئىدى، قان دېمە. ئەقىل بېھۇش ئىدى، ئىسپاتى قېنى دېمە.

بىر ياماننىڭ بىر ياماننى مەدھىيەلىشىدىن ئاسمان تىترەپ كېتىدۇ. تەڭرىدىن قورققان كىشى بۇنداق ئىش قىلمايدۇ.

تەڭرى يېرىم جان ئېلىپ، يۈزلەرچە جان بېرىدۇ. سان-ساناقسىز ياخشىلىق ئاتا قىلدۇ.

سەن ئۆز نەپسىڭگە چوغ تارتساڭ، ھەقىقەتتەن بەكمۇ يىراق ئىكەنسەن. ئۇنىڭغا يېقىنلىشىشنى ئويلا!

بۇ دۇنيا بىر تاغقا ئوخشايدۇ. قىلغان ئەتكەنلىرىمىزنىڭ ھەممىسى بىر ئاۋازغا. ئاۋازىمىز يېقىملىق ۋە ياكى يېقىمىمىز بولسۇن، تاغقا ئۇرۇلۇپ ئۆزىمىزگە ياندۇ.

ئارسلان بىلەن توشقان

قەدىمقى زامانلاردا چەكسىز كەتكەن، ھەرخىل گۈل-گىياھلار بىلەن قاپلانغان بىر ئورمانلىق بولۇپ، ھەرخىل ھايۋانلار، قۇشلار ياشايدىكەن. ھايۋانلار ئارىسىدا بىر ۋەھشى ئارسلان (شىر) بار بولۇپ، ئۇ ھايۋانلارنى ئوۋلاپ يەيدىكەن. ھايۋانلار ئارسلاننىڭ ئوۋلىشىدىن قورقۇپ، دەككە-دۈككە ئىچىدە ھاياتىنى داۋام قىلىدىكەن. بەزى تاقىتى تاق بولغان ھايۋانلار بۇ يەردە ياشاشتىن ۋاز كېچىپ باشقا تەرەپلەرگە كۆچۈشكە مەجبۇر بولىدىكەن. دەل مۇشۇنداق قىيىن شارائىتتا بەزى ھايۋانلار ئۆز-ئارا مەسلىھەتلىشىپ، بۇ قىيىنچىلىقنى ھەل قىلىشنىڭ چارىسىنى تېپىپتۇ، ۋە ئارسلان بىلەن سۆزلىشىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— بىز ھەممىمىز ھەر كۈنى سېنىڭ ئوۋلىشىڭدىن قورقۇپ ياشايمىز. شۇڭا ھەر كۈنى بىرىمىز نۆۋەت بىلەن ئالدىڭغا كېلىپ، سېنىڭ يېمىڭ بولايلى. سەن رىسقىڭنى ئال، ئوۋغا چىقما. بىزمۇ ئوت-سۇنىڭ تەمىنى تېتىپ، خاتىرجەم ياشايلى.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئارسلان:

— بوپتۇ دېگىنىڭلاردەك بولسۇن. گېپىڭلاردا تۇرساڭلار، بۇ مەن ئۈچۈن ياخشى بىر ئىش ئىكەن. بۇ دۇنيادا ھىيلىگەرلەرنى كۆپ كۆردۈم. يىلان بىلەن چاياننىڭمۇ دەرتلىرىنى كۆپ تارتتىم. ئىنتىقام ئېلىش ئۈچۈن تەييار تۇرىدىغان بۇ نەپسىمدە، ئۆچمەنلىك ۋە ھىلە ھەممىڭلارنىڭكىدىن كۈچلۈك، — دەپتۇ.

ھايۋانلار ئارسلاننىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ "نېمە بولسا بولسۇن!" دەپ

تەۋەككۈل قىلىشنى تاللاپتۇ ۋە ھەممىسى: - ئەي ھۆكۈمدار! ئېھتىياتچانلىق قازادىن قۇتۇلدۇرالمادۇ، تەۋەككۈل تېخىمۇ ياخشىدۇر.

ئارسلان: - تەۋەككۈل ياخشىدۇر، گۈزەلدۇر ۋە لېكىن سەۋەپ قىلىش سۈننەتتۇر. ھۇسۇل ئۈچۈن ئەمگەك قىلىپ تەۋەككۈل قىلسا بولىدۇ. ئەگەر مۇشۇنداق قىلسا تەڭرىنىڭ مەشۇقلىقىگە ئېرىشىدۇ.

ھايۋانلار: - كۆپچىلىكنىڭ ئەمگەك قىلىشى پەقەت ئۆز قارىنى تويغۇزۇش ئۈچۈن بىر لوقمىغا ئېرىشىشتۇر. كېلىشىمگە رىئايە قىلغايلا.

ئارسلان: - بولىدۇ، كېلىشتۇق. بۇندىن كېيىن ئوۋغا چىقىپ، بىر تال ھايۋانغىمۇ زىيان سالمايمەن.

بۇ كېلىشىمدىن كېيىن، ھەر كۈنى نۆۋەت بويىچە بىر ھايۋان جېنىنى قولتۇقىغا قىسىپ، ئارسلاننىڭ ئالدىغا ئۆزلىكىدىن كېلىدىكەن. ئارسلان ھېچقانداق جاپا تارتمايلا لوقمىغا ئىگە بولىدىكەن. كۈنلەر شۇنداق ئۆتۈپتۇ. بىر كۈنى نۆۋەت توشقانغا كەپتۇ. توشقان دات-پەريات ئېيتىپتۇ. ئارسلاننىڭ ئالدىغا بېرىشقا قارشىلىق قىپتۇ. ھايۋانلار ئۇنىڭغا: - نۇرغۇنلىغان ھايۋانلار خاتىرجەم ياشىشىمىز ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ جانلىرىنى پىدا قىلدى. ئەمدى سەن بارمايمەن دەپ، بىزنىڭ يۈزىمىزنى چۈشۈرمە! دەرھال ئارسلاننىڭ ئالدىغا بار. ھېچقانداق بىر ھىلە ئىشلەتمە" دەپتۇ.

توشقان ئۇلارغا دەپتۇ: - ئەي دوستلار! ماڭا ئازراق مۆھلەت بېرىڭلار. مېنىڭ مەقسىتىم سىلەرنى قۇتقۇزۇش. مەن ئامال قىلىپ، ئۆزىمىزنىڭ ھاياتىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىمەن ۋە كەلگۈسى ئەۋلادلارغا خاتىرجەملىك يارىتىمەن. تەڭرى ماڭا مەدەت بەردى. تەڭرىنىڭ ئىلتىپاتى بىلەن ئارسلاننى كۆزدىن يوقىتىمەن.

ھايۋانلار: - كۆڭلۈڭدە نېمە بولسا شۇنى ئېنىق سۆزلە. ئارسلاننى ئالدايدىغان سېنىڭ قانداق ئەپچىل چارەڭ بار؟

توشقان: - سىرنى سۆزلەش توغرا ئەمەس. سىر ساقلىغاننىڭ بويىنى پۈكۈك بولماس.

توشقان شۇنداق قىلىپ، ئارسلاننى خېلى بىر مەزگىل ساقلىتىپتۇ ۋە ئۆز ھېلىسىنى يوشۇرۇپ، ھايۋانلارغا ئۆز پىكرىنى بايان قىلماپتۇ. ئارسلاننىڭ يېنىغا

بېرىشنى داۋاملىق كېچىكتۈرۈپتۇ.

ئارىسلان توشقاننىڭ تېخىچە كەلمىگەنلىكىدىن تېرىكىپ، ئۇنى مىڭ تىللاپتۇ:
— مەن بىلەتتىم، ئۇ پەسلەرنىڭ سۆزلىرىدە تۇرمايدىغانلىقىنى. ئەمدى، ئۇلارغا
كۆرگۈلۈكىنى كۆرسىتىمەن!

ئۇ غەزەپ بىلەن: — توشقاننىڭ سەۋەبىدىن زىيان تارتتىم. بۇندىن كېيىن
ئۇلارنىڭ يالۋۇرۇشلىرىغا قۇلاق سالمايمەن، چۈنكى ئۇلار ۋەدىسىدە تۇرمىدى.
توشقان ئىشەنچ بىلەن يولغا چىقىپتۇ. ئارىسلان توشقاننىڭ يىراقتىن
كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، غەزەپتىن ئۆتەك بولۇپ يېنىپتۇ.
توشقان قورققىنىدىن ئوڭ-سولغا سەكرەپ، ئۆڭى ئۆچكەن ھالدا ئارىسلاننىڭ
يېنىغا كەپتۇ.

ئارىسلان: — ئەي تېگى پەس. مەن ئۆكۈز ۋە پىللارنى يەر چىشلەتكەن بىرسى.
سەن توشقان كىم بولاتتىڭ، بۇيرۇقۇمغا بوي سۇنمايدىغانغا ؟!
توشقان: — مېنى كەچۈرۈڭ، بىر قوشۇق قېنىمنى تىلەيمەن. مەن گۇناھسىز.
مېنىڭ سەۋەبلىرىم بار. ئەگەر رۇخسەت قىلسىڭىز، سىزگە بىر-بىرلەپ ئېيتاي.
— ئەي ۋاپاسىز. سەن يەنە قانداق باھانە كۆرسەتمەكچى؟ پادىشاھلارغا
بولغان ھۆرمىتنىڭ شۇنچىلىكىمۇ؟ سېنىڭ سەۋەبلىرىڭدە بىر مەنا يوق. پادىشاھلارنى
توشقاندىك چاغلاپ قالما...
— ئۆتۈنۈپ قالاي، ئەي ئالىيلىرى! بۇ دەرتلەر سەۋەبىدىن كۆپ جاپا تارتتىم.
ئەرزىمگە قۇلاق سېلىڭ.

— ئىلتىپاتىم ھەر كىمنىڭ ھۆرمىتىگە قاراپ بولىدۇ. چۈنكى ھەر كىمنىڭ
كىيىمى بويىغا قاراپ پىچىلىدۇ.

توشقان: — ئاڭلاڭ، ئەگەر ئىلتىپاتقا لايىق بولمىسام، مېنى ئۆلتۈرۈۋېتىڭ.
ئەسلىدە بىز بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا يولغا چىققان ئىدۇق. يەنى توشقان قەۋمىدىن
بىر دوستۇمنىڭ ھەمراھلىقى بىلەن سىز تەرەپكە قاراپ كېلىۋاتاتتۇق. يولدا سىزگە
ئوخشاش بىر ئارىسلان پەيدا بولدى — دە، بىزنى تۇتۇۋالدى. بىز ئۇنىڭغا كۆپ
يالۋۇرۇپ: "بىز باشقا بىر ئارىسلان شاھنىڭ پۇقراسى. ئۇنىڭ بوسۇغۇسىدا باش

ئېگىپ تۇرىدىغانلاردىن بولمىز، - دېدۇق. ئۇ دېدىكى: "شاھىڭ كىم؟ قورقماستىن مېنىڭ ئالدىمدا باشقىسىدىن سۆز قىلىۋاتامسەن. سەنلەرنىڭ شاھىنىمۇ، ئىككىڭنىمۇ پارچىلاپ، يەر بىلەن يەكسان قىلىمەن. مەن ئۇ ئارسلانغا: - بىزنى قويۇۋەت، بىز بېرىپ پادىشاھىمىزغا سەندىن خەۋەر بېرەيلى، - دېدىم. ئۇ: - بۇ دوستۇڭنى ماڭا گۆرەگە قوي، بولمىسا ھەر ئىككىڭنى پارە-پارە قىلىۋېتىمەن، - دېدى. ئامال يوق دوستۇمنى گۆرەگە قويۇپ، مانا مەن يالغۇز ئالدىڭىزدا تۇرۇپتىمەن. ۋە يەنە دەپتۇ: - دوستۇم مېنىڭدىن سېمىز ئىدى. بۇ سەۋەبتىن ئۇنى گۆرەگە ئالدى. يوللارنىمۇ ئۇ ئىگەللەۋالدى. مەن راست سۆزلەۋاتىمەن. ئەگەر بىر نەرسە تەلەپ قىلساڭ، يولمىزنى ئاچ، ئۇ قورقۇنچلۇق دۈشمەننى كۆزدىن يوقات.

دەر غەزەپ بولغان ئارسلان: - ماڭا ئۇ مەخلۇقنى كۆرسەت. ئەگەر راست گەپ قىلغان بولساڭ، ئالدىمدا يول باشلا. ئۇ ھەددىدىن ئاشقانغا ھەددىنى بىلدۈرۈپ قوياي. يالغان سۆزلىگەن بولساڭ سېنى جازالىماي قويمايمەن دەپتۇ. توشقان ئۆزى قۇرغان تۇزاق تەرەپكە ئارسلاننى باشلاپ مېڭىپتۇ. بىر ھازا ماڭغاندىن كېيىن قاپقاراڭغۇلۇق ئىچىدىكى بىر قۇدۇقنىڭ بېشىغا كەپتۇ. توشقان ساماننىڭ ئاستىدىن سۇ يۈگۈرتۈپتۇ. ھىلە بىلەن قۇرغان بۇ تۇزاقنى ئارسلاننىڭ بويىغا سىرتماق قىلىپ سالماقچى بوپتۇ.

نېمە دېگەن ئاجايىپ ئىش-ھە! ئارسلاننىڭ ئوۋچىسى توشقان ئىكەن. قۇدۇقنىڭ يېنىغا كەلگەن ئارسلان، توشقاننىڭ ئارقىدا قالغانلىقىنى بايقاپتۇ-دە، - نېمىشقا ماڭمايسەن؟ ئالدىمدا ماڭ. نېمىگە سۆرەلمىلىك قىلىسەن؟ - دەپتۇ. توشقان: - پۇت-قولۇمدا ماغدۇر قالمىدى. پۈتۈن بەدىنىمدە جان يوق. ئارسلان توشقاننىڭ جاۋاپلىرىنى ئاڭلاپ: - كېسىلىڭنىڭ سەۋەبىنى سۆزلە، - دەپتۇ. توشقان: - ئۇ قورقۇنچلۇق ئارسلاننىڭ تۇرىدىغان جايى مانا مۇشۇ قۇدۇق، - دەپ كۆرسىتىپتۇ.

ئارسلان: - ماڭ! قۇدۇققا قاراپ باق، ئۇ ئىچىدىمۇ، ئەمەسمۇ؟ توشقان: - مەن ئۇنىڭدىن بەك قورقۇپ كەتكەن ئىدىم. يالغۇز ئۇنىڭغا قاراشقا جۈرئەت قىلالمايمەن.

شۇنىڭ بىلەن ئارىسلان توشقاننى تۇتۇپ قۇدۇققا قارايتۇ. قۇتۇقتىكى سۇدا ئىككىسىنىڭ شولسى پارقىراپ كۆرۈنۈپتۇ. قۇدۇقنىڭ ئىچىدە ئارىسلان بىلەن توشقان تۇرغان ئىكەن. ئارىسلان دۈشمىنى كۆرگەندىن كېيىن، توشقاننى تاشلاپ قويۇپ، قۇدۇققا ئۆزىنى ئېتىپتۇ ۋە قۇدۇق ئىچىدە ھالاك بويۇپتۇ.

ئارىسلان قۇدۇقتا ئۆز ئەكسىنى كۆرۈپتۇ. ھەقىقەتەن ئۆز نەپسى ئۆزىگە دۈشمەن بويۇپتۇ. ئۆز ئەكسىنى دۈشمەن دەپ بىلىپ، ئۆز-ئۆزىگە ئەجەل قىلىپنى ئۇرۇپتۇ. توشقان خەتەردىن قۇتۇلۇپ، خوشاللىقىدىن ھايۋانلار تەرەپكە چېپىپتۇ. ئارىسلاننىڭ قۇدۇققا چۈشكىنىنى كۆرۈپ، توشقاننىڭ كەيپىياتى يۇقىرى كۆتۈرۈلۈپتۇ. چۈنكى ئۇ ئۆلۈمدىن قۇتۇلغان ئىدى. توشقان خوشاللىق ئىچىدە يېشىل ياپراقلارنىڭ شامالدا ئوينىشىدەك ئۇسۇلغا چۈشۈپتۇ.

— خۇشخەۋەر! ئەي قەۋم-قېرىنداشلار. ئۇ زالىم دۈشمەن يوق بولدى. پۈتۈن ھايۋانلار توشقاننىڭ ئەتراپىغا توپلىنىپتۇ توشقانغا ئېگىلىپ ھۆرمەت بىلدۈرۈپتۇ:

— بۇ جانلىرىمىز ساڭا پىدا بولسۇن. ھەممىمىز سېنىڭ ئەمرىڭ ئاستىدا ياشاشنى خالايمىز. تەڭرى سېنىڭ قولىڭ ئارقىلىق بىزگە ئەركىنلىك ئاتا قىلدى. ئەقىل-پاراستىڭىگە ئايرىن!

توشقان يۇقارقى مەدھىيەلەشلەرگە جاۋابەن: — بۇ غەلبە ئاللاھتىن كەلدى. بولمىسا مېنىڭدەك بىر ئاجىز توشقان نېمە قىلالايتتى.

— "دۈشمەننى يوقاتتۇق" دەپ بەك خوش بولۇپ كەتمەڭلار. ھەممىمىز بىر مەقسەتتە ھەمكارلىشىپ ئەمەللىرىمىزنى قوغدىشىمىز لازىم.

شۇنىڭدىن كېيىن بۇ بۈك-باراقسان ئورمانلىقتىكى ھايۋانلار ئۆزلىرىنىڭ ھالال مېھنىتى بىلەن خاتىرجەملىك ئىچىدە ھاياتىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر

پەيغەمبەرنىڭ "مۆئمىن ئوخشاش خاتالىقنى ئىككى قېتىم سادىر قىلمايدۇ!" دىگەن سۆزى ماڭا يول كۆرسەتكۈچ بولدى.

تەۋەككۈل بەزىدە غەلبىگە ئايرىدۇ. تەسلىمىيەت كۆڭۈلنىڭ دوستىدۇر.

دۇنيادا بىر بالادىن قۇتۇلۇپ، يەنە بىر بالاغا تۇتۇلىدىغان، يىلاندىن قېچىپ،
ئەجدىھادىن پاناھ تىلەيدىغان ئىشلار كۆپ.

ھىلەڭ بەزىدە ئۆزۈڭگە بالا بولىدۇ. جان دەپ بىلگەن نەرسە ساڭا قان
شورىغۇچى دۈشمەن بولۇپ چىقىدۇ.

فىرئەۋننىڭ ھىيلىسىگە قاراپ باق. ئۇ ئىشكىنى ئېتىۋالدى. ھالبۇكى
“دۈشمەن” ئۆيىدە ئىدى. ئۇ مىڭلىغان بالىلارنى ئۆلتۈردى. ئەمما، ئىزدىگەن
بالا فىرئەۋننىڭ ئوردىسىدا ساق-سالامەت ئىدى.

كۆزلىرىمىزدە بۇنچىلىك كېسەل بولغان ئىكەن، ئۇ كۆزنى باقى بولغاننىڭ
كۆزىدە يوق ئەيلە. سېنىڭ كۆزۈڭ ئۈچۈن ئۇ بەدەلسىز بىر كۆزدۇر. چۈنكى،
ھەر نەرسەڭنى پەقەت ئۇنىڭ بىلەنلا كۆرەلەيسەن. تەڭرى پۈتمىزنىڭ ئاستىغا بىر
شوتا قويغان ئىكەن. بىز يۇقىرىغا بۇ شوتا ئارقىلىق بالداقمۇ-بالداق دەسسەپ
چىقىمىز. بىزدە كەم بولغىنى چىدام-غەيرەت، ئېھتىياتتۇر.

شەيتاننى دوست دەپ بىلمە، پارچىلا ئەي كۆڭۈل! پارچىلا، بۇلار ئىچى
بوش تۇلۇم تېرىسىدۇر. بۇ تېرىدەكلەرنىڭ مەقسەتلىرى، سۆزلىرى بولسا سۇ
ئۈستىدىكى ماڭاچتەكتۇر. سۆز بولسا پوستىدۇر، مەنا بولسا ئۇنىڭ ئىچىدىكىدۇر.

سۆزنى بەدەن دېسەك، مەنا بۇ بەدەننىڭ جېنىدۇر. ئاۋاز ۋە سۆزلەرنى
چۈشىنىش، پىكىر قىلىشتىن مەيدانغا كېلىدۇ. لېكىن سەن پىكىر دېگىزىنى
بىلمەيسەن.

ئىنسان ئۈچۈن ھەر نەپەستە ئۆلمەك ۋە تىرىلمەك باردۇر. پەيغەمبەر
"دۇنيا ئاز بىر مۇددەتتىن ئىبارەتتۇر" دەيدۇ. ئىنساننىڭ ئۆمرى دەريا سۇلىرىدەك
تەكرار-تەكرار يېڭىلىنىپ ئاقسىمۇ، ئۇ داۋاملىق بىر خىلدەكلا كۆرىنىدۇ.

زالىملارنىڭ زۇلۇمى قاراڭغۇ بىر قۇدۇققا ئوخشايدۇ. زۇلۇم سالغۇچىلارنىڭ
قۇدۇقلىرى قورقۇنچلۇق بولىدۇ. ھەقىقەت ئادالەتنى ئۇلارنى قايتا-قايتا ھالاک قىلىدۇ.

ئەگەر بىر زۇلۇم بار بولسا ئۇ سېنىڭ قاراڭغۇ قۇدۇقۇڭ بولىدۇ. بۇ دۆلەت،
بۇ سەلتەنەت ئۆتكۈنچىدۇر. ئۇنداقتا ئۆزەڭدىن مەغرۇرلانما، بۇ كىبرىلىك زادى
نېمە ئۈچۈن؟ يىپەك قۇرۇتىدەك ئۆزەڭنىڭ ئەتراپىنى قورشىما. ئۆز ئەھۋالىڭنى
دەڭسە.

سەن پىل بولساڭمۇ قارشى تەرەپنى ئاجىز چاغلما. تەڭرى ئەبابىل قۇشلىرىنى
ئەۋەتىدۇ. يەردە بىر مەزلۇم ئازاب چەكسە، كۆكلەردە پەرىشتىلەر ھەرىكەتكە
كېلىدۇ. مەزلۇمغا زۇلۇم قىلغان، ئۆزىنى خاتا كۆرگەن ئارىسلانغا ئوخشايدۇ.
سۇلايماننىڭ قۇدرەتلىك ئۈزۈكى ۋە تامغىسىنىڭ سىرى بىلىمدە. پۈتۈن ئالەم
شەكىل بولسا، بىلىم جانىدۇر.

ئىنسانىيەت بىلىم بىلەن ئېتىبار قازىنىدۇ. دېڭىزلار، چۆل-باياۋانلار، تاغ-
دەريالارنىڭ بارلىق مەخلۇقاتلىرى بۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭغا بويسۇنىدۇ. تەڭرىدىن
بىلىم تىلە. ئۇنىڭ پەزىلىتى بىلەن شەيئىلەرنى پەرق ئەتكۈچى ۋە بىلگۈچى
بولسىەن.

ئەقىلنىڭ سۆيگۈسىگە قاراپ باق. قايسى ئالەمدە ئەقىل دەرياسى قانچىلىك
چەكسىز.

ئادەمزاننىڭ ئەقلى چەكسىز دېڭىزغا ئوخشايدۇ. ئەي ئوغۇل بۇ دېڭىزغا
بىر دولقۇن كېرەك. بىزنىڭ شەكلىمىز ئۇ دېڭىزدا لەيلەپ يۈرگەن ساندۇققا
ئوخشايدۇ، ئىچىدە سۇ بولمىغاچقا لەيلەپ يۈرۈيدۇ. سۇ تولدىمۇ چۆكىدۇ.

زەئىپ چۈشەنچىگە ئىگە ئىنسانلارنىڭ ھالىغا ۋاي. ئالدى-كەينىنى ئويلاپ
ئىش قىلمىسا بەربات بولىدۇ. يول تۈز ئەمما، ھەر يەر تۇزاقلا بىلەن تولغان.
سۆزلەر پۈتۈن ئەمما، مەزمۇنى پۇچەك.

سىر ساقلىغاننىڭ بويۇنى پۈكۈلمەيدۇ. پۇلۇڭنى، مەزھىپىڭنى مەخپى
تۇت. بىلگىنى بۇ نەرسىنىڭ دۈشمىنى كۆپ. ئەمما، يوشۇرساڭ ئىزدىگەن،
سورىغان بولماس. سىرىڭنى بىرقانچە كىشىگە ئېيتقان بولساڭ، ئەمدى ئۇنى
سىر دېمە. چۈنكى ئىككى كالىپۇكىڭدىن ئاشقان سىر يېيىلىدۇ. پاكىز، يالتىراق
ئەينەكنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ غەيۋەت قىلساڭ، ئاشۇ سۈرىتىڭنى كۆرسەتكەن
ئەينەكمۇ مەينەتلىشىدۇ.

سەندىكى يامانلىكلەر ئوچۇق ئوتتۇرىغا چىقسا، شۈبھىسىزكى ئۆز-ئۆزۈڭگە
دۈشمەن بولسىەن.

ئەي باشقىلارنىڭ يۈزىدە يىرگىنىشلىك "مەن" نى كۆرگەن، بىلگىنى، ئۇ
"مەن" سېنىڭ يۈزۈڭنىڭ ئەكسىدۇر.

بەزىدە ئۆزۈڭنىڭ ھىيلىسى ئۆزۈڭگە تۇزاق بولىدۇ. ۋاقتىسىز سايىرىغان خورازنىڭ ئۆمرى قىسقا. ئەدەپلىك كىشىنىڭ ھەربىر ئىشى گۈزەل بولىدۇ. تەڭرىگە يۈزلەنمىگەننى قۇرۇق قۇم دەپ بىل. ئۇ ئىنساننىڭ ئۆمۈر سۈيىنى ئۈزلۈكسىز قۇرۇتىدۇ.

ھەدىيە

ئەگەر ئۇ ياد ئەيلىسە مەنۇن بولىمەن،
بولسا ئۇ لەيلا، مەن مەجنۇندۇرمەن.
بىر سودىگەرنىڭ ماھارەتلىك بىر شاتۇتى بار ئىكەن. بۇ شاتۇت قەيەزدە مەھبۇس ئىكەن.

بىر كۈنى سودىگەر ھىندىستان تەرەپكە سەپەرگە چىقىش ئۈچۈن تەييارلىق قىپتۇ ۋە يولغا چىقىش ئالدىدا ئائىلىسىدىكىلەرگە "مەن سىلەرگە ھىندىستاندىن نېمە ئالغىچ كېلەي؟ ئۆز ئارزۇلىرىڭلارنى ئېيتىڭلار" - دەپتۇ. ھەر كىم ئۆز ئىستەكلىرىنى دەپتۇ. سودىگەر ھەممىسىگە سوغا ئەكىلىدىغانلىقى توغرىسىدا ۋەدە بېرىپتۇ.

سودىگەر قەيەزدىكى شاتۇتىدىنمۇ: ئەي خۇشئاۋاز قۇشۇم، سەن نېمە ئارزۇ قىلىسەن؟ نېمە تىلىسەڭ، مەن ھىندىستاندىن شۇنى ئالغىچ كېلىمەن، - دەپ سورايتۇ.

شاتۇتى جاۋاپ بېرىپتۇ: - ھىندىستان دېگەن ئۇ يىراق ئەلدىمۇ شاتۇتلار باردۇر بەلكى. ئەگەر بولسا مېنىڭ بۇ ھالىمدىن ئۇلارنى خەۋەردارقىل، - دەپتۇ. ۋە يەنە شۇنى ئۆتۈنۈپتۇ.

- مېنىڭ قەيەزىمدە سولاقلىق بىر شاتۇتى بار. ئۇ ھەر ۋاقىت سىلەرنى ئەسلىپ تۇرىدۇ، سېغىنىدۇ. ئۇ قۇش سىلەرگە ئوتلۇق سالام يوللىدى ۋە سىلەردىن ياردەم سورىدى. بىر قۇتۇلۇش يولىنى قىلىشنى ئۆتۈندى دېگىن ۋە يەنە قوشۇمچە مۇنداق دېگىن:

- مەن سېغىنىش، ھەسرەت ئوتى ئىچىدە كۆيۈۋاتقاندا، سىلەرگە ئەركىن

پەرۋاز قىلىش يارىشامدۇ؟ مەن قەپەزگە سولاقلىق تۇرغاندا، ياپ-يېشىللىققا، گۈل-گىياھلارغا پۈركەنگەن باغلاردا ئەركىن ئۇچۇپ يۈرۈش سىلەرگە يارىشامدۇ؟ بۇ مەن ئۈچۈن ئادالەتسىزلىك ئەمەسمۇ؟ دوستلارنىڭ ۋاپاسى مانا مۇشۇنداق بولامدۇ؟ سىلەر گۈل باغچىسىدا ئويناپ-كۈلۈپ يۈرگەندە، مەندەك ھەر ۋاقىت كۆزىدىن قان ياش تۆكۈلۈۋاتقان بىچارە قۇشنى ئەسلەپ قويۇڭلار! ئەي سۆيۈملۈك دوستلار! سەھەر-ئاخشاڭلىرى ئىچىدىن يۈرىكىمنىڭ قېنىدۇر. مېنىڭ پەرياتلىرىمغا ئىچىڭلار ئاغرىسا، مېنىڭ ئۈچۈن بىر قەدەر شاراپ ئىچىپ قويۇڭلار.

سودىگەر، قەپەس ئىچىدىكى مەھكۇم شاتۇتنىڭ لەختە بولغان يۈرىكىدىن چىققان ھەسرەتلىك سۆزلىرىنى ئېلىپ، ھىندىستانغا ساق-سالامەت يېتىپ كەپتۇ ۋە ئۆز ئىشلىرىنى پۈتتۈرۈپ بولۇپ، بىر كۈنى باغلارنى ئارىلاپتۇ. بۇ يەردە بىرقانچە شاتۇتنى كۆرۈپتۇ ۋە ئەكەلگەن سالاملىرىنى، ئامانەت ئالغان سۆزلەرنى ئۇلارغا دەپتۇ. بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاۋاتقان شاتۇتلارنىڭ ئىچىدىن بىرسى تىترەپ ئوڭىدىسىغا چۈشۈپ، شۇ يەردىلا جان ئۈزۈپتۇ. كۆز ئالدىدىلا يۈز بەرگەن بۇ تراگېدىيەنى كۆرگەن سودىگەر، شاتۇتنىڭ خەۋىرىنى ئەكەلگىنىگە مىڭ پۇشايمان قىپتۇ ۋە "بۇ شاتۇتنىڭ ئۆلۈمىگە مەن سەۋەبچى بولدۇم" دەپ قاتتىق ھەسرەتلىنىپتۇ.

"بۇ قۇشنىڭ بەلكى مېنىڭ قۇشۇم بىلەن تۇغقاندارچىلىقى بار بولسا كېرەك. بەلكى بۇلار ئىككى بەدەن بىر جانىدۇر. نېمە ئۈچۈن ئۇ خەۋەرنى ئەكەلگەندىمەن." دەپتۇ ئۇ ھەسرەت بىلەن.

شۇنداق قىلىپ سودىگەر ھىندىستاندىكى بارلىق ئىشلىرىنى پۈتتۈرۈپتۇ ۋە ئالغان سوۋغا-سالاملىرى بىلەن بىرلىكتە ئۆز دۆلىتىگە قايتىپ كەپتۇ. سودىگەر ئائىلىسىگە كېلىپلا ھەر بىرىنىڭ ئارزۇلىرى بويىچە ھەدىيەلەرنى تارقىتىپتۇ.

ھېچ تاقىتى قالماي شاتۇتى سودىگەرگە قاراپ: _ مېنىڭ ھەدىيەم نەدە؟ ئۇ ياقىلاردىن قانداق خەۋەر بار؟

سودىگەر: _ بولدى قىل، تا ھازىرغىچە گېپىڭنى يەتكۈزگىنىمگە پۇشايماندا مەن. ئاشۇ گەپلەرنى قىلغان تىلىم تۇتۇلسۇن، پۇشايمان دىن بارماقلىرىمنى چىشلىدىم. نادانلىقىمدىن ئاشۇنداق بولمىغۇر بىر خەۋەرنى نېمە ئۈچۈن يەتكۈزدۈم، نېمە ئۈچۈن دېدىم؟ _ دەپ ھازىرغىچە ئۆز-ئۆزۈمگە ئاچچىقلىنىپ

تۇرۇپتىمەن.

شاتۇتى: - خوجايسن، نېمە ئۈچۈن پۇشايمان قىلسەن، بۇ ئاچچىققا سەۋەپ بولغان زادى نېمە؟

سودىگەر: - سېنىڭ شىكايەتلىرىڭنى ئېيتتىم. ساڭا ئوخشايدىغان بىر توپ شاتۇتلىارغا بىر-بىرلەپ يەتكۈزدىم. ئىچىدىن بىرسى، سېنىڭ دەرتلىرىڭنى ئاڭلاپ قورقۇپ كەتتى-دە، ئۆتى يېرىلىپ ئۆلدى. - نېمە ئۈچۈن سۆزلىدىم، - دەپ كۆپ پۇشايمان قىلدىم. ئەمما، دەيدىغاننى دېگەن تۇرسام، پۇشايمان قىلغان بىلەن ئورنىغا كېلەمتى!

شاتۇتى، ئۇ شاتۇتنىڭ قىسمىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن تىترەپلا ئوڭدىسىغا يىقىلىپ، ھوشىدىن كېتىپتۇ.

سودىگەر شاتۇتنىڭ يىقىلغانلىقىنى كۆرۈپ، بېشىدىكى تۇمىقنى ئېلىپ، پىقىرتىپ يەرگە ئېتىپتۇ. بېشى قېيىپتۇ. شاتۇتنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ، ياقىسىنى يىرتىپ، پۇشايمان قىپتۇ.

- ئاھ خۇش ئاۋاز شاتۇتىم، ساڭا نېمە بولدى؟ ئەي مۇڭلۇق سايرايدىغان قۇشۇم، مېنىڭ سىردىشىم، مۇڭدىشىم! - دەپ نالە قىپتۇ.

قەلبى ھەسرەتكە تولغان سودىگەر قەپەزنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ، شاتۇتنى ئېلىپ، قەپەزدىن چىقىرىپتۇ. قەپەزدىن قۇتۇلغان شاتۇتى دەرھال قانات قېقىپ ئۇچۇپ بېرىپ، بىر دەرەخ شېخىنىڭ ئۇچىغا قونۇپتۇ.

سودىگەر شاتۇتنىڭ بۇ ئەھۋالىنى كۆرۈپ ھاڭ-تاڭ قاپتۇ ۋە شاتۇتىغا قاراپ:

- ھالىڭنى ئېيت، بىزمۇ نېمە بولغانلىقىنى بىلەيلى، - دەپتۇ.

شاتۇتى: - ئۇ قۇشنىڭ قىلغان ئىشلىرى ماڭا ئەقىل بەردى. ئۇ قۇش ماڭا قەپەزدىن، ئاسارەتتىن قۇتۇلۇشنىڭ يولىنى ماڭا كۆرسەتتى. سېنىڭ ئەسىرىڭ بولۇپ بىر ئۆمۈر ياشىغاندىن ئۆلۈپلا قۇتۇل دېدى، - دەپتۇ. ۋە يەنە: - ئەلۋىدا خوجايسن! ئەمدى مەن كېتىدىغان بولدۇم، سەنمۇ بىر كۈنلەردە ۋەتىنىڭگە كېتەرسەن. ئەلۋىدا! سەن ماڭا مەرھەمەت قىلدىڭ. مېنى قاراڭغۇ زىنداندىن ئازات قىلدىڭ، - دەپ نازاكەتلىك بىر ئىككى ئېغىز گەپ قىلغاندىن كېيىن "خەيرى

خوش، ئامان بولغىن!" دېگىنىچە قانات قېقىپ، كۆككە پەرۋاز قىپتۇ.

سودىگەر: _ تەڭرى سېنى ئامان قىلسۇن! كەت. سەن ماڭا، بىر يول كۆرسەتكۈچى بولدۇڭ، _ دەپتۇ.

سودىگەر ئۆز-ئۆزىگە مۇنداق دەپتۇ:

_ بۇ ئىشلار ھەممىمىزگە ئىبرەت بولسۇن. كويىزا-كىشەندىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئەقىلنى ئىشلىتىش لازىم. مېنىڭ روھىم، ئۇ شاتۇتتىكىدىن تۆۋەن ئەمەس. باشقا قۇشلارنىمۇ قويۇۋېتەي.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

راست سۆز تاش ۋە تۆمۈردەكتۇر.

ئەگەر ئۇلار ھەركەتكە كەلسە، ئەتراپقا ئوت چاپار.

تاش ۋە تۆمۈرنى ئورۇنسز يەرگە ئۇرما.

ئويلىماستىن سۆزلىمە.

ئېغىزىڭدىن چىققان سۆز، يادىدىن چىققان ئوققا ئوخشاش.

ئېتىلغان ئوق ئارقىغا قايتماس. ئۇدۇلدا كىم بولسا شۇنىڭغا تېگىدۇ.

بۇ قاراڭغۇ جاھان پاختازارلىققا ئوخشايدۇ.

پاختا ئىچىدە ئوت تۇرالامتى؟

ئەگەر نەمرۇد بولساڭ ئوتتىن ئۆلگىدەك قورق.

ئوتقا كىرمەكچى بولساڭ ئەگەر، ئالدى بىلەن ئىبراھىمدەك بول.

قۇياش ھەر سەھەر شەرقتىن چىققاندا، سېنىڭ گۈزەللىكىڭ ئۇنىڭدىن نۇر ئالىدۇ.

ئۆتۈنۈپ قالاي! گۈل توغرىلىق سۆزلىمە، گۈلدىن ئايرىلغان بۇلبۇلدىن سۆز ئاچ.

باھار مەۋسۇمىدا زىرائەتتىن خەۋەرسىز كىشىنىڭ ئالدىدا، پەسىلنىڭ ئەتىۋارى بولمايدۇ.

دائىم ھەقىنى باشپاناھ قىلىش كېرەك. چۈنكى روھلار ئۇنىڭ ئىلتىپاتىنى ئۈمىد قىلىدۇ.

ھەقىنىڭ ھىمايىسىگە ئىگە بولساڭ، سۇ بىلەن ئوت ياماننىڭ بولىدۇ. دېڭىز، نۇھ بىلەن مۇساغا بۇ سەۋەبتىن دوست بولدى ۋە دۈشمەنلىرىنى يوق قىلدى.

ئوت، نەمرۇدنىڭ پەسكەشلىكىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، ئىبراھىمغا بىر قەلئە بولدى.

سۈيىقەستچىلەردىن قوغداش ئۈچۈن، تاغ ھەزرىتى يەھيانى يېنىغا چاقىردى.

"ئەي يەھيا! يېنىمغا كەل، سېنى قىلىچىلاردىن قوغدايمەن" دېدى. سېنىڭ ئەتراپىڭدا شۇنداق تەملىك نەرسىلەر باركى، جاھان خەلقى بىر ئىلتىپاتنىڭ ئۈچۈن جانلىرىنى پىدا قىلىدۇ.

باققال بىلەن شاتۇت

بىر يات بىلەن سۆزلەشسەڭ مىڭ ھالى بولۇر، توغرا تۇي، ئال خوش خەۋەر، دوست لالە بولۇر. ئۆي ۋە ھەرە ساندۇقنى ياتلاردىن پاكلىساڭ ئەگەر، ئۆي بىلەن ھەرە ساندۇقنىڭ تەلتۆكۈس بالغا تولۇر. بىر دۇكاندارنىڭ بىر خۇش ئاۋازلىق شاتۇتى بار ئىكەن.

بۇ شاتۇتى دۇكانغا قارايدىكەن. كەلگەن خېرىدارلارغا يېقىملىق پىچىرلايدىكەن. ئۇلار بىلەن چاقچاقلىشىدىكەن. خېرىدارلار ماللارنىڭ باھاسىنى سورىسا، ئادەمدەكلا توغرا جاۋاپ بېرىدىكەن.

دۇكاندار بىر كۈنى ئۆيگە كېتىپتۇ. شاتۇتى دۇكانغا قاراپ قاپتۇ. بىر مۈشۈك بىر چاشقانى قوغلاپ دۇكاننىڭ ئىچىگە كىرىپتۇ. مۈشۈكنى كۆرگەن

شاتۇتى شۇنداق قاتتىق قورقۇپ كېتىپ، ئۆزىنى قاچۇرىمەن دەپ، دۇكاننىڭ بىر بۇلۇڭىدىكى گۈلماي قاچىسىنى ئۆرۈۋېتىپتۇ.

دۇكاندار ئۆيىدىن كېلىپ، خاتىرجەم ئولتۇراي دەپ شۇنداق قارىسا، دۇكاننىڭ ھەر يېرى مايغا چىلىشىپ تۇرغان. بۇنى شاتۇتنىڭ قىلغانلىقىنى بىلىپتۇ-دە، شاتۇتنىڭ بېشىغا ئۇرۇپ، پەيلىرىنى تۈزىتىۋېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ گۈزەل شاتۇتى تاز بولۇپ قايتۇ.

تاز شاتۇتى ھېچ سايىمىدىن بولۇپ قايتۇ. دۇكاندار بۇ ھالىنى كۆرۈپ، قىلغان ئىشىغا پۇشايىمان قىپتۇ. پۇشايىمىنى ئالدىغان قاچا تاپالماي، " ھەي ئېسىت! سودام ئازىيىدىغان بولدى. كاشكى بۇ قولۇم سۇنۇپ كەتكەن بولسا، شۇ يېقىملىق ئاۋازى بار قۇشۇمنى ئۇرمىغان بولار ئىدىم " - دەپ نالە قىپتۇ.

شاتۇتى قايتا سايىراپ قالارمىكەن دەپ ئويلاپ، يېتىم-يېسىرلارغا سەدىقە بېرىپتۇ. ئۈچ كېچە-كۈندۈز سايىرىمىغاندىن كېيىن، دۇكاندار غەمگە پاتقان ھالدا دۇكاننىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپتۇ. دۇكاندار بېشىنى قاشلاپ، - بۇ قۇش ئەمدى قاچانمۇ سايىرار؟ ياكى ئەمدى پەقەت سايىرىماسمۇ؟ - دەپ تۈرلۈك غەم-ئەندىشىنىڭ ئىچىگە غەرق بولۇپ، ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈپتۇ.

بىر چاغدا دۇكاننىڭ ئالدىدىن بىر يالاڭ باش دەرۋىش ئۆتۈپتۇ. ئۇنىڭ باشلىرى ئۈستىرا بىلەن پاكىز قىرىلغان بولۇپ، خۇددى پارقىراپ تۇرغان بىر پارچە تاشتەك پايىنەك ئىكەن.

شاتۇتى بۇ دەرۋىشنى كۆرۈپ دەرھال زۇۋانغا كېلىپ دەپتۇ:

- ئەي دوستۇم! ئەي پايىنەك باش، ساڭا نېمە بولدى؟ ياكى سەنمۇ قاچىدىكى گۈل مېيىنى تۆكۈۋەتتىڭمۇ؟

شاتۇتنىڭ دەرۋىشنى ئۆزىگە ئوخشىتىشىنى ئاڭلىغان ئەتراپتىكى كىشىلەر پاراققىدە كۈلۈپ كېتىپتۇ.

شاتۇتنىڭ ئۆزىنى دەرۋىش بىلەن سېلىشتۇرۇشى خەلقنى كۈلدۈرگەن. چۈنكى قىياس ھەركىمنىڭ تەجرىبىسىگە، بىلىمىگە، مۇھىتقا قاراپ ئۆزگىرىشى مۇمكىن. بۇ نۇقتىدىن قارىغاندا، قىياس ئارقىلىق ھەقىقەتنى تولۇق كۆرگىلى بولمايدۇ. شۇڭا بەزىدە قىياس، ئادەمنى ئاسانلا خاتالاشتۇرىدۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەقىقەتنى تونۇمىغان، شۈبھىسىز تەڭرى يولىدىن يىراقلىشىدۇ.

ئىككى ھەرە ئوخشاش بىر چىمەنلىكتە ئوزۇقلانسىمۇ، ئەمما بىرسىدىن زەھەر، بىرسىدىن ھەسەل چىقىدۇ.

ئوخشاش ئىككى جەرەن بىر يەردىن سۇ ئىچىپ، ئوخشاش ئوتلاقتا ئوتلىسىمۇ، بىرسىدىن ئىپار، يەنە بىرسىدىن مايلاق چىقىدۇ.

ئىككى قومۇش ئوخشاش سۇدا ئۆسسەمۇ، بىرسىدىن شېكەر چىقسا، بىرسىدىن چىقمايدۇ.

ئوزۇقلۇق بىرسىنىڭ قارىنى تويدۇرسا، باشقا بىرسىنى ئاللاھنىڭ نۇرىغا ئىگە قىلىدۇ.

بەزىلەرنىڭ يېگىنىدىن پىخسىقلىق ۋە ھەسەت پەيدا بولسا، بەزىلەرنىڭكىدىن تەڭرى ئىشىقى ھاسىل بولىدۇ.

كۆرۈنۈشتە بىر-بىرىگە ئوخشىسىمۇ، تۈزلۈك سۇ بىلەن تاتلىق سۇ ئارىسىدا زور پەرق بار.

تاتلىق سۇ بىلەن تۈزلۈك (ئاچچىق) سۇ ئوخشاشمۇ؟ بۇنى سۇنى ئىچكەن كىشى بىلىدۇ.

مۇسانىڭ ھاسىسى بىلەن بۇ ھاسىلارنىڭ پەرقى چوڭدۇر. مۇسانىڭ ھاسىسىدىكى خاسىيەتلەرنىڭ ھېچ بىرى بۇلاردا يوق.

بۇ ھاسىلارنىڭ ئارقىسىدا تەڭرىنىڭ لەنتى بولسا مۇسا ھاسىسىنىڭ ئارقىسىدا ھەقىقەتنىڭ رەھىمىتى باردۇر.

مايمۇنلار ئىنسانلاردا نېمىنى كۆرسە، شۇنى دوراپ زوقلىنىدۇ.

ئۇ "مەنمۇ ئىنساننىڭ قىلغىنىنى قىلدىم" دەپ ئويلايدۇ-يۇ، ئەمما ھەقىقەتنى بىلمەيدۇ.

ئىبادەت مۇئەمىنلەرگە مەڭگۈلۈك ھۇزۇر. مۇناپىقلار بولسا جان كويىدا.

مۇناپىق دېگەن سۆز دوزاخ دېگەن سۆزدىن كەلمىگەن بولسا ئىدى، ئۇنىڭدا

دوزاخنىڭ تەمى بولمىغان بولاتتى.

سۆزنىڭ كۈنلىكى ھەرپتىن ئەمەس، دېڭىز سۈيىنىڭ ئاچچىقلىقى ئۇسۇلغان
قاچىنىڭ سەۋەبىدىن ئەمەس.

ئاچچىق ۋە تاتلىق سۇلۇق دېڭىزلار بار. ئارىسىدىكى پەردە سەۋەبىدىن
بىر-بىرلىرىگە ئارىلىشىپ كەتمەيدۇ.

دېڭىز ئىككى ئەمما ماھىيىتى بىر. سەن ئىككىدىن ۋاز كېچىپ، ماھىيەتكە
ئېرىش.

بىرسىنىڭ ئاغزىدا چۆپ بولسا، ئۇنىڭدىن قۇتۇلمىغىچە راھەت بولالمايدۇ.

ئېسىل تاماقلارنىڭدىكى بىر تال قىل سېنى بىئارام قىلىشقا يېتەرلىك.

دۇنياغا بولغان ھېرىسمەنلىكنىڭ يەرگە شوتتا بولسا، ئاخىرەتكە بولغان
ھېرىسمەنلىكنىڭ كۆكلەرگە شوتتا بولىدۇ.

بەدەندىكى راھەتسىزلىكنى تېۋىپتىن سورا. ئەگەر روھى جەھەتتە راھەتسىز
بولساڭ ھەزرىتى مۇھەممەد (س.ئە.ۋ) تىن سورا.

بەزى ياخشىلىق بەزىدە دۈشمەنلىكتەك كۆرۈنىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاقىللار
بۇ ئىشلارغا ھەيراندۇر.

بۇ يولدىكى ھەيرانلىق، سۆيگۈسىدىن ئايرىلىپ قالغانلىقتىن ئەمەس، بەلكى
ئۇنىڭدىن بېھۇش بولۇپ ھاڭ-تاڭ بولغانلىقىدىندۇر.

ئىنسان شەكلىدىكى نۇرغۇن شەيتانلار بار. شۇنىڭ ئۈچۈن ھەر قولىغا
ئېسىلما.

ئوۋچىنىڭ ئىسقىرتىشى قۇشنى تۇتۇش ئۈچۈندۇر

ئۆزىگە ئوخشاش قۇشنىڭ سايىرىغىنىنى ئاڭلىغان قۇش يەرگە قونۇپ،
قىلتاققا چۈشىدۇ.

مەرت ئىنسانلار بەختلىكتۇر.

نامەردلەر ھامان بىر كۈنى زىيان تارتىدۇ.

تىلشۇناس

ئۇپۇقنى نۇر قاپلىدى، قەندىل سەۋەبتىن،
قەيەردە ھەق دوستى ئەي دوست، بىل سەۋەبتىن.
بارىدىغان يەر ئاخىرى رەبىل ئالەمىندۇر ،
قۇل تارتىدۇ مىڭبىر بالا، تىل سەۋەبىدىن.

بىر تىلچى ساياھەت ئۈچۈن كېمىگە چىقىپتۇ. ئۇ ئۆزىنى ناھايىتى قابىلىيەتلىك دەپ ئويلايدىكەن، باشقا كىشىلەرنى ياراتمايدىكەن. كېمە چەكسىز دېڭىزدا كېتىۋاتقاندا، تىلشۇناس كېمىچىنى مەنسىتىمگەن بىر قىياپەتتە:

— ھەي كېمىچى، سەن گرامماتىكىنى بىلمەسەن؟— دەپ سوراپتۇ.
كېمىچى: ياق بىلمەيمەن، ھېچ ئوقۇمىغانىم. دەپتۇ.

تىلچى: — ئىست، ئۆمرۈڭنىڭ يېرىمى بىكار ئۆتۈپ كېتىپتۇ.

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ كېمىچى خاپا بوپتۇ. ئەمما، ئاچچىقنى ئىچىگە يۇتۇپ،
ئۇن تىن قىلماپتۇ. تۇيۇقسىزلا بوران چىقىپ، دېڭىز دولقۇنلاشقا باشلاپتۇ—دە،
كېمە خەتەر ئىچىدە قاپتۇ.

كېمىچى ئۇ تىلچىغا ۋارقىراپ: — سۇ ئۈزۈشنى بىلمەمسىز؟

تىلچى قورققىنىدىن تىترەپ تۇرۇپ:— ئەي يىگىت، بىلمەيمەن!— دەپتۇ.

كېمىچى:— ئەي تىلچى، ئۇنداقتا سېنىڭ پۈتۈن ئۆمرۈڭ بىكار ئۆتۈپ كېتىپتۇ!
بىر ئازدىن كېيىن كېمە چۆكىدۇ، سېنىڭ ئۇ بىلىملىرىڭنىڭ ھېچ بىرى كارغا
كەلمەيدۇ،— دەپتۇ. تىلچىنىڭ ھىكايىسى سىزگە ھالاك بولماسلىقىنىڭ يولىنى
كۆرسىتىش ئۈچۈن بىر دەرس تۇر.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تەكەببۇرلىقىدىن باشقىلارنى مەنسىتىمگەنلەر، بۇ دۇنيانىڭ ئۆتكۈنچى
ئىكەنلىكىنى بىلمىگەنلەردۇر.

ئەي ئوغۇل! بۇ يەردە سۆزنىڭ گرامماتىكىلىرى ئەسقاتمايدۇ، سۇ ئۇزۇشنى بىلىشنىڭ لازىم. ئۇنى بىلسەڭ سۇدىن ھېچ قورقمايسەن.

دېڭىز ئۆلۈكنى بېشىدا كۆتۈرىدۇ، تىرىكنىڭ قۇتۇلۇشى قىيىندۇر.

سەن ئىنسانىيەتكە خىزمەت قىلىش نۇقتىسىدىن ئۆلۈكتەكسەن؛ ئۇنىڭ ئۈچۈن سىرلار دېڭىزنىڭ بېشىدا ئولتۇرىسەن.

ئەي كىيىرلىكتىن خەلقنى "ئېشەك" دېگەن ئىنسان! ئەمدى سەن مۇز ئۈستىدە قالغان ئېشەكتەك بولدۇڭ.

قەلب ئەھلىنىڭ ئىلمى پايدىلىق بولۇر.

تەن ئەھلىنىڭ ئىلمى پەقەت بىر يۈكتۇر.

ئىلىم قەلبتىن بولسا، ئىگىسىگە يار بولۇر.

تېنى زەھەر بولغاننىڭ ئىگىسى ھەم خار بولۇر.

تەڭرى: - ئۇلار كىتاب يۈدۈۋالغان ئېشەككە ئوخشايدۇ دېدى. سەندە پايدىلىق ئىلىم بولمىسا، باشقا ھەممىسى ساڭا يۈكتۇر. ئەسقاتىدىغان بىلىم بولمىسا، قۇبلىنىنى ياساش ئۈچۈن سۈرگەن گىرىمدەك ئەبەدى بولمايدۇ.

مال-دۇنيانى دەپ بىلىم ئىگەللىمە.

ياشاغان سازەندە

ئەي يار، كەتسە ھەركىم كەتسۇن، سەن زىنھار كەتمە،

ساقلا دوستۇم، ساقلا ئولتۇر، مېنى تاشلاپ سەن كەتمە.

گۈل-شېكەر ئۆرنىكىدۇر، تولدۇر قەدەھكە ساپ شاراپ،

بۇ بەزمىدە قالدۇر ئىزىڭنى، ئەي گۈزىلىم سەن كەتمە.

ئاڭلىدىڭلار مىكىن، ھەزرىتى ئۆمەر زامانىدا ئاجايىپ مۇڭلۇق قالدۇن چالىدىغان بىر سازەندە ئۆتكەن ئىكەن. بۇلۇلمۇ ئۇنىڭ چالغان قالدۇنىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغىنىدا بىھۇش بولۇپ كېتىدىكەن. ئۇ ئاجايىپ مۇڭنى ئاڭلىغان ھەر كىشىنىڭ يۈزلىرىدە تەبەسسىم جىلۋىلىنىدىكەن. مەشرەپلەر، كۆڭۈل ئېچىش پائالىيەتلىرى ئۇنىڭ مۇڭى

بىلەن ۋايىغا يېتىدىكەن. ئېيتقان ناخشىلىرىدىن، چالغان سازلىرىدىن سورۇنلار ئاجايىپ قىزىپ كېتىدىكەن. ئۇنى ئاڭلىغانلار ئاجايىپ بىر خىياللارغا غەرق بولىدىكەن.

ئارىدىن ئۇزۇن ۋاقىت ئۆتۈپتۇ. سازەندىمۇ ياشىنىپ قاپتۇ. كۆڭۈللەرنى ئوۋلىغان بۇ بۈركۈت ئەمدى ئاجىزلاپ، چىۋىن ئوۋلاشقا باشلاپتۇ. قىران قامىتى يايىدەك ئېگىلىپتۇ. ئۆسكۈلەڭ قاشلىرى ساڭگىلاپ، نۇرسىز كۆزلىرىنىڭ ئالدىغا چۈشۈپتۇ. جانغا جان قوشىدىغان مۇڭلۇق ئاۋازى ئۆز خاسىيىتىنى يوقىتىپتۇ. گاراڭ- گۈرۈڭ ئاۋازى كىشىلەرنىڭ بېشىنى ئاغرىتىپتۇ، ھەممە ئۇنىڭدىن زېرىكىشكە باشلاپتۇ. زادى قايسى بىر خوشاللىق باركى، مەڭگۈلۈك قالىدىغان؟ قايسى بىر قەسىر باركى، يىقىلىپ تۇپراققا ئايلىنىمايدىغان؟

يىللار ئارقا-ئارقىدىن سۈدەك ئېقىپتۇ. سازەندە بەكمۇ قېرىپ، مۈكچىيىپلا قاپتۇ. كۈچىدىن قېلىپ، بىر بۇردا نانغا مۇھتاج بوپتۇ.

بىر كۈنى ئىچى ئۆرتىنىپ، جانابى ھەققە يالۋۇرۇپ نىدا قىپتۇ:

– ئۇلۇغ تەڭرىم، ماڭا ئۇزۇن بىر ئۆمۈر ئاتا قىلدىڭ. مېنىڭدەك بىر ئەرزىمەس بەندەڭگە ئاجايىپ ياخشىلىق، ئېھسانلارنى قىلدىڭ. 70 يىل گۇناھ قىلىپ ئۆتتۈم. بىر كۈنمۇ رىزقىمنى كەسمىدىڭ، نېمىتىڭنى ئايىمىدىڭ. ئەمدى بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە كىرىمىم يوق، قولۇم ئېگىلمەس، كۈچۈم يەتمەس بوپ قالدۇم. مەن، بۈگۈن سېنىڭ مېھمىنىڭ. بۇندىن كېيىن پەقەت سەن ئۈچۈنلا ساز چالىمەن.

قالۇننى ئاپتۇ. تەڭرىنى باشپاناھ قىلىپ، ئۇنىڭغا ئاتاپ قالۇن چېلىش ئۈچۈن مەدەنە مازارلىقىغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. ئۆز-ئۆزىگە دەپتۇ:

– مەن چالىمەن، چالغان سازىمنىڭ ھەققىنى تەڭرىمدىن سورايمەن. چۈنكى ئۇ رىزىق بەرگۈچىدۇر.

بىردەم چېلىپ، ئاندىن يىغلاپتۇ. كېيىن قالۇننى بېشىغا ياستۇق قىلىپ، بىر مازارنىڭ يېنىدا ئۇيقۇغا كېتىپتۇ. جان قۇشى قەپەزدىن قۇتۇلۇپ، سازنى تاشلاپ، سازەندىلىكتىنمۇ ۋاز كېچىپ، ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

سازەندىنىڭ جېنى، مەنئى ئالەمدە خىيال سۈرۈپتۇ:

"مېنى بۇ يەرگە قويۇپ قويساڭلار؛ ماڭا بۇ يەردە يەر، ماكان بەرسە، ئاجايىپ ياخشى بولاتتى. جېنىم بۇ باغدا، بۇ باھار پەسلىدە ئاجايىپ يايىرىغان بولاتتى. بۇ ئۇۋىدا، بۇ ئالەمنىڭ لالەزار باغچىسىدا مەست بولۇپ كېتەتتى. بۇ يەردە، بۇ مەنىۋى ئالەمدە باشسىز، پۇتسىز سەپەر قىلاتتىم. لەۋسىز، چىشىسىز قەنت-ناۋات يەيتتىم. دۇنيا مەشغۇلىيەتلىرىدىن، ئاۋار يىغىلىقلىرىدىن قۇتۇلاتتىم-دە، پۈتۈن ئىخلاسم بىلەن دوستۇمنى زىكىر قىلاتتىم، ئۇنى ئويلايتتىم. كۆك يۈزىنى ماكان قىلغان پەرىشتىلەر بىلەن سىرداش بولاتتىم. كۆزلىرىم يېپىق ھالەتتە، بىر دۇنيا كۆردۈم. قولىمىز تۇرۇپ ئەتىر گۈللەرنى ئۈزۈدۈم. چۈشۈمدە كۆرۈنگەن بۇ ئالەم، شۇنداق بىر ئالەمكى، ھەيرانلىقتىن قول-قانائىلىرىم ئېچىلدى."

ئەگەر ئۇ مەنىۋى دۇنيا ۋە ئۇنىڭ يولىنى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولسا ئىدى، بۇ دۇنيادا ھېچكىم بىر مىنۇتمۇ تۇرمايتتى.

ياشاغان سازەندىگە: "بۇ يەردە قېلىشقا ھەۋەس قىلما، ئاچكۆزلۈك قىلما. مادامكى پۇتلىرىڭدىكى تىكەن چىقىپ كەتكەن ئىكەن، قورقما، قېنى كەت!"- دەپ بۇيرۇق كەپتۇ.

سازەندىنىڭ روھى: "تەڭرىنىڭ مەرھەمەت ۋە ئېھسان ماكانىدا تۇرالغانغا قەدەر تۇر، ئۇ يەردىن ئايرىلما" دەپتۇ.

دەل شۇچاغدا جانابى ھەق، ھەزرىتى ئۆمەرگە شۇنداق بىر ئۇيغۇ بەرگەن ئىكەنكى، بۇ ئۇيغۇدىن باشلىرىنى كۆتۈرەلمەپتۇ. ھەزرىتى ئۆمەر بۇ ئەھۋالغا ھەيران قاپتۇ. ئۇ: "بۇنداق بىر ئۇيغۇغا ئادەتلەنگەن ئەمەس ئىدىم. بۇ ئۇيغۇ سەۋەپسىز ئەمەس. ھەرھالدا سىرلىق بىر ئالەمدىن كەلدى." دەپ ئويلاپتۇ.

بېشىنى قويۇپتۇ، يەنە ئۇخلاشقا باشلاپتۇ. بىر چۈش كۆرۈپتۇ. چۈشىدە ھەق تەرەپتىن بىر ئاۋاز كەپتۇ. بۇ ئاۋازنى روھى ئاڭلاپتۇ.

ھەزرىتى ئۆمەرگە يەنە غايىپتىن بىر سادا كەپتۇ:

"ئەي ئۆمەر، بىزنىڭ بەندىلىرىمىزنى قىيىنچىلىقلاردىن قۇتقۇز. بىزنىڭ خاس ۋە مۆھتەرەم بىر بەندىمىز بار. ئۇنى كۆرۈش ئۈچۈن، مازارلىققا كەلگىچە تارتىدىغان جاپاغا چىدا. ئەي ئۆمەر، ھەركىمنىڭ ھەققى بار بەيتۇل مالدىن 700 دىنار ئال. ئۇ پۇلنى ئۇنىڭغا ئاپىرىپ بېرىپ، مۇنداق دېگىن: - ھەي يوقسۇل ئىنسان،

ھازىرچە مۇشۇنچىلىك ئەكەلدىم. بۇ پۇلنى ئال ۋە بىزنى ئەپۇ قىل. بۇنچىلىك پۇل سېنىڭ ئادەتتىكى ئېھتىياجلىرىڭغا يېتىدۇ. بۇ پۇلنى خەجلە، تۈگىگەندە يەنە مۇشۇ يەرگە كەل.

ھەزرىتى ئۆمەر چۈشىدە ئاڭلىغان ئاۋازنىڭ ھەيۋىسىدىن ئويغىنىپ كېتىپتۇ— دە، ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپتۇ ۋە بۇ خىزمەتنى دەرھال قىلىش ئۈچۈن تەييارلىق قىپتۇ. پۇلنى سالغان قايچۇقنى قولتۇقىغا قىسىپ، مازارلىققا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. تەڭرىنىڭ بۇ خاس بەندىسىنىڭ قېشىغا ئىتتىكرەك بېرىش ئۈچۈن يۈگرەپتۇ. مازارلىققا كېلىپ، ئۇياق—بۇياققا قارايتۇ ۋە ئەتراپنى بىر قۇر ئايلىنىپتۇ. پەقەت ھېلىقى ياتقان سازەندە بوۋايدىن باشقا بىر ئادەم كۆرمەپتۇ. ئۆز—ئۆزىگە: " بەلكى بۇ كىشى بولسا كېرەك" دەپتۇ. ئەمما، يەنە بىر قاراپ بېقىش ئۈچۈن، ئەتراپنى ئايلىنىپتۇ. ئۇياق—بۇياققا تولا مېڭىپ، ھېرىپمۇ قاپتۇ. ئۇ مازارلىقتا بوۋايدىن باشقا ئىنسى—جىن يوق ئىكەن.

جانابى ھەق مۇنداق دېگەن ئىكەن: _ ھەققە ئاشىق بىر قۇلۇم بار.

بۇ قېرى سازەندە، قانداق بولۇپ تەڭرىنىڭ خاس قۇللىرىدىن بولۇپ قالدۇ؟

ئۇ يەنە بىر قېتىم مازارلىقنى ئايلىنىپتۇ، ئۇياق—بۇياققا قاراپ تەڭرىنىڭ ياخشى بەندىسىنى ئىزدەپتۇ. ئۇ خۇددى چۆلىنىڭ ئەتراپىدا ئوۋ ئىزدىگەن ئارىسلاندىك بوپ كېتىپتۇ. ئۇ يەردە ئۇ بوۋايدىن باشقا ھېچكىم يوقلۇقىغا جەزم قىلغاندىن كېيىن، ئۆز—ئۆزىگە: " قاراڭغۇلۇق ئىچىدە قانچىلىغان نۇرلانغان كۆڭۈللەر بار— ھە!" دەپتۇ.

ئاندىن سازەندە بوۋاينىڭ يېنىغا كەپتۇ، سەممىي بىر ھۆرمەت بىلەن ئاستا يېنىدا ئولتۇرۇپتۇ.

بۇ چاغدا ھەزرىتى ئۆمەر چۈشكۈرۈپتۇ. چۈشكۈرگەن ئاۋازدىن بوۋاي ئويغىنىپتۇ—دە، چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپتۇ ۋە بۇ يەردىن كېتىشكە تەمىشلىپتۇ، ئەمما ۋۇجۇدىنى بىر تىترەك بېسىپتۇ. بوۋاي ئويلاپتۇ:

"يا رەببىم سەن ماڭا ياردەم قىل! قانداق بولۇپ، مېنىڭدەك بىر قېرى سازەندىگە بىر مۇساپىر كېلىپ سوقۇلدى؟"

ھەزرىتى ئۆمەر بوۋاينىڭ يۈزىگە قارىغان چاغدا، ئۇنىڭ تاتارغان يۈزىدىكى

خجىللىقنى كۆرۈپتۇ. ئۇنىڭغا: مەندىن قورقما، ساڭا ھەق تەرەپتىن بىر خۇش-خەۋەر ئەكەلدىم. ئاللاھ، سېنىڭ خۇيۇڭنى شۇنچىلىك مەدھىيىلىدىكى، ئۆمەر سېنىڭ يۈزۈڭگە مەپتۇن بولدى. كەل، يېنىمدا ئولتۇر. مېنىڭدىن قاچما، ھەقىقەت ساڭا سالامى بار. سېنىڭ ھال-ئەھۋالىڭنى سورىدى. مۇشەققەتلەر، غەم-ئەندىشلىر سەۋەبىدىن قانداق بىر ھالىدۇر دەپ سورىدى. شۇنىڭدەك جىددى ئېھتىياجلارنىڭ ئۈچۈن، ماۋۇ بىرقانچە ئالتۇننى ئەكەلدىم. بۇلارنى ئال، خەجلە. تۈگىگەندە يەنە مۇشۇ يەرگە كەل.

بوۋاي بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ، تىترەپ كېتىپتۇ ۋە قوللىرى بىلەن ئۆزىنى ئۇرۇشقا باشلاپتۇ ۋە: ئەي تەڭداشسىز، قۇدرەتلىك تەڭرىم! بۇ بىچارە قېرى بەندەڭ ئىزدىنىپ يەرنىڭ تېگىگە كىرگۈدەك بولدى، دەپ ئاھۇ-پەريات ئۇرۇپتۇ.

بىر ھازا ئۆكسۈپ يىغلاپتۇ. ئاھۇ-زارلىرى، پىغانلىرى ھەر يەرنى زىل-زىلىگە كەلتۈرۈپتۇ. ئاخىرى قالدۇقنى يەرگە ئۇرۇپ، پارە-پارە قىلىۋېتىپتۇ. پارە-پارە بولغان قالدۇق زۇۋانغا كېلىپ مۇنداق ندا قېپتۇ: ئەي رەببىم بىلەن ئارامغا پەردە بولغان، ئەي ھەق يولىدا مېنى ئازدۇرغان، ئەي مېنىڭ يولۇمنى كەسكەن! ئەي يەتمىش يىلدىن بېرى قېنىمنى ئىچكەن، ئىنسانلار يېنىدا مېنى تۆۋەن چۈشۈرمە، يۈزۈمنى قارا قىلما! چاپلار، گۇناھلار بىلەن ئۆتكەن ئۆمرۈمگە ئىچىڭ ئاغرىسۇن. تەڭرى ماڭا شۇنداق بىر ئۆمۈر بەخش ئەتتىكى، ئۇ ئۆمۈرنىڭ بىر كۈنىنىڭمۇ قىممىتىنى ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئۇ بىباھادۇر. مەن بولسام بۇ ھاياتىمنى، قىممەتلىك ئۆمرۈمنى بىكار ئۆتكۈزۈۋەتتىم. ماڭا ئاتا قىلغان چەكلىك مۇڭلارنىڭ ھەممىسىنى تېز ۋە تۆۋەن ئاۋازلار بىلەن تۈگىتۈۋەتتىم. مەن نەغمىلەر بىلەن ھەپلەشكەندە، ئىراق پەدىسىنى ئويلىغاندا، جۇدالىق ۋاقىتلىرىنى ئويلىيالمىدىم. يەنى دۇنيادىن ئايرىلىدىغان چاغدىكى ئازاپلار ئېسىمدىن چىقىپ كەتتى. مىڭ ئەپسۇس زىل تارىلاردىن چىققان پىغان-مۇزىكىلارنىڭ مۇڭزارلىرىنى چۈشىنىپ، ئۇلار بىلەن مەشغۇل بولغان بولسام، كۆڭلۈمنىڭ ئېكىنزارلىقى كۆڭلۈمدە بولۇشقا تېگىشلىك بولغان تۇيغۇلارنى بارلىققا كەلتۈرگەن بولاتتى. ئەمدى كۆڭلۈم ئۆلدى. ئامال قانچە، مۇشۇ يىگىرمە تۆت پەدىنىڭ ئاۋازى بىلەن پۈتۈن ئۆمرۈم كارۋاندەك ئۆتۈپ كەتتى. كۈن تۈگىدى، ئاخشام بولدى. تەڭرىنىڭ بەرگەنلىرىگە رازى بولمىغان، نازلىنىپ تۇرغان، پەريات قىلغان نەپسىمنىڭ قولىدا پەريات قىلمەن. باشقىلار ئۈستىدىن شىكايەت قىلمايمەن. سەندىن نەپسىم ئۈچۈن ياردەم تەلەپ قىلغان

ئۆزۈم ئۈستىدىن ساڭا شىكايەت قىلىمەن. ئادالەت تىلەيمەن. ھېچكىمدىن ئادالەت كۈتمەيمەن. دەردىمگە چارە تېپىش ئۈچۈن پەقەت ماڭا يېقىن بولغاندىن ئادالەت كۈتمەن. شۇنداق بولغاندىلا دەردىمگە دەرمان تاپىمەن.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ھەزرىتى ئۆمەر سازەندىگە قاراپ دەپتۇ: _ سېنىڭ بۇ يىغلاپ، زارلىنىشىڭ ئۆز-ئۆزۈڭنى تونۇغانلىقىڭ ۋە ئەقلى-ھوشۇڭنى تاپقانلىقىڭنىڭ ئىپادىسىدۇر. تەڭرى ئىشقىدا پانى بولغان، ئۆزىدىن كەچكەن، ئەقلىنى يوقاتقان كىشىلەرنىڭ يولى باشقا بىر يولدۇر. بۇ سەۋەپتىن ئەقلى-ھوشى جايدا بولۇشنىڭ ئۆزى بىر گۇناھ ھېساپلانغاندۇر.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان سازەندە، ھەزرىتى ئۆمەرنىڭ مۇبارەك يۈزىگە قايىل بولغان ھالدا قاراپلا قاپتۇ . . .

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەقىقەتنىڭ ساداسىغا قۇلاق ياققىن.

بۇ ئاۋاز ھەر ئاۋازنىڭ ئەسلىدۇر. ئەسلى ئاۋاز ئۇ ئاۋازدۇر. قالغانلىرى ئەكسىدۇر.

بۇ سادانى يالغۇز مۇئمىنلەر ئەمەس، بەلكى يەنە پۈتۈن ئورمانلار، تاغلار، چۆللەر ئاڭلايدۇ.

قۇياشنىڭ نۇرى پاسكىنچىلىقنىڭ ئۈستىگە چۈشسە كىرلەشمەيدۇ، ئۇ يەنىلا چاقناپ تۇرىدۇ.

ئەي مەنئى قۇياش! سەن بۇ كونا جاھانغا بىر يېڭىلىق، پاكلىق كۆرسەت.

ئىنسان ۋۇجۇدىدىكى بۇ روھ، غايىب ئالەمنىڭ بىر ھەدىيەسى بولۇپ ئاقار سۇدەك ئاقىدۇ.

قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلۇش ئۈمىدى ئىماندىن كېلىدۇ.

ئىمانى زەئىپ بولغان كىشى ئۈمىدىسىز كېلىدۇ.

رەسىم چەكتۈرۈش

شۇ كۆڭۈل بىلگىنىكى سىرنىڭ خانەسەدۇر،
جاننى سورىساڭ، ساچىنىڭ ئويناشىدۇر.
سۇ ئىچسەم ئەگەر، بىلىمەن ئەينەك نەدۇر،
يۈزىدۇر سۆيۈملۈكنىڭ، ياي قاشىدۇر.

ئىراننىڭ قەزۋىن دىگەن يېرىدىكى كىشىلەرنىڭ دۈمبىلىرىگە، قوللىرىغا
ۋە بەدەنلىرىگە يىڭنە بىلەن رەسىم چەكتۈرۈۋالدىغان ئادەتلىرى بار ئىكەن.
قەزۋىنلىق بىر يىگىت بىر تەللاق (مۇنچا ۋە سەرراپلاردا كىشىلەرنى يۇيۇپ
قويغۇچى ئەر) نىڭ قېشىغا بېرىپ:

— كەل، جېنىمنى ئاغرىتماي تۇرۇپ ماڭا بىر رەسىم چېكىپ قوي.

— ئەي يىگىت، قانداق بىر رەسىم بولسۇن؟

— ئېتىلىپ تۇرغان بىر ئارسلاننى چەك. ئارسلان ماڭا تەلەي ئەكىلىدۇ.

— قەيرىڭگە چېكىمەن؟

— مۈرەمگە

تەللاق يىڭىنىنى شۇنداقلا سانجىشى بىلەن، يىڭىنىنىڭ ئاغرىقىغا بەرداشلىق
بېرەلمىگەن يىگىت ئاغرىقتىن ئېگىلىپ كېتىپتۇ.

يىگىت: — ھەي ئۇستا، ئۆلتۈرۈپ قويما مېنى. قانداق بىر رەسىمنى
چېكىۋاتىسەن؟

— ئارسلاننى چەك، دېدىڭغۇ؟!

— قايسى قىسمىدىن باشلىدىڭ؟

قۇيرۇقىدىن باشلىدىم.

يىگىت: — ھەي، بولدى قىل ئۇ قۇيرۇقىنى. قۇيرۇقسىز بىر ئارسلان چەك.
يىڭىنىنىڭ ئۇچى يۈرىكىمگە سانجىلدى. ھوشۇمدىن كېتەي دەۋاتىمەن، — دەپ،

زارلىنىپتۇ.

ئۇستا، يىگىتكە ھېچ ئىچ ئاغرىتماستىن، ئارسلاننىڭ باشقا بىر يېرىنى چېكىش ئۈچۈن يىگىننى يەنە سانجىپتۇ.

– ئەمدى بۇ قايسى يېرى؟

– بۇ قۇلقى

– بولدى. قۇلقى بولمىسۇن. قۇلاقنى چەكمە. ئىشىڭنى قىسقارت

ئۇستا، بۇ قېتىم يەنە باشقا بىر ئەزانى چېكىشكە باشلاپتۇ.

يىگىت يەنە دات-پەريات قىلىپ، ۋاقتىراپ سورايتۇ:

– ئەمدى بۇ قايسى يېرى؟

ئۇستا:– بۇ قورسىقى.

– قورساقسىز بىر ئارسلان بولسۇن. يىگىننى سىلىق سانجىغىن.

چەككۈچى ئۇستا ھاڭ-تاڭ قاپتۇ، ئاندىن بىر ۋاخقىچە قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە ئاچچىقىدا يىگىننى يەرگە ئېتىپتۇ ۋە نەدىمۇ بۇنداق ئىش بولسۇن؟ قۇيرۇقسىز، باشسىز، گەۋدىسىز ئارسلاننى كىم كۆرۈپتۇ؟ تەڭرىمۇ مۇنداق بىر ئارسلاننى ياراتقان ئەمەس دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەي قېرىنداش! يىگىننىڭ ئاغرىقىغا چىدىغىنكى، ئۆز نەپىسى-خاھىشىڭنىڭ يىگىننى سۇنسۇن.

بارلىقنى تەرك ئەتكەنلەر، كۆكتە، قۇياشتا، ئايدا سەجدە قىلىدۇ.

بارلىقىنى ھەقنىڭ بارلىقى ئىچىدە يوق قىل.

كۆڭۈل چىرىغى يېنىپ تۇرغان كىشىنى، قۇياشمۇ كۆيدۈرەلمەيدۇ.

كۆرگەنسەن، تەڭرىنىڭ ئەسھابۇل كەھفىنى قۇياشنىڭ ئىسسىق ھارارىتىدىن قانداق قوغدىغانلىقىنى.

گۈلنىڭ گۈزەللىكى سەۋەبىدىن تىكەننى كەچۈرۈۋېتىمىز.

كۈندۈزدەك يورۇق بولۇشنى ئويلساڭ، كېچىگە ئوخشايدىغان بارلىقى
ئوتقا ئات!

بىز ۋە مەن داۋاسى بىزگە ئەسقاتمايدۇ. مۈلك _ مۈلكىڭ ئىگىسىگە لايىقتۇر.
كۆڭۈلدىكى ئويلىغان سىرلىرىڭ ئاپئاق سۈتتىكى قارا قىلدەك ئاشكارە بولىدۇ.

بەدەۋى

ئۆز ۋاقتىدا بىر خەلىپە ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ ناھايىتى مەرت ئىكەن. بۇ
خەلىپەنىڭ باشقىلارغا قىلغان ھەدىيەلىرى ھېساپسىز بولۇپ، ئىشكى خەلقنىڭ
ھاجەت قىلغۇسى ئىكەن. مەرتلىكى، ياخشىلىقى جاھانغا پۇر كەتكەن ئىكەن.
سېخىلىكى ۋە ئېھسانى دېڭىزدەك بولۇپ، ئادالەتتى پۈتۈن جاھاننى قاپلىغان ئىكەن.
مانا شۇ چاغلاردا بىر بەدەۋى (چۆلدە ياشايدىغان نامرات پادىچى)، ئايالى
بىلەن بىرگە چۆلدە ياشايدىكەن. ئايالى داۋاملىق كەمبەغەللىكتىن ۋاپسايدىكەن،
شىكايەت قىلىدىكەن. ئۇ ئادەمنىڭ ھاياتىنى زىندان قىلىدىكەن دەپتۇ.
بەدەۋى ئايالىغا نەسىھەت قىلىشىمۇ، بۇ نەسىھەتلەر ئايالىغا ھېچ تەسىر
قىلمايدىكەن.

ئايال داۋاملىق يىغلاپ قاقشاپ، ئېرىغا خەلىپەنىڭ يېنىغا بېرىپ ئەھۋالنى
سۆزلەشنى، خەلىپەنىڭ يوقسۇللارغا ياردەم قىلىدىغانلىقىنى، خەلىپىگىمۇ كىشىلەر
ئۆز كۆڭلىنى ئىزھار قىلىپ ھەدىيەلىرىنى ئاپىرىپ بېرىدىغانلىقىنى ئېيتىدىكەن.
بىر كۈنى ئايالىنىڭ ۋاپاساشلىرىدىن جاق تويغان بەدەۋى دەپتۇ:
_ خەلىپەنىڭ ئالدىغا قۇرۇق قول بارغىلى بولمايدۇ. مېنىڭ ئاپىرىدىغان
ھەدىيەممۇ يوق.

ئايالى: _ سەن خەلىپەگە بىر قاچا يامغۇر سۈيى ئېلىپ بار. بۇ بىزنىڭ
بارلىق مال-دۇنيارىمىزدۇر. تاتلىق سۇ، ئۇ يەرلەردە بەكمۇ ئەتىۋارلىقكەن" دەپتۇ.
ئايالى ئۇ يەرلەرنى كۆرمىگەچكە، ئۇ يەردە تاتلىق دەريا سۈيىنىڭ بارلىقىنى
بىلمەيدىكەن.

ئاخىرى بەدەۋى بۇ تەكلىپنى قوبۇل قىپتۇ ۋە يولغا چىقىپتۇ. يولدا ئۇ كومزەكتىكى سۇنى بۇزۇلۇپ قالمىسۇن دەپ شۇنداق ئاۋايلاپ بېشىنىڭ ئۈستىدە كۆتۈرۈپتۇ. بىر نەچچە كۈن يول يۈرۈپ، خەلىپەنىڭ ئوردىسىغا يېتىپ كەپتۇ. خەلىپەنىڭ ئوردا-سارايلرى دەجلە دەرياسىنىڭ بويىدا ئىكەن. خەلىپە چۆلدىن كەلگەن بەدەۋىنى قوبۇل قىلىپ، دەرت-ھالنى ئاڭلاپتۇ ۋە ھەدىيەسىنى قوبۇل قىپتۇ. ئاخىرىدا يامغۇر سۈيى ئەكەلگەن كومزەكنىڭ ئىچىگە لىق ئالتۇن تولدۇرۇپ بېرىپتۇ.

خەلىپە ئوردا خىزمەتكارلىرىغا: – چۆل يوللىرى ئۇزۇن، بەدەۋىنى كېمە بىلەن دەريا ئارقىلىق يولغا سېلىپ قويۇڭلار! – دەپ پەرمان بېرىپتۇ.

خەلىپەنىڭ خىزمەتكارلىرى بەدەۋىنى يولغا سېلىپ قويۇش ئۈچۈن، دەريا بويىغا ئەكەپتۇ. بەدەۋى دەريادا لىقمۇ-لىق تاتلىق سۇ ئېقىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، تۇرۇپلا قاپتۇ ۋە تەسىرلەنگەنلىكىدىن:

ئەي نۇرلۇق چىراي ئىگىسى! پۈتۈن مال-مۈلۈك مەرتلىكنىڭ ئۈچۈن پىدا بولسۇن!

بۇ يەرگە پۇل سوراپ كەلگەن ئىدىم ئەمما، يۈزۈڭنىڭ گۈزەللىكىدىن بېھۇش بولدۇم.

بۈيۈكلۈكنىڭ ئالامەتلىرى ئېھساندۇر.

ئېھسان قىلمىغان سۇلتان بولسىمۇ، ئەرزىمەس بىرسىدۇر.

◀ **ھېكمەتلىك سۆزلەر:**

نان سوراپ كەلگەن بىرسى، ناۋايىنىڭ گۈزەل خىسلىتىگە جېنىنى بەردى.

باغقا بارغان ئادەم، باغۋەننىڭ گۈزەللىكىنى تاماشا قىلدى.

بىرسى قۇدۇقتىن سۇ ئالماقچى بولدى. ئەمما، ئۇ يەردە يۈسۈپنىڭ جامالى كۆرۈندى.

مۇسا ئوتنى تۇتماقچى بولدى. ئەمما، ئۇنىڭغا باشقا بىر ئوت تۇتاشتى.

ئەيسا دۈشمەنلىرىدىن قاچماقچى بولدى. بۇ سەۋەپتىن تۆتىنچى پەلەك

ئۇنىڭ ماكانى بولدى.

بۇغداي باشقى ئادەم ئۈچۈن بىر تۇزاق ئىدى. ئەمما، بۇ قېتىم ئۆزى
ئىنسانلارغا باشاق بولدى.

بۇلۇت كۆك يۈزىدىن يامغۇر بولۇپ يەرگە چۈشۈپ، ھەقىقەت ئېھسانغا
نائىل بولغان.

مەرتلىك يوقسۇلغا مۇھتاج، يوقسۇل ئۇنىڭغا.

گۈزەللەر ئەينەك ئىستىگەندەك، مەرتىمۇ يوقسۇلنى ئىزدەيدۇ.

چىرايلىقنىڭ جامالى ئەينەكتە كۆرىنىدۇ. يوقسۇلغا مەرتلىك قىلغاننىڭ
گۈزەللىكى ئاشىدۇ.

يوقسۇلنىڭ كۆڭلى، سېخنىڭ ئەينىكىدۇر.

بىر نەرسىنىڭ ئەتىۋارلىق بولۇشى، ئۇنىڭ ئازلىقى بىلەن ئوڭ تاناسىپتۇر.

ھەق يولىدىكىلەر مەرت كېلىدۇ.

ئۆزىدە نۇر بولمىغان، باشقىلارنى نۇرلاندۇرۇشى مۇمكىن ئەمەس.

قارغۇ تۇرۇپ، قارغۇنى داۋالايمەن دېگەن كاززاپتۇر.

ساقايماس بىر كېسەلگە سەۋر قىلساڭ، ھەق ئۆلۈمنى ساڭا ئاسان قىلىدۇ.

بەدىنىڭدىكى كېسەل ساڭا ئۆلۈمنىڭ ئەلچىسىدۇر. ئۆلۈمنىڭ ئەلچىسىدىن
يۈزۈڭنى ئۆرۈمە.

جىسمىغا ئىشەنگەننىڭ روھى ئۈچۈن قۇتۇلۇش يوقتۇر.

يالاقتا ئولتۇرغان قايسى قوي سەمرىسە، ئۇنى ئەكىلىپ بوغۇزلايدۇ.

تەكەببۇرلۇق ئىنسانغا ھېچ ياراشمايدۇ، بولۇپمۇ يوقسۇللارغا تېخىمۇ ھەم
شۇنداق. تەكەببۇرلۇق قار ياغقان سوغۇق بىر كۈندە كىيۋالغان ھۆل چاپانغا
ئوخشايدۇ.

شۈكرى-قانائەت جاننىڭ ھۇزۇرى.

ھەزرىتى پەيغەمبەر: "قانائەت بىر خەزىنەدۇر. سەن بولساڭ خەزىنە بىلەن

مېھنەتنى ئايرىمايۋاتىسەن" دېگەن.

مال-دۇنيا باشتىكى تۇماققا ئوخشايدۇ. پەقەت تازلا تۇماققا يوشۇرۇنىدۇ.

چاچلىرى گۈزەل ۋە بۇدرە بولغان تۇماقسىزمۇ گۈزەل كۆرۈنىدۇ.

ئايىقنىڭ قىستىسا، يالاڭ ئايلاق يۈرگەن ياخشى.

ۋەتىنىڭنى ئۇرۇش ئوتى قاپلىغان بولسا، قوشنا ئەللەر ياخشىدۇر.

ئەقىلىسىز قارغا ئۆزىنىڭ سەتلىكىنى بىلسە ئىدى، دەرت-ئەلەم ئىچىدە مۇزدەك ئېرىپ كەتكەن بولاتتى.

بالا-قازا كەلگەندە كۆز كور بولىدۇ. ئەقىل باش بىلەن ئاياقنى پەرق قىلالمايدۇ.

بالا-قازا ئۆتۈپ كەتكەندە كۆز ئېچىلىدۇ. ئۆزىنى ئەيىپلىگەن قوللار ياقىلارنى يىرتىدۇ.

كاشكى جېنىمنى پىدا قىلغۇزغان روھىڭ، روھىمنىڭ سىرىنى بىلگەن بولسا.

ئىتتىڭ رەسىمىگە ئۈستىخان تاشلىما.

بەرگەن قول، ئالغان قولدىن ئۈستۈندۇر. (ھەدىس)

بۆرە، تۈلكە ۋە ئارسلان

تىكەن تىكسەڭ، يوق ئۈمىد گۈلدىن يەنە،

گۈل تىكسەڭ، كۈلۈمسەر غۇنچە ساڭا.

بىر تۈگمەندە ئۈگۈتتەك يەنجىلىسەن،

ئۇن ئەمەس، ئەلبەتتە تۇپراق بېرەر يەنە.

بىر ئارسلان، بۆرە ۋە تۈلكە بىلەن ئوۋ ئوۋلاش ئۈچۈن تاغقا چىقىپتۇ.

ئۇلارنىڭ مەقسىتى ئۆز-ئارا ياردەملىشىپ، بىر-بىرىگە ماسلىشىپ ھايۋانلارنى كۆپرەك ئوۋلاش ئىكەن.

شۇنىڭ بىلەن بۇ ئۈچى ئوۋ ئىزدەپ، ئۇياق-بۇياقنى ئايلىنىپ يۈرۈپتۇ. گەرچە

بۇ ئىش ئارىسلان ئۈچۈن بىر ئاز خىجىل بولىدىغان ئىشتەك تۈيۈلغان بولسىمۇ، لېكىن بۆرە بىلەن تۈلكىنىڭ يۈزىنى قىلىپ، ئۇلارغا ھەمرا بولۇپتۇ. تۈلكە بىلەن بۆرە بولسا ناھايىتى رازىمەنلىك بىلەن تاغقا قاراپ، خۇشال مېڭىپتۇ.

ئۇلار ئازراق ۋاقىتتىن كېيىن بىر ياۋا ئۆكۈز، بىر تاغ ئۆچكىسى ۋە بىر توشقان ئوۋلاپتۇ ۋە ئۇلارنى تاغدىن سۆرەپ چۈشۈپ، تۈزلەڭلىكتىكى ئورماننىڭ ئىچىگە ئەكىرىپتۇ. ئۇلارنىڭ ھەممە يېرى قان بىلەن بۇلغۇنۇپ كەتكەن ئىكەن. تۈلكە بىلە بۆرە "بۇ ئوۋلارنى ئارىسلان شاھ ئۆزىنىڭ سالاھىيىتىگە لايىق بىر شەكىلدە تەقسىملەيدۇ" دېگەنلەرنى كۆڭلىگە پۈكۈپتۇ. ئۇلارنىڭ بۇ تەمەخورلۇق بىلەن ئويلىغان ئويلىرىنى ئارىسلان ئاللى بۇرۇن سېزىۋالغان ئىكەن.

ئارىسلان بۇرنىنى قېشىغا چاقىرىپ، - سەن بۇ ئوۋلىغان ھايۋانلارنى بىر قوللۇق تەخسىم قىل. پەقەت شۇنىڭغا دىققەت قىلغىنىكى، ھەر ۋاقىت ئادىل بول" دەپتۇ.

بۆرە: "ئەي ئۇلۇغ شاھىم! ياۋا ئۆكۈز ئەلۋەتتە سىزدەك بىر پادىشاھقا لايىق بىر لوقمىدۇر. ئۆچكە بولسا ئوتتۇراھال چوڭلۇقتا، مەنمۇ ھەم شۇنداق. تۈلكىگە ئەلۋەتتە توشقان لايىقتۇر" دەپتۇ.

بۆرە بىر ئىت نەسىلگە مەنسۇپ بىر مەخلۇقتۇر، ئۆزىچە ئۆزىنى بىر مۇستەقىل بارلىق ھېساپلىغان بولسىمۇ، لېكىن كۈچلۈك ئارىسلاننىڭ ھۇزۇرىدا قانداقمۇ سۆزىنى ئۆتكۈزەلسۇن دەپسىز.

ئارىسلان، بۇرنىنىڭ بۇ تەقسىماتىدىن قاتتىق نارازى بولۇپتۇ ۋە: - ھەي پەسكەش بۆرە! نېمە دەپ جۈپلىۋاتىسەن! مەن تۇرسام "بىز ۋە مەن" دېگەننىڭ نېمىسى - ھە؟" دەپ ۋاقىراپتۇ.

ئارىسلان، بۇردىن ئۆزى رازى بولىدىغان بىر ئەقلىنىڭ يوقلۇقىنى بايقاپتۇ. - دە، بىر كاچات بىلەن ئۇنى ئوڭدىسىغا ئۇچۇرۇپتۇ ۋە كاللىسىنى تېنىدىن جۇدا قىلىپ، تېرىسىنى تەتۈر سويۇپتۇ. ئاندىن مۇنداق خىتاپ قىپتۇ:

- ماڭا قارشى ئۆزەڭنى بىر بارلىق ھېساپلىدىڭ. سېنىڭدەكلەرنىڭ ھايات ياشىغىنىدىن، ئۆلگىنى ياخشى. مادامكى ھوزۇرۇمدىن يوقالمىدىڭ، ئۇنداقتا ھۆكۈمۈم كالاڭنى ئالماقتۇر.

ئارسلان تۈلكىگە قاراپ دەپتۇ: ئەمدى تەقسىمات نۆۋىتى ساڭا كەلدى.

تۈلكە ئارسلانغا باش ئىگىپ تۇرۇپ: – بۇ سېمىز ئۆكۈز پادىشاھىمنىڭ ئەتىگەنلىك غىزاسى بولسۇن. بۇ ئۆچكە بولسا، تەلەپلىك پادىشاھىمىز ئۈچۈن چۈشلۈك تاماق بولسۇن. بۇ پاكىز توشقان بولسا شاھىمىز ئۈچۈن كەچلىك مېزىلىك بىر ۋاقىتلىق تاماق بولۇشقا ماس كېلىدۇ" دەپ تەقسىماتنى پۈتتۈرۈپتۇ.

بۇ تەقسىماتتىن مەمنۇن بولغان ئارسلان: – ھەي تۈلكە! شۇنداق ئادىل تەخسىم قىلىدىڭ. بۇنداق ئادىل تەقسىماتنى كىمدىن ئۈگەندىڭ؟ – دەپتۇ.

تۈلكە بېشىنى ئېگىپ تۇرۇپ: – ئەي، ھايۋانلارنىڭ پادىشاھى! بۆرىنىڭ ئاقىۋىتىدىن ئۈگەندىم، – دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

بۇ جاۋاپنى ئاڭلىغان ئارسلان: – ئىشنى توغرا قىلىدىڭ. بۇ ئوۋنى ساڭا ھەدىيە قىلدىم. قېنى ئال ھەممىنى. ھەي تۈلكە سەن بىزگە سادىق بولدۇڭ. شۇڭا سېنى رەنجىتسەك ئادىل بولمايدۇ. بۆرىنىڭ ئاقىۋىتىدىن ئىبرەت ئاپسەن. سەن ھازىر تۈلكە ئەمەس، بەلكى بىر ئارسلاندەك بولدۇڭ.

بۇ ماختاش، مەدھىيەلەرنى ئاڭلىغان تۈلكە، ئارسلانغا ئۆزىنىڭ مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپتۇ ۋە ئىچىدە يۈز مىڭ شۈكرى ئېيتىپ: ئەگەر باشتىلا ماڭا ئوۋلارنى تەقسىم قىلىشنى بۇيرىغان بولسا، جېنىمنى قۇتقۇزۇشقا ئىمكان يوقتى. "دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزۈپتۇ.

ئۇنداقلا بىزمۇ تەڭرىگە يۈز مىڭ شۈكۈر قىلىمىزكى، ئەجداتلىرىمىزنىڭ قان-تەرى بەدىلىگە كەلگەن ۋەتەندە ھۆر ياشىماقتىمىز.

ئۆتمۈشتىكى ئىنسانلارنىڭ ھەقىقەت قەھرى ۋە ئادىلىتىدىن، قانداق جازالارغا ئۇچرىغانلىقىنى ئاڭلىدۇق.

ئىبرەت ئىگىسى ئىشنىڭ ماھىيىتىگە يېتىدۇ. بولمىسا ھالى باشقىلار ئۈچۈن ئىبرەت بولىدۇ.

◀ **ھېكمەتلىك سۆزلەر:**

جامائەت رەھمەتتۇر.

پۈتۈن دانىشمەنلەر پەيغەمبەرنىڭ پىكىرىگە مۇھتاج تۇرسىمۇ، ئۇ "ئۇلار

بىلەن كېڭەش " دېگەن ئەمىرنى ئالدى.

ئارپا تارازىدا ئالتۇن بىلەن تەڭمۇ بولۇپ قالدۇ. بۇنىڭغا قاراپ ئارپىنىڭ
ئالتۇندەك قىممىتى بار دەپ قالما.

ھازىرچە تەن روھقا يولداشتۇر.

ئىتىمۇ بىر مەزگىل دەرۋازىنىڭ كۆزەتچىسى.

دانانىڭ ئالدىدا، قەلبىڭدىكىگە دىققەت قىل.

رەسىم، رەسىمغا قانداقمۇ كۆرەڭلىسۇن؟ چۈنكى ئۆزىنى سىزغان ئۇ تۇرسا.

ھىجايغان ئارىسلانغا ھەرگىز ئىشەنمە.

دۇنيا مېلى ئارىسلاننىڭ تەبەسسىمىدۇر.

ھەقتىن باشقا ھەممە نەرسە يوق بولسۇ. ھەقىقەت، ھەقىقەت بارلىقىدا
يوق بولماقتۇر.

دەرگاھتا "بىز ۋە مەن" دىن سۆز ئاچقان قوغلىنىدۇ. شاھنىڭ ئالدىدا
ئەتىۋارى بولمايدۇ.

ئەقىللىق كىشى باشقىلارنىڭ ھالىدىن ئىبرەت ئالىدۇ.

ھەقىقىي مۇھەببەت

سۆيگۈنۈم جانمىسەن مەشۇقىم يانا،

بىر قەدەمچىلىك تۇپراق بوپتىمەن ساڭا.

مەزھەبىم ئاشىق، سەندىن كۆردۈم ئالەمنى،

سەنسىن ئەلبەت جان كۆزۈم بىر ماڭا قارىغىنا !

بىرسى مەشۇقنىڭ ئىشىكىنى چېكىپتۇ،

مەشۇقى: "ئىشىكتىكى كىم؟ جاۋاپ بەر" دەپتۇ.

"مەن" دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ. "مەن" دېگەن سۆزنى ئاڭلىغان مەشۇقى دەپتۇ:

— ماڭ كەت! ھازىر ۋاقتى ئەمەس. بۇ يەرگە پىشقان كۆڭۈل كېرەك، خام

ئەمەس.

چۈنكى سەندە مەنلىك ئالامەتلىرى بار. ساڭا ئوتتىن باشقا ياخشى بىر
بىر يوق.

خاملىقتىن قۇتۇلۇشۇڭ ئۈچۈن، ئايرىلىش ئوتىدا كۆيۈشۈڭ كېرەك، - دەپتۇ.
ئۇ بىچارە كېتىپتۇ. بىر يىل پىقىراپ يۈرۈپتۇ. مەشۇقنىڭ ئىشىقى ئوتىدا
كاۋاپ بولۇپ كۆيۈپتۇ.
ئايرىلىش ئوتىدا كۆيۈپ-پىشقاندىن كېيىن، مەشۇقنىڭ دىيارىغا قايتىپ
كەپتۇ.

بىر كۈنى ئېغىزىمدىن خاتا بىر سۆز چىقىپ كەتمىسۇن يەنە دەپ قورقۇنچ،
ئەندىشە ۋە ئەدەپ بىلەن سۆيگۈسىنىڭ ئىشىكىنى چېكىپتۇ.
ئۆيىدىن "كىم؟" دېگەن ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ.
ئاۋازنى ئاڭلىغان يىگىت: "بۇ ئاۋاز سېنىڭ ھۇزۇرىڭدىندۇر" دەپ جاۋاپ
بېرىپتۇ.

مەشۇقى: -كەل، ئىچىگە كىر. گۆش بىلەن ياغ ئايرىلماس.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

يىڭىندىن ئىككىگە ئايرىلغان يىپ ئۆتمەيدۇ. چۈنكى يىڭىننىڭ تۆشۈكى
يالغۇز بىر.

يىپ بىلەن يىڭىننىڭ بىر مۇناسىۋىتى بار.

تەڭرى "تۆگە يىڭىننىڭ تۆشۈكىدىن ئۆتمىگىچە جەننەتكە كىرەلمەس" دەپ
بۇيرىدى.

سالھ ئەمەللىرى بولغان تەقدىردىمۇ، تۆگىنىڭ جىسمى قانداقمۇ يىڭىننىڭ
شۇنداق كىچىك تۆشۈكىدىن ئۆتەلەيدۇ؟ بۇ پەقەت تەڭرىنىڭ قۇدرىتى بىلەنلا
ئەمەلگە ئاشىدۇ. ھەر ئىمكانسىزلىق ئۇنىڭ بۇيرۇقى بىلەن مۇمكىن بولىدۇ.

ھەر ئىمكانسىزلىقنى ئۇنىڭ قۇدرىتى مۇمكىن قىلىدۇ. ھەر ئاسىيىنى غەزىپى
بىلەن ئىتائەتكار قىلىدۇ.

يىگىتلەر پادىشاھنىڭ سولىدا تۇرىدۇ. چۈنكى يۈرەك سول تەرەپتە.

ئالىملار پادىشاھنىڭ ئوڭ تەرىپىدە. چۈنكى خەت يازغان ئوڭ قولۇر.
 سوپىلارنىڭ يېرى ئالدىدا، چۈنكى ئۇلارنىڭ جېنى ۋە قەلبى بىر ئەينەكتۇر.
 ھېكمەت سۈرىتى ئۇ ئەينەكتە كۆرۈنۈشى ئۈچۈن، كۆڭۈللەر زىكر ۋە
 پىكىرلەر جۇلالانغان بولۇشى لازىم.
 گۈزەل يۈز ئەينەككە ئاشىقتۇر. جاننىڭ جۇلاسى كۆڭۈللەرنىڭ تەقۋاسىدۇر.

گاسنىڭ كېسەل يوقلىشى

بىر گاس قوشنىسىنىڭ ئېغىر ئاغرىپ قالغانلىقىدىن خەۋەردار بوپتۇ.
 گاس كېسەل قوشنىسىنى يوقلاپ قويۇشنى ئۆزىنىڭ ئىنسانى بۇرچى، قوشنا
 ھەققى دەپ ئويلاپتۇ. ئەمما، ئەقلىدىن مۇنداق ئويلار كېچىپتۇ:
 "مەن قۇللىقى ئاڭلىماس گاس تۇرسام، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قانداقمۇ ئاڭلىيالايمەن؟
 ئۇنىڭ ئۈستىگە قوشنام ئېغىر ئاغرىق تۇرسا، ئاغرىق كىشىنىڭ ئاۋازى پەس چىقىدۇ.
 بوپتۇ نېمە ئامال، يوقلاپ قوياي. ئۇ گەپ قىلغاندا لەۋلىرىنىڭ مېدىرلاشلىرىغا
 قاراپ، نېمە دەۋاتقانلىقىنى تەخمىن قىلارمەن. مەن ئۇنىڭغا "ئەھۋالڭ قانداقراق؟
 قوشنام" دېسەم، ئۇ ماڭا "خۇداغا مڭ شۇكرى. ياخشى تۇردۇم" دەيدۇ
 ھەقاچان. ئاندىن كېيىن نېمىلەرنى يەپ-ئىچىۋاتقانلىقىنى سورىسام. ئۇ ماڭا
 "پۇرچاق شورپىسى ۋە ياكى شەربەت" ئىچكەنلىكىنى دەيدۇ. مەن ئۇنىڭغا "ئاش
 بولسۇن!" دەيمەن ۋە قايسى تېۋىپقا داۋالتيۋاتقانلىقىنى سورىسام، ئەلۋەتتە ئۇ
 ئۇقۇمۇشلۇق، تەربىيە كۆرگەن كىشى بولغاندىكىن تەمتىرمەيلا "پالان-پوكۇن"
 دەيدۇ. مەنمۇ ئۇنىڭغا "ئۇ تېۋىپنىڭ قولى شىپالىق، ساقايتالمايدىغان كېسەلنى
 يوق. مەنمۇ ئۇ تېۋىپقا كۆرۈنگەن. بەكمۇ ئېسىل ئادەم. قەدىمى تەككەن يەردىن
 كېسەل قاچىدۇ، مەقسەد-مۇرادى ئەمەلگە ئاشىدۇ.

گاس ئەنە ئاشۇنداق خىياللارنى، سورايدىغان سوئال ۋە جاۋاپلارنى تەييارلاپ
 بولغاندىن كېيىن كېسەل قوشنىسىنى يوقلاپ كىرىپتۇ.

سالامدىن كېيىن، گاس ئۆزى تەييارلىق قىلىۋالغان بويىچە:

— ئەھۋالنىڭ قانداقراق؟ قوشنام، — دەپ سوراپتۇ.

ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشاي مەن.

گاس ئىچىدە، "ھەر ھالدا ياخشى" دەۋاتىدۇ ھەقاچان دەپ ئويلاپتۇ — دە،
دەرھاللا "بەك ئويىدىن بوپتۇ، ئەلھەمدۇلىللاھ" دەپتۇ. ئاندىن ئۇلاپلا "نېمىلەرنى
يەپ-ئىچىۋاتىسەن؟" دەپ سوراپتۇ.

ناھايتى تېرىككەن قوشنىسى: — "زەھەر" دەپتۇ.

گاس بۇ جاۋابنى ئاڭلاپ، ئۇ چوقۇم: "پۇرچاق شورپىسى ياكى ئاق ئاش..."
دەۋاتىدۇ دەپ ئويلاپتۇ ۋە دەپتۇ: "ئاش بولسۇن، شىپا بولسۇن."

ئاخىرىدا يەنە "قايسى تېۋىپ داۋالاۋاتىدۇ؟" دەپ سوراپتۇ.

جىلە بولۇپ، جان-پېنى چىققان ئاغرىق خوشنىسى: "ئەزرائىل" دەپتۇ.

گاس "ھەر ھالدا بىر تېۋىپنىڭ ئىسمىنى دېدى" دەپ ئويلاپ، قوشنىسىغا
ئازراق بولسىمۇ تەسەللى بېرىپ قويۇشنى ئويلاپ، ياخشى كۆڭلى بىلەن: "ئايىغى
يارىشىدۇ ئۇنىڭ. پات ئارىدا سەللى-مازا ساقىيىپ كېتىسەن. ئۈمىدۋار بول" دەپتۇ
ۋە ئۆز ۋەزىپىسىنى ئادا قىلغانلىقىدىن خۇش بوپ، خوشلىشىپ ئۆيىدىن چىقىپتۇ.

كېسەلنىڭ كۆڭلى گاسنىڭ سۆزلىرىدىن ئاچچىققا تولۇپتۇ. ئەمما، گاس
"ياخشىلىق قىلدىم" دەپ ناھايتى خۇشال بوپتۇ. ھالبۇكى ئۇ ئۆچكەن ئوتنى
پۈۋلەپ، كېسەلنىڭ زەردىسىنى قاينىتىپتۇ. گاسنىڭ ياخشى دەپ ئويلىغان قىياسى
سەۋەبىدىن، ئون يىللىق قوشنىدارچىلىق ھاۋاغا ئۇچۇپتۇ.

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كېسەلدىن ھال سوراش، تەسەللى ئۈچۈن.

رەسمىيەت ئۈچۈنلا قىلىنغان تەسەللى كېسەلگە دۈشمەن.

ئىبادەت قىلىۋاتقان كۈر مىڭ ئىنسان بار. ئەمما، ساداقەت بولمىسا ساۋاب

يوق.

يانغان ئوتتىن ھەزەر ئەيلە. گۇناھ ئۇنى تېخىمۇ ئۇلغايتىدۇ.

قىياس بىلەن ھەقنىڭ ھوزۇرىغا چىققان كىشى شەيتانغا ئوخشايدۇ.

تۇپراقتىن يارىتىلغاننىڭ يۈزى ئايدەك. ئوتتىن يارىتىلغاننىڭ يۈزى قاپ-قارا.

قۇشنىڭ ئاۋازىنى دورىغان بىلەن مەننىسىنى ھېچ چۈشەنمەيسەن.

سۈپەتلىرىنى قىياسلاپ، خىيالى نەرسىنى ھەقىقى ھېساپلىما.

قەيەردە مەي ئىچسەڭ، شۇ يەردە قال! تالاغا مەس چىقساڭ، بالىلارنىڭ مەسخىرىسى ۋە ئويۇنچۇقى بولۇپ قالسىەن. ھەق مەسلىكىنى ھەممە ئادەم چۈشەنمەيدۇ. شۇڭا ئۇلار گۈدەك بالىلارغا ئوخشايدۇ.

روھ ۋە پەرىشتىلەر تەئىرىگە قاراپ ئۆزلىسە، كۆك ئاسمانمۇ تىترەيدۇ.

نام-ئابروينىڭ كەيپى خىيالىدۇر،

ئىسمىنى بىلسەڭ، ئىسمىنى قويغاننى تاپ.

ئەينەكنى سۈرت، ئۇنىڭدا پاك بارلىقنى كۆر.

ئۆزەمنى بىلىمەن

ئاشىق يولچىسىنىڭ كۆڭلى سىغماس كېمىگە،

جاندىن چاپان كىيگەننى، ھەرگىز دۈشمەن چاغلىما.

تېپىز دېڭىز، تېگى يوق قەدەھ بوپتۇ دەپ ئويلما،

سۆز ئۇنىڭ، نام ئۇنىڭ، ھەرگىز ئەمدى سۆز قىلما.

تەكەببۇر بىر ئادەم، بىر كۈنى يوقسۇل بىرسىگە مۇنداق دەپتۇ:

— بۇ يەردە سېنى ھېچكىم تونۇمايدۇ.

يوقسۇل:

— مەن بۇ يەرگە يات بىرىسمەن. بەلكى مېنى تونۇماسلىقى مۇمكىن. ئەمما،

ئەڭ مۇھىمى مەن ئۆزەمنىڭ كىم ئىكەنلىكىمنى بىلىمەن. ئەڭ مۇھىمى مانا بۇ.

ئەگەر ئەكسىچە بولىدىغان بولسا ئىدى، دەردلەر، تۆھمەتلەر بىلەن ھەپىلىشىپ

يۈرگەن بولاتتىم. خەلق ئالەم تونۇغان بىلەن، مەن ئۆزەمنى ئۆزەم تونۇمىغان

بولسام قانداق قىلاتتىم؟

ياخشىلىقنىڭ مۇشۇنداق بولسا

بىر پادىشاھ مەسچىتكە بېرىش ئۈچۈن يولغا چىقىپتۇ. خىزمەتكارلىرى ۋە قولغا توقماق تۇتقان مەشقاۋۇللىرى خەلقنى دۇمالاپ يول ئېچىپتۇ. مانا شۇ قالايىمقانچىلىقتا، بىر يوقسۇل، گۇناھسىز ئادەم پادىشاھنىڭ مۇھاپىزەتچىلىرىدىن ئون توقماق يەپتۇ ۋە باش-كۆزى قانغا بويالغان ھالدا پادىشاھ ئالدىغا كېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

– ئەي جامىگە ماڭغان ئازغۇن! سېنىڭ ياخشىلىق ئۈچۈن قىلغان ئىشنىڭ بۇ بولسا، غەزىپىڭ ۋە يامانلىقىڭ قانچىلىكتۇ؟

ئاغرىقنى ھېس قىلىش

باشتا بىر ئىشقىسىزلىققا ساتتى مېنى،
كېيىن تېزلا مىڭ دەردكە ئاتتى مېنى.
سۆيگۈ لەرزىسى ئويىناپ، تۇردى شۇنچە،
تامامەن ئۆلدۈم، پىقىرىتىپ ئاتتى مېنى.
بىر ئادەم كېلىپ بىر زاھىدىنى ئۇرۇپتۇ. تايلاق يېگەن زاھىد جىلە بولۇپ،
ئۇرغان ئادەمگە قول كۆتۈرۈپتۇ.

ئادەم:– توختا، سەندىن بىر سوئال سورايىمەن. جاۋابىنى بېرىپ، ئاندىن مېنى
ئۇر دەپتۇ ۋە سېنىڭ بېشىڭغا ئۇرغان چېغىمدا "شاراق" قىلىپ بىر ئاۋاز چىقتى.
ئەمدى مېنىڭ سېنىڭدىن دوستانە سورايىدىغان سوئالىم شۇ:– بۇ "شاراق" قىلغان
ئاۋاز مېنىڭ قولۇمدىن چىقتىمۇ ياكى سېنىڭ بېشىڭدىن چىقتىمۇ؟ ئەي ئاشىق!

لەيلىنىڭ جاۋابى

بولما ئەي دوست، بولما دۇنيادىن تىرىك،
قىل ئىزا، كۆڭۈلدىن ھەم تەندىن جان تىرىك.

ئاشىقسىز بولمىساڭ گەر يوقتۇر ئۆلۈم،
ئاشىق بول، جان قالدۇ ھەر ۋاقىت تىرىك.

بىر پادىشاھ مەجنۇننىڭ لەيلىنىڭ دەردىدە سەرسان-سەرگەندار بولۇپ،
چۆللەردە يۈرگەنلىكىنى ئاڭلاپتۇ ۋە لەيلىگە قىزىقىپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن
پادىشاھ لەيلىنى ھوزۇرغا چاقىرتىپتۇ. پادىشاھ ھوزۇرىدا لەيلىنى كۆرۈپ،
ھەيران بولۇپ سوراپتۇ:

— مەجنۇن ساڭا ئاشىق بولۇپ، سېنىڭ دەردىڭدە سەرگەندار بولۇپ، ئۆزىنى
يوقىتىپ چۆل-باياۋان، تاغ-دەريالارنى كېزىپ يۈرۈيدۇ. مەجنۇن ئاشىق بولغان
لەيلى راستىنلا سەن بولامسەن؟ سەن ئۇنچىلىك چىرايلىقمۇ ئەمەسكەنسەن.
ئادەتتىكى بىر ئايالدىن ھېچ بىر پەرقىڭمۇ يوق ئىكەن. ئەمەلىيەت مانا بۇ تۇرسا،
قانداق بولۇپ مەجنۇن سېنىڭ دەردىڭدە ئۆزىنى يوقىتىپ، مەستانە بولۇپ كەتتى؟
لەيلى، پادىشاھنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلاپ، ھېچ ئىككىلەنمەستىن شۇنداق
جاۋاپ بېرىپتۇ:

”پادىشاھىم بولدى سۆزلىمەڭ! چۈنكى سىز مەجنۇن ئەمەس. مەندىكى
بۇ گۈزەللىكنى كۆرۈش ئۈچۈن سىزدە مەجنۇننىڭ كۆزلىرى بولۇشى كېرەك.“
پادىشاھ بۇ جاۋاپلارنىڭ ئالدىدا گەپ تاپالماي، ئاغزىنى تۇتۇپلا قاپتۇ.

ھەزرىتى لوقماننىڭ تۆھمەتكە ئۇچرىشى

ئۆز زامانىسىدا ھەزرىتى لوقمان، خوجايىننىڭ ئالدىدا باشقا قۇللارغا قارىغاندا
ئەتىۋارسىز ئىكەن. بىر كۈنى خوجايىن، قۇللىرىنى ئەڭ ياخشى مېۋىلەرنى ئەكىلىش
ئۈچۈن باغقا ئەۋەتىپتۇ.

لوقمان ئۇ قۇللارنىڭ ئارىسىدا تەييار تاپ بىرسىدەك مۇئامىلىگە ئۇچرايدىكەن.
قۇللار باغدا يىغقان مېۋىلەرنى يەپ، كۆڭۈللىرىنى ئېچىپ، ھۇزۇر سۈرۈپتۇ.
ئاندىن كېيىن ئۆزلىرى يېگەن مېۋىلەرنى "لوقمان يېدى" دەپ، دۆڭگەپ قويۇپتۇ.
بۇنىڭ بىلەن خوجايىن لوقمانغا يامان كۆز بىلەن قارايتۇ. لوقمان بۇ ئىشلارنىڭ
سەۋەبىنى ئېنىقلاشقا كىرىشىپتۇ. دەل شۇ چاغدا خوجايىن لوقماننى ئەيىبلەش

ئۈچۈن ئاغزىنى ئاچاي دېگەندە، لوقمان دەپتۇ:

– ئەي خوجايىن! خائىن قۇلدىن جانابى ھەق رازى بولمايدۇ.

– ئەي خوجايىن! سەن ھەممىمىزنى سىناپ، بىزگە ئىسسىق سۇ ئىچكۈز. سەن ئاتلىق، بىز پىيادە بىر كەڭ مەيداندا يۈگۈرەيلى. شۇ چاغدا نىيىتى يامان ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. سىرلار ئاشكارىلىنىدۇ. ھەقىقەت كۆز ئالدىڭدا زاھىر بولىدۇ.

بۇنىڭ بىلەن خوجايىن قۇللارغا ئىسسىق سۇ ئىچكۈزۈپتۇ ۋە كەڭ بىر مەيداندا يۈگۈرۈتۈپتۇ. شۇنداق ئۇزۇن يۈگۈرۈتۈپتۇكى، ھەممىسىنىڭ ئىچى ئېلىشىپ قۇسۇشقا باشلاپتۇ. ئىسسىق سۇ ئۇلارنىڭ قورسىقىدىكى مېۋىلەرنىڭ ھەممىسىنى سىرتقا ھەيدەپتۇ ۋە كىمنىڭ مېۋە يېگەنلىكى ئاشكارە بوپتۇ. ھېكمەتكە ئىگە بولغان لوقمانمۇ قۇسۇپتۇ. ئەمما، ئۇنىڭ پاكلىقىنىڭ ئىپادىسى بولغان سۈزۈك سۇنى قۇسۇپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

لوقماندا شۇنچىلىك ھېكمەت كۆرۈلگەن بولسا، ئۇنداقتا پۈتۈن بارلىقنىڭ ئىگىسى بولغان ھەقىقەتنىڭ ھېكمىتىنى تونۇپ يەت.

يامانلارغا سەممىيلىك بىلەن نەسىھەت قىلساڭمۇ، بۇ تاش كۆڭۈللەرگە تەسىر قىلمايدۇ.

كونا بىر يارىغا كونا بىر مەلھەم لازىم. ئىتقا بولسا ئېشەكنىڭ سۆڭىكى لايىق.

پاسكىنا نەرسىلەر پاسكىنا بولغانلار ئۈچۈندۇر. يامان يامانگە دوست ھەم سىرداش.

ئەگەر نۇرنى ئىستىسەڭ، نۇرغا مايىل بول. ئەگەر مال-دۇنيا ئىستىسەڭ نۇردىن يىراق تۇر.

ئۈمىد ئىگىلىرى، ئۈمىد ئىشىكىنى باشپاناھ قىلىپ، ئىبادەت قىلسۇن.

قورقۇنچ ۋە ئۈمىد قۇللارغا بىر پەردىدۇر. ھەركىم بۇ پەردىنىڭ ئارقىسىدا ياشايدۇ.

بۇ قاراڭغۇلۇقتا تىمسىقلاپ يۈرگەنلەر، ھەر بىرى بىر ئارزۇنىڭ كەينىدىن

ماڭىدۇ.

ھازىر بولمىغانلار ئۈچۈن قىلىنغان زەررىچىلىك ئىش، ھازىر بولغانلارغا قىلغان مىڭ ئىشقا بەدەل.

ھەر ئادەم ياخشى ياكى يامان بولسۇن، ئۆزىدەك بىر پەرىشتىگە دوستتۇر.

كۆزى كېسەللەر بولغان قۇياشقا ئاشنا بولمايدۇ.

ئۇ كۆز، ئۇ كۈچ ھەر كىمدە بولسا ئىدى، ئۇلار قۇياش نۇرىنىڭ پەيزىنى سۈرەتتى.

ھەتتىن باشقا ھەر نەرسە، بال بولسىمۇ، ئۇ يىلان زەھەرىدۇر.

كېچىنىڭ قاراڭغۇلىقىدا كۈندۈزنى ئىستە. قاراڭغۇلۇقلارنى يوقاتقان ئەقلىنى ئۆزەڭگە دوست تۇت.

ساڭا كىملەرنىڭ دۈشمەن ئىكەنلىكىنى بىلمەيسەن. ھالبۇكى ئوتتىن تۆرەلگەنلەر، تۇپراقتىن يارىتىلغانلارغا ئاداۋەت ساقلايدۇ.

ياقىدىغان ئوتتۇن بولمىسا، ئوتتۇمۇ ئۆچىدۇ. گۇناھتىن ساقلانغانلار شەھۋەتنى يېڭىدۇ.

ئىشلىرىم دىنىمغا گۇۋاھتۇر.

بەدەن ۋە روھ

قاغىلار قىش پەسلىدە بەكرەك قاقىلدار،

بۇلبۇللار مەيداننى سۈكۈت باسار.

بەدەن بىلەن روھ ئۆز-ئارا پاراڭلىشىپ قاپتۇ. بەدەن ئۆز گۈزەللىكىگە ئىشىنىپ، مەغرۇر ھالدا دەپتۇ:

— مەن سەندىن تېخىمۇ ئەتىۋارلىق. ماڭا قاراپ باق، ھەممە كىشى ماڭا ھەيران ۋە مېنى ياخشى كۆرىدۇ.

روھ بەدەنگە دەپتۇ:

— ھەي چۈپرەندە! سەن كىمىنىڭ؟ مەن سەندىن ئايرىلىپ باقاي، ئۇ ۋاقىت كۆرگۈلۈكىڭنى كۆرسەن.

ھەسەتخورلار ساڭا گۆر كولايدۇ. ئىككى كۈنمۇ سېنى ساقلىمايدۇ. چۈنكى سەن چىرىپ سېسىيسەن. سېنىڭدىن چىققان سېسىقچىلىققا ھېچكىم چىدىماي، ئاغزى-بۇرۇنلىرىنى ئېتىشىدۇ. سېنى ئۆز ۋاختىدا ۋاي دەپ باشلىرىدا كۆتۈرگەنلەر، بۇ سېسىق بەدەندىن تېز قۇتۇلۇش ئۈچۈن سېنى توپىنىڭ ئاستىغا كۆمۈشكە ئالدىرايدۇ. سەن قارا تۇپراقنىڭ ئاستىدا قۇرت-قوڭغۇزلارغا يەم بولىسەن.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

روھ ئىلىم ۋە ئەقىلگە دوستتۇر.

كۆڭۈل ئەينىكى پاكىزە بولسا، ئۇنىڭدا سۇ ۋە تۇپراقتىن باشقا سۈرەتلەر كۆرۈنىدۇ.

مەن گۈزەل بولسام، بۇنى ئۇ ئېھسان ئەيلىدى.

سەت بولسام شەيتان مېنى مەسخىرە ئەيلىدى.

ھەممە گۈزەلنى ئىستەر، گۈزەللەر گۈزەلگە نېسىپ بولۇر.

ھەر جىنىس خىلىنى ئىستەر، ئىسسىق ئىسسىقنى، سوغۇق سوغۇقنى.

ئەي قۇياش! سەن ئەمدى گۈل باغچىسىدىن ئايرىلىپ، يەر ئاستىنى يورۇتقىن.

مەرىپەت قۇياشى پاتمايدۇ. چۈنكى ئۇ ئەقىل، روھ ۋە قەلبتىن چىققان.

بوۋاق تۇغۇلمىغىچە، قان تاتلىق بىر سۈتكە ئايلىنمايدۇ.

خىيالىدا ھىلال ئاينى كۆرۈش

گۈل باغچىسى بولمىسا، بۇلبۇل سايرىماس،

ئەگەر قۇياش پاتمىسا، بۇلبۇلنىڭ ئۇيقۇسى زىنھار كەلمەس.

ھەزرىتى ئۆمەر زامانىدا، بىرقانچە مۆتىۋەر روزا ئايلىرىنىڭ بىر كۈنى تاغقا چىقىپتۇ. ئۇلار تاكى روزا ئېيىدا كۆرۈنىدىغان ھىلال ئاينىڭ چىقىشىنى ساقلاپ،

تاغدا تۇرۇپ قاپتۇ. بىر كۈنى ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرسى: - ۋاي ئەنە، مەن ھىلالنى كۆردۈم دەپتۇ ۋە تاغدىن چۈشۈپ ھەزرىتى ئۆمەرگىمۇ ھىلال ئاينى كۆرگەنلىكىنى ئېيتىپتۇ ۋە لېكىن، ھەزرىتى ئۆمەر ئۇ ھىلالنى كۆرمەپتۇ ۋە مۇنداق دەپتۇ:

– ئۇ ئاي، سېنىڭ خىيالىڭدۇر. پۈتۈن كۆك ئاسمان ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرسا، ئەجەپ مەن ئۇ پارلاق ھىلال ئاينى كۆرمىدىمغۇ؟ قولۇڭنى ھۆلدەپ قېشىڭنى سىلا، ئاندىن قايتىلاپ كۆككە قارا !

ئادەم ھۆل قولى بىلەن قېشىنى سۈرتۈپ، نەمدەپتۇ، ئاندىن كېيىن قايتا ئاسمانغا قارىغان ئىكەن، ھىلال ئاي كۆزىگە كۆرۈنمەپتۇ.

ھەزرىتى ئۆمەر مۇنداق دەپتۇ:

– شۈبھىسىزكى، قاشلىرىڭدىن بىر قىل، ساڭا ئوقىيادىن ئېتىلغان ئوق بوپتۇ. ئۇ قىل كۆزۈڭنى توسۇپ تۇرسا، سەن ئۇنى ھىلال چاڭلاپ قاپسەن.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەممە نەرسەڭلارنى، توغرا ئۆلچەمگە ئاساسەن توغرىلاڭلار !

توغرىلارنىڭ نۇرلىرى بار يەرلەرنى ۋەتەن دەپ بىلىڭلار.

ئەگەر كۆزدە غەپلەت قىلى بولسا، گۆھەرمۇ تاشتەك كۆرىنىدۇ.

ھەرقانداق بىر ئادەم توغرا يولدا ماڭمىغانلار بىلەن ئۆزىنى سېلىشتۇرۇپ ئۆلچىسە ھەمدە ئۇلار بىلەن دوست بولسا، ئىشلىرى خاتا بولۇپ، ئەقلى ئادىشىپ كېتىدۇ. چىن دوستلاردىن ئايرىلىپ قالىدۇ. چۈنكى تىكەنلەر گۈللەرگە دۈشمەندۇر.

ئالىم ئۇيقۇدا شۈبھىسىز بىدار(ھۇشيار)دۇر. ۋاي ئىسىت ! ئۇ نادان، بىلىمسىزلەر بىلەن دوست بولغان بىدارلارغا.

ئەقىل، باشقا بىر ئەقىل بىلەن بىرلەشسە كۈچلىنىدۇ. تېخىمۇ نۇرلىنىپ، يول تېخىمۇ ئېنىق كۆرىنىدۇ.

نەپىسى باشقا بىر نەپىسى بىلەن قوشۇلسا تېخىمۇ قاراڭغۇ بولىدۇ. يول كۆرۈنمەيدۇ.

ئەي ئوۋچى! سېنىڭ دوستۇڭ كۆزدۇر. ئۇنى ياخشى ئاسرا.

تىل سۈيۈرگىسى بىلەن كۆزگە توپا چاچما.

ياخشى ياخشىنىڭ ئەينىكىدۇر.

دوست، روھنىڭ ئەينىكىدۇر. دىققەت قىل، نەپسىڭ ئۇنى بۇلغىمىسۇن.

كۆزۈڭ ئوچۇق تۇرۇپ كۆڭلۈڭ خوش بولمىسا، بىلگىنىكى قەلب كۆزۈڭ يۇمۇق دېگەن گەپ، ئۇنى ئاچ.

دۇنيادا نۇرغۇن يامان خۇيلار شۆپۈكتەك گېلىڭغا چاپلىشىپ قالىدۇ. ئۇ شۆپۈك گېلىڭدە شۇنچە يىللار قالىدۇ. ئۇ شۆپۈكنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەسەن؟ ئۇ _ نام-شۆھرەت، مەنسەپ ۋە مال-دۇنيا سۆيگۈسىدۇر. بۇلار خۇددى شۆپۈككە ئوخشايدۇ. ئۇ ساڭا باقى ئەمەس. ئۇ گېلىڭدىلا بولىدىكەن، ئابھاياتنى ئىچىشىڭگە توسقۇنلۇق قىلىدۇ.

ئادەم ئەلەيھىسسالام نەپسىنىڭ كەينىگە كىرىپ بىر قەدەمنى خاتا باستى. شۇ سەۋەبتىن جەننەت جۇدالىقى بويىنغا تاقاق بولدى. پەرىشتىلەر ئۇنىڭدىن قاچتى. بىرسىنىڭ سەۋەبىدىن ئۇزۇنغىچە زار يىغلىدى.

گەرچە ئۇنىڭ گۇناھى قىلچىلىك بولسىمۇ، ئەمما، ئۇ ئىككى كۆزدە كۆرۈنگەن قىل ئىدى. ئادەم، ھەق نۇرىنىڭ كۆزى بولغان ئىدى. كۆزدىكى بىر قىل، چوڭ داغ پەيدا قىلغان ئىدى.

يېگانىلىق كۈچىسىدا سەن زۆھرە يۇلتۇزدەك. نىگارنىڭ سايىسىدە گويا قۇياشتەك.

ئىستىقامەتتە تۇرۇپ، كۆزۈڭنى يۇمغاندا بۇنى جان دوست ئۈگۈتىدۇ.

يىلان ئوغرىسى

بىر يىلانچى يەنە بىر يىلانچىنىڭ يىلىنىنى ئوغرىلىۋېلىپ، ھاماقەتلەرچە ناھايىتى خوش بوپتۇ.

ئەمما، يىلان ئوغرىلىغان يىلانچىنى چىقىپ ئۆلتۈرۈپ قويۇپتۇ. يىلاننى

ئوغرىغا بېرىپ قويغان يىلانچى بولسا يىلاننىڭ چىقىۋېلىشىدىن قۇتۇلۇپ قاپتۇ.

يىلانى ئوغرىلانغان يىلانچى، يىلان چىقىپ ئۆلگەن يىلانچىنى كۆرۈپ دەپتۇ:

– مەن يىلاننى يۇقىتتىپ قويغاندىن كېيىن، ئوغرىنى تۇتۇپ، يىلاننى قايتۇرۇۋالسام دەپ توختىماي دۇئا قىلغان ئىدىم، ھەمدە "دۇئالىرىم نېمە ئۈچۈن قوبۇل بولمايدۇ" دەپ كۆپ قايغۇرغان ئىدىم. ھازىر تەئەببۇغا يۈز مىڭ شۈكرى قىلىمەن. ھېلىمۇ ياخشى دۇئالىرىم قوبۇل بولماپتۇ. زەھەرلىك يىلان ئوغرىنىڭ جېنىنى ئاپتۇ. مەن ئۆزۈمنى زىيان تارتتىم دېسەم، ئەسلىدە پايدىغا ئېرىشكۈچى بوپتىمەن.

دۇئا قىلغۇچىلارغا بالا-قازا ئەكىلىدىغان شۇنداق بىر دۇئالار باركى، جانابى ھەقىنىڭ ھېكمىتى بىلەن ئۇ دۇئالار قوبۇل بولمايدۇ.

ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈش

ئۆز زامانىدا، ئەيسا ئەلەيھىسسالامغا بىر ئەخمەق يولداش بوپتۇ. يولدا كېتىۋېتىپ، بىر ئازگالدا ئۈستى ئېچىلىپ قالغان ئۇستىخانلارنى كۆرگەن ئەخمەق، ئەيسا ئەلەيھىسسالامغا قاراپ دەپتۇ:

– ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرىدىغان چاغدا سەن ئوقۇيدىغان دۇئانى ماڭمۇ دەپ بەرسەڭ. ئۇنى ئوقۇپ، ئۇ سۆڭەكلەرنىڭ ئىگىلىرىنى تىرىلدۈرەي دەيمەن.

ھەزرىتى ئەيسا: – ئاغزىڭنى يۇم! بۇ سېنىڭ قولۇڭدىن كېلىدىغان ئىش ئەمەس. سېنىڭ بۇ زۇۋانىڭ، بۇ سۆزلىرىڭ بىلەن بۇ مۆجىزىلەر ئەمەلگە ئاشمايدۇ. شۇنداق بىر ئېغىز بولۇش كېرەككى، ئۇ ھەممە نەرسىدىن پاك بولغان نەپەستىن چىقىشى كېرەك. قولۇمدىكى بۇ تاياقنى سېنىڭ قولۇڭغا تۇتقۇزغىنىم بىلەن، سېنىڭ قولۇڭدا مۇسانىڭ سېپەرلىرىدىن بىرەر بېشارەت بارمۇ ؟

ئۇ ئەخمەق بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ دەپتۇ

– مەن ئۇ سېپەرغا ئېرىشمىگەن. ئۇنداقتا سۆڭەكلەرگە بۇ سېپەرنىڭ كارامىتىنى كۆرسەت !

ھەزرىتى ئەيسا: – يا رەببىم! بۇ نېمە سىردۇر ؟ بۇ كالتانىڭ كۆڭلىدىكى

ئىستەك زادى نېمە؟ بۇ كېسەل ئۆز بەدىنىنى بىلمەيدۇ. ئۆز جېنىنىڭ كويىدا ئەمەس، باشقا ئىشلارنىڭ كويىدا. ئۆزىنىڭ ئۆلۈك ھالىغا قارىماي، باشقا بىر ئۆلۈككە دەرمان ئىزدەۋاتىدۇ، - دەپ ھەقىقە ئىلتىجا قىپتۇ.

ھەقتىن ئىدا كەپتۇ:

- چۈشكۈن چۈشكۈنلۈكنى ئىزدەيدۇ تىكەن تىكەن، تىكەنگە ئىگە بولىدۇ. ئەيسا ئەلەيھىسسالام شۇنىڭ بىلەن ئۇ سۆڭەكلەر ئۈچۈن دۇئا قىپتۇ ۋە ئۇ ئەخمەقنىڭ ئارزۇسى ئەمەلگە ئېشىپتۇ. ئۇلۇغ ئىگەمنىڭ قۇدرىتى بىلەن سۆڭەكلەرنىڭ ئىگىسى تىرىلىپتۇ. ۋە ئالقىنى بىلەن ئەخمەقنى بىر قويۇپلا ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ. بۇ قاتتىق كاچات ئۇنىڭ مېڭىسىنىڭ قېتىقىنى چىقىرىۋېتىپتۇ. ئۇنىڭ مېڭىسىنىڭ چوڭلۇقى ياغاچ مېغىزچىلىكلا ئىكەن. ئەسلىدە بۇلار قارا ئارسلاننىڭ ئۈستىخنى ئىكەن.

ئەيسا ئەلەيھىسسالام بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، ئارسلانغا دەپتۇ:

- سەن ئۇ ئەخمەقنى نېمە ئۈچۈن تېزلا پارچىلاپ تاشلىدىڭ؟

ئارسلان:

- چۈنكى ئۇ سېنى بەكمۇ ئاۋارە قىلىۋەتتى.

- ئۇنىڭ قېنىنى نېمىشقا ئىچمىدىڭ؟

- ئۇ مېنىڭ تەلىيىم. رىزىقىم ئەمەس. بۇ ئوۋ، مۇتلەق نەسىھەت ۋە ئىبرەتنىڭ بېشارىتى. ئەگەر مېنىڭ دۇنيادا تەلىيىم بولسا ئىدى، ئۇ ئۆلۈكلەر بىلەن بىرگە بولمىغان بولاتتىم.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تىكەن ئۇرۇقى چاشقاننىڭ ھويلىسىدا، گۈل باغچىسىنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

قانچىلىغان ئادەملەر بۇ دۇنيادا ئاشۇ ھۆركىرەپ ئېتىلىپ تۇرىدىغان ئارسلاندىك بولسىمۇ، ئەمما ئوۋنى يېمەي بۇ ئالەمدىن ئۆتىدۇ.

بەزىلەرنىڭ خىرىسى تاغدىك بولغىنى بىلەن، تەلىيى سامانچىلىك.

ھەققە يۈزلەنمىگەن، خەلق ئىچىدە ئېتىبار قازىنالمىدۇ.

ئەي ئاجىزلارغا ئېھسان قىلىدىغان رەببىم! بىزنى ئاچكۆزلۈكتىن، غەپلەتتىن ساقلىغىن.

رىزىق كۆرۈنگەندەك قىلغان بىلەن، ئۇنىڭ ئاستىدا تۇزاق بار.

پاكىز سۇنى تاپقاندا ئىچمەي ئېشەكتەك ھاڭرىساڭ، ئاقۇتنىڭ ياخشى بولمايدۇ.

پاكىز سۇنىڭ قەدرىنى بىلمىگەن ئېشەك، بېشىنىڭ ئورنىغا پۇتىنى سۇندۇ.
ئىتتەك نەپىسنىڭ تىرىلىشىدىن ساقلاڭ. ئۇ سېنىڭ دۈشمىنىڭ. ساڭا زىيان يەتكۈزىدۇ.

دائىم باشقىلار ئۆلگەندە يىغلىماي، بىر بۇلۇڭدا ئولتۇرۇپ ئازراق قۇزۇڭ ئۈچۈنمۇ يىغلاپ قوي.

دەل-دەرەخلەرنىڭ ياپ-يېشىل ياشناپ تۇرۇشى، بۇلۇتلارنىڭ يىغسىدىندۇر.
يىغا ئارقىلىق شامالار نۇرلىنىدۇ.

نەدە يېڭىلىگەن بولساڭ شۇ يەردە ئولتۇر. چۈنكى يېڭىلىش سېنىڭ ئۈچۈن پايدىلىقتۇر.

دوراش ھەر شەرەپلىك ئىشقا ئاپەت بولىدۇ. دوراش بولغان يەردە تاغمۇ ساماندىك بولىدۇ.

ھەققەتچىنىڭ سۆزىنىڭ مەنبەسى، كۆڭۈلنىڭ قايغۇلىرىدۇر.

دورامچىنىڭ سۆزلىرى ھىلە-مىكرگە تولغاندۇر.

مەنبەئەت ئۈچۈن، تەڭرىنىڭ ئىسمىنى ئاغزىدا تەكرارلاپ تۇرىدىغان ئادەم، سامان ئۈچۈن كىتاب توشۇغان ئېشەككە ئوخشايدۇ.

ئارىسلاننى ئۆكۈز دەپ قېلىش

سۆيگۈنۈم پۈتۈن جاھاندىن يوشۇرۇن،

تۇيغۇدىن ۋە ھەممە گۇماندىن يوشۇرۇن.
پارلاقتۇر كۆڭلۈمدە خۇددى بىر ئايدەك،
جان تەندە، تەن ۋە جاندىنمۇ يوشۇرۇن.

بىر دېھقاننىڭ ئېغىلغا باغلاپ قويغان بىر ئۆكۈزى بار ئىكەن. بىر كۈنى قاراڭغۇ كېچىدە، بىر ئارسلان ئېغىلغا كىرىپ، ئۆكۈزنى يەۋىتپىتۇ ۋە ئۆكۈزنىڭ ياتقان يېرىدە يېتىۋاپتۇ. دېھقان ئۇ كېچە قانداقتۇ بىر شەپنى تۇيغاندەك قىلىپ، ئۆكۈزگە قاراپ باقماقچى بولۇپ، ئېغىلغا كىرىپتۇ. قاپ-قاراڭغۇ ئېغىلنىڭ ئىچىدە چاندۇرماي ياتقان ئارسلاننىڭ ھەممە يېرىنى قولى بىلەن سىلاپ چىقىپتۇ. بۇ ھالدىن ئىچى سىقىلغان ئارسلان ئىچىدە مۇنداق ئويلاپتۇ:

”ئەگەر يورۇق بولغان بولسا ئىدى، قورققىنىڭدىن يۈرىكىڭ يېرىلىپ كەتكەن بولاتتى. سېنىڭ ئاشۇ چاغدىكى ئەپتىڭنى كۆرگەن بولاتتىم. ئەي خام ئادەم! كېچىنىڭ قاراڭغۇسىدا مېنى ئۆكۈز دەپ قالدىڭ. شۇڭا سەن ئەدەپسىزلىك بىلەن ھەممە يېرىمگە قول تەككۈزدۈڭ“

ئېشەك كەتتى

سەپەر ئۈستىدىكى بىر سوپى، كەچتە قونماقچى بولۇپ، بىر خانقاغا چۈشۈپتۇ. ئۇ ئېشەكنى ئېغىلغا ئەكىرىپ، ئوقۇرغا باغلاپتۇ. ئېشەككە سۇ ۋە بوغۇزنى بېرىپتۇ. ئاندىن خانقا خىزمەتچىسىگە ئېشەككە ئوبدان قاراپ قويۇشنى تاپىلاپتۇ.

بۇ خانقادىكى سوپىلار ناھايىتى نامرات ئىكەن. يوقسۇزلۇقنىڭ دەردىدىن ھەق يولدىن ئازغىلى تاس قالغان ئىكەن.

مېھمان سوپى خانقاننىڭ بىر ئۆيىدە دەم ئېلىۋاتقاندا، بۇ مۇھتاجلىق ئىچىدىكى گاداي سوپىلار بىرلىشىپ، ئېشەكنى سېتىپ، پۇلىغا يېمەك-ئىچمەك ۋە شام ئاپتۇ.

بۇ كېچە تويغۇدەك يەپ، قانغۇدەك ئىچكەن سوپىلارنىڭ كۆڭۈللىرى يايىراپ، ئىشقى ئوتى تۇتىشىپ، ساما ئويناشقا باشلاپتۇ. تازا قىزغان سوپىلار بىزمۇ

ئادەم، بىزنىڭمۇ كۆڭلىمىز بار دەپ، خانىقادىكى ئۇزۇن يولدىن كەلگەن سوپىنى چاقىرىپ، ئۆز كۆڭۈللىرىنى ئىزھار قىلىپ، راسا مېھمان قىپتۇ.

مېھمان سوپى، بۇ ئاجايىپ كۆڭۈللۈك مېھماندارچىلىقنى، ئۆزىگە قىلىنغان ھۆرمەت، ئىكراملارنى، كۆڭۈللۈك سۆھبەتلەرنى كۆرۈپ: – بۈگۈن ئوينىماي قاچان ئوينايلىتىدۇ؟ – دەپتۇ.

تويغىدەك تاماق يەپ، ساماغا چۈشۈپ تازا ئويناپتۇ. خانىقانىڭ توپىسى تورۇسقىچە كۆتۈرۈلۈپ، ھەممە يەرنى چاڭ-توزاڭ قاپلاپتۇ. بىر تەرەپتىن ئاشخانىدىن چىققان تاماقنىڭ پۇراقلىرى، بىر تەرەپتىن "ھۈم ئاللاھ! ھۈم" دەپ توۋلاپ تۇرۇپ ئۇرغان پۇتلارنىڭ ئاستىدىن چىققان چاڭ-توزان، يەنە بىر تەرەپتىن سوپىلارنىڭ ھەسرەت، ئازاپ بىلەن ئوتقا چۈشكەن قىلدەك تولغىنىپ، ھوشىدىن كېتىشلىرى بۇ سورۇننى ئوڭتەي-ئوڭتەي قىلىۋېتىپتۇ. سوپىلار گاھ قوللىرىنى ھاۋادا ئوينىتىپ، پۇتلىرىنى "گۈپ، گۈپ" قىلىپ يەرگە ئۇرسا، گاھ يەرگە سەجدە قىلىپ، يۈز-كۆزىنى توپىغا مىلەپ، ھەممە يېرىنى توپا-چاڭغا مىلەپتۇ.

ساما تازا يۇقىرى پەللىگە چىققاندا، سازەندە سوپىلار غەزەللىرىنى باشلاپتۇ. غەزەلنىڭ مەلۇم يېرىگە كەلگەندە ھەممىسى "ئېشەك كەتتى، ئېشەك كەتتى" دەپ توۋلاشقا باشلاپتۇ. مانا شۇنداق قىلىپ، بۇ تازا قىزىغان نەغمىگە چۈشۈرۈپ تاڭ ئاتقىچە ھەممىسى: – ھەي ئوغۇل، ئېشەك كەتتى، ئېشەك كەتتى! – دەپ بىر تەرەپتىن توۋلاپ، بىر تەرەپتىن ساما ئويناپتۇ. مېھمان سوپىمۇ باشقا سوپىلار بىلەن بىرگە "ئېشەك كەتتى!" دەپ بولۇشىغا ۋارقىراپ تۇرۇپ ساماغا ئويناپ، سورۇندىن چۈشمەپتۇ.

تاڭ ئاتقاندا ھەممىسى خوشلىشىپ تارقىلىپتۇ. خانىقادا يولۇچى سوپىدىن باشقا ئىنس-جىن قالماپتۇ. ئۇ ئۈستى-بېشىدىكى، خورجۇنلىرىدىكى توپا-چاڭلارنى قېقىپ، نەرسىلەرنى تېشىغا ئېلىپ چىقىپ ۋە ئېشىكىگە ئارتىپ يولىغا راۋان بولماقچى بوپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئېغىلغا قاراپ مېڭىپتۇ. ئەمما، ئېغىلدا ئېشەك يوق ئىكەن. سوپى: "بەلكى خانىقانىڭ خىزمەتچىسى ئېشەكنى سۇغارغىلى ئەكەتكەن ئوخشايدۇ. تۈنۈگۈن كەچ بەك ئازلا سۇ ئىچكەن ئىدى" دەپ ئويلاپتۇ ئىچىدە.

خىزمەتچى كەلگەندە، سوپى: - ئېشەك قېنى، - دەپ سورايتۇ.

خىزمەتچى: - بولدى، مېنى ئەخمەق قىلما! - دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

سوپى: - مەن ئېشەكنى ساڭا ئامانەت قىلىپ بەرگەن ئىدىم. سەن ئېشەكنى تېپىپ، ماڭا ئەكىلىپ بەر. پەيغەمبىرىمىز (س.ئە.ۋ) مۇنداق دېگەن: "قولۇڭ بىلەن ئالغاننى، قولۇڭ بىلەن قايتۇرۇشۇڭ كېرەك". ئەگەر قايتۇرۇپ بەرمىسەڭ، قازىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، سېنىڭ ئۈستۈڭدىن شىكايەت قىلىمەن. ماڭ! قازىنىڭ ئالدىغا، - دەپ ياقىسىدىن تۇتۇپ سۆرەپتۇ.

خىزمەتچى: - سوپىلارنىڭ ھەممىسى بىرلىشىپ، ماڭا قارشى تۇردى. مەن ئامالسىز قالدىم. سەن بىر جىگەر پارچىسىنى مۈشۈكلەرنىڭ ئالدىغا تاشلاپ، ئاندىن ئۇنى ئىزدەشكە باشلايدىغان ئەخمەق بىرسى ئىكەنسەن. سەن ئۆزەڭ يۈزلىگەن ئاچ قالغانلارنىڭ ئالدىغا بىر پارچە ناننى ئاتتىڭ. يۈزلىگەن ئىتنىڭ ئارىسىغا بىر بىچارە مۈشۈكنى قويۇپ قويدۇڭ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان سوپى: - نېمە ئۈچۈن، ئاخىشام مېنىڭ ئالدىمغا كېلىپ، "ئەي غېرىپ! سەن مۇنداق بىر پالاكەتكە يولۇقتۇڭ" - دەپ خەۋەر قىلىمىدىڭ؟ - دەپ خىزمەتچىنى سوراققا تارتىپتۇ.

خىزمەتچى: - ئەزىرايى خۇدا، قانچە قېتىم قېشىڭغا كېلىپ، بۇ ئىشلارنى ساڭا دېمەكچى بولدۇم. ئەمما، سەن "ئەي ئوغۇل، ئېشەك كەتتى!" - دەپ ئۇلار بىلەن بىرلىكتە سازغا چۈشۈرۈپ توۋلىدىڭ. ھەتتا بۇ سۆزنى ھەممىسىدىن بەكرەك سەن ئىشتىياقلىق بىلەن توۋلىدىڭ. شۇڭا مەن "ھە، بۇ ئىشنى ئۇمۇ بىلىدىغان ئوخشايدۇ. بۇ ئىشقا ئۆزى رازى بوپتۇ-دە، ئەجەپمۇ سېخى ئادەم ئىكەن" دەپ ئويلاپ ئارقامغا ياندىم، - دەپتۇ.

سوپى: - ئۇلارنىڭ ھەممىسى ناھايىتى خۇشال ئېيتىشقاتتى. مەنمۇ ئۇلارنىڭ بۇ غەزەللىرىدىن ھوزۇرلىنىپ، ئۇلارنى دورايتىمەن. بۇ دورا ئېشەك بېشىغا چىقتى. ئۇ دوراشقا مىڭلارچە لەنەت بولسۇن! - دەپ بېشىنى تۇتۇپ، ئاھ ئۇرۇپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەي باي! كىيىم-كېچەكلىرى جۇل-جۇل يوقسۇل بىر خاتالىق ئۆتكۈزسە، ئۇنى ماكانىڭدىن قوغلىما.

مۇھتاجلىقتا، لەشمۇ مۇباھ بولىدۇ. بۇ سەۋەپتىن ياماننى، ياخشى دەپ بىلىدۇ.
ھەققەتنى بىلمەي تۇرۇپ، دوستلاردىن ۋاز كەچمە.

سەدەپ بولمىسا، تامچىلار ئۈنچە بولمايدۇ.

ساغلام بىر كۆز، ئەقىل ۋە قۇلاق لازىم بولسا، چوقۇم تاماخورلۇق
پەردىلىرىنى يىرتىپ تاشلا! چۈنكى، دورامچىلىق تامادىن بولىدۇ. ئەقىلنىڭ
نۇرى مۇشۇ سەۋەپتىن پەردىلىنىدۇ.

تاماق، ھوزۇر ۋە ساماغا ھېرىسمەنلىك ئەقىلنى كور قىلىدۇ.

تارازنىڭ مالغا مەيلى بولسا، ئۇ توغرا تارتالمايدۇ.

كىم تاماخور بولسا، ئۇنىڭ كۆڭلىدە شادلىق بولمايدۇ.

كۆزى ۋە كۆڭلى تاما بىلەن تويمايدۇ.

تاماخورنىڭ ھوقۇق ۋە مال-دۇنيا توغرىسىدىكى ئويلىرى، شۈبھىسىز كۆزنىڭ
ئىچىگە كىرگەن قىلغا ئوخشايدۇ.

ھەققە ئاشىق بولغان، مال-دۇنياغا ھېرىس بولمايدۇ.

بۇ ئاشىقلىقتىن ئۇزاق سوپى، ھېرىسلىك سەۋەبىدىن كېچىدە كور بولىدۇ.

ۋەيران بولغان سودىگەر

تىجارەتتە ۋەيران بولغان، ئۆي-ماكانسىز بىر سودىگەر قەرزگە بوغۇلۇپ
زىندانغا كىرىپ قاپتۇ. زىنداندىن بەرگەن تاماققا تويماي، باشقىسىنىڭ يەيدىغان
نەرسىسىگە قول سالىدىكەن.

سودىگەرنىڭ بۇ بەدقىلىقىدىن جېق تويغان زىندان ئەھلى، قازنىڭ ۋەكىلىگە
شەكايەت قىپتۇ ۋە شۇنداق دەپتۇ: _ قازىغا بېرىپ بىزنىڭ ئەرزىمىزنى بايان
قىل. بىز بۇ ۋەيرانە سودىگەردىن رازى ئەمەس. ئۇ ناھايىتى ئاچكۆز، يالغانچى،
جاھىل ۋە رەزىل ئىكەن. ئۇ زىنداندا داۋاملىق قېلىشنى خالايدىكەن. تاماق ۋاقتىدا
چىۋىندەكلا كېلىپ تامىقىمىزغا قونىدۇ. ھېچكىم ئۇنى خالىمىسىمۇ، ئۇنىڭ پەرۋايى

پەلەك. ئاتمىش كىشىنىڭ تامىقى ئۇنىڭغا ئاز كەپ قېلىۋاتىدۇ. ھەممە ئادەمنىڭ غەزىپى كەلسىمۇ، ئۇ يەنىلا تاماقتىن قولىنى تارتمايدۇ. زىندان ئەھلىگە ئازراق نان كېلىپ قالسا، ئۇ تۈرلۈك ھىلە ئىشلىتىپ ئۇنى ئېلىۋالىدۇ. يا ئۇ ئۆكۈز زىنداندىن كەتسۇن، يا ئۇنىڭغا ۋەخپىدىن مەخسۇس تاماق بېرىلسۇن!

ۋەكىل قازىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، زىنداندىكىلەرنىڭ بۇ شىكايەتلىرىنى بىر-بىرلەپ بايان قىپتۇ. بۇ شىكايەتلەرنى ئاڭلىغان قازى، سودىگەرنى ھوزۇرغا چاقىرتىپتۇ ۋە ئۇنىڭ ھال-ئەھۋالىنى تونۇش بىلىشلەردىن ئىگەللەپتۇ. زىندان ئەھلىنىڭ ئەررى قازىغا ئايان بوپتۇ.

قازى سودىگەرگە دەپتۇ:

— ھەي تەييار تاپ، ئەمدى سەن زىندانغا ئايلاق باسقۇچى بولما، ئۇدۇل ئۆيۈڭگە كەت!

ۋەيران بولغان سودىگەر جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:

— ئۆيگە كەتكۈم يوق. باش تىققۇدەك ئۆيۈمۈم يوق. مەن پۈتۈنلەي قاقسەنەم بولغان ئادەم. زىندان ماڭا جەننەت بولدى. سەن مېنى زىنداندىن قوغلىما، بولمىسا مەن يوقسۇللۇق ۋە جاپادا ھالاك بولمەن.

قازى: — ئۇنداقتا، بۇنى قانداق ئىسپاتلايسەن!

ۋەيران بولغۇچى: — بۇنىڭغا زىنداندىكىلەر گۇۋاھ.

قازى: — ئۇلار سەندىن نارازى. ھەممىسى سېنىڭ جاپايىڭدىن قېچىۋاتىدۇ. سېنىڭدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن بىر ئاماللارنى ئىزدەۋاتىدۇ. شۇڭا ئۇلار ساڭا يالغاندىن گۇۋاھ بولۇشى مۇمكىن.

قازىنىڭ ھوزۇرىدىكى ھەممە كىشى بىردەك: — بىز ئۇنىڭ ۋەيران بولغان بىرسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمىز، — دەپتۇ.

قازى ئۇنىڭ ئەھۋالىنى كىمدىن سورىسا، ھەممىسى ئوخشاشلا "ئۇ ھەممە مال-دۇنياسىنى يوقاتقان كىشى" دەپتۇ.

قازى دەپتۇ: — بۇ ئىشنى پۈتۈن ئالەمگە ئاڭلىتىش كېرەك. پۈتۈن بايلار، ئىقتىسادى ۋەيرانچىلىقنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلسۇن. بۇنىڭدىن ئىبرەت ئالسۇن.

ھەر تەرەپتە جاكارچىلار بۇ ھالنى ئاڭلاتسۇن. پۈتۈن يەرنى جاكارچىلارنىڭ دۇمباق ئاۋازلىرى قاپلىسۇن. ھېچكىم ئۇنىڭ بىلەن سودا سېتىق قىلمىسۇن. ئۇنىڭغا قەرەز بەرمىسۇن. بۇندىن كېيىن ئۇنىڭ ئۈستىدىن داۋا قىلغۇچىلار بولسا بىلسۇنكى، ئۇنى ھەرگىز زىندانغا ئاتمايمەن. ئۇنىڭ ئىقتىسادى جەھەتتىن ۋەيران بولغانلىقى خەلقى-ئالەمگە ئايان. ئۇنىڭ ئىلكىدە يىڭىنچىلىك مال مۈلۈك يوق. ۋەيران بولغانغا مال بەرسەڭ، ئۇنىڭدىن بىر تال دانى قايىتۇرۇپ ئالمايسەن!

جاكارچىلار بازارغا ئوتۇن ساتقىلى كىرگەن ئوتۇنچى كۈرتنىڭ تۆگىسىنى ئېلىپ، ۋەيران بولغان سودىگەرنى ئۇنىڭغا مىندۈرۈپ كۈچىدا سازايى قىلماقچى بوپتۇ. ئەمما ئوتۇنچى كۈرت تۆگىسىنى بېرىشكە ئۇنىماپتۇ. لېكىن ياساۋۇللار ئۇنىڭ تۆگىسىنى مەجبۇرى تارتىۋاپتۇ. ئوتۇنچى ئازراق پارا بېرىپ تۆگىسىنى قايتۇرۇپ ئالماقچى بوپتۇ-يۇ ئەمما، بۇ كارغا كەلمەپتۇ. ئاخىرى ئوتۇنچى كەچ كىرگۈچە سەۋر قىلىشقا مەجبۇر بوپتۇ. سودىگەرنى تۆگىگە مىندۈرۈپتۇ، تۆگىنىڭ ئىگىسىمۇ ئارقىسىدىن ۋاقىراپ مېڭىپتۇ. بازارنىڭ ھەممە تەرىپىنى ئايلاندۇرۇپتۇ. پۈتۈن شەھەر خەلقى ۋەيران بولغۇچىنى تونۇپتۇ. تۈرك، كۈرت ۋە رۇملاردىن تەشكىل تاپقان ئون جاكارچى بار ئاۋازى بىلەن توۋلاپتۇ:

—ئەيىۋەنناس، ئىشتىڭلارنى ئامۇخاس! بۇ ھېچ بىر نەرسىسى قالمىغان، ۋەيران بولغان بىر تىجارەتچىدۇر. ھېچكىم ئۇنىڭغا بەرمىسۇن. ئۇنىڭ نەق ياكى نېسى مال-دۇنياسى يوق. ئۇ ھېچنەمىسى يوق بىر گاداي. ئۇنىڭ بىلەن ھېچكىم دوستمۇ بولمىسۇن. ھەركىم ئۆكۈزىنى، ئېشىكىنى قوزۇقىغا چىڭ باغلىسۇن. قازى ئۇنىڭ دائىم ئالدىغا كېلىشىدىن جاق تويۇپ كەتتى. ئەمدى ئۇنى زىندانغىمۇ ئاتمايدۇ. ھەركىم ئاگاھ بولسۇن!

كەچ بولغاندا سودىگەر تۆگىنىڭ ئۈستىدىن چۈشۈپتۇ.

كۈرت ئوتۇنچى، خەلقى-ئالەمگە ئىبرەت ئۈچۈن سازايە قىلىنغان سودىگەرگە: — بارىدىغان يېرىم ئۇزاق، كەچ بوپ كەتتى. تۆگىگە شۇنچە ئۇزاق مىنىدىڭ. تۆگىگە سامان كېرەك. ئەمما پۇل يوق، — دەپ ۋەيران بولغان سودىگەرگە تاپا-تەنە قىپتۇ.

سودىگەر: — كەچكىچە ئايلاندۇق. ئەھۋالىمنى كۆردۈڭ. ئەمدى نېمە دەيمەن؟ يەتتە قات ئاسمانمۇ مېنىڭ ۋەيران بولغانلىقىمنى ئاڭلىدى. سېنىڭ

بۇنىڭدىن خەۋىرىڭ يوقمۇ؟ ئوي-خىيالنىڭ ۋە ئەقلىڭ تامادا ئىكەن. تاماخورلۇق ئادەمنى كۈر ۋە گاس قىلىپ قويىدۇ. مېنىڭ ھالىمنى تاش ۋە كېسەكمۇ ئاڭلىدى. ئەي نومۇسسىز! مەن بىر ۋەيران بولغان گادايىمەن. مەندە پۇل نېمە قىلسۇن! ئەپسۇس، بۇ سۆزلەرنى جاكارچىلار بىر كۈن كەچكەچە توۋلىغان بولسىمۇ، تۆڭىنىڭ ئىگىسى بولغان كۈرت ئوتۇنچىنىڭ قۇلىقىغا كىرمىگەن ئىكەن. ئۇنىڭ قۇلىقى ھېرس ۋە تاما بىلەن تولغان ئىكەن.

قانچىلىغان قۇلاق ۋە كۆزلەر تەڭرىنىڭ تامغىسى بىلەن پېچەتلەنگەن. قانچىلىغان سۈرەتلەر خىجالەتتە قالغان، ھە !
◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەقنىڭ ياردىمىگە ئېرىشەلمىگەن كىشى پادىشاھ بولسىمۇ كۆزى ئاچتۇر. بۇ بىۋاپا دۇنيانىڭ زىندان كوچىسى، ھەر تۈرلۈك جاپا-مۇشەققەت، دەرد-ئەلەم بىلەن تولغان. ئەگەر بالا كەلمەكچى بولسا، چاشقاننىڭ تۆشۈكىگە مۆكۈنسەڭمۇ، مۈشۈك كېلىپ، قولى بىلەن ساڭا زەھەر ئىچكۈزىدۇ. شېرىن خىيالىلار سەۋرىنى تاتلىق كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئۇلار سېنىڭ كۆڭلۈڭنى راھەتلەندۈرىدۇ. كۆڭۈل خوشلۇقى، ئۈمىد ئىماندىن كېلىدۇ. ئىمانى زەئىپ بولغان ئۈمىدسىز، كۆڭۈلسىز كېلىدۇ.

سەۋر ۋە ئىمان سەۋەبىدىن باش تاج بولىدۇ. سەۋرىسىنىڭ ئىمانى يوق. يۈسۈق، قېرىنداشلىرىنىڭ كۆزىگە مىخ بولۇپ قالدغىنى بىلەن، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزىنىڭ نۇرى ئىدى. كۆرۈنۈشتىكى بۇ كۆز ئەسلى كۆزنىڭ كۆلەڭگىسىدۇر. ئۇ نېمىنى كۆرسە، بۇمۇ ئۇنى كۆرىدۇ.

سەن ماكاندا سەن، ئەسلىڭ ماكانسىزلىقتا. بۇ دۇكاننى تاقاپ، ئەسلى دۇكانغا قايت.

كىم سېنى ھەقتىن سوۋۇتماقچى بولسا، شەيتان ئۇنىڭ ئىچىدە. شەيتان ۋە ھىلە ئۇنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇنغاندۇر.

ھال ئىگىلىرى كۆزنىڭ ئىگىسى بولۇشقا تىرىشسا، جانابى ھەق ئۇلارغا گۈزەللىكنى، كامالەتنى كۆرسىتىدۇ.

دەردكە ھەقتىن بىر دەۋا بولمىسا، ئۇ دەرمان ساڭا لايىق بولمايدۇ.

بۇ جاھان، تەرەپسىز ئالەمدىن پەيدا بولدى. بۇ ماكان، ماكانسىزلىقتىن كەلدى.

دۇئالىرىمىزمۇ، ئۇنىڭ قوبۇلىمۇ سەندىن. خاتىرجەملىك، قورقۇنچىمۇ سەندىن. سۇ ۋە تۇپراققا ياخشى بىر خۇي ئاتا قىلدىڭ. ئۇنىڭدىن ئادەمنىڭ سۈرىتى گۈزەللىككە ئېرىشتى.

ئۇنى جۈرگە، ئۇرۇق-تۇققانغا ئىگە قىلدىڭ. ئۇنىڭغا سۆيگۈ ۋە غەم چۈشەنچىسىنى ئاتا قىلدىڭ.

قۇياشنىڭ نۇرى تامغا بىر پارقىراقلىق ئاتا قىلغان بولسىمۇ، شۈبھىسىزكى، بۇ پارقىراقلىق ئۆتكۈنچىدۇر.

ئەي ئەقىللىق ئىنسان! كېسەك ۋە تاشقا كۆڭۈل بەرمە. ئۆچمەس باقى نۇرنىڭ ئىستىكىدە بول.

ئەي ئەقىل بىلەن ئاشىق داۋاسى قىلغان! كۆرۈنۈشكە بېرىلگەنلەر بىلەن بىللە بولما.

مېنى سۆزلەتمە

بىر بالا، ئۆز ئاچچىقىنى باسالماي ئانىسىنى ئۇرۇپ، پىچاقلاپ ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ. بۇ پاجىئەلىك ۋەقەگە شاھىت بولغان بىرسى ئۇنىڭغا:

—خۇي-پەيلىك ئەجەپمۇ يامان بىر مەخلۇق ئىكەنسەن! ئاناڭنىڭ سېنى قانچىلىك جاپادا بېقىپ چوڭ قىلغانلىقىنى، ئۈستۈڭدە قانچىلىك ئەجرىنىڭ بارلىقىنى ئەقلىڭگە كەلتۈرمىدىڭمۇ؟ ئىپلاس! ئاناڭنى نېمىشقا ئۆلتۈردۈڭ؟ ئۇ ئانا، ساڭا

زادى نېمە قىلدى؟

بالا: ــ ئائىلىمىزنىڭ يۈزىنى تۆكىدىغان بىر ئىش قىلدى، ئۆز تېنىنى ساتتى. شۇ ۋەجىدىن ئۆلتۈردۈم. ئەمدى قىلغان يامانلىقلىرى تۇپراققا كۆمۈلدى، ــ دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

بىرسى: ــ ھەي ۋاپاسىز، ئاناڭنى ئۆلتۈرگەننىڭ ئورنىغا، ئۇ كىشىنى ئۆلتۈرسەڭ بولمامتى؟ دېيىشىگە، ئۇ بالا مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ:

ــ ھەر كۈنى بىرسىنى ئۆلتۈرسەم بولامتى؟ شۇڭا ئۇنى ئۆلتۈردۈم. كۆپچىلىككە ئۇۋال قىلىشتىن قۇتۇلدۇم. بىرمۇنچە ئادەمنى ئۆلتۈرگەننىڭ ئورنىغا، بىرنى ئۆلتۈرگەن ياخشىدۇ!

يامان خۇيلۇق ئۇ ئانا، سېنىڭ نەپىسىڭدۇر. ھەممە تەرەپكە يېيىلغان بۇ يامانلىكمۇ سېنىڭ نەپىسىڭ. سەن ئۇ نەپىسىڭنى ئۆلتۈر. ئىپلاس نەپىسىڭ سەۋەبىدىن شۇ تاپتا ئەزىزلەرنى ئۆلتۈرۈۋاتىسەن. ھوشۇڭنى تېپىپ، نەپىسىڭنى ئۆلتۈر! ئۇنىڭ سەۋەبىدىن بۇ گۈزەل دۇنيا ساڭا تار كەلدى. ئۇنىڭ سەۋەبىدىن تەڭرى بىلەنمۇ سوقۇشۇۋاتىسەن، خەلق بىلەنمۇ. نەپىسىڭنى ئۆلتۈرسەڭ بۇ دۇنيادا ھېچ بىر دۈشمىنىڭ قالمايدۇ. ھەممىسى ساڭا دوست بولىدۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بىرسى قۇياشنى پارچىلىۋەتسىمۇ، ئۇنى دۈشمەن دەپ بىلمە. ئۇ ئۆز-ئۆزىگە دۈشمەندۇر. ئۆز-ئۆزىنى ئازاپلايدۇ.

ئەگەر بىر بىمار دوختۇرنى دۈشمەن دەپ قارىسا، ئوقۇغۇچى ئوقۇتقۇچىغا ئۆچمەنلىك قىلسا، ھەقىقەتەن ئۆز-ئۆزىگە دۈشمەن بولغان بولىدۇ، ئاقىۋەتتە ئەقلى ۋە جېنىنىڭ بېشىغا چىقىدۇ.

كىر يۇغۇچى قۇياشقا تىرىكسە، بېلىق سۇغا دۈشمەن بولسا، كىمگە زىيان؟ جانابى ھەق سېنى كۆرۈمسىز ياراتقان بولسا، مەن سەت دەپ، يامان خۇيلۇق بولما.

ھەسەت بولسا كەمچىلىك ۋە يامانلىقنىڭ خېمىرتۇرۇچى. شۈبھىسىز ئۇ ئەڭ كۈچلۈك زەھەر.

شەيتاننىڭ ئۆزىنى ئۈستۈن كۆرگەن تەبىئىتى، قىيامەتكە قەدەر قۇيرۇقنى
بالاغا باغلىدى.

ئۇ ھەسەتخورلۇقىدىن يۇقىرى مەرتىۋە تىلىدى . بۇ سەۋەبتىن قىيامەت
كۈنىگىچە لەنەتلەندى.

پۈتۈن جاھاننى كېزىپ، ياخشى خۇلقىنى باشقا بىر ياخشى نەرسە كۆرمىدىم
ئابروي ۋە شوھرەتكە كۆڭۈل قويما، ئۇلاردىن ۋاز كەچ. ئەڭ ياخشى ئىش
بولسا، ياخشى ئەخلاق ۋە خىزمەتتىدۇر.

گۈزەل خۇلق ئىگىسى نىجات تاپىدۇ، يامانلار شېشىدەك چېقىلىدۇ.
ھەقىقەتنى نۇرىدا يەتمەش مىڭ پەردە بار. ئۇنىڭ يورۇقلۇقىدا نۇر ۋە زۇلمەت
ئايرىلىدۇ.

ئەڭ ئاخىرقى سەپتىكىلەر كۆزلىرىنىڭ ئاجىزلىقىدىن، ئالدىدىكىلەرنىڭ نۇرىغا
قاراشقا پېتىنالمىيدۇ.

تۆمۈر كۈچلۈك ئوت ئىچىدە تاۋلىنىدۇ، ساپلىشىدۇ. ئۇ جاپا تارتقان يوقسۇلغا
ئوخشايدۇ.

ئوت ۋە بازغان بەختتىن بېشارەت بېرىدۇ.
ھەقىقەتنى ساختىلىقتىن، شاراپنىڭ رەڭگىنى قەدەھنىڭكىدىن ئايرىغىن.
باھار كەلگەندە، پۈتۈن ئۆسۈملۈكلەر:

– بىز ئۆزلۈكىمىزدىن ياشىرىپ يېشىل بولدۇق. ھەممىدىن مەمنۇن بىز
، – دەيدۇ.

ياز ئۇلارغا دەيدۇكى: "ئەي مەۋجۇداتلار، مەن ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىنكى
ھالىڭلارغا ۋاي!"

بىر زامانلاردا بىر پادىشاھ ئۆتكەن ئىكەن. بۇ پادىشاھ بىر كۈنى ئۆز خىزمىتىگە سېلىش ئۈچۈن سېتىۋالغان ئىككى قۇلنى سىناپ باقمىچى بوپتۇ ۋە قۇللارنىڭ بىرسى بىلەن ئازراق پاراڭلىشىپتۇ ۋە ئۇنىڭ ئەقلى-ھوشى جايدا، ئورۇنلۇق سۆز قىلىدىغان بىر قۇل ئىكەنلىكىنى پەملەپتۇ. چۈنكى قۇل شۇنچىلىك پاساھەتلىك سۆزلەر نى قىپتۇكى، مەن-مەن دېگەن دانىشمەنلەرنىڭ ئېغىزىدىنمۇ بۇنداق ھېكمەتلىك سۆزلەرنىڭ چىقىشى تەس ئىكەن. پادىشاھ ئىچىدە ھەتتا مۇنداق ئويلاپتۇ :

ئەجىبا بۇ قۇلنىڭ ئىچى ئىلىم كانىمۇ؟

پادىشاھ مانا مۇشۇنداق خىياللارنى قىلىپ، ئازراق ئويلىغاندىن كېيىن، يەنە بىر قۇلنى يېنىغا چاقىرىپتۇ.

ئۇ قۇل پادىشاھنىڭ يېنىغا كەپتۇ. بۇ قۇلنىڭ ئاغزى پۇرايدىكەن، چىشلىرى قارىداپ كەتكەن ئىكەن. پادىشاھ بۇ ھالىنى كۆرۈپ ئۇنى ئانچە ياقتۇرمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ ئەخلاقىنى، نىيىتىنى بىر سىناپ باقمىچى بوپتۇ. شۇنىڭ بىلەن پادىشاھ ئۇنىڭغا:

– ئاغزىڭ سېسىق پۇراپ كېتىپتۇ، بىر ئاز يىراقراق تۇر. مېنىڭ دېگەنلىرىمنى قىلىپ، ياخشى خىزمەت قىلساڭ، سېنىڭ بىلەن دوستتەك ئۆتىمىز، سەن ماڭا ياخشى بىر ھەمرا بولساڭ، كەلگۈسىۈڭ پارلاق بولىدۇ.

– سەن مەجلىسىمىزگە قاتنىشىپ ئازراق سۆز قىل. ئاندىن ئەقلىڭنىڭ قانچىلىكلىكى ئاشكارە بولىدۇ، – دەپتۇ ۋە يەنە بىر گەپدان قۇلغا: – ماڭ، مۇنچىغا بېرىپ يۇيۇنۇپ كەل، – دەپ كەتكۈزۈۋېتىپتۇ. ئاندىن يېنىدىكى ئاغزى پۇرايدىغان قۇلغا قاراپ:

– ئەسلىدە سەن ناھايىتى ئەقىللىق بىر قۇل ئىكەنسەن. سېنىڭدەك قۇلنى يۈز قۇلغا تەڭ قىلمايمەن. لېكىن ئۇ ھەسەتخور ئاغىنەڭ، بىزنى سەندىن سوۋۇتتى. ئۇ سەن توغرىلىق "ئۇ دېگەن ئوغرى، توغرا يولدا ماڭمايدۇ. ئۇ ئۇنداق، ئۇ مۇنداق" دەپ سېنىڭ يامان گېپىڭنى قىلدى" دەپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان قۇل مۇنداق دەپتۇ:

– ئۇ دائىم راست گەپ قىلىدۇ. مەن تا بۈگۈنگە قەدەر ئۇنداق راست گەپ

قىلىدىغان بىرسىنى كۆرمىدىم. ئۇ شۇنداق راستچىل. شۇڭا ئۇ نېمە دېسە ئىشىنىمەن. مەن ئۇنىڭ بىر يامانلىكىنى كۆرمىدىم. ئەگەر بىر خاتالىق بار دېسەك، بەلكى ئۇ مەندىكى خاتالىق بولۇشى مۇمكىن.

— ھەر كىم ئۆز خاتالىقلىرىنى كۆرگەن بولسا ئىدى، ئۇنى تۈزىتىشنىڭ ئامالىنى قىلغان بولاتتى.

بۇ سۆزلەرنى پۈتۈن دىققىتى بىلەن ئاڭلىغان پادىشاھ، قۇلغا يەر ئاستىدىن بىر قاراپ قويۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئۇ سېنىڭ كەمچىلىكلىرىڭنى قانداق ئاشكارىلىغان بولسا، سەنمۇ ئۇنىڭنى شۇنداق ئاشكارىلا. سەن دوستۇم بول، دۆلىتىم ئۈچۈن خىزمەت قىل.

قۇل كەسكىنلىك بىلەن دەپتۇ:

— مەن بىر قۇل بولۇش سۈپىتىم بىلەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئۇنىڭ كەمچىلىكلىرى تۆۋەندىكىچە:

"ئەيىبى" — ئادىمىيلىك، سۆيگۈ، ۋاپا ۋە راستچىللىقدۇر. ئالاھىدىلىكى، مەرتلىك ۋە ياردەم سۆيەرلىكىدۇر. ھەتتا ۋاقتى كەلگەندە ئۇ قىلچە ئىككىلەنمەي باشقىلار ئۈچۈن ئۆز جېنىنى پىدا قىلىدۇ. لېكىن بۇ پىداكارلىق مەرت بولمىغان كىشىدە يوق. كىم ھەق ئۈچۈن، ئۆزىنى بېغىشلىسا، ئۇنىڭدا قورقۇش بولمايدۇ ۋە چوقۇم ياخشىلىققا ئېرىشىدۇ.

پادىشاھ: — دوستۇڭنى بەكمۇ ماختاپ كەتتە. ئۇنى ماختىغان بولۇپ ئۆزۈڭنى ماختىما، — دەپتۇ.

قۇل دەپتۇ:

— پۈتۈن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئۇلۇغ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى ھەرگىز ئۇنداق بىر نىيىتىم يوق. ھەق ئۆزىنىڭ پەزىلىتى ۋە رەھمىتىدىن ئىنسانلارغا پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتى. بۇ قارا شور تۇپراقلاردا مۇشۇنداق ئىنسانلارنىڭ بولۇشى، ئۇنىڭ ئىلتىپاتىنىڭ ئىپادىسىدۇر. ئۇلارنى تۇپراقتىن تۆرەلگەنلەردىن، كۆكتىكىلەردىن ئۈستۈن قىلدى. ئوتتىن بىر نۇر ھاسىل قىلىپ، ئۇنى پۈتۈن نۇرلاردىن ئۈستۈن قىلدى. ئۇ چاقماقنىڭ چېقىشى جانغا نۇر بېغىشلىدى. ئادەم

ئۇ نۇر بىلەن ئىلھاملاندى. ئادەملەر زېمىنغا خەلىپە بولدى. ئۇ نۇر ئىبراھىمنىڭ جېنىنى قوغدىدى. ئۇ قورقماستىن نەمرۇد ياققان ئوتنىڭ ئىچىگە كىردى. ئۇ نۇر ئىسمائىلغا دالدا بولدى. بۇ سەۋەبتىن پىچاققا بوينىنى تۇتۇپ بەردى. داۋۇتنىڭ جېنى ئۇ نۇردىن بەھرىمەن بولدى. شۇنىڭ ئۈچۈن قولى بىلەن تۆمۈرنى خېمىردەك يۇمشىتىۋەتتى. سۇلايمان ئۇ نۇرغا ئىگە بولغاچقا، ئىنسانلار بىلەن جىنلار ئۇنىڭغا بوي سۇندى. ياقۇپ ئۇ نۇرغا ئاشنا بولغانلىقىدىن، كۆزى كۆرىدىغان بولدى. ھاسا، مۇسانىڭ قولىدا نۇرلانغاچقا، پىرئەتنىڭ سەلتەنەتى بىتچىت بولدى. مەريەمنىڭ ئوغلى ئەيسا يولىنى تاپقاچقا، تۆتىنچى قات ئاسمانغا چىقىپ كەتتى. ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇ نۇر كۆپرەك بولغاچقا، بىر ئىشارەت بىلەن ئاينى ئىككىگە بۆلۈۋەتتى. ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنىڭ مەقسىتى توغرا يولنى تېپىش ئىدى. شۇڭا ئۇ ئەنە شۇنداق بىر پەيغەمبەرگە يولداش ۋە قوللىغۇچى بولدى. ئۆمەر ھەققە ئاشىق بولغانلىقتىن ھەق بىلەن باتىلنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئايرىغۇچى بولدى.

ئەلىمۇ تازا يۈز-ئابروي تاپتى، تەقدىرىگە تەڭرىنىڭ ئارسلانى دەپ يېزىلدى.
سۆزنىڭ قىسقىسى، مېنىڭ بۇ دوستۇم سۆزلىگەنلىرىمدىن يۈز ھەسسە ياخشى.

پادىشاھ بۇ مەدھىيەلەرنى ئاڭلاپ دەپتۇ:

— بولدى. ئەمدى ئۆز ئەھۋالىڭدىن گەپ ئاچ. قاچانغىچە ئۆزىڭ، بۇنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنى سۆزلەپ يۈرۈيسەن؟ سېنىڭ بىلىدىغان بىرەر ھۈنرىڭ بارمۇ؟ تۇپراقنىڭ ئاستىغا كىرگەندە، قەبرىنى يورۇتىدىغان نۇرۇڭ بارمۇ؟

پۇت-قولۇڭدىن ماغدۇر كەتكەندە، ئۇچىدىغان قاننىڭ بارمۇ؟

قۇل پادىشاھنىڭ بۇ تۈگمەس ھېكمەتلىرىنى ئاڭلاپ دەپتۇ:

— ئەي شاھ! ھەر ئىشارەتنىڭ شەكلى ۋە رەڭگى باشقا بولىدۇ. يوق بولۇش ئۈچۈن توپلىنىدۇ. ھەر نەرسە ئۆزى ماس كېلىدىغان نەرسىگە ئايلىنىدۇ. پادىمۇ پادىچىغا ئۇيغۇنلىشىدۇ. مەھشەردە ھەر ئىشارەتلەر بىر سۈرەتتۇر. سۈرەتنىڭ بىر-بىرىگە ئوخشاش كۆرۈنۈشىنىڭ ئۆزى، بىر شەكىلدىن ئىبارەت. ئۆزەڭگە قارا، سەنمۇ بىر ئىشارەتتىن ئىبارەت. بۇنىڭدىكى مەقسەت بىر ئىشقا ۋەكىل بولۇشىڭدۇر. ئۆيلەرگە، ئوردا-سارايلارغا قارا، ئۇلارنى قۇرۇلۇش ھۈنەرۋەنلىرى

لايىھىلىگەن. كۆرۈۋاتقان باشقا سارايمىمۇ قاراپ باق. ئۇلار نېمە دېگەن گۈزەل. ھەر ئىشنىڭ، ھەر پىكىرنىڭ ئەسلى ئاساسى بولسا خىيال، تەسەۋۋۇر ۋە چۈشەنچىدۇر. دۇنيادىكى بارلىق شەيئىلەرگە ئىختىيارى بىر قاراپ باق، سەۋەبلەر دائىم ئىشارەتلەردۇر. باشتا پىكىر، ئاندىن كېيىن ئىش. ئەزەلدىن بېرى ئالەمنىڭ يارىتىلىش قانۇنىيىتى مۇشۇنداق. كۆڭلىمىزدە ئالدى بىلەن پىكىر بولىدۇ. كېيىن ئۇ ئىش مەيدانغا كېلىدۇ. كۆچەت تىكىشتىكى مەقسەت، ئۇنىڭدىن مېۋە ئېلىشتۇر. گەرچە بىخ، تال ۋە ياپراقلار باشتا چىقىسىمۇ، ئەمما ئۇلاردىنمۇ قىممەتلىكى ئۇنىڭ مېۋىسى. بۇ گەپ-سۆزلەرنى ئىشارەتنى چۈشىنىش ئۈچۈن سۆزلىدىم. ئەي شاھ! پۈتۈن ئالەم ئىشارەتتۇر. بۇ ئىشارەتلەر سۈرەتتىن تۇغۇلدى. سۈرەت بولسا تەپەككۇردىن مەيدانغا كېلىدۇ. بۇ جاھان بىر پىكىر بىلەن سىزىپ چىقىلغان بولۇپ، ئەقىل پادىشاھ بولدى، سۈرەتلەر پەيغەمبەرلەردۇر. بىرىنچى ئالەم ئىمتىھان ئالىمدۇر. ئىككىنچى ئالەم بولسا ئىنسانلارنىڭ قىلغان-ئەتكەنلىرىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرىدىغان ئالەمدۇر. ئەي شاھ! قۇل ساڭا خىيانەت قىلسا بۇ ئىشارەت ئۇنىڭ ئۈچۈن زەنجىر ۋە زىندانىدۇر. ئۇ لايىقىدا ياخشى خىزمەت قىلسا، ئىشارەت بولماي بەلكى ئىناۋىتى ئاشىدۇ.

پادىشاھ قۇلنىڭ بۇ پاساھەتلىك سۆزلىرىنى ئاڭلاپ دەپتۇ:

— بوپتۇ سېنىڭ دېگىنىڭدەك بولسۇن. ئەمما سېنىڭ ئىشارەتلىرىڭدىن بىر جەۋھەر كۆرەلمىدىم.

قۇل دەپتۇ:

— ئەگەر ئويلارنىڭ سۈرەتلىرى ئوتتۇرىغا چىققان بولسا پۈتۈن ئىنسانلار ھەقنىڭ يولىنى تۇتقان بولاتتى. ئەي شاھ! بۇ بىلىنمىگەن ئالەم بىلىنمىگەن بولسا ئىدى، ئىمان ۋە ئىمانسىزلىق سۈرىتى پېشانىلىرىگە سىزىلغان بولاتتى. بۇ پانىي دۇنيادا ھېچكىم بىر گۇناھ قىلىشقا جۈرئەت قىلالىمىغان بولاتتى.

پادىشاھ:

— ئالەمنىڭ بارلىققا كېلىشىدىكى ھېكمەت، ھەق ئىلمىنىڭ ئىنسانلارنىڭ ئويلارىدىن باشقىچە مەلۇم بولغانلىقىدۇر. ھەقىقەت بۇ دۇنيادا مەيدانغا چىققىچە باي ۋە گاداي مەۋجۇت بولىدۇ. سەن ياخشى ۋە يامانلىق قىلماي تۇرالمايسەن.

جېنىڭ خالىسا بىر ئىشنى قىلسەن. سەۋەپ ئانىسى بولسا، ئەسەر ئۇنىڭ بالىسىدۇر. بۇ سەۋەبلەرنىڭ نەسلى بىر، لېكىن ئۇ نەسلىنى پەرق قېتىش ئۈچۈن كۆز كېرەك.

پادىشاھ مانا مۇشۇلارنى دەۋاتقاندا يەنە بىر قۇل مۇنچىدىن چىقىپتۇ. بۇنىڭ بىلەن پادىشاھ ئۇ قۇلنى يېنىغا چاقىرىپ دەپتۇ:

— سالامەتلىك ۋە ھۇزۇر ساڭا يار بولسۇن. رەڭگى-روھىڭ كۆتۈرەڭگۈ تۇرىدۇ. مىڭ ئەپسۇس ئاغىنەڭ دېگەن خۇيلار سەندە بولمىغان بولسا ئىدى، يۈزۈڭنى كۆرگەنلەر خۇشال بولۇپ، سېنىڭ بىلەن دوست بولاتتى.

بۇ تەنە سۆزلەرنى ئاڭلىغان قۇل دەپتۇ:

— پادىشاھم! ئۇ دىنىسىز، نىيىتى يامان، مەن توغرىلىق زادى نېمە دېدى؟ دېگەنلىرىدىن مېنى ئازراق خەۋەردار قىلغان بولسىلا.

پادىشاھ:

— ئالدى بىلەن سېنى ئىككى يۈزلىمىچى، كۆرۈنۈشتە ياخشىدەك قىلغان بىلەن ئىچى زەھەر، باشقا بالادۇر، — دېدى.

پادىشاھنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان قۇل، دەرھال غەزەپكە كېلىپ، يۈزلىرى قىزىرىپ، ئاغزىدىن كۆپۈك چىقىپتۇ. ئاچچىقتىن كۆزلىرىگە قان تولۇپتۇ ۋە:

— ئۇ مەن بىلەن ياخشى دوست. بىراق ئىتتەك يامان خۇيى بار. ھارام نەرسىلەرنى يەيدۇ، — دەپ ئۇنى تىللاشقا باشلاپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلاشقا ھېچ تاقىتى قالمىغان پادىشاھ:

— بولدى بەس! سېنىڭ قانداقلىقىڭنى بىلدىم. گەرچە ئۇنىڭ ئاغزى پۇرىغان بىلەن سېنىڭ روھىڭ سېسىق پۇرايدىكەن. نېرى تۇر. ئۇنداق مەغرۇر تۇرما! بۇندىن كېيىن ئۇ سېنىڭ غوجىدارىڭ. سەن ئۇنىڭ چاكىرى، — دەپ ئەڭ ئاخىرقى ھۆكۈمنى بېرىپتۇ ۋە مۇنداق نەسىھەت قىپتۇ: — دۇنيا قارىشى توغرا بولغان كىشىلەر، ئىنساننىڭ كۆڭلىنى تىلى ئارقىلىق قوغداشنى بىلىدۇ. تېشى پال-پال ئىچى غال-غال بولغانلاردىن ھەزەر ئەيلىشىمىز كېرەك.

بۇ ھېكايە مەيلى راست، مەيلى يالغان بولسۇن، ھەر ۋاقىت ياخشى

ئادەملەرگە نەسىھەتتۇر.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

شېكەردەك لەۋلەردىن، شەربەتتەك سۆزلەر تۆكۈلىدۇ.

ئادەمنىڭ كىملىكى تىلىنىڭ ئاستىدا.

تىل جاننىڭ پەردىسىدۇر. ئەگەر ئۇ پەردە شامالدا قايرىلسا، كۆز ئۆيىنىڭ ئىچىدىكى سىرلاردىن خەۋەردار بولىدۇ. ئۆيىدە ئۈنچە-مەرۋايىت بارمۇ ياكى بۇغدايمۇ؟ ئالتۇن خەزىنىمۇ ياكى يىلان بىلەن چاپانمۇ؟ ئەگەر خەزىنە بولسا، يىلانچۇ؟ چۈنكى خەزىنىگە كۆزەتچى لازىم.

ئۈنچىدەك سۆزلەردىن چاقنىغان ھەر بىر نۇر ھەق بىلەن ناھەقنى ئايرىيدۇ. ئۇ ئۈنچىنىڭ نۇرى كۆزىمىزنىڭ نۇرى بولغان بولسا ئىدى، سوئالمۇ، جاۋابمۇ بىزدە بولاتتى.

سىڭايان قارىساڭ، ئاي ئىككى كۆرۈنىدۇ. ئۇدۇل قارا، ئاي بىر كۆرۈنسۇن. ئىزدىگەن جاۋابىنى ئاندىن تاپىسەن.

پىكىردىن ئاغما، ياخشى قارا. بىلگىنىكى ئۈنچىنىڭ نۇرى سېنىڭ ئوي-پىكىرىڭدۇر.

قۇلاق ۋاسىتىلىك ئاڭلايدۇ، كۆز بولسا بىۋاسىتە كۆرىدۇ. كۆز كۆزىتىدۇ، قۇلاق غەيۋەت ئەھلى.

قۇلاق ھەقىقەتنى ئاڭلىسا كۆزدەك بولىدۇ، بولمىسا غەيۋەتكە شۇڭغۇغان بولىدۇ.

ھەر كىم ئۆزىنىڭ يۈزىگە ئۆزى قارالمايدۇ. سەن مېنىڭكىگە قارايسەن، مەن سېنىڭكىگە.

ھەر كىم ئۆزىدىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز بولغانلىقى ئۈچۈن، داۋاملىق بىر-بىرىنىڭ ئەيىبىنى سۆزلەيدۇ.

خەسسىس ھەم قورقۇنچاق كىشى ئەجىردىن، ياخشىلىقتىن قۇرۇق قالىدۇ. دېڭىزنىڭ تېگىگە شۇڭغۇشنى ياخشى كۆرگەنلەر ئۈنچىنى ئالىدۇ.

قىلغان مەرتلىكنىڭ نەتىجىسى دەرھال كۆرۈلگەن بولسا، دۇنيادا خەسسى قالمىغان بولاتتى.

مەرتلىك كۆزدىن بولىدۇ، قولىدىن ئەمەس. غەلبە ئۈچۈن كۆز كېرەك. ھېس-تۇيغۇلار ئۆلسە كارغا كەلمەيدۇ. جان نۇرى كېرەككى كۆڭۈل دوستى بولسۇن.

كۆرۈنۈشى قانچىلىك گۈزەل بولسىمۇ، خۇيى يامان بولسا، ئۇنىڭ قىممىتى بىر تال ئارپىچىلىكمۇ بولمايدۇ.

كۆرۈنۈشى شۇنچىلىك ھەقىر بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئەخلاقى گۈزەل بولسا، ئۇ يەنىلا ھۆرمەتكە سازاۋەر بولىدۇ.

كۆرۈنگەن سۈرەت پانىيدۇر. مەنە ئالىمى بولسا باقىدۇر.

قاچانغىچە كۆمۈرەكنىڭ چىرايلىقىغا ئالدىنسىەن؟ كۆمۈرەكنىڭ زىننىتىدىن ۋاز كېچىپ، ئۇنىڭ ئىچىدىكى سۇغا نەزەر سال.

سۈرەت بولسا مەنە ئالىمىدە بىر پەردە. سەدەپنى ئويلىماي ئۇنچىنى قولغا كەلتۈر.

شۈبھىسىز شۇنچە كۆپ سەدەپتەك قەلبلەر ئۇنىڭ دەريالىرىدا يېتىشكەن بولسىمۇ، لېكىن ھەر سەدەپنىڭ ئىچىدە ئۇنچە بولمايدۇ. شۇڭا ھەر بىرىنىڭ ئىچىگە ئوبدان قارا. چۈنكى قىممەت باھالىق ئۇنچە ئاز ئۇچرايدۇ.

كۆڭلىدە ئىرادىسى بولغان، ۋاقتى كەلسە جاھاننى ئۆزگەرتەلەيدۇ.

تېشى بىلەن ئىچى بىر بولغان پادىشاھنىڭ ئارقىسىدىن يۈز مىڭلارچە ئەسكەر ئەگىشىدۇ.

چۈنكى ئۇ پادىشاھنىڭ بارلىق ئىش-ھەرىكەتلىرىگە بىر ئاقىل يېتەكچىلىك قىلىدۇ.

خەلق بىر ئىدىيەنىڭ سەۋەبىدىن سەلدەك ھەر تەرەپكە ئېقىپ كېتىدۇ. خەلق ئۇ ئىدىيەگە ئېتىبارسىز قارايدۇ. ئەمما، ئۇ ئىدىيە جاھانغا سەلدەك تەسىر كۆرسىتىدۇ.

ھەر ئىشنىڭ نېگىزى ئىدىيەدە، پىكىردە، چۈشەنچىدە. ئىشنىڭ ئالدىدا ئۇ مەيدانغا كېلىدۇ.

شۇنچە ھەيۋەتلىك قەسىرلەر، سارايلار، شەھەرلەر، شۇنچە ئېگىز تاغلار، جىلغىلار، ئويمانلىقلار ۋە دەريالار، بېلىقنىڭ دېڭىزدىكى ھاياتلىرىدەك، يەرمۇ، دېڭىزمۇ، كۈنمۇ، ئايمۇ ۋە ئاسمانمۇ ئۇنىڭ سەۋەبىدىن مەۋجۇت.

پىكىر دۇنياسىدا ئېشەكتەك دائىم بىخۇت ۋە خەۋەرسىز يۈرمە.

بىلىمسىزلىككە رازى بولۇپ، ئەقلىنىڭ دۈشمىنى بولما.

سۈرىتنىڭ ئادەم. ئەمما، ئەقىل-ئىدىرىكنىڭ يوق.

بىر كۈن ئۇ پىكىر ۋە ئويلار قانات كېرىپ، پەردىدىن چىقار ئالدىڭغا.

ئۇ ۋاقىت ئۇ ئېگىز تاغلار پاختىدەك توزۇپ، كۈكۈم-تالقان بولىدۇ.

يۇلتۇزلار، ئاسمانلار گۇمران بولىدۇ. سۆيگۈنىڭ ئىگىسى، دائىم تىرىك ۋە يالغۇز بولغان ھەقتىن باشقا ھېچ نەرسە قالمايدۇ.

قۇللارنىڭ ھەسەت قىلىشى

زاماننىڭ زامانىسىدا بىر پادىشاھ ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ پادىشاھنىڭ نۇرغۇن قۇللىرى بار ئىكەن. پادىشاھ بۇ قۇللارنىڭ ئىچىدىكى بىر قۇلغا ناھايىتى ئىلتىپات كۆرسىتىدىكەن ۋە ئۇ قۇلنى باشقا قۇللاردىن ئۈستۈن كۆرىدىكەن. ھەتتا ئوردىدىكى مەنەن دېگەن ۋەزىرلەرمۇ ئۇ قۇل ئالدىدىغان پۇلنىڭ ئوندىن بىرىنىمۇ ئالالمايدىكەن.

پادىشاھنىڭ ئۇ ئەتىۋارلىق قۇلغا باشقا خىزمەتكارلار ھەسەت قىلىدىكەن. ھەسەتتىن تېرىكىپ جىلە بولىدىكەن. بۇ پەسكەش ھەسەتخورلار ھەر ۋاقىت بۇ قۇلنىڭ بىر بالا-قازاغا ئۇچرىشىنى تىلەيدىكەن. ئۇنىڭ ئۇرۇقىنىڭ بۇ دۇنيادا قۇرۇپ كېتىشىنى خالايدىكەن. ئەمما، ھەقىقەت قوغدىشىغا مۇيەسسەر بولغان بىر جان، ئۇنداق ئاسان يوق بولۇپ كېتەمتى؟ پادىشاھ بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىدىن خەۋەردار ئىكەن. ئەمما، ئۇنى چىقارماي، جىم تۇرۇۋالىدىكەن. ھەسەتخورلار ھىلە ئىشلىتىپ پادىشاھنى تۇزاققا چۈشۈرمەكچى بوپتۇ. ئەمما،

ئۇلار دانىشمەن پادىشاھنىڭ ئاسان تۇزاققا چۈشمەيدىغانلىقىنى ئويلىماپتۇ. بۇ تۇزاقنى قۇرغۇچىلارغا ئەقىللىق پادىشاھ ھەقىقى تۇزاقنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويۇپتۇ. روھ ياپراقلىرى سارغىيىپ، قارىدىغان چاغدا پادىشاھنىڭ غەزىپى ئالەمنى قاپلاپ، ھەسەتخورلار قىلتاق يىپلىرىدا بوغۇلۇپتۇ. (بۇ ھېكايىدە قۇرغان تۇزاقنىڭ قانداق بىر تۇزاق ئىكەنلىكى قەيت قىلىنمىغان)

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بىلىملىك كىشى ئىشنى توغرا قىلىدۇ. دائىم يىراقنى كۆرەلەيدۇ.
بىرلىرى بۇغداي تېرىسا، بىرلىرى ئارپا تېرىيدۇ. كېچە-كۈندۈز كۆزىنى ئۇنىڭغا تىكىدۇ.
ئۆچكە نېمىگە قوساق كۆتەرسە، شۇنى تۇغدۇ.
دائىم ھەقتىن ئەقىل تىلە. ھەقىقى تەدبىر ھەقتىن كېلىدۇ.
ھەقنىڭ ياردىمىگە ئېرىشكەن ئىش غەلىبىلىك بولىدۇ.
نېمە قىلساڭ ئۇنىڭ ئۈچۈن قىل. ئاشىق بولساڭ سۆيگىنىڭنىڭ ئىستىكىگە ئەمەل قىل.
تويماس نەپسىڭنىڭ كەينىگە كىرمە. ھەق ئۈچۈن بولمىغان ئىشنى قىلما.
يۈسۈپنىڭ قېرىنداشلىرى، ئۇنىڭ گۈزەل يۈزىنى پايدىسىز دەپ قارىدى ، ئەمما، پايدىنىڭ دەل ئۆزى ئىدى.
داۋۇتنىڭ ئاۋازى ئادەمگە غەيرەت ئاتا قىلاتتى. ئەمما، ئاڭلىيالمىغانلار ئۇنى بىر شاۋقۇن دەپ بىلدى.
نىل دەرياسىنىڭ سۈيى ئابھاياتتىن تاتلىق ئىدى. ئەمما، مەھرۇملار ئۈچۈن قان ئىدى، قان ...

بىر قەۋمدە ئېھسان بولمىسا، ئۇ قوۋمنىڭ رىزقى كەم بولىدۇ.
ئۆكۈز بىلەن ئېشەككە شېكەردىن بىر پايدا يوق. ئەمما، باشقىلارغا جان

ئوزۇقى بولىدۇ.

يۈرەك ھەر بىر دوستتىن ئوزۇقلىنىدۇ. ئۇنىڭغا ھەر بىر ئىلىم ئايرىم ھۇزۇر بەخش ئېتىدۇ.

يۇلتۇزغا يۇلتۇز يېقىن تۇرسا تېخىمۇ گۈزەللىشىدۇ.

تۇپراققا يامغۇر چۈشسە، دەل-دەرەخلەر، مېۋىلەر ۋە گۈللەر پەرۋىشلىنىدۇ.

ئادەمنىڭ گۈل-گىياھلار ئارىسىدا كۆڭلى يايىرىدۇ. ئادەمنىڭ كۆڭلى خوش بولسا ئۇنىڭدا ياخشىلىق، ئېھساننىڭ ئۇرۇقى بىخ ئۇرىدۇ.

قۇياشقا ھەسەت قىلغان، ئۇنىڭ نۇرلىرىدىن راھەتسىز بولىدۇ.

ئۆتمە-تۆشۈك گىلەمدەك بولۇپ كەتكەن يامان يۈرەكلەر، ھېچ بىر ۋاقىت ياخشىلارنىڭ كۆزىگە پەردە بولالمايدۇ.

قەلبىڭ مىننەتدارلىققا تولسا، ئىزىڭدىن خۇش پۇراق گۈللەر ئېچىلىدۇ.

بۈركۈتنىڭ خارابىلىققا قونۇشى

بىر زامانلاردا ئادىل بىر پادىشاھنىڭ بىر كور بۈركۈتى بار ئىكەن. كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ بۈركۈت يولىدىن ئېزىقى قېلىپ، ھۇقۇشلار ماكان قىلغان بىر خارابىلىققا كېلىپ قونۇپتۇ. كور بۈركۈت بۇ خارابىلىققا قونۇشى بىلەن ھۇقۇشلار ئۇنىڭ كۆزىگە توپا چېچىپ، يولىنى تېخىمۇ تاپالماس قىلىپ قويۇپتۇ. تەرەپ-تەرەپتىن كېلىپ ھەممىسى بۈركۈتكە ھۇجۇم قىپتۇ، قانات-قۇيرۇقلىرىنى يۇلماقچى بولۇپتۇ.

ھۇقۇشلار "بۇ بۈركۈت بىزنىڭ ماكانىمىزغا يەرلىشىش ئۈچۈن كەلدى" دەپ ۋارقىرىشىپتۇ.

ئۇلار دەھشەت قورقۇش ئىچىدە، غالىجىلاشقان لالما ئىتلاردەك غېرىپ بۈركۈتنىڭ پەيلىرىنى يۇلماقچى بولۇپ، تەرەپ-تەرەپتىن كېلىپ ئەتراپىنى ئورۇۋاپتۇ. بۇ ئەسەبىيلىكنى كۆرگەن مۇساپىر بۈركۈت ئۇلارغا قاراپ:

– سىلەرنىڭ بۇ قىلغىنىڭلار ماڭا راۋا ئەمەس. ئەگەر ھەقىقەتەن مېنىڭ نىيىتىم توغرا بولمىسا، بۇ جېنىم سىلەرگە پىدا بولسۇن. مېنىڭ بۇ يەردە تۇرۇپ قېلىش نىيىتىم يوق. مەقسىتىم بىر ئادىل پادىشاھنىڭ ماكانىغا كېتىش. مەقسىتىم ئېنىق ئىكەن، سىلەرنىڭ بۇنداق قالايمىقانچىلىق تۇغدۇرۇشۇڭلارنىڭ ھېچ ھاجىتى يوق. مەن بۇ يەردە قالمايمەن. ئۆز ۋەتىنىمگە كېتىمەن. بۇ ۋەيرانە خارابىلىك ھۇقۇشلار ئۈچۈن ياخشى بىر يەر بولغىنى بىلەن، مېنىڭ كۆڭلۈم سۇ ئىچىدىغان يەر پادىشاھنىڭ ئايىغى تەككەن يەردۇر.

بۈركۈتنىڭ بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان ھۇقۇشلار:

– بۇ سۆزلىرىڭ يالغان. سەن بىزگە ھىلە ئىشلىتىپ، ماكانىمىزدىن قوغلىماقچى بولۇۋاتىسەن. ئۇۋىلىرىمىزنى بۇزۇپ، ئورنىغا ئۆزۈڭ تۇرالغۇ سالماقچىمۇ سەن؟ بىزنى ئالدىما. تۇخۇمدىن چىققان بىر قۇش قانداق بولۇپ بىر پادىشاھ بىلەن تەڭ بولىدۇ؟ ئەقلى بار ھەر كىم بۇنىڭغا ئىشەنمەيدۇ. پادىشاھنىڭ نەسلىدىن ۋە ياكى ۋەزىرىنىڭ نەسلىدىن بولمىغان بىرسى خۇددى بادام ھالۋىسىغا سامساق لايىق بولمىغاندەك، لايىق بولالايتتىمۇ؟ پادىشاھ ۋە ئەسكەرلىرى توغرىسىدا دېگەن سۆزلىرىڭمۇ يالغان. بۇ سۆزلەرنىڭ ھېچ بىر ئاساسى يوق. ئۇنىڭغا ئىشىنىشنىڭ ئۆزى ئەخمەقلىقتۇر. سېنىڭدەك بىر قۇشنىڭ پادىشاھ بىلەن دوست بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. سېنىڭ مېڭەڭ بىزگە لوقما بولغان ھالەتتىمۇ، پادىشاھ ساڭا ياردەم قىلارمۇ؟

سەۋر تاقەت بىلەن بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان بۈركۈت

– ئەگەر مېنىڭ بىر تال تۈكۈمگە زىيان-زەخمەت يەتسە، پادىشاھ بۇ يەردىكى ئۇۋىلارنى چۇۋۇۋېتىدۇ. سەنلەردەك ئەرزىمەس ھوقۇشلار ئۇنىڭ ئۈچۈن نېمىتى؟ مەن پادىشاھنىڭ قەدىناسى بولمەن.. خىياللىرىم سۇلتانىمنىڭ قەلبىدە، بۇ ھىجرانلار ئۇنىڭ كۆڭلىنى لەختە-لەختە قىلىدۇ. ئۇ مېنى ئۇچۇرسا، مەن ئۇنىڭ كۆڭۈل ئاسمىنىدا قانات قېقىپ، پەرۋاز قىلىمەن. شۇنداق بىر بۈركۈتمەنكى ماڭا جاھاندا ھەر كىم ھەيراندۇر. ھۇقۇش كىمكى، مېنىڭ بۇ سىرلىرىمغا ئاشىنا بولسۇن؟ پادىشاھ مېنىڭ ئۈچۈن يۈز مىڭلارچە مەھكۇمنى زىنداندىن ئازات قىلىدۇ. مېنى بۇنداق خارلىماڭلار، ئەتىۋارلىقمەن. گەرچە پادىشاھ بىلەن بىر نەسلىدىن بولمىساممۇ، پادىشاھنىڭ ئىشەنچىسىگە ئېرىشكەنمەن. بۇ نەسىل

مەسلىسىدە شەكىل ۋە ماھىيەت جەھەتتە ئايرىمچىلىق يوقتۇر. سۇ، زىرائەتلەرمۇ تۇپراقتىن. شامال بولسا ھەر دائىم ئوتقا قۇۋۋەتتۇر. خاراكتېر ئۈچۈن ئوخشاش بىر نەسىلدىن بولۇش ھاجەتسىز. نەسلىمىزنىڭ پادىشاھ نەسىلدىن بولۇشى ئىمكانىسىز. ئۇ ئەبەدىلىككە مەنسۇپ، بىز يوقلۇققا مەھكۇم. بىز يوقلۇق ئىچىدە يوق. ئۇ يالغۇز بىر پادىشاھ. ئۇنىڭ قۇدرىتىنىڭ ئالدىدا بىز چاڭ-توزاندەك توزۇپ كېتىمىز. بەدەن تۇپراق بولىدۇ، جاننىڭ ئالامەتلىرى قالىدۇ. يولدا ماڭغاننىڭ ئايلاق ئىزلىرى كۆرۈنىدۇ.

بۇ ھېكمەتكە باي سۆزلەرنى ئاڭلىغان ھۇقۇشلار بىردەمدىلا ئۆزگىرىپ، بۈركۈتكە دوستانە مۇئامىلىدە بوپتۇ. بۈركۈتمۇ ئۇلارغا ئۆز يېقىنچىلىقىنى بىلدۈرۈپتۇ. ئۇلار بۈركۈتنىڭ ئۇچۇشلىرىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ھېكمىتىنى چۈشىنىپتۇ. بۈركۈتنى ئۆزىگە ئۈلگە قىپتۇ. بۈركۈتنى ئۈلگە قىلغان بۇ ھۇقۇشلارمۇ ئاسمان قەھرىگە ئۆرلەپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇلارمۇ ئاشۇ ئادىل پادىشاھنىڭ يېقىنلىرىدىن بوپ قاپتۇ ۋە نەگە بارسا ھېچ غېرىبلىق ھېس قىلماپتۇ. پادىشاھمۇ كىمنىڭ دەردى بولسا ئۇنىڭغا دەرمان بولماقچى بولۇپ، خۇددى نەي ساداسىدەك ئۆز ئادالىتىنى جاھانغا ياڭرىتىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

باش تاجىسى بولۇشنى ئارزۇ قىلساڭ كېچە-كۈندۈز ئىبادەت يولىنىڭ تۇپرىقى بول.

تاشقى كۆرۈنۈشكە ئالدىنما. نەپىسلىككە بېرىلمە.

دېگەنلىرىگە كۆڭۈل قويماي تۇرۇپ، زاكۇسكىنى يېمە، مەينى ئىچمە.

قانچىلىغان سۈرەتلەر سېنىڭ يولۇڭنى توسىدۇ. سۈرەتتە قەست، ھەقتە ئىلتىپات.

كۆز نۇرى، ياغ ئىچىدە مەيدانغا كەلدى. كۆڭۈل نۇرى، بىر تامچە قاننىڭ ئىچىگە يوشۇرۇنغان ئىدى.

خوشاللىقنىڭ ئورنى كۆڭۈل. غەمنىڭ ماكانى جىگەردۇر. ئەقىل بولسا مېڭىنىڭ ئىچىدىكى شامغا ئوخشايدۇ.

بۇ جاھاندىن باشقا بىر جاھان تۇغۇلىدۇ. مەھشەر ئۇنىڭ مەيدانغا چىقىدىغان

ئۇسسغان ئادەم

بىر دەريا بولۇپ، بۇ دەريانىڭ قىرغىقىغا ئېگىز تاملار قويۇرۇلغان ئىكەن. ئاشۇ ھەيۋەتلىك قويۇرۇلغان ئېگىز تاملارنىڭ ئۈستىدە سۇسىزلىقتىن دەھشەت ئۇسساپ كەتكەن بىر ئادەم، شارقىراپ ئېقىۋاتقان دەرياغا تەلمۈرۈپ قاراپ تۇرۇپتۇ. ئېگىز تام بۇ دەرتلىك ئادەمنىڭ دەريادىن سۇ ئېلىشىنى توسۇپ قويغاچقا، ئادەم سۇغا تەلمۈرگەن بېلىقتەك تىپىرلاپ، ئامالسىز قاپتۇ ۋە ئاخىرى ھەسرەت بىلەن قولغا بىر كېسەكنى ئېلىپ دەرياغا قارىتىپ ئېتىپتۇ. كېسەكنىڭ سۇغا چۈشۈشى بىلەن تەڭلا ئادەمنىڭ قۇلقىغا بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ. بۇ ئاۋاز ئاجايىپ مۇڭلۇق بولۇپ خۇددى جانانىڭ ئاۋازىدەكلا ئىكەن. بۇ ئاۋازنى ئاڭلىغان ئادەم خورما شارابىنى ئىچكەندەكلا مەس بوپتۇ. ئۇ شېرىن ئاۋازدىن بەھۇش بولغان ئادەم بۇنىڭ بىلەن دەرياغا ئۈزلۈكسىز كېسەك ئېتىشقا باشلاپتۇ. ئاخىرى دەريادىن مۇنداق سادا كەپتۇ:

– ئەي ئۇسسۇز ئادەم! بۇنداق كېسەك ئېتىشىڭنىڭ ماڭا ۋە ساڭا نېمە پايدىسى بار؟

بۇ سوئالنى ئاڭلىغان ئادەم، دەرياغا تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپ:

– ھازىر مېنىڭ ئۈچۈن بۇنىڭدىن ياخشى بىر ئىش يوق. چۈنكى ئۇسسۇز بىر ئادەم ئۈچۈن سۇدىن چىققان مۇنداق بىر مۇڭ، راۋاپتىن چىققان مۇڭدىنمۇ بەك يېقىملىق تۇيۇلىدۇ. بۇ سادا خۇددى باغلارغا گۈزەللىك بېغىشلىغان باھار يامغۇرىنى ئەكىلىدىغان گۈلدۈر-قاراسلارغا ئوخشايدۇ. يەنە بىر پايدىسى شۇكى، تامدىن قومۇرۇپ سۇغا ئاتقان ھەربىر كېسەك بولسا يۈرىكىمدىن يۇلۇپ ئالغان دەرەتلەرمگە ئوخشايدۇ. ھەمدە كېسەكنى قومۇرغانسېرى تام پەسلەيدۇ. تام پەسلەنگەنسېرى مېنىڭ مۇرادىمغا يەتمىكىممۇ ئاسانلىشىدۇ.

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بۇ ھاياتتا ئىلگىرىلەشكە توسقۇنلۇق قىلىدىغان ئىللەتلەرنى قومۇرۇپ ئاتمىغىچە ھەققە يېقىنلاشقىلى بولمايدۇ. بۇ خۇددى ئايەتتە "سەجدە قىلىپ

يېقىنلاش!" دېگەندەك، يېقىنلىشىشقا سەۋەپ بولىدىغان سەجدىگە ئوخشايدۇ.

نەپىسنىڭ ئېگىزلىگەنسېرى، بېشىڭنى ئېگىش تەسلىشىدۇ.

سۇنىڭ ئاۋازىغا ئاشىق بولغان، ھەر ۋاقىت تامىنىڭ تاشلىرىغا دۈشمەندۇر.

ياشلىق چاغلىرىڭلارنى قەدىرلەڭلار، ئۇ خۇددى يازدىكى لەززەتلىك مېۋە ۋە خۇش پۇراق گۈل-گىياھلار بىلەن بېزەلگەن باغقا ئوخشايدۇ.

ياخشىلىق تاملىرى ئېگىز، تۈۋرۈكلىرى مەزمۇت ئۆيىگە ئوخشايدۇ. قېرىپ ھالىڭدىن كەتكىچە، كۆزلىرىڭ تورلاشقىچە ياخشىلىقنى قەدىرلە. قېرىلىقتا دەريانىڭ، شەھۋەتنىڭ ئېرىقلىرى توختايدۇ. باشقىلاردىنمۇ، ئۆزەڭدىنمۇ پايدىلىنالمىسەن. قاشلىرىڭ چۈشۈپ، كۆزلىرىڭ قاراڭغۇلىشىپ ياخشى كۆرەلمەيسەن. يۈزلىرىڭ پۇرلىشىپ، تىللىرىڭ كالۋالىشىپ، چىشلىرىڭ چىرىيدۇ. ۋاقىت سۈدەك ئاققانسىرى ئاتلىرىڭ ئاقساق، يول ئۇزاق، قىلغان ئىشىڭ پايدىسىز بولىدۇ. نەپىسنىڭ بىخلىسا، ئۇنى يۇلۇپ تاشلىغۇدەك كۈچۈڭمۇ قالمايدۇ.

پادىشاھ بىلەن شەيخ

زامانىنىڭ زامانىسىدا پەزىلەتلىك بىر پادىشاھ قۆتكەن ئىكەن. ئۇ پادىشاھ بىر كۈنى بىر شەيخكە مۇنداق دەپتۇ: "ئەي شەيخىم! سەن مەندىن بىرنەرسە تىلە. نېمە تىلىسەڭ شۇنى بېرىمەن."

شەيخ بۇ پەزىلەتلىك پادىشاھنىڭ سۆزىگە مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئەي ئادالەتلىك پادىشاھ! سەن ماڭا بۇنداق دېيىشتىن نومۇس قىلمايمسەن؟ مېنىڭ ئىككى قۇلۇم بار. سەن ئۇ ئىككى قۇلۇمدىن بەتەر پەس ئىكەنسەن. پۇت-قولىڭ باغلاشقا ئەسەر ئىكەنسەن.

پادىشاھ بۇ ھاقارەتكە تولغان سۆزلەرنى ئاڭلاپ، دەرھال:

— ئۇ ئىككى قۇلۇڭ زادى كىم؟ — دەپ سوراپتۇ.

شەيخ: — بىرسى غەزەپ، يەنە بىرسى شەھۋەت، — دەپتۇ.

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەقىقىي پادىشاھ بولسا پادىشاھلىق تەختىگە ئالدىنمىغاندۇر.

قۇياشسىز، ئايسىز ئۇ نۇر پەيدا بولغان يەردۇر.

دۆلەت شۇكى زاتى يوشۇرۇن بولغاندۇر. بار بولغان، بارلىقىغا دۈشمەن بولغاندۇر.

يۈرىكىڭ خىيالىدەك يول يۈرىدۇ. ھالىڭنىڭ سىرلىرىنى ئۇ بىلىدۇ.

ھەقىقەت سىرلىرىدىن خەۋەردار بولغان، مەخلۇقاتنىڭ سىرلىرى بىلەن ئۇچرىشىدۇ.

ئۆلۈم ۋاقتىدا دەرتلەر مەيدانغا چىقىدۇ. سەن ئۇلار بىلەن مەشغۇل چاغدا جېنىڭنى ئالىدۇ.

كۆڭۈلمۇ بىر پىكىر بىلەن مەشغۇل بولغاندا، سېنىڭدىن مەخپىي بىر نەرسىلەرنى ئېلىپ ماڭىدۇ.

نېمە تاپساڭ تاپ، ئۇنى تىقىپ ساقلىغان يېرىڭدىن ئوغرى ئالىدۇ.

مال-مۈلكۈڭ بەربىر ساڭا ئەسقاتمىغاندىكىن، پەس نەرسىلەرگە كۆز سالماي، ئەڭ ياخشى نەرسەڭنى قوغدا. يەنى ئىمانىڭنى قوغدا. شۇندىلا، قىيامەتتە ھەق ئالدىدا خىجالەتتە قالمايسەن.

ھەر خىل گۇناھلاردىن ساقلىنساڭ، نەپسىڭ بىلەن شەيتان سېنىڭدىن بىر نەرسە تاما قىلالمايدۇ.

شۇڭا قىممىتى يۇقىرى بولغان نەرسە بىلەن ھەپىلەش.

ھەسەت كۆزىگە ئەبەدى تۇپراق چاچ. چۈنكى ھەسەت ئەقىلنىڭ دۈشمىنى.

مېۋىنىڭ پىششىشى ئۈچۈن كۈن نۇرى بىلەن يامغۇر كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن چاقماق بىلەن بۇلۇت كېرەك.

كۆڭۈل چاقمىقى ۋە كۆز بۇلۇتلىرى بولمىغىچە، تەھدىت ۋە ئازاب ئوتلىرى ئۆچمەيدۇ.

مەينىڭ تەمىنى مەي ئىچكەن بىلىدۇ. مەي ئىچمىگەن تەمدىن خەۋەرسىزدۇر.

تەكەن تېرىغۇچى

ئېغىزىدىن شېرىن سۆزلەر چۈشمەيدىغان، ئەمەلىيەتتە ئىچىدىن ئوغا قاينايدىغان، ئىنتايىن يامان خۇيلۇق بىر ئادەم بار ئىكەن. بىر كۈنى بۇ ئادەم يولغا تەكەن تىكىشكە باشلاپتۇ. يولدىن ئۆتكەن-كەچكەنلەر ئۇنىڭ بۇ قىلىقىغا نارازى بولۇپ مۇنداق دەپتۇ: "ھەي ئىچى تار! نېمە قىلىۋاتىسەن؟ بۇ تەكەنلىرىڭنى دەرھال يۇل ھەمدە تەكەن تىكىشتىن قۇلۇڭنى تارت."

بۇ ئادەم، كۆپچىلىكنىڭ نەسىھەتىنى نەدە ئاڭلايدۇ دەيسىز. كۆپچىلىكنىڭ قىلغان سۆزلىرى ئۇنىڭ بىر قۇلقىدىن كىرىپ يەنە بىرسىدىن چىقىپ كېتىپتۇ ۋە داۋاملىق تىكىۋېرىپتۇ. يول ئۈستى تەكەنگە تولۇپتۇ. يولدىن ئۆتكەن يولۇچىلارنىڭ يول يۈرۈشى تەسلىشىپتۇ. يولۇچىلارنىڭ پۇتلىرىغا تەكەن كىرىپ قاناپ كېتىپتۇ. كىيىم-كېچىكىنى تەكەن ئىلىۋېلىپ، يىرتىۋېتىپتۇ. بولۇپمۇ ئاياغلىرى يوق كەمبەغەللەرنىڭ پۇتلىرىنى يارا قىلىۋېتىپتۇ. ئاخىرى بۇ ئەھۋال شۇ يەرنىڭ ۋالىيسىنىڭ قۇلقىغا يېتىپتۇ ۋە ۋالىي ئۇنىڭغا "بۇ تەكەنلەرنىڭ بىرىنى قويماي دەرھال يۇل" دەپ بۇيرۇق قىپتۇ. ئۇ خۇيى يامان: "بولىدۇ، بىر كۈنى يۇلۇۋېتىمەن" دەپلا قويۇپتۇ. شۇنداق قىلىپ كۈنلەر ئۆتۈۋېرىپتۇ. ئۇ داۋاملىق: "ئەتە چوقۇم يۇلۇۋېتىمەن" دەپ ئىشنى ئارقىغا سۈرەۋېرىپتۇ. ۋاقىتنىڭ ئۆتىشىگە ئەگىشىپ يول ئۈستىدىكى تەكەنلەرمۇ چوڭىيىپ، شاخ-پۇتاق چىقىرىپ ئاۋۇپتۇ.

بۇ ئەھۋالدىن قاتتىق غەزەپكە كەلگەن ۋالىي بىر كۈنى:

"ئەي سۆزىدە تۇرمايدىغان. ئالدىمغا كېلىپ سۆزۈمنى ئوبدان ئاڭلا! مەن دېگەن ئىشنى ئارقىغا سۈرەۋەرمە"

— بولىدۇ بۈگۈن بولمىسا، ئەتە چوقۇم قىلىمەن.

— بولمايدۇ. دەرھال قىل. ئىشنى ئارقىغا سۈرمە. سەن داۋاملىق "ئەتە قىلىمەن" دەيسەن. ئەمما، شۇنى بىلگىنىكى كۈننىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇ تەكەنلەر تېخىمۇ كۆپىيىپ، بوي تارتىپ يوغىناۋاتىدۇ. سەن بولساڭ ئۇنىڭ ئەكسىچە

بارغانسېرى قېرىپ، كۈچ-قۇۋۋىتىڭ قالمايۋاتىدۇ. تىكەن بولسا ياشىرىۋاتىدۇ. سەن ئاجىزلاۋاتىسەن. تېز بول ۋاقتىنى قولدىن بەرمە.

ۋالى ئاخىردا يەنە: "يا پالتىنى قولۇڭغا ئال، ئوغۇل بالدەك چاپ. ھەزرىتى ئەلدەك خەيبەر قەلئەسىنىڭ دەرۋازىسىنى قومۇر. يا بولمىسا بۇ تىكەنلەرنى گۈل كۆچەتلىرىگە ئۇلاپ، مۇرادىغا يەتكۈز."

دېمەك يامان خۇيلار تىكەنگە ئوخشايدۇ. بۇ تىكەنلەر سېنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ ئاياغلىرىنى يارا قىلىدۇ. بۇ يامان مەجەزلەرنىڭ كاساپىتىدىن كۆڭلۈڭ دەرەتكە تولىدۇ. بىراق بەزى ئىنسانلارنىڭ قۇلاقلىرى نەسىھەتنى ئاڭلىسا گاس بولۇپ قالىدۇ. ھەتتا بۇ يامان خۇيلار بىلەن باشقىلارغا قانچە قېتىم ئازار بەرگەنلىكىنى ئۆزىمۇ تۇيماي قالىدۇ. ھېچ بولمىغاندا ئۆزىمىزنى ئايايلى، ئۆزىمىزگە ئۆزىمىز ئازار بەرمەيلى!

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

سەن دوزاخقا ئوخشىساڭ، نۇر ياخشى بەندىلەرگە ئوخشايدۇ. مۇئىمىن ئوتنى ئۆچۈرىدۇ.

ئۇنىڭ نۇرى سېنىڭ ئوتۇڭنى ئۆچۈرسۇن. مەشۇقۇڭ بولسا تىكەنلىكىڭنى ئۆزىنىڭ گۈل باغچىسىغا ئايلاندۇرسۇن.

ياخشى ئىنسانلار - مەرھەمەت سۈيىنىڭ بۇلقى. ئابىھايات بولسا ئېھسان ئىگىلىرىنىڭ روھىدۇر.

نەپىسنىڭ ئوت بولسا، ھەق ھېكمىتى سۇدۇر. ئوت ھەر ۋاقىت سۇدىن قاچىدۇ. چۈنكى سۇ ئوتنى ئۆچۈرۈپ، يوق قىلىدۇ.

سېنىڭ ھېس-تۇيغۇلىرىڭ ۋە ئوي-پىكىرلىرىڭ ئوتتىن بولسا، ۋەلىلەرنىڭ پىكرى ۋە ھېسلىرى ئۇ يورۇق نۇردىن كەلدى.

ئەي يولۇچى، ۋاقىت ئۆتۈۋاتىدۇ. ھوشۇڭغا كەل. ئۆمۈر قۇياشنىڭ پېتىشقا باشلىدى.

كۈچ-قۇۋۋىتىڭ بار ۋاقىتتا، ھاياتىڭدىن ياخشى پايدىلان.

"ئەتە قىلمەن" دېمە. ئەتىلەر كېتىدۇ. ئۆمرۈڭ ئۆتۈپ كېتىدۇ.

نەسبەتتى ئاڭلا. تەن چىداملىق بىر يىپقا ئوخشايدۇ. ئۇنىڭغا ئارتىلغان
ياماننى تاشلاپ، ياخشىنى ئارت.

خەسسىلىك ئاغزىنى ياپ، مەرتلىك قولىنى ئاچ.

مەرت بول. لەززەت ۋە شەھۋەتتىن يىراق تۇر. شەھۋەتنىڭ كەينىگە كىرسەڭ
ھالاك بولىسەن.

سەن يۈسۈپتەك بولساڭ، بۇ ھايات قۇدۇقتەك. ھاياتتا ئۆتكەن ئىشلارغا
چىداملىق يېپتەك بول.

ئەي يۈسۈپ! يېپنى ئىككى قولۇڭ بىلەن تۇت.

ھەققە يۈز مىڭ شۈكرى. يىپ ساڭگىلىدى. مەرھەمەت بىلەن ياخشىلىق
بىرلەشتى.

ئەسلىدە بۇ دۇنيا يوق، پەقەت كۆرۈنۈشلار بار. ئەسلى بار بولغان دۇنيا
يوشۇرۇن.

بىر-بىرىگە ئاشنا بولسا ئات ئاتنى تونۇيدۇ. ئات مىنگەننىڭ ھالىنى مىنگەن
بىلىدۇ.

ھېس كۆزى ئات. ھەقىقەت نۇرى بولسا ئات مىنگۈچىدۇر. مىنىۋالسىڭىزلا
ئات ھېچ نېمە قىلالمايدۇ.

ئاتلىرىڭ يامان خۇيلۇق بولمىسۇن. ياخشى كۆندۈرۈپ، ئېسىل تەربىيەلە
. بولمىسا مەنزىلگە يېتەلمەيسەن.

ئاتقا يول كۆرسەتكەن سېنىڭ كۆزۈڭدۇر. سېنىڭ كۆزۈڭ بولمىسا ئاتنىڭ
كۆزى كارغا كەلمەيدۇ. چۈنكى ئاتنىڭ كۆزى پەقەت ئوتلاقنى كۆرىدۇ. نەگە
بارسا كۆزى ئوتلاق تەرەپتە.

ھېس نۇرىغا ھەقىقەتنىڭ نۇرى مىنسە جان ئىختىيارسىز ھەق يولغا ماڭىدۇ.

ئات ئۆزلۈكىدىن يول تاپالمايدۇ. بەلكى ئاتقا مىنگەن يولغا باشلايدۇ.

ھېسلار مىنگۈچىنىڭ نۇرىدۇر. نۇر بولسا ئۇ ھېسقا ماسلاشقان يولداشتۇر.

ھېس نۇرىنىڭ خاسىيىتى ھەقىقەتنىڭ نۇرىدىن كەلگەن. بۇ "نۇر ئۈستىگە نۇر"

دېگەن ئايەتنىڭ مەنسەۋىدۇر.

ھېس نۇرى ئىزدىگەن يەر تۆۋەندە. ھەقىنىڭ نۇرى بولسا داۋاملىق ئېگىزدىكى يەرلەرنى كۆرىدۇ.

ئىخلاسمەن كىشىلەر داۋاملىق نەپسىنى تەربىيەلىمىسە، خەتەر ئىچىدە قالىدۇ. يولدا سانسىزلىغان قاراقچىلار بار. پەقەت ھەقىنىڭ ھىمايىسىگە ئىگە بولغانلارلا ئامان قالىدۇ.

بەزىلەر ئىخلاسمەندەك كۆرۈنگىنى بىلەن، قەلبىدە ئىخلاىس يوق. ھەقىقى ئىخلاسمەن كۆڭلى پاك بولغاندۇر.

پىشىپ كۆڭلۈڭنىڭ كىرلىرىدىن قۇتۇل. ماڭ، ھەقىقەتنى ئوتتۇرىغا چىقارغان بۇرھاندەك بىر نۇر بول. بارلىقتىن قۇتۇلساڭ بۇرھان بولسىەن. قۇللۇقتىن قۇتۇلساڭ سۇلتان بولسىەن.

ھەقىنىڭ نۇرى ئايدەك. شۇڭا ئۇنىڭ ئالدىدا شۇنداق ھەيۋەتلىك سىنا تاغلىرىنىڭ تىلى تۇتۇلدى.

كىمدە شەپقەت بولسا ئۇ جازالانمايدۇ. چۈنكى بۇ ياخشىلىقى بىلەن ئۇنىڭ گۇناھى يۇيۇلىدۇ.

ھەق كۈپىنىڭ رەڭگى ھەقىنىڭ بويىقىدۇر. ئۇنىڭدا ھەممە نەرسە پەقەت بىرلا رەڭدە بويىلىدۇ.

نېمە بىلمەكچى بولساڭ ئۇ كۈپىنىڭ ئىچىدە. ئەسلى مەسىلە "مەن كۈپمەن" داۋاسىدۇر.

"مەن كۈپمەن" دېگەنلىك "مەن ھەقىمەن" دېگەنلىكنىڭ بىر ئىشارىتىدۇر. ئوتنىڭ ئىچىدىكى تۆمۈرمۇ "مەن ئوت" دەيدۇ ئەمەسمۇ؟

ئەمدى ئوت نېمە، تۆمۈر نېمە دىققەت قىل. دېڭىز دولقۇنلىرىغا ئۆزەڭنى ئاتماي، قىرغاققا جىم تۇر.

ماكانىدا بولغان ئەدەپسىز، ماكانىدا بولمىغاندىن ياخشىدۇر. ھالقا ئەگرى. ئەمما، ئىشىككە مىخلاقلىق.

كۆڭۈل كۆلچەككە ئوخشايدۇ. دېڭىزغا ئۇنىڭدىن بىر مەخپى يول بار.
 بۇ كۆلچەك پاكىزدۇر. ۋۇجۇدىنىڭ پاكلىقى ئۇنىڭ بىلەن قىممەتلىكتۇر.
 پاكىز سۇ پاسكىنا ئادەمگە: "مېنىڭ يېنىمغا كەل" دەيدۇ.
 پاسكىنا ئادەم: "سەندىن ئىزا تارتىمەن" دەيدۇ.
 سۇ دەپتۇكى: "ھەي تارتىنچاق. سېنى مەندىن باشقا كىم پاكىزلىيالايدۇ؟"
 بەدەن، كۆڭۈل كۆلچىكىنى كىرلەشتۈرگەن تەقدىردىمۇ، يەنىلا كۆڭۈل
 كۆلچىكىنىڭ سۈيى بەدەننى پاكىز يۇيىدۇ. شۇڭا ھەر ۋاقىت كۆڭۈل كۆلچىكىنىڭ
 ئەتراپىدا ئايلىنىپ ئۆز. نەسىھەتنى ئاڭلاپ بەدەن كۆلچىكىدىن يىراقلاش.
 ئىشلىرىڭنى مەيلى توغرا قىل مەيلى خاتا، زىنھار ھەقىقەتنىڭ يولىدىن ئايرىلما.
 ئىچىمىز ئىشقى بىلەن ئوچاقتەك يانماقتا. كىم بۇنداق بولمىسا ئۇ ئاشىق
 ئەمەس.

سۆيگۈ ۋە ساداقەت

ئۆز زامانىسىدا ھەزرىتى لوقمان ئۆز ئىشىنى ئوبدان ئورۇنلايدىغان ياخشى
 قۇللاردىن ئىكەن. گەرچە لوقمان بىر قۇل بولسىمۇ، ئەمما كۆڭلى ھەرخىل ئارزۇ
 - ھەۋەسلەردىن خالى ئىكەن. خوجاينى ئۇنىڭ سەمىمى ۋە ئەقلىنىڭ ئۆتكۈرلىكىنى
 كۆرۈپ، ئۇنى ئۆز ئوغلىدىن بەك ياخشى كۆرىدىكەن ۋە قەدىرلەيدىكەن. ھەتتا
 ئالدىغا تاماق كەلسە، دەرھال لوقماننى چاقىرىدىكەن ۋە لوقمان تاامغا قول
 سالغاندىن كېيىن ئاندىن ئۆزى قول ئۇزىتىدىكەن. لوقمان يېمىسە خوجاينىمۇ
 يېمەيدىكەن. لوقمان يېسە، خوجاينى ئىشتىغا بىلەن يەيدىكەن. كۆرۈنۈشتە ئۇ
 لوقماننىڭ خوجاينى بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە لوقمان ئۇنىڭ خوجاينىدەك ئىكەن.
 بىر كۈنى لوقماننىڭ خوجاينى بىر تاۋۇز ئەكەپتۇ ۋە خىزمەتچىسىگە: -
 ماڭ! بېرىپ لوقماننى دەرھال چاقىرىپ كەل، - دەپتۇ. لوقمان كېلىشى بىلەنلا
 خوجاينى تاۋۇزنى پېچىپ، ئۇنىڭغا بىر تىلىم بېرىپتۇ. لوقمان بۇ بىر تىلىم
 تاۋۇزنى ئىشتىغا بىلەن يەپتۇ. شۇنچىلىك ھەۋەس بىلەن يەپتۇكى، بۇنى كۆرگەن

خوجاينىن دەرھال ئىككىنچى تىلىمنى لوقمانغا سۇنۇپتۇ. لوقمان بۇ تاۋۇزدىن ئەڭ ئاخىرقى بىر تىلىم قالغۇچە شۇنداق يەپتۇ.

خوجاينى: "ئەمدى ئاخىرقى بىر تىلىمنى مەن يەپ، بىر تېتىپ باقاي. زادى قانچىلىك تاتلىق بىر تاۋۇزدۇ بۇ؟" دەپ ئويلاپتۇ. چۈنكى، لوقماننىڭ بۇ تاۋۇزنى شۇنچىلىك ئىشتىھا بىلەن يېگىنىنى كۆرگەن خوجاينىنىڭمۇ يېگۈسى كېلىپ، ئېغىزغا شۆلگەيلىرى يېغىلغان ئىكەن. ھەتتا خوجاينى: "بۇنداق تاتلىق تاۋۇزدىن نېمە ئۈچۈن ماڭا بىر تىلىملا ئاشۇرۇپ قويدى" دەپ، ئىچىدە سەل نارازىمۇ بولغان ئىكەن.

شۇنداق قىلىپ خوجاينى ئاخىرقى بىر تىلىم تاۋۇزغا ئېغىز تېگىپتۇ. ئەمما، بۇ تاۋۇز شۇنچىلىك بەتتەم ئىكەنكى، خوجاينى بىر چىشلەم ئېغىزغا ئېلىپلا تۈكۈرۈۋېتىپتۇ. ئازراق ۋاقىت ئۆتۈپ، ئۆزىنى سەل ئوڭشىۋالغان خوجاينى لوقمانغا دەپتۇ:

– ئەي دوستۇم، بۇنچىلىك بەتتەم تاۋۇزنى قانداقمۇ تاتلىق يېگەندەك يېدىڭ ؟ نېمە ئۈچۈن "بۇ تاۋۇزنى يېگىلى بولمايدۇ" دېمىدىڭ ؟

خوجاينىنىڭ بۇ سوئاللىرىغا لوقمان مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ: سېنىڭ ئۆيۈڭدە كۆپ قېتىم ئېسىل غىزالاندىم. ئۆز قولۇڭ بىلەن سۇنغان تاۋۇزنى "بۇ ئاچچىقكەن" دېيىشكە نومۇس قىلدىم. ئازراق ئاچچىققا چىدىمىسام، ماڭا بۇ جاندىن، بۇ تەندىن نېمە پايدا.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

سۆيگۈ زەھەرنى بال قىلىدۇ. مىسنى ئالتۇن قىلىدۇ.

مەينەت سۇلار سۆيگۈدىن ئۆتكۈزۈلسە، سۈپ-سۈزۈك بۇلاققا ئايلىنىدۇ.

سۆيگۈدىن دەرتمەنگە شىپا بولىدۇ.

سۆيگۈدىن ئۆلۈكلەر تىرىلىدۇ. سۆيگۈدىن پادىشاھمۇ قۇل بولىدۇ.

بۇ سۆيگۈ ئىلىمنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئەمما، پەسلەرگە بۇنداق بىر ھۇزۇر نېسىپ بولمايدۇ.

ئەقىللىق ئاقىۋەتنى ئويلىشىدۇ. نەپسانىيەتچى ئاقىۋەتنى ھېچ ئويلىمايدۇ.

ئەقىل نەپىسگە بوي سۇنسا نەپسانىيەتچى بولىدۇ.
ئۇچۇش ئۈچۈن ئىككى قانات لازىم. يالغۇز بىر قانات بىلەن ئۇچالمايسەن.

دۇئا

بىر كۈنى مۇسا ئەلەيھىسسالام يولدا كېتىۋېتىپ، بىر جاڭگالدا قوي باقىدىغان پادىچىنى كۆرۈپتۇ. پادىچى پۈتۈن زېھنى بىلەن دۇئا قىلىۋاتقان ئىكەن. ھەزرىتى مۇسا ئاستا پادىچىنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئاڭلاپتۇ: "ئى ئۇلۇغ تەڭرى! سەن قەيەردە؟ ساڭا خىزمەت قىلسام، چورۇقۇڭنى تىكسەم. چاچلىرىڭنى تارسام، كىرلىرىڭنى يۇيسام. سەھەر ئاخشام سۈتۈڭنى تەييارلىسام، قوللىرىڭدىن ئۆپسەم. پۇتلىرىڭنى تۇتۇپ قويسام. ياتىدىغان يەرلىرىڭنى سۈپۈرۈپ، ئورنۇڭنى سالىسام. بارلىق قوي، ئۆچكىلىرىم ساڭا پىدا بولسۇن. پۈتۈن بارلىقىم بىلەن ھەر ۋاقىت سېنى زىكىر قىلىمەن".

ھەزرىتى مۇسا، پادىچىنىڭ بۇ ئالچوقا سۆزلىرىنى ئاڭلاپ سوراپتۇ:

"ئەي پادىچى! بۇ سۆزلەرنى كىمگە دەۋاتىسەن؟"

پادىچى: "بىزنى ياراتقان، يەر ۋە ئاسماننى ۋۇجۇتقا كەلتۈرگەن زاتقا"

بۇ جاۋابنى ئاڭلىغان مۇسا دەپتۇ:

"ۋاي ئېست! سەن ئالچىپسەن. ئەي قاپاقباش! ھىدايەتكە ئېرىشمەي، زاۋاللىققا يۈزلىنىپسەن. ئېغىزىڭدىن تۆكۈلۈۋاتقنى نېمە دېگەن مەنىسىز سۆزلەر؟ نېمە دېگەن كۇپۇرلۇق؟ ئەمەلگە ئاشمايدىغان سەپسەتە. ئاغزىڭغا پاختا تىق. چورۇققىلا لايىقكەنسەن. جانابى ھەققە بۇلارنىڭ ھېچ بىرىنىڭ لازىمى يوق. بۇنداق سۆزلەردىن تىلگىنى تارت. جاھان ئوتتا يانىمىسۇن. سەن بۇ سۆزلەرنى زادى كىمگە دەۋاتىسەن؟ تاڭاڭغىمۇ يا؟"

ھەقىقەت سۈپەتلىرى مۇقەددەس. ئۆسۈپ چوڭ بولماقچى بولغانلار سۈت ئىچىدۇ. پۇتقا مۇھتاج بولغانلار چورۇق كىيدۇ. بۇلار ھەقىقەت بەندىلىرى ئۇچۇندۇر. رەب بۇلاردىن مۇستەسنادۇر.

ھەزرىتى مۇسانىڭ بۇ دانى سۆزلىرىنى ئاڭلىغان پادىچى چوڭقۇر پۇشايمان ئىچىدە:

— ئەي مۇسا! ئاغزىمنى تۇۋاقلدىڭ. توساتتىنلا كەلگەن بۇ پۇشايماندىن جېنىم ياندى.

پادىچى ئاھ ئۇرۇپ، پۇشايماندىن، كىيىملىرىنى يىرتىپ، دەرتكە تولغان كۆڭلى بىلەن چۆلگە قاراپ يول ئاپتۇ.

بۇ چاغدا تەڭرىدىن مۇساغا مۇنداق ۋەھىي كەپتۇ:

“بىر بەندىدىن ئۇزاقلاشتىڭ. سەن بىرلەشتۈرۈش ئۈچۈن كەلدىڭمۇ ياكى ئايرىش ئۈچۈنمۇ؟ ئامال بار ئايرىلىشقا سەۋەب بولما. نەزىرىمدە ئەڭ يامان ئىش ئايرىلىشتۇر. مەن ھەر بىر كىشىگە ئايرىم بىر خۇي، ئايرىم خۇسۇسىيەت بەردىم ۋە بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۆزگىچە بىر ياخشى تەرىپى بار. شۇڭلاشقا، ئۇنىڭغا مەدھىيە بىلىنگەن سۆزلەر، ساڭا سەپسەتدەك تۈيۈلىدۇ.

ئۇنىڭغا بال تېتىغان نەرسە، سېنىڭ ئۈچۈن زەھەر بولىدۇ. ئەمىرىم ئۆزەم ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى بەندىلىرىم ئۈچۈن بىر ئېھساندۇر. ئۇلار مېنى شۇنداق ھۆرمەتلەش ئارقىلىق ئۆزلىرىنى پاكلايدۇ.

“بىلمەمسەن ئەي مۇسا! بىز سۆزگە ئەمەس، كۆڭۈلگە قارايمىز. ھالىغا قارايمىز. كۆڭۈلدە ئىتائەتمەنلىك بارمۇ-يوق، ئۇنىڭغا قارايمىز. كۆرۈنۈشىگە قارمايمىز. چۈنكى قەلب جەۋھەر، سۆز بولسا شەكىلدۇر. شۇڭا شەكىل ئۆتكۈنچىدۇر، جەۋھەر بولسا مەقسەتتۇر.”

ھەزرىتى مۇسا تەڭرىنىڭ بۇ نەسىھەتلىرىنى ئاڭلاپ، كۆڭلى يېرىم بوپتۇ. نېمە دېيىشنى بىلەلمەي ھوشىدىن كېتىپتۇ. بۇ ھالىنى سۆز بىلەن ئىپادىلەش مۇمكىن ئەمەسكەن. چۈنكى بۇنى ئىپادىلەشكە تىل ئاجىزلىق قىلىدىكەن.

سۆزلەرگە ئەقىل يەتمەيدىكەن، يېزىشقا قەلەم چىدىمايدىكەن.

مۇسا ئەس-ھوشىغا كېلىپ، پادىچىنى ئىزدەپ تېپىش ئۈچۈن، ئۇ كەتكەن تەرەپكە ئۇچقانەك چېپىپتۇ. ھەر تەرەپتە ئۇنى ئىزدەپتۇ. ئۇ ئاشىق پادىچىنى سوراشتۇرۇپتۇ.

مۇسا ئاخىرى ئۇ پادىچىنى تېپىپتۇ ۋە ئۇنىڭغا ئەي پادىچى! ساڭا بىر خوش خەۋىرىم بار. ھەقىقەت رۇخسىتىنى ئەكەلدىم. كۆڭلۈڭ نېمىنى خالىسا شۇنى سۆزلە. ھەق ساڭا ئىشەنچ، ئېھسان ئاتا قىلدى. نېمىنى ئويلساڭ شۇنى دېگىن.

ھەزرىتى مۇسادىن بۇ خۇشخەۋەرنى ئاڭلىغان پادىچى:

”ئەي مۇسا! مەن ئۇ سۆزلەرنى ئۇنۇتتۇم. ھازىر مەن كۆڭۈل قانائىتىگە چۆمۈلدۈم. مىڭ يىل ئارقا-ئارقىدىن ئۆتۈپ كەتكەندەك تۇيۇلدى. قامچاڭ ئېتىمنى چاپتۇردى. ئۇ سامادىن ئاشتى. ماددى ئالەمنى ئىلاھى ئالەمگە يېقىنلاشتۇردى. سۆزلىگەن بىھۇدە سۆزلىرىم ئۆزەمنىڭ مەيلى ئەمەستى. ئەينەكتىن سۈرىتىڭنى كۆرسەڭ، ئۇ سۈرەتنى ئەينەكنىڭ دەپ قالما. نەيگە ئاۋازنى نەيچى بېرىدۇ. ئەمما، بۇ قابىلىيەت نەيچىگە ئەمەس، بەلكى نەيگە خاستۇر.“ دەپ خىتاب قىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كۇفرىنىڭ پۇرىقىدىن بۇ جاھان سېسىپ كەتتى.

ئەقىلسىزنىڭ دوستلۇقى، دۈشمەنلىكتۇر.

ھەق توغرىسىدا قالايمىقان سۆز قىلىش، ئىنساننىڭ قەلبىنى ئۆلتۈرىدۇ.

”تۇغمايدۇ، تۇغۇلمايدۇ“ دېگەن سۈپەت، ھەقىقە خاستۇر.

تۇغۇش جىسمىنىڭ ماھىيىتىدۇر. تۇغۇلغان ھەر نەرسىمۇ جىسمىدۇر.

سۆزدە خاتالىشىش ئۇنچىلىك قورقۇنچلۇق ئەمەس. مۇھىمى قەلبتۇر.

شېھىتلەر قان ئىچىدە بولسىمۇ، ئۇلار پاكىتۇر. غۇسۇل بىھاجەتتۇر.

سۇ شېھىت قانلىرىدىن ئۈستۈن ئەمەس.

كەبىننىڭ ئىچىدە قىبلىنىڭ ئىشارىتى بولمايدۇ.

ئاشىقلارنىڭ دىنى ۋە مەزھىپى رەبدۇر.

ئەدەپ ئىگىلىرى باشقىچە بولۇپ، قەلبى ئىشقى ئوتىدا يانغاننىڭ قەلبى پاك كېلىدۇ.

ئاشىقنىڭ باسقان ئىزلىرى، باشقا ئىزلارغا ئوخشىمايدۇ. ئاشىق بىر روھتەك

يۇقىرىدىن تۆۋەنگە قەدەم ئالدى. بۇ قەدەملەر خۇددى پىلىنىڭ چامدىمىغا ئوخشايدۇ. بۇ قەدەملەر بەزىدە دېڭىز دولقۇنلىرىدەك يۇقىرىغا كۆتۈرۈلسە، بەزىدە بېلىقتەك سۇنىڭ ئاستىغا شۇڭغۇيدۇ.

ھەقىقەت مۇلايىملىقىدىن يەر يۈزىدە نۇرغۇن ئەسەر باردۇر. يامانلىقلارنى گۈلستان قىلىدۇ. ياخشىلىقى يامانلىقلارنى يۆگەپ، ئۇلاردىن گۈللەر، باشاقلارنى ئۆستۈرىدۇ.

ئېگىزلەشنى ئارزۇ قىلغان ھەربىر دەرەخكە نىسبەتەن ئېگىزلەش ئۇنىڭ خۇيى. ئۆسۈشكە مەيلى بولغان گىياھتتىمۇ ئۆسۈش كۈچى مەۋجۇت. ئەمما، ئۇچى يەرگە ئېگىلگەندە قۇرۇشقا ۋە كىچىكلەشكە باشلايدۇ.

روھنىڭ ئۇلۇغ ئالەمگە يۈزلەنسە، يەردە مولچىلىقنىڭ ئالامىتى كۆرۈلىدۇ.

دانىشمەن

بىر زامانلاردا بىر دانىشمەن ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ كىشى بىر كۈنى ئاتلىق كېتىۋاتقاندا، بىر ئالما دەرەخنىڭ سايىسىدا خورەك تارتىپ، ئاغزىنى ئېچىپ قاتتىق ئۇخلاپ ياتقان بىرەيلەننى كۆرۈپتۇ. شۇنداق سىنىچلاپ قارىسا بىر يىلان ئۇ كىشىنىڭ ئاغزىنىڭ ئىچىگە كىرىشكە تەمىشلىۋاتقىدەك. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن ئاتلىق دانىشمەن قاتتىق تەمتىرەپ كېتىپتۇ ۋە يىلاننى ھۈركۈتۈپ قاچۇرۇۋېتىش ئۈچۈن شۇنچىلىك ئالدىراپتۇ. ئەمما، مىڭ ئەپسۇس ئۈلگۈرەلمەپتۇ. يىلان ئادەمنىڭ ئاغزىغا كىرىپ كېتىپتۇ. كۆز ئالدىدىلا يۈز بەرگەن بۇ پاجىئەنى كۆرگەن دانىشمەن، دەرھال ئەقلىنى ئىشقا سېلىپ، ئۇ ئۇخلاپ ياتقان ئادەمنى ئويغىتىش ئۈچۈن، بىرنەچچە قېتىم ئارقا-ئارقىدىن ئادەمنى قاتتىق ئۇرۇپتۇ. بۇ دۇمبالاشتىن ئويغانغان ئادەم ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپتۇ.

بۇ يەردە شاخىتىن يەرگە چۈشكەن بىر مۇنچە سېسىق ئالمىلار بار ئىكەن. دانىشمەن ئۇنىڭغا يەردىكى سېسىق ئالمىلارنى ئىشارەت قىلىپ تۇرۇپ: "بۇ ئالمىلارنى يە" دەپتۇ.

يىلاننى يۇتۇۋالغان ئادەم، بۇ تۇيۇقسىز قىلىنغان بۇيرۇقنى ئاڭلاپ گاڭگىرىغان

ھالدا دەپتۇ: "بېگىم، مەن ساڭا نېمە يامانلىك قىلدىم؟ مەندە نېمە ئۆچۈڭ بار؟ ھەقىقەتەن مەندە بىر ئۆچۈڭ بولسا، ئالدىڭدا بوينۇم قىلىدىن ئىنچىكىدۇر. بوينۇمغا قىلىچىڭنى ئۇر، قېنىمنى تۆك"

ئەمما، دانىشمەنگە بۇ سۆزلەر كار قىلماپتۇ ۋە دانىشمەن سېسىق ئالمىلارنى ئۇنىڭغا مەجبۇر يېگۈزۈپتۇ. ئۇ ئادەم زارلىنىپ تۇرۇپ، ئامالنىڭ يوقلۇقىدىن قورسىقى كۆپۈپ كەتكىچە ئۇ ئالمىلارنى يەپتۇ ۋە يەنە مۇنداق شىكايەت قىپتۇ: "سېنىڭ بىلەن ئۇچرىشىپ قالغان بۇ كۈنگە لەنەت بولسۇن. سېنىڭ يۈزۈڭنى كۆرمىگەن كىشى نېمە دېگەن بەختلىك - ھە" !

مانا مۇشۇ سۆزلەرنى ئاچچىقىدا دەۋاتقاندا ئاغزىدىن قان تامچىپتۇ. بۇ ھالىنى كۆرگەن ئادەم قاتتىق قورقۇپ كېتىپ: "يا رەببىم! جازاسىنى سەن بەر!" دەپ ۋارقىراپتۇ ۋە ئاغزىغا كەلگەن يامان گەپلەر بىلەن دانىشمەننى ھاقارەتلەپتۇ. لېكىن دانىشمەن: "قېنى قاچ" دەپ ئۇ يىلان يۇتقان ئادەمنى يەنە ئۇرۇپتۇ. ئادەم تاياقنىڭ دەرەدىن بار كۈچى بىلەن شامالدىك تېز يۈگۈرۈپتۇ. دانىشمەن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئاتلىق قوغلاپتۇ، ئادەم بار كۈچىنى ئىشقا سېلىپ قېچىپتۇ. ئادەم ھالسىراپ دۈم چۈشۈپتۇ. ئادەمنىڭ قورسىقى ھەددىدىن زىيادە تويۇپ كەتكەننى ئاز دەپ، يەنە ئىنتايىن ھېرىپ كېتىپتۇ. تولا يىقىلىپ يۈز كۆزى يارا، ئۈستى-بېشى توپىغا مىلىنىپ كېتىپتۇ. ئەمما، ئارقىسىدىن قوغلاپ كېلىۋاتقان دانىشمەننىڭ تايىقىدىن قورقۇپ يىقىلىپ-قوپۇپ يۈگۈرۈپتۇ. ئاخىرى كۆڭلى ئېلىشىپ قاتتىق ھۆ...قىلىپ قۇسۇپتۇ. يېگەن بارلىق نەرسىنى ياندۇرۇپتۇ ۋە يىلانمۇ تەڭ يەرگە چۈشۈپتۇ. يەردىكى يىلاننى كۆرگەن ئادەم بىر تەرەپتىن قاتتىق قورقسا، يەنە بىر تەرەپتىن ھەيران بولۇپ، بېشىنى كۆتۈرۈپ قارايتۇ. بۇ چاغدا بېشىدا تەبەسسۇم جىلۋىسىگە تولغان نۇرلۇق يۈز بىلەن قاراپ تۇرغان دانىشمەننى كۆرۈپتۇ ۋە ئىشنىڭ ماھىيىتىنى ئاندىن بىلىپتۇ. بۇ بالادىن قۇتۇلغان ئادەم دەرھال ھوشىنى يىغىپ ئۆزىنى ئۆلۈم گىردابىدىن قۇتقۇزغان دانىشمەنگە سەجدە قىپتۇ. ھەم يەردىكى قاپقارا يىرگىنشىلىك يىلاننى كۆرۈپ، تارتقان پۈتۈن ئازابلىرىنى بىردىنلا ئۇنتۇپ كېتىپتۇ. ئاندىن دانىشمەنگە ئۆز تەشەككۈرىنى مۇنداق بايان قىپتۇ:

"سەن بىر پەرىشتە ئىكەنسەن! سېنىڭ بىلەن ئۇچراشقان بۇ كۈن مېنىڭ ئۆمرۈمدىكى ئەڭ بەختىيار كۈنلەرنىڭ بىرىدۇر. سەن مېنى كۆرۈپ، ئۆلۈمدىن

قۇتقۇزدۇڭ. ماڭا يېڭى بىر ھايات بەخش ئەتتىڭ. سەن مېنى ئانامدەك ئىزدىگەندە، مەن سەندىن ئېشەكتەك قاچقان ئىدىم. سېنىڭ بۇ مۇبارەك جامالىڭنى كۆرگەن كىشى نېمە دېگەن بەختلىك – ھە! سەن بىلەن ھەر ۋاقىت بىللە بولغان كىشى نېمە دېگەن بەختلىك!

– ئەگەر سەن ماڭا باشتا بۇ ئەھۋالنى دېگەن بولساڭ، سېنى ھاقارەت قىلماستىم. ئەمما، سەن ھېچ بىر سۆز قىلمايلا ئۇرۇپ كەتتىڭ. باشلىرىم ئاغرىپ، ئىشىشىپ كەتتى. ئەقلىمنى يوقاتتىم. تا ھازىرغىچە بېشىم ئاغرىۋاتىدۇ. ئەي يۈزىمۇ، ئىشىمۇ گۈزەل ئادەم. كەچۈرگەن مېنى. ساراڭلىق قىلىپ دېگەن گەپلىرىم ئۈچۈن مېنى ئەپۇ قىل.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئاتلىق دانىشمەن دەپتۇ:

– ئەگەر مەن بۇ ئەھۋالنى ساڭا دېگەن بولسام، سەن قورققىنىڭدىن يۈرىكىڭ يېرىلىپ ئۆلەتتىڭ. "قوسۇقۇڭدا يىلان بار" دېگەن بولسام، قورققىنىڭدىن يۈرىكىڭ يېرىلىپ كېتەتتى. ئەگەر سەن ئىچىڭدىكى يىلانى بىلگەن بولساڭ، يا ئالمنى يېگۈدەك مادارنىڭ بولمايتتى ياكى يۈگۈرگىدەك ھالىڭ.

سەن مېنى تىللىدىڭ. مەن ھېچ نېمە دېمەي، پەقەت ئېتىمغا مىنىپ "يا رەببىم، سەن مېنىڭ ئىشىمنى ئاسانلاشتۇر" – دېدىم.

شۇنداق قىلىپ جان قۇتقۇزغان دانىشمەن يەنە ئېتىنى مىنىپ يولغا راۋان بوپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەقىللىقلەرنىڭ دۈشمەنلىكىمۇ ئىنسانغا ھاياتلىق بېرىدۇ. ئۇلارنىڭ زەھىرىمۇ جانغا شىپا.

ئەخمەقنىڭ دوستلۇقى ئىنسانغا زىيان بېرىدۇ. ئىنساننى ھالاكەتكە باشلايدۇ.

نەپسىڭنى پەسلىتىپ، ئەقلىڭنى ئۆزلەت!

بۇ شۇم نەپسىڭنى ئەقلىڭنىڭ تارازىسىدا تارت. بولمىسا ئېشەكتەك دائىم يەم قايغۇسىدا بولىسەن.

ئەقىل ئۈستۈن بولسا نەپسنىڭ ئاجىزلايدۇ. ئېغىر يۈك ئېشەكنى ھالىسىز

قىلىدۇ. ئەي ئېشەك سۈپەتلىك ئىنسان! ئەقلىڭنىڭ كەملىكىدىن بۇ قوتۇر ئېشەك
ئەجدىھا بولدى.

سەن نۇر باغچىسىدىكى قۇياشتەك بول.

ئارچا دەرىخىنى ئوت بىلەن سىنىماقچى بولساڭ، جاھان ئەندىشە ئىچىدە
قالدۇ.

ئەقىللىق كىشىنىڭ جاپاسى، ناداننىڭ ۋاپاسىدىن ياخشىدۇر.

ئېيىق بىلەن يىگىت

بىر ئورمانلىقتا بىر ئېيىق ياشايدىكەن. كۈنلىرى ناھايىتى خاتىرجەم
ئۆتىدىكەن. كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ بۈك-باراقسان ئورمانلىققا نەدىندۇر بىر
ئەجدىھا كېلىپ، زومىگەرلىك قىلىشقا باشلاپتۇ ۋە ئېيىققا تەھدىت سايپتۇ. بۇنىڭ
بىلەن ئېيىقنىڭ ھاياتى خەتەر ئىچىدە قاپتۇ. بۇ شۇم خەۋەرنى ئاڭلىغان بىر
پالۋان يىگىت ئۇ ئېيىققا ياردەم قىلماقچى بولۇپ، ئورمانغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ.
دېمەك بۇ دۇنيادىمۇ ئاجىزلارغا ياردەم قىلىشنى ئويلايدىغان مەرت، پالۋان
كىشىلەر بار ئىكەن. بۇنداق كىشىلەر ئېزىلگەن مەزلۇملار ئۈچۈن ئۆز جانلىرىنى
پىدا قىلىشقا ھەر ۋاقىت ھازىر.

بۇنداق پىداكار ئىنسانلار مەزلۇملارنىڭ پەريادلىرىنى ئاڭلىسا، خۇددى
مەرھەمەت دېڭىزىدەك دولقۇنلاپ تاشىدۇ. مانا بۇنداق كىشىلەر جاھاننىڭ
قەيەرىدە بىر زۇلۇم بولسا، ئۇ يەردە ھازىر بولىدۇ. ئۇلارنىڭ دەرتلىرىگە
دەرمان بولىدۇ.

يولغا چىققان يىگىتكە ئاسماندىن سادا كەپتۇ:

— ئەي يىگىت!

ئەلۋەتتە دەرتلىك بىر كىشى ئۆز دەردىگە دەرمان ئىزدەيدۇ. مانا سەندەك
يىگىتلەر چارىسىز كۆڭۈللەرگە تەسەللى بېرىدۇ. سېنىڭدەك يىگىتلەرنىڭ ياڭراق
ئاۋازى شەپقەتتۇر. كېسەلگە شىپالىق دورىدۇر.

قەيەردە دەرت بولسا دەردىمۇ شۇ يەردە بولىدۇ. قەيەر پەس بولسا، سۇ شۇ يەرگە ئاقىدۇ.

شەپقەت سۈيى ئىستىسەڭ كەمتەر بول. شەپقەت قەدەھىدىن ئىچ، مەس بول. ئەزەلدىن شەپقەتلىك بولغان كىشىگە مۇكاپات بار. ئەي ئوغۇل! يالغۇز ياخشىلىق بىلەنلا قانائەت قىلما. ئەقلىڭنى ئىشقا سال. كۈچ بىلەن ئەقلىنى بىرلەشتۈر!

شۇنداق قىلىپ يىگىت ئورمانغا يېتىپ كەپتۇ. يىگىت ئۆزىنىڭ ئەقىل پاراسىتىنى ئىشقا سايىتۇ ۋە ئەقلىنى كۈچى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ ئەجدىھانى ھالاك قىپتۇ. ئېيىقنى ئۇنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتقۇزۇپتۇ. بۇ جەڭدە ئەجدىھا يېڭىلىپتۇ، چۈنكى ئەجدىھانىڭ كۈچى بولغىنى بىلەن ئەقىل-پاراسىتى يوق ئىكەن. ئەجدىھانىڭ ئەقلى ھەرقانچە بولسىمۇ يىگىتنىڭ ئەقىل-پاراسىتىگە يەتمەپتۇ.

يىگىت ئېيىقنى قۇتقۇزغاندىن كېيىن، ئېيىق ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئۇ يىگىتنىڭ ئارقىسىدىن مېڭىپتۇ. ئۇ يىگىت نەگە بارسا شۇ يەرگە بېرىپتۇ. بىر كۈنى ئۇ يىگىت ئاغرىپ، ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قاپتۇ. ئېيىق ئۇنىڭ بېشىدا قاراپ تۇرۇپتۇ. بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىرسى بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ "بۇ قانداق ئىش؟ ئەي قېرىندىشىم! ئېيىققا بۇنداق يېقىنلىق قىلىشىڭنىڭ سەۋەبى نېمە؟" دەپ سوراپتۇ. يىگىت ئەجدىھا ۋە قەسىدىن تارتىپ بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ. يولۇچى ئادەم دەپتۇ:

"شۇنداقتمۇ سەن دىققەت قىل. ئېيىققا كۆڭۈل بەرمە. ناداننىڭ دوستلۇقىمۇ دۈشمەنلىكتۇر. ئۇنىڭ ساڭا پايدىسىدىن زىيىنى كۆپتۈر."

يىگىت:

— ئېنىقكى سەن ماڭا ھەسەت قىلىۋاتىسەن. سەن ئۇنىڭغا ئەمەس، ئۇنىڭ سۆيگۈسىگە قارا، — دەپتۇ.

يولۇچى: — نادانلارنىڭ مەشۇقى يامانلىقنىڭ ئالامىتىدۇر. ھەسرەتتىم ئۇنىڭ سۆيگۈسىدىن ياخشى. سەن ئېيىقتىن ۋاز كېچىپ، ئۇنىڭدىن يىراق تۇر. مەن بىلەن يولداش بول. ئۆز نەسلىڭدىن ۋاز كەچمە. ئېيىق دوستلۇققا يارمايدۇ، — دەپ قايتا-قايتا نەسىھەت قىپتۇ.

يىگىت: ئەي ئۇچىغا چىققان ھەسەتخور! ئۆز يولۇڭغا ماڭ، يوقال! - دەپ،
يولۇچىغا ۋارقىراپتۇ.

ئادەم: "ئەي يىگىت! ئۆتۈنۈپ قالاي. ئېيىقتىن ۋاز كەچ. ساڭا دوست ۋە
يولداش ئۇ ئەمەس مەن. ئەندىشىدىن يۈرىكىم قاتتىق سېلىپ كېتىۋاتىدۇ. مەن
بىلەن ماڭ. ئېيىق بىلەن ھەرگىز ئورمانغا بارما. يۈرىكىم بىر نېمىنى سېزىۋاتىدۇ
. يالغان سۆزلىمىدىم. گېپىمگە ئىشەن."

يولۇچى ئادەمنىڭ يالۋۇرۇپ شۇنچە قىلغان سەمىمى نەسىھەتلىرىنى، يىگىت
پەقەت ئاڭلىماپتۇ. ئۇ ئادەمنىڭ نەسىھەتلىرىنى خاتا چۈشىنىپ قاپتۇ.

ئادەم ئاخىرى يىگىتكە قاراپ: - بوپتۇ، ئۇنداقتا مەن كەتتىم. سېنىڭ ئەقلىڭ
جايدا ئەمەس ئىكەن، - دەپ يولغا راۋان بوپتۇ.

يىگىت، يولۇچىغا: - ماڭ يوقال، ئۆزەڭنىڭ ئىشىنى قىل، - دەپتۇ.

يولۇچى ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ تۇرۇپ: - پەخەس بول يىگىت! مېنىڭ ساڭا
دۈشمەنلىك قىلىدىغان نىيىتىم يوق. ئەگەر مېنىڭ سۆزۈمنى ئاڭلىغان بولساڭ،
ئۆزۈڭگە ياخشىلىق قىلغان بولاتتىڭ.

يىگىت: "مېنى ئاۋارە قىلماي، يولۇڭغا ماڭ. ئۇيغۇم كەلدى" دەپتۇ.

يولۇچى ئەڭ ئاخىرقى بىر قېتىم يەنە ئاگاھلاندۇرۇپ:

- دوستۇڭنىڭ نەسىھىتىدىن گۇمان قىلما. ئەقىللىق بىرسېنىڭ يېنىدا
ئۇخلا. ئۇ ياخشى كىشى سېنى ھىمايە قىلسۇن دەپتۇ-دە، يولغا راۋان بوپتۇ.

يىگىت، يولۇچىنىڭ نەسىھەتلىرىدىن تېرىكىپتۇ ۋە ئۇ ئادەمدىن گۇمانلىنىپ
مۇنداق ئويلاپتۇ

"ھەرھالدا ئۇ مېنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن كەلگەن بىر قاتىلمۇ ياكى مېنى
قورقۇتۇپ، مەندىن بىر نەرسىلەرنى ئۇندۇرۇۋېلىش ئۈچۈن كەلگەن تىلەمچىمۇ؟
ياكى بولمىسا بىر تۇزاق قۇرۇش ئۈچۈن، ماڭا مۇشۇنداق تەھدىت سېلىپ ،
مېنى ئۆز دوستۇمدىن قورقۇتماقچى بولىدىمۇ؟"

يىگىت، ئۇ ياخشى نىيەتلىك كىشى توغرىسىدا خاتا چۈشەنچىدە بوپتۇ
ۋە دەرھال ئۇيغۇغا غەرق بوپتۇ. ئېيىق بېشىدا قاراپ تۇرۇپتۇ. بىر چاغدا

يىگىتنىڭ يۈزىگە چۈنلەر كېلىپ قونۇشقا باشلاپتۇ. يىگىتنىڭ يۈزىگە قونغان چۈنلەرنى، ئېيىق قوغلاشقا باشلاپتۇ. ئەمما، چۈنلەر يەنە كېلىپ قونۇپتۇ. ئېيىق قولى بىلەن يەنە چۈنلەرنى قوغلاپتۇ. چۈنلەر يەنە ئۇچۇپ كېلىپ قونۇپتۇ. چۈنلەرنىڭ بۇ جاھىللىقنى كۆرگەن ئېيىق قاتتىق تېرىكچىپتۇ. يىگىتنى چۈنلەردىن قوغداشنى كۈڭلىگە پۈككەن ئېيىق، چۈنلەرنى مەجبۇ، ئۆلتۈرۈپلا قۇتۇلماقچى بولۇپتۇ ۋە يېنىدا تۇرغان يوغان تاشنى ئېلىپ، يىگىتنىڭ يۈزىگە قونۇۋالغان چۈنلەرگە قارىتىپ بار كۈچى بىلەن ئۇرۇپتۇ. يىگىت ئۇخلاۋاتقان يېرىدىلا جان بېرىپ، ئۇ ئالەمگە سەپەر قىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ۋەقە پۈتۈن ئالەمگە پۇر كېتىپتۇ.

شۇندىن بىرى ئەخمەق، نادانلارنىڭ دوستلۇقىنى ئېيىقنىڭ دوستلۇقىغا تەمسىل قىلىدىغان بولۇپتۇ.

◀ ھېكمەتلەر:

كۆكلەرگە نەزەر سال. كۆكلەردىكى ئاۋازلارنى ئاڭلا.

قۇلىقىڭدىكى كىرلەرنى چىقار، پەلەكتىن كەلگەن نەغمىلەر ئاڭلانسۇن.

بۇرۇنقىدىكى زۇكامنىڭ تەسىرىنى يوقۇتۇش كېرەك. بۇرۇنۇڭ ھەقىقەت پۇرىقىنى پۇرسۇن.

بەزىگەكتىن، سەپىرلىقتىن تەل- تۆكۈس قۇتۇلغىن، بۇ ئالەم ساڭا شېكەر دەك تەملىك تۇيۇلسۇن.

روھىڭ جىسمىڭغا ئەسىر بولمىسۇن. ئايلىنىپ يۈرۈيدىغان يېرىڭ، مەرپەت ئوچىقى ئەتراپىدا بولسۇن.

بويۇن ۋە قول- پۇتۇڭنى باغلىغان خەسسىلىك زەنجىرىنى پاچاقلاپ تاشلا. ئىززەت- ھۆرمىتىڭ ئاشسۇن.

كۆڭلۈڭدە ئاچكۆزلۈكنى پەيدا قىلغان ھەر ئاۋازنى، ئىنسانلارنى يېگەن ۋەھشى بۇرىنىڭ ھۇۋلاشلىرى دەپ بىل.

سەۋەپ مەيدانغا كەلگەن ئەسەردىن ئۈستۈن. چاقماق ئۇچقۇندىن ئۈستۈن.

ئۇستا ھۈنەرۋەن كۆرۈنۈشتە ئەھلى ئەمەس بىرسىنىڭ يېنىدا ئولتۇرسىمۇ

، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭدىن ئۈستۈندۇر.

كۆچەت تىكىشتىكى مەقسەت مېۋە ئېلىشتۇر. دېمەك، مېۋە ئالدىدا كۆچەت ئارقىدا تۇرىدۇ. ۋاقىت جەھەتتىن كۆچەت مېۋىنىڭ ئالدىدا تۇرىسىمۇ، ئەمما مېۋىنىڭ قىممىتى كۆچەتتىن يۇقىرى.

بۇ دۇنيادا نېمە بولسا ھەممىسى ئۈستىدىن كېلىدۇ. كۆزۈڭنىڭ نۇرىنىڭ پەيزى كۆكتىن كېلىدۇ.

كۆزۈڭنى قانچىلىك قاماشتۇرسۇن، كۆككە قارىماقچى بولغان كىشىگە يەنىلا بىر يورۇقلۇق كېلىدۇ.

كۆزۈڭ، نۇرنىڭ پارلىغان يېرى بولسۇن.

ئاقبۇەتنى كۆرمەك نۇرنىڭ مەقسىتى. شەھۋانىي ھەۋەس سېنى كۆر قىلمىسۇن.

نادان كىشىلەر تەكەببۇر بولىدۇ. تەكەببۇرلىقىدىن ئۇستازلىرىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ.

بېشىڭنى ساقلىماقچى بولساڭ ئاياق بول. پادىشا بولساڭمۇ ھەقنىڭ بۇيرۇقىدىن ئايرىلما.

ئەي ئىگەم! قەلبىمىزنى يۇمشات. پەريادلىرىمىزنى ياخشىلىق ۋە شەپقىتىگە لايىق قىل.

ئوغرى كۈندۈزدىن ۋاز كېچىپ، كەچ قاراڭغۇلۇقنى تاللايدۇ.

مەن كېچە ئەمەسمەن. ھەر ۋاقىت كۈندۈزمەن.

مەن جاھاندا ھەقنىڭ تارازىسىغا ئوخشىمەن. كەمچىلىكنى ئارتۇقچىلىقتىن ئايرىيمەن.

يالغانچىنىڭ قەسمىگە ئىشەنمە. يالغانچى قەسمىنى ھەر ۋاقىت بۇزىدۇ.

سەن، ئەيسانى تاللىماي، ئېشەكنى تاللىدىڭ. شۇنىڭ بىلەن سەنمۇ ئېشەكتەك تالادا قالدىڭ.

ئىلىم ۋە مەرىپەت ئەيسانىڭ بەختدۇر.

شۇنچە يىللار ئېشەككە قۇل بولدۇڭ، ئەمدى يېتەر. ئېشەككە قۇل بولغان
ئېشەكتىن بەتەر.

قۇش ئۆزىگە ئوخشاش نەسلىدىكىلەر بىلەن بىللە ئۇچىدۇ.
ئېيىقنىڭ نەسلىدىن بولمىساڭ ئەگەر، ئۇنىڭ بىلەن قىلما زىنھار سەپەر.

ئەما

بىر زامانلاردا بىر ئەما كىشى ئۆتكەن ئىكەن. بۇ ئەما ئادەم كىشىلەرگە
داۋاملىق "مەن ئىككى جەھەتتىن قارغۇ" دەپ تۇرۇۋالدىكەن. يولدىن ئۆتكەن-
كەچكەنگە "سىلەر ماڭا كۆپلەپ ئىچ ئاغرىتىشىڭلار لازىم. چۈنكى مەندىكى كورلۇق
ئىككى جەھەتتىن." دەيدىكەن. كىشىلەر بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مۇنداق
دەپ سوراپتۇ: _ بوپتۇ، ئەما ئىكەنلىكىڭنى بىلدۈر. زادى ئەمالۇقنىڭ كۆزۈڭدىن
بىلىنىپ تۇرىدۇ. ئەمما، يەنە بىر جەھەتتىكى ئەمالۇقنىڭ زادى بىلىمدۇق. بۇ
زادى قانداق بىر ئەمالۇق؟ بۇنى بىزگە دەپ بەرسەڭ.

كۆپچىلىكنىڭ بۇ سوئالغا ئەما مۇنداق دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ:

_ ئىككىنچى قارغۇلىقىم _ مېنىڭ ئاۋازىم. مېنىڭ ئاۋازىم بەك يېقىمىسىز.
ئاۋازىڭ يېقىمىسىزلىقى ئەما ئادەمنىڭ بېشىغا بالا بولىدۇ. مېنىڭ بۇ سەت
ئاۋازىمدىن كۆپچىلىك سەسكىنىپ، ماڭا بولغان ياخشىلىقى، ئىچ ئاغرىتىشى ئازلاپ
كېتىۋاتىدۇ. سەت ئاۋاز نەدە چىقسا، شۇ يەردە غەزەپ ۋە ئۆچمەنلىك كېلىپ
چىقىدىكەن. بۇنداق ئاۋازنى خەلقنىڭ ئاڭلىغۇسىمۇ كەلمەيدىكەن. شۇڭا ئۆزۈمنى
بۇ جەھەتتىنمۇ ئەما بىرسى ھېسابلايمەن. بۇ نۇقتىدىن قارىغاندا مەن ئاشۇنداق
ئىككى قات قارغۇ. شۇڭا ماڭا ھەسسىلەپ سەدىقە بېرىشىڭلار كېرەك !

ئەمانىڭ بۇ ئاقىلانە چۈشەندۈرۈشىنى ۋە ئۆزىنىڭ قوپال، سەت ئاۋازى
تۈپەيلىدىن كۆپچىلىكتىن سەمىمىي كەچۈرۈم سورىغانلىقىنى ئاڭلىغان كۆپچىلىك،
بىر-بىرىگە قارىشىپ قايىل بوپتۇ.

شۇندىن بۇيان كىشىلەر ئۇ ئەماغا تېخىمۇ ئىچ ئاغرىتىپ، سەدىقنىمۇ
ئايىماي بېرىدىغان بوپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئاۋازىڭنىڭ سەتلىكىدىن غەم قىلما، مۇھىم بولغىنى كۆڭلۈڭنىڭ ساداسى.

ياخشى سۆز تاش كۆڭۈللەرنىمۇ شامدەك ئېرتىۋېتىدۇ.

قىيامەتتە ئۆلۈكنىڭ سىرى ئاشكارىلىنىدۇ.

رەببىم قانغا تولغان كۆڭۈللەرنى كۆز ياشلار بىلەن يۇيۇپ، ئۇ يەرگە ھېكمەت يازىدۇ.

يېڭى بىر ئۆي سالماقچى بولساڭ، ئالدى بىلەن ھۈلىنى تۇت، سۇ چىقىرىش ئۈچۈن بىر قۇدۇق قاز.

جاپا-مۇشەققەت چەكمىگەن راھەت كۆرمەس. ئاچلىقنىڭ دەردىنى تارتىمىغان نېمەتنىڭ قەدىرىنى بىلمەس.

جەننەت بولسا ياخشى كۆرۈلمەيدىغان نەرسىلەر بىلەن يېپىلغان، دوزاخ بولسا پارىقراقلىق ئىچىگە يوشۇرۇنغان.

زىندانغا تاشلانغاننىڭ تارتقان جاپالىرى، ئۇنىڭ ھەۋسىنىڭ بەدىلىدۇر.

كىم چەكسىز بىر بايلىققا ئىگە بولسا، بىلكى ئۇ بۇ ھالغا كېلىش ئۈچۈن، كۆپ سەۋر قىلغاندۇر.

تولۇن ئايىنى قاراڭغۇ كېچىدىن ئىزدە، سۆيگۈنى دەردلىك كۆڭۈلدىن.

ساراڭ بولۇۋالغان دانىشمەن

بىر ئادەم، بىر دانىشمەندىن بىر ئىش توغرىسىدا مەسلىھەت ئېلىشنى ئويلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن كۆرگەن بىلگەنلەردىن دانىشمەن ئىزدەپ، سۈرۈشتۈرۈشكە باشلاپتۇ ۋە دەپتۇ:

— بىر ئىش توغرىسىدا پىكىر ئېلىش ئۈچۈن، بىر دانىشمەن كىشىنى ئىزدەۋاتىمەن. بىلىدىغانلار بارمۇ؟

بىرسى دەپتۇ:

– بۇ يەرلەردە بىرەر دانىشمەن كىشى يوق. ئەگەر بار دېسەك، ساراڭدەك بولۇۋالغان بىرسى بار. ئۇ بىر تاياقنى مىنىپ ئات قىلىپ، ئۇششاق بالىلار بىلەن بىللە ئوينايدۇ. ئۇ كۆرۈنۈشتە ساراڭدەك بولغىنى بىلەن ئاسماندىكى يۇلتۇزدەك بىرسى. ئۇ ساراڭ ھەر قىيىن ئىشنىڭ ھەل قىلىش ئامالىنى بىلىدۇ. سەن ئۇنىڭدىن مەسلىھەت سوراپ باق.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئادەم ئۆزىنىڭ يېنىدىكى بۇ ساراڭ قىياپىتىگە كىرىۋالغان دانىشمەننى نەچچە ۋاقىتتىن بېرى تونۇمىغانلىقىغا پۇشمان قىپتۇ ۋە سوئاللىرىنىڭ جاۋابىنى ئېلىش ئۈچۈن، بالىلار بىلەن ئويناۋاتقان ساراڭ تەرەپكە مېڭىپتۇ.

ئادەم ساراڭنى كۆرۈپ:

– ئەي تال-چۆپىنى ئات قىلىپ مىنگەن ئادەم! ئېتىڭنىڭ چۇلۇۋىرىنى مەن تەرەپكە تارت!

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ساراڭ، تايىقىنى مىنىپ ئادەمنىڭ ئالدىغا كەپتۇ ۋە دەپتۇ:

– گېپىڭ بولسا تېز دە ئېتىمنىڭ خۇيى يامان. ھېچ جىم تۇرمايدىغان بىر ئات. سېنى تىپىپ قويىمىسۇن. تېز بول. نېمە سورىساڭ دەرھال سورا، ئادەم، ساراڭنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ، ھودۇقۇپ تىللىرى كالۋالىشىپتۇ. ئاخىرى پۈتۈن كۈچىنى يىغىپ تۇرۇپ: توي قىلاي دېگەن ئىدىم. ئەمما، مېنىڭ بەختىمگە لايىق بولغان كىمدۇر؟ – دەپ سوراپتۇ.

دانىشمەن: – دۇنيادا ئۈچ خىل ئايال بار. ئىككىسى دەرت ۋە جاپا مۇشەققەت، ئۈچىنچىسى گۈزەل خەزىنىدۇر. بىرىنچىسى سېنىڭ ئۈچۈن پايدىلىق. ئىككىنچىسى يېرىم سېنىڭ. ئۈچۈنچىسى ساڭا ھېچ يار بولمايدۇ. گېپىمنى ئاڭلىدىڭ، ئەمدى ماڭ كەت. مەنمۇ ماڭمەن. ئېتىم سېنى تىپىپ يىقتىۋەتمىسۇن. بىر يىقىلساڭ ھەرگىز ئورۇنۇڭدىن تۇرالمايسەن، – دەپتۇ – دە، بالىلار تەرەپكە قاراپ ئات ساپتۇ. لېكىن ئادەم ئالغان جاۋاپتىن تازا قانائەت ھاسىل قىلماپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇ دانىشمەننى يەنە چاقىرىپ:

– سۆزلىگەنلىرىڭنى ئېنىقراق قىلىپ دېسەڭ. ئۇ ئاياللارنىڭ ھەربىرىنى

ئوچۇقراق قىلىپ چۈشەندۈرسەڭ، — دەپ ئىلتىماس قىپتۇ.

دانىشمەن:

— پاك بىر قىز ئالساڭ ئۇ پۈتۈنلەي سېنىڭ بولىدۇ.

يېرىمى سېنىڭ دېگىنىم بولسا تۇل قالغان ئايالدىر.

ئۇچۇنچىسى بولسا باشقىسىدىن بالىسى بولغان ئايالدىر. بىرىنچى ئېرىدىن بالىسى بولغان ئايالنىڭ ئەقلى ھەرۋاقىت ئاشۇنىڭدا بولىدۇ. بولدى ئەمدى خۇيسىز ئېتىم سېنى تېپىپ قويىمىسۇن. ئېتىمدىن نېرى تۇر، — دەپتۇ ۋە يەنە بالىلار توپىغا قوشۇلۇپتۇ.

ئادەم يەنە ئازراق ئويلاشقاندىن كېيىن دانىشمەننى چاقىرىپ يەنە سوئال سورىماقچى بولۇپ:

— ئەي دانىشمەن! يەنە بىر سوئالىم بار ئىدى.

دانىشمەن ئادەمنىڭ يېنىغا كېلىپ: "يەنە نېمە سوئاللىق بار؟ سورىساڭ تېز سورا. ئويلايدىغان نەرسىلىرىم بالىلاردا قالدى. بېرىپ ئوينىمىسام بولمايدۇ" دەپتۇ.

ئادەم، بۇ ساراڭ قىياپىتىگە كىرىۋالغان دانىشمەنگە قاراپ تۇرۇپ:

— سەندە ئەقىل ۋە ئەدەپ بار تۇرۇپ، بۇ نېمە قىلىق؟ ھالىڭغا قاراپ باق، ئادەم ھەيران قالدى.

ئەقلىڭنى يوشۇرما. قۇياشنى ئېتەك بىلەن ياپقىلى بولمايدۇ.

دانىشمەن: — يولدىن ئازغان بىر قەۋم بار ئىدى. بۇ خەلق مېنى شەھەرگە قازى قىلماقچى بولدى. رەت قىلدىم. لېكىن ئۇلار "ئارىمىزدا ساڭا ئوخشاش ئەقىللىق ۋە ئالىم يوق" دەپ، بەك زورلاپ تۇرۇۋالدى. بۇ قازىلىق مەنسىپى سەن تۇرغان يەردە باشقىلارغا ھارام، سېنىڭدىن تۆۋەن بىرلىرىنى خەلقكە رەھبەر قىلساق، بۇ شەرىئەتتە توغرا بولمايدۇ دېيىشتى. بۇ ئەھۋالنى ئەمەلىيىتىمگە تەدبىقلىدىم. ھەقىقەتەن ئەقلىم ئۆتكۈر، بىلىمىم مول ئىدى.

ئەقلىم خەزىنە، مەن ۋەيرانە ئىدىم. خەزىنىنى كۆرسەتسەم ساراڭ ئىدىم.

دىۋانە بولمىغان دىۋاندىۇر. بىلىمىم گۆھەردۇر. ئۇ مال-مۈلۈك ئەمەس. ئۇنى بىرسى مەندىن سېتىۋالالمايدۇ.

— بىر ئالىم يۈزلەرچە دەلىل ۋە سىرلارنى ئوتتۇرىغا قويسا، بۇنىڭغا نادانلار قايىل بولمايدۇ. چۈنكى ئۇلاردا ئۇنى چۈشىنىشكە بىلىم يوق. ئۇلارنىڭ كۆزلىرى نادانلىقنىڭ پەردىسى بىلەن پەردىلەنگەن بولىدۇ. شۇڭا ئۇلارغا قازى بولغاندىن كۆرە ساراڭ بولاي دېدىم، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەگەر سەندە كۆرگۈدەك كۆز بولسا، ھەر يەردە ساڭا قۇرغان تۇزاقنى كۆر.

ئەگەر كۆزۈڭ ياخشى كۆرسە، يامان چاپاننىڭ ئىچىدىكى مۇسانى كۆر.

ئوغرى ئەمانىڭ نەرسىسىنى ئوغرىلىسا، ئەمانىڭ ئوغرىنى تاپالشى مۇمكىنمۇ؟ ئوغرى ھەر كۈنى يېنىدىن ئۆتسىمۇ ئۇنىڭ ئوغرى ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ.

ئىت، بېچارە ئەمانى چىشلىۋالسا، ئىتنىڭ غالىبى ئىكەنلىكىنى قارىغۇ نەدىن بىلسۇن.

مەقسەت بىلىش، ئىلىم ئىگەللەش بولماي، باشقا بولسا، ئىگىلىگەن ئىلىم ساڭا زىيان كەلتۈرىدۇ.

بەزىلەر ئۆزىنى ئاۋام خەلققە قالدۇرسىتىش ئۈچۈن بىلىم ئىگىلەيدۇ. نادانلىقتىن قۇتۇلۇش ئەقلىگىمۇ كەلمەيدۇ.

بەزىلەر چاشقاندىك ھەر تەرەپنى كېزىپ، ئۆتمە-تۆشۈك قىلىۋەتسىمۇ، ئەمما، نۇرنى بايقىيالمايدۇ. ھەقىقىي نۇرغا ئېرىشەلمىگەچكە ئۆمرى قاراڭغۇلۇق ئىچىدە ئۆتىدۇ. ئەگەر تەڭرى ئۇلارغا ئەقىل ئېھسان قىلغان بولسا، چاشقاندىك تىمسىقلاپ يۈرمەستىن، بەلكى قۇش بولۇپ كۆكلەردە ئۇچاتتى.

توپا يېمە، توپا ئالما. ئۇنىڭدىن پۈتۈنلەي ۋاز كەچ. توپا يېگەننىڭ يۈزى تاتىراڭغۇ كېلىدۇ.

كۆڭلى خاتىرجەم ھەرۋاقىت ياش تۇرىدۇ. رەڭگى-روھى نۇرلۇق بولىدۇ.

تىل دېگەن بۇ بىر پارچە گۆش، ھەرۋاقىت ھېكمەت سۈيى ئاققان دەريادا

چۆمۈلۈپ تۇرۇشى كېرەك.

بوۋاي بىلەن تېۋىپ

ياشىنىپ ماغدۇرىدىن كەتكەن بىر بوۋاي تېۋىپنىڭ يېنىغا كېلىپ
كېسىلىنى داۋالاتماقچى بوپتۇ. تېۋىپ بوۋايدىن نېمە بولغانلىقىنى، قەيەرلىرىنىڭ
ئاغرىۋاتقانلىقىنى سوراپتۇ.

بوۋاي ناھايىتى روھى چۈشكۈن ھالدا:

— زېھنىم ئاجىزلاپ كېتىۋاتىدۇ. ناھايىتى ئۇنتۇغاق بولۇپ قالدىم. نەرسىلەرنى
قويغان يەرنى ئۇنتۇپ قېلىپ ئىزدەپلا يۈرۈيمەن.

— بۇ ئۇنتۇغاقلىق كېسىلى قېرىلىقتىن بولغان.

— كۆزلىرىم تورلىشىپ، ھەممە نەرسە غۇۋا كۆرۈنىدىغان بوپ قالدى.

تېۋىپ: ئەي بوۋاي! بۇلارنىڭ ھەممىسى قېرىلىقنىڭ ئالامىتى، — دەپ كېسىپلا
ئېيتىپتۇ.

— غولۇم، بەللىرىم ھەرۋاقىت قاتتىق ئاغرىيدۇ.

— بۇمۇ قېرىلىقتىن بولغان.

— نېمە يېسەم ھەزىم بولمايدۇ. ئاشقازىنىم ئاغرىپلا تۇرىدۇ.

— ئاشقازىنىڭ ئاجىزلاپ كېتىپتۇ. بۇ قېرىلىقتىن بولغان. ئادەم قېرىغاندا
ئاشقازاننىڭ ھەزىم قىلىش ئىقتىدارى ئاجىزلاپ كېتىدۇ.

— نەپەس ئالالمايۋاتىمەن. بەك ھاسىراپ ۋە يۆتىلىپ كېتىمەن.

— ئەلۋەتتە ئادەم قېرىغانسېرى نەپەس ئېلىشىمۇ تەسلىشىدۇ. چۈنكى، ئادەم
قېرىغانسېرى پۈتۈن كېسەللەر مەيدانغا چىقىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى قېرىلىقنىڭ
ئالامەتلىرىدۇر.

تېۋىپنىڭ بارلىق كېسەللەرنى "قېرىلىقنىڭ ئالامىتى" دەپ، ئىشنىڭ ئاسان

يولنى تۇتقانلىقىدىن قاتتىق تېرىككەن بوۋاي غەزەپ بىلەن، ھەي ئەخمەق!
بۇ نېمانچە كۆپ قۇرۇق گەپ؟ سېنىڭ ئۆگەنگەن تېۋىپلىقنىڭ مۇشۇمۇ؟ دەپتۇ.

— ھەي ئەقلىدىن ئازغان! ساڭا بۇ نادانلىق ماس كېلەمدۇ؟ تەڭرى ھەر
دەرتنىڭ داۋاسىنى بەرگەنغۇ. تىبابەت ئىلمىدىن سېنىڭ ھېچقانداق بىر خەۋىرىڭ
يوق ئىكەن. ئېشەكتەك نادانلىقنىڭ تاشلىق يولىدا مېڭىۋىتىپسەن.

تېۋىپ، بوۋاينىڭ تېرىكىپ تۇرۇپ دېگەن سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، بۇ سۆزلەرگە
جاۋابەن:

— ھەي بوۋاي! يېشىڭ 60 تىن ئېشىپتۇ. بۇ تىرىككەكلىك، ۋە قىلغان
سۆزلىرىڭمۇ قېرىلىقنىڭ ئالامىتىدۇر.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان بوۋاي تىرىككىنىدىن ئورنىدىن دەس تۇرۇپتۇ— دە،
كىچىك بالىلار دەك قېيىداپ تېۋىپنىڭ يېنىدىن چىقىپ كېتىپتۇ.

تېۋىپ، بوۋاينىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ ئۆز-ئۆزىگە مۇنداق ھېكمەتلىك
سۆزلەرنى دەپتۇ:

بەدەننىڭ بارلىق ئەزالىرى ئاغرىسا، بەدەن پۈتۈنلەي ئاجىزلايدۇ ھەم
ئادەمدە سەۋر مۇ قالمايدۇ.

بىر ئىككى ئېغىز سۆز ئادەمنىڭ كۆڭلىگە كېلىپ، يۈرەك داغلىنىپ، ئادەم
دەرھال تېرىكىدۇ. ئادەم تېرىككەنسىرى ئاشقازانمۇ ئاجىزلايدۇ— دە، بىر يۇتۇم
نەرسە يۇتسىمۇ قۇسىدۇ.

كۆڭلى تۈز ئۇ بوۋايغا ھېچقانداق يامان گېيىم يوق.

ئۇ كىشى كۆرۈنۈشتە بوۋايدەك كۆرۈنىشىمۇ ئەمەلىيەتتە بىر كىچىك بالا.

بۇلار مەيلى ۋەلى، مەيلى نەبى بولسۇن ئۇلار ھەممىسى ساپ كۆڭۈللەردۇر.

ئۇلار پۈتۈن ياخشى ۋە ياماننى بىلمىگەن بولسا، نېمە ئۈچۈن رەزىل
ئادەملەر ئۇلارغا ھەسەت قىلىدۇ؟

ئەخمەقلەر ھەرۋاقىت، مەسچىتتە سەجدە قىلىپ ھۆرمەت كۆرسەتكەن پاك
قەلبلەرنى رەنجىتىش ئۈچۈن تىرىشىدۇ.

ئەي ئەخمەقلەر! ئۇ بىر شەكىلدۇر. ئەسلى مەسچىت بولسا ئىلىم ساھىبلىرىنىڭ
كۆڭۈل ئۆيدۇر. بۇ ھەقىقەتتۇر.

ۋەلىلەرنىڭ كۆڭلى ياخشى كىشىلەرنىڭ سەجدىگاھىدۇر.

مەرگەن بىلەن ئاتلىق ئەسكەر

تولۇق قوراللانغان بىر ئاتلىق ئەسكەر ھەيۋەتلىك قىياپىتى بىلەن ئورماندا
كېتىۋاتقاندا بىر مەرگەن كۆرۈپ قاپتۇ ۋە ئۇ ئاتلىق ئەسكەردىن گۇمان قىپتۇ.
شۇنىڭ بىلەن ئۆزىدە قورقۇش پەيدا بوپتۇ-دە، دەرھال قولدىكى يايغا ئوقيانى
سېلىپ، ئاتلىق ئەسكەرنى نىشانغا ئاپتۇ. ئەمدى ئوقيانى ئاتاي دېگەندە، ئاتلىق
ئەسكەر مۇنداق دەپتۇ: – كۆرۈنۈشۈم مۇشۇنداق ھەيۋەت بولغىنى بىلەن، ئىچىم
زەئىپ، ئاجىز بىرىمەن. سەن مېنى قۇۋۋەتلىك بىرسى دەپ قالما. جەڭ مەيدانىدا
قېرى خوتۇنچىلىكمۇ ئەمەسمەن.

مەرگەن بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ: – ماڭا يولۇڭغا. ھېلىمۇ ياخشى ھالىڭدىن
مېنى خەۋەردار قىلدىڭ. بولمىسا ساڭا ئوق ئاتاتتىم، – دەپتۇ ۋە تۆۋەندىكى
ھېكمەتلىك سۆزلەرنى ئۇنىڭغا ھەدىيە قىپتۇ.

ئۇرۇش كۆپلىگەن كىشىلەرنىڭ ئۆلۈمىگە سەۋەپ بولىدۇ. ئەگەر قورقۇنچاق
بولساڭ ياي بىلەن قىلىچنى تاشلا.

رۇستەملەرنىڭ قوراللىرى بىلەن قوراللانساڭمۇ، سەن ئۇنىڭ ئەھلى بولمىساڭ
ئۆزۈڭنى ئۆلۈك دەپ بىل. قىلىچنى تاشلاپ، جېنىڭنى قالقان قىل.

پادىشاھقا ئۆزۈڭنى تاپشۇرساڭ، ئۇ سېنى ئەزىز قىلىدۇ.

سەندىكى ئۇ قورال بولسا ھىلەدۇر.

ھىلىدىن بىر مەنپەئەت ھاسىل بولمىغاندىكىن، ئۇلارنى تاشلاپ ئۇلۇغ
تەئرىگە يۈزلەن.

بۇ بىلىملەر سېنىڭ ئۈچۈن ياخشىلىق ئەكەلمىسە، بىلىمەس بولۇۋال. تەلەپسىز
نەپىسىڭدىن قۇتۇل.

پەرىشتىلەردەك: "يا رەببىم! بىز سەن ئۆگەتكەندىن باشقىنى بىلمەيمىز" دېگەن.

بالا، دادا ۋە جۇھاننىڭ ھېكايىسى

ئادەملەر كۆتۈرۈپ كېتىۋاتقان تاۋۇتنىڭ ئالدىدا بىر كىچىك بالا زار-زار يىغلاپ مېڭىپتۇ. بالىنىڭ كۆزلىرىدىن بۆلۈڭلەپ ئېقىۋاتقان ياشلارغا قاراپ، ئادەملەرنىڭ ئىچى ئاغرىپتۇ. بالا يىغىسىدا مۇنداق دەپ نىدا قىپتۇ:

"ئەي جېنىم دادا! يەرنىڭ ئاستىغا كىرىدىغان بولدۇڭغۇ دادا. جېنىم دادا! ياتىدىغان يېرىڭ شۇنچىلىك تار، شۇنچىلىك خاراب. ياتىدىغان يېرىڭ داق يەر، بېشىڭدا خام كېسەك. كېچىلىرى چىراق يوق، كۈندۈزلىرى يا نان يا تاماق يوق. ئۇ يەردە يا بىر ئىشىك يا بىر تام يوق. ياكى بىر ياردەمچى قوشنىڭ يوق. ئۇ يەردە سېنىڭ رەڭگى-روھىڭ ساماندىك ساغرىپ كېتىدىغان بولدى". قەبرىنىڭ ئالامەتلىرىنى مۇشۇنداق ساناپ تۇرۇپ يىغلاۋاتقان بالىنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كېتىپتۇ.

مانا مۇشۇ چاغدا جۇھا (نەسىردىن خوجىغا ئوخشاش ئەرەپ رىۋايەتلىرىدىكى بىرسى) بالىنىڭ دادىسىغا مۇنداق دەپتۇ "ئەمدى بۇ يەر بىزنىڭ غەمخانىمىزدۇر" دادىسى، جۇھاغا مۇنداق دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ: "ئەخمەقلىق قىلما"

جۇھا: "بۇ ئالامەتلەر يېتەرلىك ئەمەسمۇ؟ بىر-بىرلەپ سانىغان بۇ ئالامەتلەر شۈبھىسىز، چوقۇم بىزنىڭ ماكانىمىزغا ئائىت. يا بىر بورا يوق، يا چىراق، يا تاماق. ھەم تۈزۈكرەك ئىشىكى، تورۇسى، تېمىمۇ يوق" دەپتۇ.

چۈنكى ئۇلار بۇ ھېكمەتلىك سۆزلەرنى بىلمەيتتى:

ئۆزلىرىدە ئەنە ئاشۇنداق يۈزلەرچە ئالامەتلەر تۇرسىمۇ، ھەددىدىن ئاشقانلار، ئۇلارنى قانداقمۇ كۆرەلسۇن؟

كۆڭۈلدە قۇياشنىڭ نۇرى چاقنىمىغانلارنىڭ ئۆيلىرى تار، ئىشىكلىرى ئېچىلمايدۇ.

نۇر ئالمىدە ھەقىنىڭ قۇياشى بىر كۆڭۈل ئۆيىنى يورۇتالماسمۇ؟

سەن يۈسۈف بولدۇڭ، ئەي كۆكتىكى قۇياش! قۇدۇقتىن، زىنداندىن چىق.
جامالىڭنى كۆرسەت.

يۇنۇس بېلىقنىڭ قورسىقىدا ئىزتىراپ چەكتى. ئۇنى پەقەت ھەققە بولغان
سېغىنىشى قۇتقۇزدى. بېلىقنىڭ ئىچىدە ھەققە سېغىنمىغان بولسا، ئۇ يەردە
قىيامەتكىچىلىك مەھبۇس بولغان بولاتتى.

كىم تەڭرىنى كۆرسە ئۇنىڭغا يۈزلىنىدۇ. دېڭىز كۆرگەن بېلىققا ئايلىنىدۇ.

بۇ جاھان دېڭىز، بەدەن بولسا بېلىق. بۇ دېڭىز جان بېلىقى بىلەن تولغان.

سېغىنىشلىرىڭ، تەڭرىگە بولغان مەدھىيەلىرىڭنىڭ روھى بولسا سەۋر دۇر.
سەۋرنىڭ ئۆزى تەڭرىگە بولغان سېغىنىشنىڭ ئىپادىسى دۇر. شۇڭا سەۋر قىلىشنى
بىل.

سەۋر نىجاتلىقنىڭ ئاچقۇچىدۇر.

سەۋر سىرات يولىدەك ئىنسانلارنى جەننەتكە ئاپىرىدۇ.

بېشىڭ ئاسمانغا تاقاشسىمۇ، ئاتلىرىڭنى ھەر ۋاقىت تۆۋەنگە چاپتۇر.

تىلەمچى ھەر ۋاقىت دەرت-پەرياد قىلىپ ئاھ ئۇرسىمۇ، سەن ئۇنىڭغا ئىچ
ئاغرىتىپ ئاھ ئۇرما. ھەممىسى نان ئۈچۈندۇر.

بەدەۋى بىلەن پەيلاسوپ

بىر بەدەۋى ئىچى لىق تولدۇرۇلغان خورجۇننى تۈگىسىگە ئارتىپتۇ ۋە ئۆزى
ئۈستىدە ئولتۇرۇپ يولغا چىقىپتۇ. يولدا ئۇنىڭغا ناھايىتى مۇلايىم، ئەدەپلىك،
پىيادە بىر كىشى قۇچراپتۇ. بۇ كىشى شۇ زاماننىڭ دانىشمەنلىرىدىن بىرى
ئىكەن. بۇ دانىشمەن بىلەن بەدەۋىنىڭ يولسىمۇ بىر ئىكەن.

دانىشمەن بەدەۋىدىن سوراپتۇ:

– يول ئۇزاق، ئازراق مۇڭدېشىپ ماڭايلى. سەن يۇرتۇڭ ۋە تۆڭگە نېمىلەرنى

ئارتىپ كېتىۋاتقىنىڭ توغرىسىدا بىر ئاز سۆزلە. سەن ئۈستىدە ئولتۇرۇۋالغان خۇرجۇننىڭ ئىچىدە نېمە بارلىقىغا قىزىقىپ قالدىم. بۇ خۇرجۇننىڭ ئىچىدە زادى نېمە بار؟

بەدەۋى بۇ ئۇشتۇمتۇت سورىغان سوئالغا:

— بۇ خۇرجۇننىڭ بىر تەرىپىدە بۇغداي بار، يەنە بىر تەرىپىدە قۇمدىن باشقا نەرسە يوق.

— بۇ خۇرجۇننىڭ ئىچىگە قۇم قاچىلىشىڭنىڭ سەۋەبى زادى نېمە؟

— تەڭپۇڭلۇقنى ساقلاش ئۈچۈن.

بۇ جاۋابنى ئاڭلاپ، ھەيران قالغان دانىشمەن:

— بۇنداق بىر تەرىپىگە قۇم قاچىلاپ يۈرگۈچە، ئاۋۇ بۇغداينى تەڭ ئىككىگە بۆلۈپ، خۇرجۇننىڭ ئىككى خالتىسىغا ئوخشاشلا بۇغداي قاچىلىساڭ تېخىمۇ ياخشى بولىمىدۇ. بۇنداق قىلغاندا ھەم يۈكۈڭ ئازلايدۇ، ھەم تۈگىمۇ راھەت ماڭىدۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان بەدەۋى ئەرەب:

"ئاپىرىن! كۆزۈڭ ئۆتكۈر، ئەقلىڭ زىيادە ئىكەن. لېكىن پىيادە ۋە يالغۇز قاپسەن" دەپ پەيلاسوپقا ئىچ ئاغرىتقاندا ك بويىتۇ ۋە ئۆز ئىچىدە ئۇ كىشىنى تۈگىسىگە مىندۈرۈۋېلىشنى ئويلاپ:

— سەنمۇ ماڭا ئۆز ئەھۋالىڭنى ئېيتقىن. بۇنداق ھازىر جاۋاب، ئاقىلانە پىكرىڭگە قارىغاندا سەن پادىشاھمۇ ياكى ۋەزىرمۇ؟ راست گەپنى قىلساڭ، — دەپ سوراپتۇ.

دانىشمەن: — مەن يا سۇلتان يا ۋەزىر ئەمەسمەن. قاراپ باق ئۈستى-بېشىمغا. ھالىم، تۇرقۇمنى كۆرۈپ تۇرۇپسەن.

— ئۇنداقتا قانچە تۇياق ئۆكۈز، تۆگەڭ بار زادى؟

دانىشمەن: "ئۇمۇ يوق، بۇمۇ يوق. كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما" دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. بۇ جاۋابنى ئاڭلىغان بەدەۋى يەنە جىم تۇرماي مۇنداق سوئال سوراپتۇ:

“ئۇنداقتا دۇكانلىرىڭدا قانداق ماللار بار؟”

دانىشمەن: “مەندە دۇكانىمۇ يوق، ئۆيۈمۇ يوق”

بۇ جاۋابنى ئاڭلاپ، قانائەتلىنمىگەن بەدەۋى يەنە سورايتۇ: “ئۇنداقتا پۇلۇڭدىن سۆز ئاچايلى. چۈنكى سەن مۇشۇ زاماننىڭ تەلەپلىك بايلىرىدەك قىلىسەن. سەن ھەم ئەقىللىق ھەم بىلىملىك بىرسى.”

بۇ ئۇزۇلمەي سورالغان سوئاللاردىن زېرىككەن دانىشمەن دەپتۇ:

– ئەي بەدەۋى، پۇل تۇرماق، ئاخىرلىققا يەيدىغان بىر نەرسىمۇ يوق مەندە. يالاڭ-ئايلاق يۈرۈيدىغان، نەرسە-كېرەكلىرىم يوق بىر ئادەممەن. كىم بىر بۇردا نان بەرسە شۇ يەردە مەن.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئەرەب دەپتۇ: “يېنىمدىن يىراقراق ماڭ. پېشانەڭ تەتۈر بىر نېمە ئىكەنسەن. پېشكەنلىك ماڭمۇ يۇقىمسۇن. مەندىن نېرى تۇر. مەن بۇياققا ماڭمەن، سەن ئۇ ياققا ماڭ. ئەگەر سەن بۇياققا ماڭساڭ، مەن ئۇياققا ماڭمەن. بۇ بۇغداي قاچىلانغان خۇرجۇننى قۇم بىلەن تەڭشەش، سېنىڭدەك دانىشمەن بولغاندىن ماڭ ئەۋزەل.”

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان دانىشمەن بەدەۋىدىن يولنى ئايرىپ باشقا تەرەپكە مېڭىپتۇ ۋە مۇنداق ھېكمەتلىك سۆزلەرنى ئويلاپتۇ:

پىكىر دېگەن ئىنساننى بىر يولغا باشلايدۇ.

ئەي ھېچبىر نەرسىسى بولمىغانلار! كۆڭۈل ئىگىلىرى بىلەن بىللە بولغاندا شۈبھىگە چۈشمەسلىك كېرەك.

كامىل كىشىلەرنىڭ ئالدىدا ئەدەپسىزلىك قىلساڭ، ۋۇجۇدۇڭ شەھۋەت ئوتىغا ئوتۇن بولىدۇ.

ھەقىقەت نۇرى بىلەن يورۇمىغانلار ئۆزىنى ئەمالارغا چىرايلىق دەپ تونۇشتۇرىدۇ.

كۆزنىڭ نۇرى مۇھەببەتنى ئاشۇرىدۇ. مۇھەببەت كۆز كۆرگەن نەرسىنى تېخىمۇ پەيزى قىلىدۇ.

دۇرۇسلۇق، ھېس-تۇيغۇلارنى ئويغىتىدۇ. ۋىسال ئىشتىياقى ھېسلارغا مايىل بولىدۇ.

بىر قوي دەرياغا ئۆزىنى ئاتسا، ئارقىدىن بارلىق قويلار ئۆزىنى دەرياغا ئاتىدۇ.

تۇيغۇلار تۇيغۇغا خىزمەت قىلسا، كۆكلەرمۇ يولۇڭغا قارايدۇ.

بەدەن ئاشكارا، روھ يوشۇرۇن بولىدۇ. بەدەن چاپاننىڭ يېڭىدۇر. روھ يەڭنىڭ ئىچىدىكى قولىدۇر.

ھەرىكەت قىلغانلىقىغا قاراپ مەن ھايات دەيسەن. بىراق ئەقلىڭگە دائىر بىر ئېنىق بىر ھۆكۈم بېرەلمەيسەن. ئىش-ھەرىكەتلىرىڭنى ئوبدان ئويلىمىغىچە مەسۇم ياكى ئالتۇنمۇ بىلەلمەيسەن.

كىمىنىڭ ئاقىلانە پىكىر ۋە ياخشى ئىش قىلغانلىقىنى كۆرسەڭ، ئۇنىڭدا ساپ بىر ئەقىلنىڭ بارلىقىنى بايقايسەن.

بىر ئادەم يىراقنى كۆرەلمىسە، شاختىن-شاخقا قوندىغان بىر تەنتەك بولسا، ئۇ توپىغا مىلىنىپ ياشايدىغان چاشقانغا ئوخشايدۇ. پەقەت چاشقاننىڭ ياشايدىغان يېرى يەردۇر. چاشقان پەقەتلا يەرنىڭ ئاستىدىكى يولنى ئوبدان بىلىدۇ. چاشقاننىڭ يەيدىغىنىمۇ شۇ يامان-تۈسكى نەرسىلەردۇر. چۈنكى ئۇنىڭ يەيدىغىنى ئەقلىگە چۈشلۈقتۇر.

ھەق ھەركىمنىڭ ئېھتىياجىغا كۆرە بەرگەن.

شەيخنى قارىلىغۇچى

بىر ئادەم شەيخنى قارىلاپ دەپتۇ: – ئۇ يامان بىر ئادەم، ئۇنىڭ تۇتقان يولى توغرا ئەمەس. ئۇ ئىككى يۈزلىمىچى دائىم ھاراق ئىچىدۇ. بۇنداق بىر ئادەم قانداقمۇ مۇرىتلارنى ياخشى يولغا باشلىيالىسۇن؟

شەيخنى قارىلاشقا چىداپ تۇرالمىغان، بىر ئاق كۆڭۈل ئادەم رەددىيە بېرىپ:

”ھەددىڭدىن ئاشما. ياخشى كىشىلەرنى بۇنداق قارىلىساڭ تەڭرىمۇ راۋا كۆرمەيدۇ. ئۇ شەيخ ئۇنداق ئىللەتلەردىن يىراق. ھەق ئەھلىگە بۇنداق بۆھتان چاپلىما. بۇ نىيىتىڭدىن يان، ھەددىڭنى بىل. ئەي ئايىنىڭ پارقىراق يۈزىدىن ئەيىب ئىزدىگەن، جەننەتتە تىكەنلىك بولامدۇ؟ ئەگەر سېنىڭدەكلەرگە جەننەتنى ماكان قىلىپ بەرسىمۇ، يەنىلا ئۇ يەردىن تىكەنلىك ئىزدەيسەن. ئۇ يەردە سېنىڭدىن باشقا تىكەن يوق.“ دەپتۇ ۋە يەنە مۇنداق نەسىھەت قىپتۇ:

– كاجلىق قىلما. شەمشەردەك قىلىچنىڭ بىسىدىن قولۇڭنى تارت. شاھ بىلەن ئۇرۇشما. دېڭىزنى پاسكىنا دېگەن دېڭىز يېنىدىكى كۆلچەك بىر دولقۇن بىلەن يوق بولىدۇ. نادانلىق پاتىقىدىن قۇتۇل. پاتقاققا پېتىپ قالغان ئېشەكمۇ، ئۆزى يالغۇز بۇ يەردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن تىرىشىدۇ. ئىلىمدىن باشقا ھەقىتى تونۇتقۇچى يوق. بىزدىكى روھ ھايۋان روھىدىن بەكمۇ ئۈستۈن. چۈنكى بىز ئىلىم بىلەن تەبىئەتنىڭ سىرلىرىنى ئاچىمىز.“

شەيخگە قارا چاپلىغان ئادەم، شەيخنى ئاقلىغان ۋە ئۆزىگە سەمىمى نەسىھەت قىلغان ئادەمنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ قايىل بولماپتۇ ۋە يەنە كاجلىق قىلىپ دەپتۇ:

– شەيخنى بىر مەجلىستە ناھايىتى ئەدەبىسىز ھالدا كۆردۈم. ئۇنىڭ ئىبادەت قىلىدىغان تۇرقى يوق. تەقى-تۇرقى ئۇنىڭغا ماس كەلمەيتتى. ئەگەر ئىشەنمىسەڭ بۈگۈن كېچە مەن بىلەن ئۇ يەرگە كەل. شەيخنىڭ ناچارلىقىنى شۇ يەردە ئۆز كۆزۈڭ بىلەن كۆر.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئاق كۆڭۈل ئادەم ئۇ تۆھمەتخور بىلەن بىرگە شۇ كېچە ناھايىتى يوشۇرۇن ھالدا شەيخ بار مەجلىس خانىنىڭ دېرىزە تۈۋىگە كەپتۇ ۋە قۇلاقلىرىنى دىڭ تۇتۇپ، مەجلىس خانىنىڭ ئىچىدىكى شەيخنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپتۇ.

شەيخ دەپتۇ: ”يوشۇرۇن پاسىقلىق قىلغان، ھاراق ئىچكەنلەر بولسا كۈندۈزى ياخشى مۇئمىن بولۇۋېلىپ، كەچلىرى تەڭرىگە ئاسىيلىق قىلماقتا. كۈندۈزلىرى ئۆزىنى گۇناھلاردىن پاك تۇتقانلارنىڭ، كەچلىرى قوللىرىدا ھاراق بىلەن لىق تولغان مانا مۇشۇنداق قەدەھلەر بار.“

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغاچ شەيخنىڭ قولىدا تۇتۇۋالغان قەدەھنى كۆرگەن قارا كۆڭۈل پىتىنخور ئادەم ۋارقىراپ تۇرۇپ:

"ئەي شەيخ! ھەممە سىرىڭ ئوتتۇرىغا چىقتى. سەن دائىم بىزگە ھاراق قەدەھلىرىدە شەيتاننىڭ ئاياق ئىزى بار دەيتتىڭ." دەپتۇ ۋە يېنىدىكى ئادەمگە مەغرۇرلىنىپ قاراپتۇ.

بۇ ئۇشتۇمتۇت ئاڭلانغان سۆزلەردىن تەئەججۇپلەنگەن شەيخ:

– قەدەھلىرىم شۇنداق لىق تولدۇرۇلغانكى، بىر تال كىچىك ياپراقنىڭ يېتىشىمۇ مۇمكىن ئەمەس.

– بۇ سۆزلىرىمدە زەررىچىلىكمۇ ھىلە يوق. خاتا سۆزلەردىن ھەركىم ساقلىنىشى كېرەك. بۇ قولۇمدىكى قەدەھ سەن ئويلانغاندەك ئۇنداق قەدەھ ۋە ھاراق ئەمەس. بۇنداق بىر ئەيىب مەندە يوق. بۇ قەدەھ مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدۇر. بۇنىڭغا شەيتاننىڭ سۈيۈكى سىغماس. ئەي ئايىغى چۈرۈپ كەتكەن پىتىنخور! بۇنىڭغا قارا، بۇ يا قەدەھ ئەمەس، ياكى ھاراق.

شەيخكە قارا چاپلىغان ئادەم، شەيخنىڭ قولىدىكى قاچا ئىچىگە بال تولدۇرۇلغانلىقىنى كۆرۈپ، ناھايىتى ئىزا ئىچىدە قاپتۇ. مانا مۇشۇ چاغدا شەيخ ئۆز مۇرىتلىرىنىڭ بىرىگە:

"ماڭ، نەدىن بولسىمۇ ماڭا شاراپ تېپىپ ئەكەل. چۈنكى كېسەل سەۋەبىدىن بۇنىڭغا ئېھتىياجىم بار. بۇ كۆڭۈلسىز ئەھۋالدىن بىئارام بولدۇم. پەقەت زۆرۈر بولغان ئەھۋال ئاستىدا پاسكىنا نەرسىلەر پاكىز ھېسابلىنىدۇ. ئىنكار قىلغۇچى ئىنكارى بىلەن جايىنى تاپسۇن" دەپتۇ.

مۇرت بولسا مەيخانغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. مەيخانغا بېرىپ، دۇكاندار بىلەن بارلىق كۈپلەرنىڭ ئىچىگە قاراپتۇ. لېكىن بىر تامچىمۇ ھاراق تاپالماپتۇ. پۈتۈن كۈپلەرنىڭ ئىچىدە لىق بال تولدۇرۇلغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن بارلىق يولدىن ئازغان ھاراقكەشلەر "بۇ نېمە ئەھۋال؟ بۇ نېمە كارامەت؟ بۇ كۈپلەردىكى شاراپلار نەگە كەتتى؟" دەپ ياقىلىرىنى تۇتۇشۇپ ھەيران قېلىشىپتۇ ۋە دات-پەرياد قىلىپ شەيخنىڭ دەرگاھىغا قاراپ يول ئاپتۇ ۋە شەيخنىڭ يېنىغا كېلىپ دەپتۇ:

– ئەي ھۆرمەتلىك شەيخ! مەيخانغا ئەلچىڭ كەلدى. ئەلچىنىڭ كېلىشى بىلەن بارلىق ھاراقلار بال بولۇپ كەتتى. پۈتۈن يامانلىقنىڭ بېشى ياخشىغا

ئۆزگەردى. پۈتۈن يامانلىقنىڭ ئىچىدە تۇرغان بىزگە توغرا بولغاننى سەن
كۆرسەتتىڭ، - دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ياخشى كىشىلەرنى قارىلىما، خاتالىقلىرى بار بولغان تەقدىرىدىمۇ ئەي تۇپراقتا
قالغان قۇش! قىزىل دېڭىز پاسكىنىچلىقتىن قورقۇپمۇ؟

ئىبراھىمغا ئوت زىيان سالالمايدۇ. پەقەت نەمرۇدقا مەنسۇپ بولغانلار
ئوتتىن قورقسۇن.

يول باشلىغۇچى، يولۇچىنىڭ چۆلدە ئېزىپ قالماسلىقى ئۈچۈن لازىم.
مەنزىلىگە يەتكەنلەرگە يول ۋە يولباشلىغۇچى كېرەك ئەمەس. بۇلارنىڭ كۆز ۋە
يۈزلىرىدىن نۇر يېغىپ تۇرىدۇ.

دادىنىڭ ئۆزى پەزىلەت ۋە ئىلىم ئىگىسى بولسىمۇ، بوۋاق بالىسىغا كىچىك
بالىلاردەك قىلىقلارنى قىلىدۇ.

ئوت، ھەر ۋاقىت سۇدىن قورقۇپ ياشايدۇ. ئوت، سۇنى مەڭگۈ يېگەلمەيدۇ.

ياخشىلارغا ھەسەت قىلما، بولمىسا شەيتان يولدىشىڭ بولىدۇ.

ۋەلى ئۈچۈن زەھەر بال، پانزەھەر بولىدۇ. ھەسەتخورغا بال زەھەر بولىدۇ.

تەڭرىنىڭ ئېھسانى بىلەن ئوت ئىبراھىمغا نۇر بولۇر.

ئەبابىل قۇشلىرىغا ياردەم قىلغان تەڭرىنىڭ قۇدرىتىدۇر. بولمىسا قۇش
قانداقمۇ پىللارنى يېگەلسۇن.

ئۆزۈڭنى بىل

بىر تەكەببۇر چاشقان بىر تۆگىنىڭ چۇلۇۋۇرىنى قولىدا تۇتۇپ تۇرۇپ دەپتۇ:
نېمە تۇرسەن، تېز ماڭ!

تۆگە، ئۆزى يۇۋاش بىر ھايۋان بولغاچقا مېڭىشقا باشلاپتۇ. تۆگىنىڭ بۇ
ئىتائەتمەن ھالىنى كۆرگەن چاشقان تېخىمۇ مەغرۇرلىنىپ، ئۆزىنى پالۋان دەپ ھېس

قىلىشقا باشلاپتۇ. تۆگىمۇ چاشقاننىڭ بۇ ھاكاۋۇرلىقىنى كۆرۈپ ئىچىدە: "سەۋر قىل، ھازىرلا نېمە بولىدىغانلىقىنى كۆرسەن" دېگەنلەرنى ئويلاپ مېڭىپتۇ. بىر ھازا ماڭغاندىن كېيىن ناھايىتى چوڭ بىر دەريا بويىغا يىتىپ كەپتۇ. بۇ دەريانىڭ سۇلىرى شۇنداق ئۇلۇغ بولۇپ، پەقەت پىللا ئاران ئۆتەلەيدىكەن. چاشقان بۇ دەريانى كۆرۈپ تۇرۇپلا قاپتۇ. بېشى قاتقان چاشقاننىڭ ھالىنى كۆرگەن تۆگە دەپتۇ:

"ئەي مەنمەنچى دوستۇم! نېمىگە تۇردۇڭ، نېمىگە ھاڭۋېقىپ قالدىڭ؟ ھىممەت ئايىقلىرىڭ بىلەن يىگىتتەك دەرياغا ماڭ! سەن يولباشچىم، ئۆلگەم. ئارقىدا قالما، قېنى تېز-تېز ماڭ"

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان چاشقان دەپتۇ: "كۆرمىدىڭمۇ، دەريا سۈيىنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى. ئەي سەپەرداش! سۇغا چۆكۈپ ئۆلۈپ كېتىشتىن قورقىمەن." تۆگە: "قېنى مەن سۇنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى كۆرۈپ باقاي" دەپتۇ - دە، سۇغا قاراپ مېڭىپتۇ ۋە مۇنداق دەپتۇ: "سۇ تىزىمغىلا كەلدى، ئەي چاشقان! نېمىدىن قورتۇڭ؟ ئەقلى-ھوشۇڭنى يوقىتىپلا قويدۇڭ"

چاشقان مۇنداق دەپتۇ: "ماڭا ئەجدىھادەك كۆرۈنگەن نەرسە، ساڭا چۈمۈلىدەك كۆرىنىدۇ. ئىككى تىز ئارىسىدىكى پەرق ئېنىقلا كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ. ئەگەر سۇ سېنىڭ تىزىڭغا كەلگەن بولسا، مېنىڭ بويۇمدىن يۈز گەز ئاشىدۇ" تۆگە: "دېمەك شۇنداق ئىكەن بۇندىن كېيىن مېنىڭ ئالدىمدا ئەدەبىسىزلىك قىلما. بولمىسا سەن تەس كۈندە قالسىەن. ئۆزەڭدەك ئاشۇ چاشقانلار ئالدىدا ھاكاۋۇرلىقىنى قىل. سېنىڭ بىلەن مېنىڭ ئارامدا ھېچقانداق مۇناسىۋەت يوق" - دەپتۇ.

تۆگىنىڭ بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان چاشقان:

- تۆۋە قىلدىم. خۇدا ھەققى بۇ سۇدىن ئۆتۈش ئۈچۈن بىر يول كۆرسەتسەڭچۇ.

تۆگە: "قېنى دۈمبەمگە سەكرەپ چىق. سۇدىن سېنى ئۆزەم ئۆتكۈزمەن. سېنىڭدەكتىن كۈرمىگى بولسىمۇ ئەندىشە قىلمايمەن" دەپتۇ ۋە سۇغا كېچىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

پادىشاھ بولمىساڭ ئاددى بىرسى بول، كېمىچىگە قىرغاقتىن قارا.

ئۇستا بولماي تۇرۇپ دۇكان ئايرىما.

ھۈنرىڭ بولمىسا مەدىكارلىق قىل. تاۋار-دۇردۇنۇڭ بولمىسا، ياماقلىق
چەكمەن كەيگەن.

ئەگەر يامان خۇي ۋاز كېچىلمەس ئادەتكە ئايلىنىپ قالسا، نەسىھەت
قىلغانغىمۇ ئاچچىقلايسەن.

شەيتان، كىبىر ۋە شۆھرەتنى ئۆزىگە خۇي قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئادەمنى
ئۆزىدىن تۆۋەن كۆردى.

چوڭچىلىق روھقا زەھەردۇر.

ئەگەر سەن يوقلۇقنىڭ پانزەھرىدىن نېسىپلەنگەن بولساڭ، يىلان بىلەن
تولغان تاغدا بولساڭمۇ قورقما. چۈنكى سەن زەھەرلەنمەيسەن، ئىچىڭدە
پانزەھەر بار.

چوڭچىلىق شەيتان بىلەن يولداش. ئۇنىڭ بىلەن پىكىرداش بولساڭ، ئۇ
سېنىڭ بېشىڭغا چىقىدۇ.

يامان خۇينى ئۆزىگە يۇقتۇرمىغان ئادەم، زىتىغا تېگىدىغان بىر ئىش بولسىمۇ
تېرىكمەيدۇ. بەلكى ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈپ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىدۇ.

تۆھمەتكە قالغان دەرۋىش

بىر كېمىگە بىر ئاق كۆڭۈل دەرۋىش چىقىپتۇ. دەرۋىش باشقىلار بىلەن ھېچ
كارى بولماي، ئۆز خىيالىنى قىلىپ ئولتۇرۇپتۇ، كېيىن ئۇيقۇغا غەرق بوپتۇ. مانا
مۇشۇ چاغدا كېمىدىكى بىر سېنىڭ بىر كېسەك ئالتۇنى يۈتۈپ كېتىپتۇ. شۇنىڭ
بىلەن كېمىدىكى پۈتۈن يولۇچىلارنىڭ يانلىرىنى ۋە يۈك-تاقلرىنى ئاڭتۇرۇپتۇ.
ئالتۇننى يۈتتۈرۈپ قويغان كىشى، بۇ ئىشلاردىن ھېچ خەۋەرسىز بەھۇزۇر
ئۇخلاۋاتقان دەرۋىشنىڭ يېنىغا كەپتۇ ۋە دەرۋىشنىڭ يانلىرىنى ئاڭتۇرماقچى
بولۇپ، ئويغىتىپ دەپتۇ:

– كېمىدە ئالتۇن يوقاپ كەتتى. باشقىلارنى ئاختۇردۇق، ئەمدى سېنىمۇ ئاختۇرۇشىمىز كېرەك. شۇڭا چاپانلىرىڭنى يەش. بىز سېنىڭدىنمۇ گۇمانلىنىۋاتىمىز. بەلكى گۇمانىمىز توغرىمۇ تېخى.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ ھاڭ-تاڭ بولغان دەرۋىش مۇنداق دۇئا قىپتۇ:

– يا رەببىم! بۇ گۇمانخورلار مەندەك بىر ئاجىز بەندەڭگە تۆھمەت قىلىۋاتىدۇ. سەن مېنى بۇ تۆھمەتتىن قۇتقۇزغىن.

بۇ ئۇشتۇمتۇت قىلىنغان تۆھمەت ۋە ئۇچرىغان ھاقارەتتىن كۆڭلى لەختە- لەختە بولغان دەرۋىشنىڭ دەرلىرىدىن تەسىرلەنگەن دېڭىز ئاستىدىكى بېلىقلارنىڭ ھەممىسى چەكسىز دېڭىزنىڭ كۈپكۆك يۈزىدە ئېغىزلىرىدا قىممەت باھالىق ئۈنچىلەرنى چىشلىگەن ھالدا پەيدا بوپتۇ. مىڭلىغان بېلىقلارنىڭ ھەر بىرىنىڭ ئاغزىدا بىردىن ۋاللىداپ تۇرغان بۇ ئۈنچىلەر شۇنداق بىر ئۈنچىكى، ھەر بىرى بىر شەھەرنى سېتىۋالغۇدەك قىممەت باھالىق ئۈنچىلەردىن ئىكەن. بۇ كارامەت پەقەت ئۇلۇغ تەڭرىنىڭ قۇدرىتىدىن، ئېھسانىدىن بولغان ئىكەن. مانا بۇ كارامەتنى كۆرۈپ، ھەيران بولۇپ ئېغىزلىرىنى ئېچىپ قالغان كېمىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى بىر تەرەپتىن دېڭىزدىكى ئۈنچە چىشلەپ تۇرغان سانسىزلىغان بېلىقلارغا قارىسا يەنە بىر تەرەپتىن ئەر-ش-ئەلانى تەخت قىلىپ ئولتۇرغان، يۈزىدە نۇر يېغىپ تۇرغان دەرۋىشكە قاراپ ھاڭۋېقىپلا قاپتۇ. دەل مۇشۇ چاغدا دەرۋىش كېمىدىكىلەرنىڭ ئالدىغا ۋال-ۋۇل قىلىپ كۆزنى قاماشتۇرىدىغان بىرنەچچە تال ئۈنچىنى ئېتىپتۇ ۋە مۇنداق خىتاب قىپتۇ:

“كېمە سىزنىڭ، تەڭرى مېنىڭ بولسۇن. ئەمما، بىر ئوغرى سىلەرگە يولداش بولمىسۇن. بۇ ئارىمىزدىكى پەرقنىڭ زىيىنىنى ھەر بىرىڭلار تارتىسىلەر. مەن كۆپچىلىكتىن ئايرىم تۇرۇش ئارقىلىق ھەققە دوست بولدۇم. ھەق ماڭا ئوغرى دەپ تۆھمەت قىلمايدۇ. ئەمما، بەزى نىيىتى قارىلار بۇلاردىن بىئارام بولىدۇ”

دەرۋىشنىڭ بۇ ئورۇنلۇق سۆزلىرىنى ئاڭلىغان كېمىدىكى كىشىلەر سوراپتۇ:

– بۇنداق بىر يۈكسەك مەرتىۋىنى ساڭا نېمە ئۈچۈن بەردى؟

بۇ سوئالغا دەرۋىش شۇ جاۋاپنى بېرىپتۇ:

– كەمبەغلەرنى ھېچ بىر ۋاقىت ئەيىپلىمىدىم. تۆھمەت قىلمىدىم. ئۇلارغا

ئۆچمەنلىك قىلمىدىم. كىچىككەنە ئىشلار ئۈچۈن ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىگە ئازار بەرمىدىم. كەمبەغەللەرنى يوقسۇل دەپ قارىما، ئۇلارنىڭ يوقسۇللىقى ئۇلارنىڭ بەختىدۇر ۋە تەڭرىنىڭ ئىلتىپاتىدۇر. ئۇلارغا تۆھمەت قىلماسلىق كېرەك. ئەسلى گۇناھكار ئەقىل بولماستىن بەلكى، نەپسانىيەتچىلىكتۇر. تۆھمەتكە ئۇچرىغان پەقەت ھېستۇر، لاتاپەتلىك نۇر ئەمەس. بالا نەپسىڭنى قىلىچ بىلەن چاپ. ئۇنىڭغا دەلىل كۆرسىتىپ ئاۋارە بولما، بەربىر چۈشەنمەيدۇ. ئۇنىڭ جاجىسىنى قىلىچلا بېرىدۇ. نەپسانىيەتچىلەر بىر مۆجىزە كۆرسە، شۇ زامان ئۇنىڭ ھەق تەرىپىدىن بولغانلىقىنى قوبۇل قىلىدۇ. ئەمما، ئازراق ۋاقىتتىن كېيىن ئۇنى بىر "خىيال" دەپ بىلىدۇ ۋە "ئۇ كۆرۈنگەن نەرسە، ھەقىقەت بولسا ئىدى، كېچە - كۈندۈز ھېچ كۆزىمىزدىن غايىپ بولۇپ كەتمەيتتى" دەپ تۇرۇۋالىدۇ. بۇنى ئەقىل ئىگىلىرى چۈشەنەلەيدۇ. ھەي ئوغرى ۋە تۆھمەتخورلار! "بىزنىڭ ئۈستىمىزدىن كۆپ سۆزلەپ كەتتىڭ" دەپ قالماڭلار. مەن پەقەت يۈزدىن بىرىنى سۆزلىدىم. سۆزلىگەنلىرىم پەقەت دېڭىزنىڭ بىر تامچىسىدۇر.

سوپىلارنىڭ ئەرزى

بىر دەرگاھتىكى سوپىلار، ئارىسىدىكى بىر دەرۋىش ئۈستىدىن ئەرز قىلىپ، شەيخنىڭ ئالدىغا كىرىپتۇ. شەيخكە ئۆز ئەرزلىرىنى بايان قىلىپ دەپتۇ:

– ئارىمىزدىكى بىر دەرۋىش توغرىسىدا سىلەنىڭ ئالدىلىرىغا ئەرز قىلىپ كەلدۇق. بىزنىڭ ئەرزىمىزگە قۇلاق سالغايلا مۇھتەرەم شەيخ .

شەيخ : "قەي دەرۋىشلەر! شىكايىتىڭلار زادى نېمە؟"

ئەرز قىلىپ كىرگەن دەرۋىشلەرگە ۋاكالىتەن ئارىسىدىن بىرى:

– بۇ دەرۋىشنىڭ ناھايىتى ناچار ئۈچ خۇبى بار. بىرىنچىسى، قۇمدەك كۆپ گەپ قىلىدۇ. ئىككىنچىسى كۆپ تاماق يەيدۇ. ئۈچۈنچىسى كۆپ ئۇخلايدۇ. ئەي خىسلەتلىك شەيخىم بىزگە ياردەم قىلسىلا.

بۇ سۆزلەرنى ئەستايىدىللىق بىلەن ئاڭلىغان شەيخ دەرۋىشكە قاراپ تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ: "ئوتتۇرا يولنى تۇت. ھەرۋاقىت ھەرقانداق ئىشتا مۆتىدىل بول!

ئىشلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى ئوتتۇرا ھال بولغىنى.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان دەرۋىش ئۆز ھالىدىن ئازراق سۆز ئېچىپتۇ ۋە سەۋەبلىرىنى كۆرسىتىپ ئۆزىنى ئاقلىماقچى بوپتۇ ھەم بەزى سوئاللارنىمۇ سوراپتۇ.

شەيخ دەرۋىشنىڭ كۆرسەتكەن سەۋەبلىرىنى ئالدىرىماي چۈشىنىشلىك قىلىپ، بىر - بىرلەپ رەت قىپتۇ. سوئاللارغا قانائەتلىك جاۋاپ بېرىپتۇ ۋە يەنە دەپتۇ:

— ئوتتۇرا يول تۇتۇش ھېكمەتتۇر. بىراق ئوتتۇرا ھال بولۇش نىسبەتكە قاراپ بولىدۇ. تۆگىگە تېپىز تۇيۇلغان سۇ، چاشقانغا نىسبەتەن دېڭىزدەك چوڭقۇر بىلىنىدۇ. ئەگەر بىرسىنىڭ تۆت نان يېگۈسى بار بولسا، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىككى ياكى ئۈچ نان مۇۋاپىق بولىدۇ. ئەگەر ئۇ تۆت ناننى بىراقلا يەۋەتسە ئۇ ھالدا بۇ مۇۋاپىق بولماي بەلكى ئاچ كۆزلۈك بولۇپ، ئۆز نەپسىنىڭ قولى بولغان بولىدۇ. ئىشلار ئادەمگە قاراپ بولىدۇ. بىرسى مەككىگە پىيادە كەتسە، بىرسى مەھەللىسىدىكى مەسچىتنى يىراق دەپ قاخشىيدۇ. بىرلىرى ياخشىلىق يولىدا قۇربان بولسا، يەنە بىرلىرى ناننىڭ دەرىدە بىر - بىرلىرى بىلەن جېدەل قىلىدۇ. شۇڭا باش ۋە ئاخىرى بولمىغان نەرسىنىڭ ئوتتۇرا ھالى بولمايدۇ. چەكسىز نەرسىنىڭ ئالدى ئارقىسى بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئوتتۇرىسى، يانلىرى بولمايدۇ. ھەممە ئىشنىڭ باشلىنىشىمۇ ۋە ئاخىرلىشىشىمۇ ھەقتىن بولىدۇ. دېڭىز - ئوكيان سىياھ بولسىمۇ ھەقنى يېزىپ ئاڭلىتىشقا يەتمەيدۇ. مەسىلەن: يەتتە دېڭىز سىيا بولسا ھەقنى مەدھىيەلەپ يېزىپ بولالايمەن دەپ ئۈمىد قىلما. باغ - ئورمانلاردىكى بارلىق دەرەخلەر قەلەم بولسىمۇ، بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى يېزىپ بولۇشقا ئىمكان يوق. قەلەم ۋە سىياھلار تۈگەيدۇ. ئەمما، سۆزلەر تۈگىمەي، ئېشىپ قالىدۇ. بەزىدە ئۇخلىغاندەك بولۇۋالىمەن، گۇمانخورلار مېنى "ئۇخلىدى" دەپ ئويلايدۇ. ئەسلىدە كۆرۈم ئۇخلىغان بىلەن كۆڭلۈم داۋاملىق ئويغاقتۇر. ئىشىم يوقتەك كۆرۈنىشىمۇ، ئىشلىرىم قۇمدەك. سېنىڭ كۆزۈڭ ئوچۇق، قەلبىڭ ئۇيقۇدا. مېنىڭ كۆزۈم ئۇيقۇدا، قەلبىم ئويغاقتۇر.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تاشقى بىر سەۋەپ بىلەن ئەخلاقسىز ئىشلاردىن بىرى كۆپەيسە، ئىنسان ۋۇجۇدىدا كېسەل پەيدا بولۇشقا باشلايدۇ.

دوستۇڭدىن ئۈستۈنلۈك تالاشساڭ، دوستلۇق بۇزۇلىدۇ.

كۆزەتچى داۋاملىق ئۇيقۇدا. چۈنكى بېلىققا كۆزەتچى كېرەك ئەمەس.

سەن ئۆزەڭنى ماڭا ئوخشاتما. ساڭا كېچە ۋاقتى ماڭا كۈندۈز. ساڭا زىندان،
ماڭا باغچىدۇر.

مەن يۈكسەكلەرگە ئۇچقان بىر قۇش. ئەندىشە چىۋىنگە خاستۇر. چىۋىن
مەندەك ئۇچالامتى؟

پۇتلىرى سۇنۇق بولغان ماڭا كەلسۇن دەپ پەستە تۇرىمەن.

ۋۇجۇدۇم سۈنئىي ياسىغان قاناتتىن ئۇزاق.

يېگەن ئەنجۈرلىرىڭ باشقىلارنى قىزغاندۇرسا، بولۇشىغا يە، زىيان قىلمايدۇ.

ئەگەر ئاشقازىنىڭ يېگەن پاك نەرسىلەرنى مەينەت ھالغا كەلتۈرسە، ئۇ
ھالدا سەن گېلىڭنى قۇلۇپلاپ، ئاچقۇچنى تاشلىۋەت. يېگەن نەرسەڭ تەڭرىنىڭ
نۇرى ھالىغا كەلسە، خالىغانى يە، ھالال بولسۇن!

تەڭرى ئىلھامىدىن مەرھۇم قالغانلار، نادانلىقىدىن يات ئاۋاز بىلەن مەشۇقنىڭ
ئاۋازىنى پەرق ئېتەلمەيدۇ.

بىلىمسىزلەرنىڭ سۆزلىرى ئىنكارچىلىققىلا يارايدۇ.

ھېكمەت، مۇئىننىڭ يوقىتىپ قويغان مېلىدۇر. ئۇنى كىمدىن ئاڭلىسا ھېچ
ئىككىلەنمەي قوبۇل قىلىدۇ.

ئۆزىنى ھېكمەت يېنىدا كۆرگەن ئېسىل ئىنسان قانداقمۇ ئۆز ئۆزىدىن
گۇمان قىلسۇن؟

ئۇسساپ كەتكەن بىرسىگە "سۇ ئىچمەكچى بولساڭ، كۈپتە سۇ بار، ئېلىپ
ئىچ" دېسەڭ، ئۇ ئۇسسىغان ئادەم: "ماڭ يوقال، يالغان سۆزلىمە. داۋا قىلما.
بۇ ئاساسسىز بىر شىكايەت. گۇۋاھچىڭ بارمۇ؟ قېنى ئىسپاتلا، بەلكى بۇ سۇغا
ئوخشايدىغان بىر نەرسىدۇر، كىم بىلىدۇ؟" دەپ تۇرىۋالامدۇ؟

سۈت ئېمىۋاتقان بىر بوۋاققا ئانىسى: "ئەي ئانىسىڭ يۈرەك پارىسى.
كەل! ئەم دېدى بوۋاق: "ئەي ئانا! ماڭا بىر دەلىل كۆرسەت. ئاندىن مەن سېنى
ئېمەي" دەمدۇ؟

شۇڭا ئاجىز خەلقنىڭ كۆڭلىگە پەيغەمبەرنىڭ يۈزى ۋە ئاۋازى مۆجىزە بولغان.
پەيغەمبەر سۆزلىگەندە، ئۈممەتنىڭ قەلبى ئۇنىڭغا جان-دىلى بىلەن
باغلانغان. چۈنكى مۇنداق بىر ئاۋازنى باشقا ھېچكىمدىن ئاڭلاپ باقمىغان.
ئەي قېرىنداشلار! ھېكايە بىر تارازىدۇر. ئۇنىڭدىكى مەنە بولسا بىر داندۇر.
ئەقىللىق كىشىلەر مەنىلىك دانلارنى ئالىدۇ. ھەرگىز تارازىغا بېرىلىپ كەتمەيدۇ.
كۆك قەھرىدە ئۇچ، چۈنىدەك پەس ئۇچما!
كۆڭۈل كۆكسى كەڭ بولغانلارنىڭ قوللىرىمۇ ئوچۇق بولىدۇ.

ئۆلمەسلىكنىڭ دورىسى

بىر كۈنى ئەھۋالى ناھايىتى ياخشى، ھاياتىنى بەختلىك ئۆتكۈزۈۋاتقان
بىلىملىك بىر ئادەم كۆپچىلىك بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇپ، چاقچاق قىلىپ دەپتۇ:
— ھىندىستاندا بىر دەرەخ بار ئىكەن. ئۇ دەرەخنىڭ مېۋىسىنى كىم يېسە، ئۇ
كىشى قېرىمايدىكەن ۋە مەڭگۈ ئۆلمەيدىكەن. ئۇ دەرەخنىڭ مېۋىسى ئۆلمەسلىكنىڭ
دورىسى ئىكەن.

بۇ گەپ قۇلاقتىن قۇلاققا يېتىپ، ئاخىرىدا پادىشاھنىڭ قۇلقىغا يېتىپتۇ.
بۇ سۆزنى ئاڭلىغان پادىشاھ "توغرا ئوخشايدۇ" دەپ ئويلاپ، ئۇ دەرەخنىڭ
مېۋىسىنى قولغا چۈشۈرۈشنىڭ كويىغا چۈشۈپتۇ. شۇنىڭ بىلەن قولدىن ئىش
كېلىدىغان بىر چاپارمەننى نۇرغۇن مال-دۇنيا بىلەن ھىندىستانغا يولغا سايىتۇ.
بۇ ئادەم ھىندىستانغا كېلىپ، ئۇ دەرەخنى ئىزدەپتۇ. ئەمما، پۈتۈن ھەممە
يەرنى ئىزدەپ، قېدىرىۋەتكەن بولسىمۇ ئۇ دەرەخنى ھېچ بىر يەردىن تاپالماپتۇ.
شۇنداق قىلىپ بۇ ئادەم ئۇ دەرەخنى نەچچە يىل ئىزدەپتۇ. ھىندىستان دېگەن
بۇ دۆلەتتە بارمىغان يېرى، چىقمىغان دۆڭى، كەزمىگەن چۆلى قالماپتۇ. قايسى
شەھەرگە بېرىپ كىمدىن ئۇ دەرەخنى سورىسا، بەزىلەر مىيىقىدا كۈلۈپ زاڭلىق
قىلسا بەزىلەر بېشىنى چايقاپ تۇرۇپ: "ھەي، ساراڭ بوپقاپتۇ _ دە بۇ بىچارە"
دەيدىكەن. يەنە بەزىلەر: "كۆڭلى تۈز بۇ ئادەمنىڭ بۇنچىلىك ئەجر قىلىشىنىڭ

ۋە جاپا تارتىشنىڭ بىر سەۋەبى باردۇر. بەلكى بۇ قۇرۇق سۆز ئەمەستۇ" دەيدىكەن. شۇنداق قىلىپ كۈنلەرنىڭ بىرىدە بىرسى ئۇ ئادەمگە دەپتۇ:

— پالانى يەرگە بارساڭ بىر ئورمان بار، ئاشۇ ئورماندا شۇنداق بىر دەرەخ بار.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئادەم ناھايىتى ھايجانلىنىپتۇ. يىللاردىن بېرى بۇنداق بىر ياخشى خەۋەرنى ئاڭلاپ باقمىغان بولغاچقا، ئاشۇ ئورمانغا قاراپ چېپىپتۇ. ئۇ ئادەم ئىنتايىن خوش بولۇپ كەتكەن ئىكەن. چۈنكى نەچچە يىللاردىن بېرى ئۇ دەرەخنى ئىزدەپ كۆپ جەبىر-جاپا تارتىپتۇ. پادىشاھمۇ ئۇنىڭغا كۆپ پۇل ئەۋەتىپتۇ. ئەمما، تا بۈگۈنگىچە قۇرۇق گەپتىن باشقا بىر نەرسىگە ئىگە بولماپتىكەن. بۈگۈن مانا نېمە بولسا بولسۇن بىر ئۈمىدنىڭ ئۇچى ئۇنىڭغا كۆرۈنۈپتۇ.

ئادەم شۇنداق قىلىپ ھېلىقى ئورمانغا يېتىپ كەپتۇ، قارىسا تاللىرى شۇنداق ئېگىز، مېۋىسى توڭ، يوپۇرماقلىرى يېشىل بىر دەرەخ تۇرغۇدەك. ئەمما بۇ دەرەخ ھېلىقىدەك دەرەخ بولماستىن پەقەت شۇ ئورماننىڭ زىننىتى ئىكەن. ئادەمنىڭ نۇرسىز، ھارغىن كۆزلىرى ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ئولتۇرۇشۇپ كېتىپتۇ. شۇنچە كۆپ جاپالارنى تارتىپ ئېرىشكىنى قۇرۇق گەپ بوپتۇ. ئۆزىنى ناھايىتى بىچارە ھېس قىپتۇ. پۈتۈن قىلغان ئىشلىرى، تارتقان جاپالىرى بوش كېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئامالسىز پادىشاھنىڭ يېنىغا قايتماقچى بوپتۇ. دەرت-ئەلەم ئىچىدە ياشقا تولغان كۆزلىرى بىلەن يولغا چىقىپتۇ. مانا مۇشۇنداق ئۈمىدسىزلىكتە كېتىۋاتقاندا، يولدا بىر شەيخ ئۇچراپ قاپتۇ. ئادەم شەيخنى كۆرۈپ ئۆز ھالىنى مۇنداق ئىزھار قىپتۇ: "ئۈمىدسىزلىك دېڭىزغا چۆكتۈم، ئىچىم ھەسرەتكە تولدى. سېنىڭ مۇبارەك جامالىڭنى كۆرۈشۈم، مېنىڭ تەلىمىمنىڭ باشلىنىشى بولسۇن. ياخشى تىلەك، ئېسىل دۇئالىرىڭنى مېنىڭدىن ئايىما. ئۇ دۇئالىرىڭ يولدا ماڭا ياخشى ھەمرا بولغاي. ئارزۇ قىلىپ يۈرگەن ئىشلاردىن ئۈمىدىمنى ئۆزۈم." دەپ يىغلاپ تۇرۇپ شەيخنىڭ ئالدىغا كېلىپ قولىنى سۆيۈپتۇ. بۇلۇتتىن چۈشكەن يامغۇردەك كۆز ياشلىرى شەيخنىڭ مۇبارەك قوللىرىنى ھۆل قىلىۋېتىپتۇ. ئۇ ئادەم يەنە سۆزىنى داۋام قىلىپ: "ئەي شەيخ! ماڭا ئىچىڭ ئاغرىسۇن! ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە قالدىم. ماڭا ياردەم قىلغىن.

كۆڭلى يۇمشاق شەيخ بۇ ئىزتىراپقا تولغان سۆزلەرنى ئاڭلاپ سوراپتۇ: —

سېنىڭ بۇ مەيۈسلىكىڭ زادى نېمە سەۋەپتىن؟ زادى مەندىن نېمە تىلەيسەن؟

– مېنى پادىشاھىم بىر دەرەخنى تېپىپ، ئۇنىڭ مېۋىسىنى ئەكىلىشكە بۇيرۇغان ئىدى. ئۇ دەرەخنىڭ مېۋىسى قېرىماسلىقىنىڭ دورىسى بولغاچقا، ئۇ دەرەخ پۈتۈن دۇنيا ئارزۇ قىلىدىغان بىر دەرەخمىش. مەن ئۇ دەرەخنى ناھايىتى كۆپ ۋاقىت سەرپ قىلىپ ئىزدىمىگەن بۇلۇڭ-پۇشقاق قالمدى. ئەمما، ئۇنداق بىر دەرەخنى ھېچ يەردىن تاپالمىدىم.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان شەيخ قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە ئۇ ئادەمگە مۇنداق خىتاب قىپتۇ:

”ئەي ئاق كۆڭۈل ئادەم! ئۇ دەرەخ ئالىملارنىڭ ئىلمىدۇر. بۇنى پەقەت ئالىملار چۈشىنىدۇ. ئۇ شۇنداق ئۇلۇغ ھەم شۇنداق چوڭ، ھەر تەرەپكە يېيىلغان. ئۇ ئابىھاياتنىڭ بۇلىقى ۋە شۇنداق بىپايان كەتكەن چوڭقۇر دېڭىزدۇر. سەن شەكىلگىلا قاراپسەن، ئەي ئەخمەق. مەنىسى ياپراقتىمۇ، مېۋىدىمۇ ئەمەس. ئۇنىڭ ئىسمى بەزىدە بىر دەرەخ، بەزىدە قۇياش، بەزىدە دېڭىز، بەزىدە بۇلۇت. ئەمما، مىڭ ئەسىرلەردىن بېرى ئۇ بىردۇر. ئەڭ قىممەتلىك ئەسىرى مەڭگۈلۈك ھاياتتۇر. ئۇ يالغۇز. ئەمما، ئەسەرلىرى كۈرمىگىدۇر. ھەربىرىنىڭ ئۆزىگە لايىق ئىسىملىرى بار. بەزىدە ئۇ بىرلىرى ئۈچۈن قەھەر ۋە زۇلۇم قىلسا يەنە بەزىلەر ئۈچۈن ياخشىلىق قىلىدۇ. سەن پەقەت دەرەخنىڭ ئىسمىگە باغلىنىپ قېلىپ مانا مۇشۇنداق چارىسىز، ئۈمىدسىز ھالغا چۈشۈپ قاپسەن. سەن ئىسمىنى ئويلىما، ئۇنىڭ ماھىيىتىگە قارا. ئۇ سۈپەتلەر سېنى ھېكمەتكە ئېرىشتۈرسۇن” دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەي ئوغۇل! شىرنە توڭلاپ قالغان ھالەتتىمۇ ئۇنى يېگەننىڭ جىگىرى قىزىيدۇ. بىلىملىكنىڭ سۆزلىرى ئىنسانلارنى بىرلەشتۈرىدۇ. ئەخمەقنىڭ سۆزلىرى ئىنسانلارنى بۆلۈشكە سەۋەپ بولىدۇ.

تىل بىلگەن ئادەم جەرەن بىلەن قاپلاننىمۇ ئىتتىپاقلاشتۇرالايدۇ.

ھەر دەۋردە تىنچلىقنى سۆيىدىغان، زۇلۇمغا قارشى تۇرىدىغان بىر سۇلايمان چىقىدۇ.

ياخشى ئىنسانلارنىڭ روھى بىردۇر.

ئۈزۈم ھەر خىل بولسىمۇ، سىقىلسا ھەممىسى ئوخشاش قىيام بولىدۇ.
بىلىمسىز ۋە يامان ئىنسانلارنىڭ كۆپلۈكىدىن بىلىملىك، ئەزىز كىشىلەر
زۇلۇمغا ئۇچرايدۇ.

ئاچ كۆزلۈكنىڭ ئاقىۋىتى

بىر زامانلاردا ھىندىستان دېگەن مەملىكەتتە مۇنداق بىر پاجىئەلىك ۋەقە
بويىتۇ. بۇ ۋەقە كېيىنكىلەرگە ئىبرەت بولسۇن ئۈچۈن، تا بۈگۈنكىچە ھېكايە
قىلىنىپ كەلمەكتە.

ھىندىستاندا بىر دانىشمەن، بىر كۈنى بىرقانچە كىشىنىڭ ئاچ- يالىڭاچ
ئۇزاق بىر سەپەردىن كەلگەنلىكىنى كۆرۈپتۇ. بۇ ئىلىم ئىگىسى ئۇلارنىڭ ئالدىغا
كېلىپ سالام بېرىپتۇ ۋە ئۇلارنىڭ بۇ ئاچھالى يامان ئىشلارنى قىلىشىغا سەۋەب
بوپ قالمىسۇن دەپ مۇنداق نەسىھەتلەرنى قىپتۇ :

«كۆرۈپ تۇرۇپتىمەن، ئۇزاق بىر يولدىن كەلگەندەك قىلىسىلەر. قورسىقىڭلارمۇ
ئاچتەك قىلىدۇ. تۇرقۇڭلاردىن خۇددى كەربالانىڭ دەرتلىرىنى تارتقاندا كىلا
قىلىسىلەر. ئەمما، مەن سىلەرگە شۇنى دېمەكچىمەنكى، ھەرگىز ئاچلىق دەردىدىن
بۇ يەرلەردە ئالدىڭلارغا ئۇچراپ قالغان پىلىنىڭ بالىلىرىنى يېمەڭلار. بۇ يەردە
پىلىنىڭ بالىلىرى ئادەمگە ئۇچراپلا تۇرىدۇ. ئۇلارنى ئوۋلاش سىلەرگە ياخشى ئىشتەك
تۇيۇلمىسۇن. گەرچە ئۇلار سىلەرگە كىچىك ۋە سېمىز كۆرۈنۈپ، سىلەرنى جەلىپ
قىلغىنى بىلەن، ئۇلارنى ھەر ۋاقىت ئانىلىرى يىراقتىن كۆزىتىپ، قوغدايدۇ. ئەگەر
ئۇلارغا بىر ئىش بولسا ئانىلىرى ئالەمنى-مالەم قىلىدۇ. شۇڭا ئۇلارنى ئوۋلاشنى
ھەرگىز خىيالڭلارغا كەلتۈرمەڭلار.»

دانىشمەن ئۆز نەسىھەتلىرىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ يەنە دەپتۇ : "بۇ گەپلىرىم
قۇلىقىڭلارغا ھالقا بولسۇن. ھاياتىڭلار بىرەر زىيان-زەخمەتكە ئۇچراپ قالمىسۇن.
يوپۇرماق بىلەن ئوت-چۆپلەرنىلا يەيدىغان بۇ پىل بالىلىرىنى ئوۋلىماڭلار. مەن بۇ
نەسىھەتم ئارقىلىق ئۆز ۋەزىپەمنى ئادا قىلدىم. ئەگەر بۇ نەسىھەتمنى ئاڭلىساڭلار،
ئەلۋەتتە سىلەردىن كۆپ مەنۇن بولمەن. مەن ۋەزىپەمنى ئادا قىلدىم، مەقسىتىم

سەلەرنى زەرەردىن قۇتقۇزۇشتۇر. تاماخورلۇقچىلار سەلەرنى يولدىن ئازدۇرمىسۇن. چۈنكى ئۇ سەلەرگە دۈشمەندۇر." دەپ ئۇلار بىلەن ۋىدالىشىپتۇ.

نەسەھەتنى ئاڭلىغان ئادەملەر بىر-بىرىگە قارىشىپ ئولتۇرۇپتۇ. ئەمما، ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇق ئۇلارنى نەپىسىگە ئەسىر قىپتۇ. دەل مانا مۇشۇ چاغدا يولدىن ئېزىپ قالغان، ئەمدىلا تۇغۇلغان دويدوغىلاق بىر پىل بالىسى تايىناڭلاپ ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپتۇ. ئاچلىقتا ئولتۇرغان ئادەملەر بۇ پىل بالىسىنى كۆرۈپلا يىرتقۇچ بۆرىلەر دەك ئېتىلىپ بېرىپ، پىل بالىسىنى ئۆلتۈرۈپ، مەزە قىلىپ يەپتۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرسى جايىدا جىم ئولتۇرۇپ، ئۇلارغا ئارىلاشماي پىل بالىسىغا چېقىلماپتۇ ھەم گۆشىدىن يېمەپتۇ. چۈنكى ئۇ كىشى دانىشمەننىڭ نەسەھەتىنى كۆڭلىدە چىڭ ساقلىغان ئىكەن. مۇشۇ سەۋەبتىن پىل بالىسىنىڭ كاۋىپىدىن نەپىسىنى تارتقان ئىكەن. بۇ ئەقىل ئۇنىڭغا بەخت ئەكەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ پىل بالىسىنى كاۋاپ قىلىپ يېگەن ئادەملەر راسا قاتتىق ئۇيقۇغا كېتىپتۇ. ئۇ ئەقىللىق كىشى ئويغاق ئىكەن. مانا ماشۇ چاغدا يىراقتىن چوڭ بىر پىلنىڭ ئېتىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. بۇ پىل ئۇدۇل ئۇ ئادەمنىڭ يېنىغا كەپتۇ ۋە ئاغزىنى ئۈچ قېتىم پۇراپتۇ. ئەمما، ئۆز بالىسىنىڭ پۇرىقىنى پۇرىماپتۇ. ئەتراپىنى بىرقانچە قېتىم ئايلىنىپ، ئۇ ئادەمنىڭ يېنىدىن يىراقلىشىپ، ئۇخلاۋاتقانلارنىڭ يېنىغا كەپتۇ. ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئاغزىدىن ئۆز بالىسىنىڭ پۇرىقىنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى بىلىپتۇ ۋە بالىسىنى كاۋاپ قىلىپ يېگەنلەرنىڭ دەل مۇشۇ كىشىلەر ئىكەنلىكىنى جەزىملەشتۈرۈپتۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى جان ئاچچىقى بىلەن دەسسەپ مەجبۇ، جېنىنى تەنلىرىدىن جۇدا قىپتۇ. ئۇلارنى شۇنداق غەزەپ بىلەن ئۆلتۈرۈپتىكى، ھەر بىرىنى ئايرىم-ئايرىم دەسسەپ چەيلۈپتۇ. ئاندىن خارتۇمى بىلەن ئېلىپ نەلەرگىدۇر پىرقىرىتىپ ئېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ جانىسىز بەدەنلىرى پارچە-پارچە بولۇپ كېتىپتۇ. شۇنداق قىلىپ پىل بالىسىنىڭ ئانىسى ئۆز يۈرەك پارىسىنىڭ ئىنتىقامىنى ئاپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئىنساندىن روھ ۋە ئەقىل ئۇزاقلاشقاندا، ئىنسان تۇپراققا يەم بولىدۇ.

ياپراقلار ۋە چېچەكلەرنىڭ ئوزۇقى ھەقىقەتەنمۇ تىلرىدىندۇر.

يامان خۇي، يامانلارنىڭ بېشىنى يەيدۇ.

قۇياشنىڭ، ئاينىڭ ۋە يۇلتۇزلارنىڭ پارقرايدىغان ئېگىز ۋە يورۇق ساماسى بار.

تاماخورلۇق قۇلاقنىڭ ئاڭلىماسلىقىغا سەۋەپ بولسا، يامان نىيەت كۆزنىڭ كۆرۈشىگە پەردە بولىدۇ.

ياخشى ئىنسانلارنىڭ ئارقىسىدىن گەپ تېپىپ، غەيۋەت قىلما. ئۇلارنى كۈزىتىپ، قوغداپ تۇرىدىغان ھەقنىڭ ئىلتىپاتى بار.

تاغدىن ئالغان تاشنىمۇ جايىغا قويىمىساڭ، تاغىمۇ بىر كۈن يوق بولىدۇ.

يىپەك كىيگەنلەرگە قاراپ باق! يىپەكنىڭ ئەقىل ۋە پىكىرگە بىر پايدىسى بارمۇ؟

تاشقى كۆرۈنۈشى ئاددىي بولغانلارنىڭ ئوي-پىكىرلىرى بالدەك بولىدۇ.

ئەي خەلقنىڭ قېنىنى ئىچكەنلەر! يېتەر ئەمدى، قولۇڭنى تارت. بولمىسا مەزلۇم خەلقنىڭ قانلىرى سەنلەردىن ئىنتىقام ئالىدۇ.

دوستۇڭنى تونۇ

بۇرۇن بىر مەملىكەتتە، بىر شەھەرلىك بىلەن بىر سەھرالىق ئادەم تونۇشىدىكەن. سەھرالىق شەھەرگە كەلگەن ۋاقىتلىرىدا، شەھەرلىك دوستىنىڭ ئۆيىگە چۈشىدىكەن. ھەر قېتىم كەلگەندە، ئۇ دوستىنىڭ ئۆيىدە ئىككى ئۈچ ئاي قېلىپ، مېھمان بولۇپ كېتىدىكەن. شەھەرلىك دوستى بولسا غودۇراپ قالماي شۇنداق ئوچۇق-چىراي بىلەن كۈتۈۋېلىپ، ياخشى مېھمان قىلىپ يولغا سېلىپ قويىدىكەن. بىر كۈنى سەھرالىق ئادەم شەھەرلىككە مۇنداق دەپتۇ:

”دوستۇم! سەن بىرەر قېتىممۇ يېزىمىزغا چىقىپ، مېنىڭ يېنىمدا مېھمان بولۇپ باقمىدىڭ. بۇ قېتىم بالا-چاقاڭنى ئېلىپ، بىزنىڭكىگە چىقىپ مېھمان بولۇپ كەتكىن. ھازىر باھار ۋاقتى، يېزىمىز قىزىل گۈللەر بىلەن پۈركىنىپ، شۇنداق چىرايلىق بولۇپ كەتتى. ئەگەر ھازىر چىقىمىساڭ چوقۇم مېۋىلەر پىشقاندا چىققىن. مەن ئۆزەمنىڭ بېغىدىكى شېرىن-شېكەر مېۋىلەر بىلەن سىلەرنى بىر

مېھمان قىلىۋالاي. بالىلىرىڭنى ھەتتا ئۇرۇق-تۇغقانلىرىڭنىمۇ بىللە ئېلىپ چىقىپ، ئۈچ-تۆت ئاي تۇرۇپ كېلىڭلار. يازدا يېزىمىز بەك چىرايلىق بولۇپ كېتىدۇ، پۈتۈن ئېتىزلىق گۈلىستانغا ئايلىنىدۇ.

بۇ قىزغىن تەكلىپلەرنى ئاڭلىغان شەھەرلىك، دوستىنىڭ كۆڭلى ئۈچۈن بولسىمۇ ئۆزىنىڭ بارىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇپتۇ. لېكىن ئارىدىن سەككىز يىل ئۆتۈپ كېتىپتۇ. سەھرىلىق ھەر يىلى كەلگەندە "قاچان بىزنىڭكىگە چىقىسىلەر؟ قىش كەلمەستە بىر چىقساڭلار بولاتتى" دەپ قويىدىكەن. شەھەرلىك بولسا ھەر قېتىم "بۇ يىل يىراقتىن بىر مېھمانىمىز كەلمەكچىدى" دەپ باھانە كۆرسىتىدىكەن ۋە "بۇ يىل مېھمانلىرىمنى ياخشى ئۇزۇتۇۋالسام، كېلەر يىلى چوقۇم چىقىمەن" دەيدىكەن.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان سەھرىلىق: "سېنىڭ بالىلىرىڭنى كۆرۈش ئۈچۈن مېنىڭ بالىلىرىم بەك تەقەززا بولۇپ كېتىۋاتىدۇ. يوللىرىڭلارغا تولا قاراپ كۆزلىرى تۆت بولاي دېدى" دەپتۇ.

سەھرىلىق ھەر يىلى قالغاچتەكلا شەھەرلىكنىڭ ئۆيىگە كېلىپ ئۇۋا سالىدىكەن. شەھەرلىك ھەر يىلى ئۇنىڭ ئۈچۈن بىرمۇنچە چىقىم قىلىدىكەن. ئۈچ ئاي سەھرىلىققا يېگۈزۈپ ئىچكۈزىدىكەن. بىر كۈنى سەھرىلىق ئىزا تارتقىنىدىن "ئەي دوستۇم سېنىڭ بۇ يالغان ۋەدىلىرىڭ قاچانمۇ تۈگەر؟ زادى قاچان چىقىسەن؟" دەپتۇ.

شەھەرلىك: "مەنمۇ سېنىڭكىگە بېرىشنى خالايمەن. ئەمما، ھەر نەرسىگە ھاكىم بولغاننىڭ ھۆكۈمىگە باغلىنىپ قالدىم. ئىنسان يەلكەنلىك كېمىگە ئوخشايدۇ، شامالىنى چىقارغانغا قاراپ باقايلى، كېمىنى قايسى تەرەپكە ئاپىرىدىكەن" دەپتۇ. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان سەھرىلىق: "بالىلار بىلەن بىللە بېرىڭلار، بىر ھۇزۇرلىنىپ كېلىڭلار. دوستلۇقنىڭ يۈزى ئۈچۈن بولسىمۇ بىر چىقىڭلار." دەپ زورلاپتۇ.

مانا مۇشۇنداق قىلىپ ئون يىلمۇ ئۆتۈپ كېتىپتۇ. بىر كۈنى شەھەرلىكنىڭ بالىلىرى دادىسىغا دەپتۇ:

— دادا! ئايمۇ، بۇلۇتمۇ، سايىمۇ ھەرىكەت قىلىدۇ. ئۇ سەھرىلىق دوستۇڭغا شۇنچە كۆپ ھەققىڭ ئۆتتى. ئۇنىڭ بىلەن شۇنداق ياخشى ئۆتتۇق. ئۇ ئادەم، سەن قىلغان ياخشىلىقلار ئۈچۈن ساڭا بىر خىزمەت قىلماقچى. سەن ئۇنى مېھمان

قىلغاندەك، ئۇمۇ سېنى بىر مېھمان قىلماقچى. ئۇ بىزگە "داداڭلارنى يېزىغا چىقىشقا كۈندۈرۈڭلار" دەپ بىزگە گەپ ئۆگەتتى.

شەھەرلىك بالىلىرىنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلاپ: "ئەي بالىلىرىم! دېگەنلىرىڭلار توغرا. ئەمما، "ياخشىلىق قىلغان ئادەمنىڭ شەرىدىن (يامانلىكىدىن) ھەزەر ئەيلە" دېگەن بىر گەپ بار. دوستلۇقتىكى مەقسەت مۇھەببەتتۇر. بۇنىڭ بۇزۇلۇپ كېتىشىدىن قورقمەن" دەپتۇ.

ئەمما، سەھرالىق داۋاملىق ئارقا-ئارقىدىن تەكلىپ قىپتۇ. بۇ تەكلىپلەر شەھەرلىككە بىر ئاز تەسىر قىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن يېزىغا بارماقچى بوپتۇ. بالىلار ناھايىتى خوش بوپتۇ. تەييارلىقلار پۈتكەندە، لازىم بولىدىغان نەرسىلەرنى ئۆكۈز ھارۋىسىغا بېسىپ، ئايالى ۋە بالىلىرى بىلەن سەھراغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. شەھەرلىك ئادەم يولدا مۇنداق خىياللارنى سۈرۈپتۇ:

"بارىدىغان يېرىمىز بىر چىمەنزارلىق. ئۇ يەردە بىزنى شۇنداق ياخشى كۆرىدىغان بىر ئېسىل دوستىمىز بار. بۇ ئۇزۇن قىشنى ئاشۇ يەردە ئۆتكۈزۈمىز ھەقىچان. دوستۇم بىزنى كۆرۈپ تازا خوش بولىدىغان بولدى"

ئۇلار ئون كۈنلەپ ئۇزۇن سەپەر قىلىپ، ھەممىسى ھېرىپ-چارچىغان، ئۇلاقلرى يەمسىز، سۇسىز ھالدا ھېلىقى دوستى تۇرىدىغان يېزىغا ئاران يېتىپ كەپتۇ. ئەمما، يېزىدىكىلەر: "بۇ يات كىشىلەر بۇ يەردە نېمە قىلىدۇ، بىزنىڭ باغ-ۋاراۋانلىرىمىزغا زىيان سېلىپ قويىمىسۇن" دەپ ئويلاپ، ئۇلاردىن ئۆزىنى قاچۇرۇپتۇ. شەھەرلىك ئادەم ئۇنىڭ-بۇنىڭدىن سوراپ يۈرۈپ، مىڭ تەسلىكتە دوستىنىڭ ئۆيىنى تېپىپتۇ ۋە لېكىن ئىش كۈتكىنىدەك بولماپتۇ. شەھەرلىكلەرنىڭ كەلگىنىنى ئاڭلىغان سەھرالىق ئادەم دەرھال بېرىپ دەرۋازىسىنى تاقىۋاپتۇ. بۇ قوپاللىق، ئەدەپسىزلىكنى كۆرگەن شەھەرلىك ئاچچىقىدا ساراڭدەكلا بولۇپ قاپتۇ. ئەمما، نېمە ئامال. ئۇلار بىلەن جېدەللەشسە بولامتى؟ بۇلار شۇنداق قىلىپ بەش كۈن كېچىلىرى سوغۇقتا مۇزلاپ، كۈندۈزلىرى ئىسسىقتا پىشىپ دەرۋازا ئالدىدا كۈنى ئۆتكۈزۈپتۇ. بۇ جەرياندا ئۇلار كۆرمىگەننى كۆرۈپتۇ.

ياخشىلار مەجبۇر بولغاندا يامانلار بىلەنمۇ بىرلىشىدۇ. ئادەم ئاچ بولسا ئۆلۈك ئىتىنىمۇ يەيدۇ.

شۇنداق قىلىپ شەھەرلىك بىر كۈنى سەھرايىنى كۆرۈپ دەرھال سالام بېرىپتۇ ۋە "مەن پالانى بولمەن." دەپتۇ.

— بەلكى شۇنداقىتۇ. بىراق سەن كىم، نېمە قىلىدىغان ئادەم؟ مەن بۇلارنى نەدىن بىلەي. بەلكى سەن بىر يامان ئادەم بولۇشۇڭ مۇمكىن ياكى ياخشى ئادەم بولۇشۇڭمۇ مۇمكىن. مەن كېچە-كۈندۈز تەڭرىنىڭ ئىشلىرىغا ھەيران بولۇپ، خىيال دېڭىزىغا چۆككەن بىر مەجنۇنمەن. سېنى تونۇمايمەن. ھەتتا ئۆزەمنىڭ كىملىكىدىنمۇ خەۋىرىم يوق بىرمەن. مەۋجۇتلۇقۇمدىن قىلچىلىكمۇ بىر ئىپادە قالمىدى. ئەقلىم تەڭرىدىن باشقا ھەممە نەرسىنى ئۇنۇتتى. كۆڭلۈمدە تەڭرىدىن باشقا ھېچكىم يوق.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان شەھەرلىك:

— سېنىڭ ھازىرقى ھالىڭ ماڭا قىيامەتنى يادىمغا سالدى. چۈنكى قىيامەت كۈنى قېرىنداش قېرىنداشنى تونۇمايدۇ. سەن مېنىڭ داستانىمدا كۈر مىڭ قېتىم تاماق يېمىدىڭمۇ؟ مەن سېنى مېھمان قىلغان ئاشۇ ئادەم ئەمەسمۇ؟ پالانى كۈنى مەن ساڭا پالانى نەرسىلەرنى ئالغان ئەمەسمۇ؟ سېنىڭ بىلەن كۆرۈشمىدۇقمۇ؟ ئايلاپ مېنىڭ ئۆيۈمدە مېھمان بولۇپ تۇرمىدىڭمۇ؟ ساڭا كۆپ ياخشىلىق قىلمىدىمۇ؟ سەن ئۆزەڭ "ھەممە يەرگە ئارىمىزدىكى دوستلۇق پۇر كېتىپتۇ" دەپ يۈرمىدىڭمۇ؟

— نېماندەك جىق قۇرۇق گەپ بۇ؟ سېنى يا تونۇمىسام، يا ئىسمىڭنى، يا يۇرتۇڭنى بىلمىسەم!

بەشىنچى كېچە ئاسماننى قارا بۇلۇتلار قاپلاپتۇ. ئاندىن شۇنداق قاتتىق يامغۇر يېغىپتۇكى، بۇ ھالغا ئاسمان ئۆزىمۇ ھەيران قاپتۇ. ئەمدى پىچاق سۆڭەككە يېتىپتۇ. شەھەرلىك دەرغەزەپ بىلەن:

"ئۆي ئىگىسى قېنى؟" دەپ دەرۋازىنىڭ ھالقىسىنى قاتتىق قېقىپتۇ. ئاخىرى سەھرايىق دەرۋازىنىڭ يېنىغا كەپتۇ ۋە "نېمە دەيسەن، نېمە ئىشىڭ بار؟" دەپتۇ.

شەھەرلىك: "شۇنچە ھەققىمدىن ۋاز كەچتىم، بارلىق ئوي-پىكىرلىرىمدىنمۇ ۋاز كەچتىم. بىز بەش كۈندىن بىرى ئىسسىقتا كۆيۈپ، سوغۇقتا توڭلاپ، بەش يىلدەك جاپا تارتتۇق. دوستىن كەلگەن بىر بالا، ياتتىن كەلگەن مىڭ بالاغا

تەڭدۇر. ئەي ئۇنتۇغاق دوستۇم، جېنىمنى ئالساڭمۇ رازى. پەقەت مۇشۇ يامغۇرلۇق كېچىدە بىزگە دالدا بولغۇدەك بىر يەر بەر. قىيامەت كۈنى بۇنىڭ ياخشىلىقىنى كۆرسەن" دەپتۇ.

سەھرالىق: "ئۇ يەردە باغۋەننىڭ ياتىدىغان كىچىك بىر كەپسى بار. باغۋەن ئۇ كەپىدە بۆرىلەردىن قوغدىنىپ ياناتتى. بۆرىلەر كەلسە ئۆلتۈرمەن دەپ قولغا ئوقيا ئېلىۋالاتتى. ئەگەر سەن بۇ جاپاغا چىدايمەن دېسەڭ قېنى ئۇ يەر سىلەرنىڭ بولسۇن. ئەگەر بۆرىلەردىن قورقساڭ، باشقا بىر يەرنى تاپ" دەپتۇ.

شەھەرلىك: "سەن ئاشۇ يەرنى بەرسەڭلا، مەن رازى. سەن ئوقيانى ماڭا بەر. بۆرىلەردىن ئائىلەمنى قوغداش ئۈچۈن بۇ كېچە ئۇخلايمەن. بۆرە كېلىشى بىلەن ئۇنى ئۆلتۈرمەن. سەن بىزنى بۇ يامغۇرلۇق كېچىدە سىرتقا تاشلاپ قويما" دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ شەھەرلىك بالا چاقىلىرى بىلەن ئۇ باغچىنىڭ بۇلۇڭىدىكى كەپىگە يەرلىشىپتۇ. بۇ يەرنىڭ كىچىكلىكىدىن ھەممىسى بىر-بىرىگە چاپلىشىپ ئولتۇرۇپتۇ.

كېچە شەھەرلىك مۇنداق ئويلاردا بوپتۇ: "يا رەببىم! سېنىڭ بىزگە ئىچىڭ ئاغرىسۇن. ئەسلىدە بىز بۇنىڭغا لايىق. چۈنكى، مەن ئەنە ئاشۇنداق ئىپلاس كىشىلەر بىلەن دوست بولدۇم، ئادەم ئەمەس مەخلۇقلارنى ئېتىبارغا ئېلىپ، ياخشىلىق قىلغاننىڭ ئاقىۋىتى مانا مۇشۇنداق بولدى. ياخشى كىشىلەرنىڭ تېشىنى، توپىسىنى سۈرتۈش يامان ئادەملەرنىڭ خىزمىتىنى قىلمەن دەپ باغلىرىغا ئىگە بولغاندىن ئەۋزەل. مېھرىبان بىرسىگە قۇل بولماق، پادىشاھلارنىڭ بېشىغا تاج بولغاندىن مىڭ ياخشى"

شەھەرلىك پۈتۈن بىر كېچە ئەنە ئاشۇنداق خىياللارنى قىلىش بىلەن بىرگە قولىدا ئوقيا تۇتقان ھالدا باغنىڭ ھەممە تەرىپىنى ئايلىنىپ، غەزەپكە تولغان كۆزلىرى بىلەن بۆرىنىڭ كېلىشىنى ساقلاپتۇ. ھالبۇكى شۇنچە ساقلىسىمۇ بۆرىدىن ئەسەرمۇ يوق. دەل مانا مۇشۇ چاغدا، بىردىنلا دۆڭدىن ئۆزىگە ئېتىلىپ كېلىۋاتقان بىر بۆرىدەك قارا بىر نەرسىنى كۆرۈپتۇ. شەھەرلىك بۇ دەل بۆرىنىڭ ئۆزى دەپ، ئۇنىڭغا قارىتىپ ئوق ئېتىپتۇ. ئوق ھايۋانغا تېگىپتۇ-دە، دۆڭدىن پەسكە دومىلاپ چۈشۈپتۇ. ھايۋان يەرگە چۈشۈۋىتىپ "دورت..." قىلىپ يەل قويۇۋېتىپتۇ. بۇ

ئاۋازنى ئاڭلىغان ئۆيدىكى سەھراللىق: "ئاللا كاللا!" دەپتۇ-دە، سىرتقا يۈگرەپ چىقىپ: "ھەي شۇم پېشانە، ئېشىكىمنىڭ تەخىيىنى ئېتىۋېتىپسەن" دەپ قوللىرىنى تىزىغا ئۇرۇپ ۋارقىراپتۇ.

شەھەرلىك: "نەدىكى گەپنى قىلما، ئۇ بىر بۆرە. كۆرمىدىڭمۇ تەقى-تۇرقىنى. تۇرقىدىن بۆرىنىڭ ئۆزى ئىكەنلىكى بىلىنىپ تۇرمامدۇ" دېيىشىگە سەھراللىق مۇنداق دەپتۇ: "ياق، ئوسۇردىغۇ. ئوسۇرۇقىدىن تونۇدۇم. مەن ئۇنىڭ ئوسۇرۇقىنى سۇ بىلەن شارابنى قانداق پەرقلەندۈرەلگەن بولسام شۇنداق پەرق ئېتەلەيمەن. ئۆزەمنىڭ بېغىدا مېنىڭ تەخىيىمنى ئۆلتۈردۈڭ. تەڭرى سېنىڭ جاجاڭنى بەرسۇن، يۈزۈڭ كۈن كۆرمىسۇن"

بۇ ئاچچىق تەنە، قارغىشلارنى ئاڭلىغان شەھەرلىك دەپتۇ:

— ياخشىراق قارا، تۈن قاراڭغۇسىدا ئادەم ياخشى كۆرەلمەيدۇ. كېچىدە كۆپىنچە ئادەم خاتالىشىدۇ. نەرسىلەرنى خاتا پەرق ئېتىدۇ. بولۇپمۇ بۇنداق ھەم قاراڭغۇ ھەم بۇلۇتلۇق ھەم قاتتىق يامغۇر يېغىۋاتقان بىر كېچىدە، ئادەم نەرسىلەرنى روشەن پەرق قىلالمايدۇ. بۇنداق قاراڭغۇلۇق ئەلۋەتتە ئادەمنى خاتالاشتۇرىدۇ"

كۆرسەتكەن بۇ سەۋەپلەرنى ئاڭلىغان سەھراللىق:

"ئۇنداق ئەمەس، بۇ ماڭا كۈندۈزدەك ئېنىق. بۇ ئوسۇرۇقنى تونۇيمەن. بۇ دەل مېنىڭ تەخىيىمنىڭ ئوسۇرۇقى. يولۇچى ئۆز خورجۇنىنى قانداق تونغان بولسا مەنمۇ يۈز ئوسۇرۇقنىڭ ئىچىدىن ئۇ تەخىيىمنىڭ ئوسۇرغان ئاۋازنى بىلەلەيمەن" دەپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان شەھەرلىك تىرىككىنىدىن ئۆزىنى تۇتالماي ئۇدۇل بېرىپ سەھراللىقنىڭ ياقىسىغا ئېسىلىپتۇ ۋە: "ھەي قىزىل كۆز، سەن ئەقلىڭدىن ئېزىپسەن. سەن نەشە چەككەن ئوخشايسەن. بۇ قاراڭغۇلۇق ئىچىدە تەخىيىڭنىڭ ئوسۇرۇقىنى تونۇپسەنمۇ، مېنى نېمە دەپ تونۇيالىمىدىڭ؟ ھەي بەگىڭ! تۈن قاراڭغۇسىدا تەخىيىنىڭ ئوسۇرغان ئاۋازىدىن تونۇيالىغان ئادەم، كۈپ-كۈندۈزدە دوستۇڭنى نېمە دەپ تونۇيالىمىدىڭ؟ قېنى سېنىڭ "مەن ئۆزەمنىمۇ بىلمەيمەن. كۆڭلۈمگە تەڭرىدىن باشقا ھېچقانداق بىر نەرسە پاتمايدۇ، ھەتتا تۈنۈگۈن

نېمە يىگەنلىكىمۇ ئېسىمدە يوق" دەۋاتاتنىڭ! ئەمدى قارىسام ئېشىكىڭنىڭ تەخىيى ئېسىڭدىن چىقماپتۇ. كۆڭلۈڭدە ئېشەككە يەر بار. ئەمما، شۇنچە يىللىق دوستۇڭغا يەر يوق، شۇنداقمۇ؟ ئېسىت سېنىڭ بۇ ھالىڭغا!"

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بەزى گەپلەر قىلچىقا ئوخشايدۇ. كۆڭۈل بوستاننى ھالاك قىلىدۇ.

بەزى سۆھبەتلەر ئىنسانغا ھۇزۇر بېرىدىغان باھارغا ئوخشايدۇ.

يېزىلار تۈز كەتكەن بىر يەرغۇ دەپ ئويلاپ، غەپلەتتە بولما. چۈنكى ھەر قەدەمدە بىر تۇزاق بار. ئەگەر تۇزاق، قىلتاق بولمىسا يايلاقتا قۇيرۇق يېغى نېمە قىلىدۇ؟

غەپلەت ئىچىدە ئايلىنىپ يۈرگەنلەرنىڭ پەقەت ئۇستىخنى بىلەن كاللىسىلا قالدى.

مازارلىق بىر ئىبرەت جايىدۇر. ئۇ يەردىكى ئۇستىخانلاردىن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى سورا.

كۆزۈڭ بولسا ئەمادەك يۈرمە. كور بولساڭ تاياققا تايان.

ئېھتىيات قىلىشنى ۋە مۇداپىئە قىلىشنى بىلمىسەڭ، ساڭا بىر يېتەكچى كېرەك. ھەر قەدەمنى دىققەت بىلەن باس. يولدا قۇدۇق بىلەن ئىتتىن ئېھتىيات قىل.

تاغدا قۇلاق ۋە ئەقىل بولمىسىمۇ ئۇنىڭدىن بىر ئاۋاز كېلىدۇ. ئەمما، سېنىڭ ئاۋازىڭ توختىسا ئۇنىڭ زۇۋانى تۇتۇلىدۇ.

ئىتقا بىر پارچە نان بەرسەڭ بوسۇغاڭدا كۆزەتچى بولىدۇ.

سېنى ھەقتىن ئايرىغان نەرسە، زىياننىڭ ئۈستىگە زىيان سالىدۇ.

ھەق ئاتا قىلغان نەرسىلەردىن خوش بول. باشقا نەرسىلەر ساڭا ئاۋارىچىلىق تۇغدۇرىدۇ.

غەم – تېپىلماس بىر بايلىق، مۇشەققەت بولسا ئۇنىڭ مەنبەسى. لېكىن بۇ سۆزنى كۆپ كىشىلەر چۈشەنمەيدۇ.

ماڭ بېرىپ كۆڭۈل سەھراسىدا ئايلان. بۇ پاتقاقچىلىقتا بىر ئىش يوق ساڭا.
ئەي دوستلار! كۆڭۈل ساداقەتنىڭ ماكانى. ئۇ يەردە سانسىزلىغان بۇلاقلار،
گۈلىستانلار بار.

ھەر ئادەم باشتا بىر سۈرەتتۇر. جان ئۇنىڭغا مەنئى گۈزەللىك كىرگۈزدى.
ھەر مېۋىنىڭ ئاۋال شەكلى پەيدا بولىدۇ. ئاندىن كېيىن ئۇنىڭغا تەم كىرىدۇ.
بۇ تەم بولسا مەنەدۇر.

باشتا چېدىر تىكىپ ئاندىن مېھمان چاقىرى. مەنە مېھمان بولسا شەكىل
چېدىرى. مەنە دېڭىز بولسا شەكىل قېيىق.
مۇھتاجلىق ياماننى تېخىمۇ يامان قىلىۋېتىدۇ.

كىم "مەن سۇلتان دەرۋازىسىنىڭ قاراۋۇلى" دېسە ئۇنىڭغا مىڭلارچە
ئىمتىھان بار.

دۇنيادا، ئەگەر ئىمتىھان قورقۇنچى بولمىسا ھەر نامەرد ئۆزىنى رۇستەم
چاغلایدۇ.

ئېشەكتەك بىرسىگە ئىشەنسەڭ، ئۇ ئېشەك سېنى كور ۋە ساددا ئېشەك
دەپ بىلىدۇ.

مەشۇقۇڭ شەيتان بولسا، تەڭرىگە "ئاشىق مەن" دېيىش ئەڭ چوڭ گۇناھتۇر.
ئەقلىڭ بۇ يەردە بولسا ئۇ تەرەپتىن سۆز قىلما.

ئەجلىڭ كەلگەندە يالغاندىن جان تالاشما.

بۈركۈتنىڭ ھېلىسى

بۈركۈت، غازغا دەپتۇ:

– ئەي دوستۇم! سۇدىن بۇياققا چىق! كۆڭۈلگە ئارامبەخش، جانغا راھەت
بېرىدىغان بۇ بىزنىڭ تۈزلەڭلىككە كەلگەن.

بۇ تەكەللۇپ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئەقىللىق غاز مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ:

"يولۇڭغا ماڭ، تەكلىپىڭگە رەخمەت. بۇ سۇ بىزگە خاتىرجەملىك تۇيغۇسى

بېرىدۇ. ھەمدە بىزنىڭ كۆڭلىمىز پەقەت سۇ ئىچىدىلا ئارام تاپىدۇ.

دېمەك ھاۋايى-ھەۋەس، نەپسى-خاھىش بۈركۈتكە، شەيتانغا ئوخشايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاشۇ ئەقىللىق غازدەك سۇ قەلئەسىدىن سىرتقا چىقىشقا بولمايدۇ. ھەر ۋاقىت نەپسىنىڭ كەينىگە كىرىشتىن ساقلىنىش كېرەك.

غاز قەتئىلىك بىلەن يەنە خىتاب قىپتۇ: "بىز بىلەن ھەپلەشمە. بىز سۇدىن ھەرگىز ئايرىلمايمىز. سېنىڭ بۇنداق تەكلىپلىرىڭنىڭ بىزگە لازىمى يوق. سەن دېگەن ئۇ گۈزەل ماكان سېنىڭ بولسۇن! ئەسلىدە سېنىڭ بۇ سۆزلىرىڭ ۋە پىلانلىرىڭ بىر ھىيلىدىن باشقا نەرسە ئەمەس. بۇنىڭدىن كېيىن بىز تەرەپكە ھەرگىز كەلگۈچى بولما. سۇ قەلئەسى بىزنىڭ بولسۇن. سەن تەرىپلىگەن ئۇ باراقسان باغچىلار سېنىڭ بولسۇن. ئۇلارغا بىز ھېچ قىزىقمايمىز. تەندە جان بولسىلا رىزىق ئۈچۈن غەم قىلىشنىڭ ھېچىر ھاجىتى يوق"

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان بۈركۈت ئۆز ھىلىسىنىڭ ئىشقا ئاشمىغانلىقىنى كۆرۈپ، غىڭ-پىڭ قىلمايلا قانات قېقىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

يەر يۈزى، كۆكتىن قاچالمايدۇ. ئۆزىنى يوشۇرالمىدۇ. كۆكتىن يەرگە نېمە چۈشسە شەرتسىز قوبۇل قىلىدۇ. قوبۇل قىلماسلىققا ھېچ بىر ئامالى يوق.

قۇياشتىن يەرگە ئوت ياغسا، يەر يەنە يۈزىنى كۆككە تۇتىدۇ. ئادەملەر يەرنىڭ بىر پارچىسى بولغانلىقى ئۈچۈن، ھەرگىز كۆكتىن يۈز ئۆرمىسۇن.

سەن تۇپراقتىن يارىتىلغانلىقىنى بىلىدىڭ، ئۇنداقتا تۇپراقتەك ئىتائەتچان بول. سۇ ئېگىزدىن پەسكە ئاقىدۇ. كېيىن يەنە تۆۋەندىن يۇقىرىغا ئاقىدۇ.

بۇغداي، باشتا يەرنىڭ ئاستىغا كىرسە، كېيىن باشقا بولۇپ يۇقىرىغا ئۆسىدۇ.

ھەر مېۋىنىڭ ئۇرۇقى ئاۋال تۇپراقنى ماكان تۇتىدۇ. ئاندىن كۆكلىگەن قاراپ بوي تارتىدۇ.

ھەر نېمەتنىڭ ئەسلى كۆكتىن كېلىدۇ. تۇپراققا چۈشۈپ جان ئۈچۈن ئوزۇق بولىدۇ.

تاغ ھەيۋەت ئىدى. ئەمما، سەل ئۇنى مەغلۇپ قىلدى.
بېلىقلار سۇدىن سىرتقا چىقسا، ئۇچار - قۇشقا يەم بولىدۇ.

مەجنۇن

مەن ئۆلسەم ئەكىلىڭلار تاۋۇتۇمنى،
تاپشۇرۇڭلار يارمىغا، قايغۇرماڭلار.
سۆيگىنىدىن يارىمنىڭ لەۋلىرىمگە،
تىرىلسەم، قورقۇپ قېچىپ يۈرمەڭلار.

بىر زامانلاردا لەيلى بىلەن مەجنۇن ئىسىملىك ئاشىق - مەشۇقلار ئۆتكەن
بولۇپ، بۇلارنىڭ ئاشىق ھېكايىلىرى بەكمۇ كۆپ ئىكەن. مانا شۇ ئاشىق
ھېكايىلىرىدىن بىرى مۇنداق ئىكەن.

بىر كۈنى مەجنۇن بىر ئىتنى مېھرىبانلىق بىلەن سىلاپتۇ، سۆيۈپتۇ، قوللىرى
بىلەن ئەركىنلىتىپ ئۆز شەپقىتىنى كۆرسىتىپتۇ. مەجنۇن ئۇ ئىتنىڭ ئەتراپىدا
پەرۋانىدەك ئايلىنىپ يېنىدا يىگۈدەك نېمە بولسا ئىتقا بېرىپتۇ. بۇ ئەھۋالنى
كۆرگەن ئەتراپتىكى كىشىلەر:

- ھەي ئەخمەق مەجنۇن، بۇ قىلىۋاتقان ئىشلىرىڭنى ساراڭمۇ قىلمايدۇ.
بۇ كوچىدىكى لالما ئىت، ئالدىغا ئۇچرىغانلا پاسكىنا نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى
يەيدۇ. ھەتتا تىلى بىلەن يىرگىنچىلىك نەرسىلەرنى يالايدۇ...

ئىتنىڭ پۈتۈن كەمچىلىكلىرىنى بىر - بىرلەپ ساناپ، مەجنۇننى يەنە قاتتىق
سۆزلەر بىلەن ئەيىبلەپتۇ.

بۇ ئەيىبلەشلەرنى ئاڭلىغان مەجنۇن مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ:

”سىلەر باشتىن ئاخىرى نەرسىلەرنىڭ كۆرۈنۈشىگە، شەكلىگە قاراپ
باھا بېرىدىكەنسىلەر. سىلەر، مېنىڭ كۆزۈم، مېنىڭ چۈشەنچەم بىلەن بىر
قاراپ بېقىڭلار! بۇ ئىت مېنىڭچە تەڭرىنىڭ بىر تىلىسماتى. بۇ ئىت لەيلىنىڭ
مەھەللىسىنىڭ كۆزەتكۈچىسى. ئۇنىڭ كۆزلىرى بولسا لەيلىنى كۆرگەن كۆزلەر.
ئۇنىڭ پۇتلىرى بولسا لەيلىنىڭ ماڭغان يوللىرىنى ماڭغان، ئىزلىرىنى دەسسەگەن
پۇتلار. مەن مۇنداق كۆزلەرنى قانداق سۆيىمەي تۇرالايمەن - ھە! بۇ ئىتنىڭ بىر

تال قىلىنى بىر ئارسلانغا تەڭ قىلمايمەن. بەلكى بۇ ئىت ئاشىق دەرتلىرىنىڭ
پىرىدۇر“

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

شەكىلگە قارىمىساڭلار، ياشىغان يېرىڭلار گۈلىستان ۋە جەننەت بولىدۇ.

باشتا ئۆزەڭنىڭ شەكىلىنى پاچاقلاپ تاشلىساڭ، ھەر نەرسىنىڭ سۈرىتىدىن
ۋاز كېچىسەن.

سۈرەتتىن قۇتۇلساڭ ھەزرىتى ئەلىدەك خەييەر قەلئەسىنىڭ دەرۋازىسىنى
قومۇرۇپ تاشلىيالايسىن.

دانغا ئالدىغان قۇشتەك، قىلتاققا چۈشمە.

ئىنسان ئەمگەك بىلەن رىزقىنى قولغا كەلتۈرىدۇ. تەييارغا ھەييار بولماق
ھايۋاننىڭ ئىشى.

كۈپتىكى بوياققا چۈشۈپ كەتكەن چىلبۆرە

توپتىن ئايرىلىپ قالغان بىر چىلبۆرە كۈپتىكى بوياققا چۈشۈپ كېتىپتۇ ۋە
ئىچىدىن مىڭ بالىقتا ئاران چىقىپتۇ. ئەمما، ئۈستى-بېشى بويىلىپ كېتىپتۇ. بۇ
ھالىنى كۆرگەن چىلبۆرە ئۆز-ئۆزىگە: ”مەن كۆكلەردە لەرزىان پەرۋاز قىلىدىغان
توز بولدۇم“ دەپتۇ.

ئۇنىڭ بويالغان تۈكلىرى قۇياش نۇرىدا پارقىراپ كەتكەن ئىكەن. ئۇ
ئۆزىنىڭ تۈكلىرىنىڭ يېشىل، قىزىل، سېرىق ۋە شاپتۇل چېچىكىدەك رەڭلەردە
بولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۆزىنى باشقا چىلبۆرلەرگە كۆز-كۆز قىلىش ئۈچۈن
ئۇلارنىڭ قېشىغا بېرىپتۇ. چىلبۆرنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن باشقا چىلبۆرلەرنىڭ
ھەممىسى: ”ساڭا نېمە بولدى؟ قانداق بولۇپ بۇ ھالغا چۈشۈپ قالدىڭ؟ نېمە
ئۈچۈن ئۆز-ئۆزۈڭدىن خۇشال بولۇپ يۈرىسەن؟ بۇ خۇشاللىق سەۋەبىدىن
بىزدىن ئايرىلىپ قېلىۋاتىسەن. بۇنداق كۆرەڭلەشنى نەدىن ئۆگەندىڭ؟“ دەپتۇ
ۋە ئارىدىن بىر چاكال ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ: ”ئەي دوستۇم! يا سەن بىزنى

ئەخمەق قىلىۋاتىسەن، ياكى بولمىسا سەن تەركى-دۇنيا بولغان بىر دەرۋىش بولدۇڭ. ئالدىغا چىقىپ ياخشى گەپلەرنى قىلىپ، كۆپچىلىكنى ئۆزۈڭگە مەپتۇن قىلىش ئۈچۈن ھىلىگەرلىك قىلىۋاتىسەن. كۆپ ئاۋارە بولدۇڭ. ئەمما، ھېچنىمىگە ئېرىشەلمىدىڭ. ئەمدى ئىزا تارتىماسلىقنى ئۆزۈڭگە ھۈنەر قىپسەن. بۇ نومۇسنى بىلمەسلىكىڭدىن بىز نومۇس قىلىۋاتىمىز" دەپتۇ.

ھەممە يېرى بويلاق بىلەن رەڭمۇ-رەڭ بويالغان چىلبۆرە، ئۆزىنى ئەيىبلەگەن چىلبۆرنىڭ قۇلىقىغا ئاستا مۇنداق دەپتۇ: "ماڭا بىر قاراپ باق، رەڭدار ھالىمنى تاماشا قىل. ھەرقانداق بۇتقا چوقۇنغاننىڭ مېنىڭدەك بىر بۇتى يوق. مېنىڭ گۈلىستاندەك خىلمۇ-خىل رەڭگىم بار. شۇنداق يېقىملىق ۋە گۈزەل بىر ھالەتتە تۇرمامدىم؟ ماڭا قارشى تۇرماي، دەرھال سەجدە قىل. مېنىڭ ياسىنىشىمغا، پارقىراقلىقىمغا، رەڭگىمگە قارىمامسەن؟

"ئەي چىلبۆرلەر! مەن ئەمدى چىلبۆرە ئەمەس. قايسىڭلار مەندەك گۈزەل چىلبۆرنى كۆرۈپ باققان؟ سىلەر ئەمدى ھوشۇڭلارنى تېپىڭلار!"

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان بارلىق چىلبۆرلەر ئۇ بويالغان چىلبۆرنىڭ ئەتراپىغا، شامنىڭ ئەتراپىغا ئولاشقان پەرۋانلەردەك توپلىنىپتۇ ۋە سوراپتۇ:

"ئۇنداقتا سېنى نېمە دەپ چاقىرساق بولىدۇ؟"

ئۇ چىلبۆرە جاۋاپ بېرىپتۇ: "ئەركەك توز"

بۇ جاۋابنى ئاڭلىغان چىلبۆرلەر: "بويىتۇ شۇنداقمۇ دەپ ئاتايتىلى. ئەمما، توزلار گۈلىستانلىقلاردا، چىرايلىق قاناتلىرىنى كېرىپ جىلۋە قىلىپ، ھەيۋەتلىك ماڭىدۇ. سەنمۇ ئاشۇنداق جىلۋە قىلالامسەن؟"

بويالغان چىلبۆرە: "ياق ئۇنداق قىلالايمەن. بىراق بۇ دەۋايىڭنىڭ توغرىلىقىغا مەيلى ئاز مەيلى كۆپ، دەلىل بولسىلا بولىدۇ. دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

بۇ جاۋابنى ئاڭلىغان چىلبۆرلەر يەنە سوراپتۇ: "توزدەك يېقىملىق سايىريالامسەن؟"

بويالغان چىلبۆرە: "ياق ئۇنداقمۇ سايىريالامىمەن."

بۇ جاۋابلارنى ئاڭلىغان كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى بىردەك: "ئۇنداق بولسا

سەن توز بولالمايسەن. توزنىڭ رەڭمۇرەڭ، چىرايلىق پەيلىرى ھەقتىن كەلگەن. سېنىڭدىكى بۇ رەڭلەر ئۆزەڭنىڭ شەخسى ئارزۇ-ئىستەكلىرىڭدىن بولغان. قانداقمۇ ئىككىسىنى تەڭلەشتۈرگىلى بولىسۇن؟ دەپتۇ.

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

مال ۋە مەنسەپنى كۆرۈپ سەجدە قىلما. ئۇلار بوينۇڭغا سېھىرلىك مۇنچاق بولۇپ ئېسىلمىسۇن.

مال-مۈلۈك زەھىرى جان ئالغۇچى يىلاندۇر.

چاكال ھېچ بىر ۋاقىت توز بولالمايدۇ.

مۇسا بىلەن ھارۇن خۇددى توزنىڭ قاناتلىرىدەك ئىدى. شۇڭا ئۇ قاناتلارنى كۆرگەن پىرئەۋن ۋەيران بولدى.

قانتىڭ بولمىسا ئۇچمەن دېمە. بولمىسا ئېگىزدىن باشچىلاپ چۈشسەن.

يامانلار مەيلى نېمە دېسۇن، يامانلىقى سۆزىدىن مەلۇم بولىدۇ.

كومزەك ئالساڭ، دەزلىرىگە قاراپ ئال. دەزلىرىنى كومزەكتىن چىققان ئاۋازدىن بىلىسەن. سۇنۇقنىڭ ئاۋازى باشقىچە بولىدۇ. چۈنكى ئاۋاز، ئۆز ھالىنى ئۆزى ئىزھار قىلىدۇ.

يالغانچىنىڭ قۇيرۇقى بىر تۇتام

يۇرتىنى ئاچارچىلىق قاپلىغان بىر زامانلاردا يوقسۇل، ئاچ قالغان بىر ئادەم قۇرۇق ئارزۇ، خام-خىياللارنى قىلىپ ئاخىرى مۇنداق يالغانچىلىق قىلىشقا باشلاپتۇ.

بىر كۈنى بىر پارچە قۇيرۇق مېيى بىلەن ساقال بۇرۇتلىرىنى، قاش-كېرىكىلىرىنى مايلاپ، پارقىرتىۋېتىپ بىر ئۆلىمالار مەجلىسىگە كىرىپتۇ ۋە ئۆزىنىڭ تازا ئوخشىغان مايلىق تائاملار بىلەن غىزالانغانلىغىنى ئېيتىپ ماختىنىپتۇ. پارقراپ تۇرغان بۇرۇتلىرىنى قوللىرى بىلەن تولغاچ، مەغرۇرلىنىپتۇ. مەجلىس ئەھلى يالغانچىنىڭ بۇ كىيىملىك ھالىنى كۆرۈپ، راستلا چۈشلۈك تاماقتا ئوخشىغان

مايلىق تائاملارنى يېگەن ئوخشايدۇ، - دەپ ئويلاپ قاپتۇ. ئەمما ئۇ يوقسۇلنىڭ ئاچ قورسىقى ھەقىقەت سۆزى بولغان "تەڭرى يالغانچىلارنىڭ ھېلىسىنى قۇرۇتسۇن" دېگەن سۆزنى تەكرارلاپتۇ ۋە مۇنداق ھېكمەتلىك سۆزلەرنى مەجلىس ئەھلىگە ئېيتىپتۇ:

يالغان سۆز خەلق ئىچىگە تاشلانغان ئوتقا ئوخشايدۇ.

يالغانچىنىڭ بۇرۇتلىرى بىر-بىرلەپ تۆكۈلسۇن.

ئەي يوقسۇل! ئەگەر سەن يالغان سۆزلىمىگەن بولساڭ، بەلكى ئاسماندىن ساڭا رىزىق چۈشەر ئىدى.

ياخشى بولغانلارغا ياخشىلىق يار بولۇر.

ئەگەر يولدا ماڭماي، دەردىڭنى توپ-توغرا ئىزھار ئەيلە.

ئەيىبىڭنى سۆزلىگىڭ بولمىسا سۈكۈت قىل. قىزىل كۆزلۈك قىلىپ ھاياجانلانما.

ئىمتىھان ئىچىدە ئىمتىھان بار. دىققەت قىل، كىچىك بىر ئىمتىھانغا ئالدىنما.

ھەقىقەت ئالدىدا راستچىل بول ياكى سۈكۈت قىل.

ھەق: "دۇئا قىلغان مەيلى ئاز غۇن، مەيلى بۇتپەرەس بولسۇن، دۇئا قىلغاندا ئۇنى قۇبۇل قىلىمەن" دەپ بۇيرۇغان.

ھەر ۋاقىت دۇئادىن ئايرىلما. ھەق ھامان بىر كۈنى ساڭا ئېھسان ئەيلەيدۇ.

قورسىقىڭنى ھەققە تاپشۇرۇپ، قۇيرۇق مېيىنى مۈشۈككە تاشلاپ بەر.

بۇ ھېكمەتكە تولغان پاساھەتلىك سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئاچ قورساق يالغانچى ئادەم كۆپچىلىك ئالدىدا ئىزاغا قاپتۇ.

كۆپچىلىكمۇ بۇ نىدانى ئاڭلاپ ئىبرەت ئاپتۇ ۋە ئاچ قورساق يالغانچىنى ئەپۋ قىپتۇ، ئۇنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇپ، كۆپ ياردەم قىپتۇ.

بۇ مېھرى-شەپقەت، ياخشىلىقتىن تەسىرلەنگەن يالغانچى ئادەم تەكەببۇرلۇق، يالغانچىلىقنى تاشلاپ توغرا يولدا مېڭىپتۇ.

پەرەز

ھىندىستانلىقلار بىر پىلنى، پىل يوق بىر مەملىكەتكە ئەكىلىپ قاراڭغۇ بىر ئېغىلغا سولايتۇ ۋە پىلنى خەلققە كۆرسەتمەكچى بوپتۇ. پىلنى ھېچ كۆرۈپ باقمىغان خەلق، پىلنى كۆرمەكچى بولۇپ ناھايىتى ھاياجان بىلەن قاراڭغۇ ئېغىلنىڭ ئالدىغا توپلىشىپتۇ. ئېغىلغا كىرگەن كىشىلەر كۆزلىرى بىلەن پىلنى كۆرەلمىگەندىكىن، قوللىرى بىلەن سىلاپ، ئەمالارچە پەرەز قىپتۇ.

بىر ئادەمنىڭ قولى پىلنىڭ ئۇزۇن تۇمشۇقىغا تېگىپتۇ - دە، "پىل كانايغا ئوخشايدىغان ھايۋانكەن" دەپتۇ.

باشقا بىر ئادەمنىڭ قولى پىلنىڭ ئۇزۇن سالگاس قولىغا تېگىپتۇ - دە، "پىل دېگەن بۇ مەخلۇق يەلپۈگۈچكە ئوخشايدىكەن" دەپتۇ.

يەنە باشقا بىرسى قولى بىلەن پىلنىڭ پۇتىنى سىلاپ: "پىل دېگەن بۇ نەرسە تۇۋرۇككە ئوخشايدىغان ھايۋانكەن" دەپتۇ.

يەنە بىر ئادەم كېلىپ قولى بىلەن پىلنىڭ دۈمبىسىنى سىلاپ بېقىپ: "پىل بىر تاختايدەك ھايۋانكەن" دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ كىم پىلنىڭ قەيەرنى تۇتقان بولسا شۇنىڭغا ئوخشايدىغان بىر نەرسىنىڭ ئىسمىنى دەپتۇ. ئۇلارنىڭ سۆزلىرى، كۆزقاراشلىرى بىر - بىرىنىڭكىگە قارشى بولۇپ چىقىپتۇ. ئۇلار پىلنىڭ قانداق بىر ھايۋان ئىكەنلىكى توغرىسىدا ئۇزۇن تالاش-تارتىش قىلىپ جەدەللىشىپ كېتىپتۇ. ھەركىم ئۆزىنىڭ پەرىزىدە چىڭ تۇرۇپتۇ. ئەمما، ئەگەر ھەر بىرىنىڭ قولىدا بىر شام بولغان بولسا ئىدى، بۇنداق زىتلىق ئوتتۇرىغا چىقمىغان بولار ئىدى.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

پەرەز كۆزى قولىنىڭ ئالدىغا ئوخشايدۇ، ئالغانغا پىلنىڭ پېتىشى مۇمكىن ئەمەس.

دېڭىزنى كۆرگەن كۆز باشقا، كۆپۈكنى كۆرگەن كۆز باشقا. كۆپۈكنى كۆرگەن كۆز بىلەن ئەمەس، دېڭىزنى كۆرگەن كۆز بىلەن قارا.

كۆپۈكلەر كېچە-كۈندۈز ھەركەت قىلىدىغان دېڭىزدىن مەيدانغا كېلىدۇ.
ئەپسۇس بەزى ئىنسانلار دېڭىزنى كۆرمەي، كۆپۈكنى كۆرىدۇ.

مېۋە توڭ بولسا شاخقا چىڭ يېپىشىپ، ئۇنىڭدىن ئايرىلمايدۇ. مەي بولۇپ
پىشقاندا، شاختا تۇرالماي يەرگە چۈشىدۇ.

جاھان مۈلكىگە چىڭ يېپىشىۋېلىش خاملىقنىڭ ئالامىتىدۇر. ئۇلۇغلارغا
جاھان مۈلكى يۈك بولىدۇ.

ئەي دوست! سەن يالغۇز ئەمەس. بەلكى بىر كۆك ياكى چوڭقۇر دېڭىز سەن.
سەن سۆزلىمە، روھىڭ سۆزلىسۇن.

سۇ ئۇزۇشنى بىلسەڭمۇ يەنە نوھنىڭ كېمىسىگە چىق. نوھنىڭ ئوغلى
كەناندىن ئىبرەت ئال!

قۇرت يېگەن چىشنى يۇلۇپ ئات! چۈنكى، ئۇ چىش ساڭا راھەت، ھۇزۇر
بەرمەس.

يىلانچى

تارىخچىلارنىڭ سۆھبەتلىرىنى ئاڭلاپ ئىبرەت ئېلىش ياخشى ئادەتتۇر.

بۇرۇنقى زاماندا بىر يىلانچى بار بولۇپ، ئۇ داۋاملىق تاغلاردا يۈرۈپ،
مەيلى ياز، مەيلى قىش بولسۇن ئۆز ھىلە-مىكىرلىرىغا، پىلانلىرىغا تايىنىپ يىلان
تۇتۇپ ساتىدىكەن. ئەنە ئاشۇنداق قىش كۈنلىرىنىڭ بىرىدە، ئۇ يىلانچى ئۆرەك
ۋە غارلاردا قىشلىق ئۆچەكتە ياتقان يىلانلارنى تۇتۇش ئۈچۈن، يەنە تاغقا قاراپ
يولغا چىقىپتۇ. ئۆزى بارماقچى بولغان مەزىلگە يەتكەندە، يىلانچى كىچىكرەك
ئەجدىھاغا ئوخشايدىغان شۇنداق يوغان بىر ئۆلۈك يىلاننى كۆرۈپتۇ. بۇ چوڭ
ئۆلۈك يىلاننى كۆرگەن يىلانچى ناھايىتى قورقۇپ كېتىپتۇ. ئەمما، ئۇ خەلقنى بىر
ھەيران قالدۇرۇش ئۈچۈن، ئۇ چوڭ يىلاننى سۆرەپ يۈرۈپ، مىڭ جاپادا باغدات
شەھىرىگە ئەكەپتۇ.

ئۇ جاپاكەش يىلانچى بىرقانچە تەڭگە تاپماقچى بولۇپ تىرىكتەك ئۇزۇن
يىلاننى سۆرەپ خەلق-ئالەمگە كۆرسىتىپ دەپتۇ: "مەن سىلەرگە بىر ئەجدىھانى

ئۆلتۈرۈپ ئەكەلدىم. ئەمما، ئۇنى تۇتۇش ئۈچۈن ئاز بولمىغان جەبر-جاپا تارتتىم"

يىلانچى ئەسلىدە ئۇ يىلاننى ئۆلگەن دەپ قايتۇ. ھالبۇكى ئۇ ئەجدىھادەك يىلان تىرىك ئىكەن. پەقەت ئۇ قىشنىڭ سوغۇقىدىن ۋە ئاچلىقتىن ھوشسىز ئۆچكەكە كەتكەن ئىكەن. ئەمما، يىلانچى بۇ ئەھۋالدىن خەۋەرسىز بولۇپ، ئۆلۈكتەك تۇرغان چوڭ يىلاننى، ئۆلۈك دەپ بىلىپ قالغانىكەن. شۇڭا ئۇ چوڭ يىلاننى باغدات شەھىرىنىڭ چوڭ رەستىسىگە سۆرەپ ئەكىلىپ، خەلقنى بىر ھاياجانغا سېلىپ، ئۇلاردىن پۇل توپلىماقچى بولغان ئىكەن. ئۇ ئاخىرى چوڭ يىلاننى، چوڭ بىر گىلەمگە ئوراپ، ئاندىن ئارقان بىلەن باغلاپ، دەجلە دەرياسى بويىدىكى بىر يەرگە ئەكىلىپ قويۇپتۇ. بۇ خەۋەر بىردەمدىلا قۇلاقتىن-قۇلاققا تارقىلىپ، پۈتۈن باغدات شەھىرىگە پۇر كېتىپتۇ.

"بىر يىلانچى شۇنداق چوڭ، ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان بىر ئەجدىھانى تۇتۇپ باغداتقا ئەكەپتۇ" دېگەن گەپ شەھەرگە پۇر كېتىپتۇ. باغدات شەھىرىنىڭ يۈز مىڭلارچە ئەخمەق ئاھالىسى توپلىنىپتۇ. يىلانچى تېخىمۇ كۆپ ئادەملەرنىڭ يىغىلىشىنى كۆتۈپ ئۆلتۈرۈپتۇ. خەلق چوڭ يىلاننى كۆرۈش ئۈچۈن تەقەززا بولۇپ، بويۇنلىرىنى سوزۇپ ئورالغان گىلەمدىن كۆزىنى ئۈزمەپتۇ. يىلانچى بولسا تەقەززا بولغان خەلققە قاراپ، ئۆز ئىچىدە مۇنداق ئويلاپتۇ: "بىر ئاز تەخىر قالاي. تاماشىبىنلارنىڭ ھەممىسى يىغىلسۇن. تاماشىبىنلار قانچە كۆپ بولسا، يىغىلىدىغان پۇلۇمۇ شۇنچە كۆپ بولىدۇ."

ئادەملەرنىڭ سانى كۆپىيىپ دەريا بويى ئادەم دېڭىزىغا ئايلىنىپتۇ. يۈز مىڭلارچە ئادەم بويۇنلىرىنى غازدەك سوزۇشۇپ، پۇتلىرىنىڭ ئۇچلىرىدا دەسسەپ يىلان ئورالغان گىلەمگە كۆز ئۈزمەي تىكىلىپ تۇرۇپتۇ. بۇ ھاياجانلىق مەنزىرە ئىچىدە ھەممە بىر-بىرى بىلەن كارى يوق، مىخ-مىخ ئادەم دېڭىزىغا ئايلىنىپتۇ.

ئاخىرى ئادەم تازا كۆپەيگەندە، يىلانچى يىلان ئورالغان گىلەمنى مىدىرلىتىپتۇ، ئادەملەر بويۇنلىرىنى سوزۇپ قارىشىپتۇ. سوغۇقتا مۇزلاپ ئۆچكەكە كىرىپ كەتكەن ئەجدىھادەك چوڭ يىلان، چىڭ قىلىپ ئورالغان گىلەمنىڭ ئىچىدە ئىسسىپتۇ ھەمدە ئىراقنىڭ ئىسسىق قۇياشنىڭ ئىللىق نۇرى ئاستىدا ئاستا-ئاستا ئىللىپ، ھوشىغا كەپتۇ. بەدىنىگە ئاستا جان كىرىشكە باشلاپتۇ-دە، ئاخىرى رەسمى تىرىلىپ، مىدىرلاپتۇ. يىلاننىڭ بۇ مىدىرلاشلىرىنى كۆرگەن خەلقنىڭ

ھاياجىنى تېخىمۇ يۇقىرى پەللىگە چىقىپتۇ. پۈتۈن ئادەملەر دەھشەت ھەيرانلىق ئىلكىدە ۋارقىرىشىپ، ئىسقىرتىپتۇ. يىلان تېخىمۇ بەكرەك مىدىرلاپتۇ. بۇ ھالىنى كۆرگەن تاماشىبىنلار قىيا-چىيا قىلىپ، قورقۇپ قېچىشقا باشلاپتۇ. دەل مانا مۇشۇ چاغدا يىلان ئورالغان گىلەمنىڭ يىپلىرىنى ئۈزۈپ تاشلاپ، ئۈستىدىكى گىلەمنى ئېتىۋېتىپ، غەلىتە ئاۋازلاردا نەرە تارتىپتۇ. يىلانىڭ بۇ قورقۇنچلۇق ئاۋازى دەجلە دەريا ۋادىسىنى زىل-زىلىگە سايپتۇ. بۇ قىيامەتنى كۆرگەن خەلق قورققىنىدىن تەرەپ-تەرەپكە قېچىپتۇ. دەسسىلىپ ئۆلگەنلەرنىڭ جىقلىقىدىن ئۆلۈكلەر دۆۋىسى ھاسىل بوپتۇ.

بۇ ھالەتنى كۆرگەن يىلانچى: "مەن، تاغدىن زادى نېمە ئەكەلدىم؟" دەپ قورققىنىدىن، پۇت-قولدا جان يوق تۇرغان يېرىدە مىدىرلىماي قېتىپ قاپتۇ. بېشىنى كۆتۈرگەن دەھشەت چوڭلۇقتىكى يىلان، غال-غال تىترەپ تۇرغان يىلانچىنى كاپلا قىلىپ بىر يالماپ يۇتۇۋېتىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بىر نەرسىنى ئىزدىگەن كىشى مەيلى ئاستا ئىزدىسۇن، مەيلى تېز، ھامان ئىزدىگەن نەرسىسىنى تاپىدۇ.

ئىزدىسەڭ ھەر ۋاقىت ئىككى قولۇڭ بىلەن تەڭ ئىزدە.

ئىزدىگەن نەرسىڭىزنى ياقۇپ پەيغەمبەر يۈسۈفى ئىزدىگەندەك ئۈمىد بىلەن ئىزدەڭ.

ئىزدىگىنىڭنى سوراپ سۈرۈشتۈر. قۇلىقىڭنى دىڭ تۇتۇپ، تۆت ئەتراپتىكىلەرنى ئاڭلا.

قەيەردە بىر مېزىلىك پۇراق بولسا پۇراپ، ئۇ سىرنى بىلىش ئۈچۈن شۇ تەرەپكە ماڭ.

قەيەردە ئىلتىپاتچىنىڭ بىر ئىزىنى كۆرسەڭ، ئۆزىنى ئىزدە. مۇۋەپپەقىيەت قازىنىسەن.

يوقسۇللۇق نېئىمىتى ئەسلىدە سائادەتنىڭ نىشانىدۇر.

ئەي دوست! خەلقنىڭ غەزىپى ئەسلىدە تىنچلىق ئۈچۈندۇر.

راھەتنىڭ يولى جاپا چەكمەكتۇر.

شكايەتمۇ ئاخىرى شۈكۈرگە يار بولىدۇ.

ئادەم غەمدىن قۇتۇلمىغان دەپ، ئۆزىگە غەم تېپىۋالىدۇ.

ئادەم ئۆزىنىڭ قەدرىنى بىلمەيدۇ. ئەتەس تۇرۇپ ئۆزىنى ماتا دەيدۇ.

ئەسلىدە ئادەمگە قانچىلىغان يىلان ۋە تاغلار ھەيران. يىلان يەنە ئەجدىھاغا ھەيران.

ئىنسان زاھىرىي تۇيغۇلاردىن قۇتۇلمىغىچە، غەيپ ئالەمنىڭ تەسۋىرلىرىنى كۆرەلمەيدۇ.

ئەي ئادەم بالىسى، سېنىڭ نەپىسنىڭ بىر ئەجدىھادۇر! ئۆلگەندەك كۆرۈنسىمۇ، ھەرۋاقىت تىرىكتۇر.

سېنىڭ ئۇ نەپىسنىڭ گۇناھ قىلىش ئۈچۈن، قولۇڭغا پۇرسەت كەلمىگەنلىكى سەۋەپتىن، غەمدە قۇخلانغاندەك بولۇۋېلىپ، ھەر ۋاقىت پۇرسەتنى ساقلايدۇ.

ئاشىقنىڭ خېتى

بىر ئاشىق ئۆز مەشۇقنىڭ يېنىدا، ئۇنىڭغا ئاتاپ يازغان مۇھەببەت خېتىنى ئوقۇشقا باشلاپتۇ.

خەتتە قوشاقلار، مەدھىيەلەر، يۈزلەرچە ئارزۇ-تەلەكلەر ۋە ھاياجانلار، دات-پەريادلار بار ئىكەن.

مەشۇقى جانان بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ دەپتۇ: ئەگەر بۇ خەتنى ھەقىقەتەن ماڭا ئاتاپ يازغان بولساڭ، سەن بىلەن ئۆتكەن ئۆمرۈم بىكار كېتىپتۇ، ئەمدى ۋىسال ۋاقتى كەپتۇ. يېنىڭدا تۇرسام، ماڭا ئاتاپ خەت يېزىپ ئوقۇۋاتىسەن. ئەسلى ئاشىقلارنىڭ ھالى سېنىڭ ئويلىغىنىڭدەك ئەمەس.

جاناننىڭ بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان ئاشىق: "سەن ئەلۋەتتە يېنىمدا. ئەمما، مەن ئۇ ئاشىق-مەشۇق ھۇزۇرىغا ئېرىشەلمەيۋاتىمەن. ئۆتكەن يىلدىكى تەسىرنىڭ

سېنىڭ ۋىسالىڭغا يېتىپلا يوق بولدى. بۇرۇن ئاشىقنىڭ بۇلاقلىرىدا سۇ ئىچەتتىم. كۆزۈم ۋە كۆڭلۈم شادلىققا تولاتتى. ھازىر بولسا كۆزۈمگە سۈيى يوق ئېرىقتەك كۆرۈنۈۋاتىسەن. سۇغا توساق سالغانلار بار ئوخشايدۇ" دەپتۇ.

جانان دەپتۇ: "قۇنداقتا مەن ھەقىقى مەشۇقۇڭ بولماپتىمەن. مەن ئالما تۇرسام، سەن ئامۇتنى ئىستەۋاتىسەن. سەن سۆيۈملۈكۈڭگە ئاشىق بولساڭ، ئۇ ھالدا ھال ۋە ئىختىيارلىق ھېچ مۇھىم ئەمەس. شۇڭا مەن، پۈتۈنلەي سېنىڭ ئارزۇ قىلغىنىڭدەك ئەمەس. پەقەت ئارزۇ قىلغانلىرىڭنىڭ ئاز بىر قىسمىلا مەندە بار. مەن سۆيگىنىڭ ئەمەس، بەلكى سۆيگىنىڭنىڭ ئۆيى بولمەن. ئاشىق ئوچۇق-ئاشكارا بولىدۇ، ھەرگىز يېپىق يانچۇقتا ئەمەس".

شۇڭا ئاشىق مۇرادىغا ئېرىشكەندە پۈتۈن ئارزۇلار ئەمەلگە ئاشىدۇ. ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن سۆيگۈسى دەل ئۇدۇر.

نەپىسىڭنىڭ ئاجىز-كۈچلۈكلىگىگە قارىما. غەيرىتىڭگە، ئەمگىكىڭ مىقدارىغا قارا.

ھەي ئۇسساپ گەز باغلىغان لەۋلەر، ماڭ! بېرىپ سۇ ئىزدە. لەۋلىرىڭنىڭ گەزلىرى ساڭا سۇدىن خەۋەر بېرىدۇ. ھەمدە بۇ ئىزتىراپ سېنى سۇ بار يەرگە باشلايدۇ. ئىزدەشنىڭ ئۆزى بىر ياخشى ئىشتۇر. بۇ يول ھەق يولىدۇر. باشقا نەرسىلەردىن ساقلىنىدىغان يولىدۇر. ئارزۇلار، ئارزۇلارنىڭ ئاچقۇچىدۇر. بۇ دۆلەت ۋە بايراقنىڭ نىشانىدۇر. بۇ ئارزۇلار تاڭنىڭ خەۋەرچىسى بولغان خورازنىڭ ساداسىدۇر.

ئەي ئوغۇل! ئەگەر تىرىشچان بىرسىنى كۆرسەڭ ئۇنى دوست تۇت ياكى ئۇستاز.

تالىپلارنىڭ يېنىدا تالىپ بول. غالىپلارنىڭ سايىسىدا سەنمۇ غالىپ بول.

ئوغرىنىڭ جاۋابى

بىر زامانلاردا بىر ئوغرى، ئايدىڭ بىر كېچىدە بىر تامنىڭ تۈۋىنى تازا كولاشقا باشلاپتۇ. بۇ ئۆينىڭ ئىگىسى تېخى ئۇخلىمىغان ئىكەن. بۇ ئوغرىنىڭ تام تېشىۋاتقانلىغىنى تۇيۇپتۇ. "تاق، تاق..." قىلغان ئاۋاز بارغانسېرى ئۇ كىشىنىڭ

قۇلىقىغا ئېنىق ئاڭلىنىپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئادەم ئاستا ئۆگزىنىڭ ئۈستىگە چىقىپتۇ ۋە تۆۋەنگە قاراپ تۇرۇپ: "ھەي! ئۇ يەردە نېمە قىلىۋاتىسەن؟ بۇ كېچىنىڭ قاراڭغۇسىدا، تام تۈۋىدە ساڭا نېمە بار؟ زادى كىم سەن؟" دەپ ۋارقىراپتۇ.

تۇيۇقسىز چىققان بۇ ئاۋازدىن ھودۇقۇپ كەتكەن ئوغرى، نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي: "دۇمباق چېلىۋاتىمەن" دەپتۇ.

بۇ غەلىتە جاۋابنى ئاڭلىغان ئادەم: "ئۇنداقتا دۇمباقنىڭ ئاۋازى، نەغمىسى ئاڭلانمايدىغۇ؟" دەپتۇ.

ئوغرى: "بىز چالغان دۇمباقنىڭ ئاۋازى ئەتە چىقىدۇ. ئۇنىڭ ساداسى كۆڭۈللىرىگە ئوت ياقىدۇ" دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كۆرۈنۈپ تۇرغاننى كۆرمىسەڭ، ئۆلۈم كۆڭۈل كۆزۈڭنى بىردەمدىلا ئاچىدۇ.

پۈتۈن ئالەم قۇياش نۇرلىرى بىلەن يوپۇرۇق يورۇغان بولسىمۇ، بەزى ئادەملەر كوردەك قاراڭغۇلۇق ئىچىدە ياشايدۇ.

كۆڭۈل دېرىزەڭ تاقاق بولسا، ئەلۋەتتە ئۇ نۇردىن نېسىۋەڭنى ئالالمايسەن.

ئوۋچىنىڭ چاشقان دانلىرىغا ھىلە يوشۇرۇنغان. دان كۆرسەڭلا ئۇنىڭغا يېقىنلىشىۋەرمە، قىلتاققا چۈشۈپ قالما.

كىم قاناقەتچان بولسا تۇزاققا چۈشمەيدۇ.

ئالىم مال-مۈلۈككە ھەۋەس قىلمايدۇ. ئۇ تەڭرىنىڭ قۇدرەت قولى بىلەن تۇتقان قەلەمگە ئوخشايدۇ.

بىز بۇ دۇنيانىڭ خامىنىدا بىر تەرەپتىن بۇغداي يىغساق، بىر تەرەپتىن يىغقان بۇغداينى ئوغرىغا بېرىپ قويىمىز. بۇغداينىڭ يوقۇلۇشىنىڭ سەۋەبىنىڭ چاشقاننىڭ ھىلەسىدىن ئىكەنلىكىنى ئويلىمايمىز. ئەي جان، ئالدى بىلەن چاشقاننىڭ ھىيلىسىدىن قۇتۇل، ئاندىن بۇغداي تولغان تاغارنى يۇدۇگىن.

يىگىتنىڭ دۇئاسى

داۋۇد پەيغەمبەرنىڭ دەۋرىدە بىر ئادەم تەڭرىگە يالۋۇرۇپ: يا رەببىم! ماڭا جاپا تارتمايلا ئىگە بولىدىغان بىر مال-دۇنيا ئاتا قىلساڭ. سەن، مېنى مانا مۇشۇنداق ھورۇن، خار، ئاجىز قىلىپ ياراتتىڭ. يېغىر، ئورۇق ئات، ئېشەكلەرگە ئېغىر يۈك ئارتىلمايدۇ، بۇنى سەنمۇ ئوبدان بىلىسەن. ئۇنداقتا مەنمۇ بىر ئاجىز يارىتىلغان بەندە، رىسقىمنىمۇ ئاسان قىلىپ بەر. مەن ھورۇن، ئىشىم ئۆيدە يېتىش. شۇڭا سېنىڭ ياخشىلىقىڭ، مەرتلىگىڭگە تايانماقچىمەن. پۇت-قولى بار ئادەم رىزقىنى ئۆزى ئىزدەيدۇ. پۇت-قولى يوقلارغا كۆپرەك بەر. رىزقىمنى ماڭا يەتكۈز. بۇلۇتلار بىلەن يەر يۈزىنى سۇغارغىن. بۇلۇتلار ئارقىلىق ياخشىلىق قىلسەن. يا رەب! شۇنداق جاپاسىز، تەييار مۈلۈك ئارزۇ قىلمەن. مەن تەلەپ قىلىشتىن باشقا ئىشنى بىلمەيمەن دەپ دۇئا قىپتۇ.

بۇ ئادەم بىر ئىش قىلماي ئەتىگەندىن كەچكىچە مانا مۇشۇنداق دۇئا قىلىپ يۈرۈپتۇ. بۇ ئادەمنىڭ بۇ تاماخورلىقىنى، ئەھمىيەتسىز سۆزلىرىنى، قىلىقلىرىنى كۆرگەن-ئاڭلىغان خەلق ئۇنى مەسخىرە قىلىپ كۈلۈپتۇ ۋە مۇنداق دېيىشىپتۇ:

”بۇ ھاڭۋاقتى ئادەم نېمە ئىش قىلىپ يۈرۈيدۇ؟ ياكى بىرەسى ئۇنىڭغا نەشە چەككۈزۈپ قويدىمۇ قانداق؟ رىزىق دېگەننى ئەمگەك بىلەن، جاپا-مۇشەققەت بىلەن، پېشانىسىنىڭ تەرى بىلەن تاپىدۇ. ھەركىم ئارزۇ قىلغان نەرسىلىرىگە ئەنە شۇنداق ھۈنەر بىلەن ئېرىشىدۇ. داۋۇد پەيغەمبەرگە ھەق ئەنە شۇنداق ئېسىل ھۈنەرلەرنى ئاتا قىلغان. ئىززەت-ھۆرمەتكە سازاۋەر قىلغان. ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ تا بۈگۈنگىچە داۋۇدنىڭكىدەك ئۇنداق بىر يېقىملىق ئاۋاز ھېچكىمدە يوق. ھەر قېتىم ۋەز قىلغاندا نۇرغۇن كىشى بېھۇش بولىدۇ. ھەتتا ئارىسلان، جەرەنلەرمۇ ئۇنىڭ ۋەز قىلغان ئاۋازلىرىنى ئاڭلاش ئۈچۈن كېلىدۇ. ئۇنىڭ يۈزىدىكى نۇر ھەممە يەرنى يورۇتىدۇ. ئەنە شۇنداق مۆجىزىلەرگە، قەدىر-قىممەتكە ئىگە تۇرۇپ، جانابى ھەق ئۇنىڭ رىسقىنىمۇ جاپا تارتىپ قىلىنغان ھالال ئەمگەككە باغلىق قىلغان. يەنى ئۆز رىزقىنى تۆمۈرچىلىك قىلىپ، بازغان بىلەن ساۋۇت ۋە دۇبۇلغا سوقۇپ تاپىدۇ.

ئەي تەييار تاپ! سەن ھەقىقەتەن ئاۋارە ۋە پەسكەش بىرى ئىكەنسەن. ئۆيگە سولنىۋالغان شۇم پېشانە بىرنىمكەنسەن. مېھنەتسىز، بىكار كېلىدىغان بايلىقنى تىلەشتىن نومۇس قىل. بىكاردىن كەلگەن مال-دۇنيا بىلەن كۆمۈلۈپ ئۆلۈپ قالما يەنە.

بەزىلەر بۇ دۇئا قىلغان ئادەمنى ئەخمەق قىلىپ: "ماڭ بېرىپ رىزقىنى ئەكىلىۋال. خەۋەر كەلدى، رىزقنىڭ يېتىپ كەپتۇ. ئەي ئالجاناپ! بىزگىمۇ ئاشۇنداق رىزقتىن ئالغاچ كەل" دەپ چاقچاق قىلىپ كۈلۈشۈپتۇ.

خەلقنىڭ مەسخىرە ۋە تاپا-تەنلىرىنىڭ ئارتىشىغا ئەگىشىپ، ئۇ ئادەم يەنە دۇئا قىلىشقا باشلاپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇ ئادەم ئۇ شەھەردە، قۇرۇق خالتىلاردىن يەيدىغان نەرسىلەرنى ئاخشۇرۇپ يۈرۈشتە نامى چىقىپتۇ. ئەمما، ئۇ ئۆز ئارزۇسىدىن ھېچ يانماپتۇ. كېچە-كۈندۈز تىنماي دۇئا قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ. تەڭرىگە يالۋۇرۇپ دات-پەرياد قىپتۇ. ھەقتىن ھېچ ئەمگەك قىلماي، جاپا تارتماي ھالال رىزق بېرىشنى سورايتۇ.

بىر كۈنى يەنە چۈش ۋاقتىدا دۇئا قىلىپ تۇرغاندا قورۇسىغا بىر ئۆكۈز يۈگرەپلا كىرىپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئۇ ئادەم ئورنىدىن تۇرۇپلا دەرھال دەرۋازىنى تاقاپتۇ. "بۇ ئۆكۈز ئۇشتۇمۇتلا ھويلامغا كىرىپ كەلدى، بۇمۇ تەڭرىنىڭ بىر ئىلتىپاتى، دۇئالىرىم قوبۇل بوپتۇ" دەپ ئويلاپتۇ-دە، دەرھال ئۆكۈزنىڭ پۇتلىرىنى باغلاپ ياتقۇزۇپتۇ ۋە ھېچ ئويلاپ ئولتۇرمايلا ئۆكۈزنىڭ گېلىغا "بىسىمىلاھ" دەپلا پىچاقنى سۈرۈپ، بوغۇزلاپتۇ ۋە تېرىسىنى سويۇش ئۈچۈن قاسساپنى چاقىرىپ كېلىشكە ماڭماقچى بولۇپ تۇرغاندا، قورۇغا ئۆكۈزنى ئىزدەپ يۈرگەن ئادەم ھاسىراپ-ھۆمۈدەپ كىرىپ كەپتۇ ۋە ئۆكۈزنىڭ قان ئىچىدە ياتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئۆكۈزنىڭ ئىگىسى ئادەمنىڭ ياقىسىغا ئېسىلىپ تۇرۇپ: "نېمە دەپ ئۆكۈزۈمنى بوغۇزلىدىڭ؟ سەن ئوغرى ئىكەنسەن. ئىنساپ قىلساڭچۇ!" دەپتۇ.

ئادەم ھېچ ئىككىلەنمەستىن: "مەن تەڭرىدىن رىزقىمنى تەلەپ قىلىپ، ئۇنىڭغا يالۋۇردۇم. ئۇنىڭغا داۋاملىق دۇئا قىلدىم. بۈگۈن مانا دۇئايم قوبۇل بولدى. رىزقىم ئۆزلۈكىدىن ئالدىمغا كەلدى. مانا بۇ جاۋابىم" دەپتۇ.

ئۆكۈزنىڭ ئىگىسى بۇ سۆزنى ئاڭلاپ جان-پىنى چىقىپ كېتىپتۇ، ئاچچىقدىن ئۆزىنى تۇتالماي، ئادەمنى ئۇرۇپتۇ ۋە ئادەمنىڭ ياقىسىدىن سۆرەپ ھەزرىتى

ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا سۆرەپ مېڭىپتۇ ۋە يولدىكى كۆپچىلىككە قاراپ تۇرۇپ دەپتۇ: "ئەي ئوغرى ۋە ساراڭ. تېتىقسىز گەپلەرنى قىلماي، ھوشۇڭنى يىغىپ راست گەپنى قىل. بۇ قانداق گەپ، قانداق دۇئا؟ كۆپچىلىك ئالدىدا سۆزلە..." ئادەم دەپتۇ: "مەن جانابى ھەققە كۆپ دۇئا قىلدىم ۋە ئۇنىڭغا مەدھىيىلەر ئېيتتىم. قەتئى كېسىپ ئېيتىمەنكى دۇئالىرىم قوبۇل بولدى. سېنىڭ ئۇ ئۆكۈزدە نېسىۋەڭ يوق! بېشىڭنى تاشقا ئۇرساڭمۇ بىكار" دەپتۇ.

ئۆكۈزنىڭ ئىگىسى: "ئەي خالايق! بۇ كاززاينىڭ نېمىلەرنى جۆيلۈۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغانىسىلەر؟ مال-مۈلكۈم قانداقمۇ دۇئالار بىلەن ئۇنىڭ بولۇپ قالدى؟ ئەگەر راستىنلا شۇنداق ئىش بولدىغان بولسا كىشىلەر دۇئا بىلەنلا باي بولۇپ كەتمەمدۇ؟ دىۋانلار باي بولۇپ ھەممىسى بەگ-خوجام بولۇپ كەتمەمدۇ؟ ئۇلارمۇ ھەر كۈنى ھەي رەببىم بىزگە بەر! دەپ ھەر كۈنى دۇئا قىلىدىغۇ. ئۇلارمۇ سەن بەرمىسەڭ باشقىلار بەرمەيدۇ، بىزدەك ئاجىز بەندىلىرىڭگە ياخشىلىق ئىشكىلىرىڭنى ئاچ دەيدىغۇ. ئۇلار شۇنچە جاپا تارتىپ، زارلىنىپ دۇئا قىلىسمۇ ئېرىشىدىغىنى بىر پارچە قاتتىق نانغۇ" دەپتۇ.

كۆپچىلىك بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ھەممىسى: "بۇ ئادەم توغرا دەيدۇ. دۇئا قانداق قىلىپ مال-دۇنياغا ئىگە قىلاتتى؟ بۇ سۆز رېئاللىققا ئۇيغۇن كەلمەيدۇ. يا ئىگە بولماقچى بولغان نەرسەڭنى سېتىۋالسىەن، ياكى بىرسى ساڭا ھەدىيە قىلىدۇ ۋە ياكى مىراس قالدۇرۇپ، ۋەسىيەنامە يازغان بولسا ئاشۇنداق بىر نەرسىگە ئىگە بولۇشۇڭ مۇمكىن. شۇڭا يا ئۆكۈزنى تۆلىسۇن ياكى ئۆكۈزنى قايتۇرۇپ بەرسۇن" دېيىشىپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئادەم ئاسمانغا قاراپ يەنە دۇئا قىپتۇ: "يا رەب! بۇ ئەھۋاللارنى سېنىڭدىن باشقىسى بىلمەيدۇ. قەلبىمدە ئۇ دۇئا سېنىڭدىن كەلگەن ئىلھام بىلەن كۆڭلۈمدە يۈزلەرچە ئۆمىدلەرنى پەيدا قىلغان. يۈسۈپتەك چۈشۈمدە كۆردۈم. يۈسۈپمۇ چۈشىدە قۇياشنىڭ، ئاينىڭ ۋە يۇلتۇزلارنىڭ ئۆزىگە سەجدە قىلغانلىقىنى كۆرگەن ئىكەن. چۈشنىڭ توغرىلىقىغا ئىشەنگەچكە مەيلى قاراڭغۇ قۇدۇقتا بولسۇن، مەيلى زىنداندا ھېچ قايغۇرماي، ئۆمىدىنى يوقاتمىغان ئىكەن. يۈسۈپ قۇدۇققا تاشلانغاندا، سەن: "ئەي قۇتلۇق كۆڭۈل! سەن بىر كۈنى پادىشاھ بولسىەن. ئۇ چاغدا ساڭا جاپا سالغانلار، نومۇستىن ئۆلگەندەك بولىدۇ" دەپتىكەنسەن.

كۆز بۇ نىدانى كۆرمەيدۇ. ئەمما، كۆڭۈل تۇيدۇ. ئۇ نىدادىن كۆڭۈلدە بىر كۈچ، بىر راھەتلىك پەيدا بولىدۇ. شۇڭا يۈسۈپ شۇنچە جاپا-مۇشەققەتلەرگە كۆڭۈل رازىلىقى بىلەن چىدىدى.

ئۆز ئۆمرىدە ئەنە شۇنداق بىر چۈشنى كۆرمىگەن كىشى، بۇ دۇنيادا ياخشى بىر بەندە بولالمايدۇ.

ئادەم بىر پەس نەپەس ئېلىۋالغاندىن كېيىن يەنە سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ:

”يا رەببىم! بۇ ئادەم مېنى ئەمما دەپ، شەيتاندىن ماڭا تۆھمەت قىلدى. ئەسلىدە ئۇ مېنىڭ ئىخلاسلىقىمنى كۆرمىدى. مەندىكى بۇ كورلۇق ئاشىق كورلىقىدۇر. چۈنكى سۆيگۈ ئىنساننى قارغۇ ۋە مەستەك قىلىپ قويىدۇ. مەن باشقىلارغا نىسبەتەن كوردەك قىلغان بىلەن، ھەقىقىي ئېنىق كۆرمىەن. ئاشىقنىڭ ئالاھىدىلىكى مۇشۇنداق بولىدۇ. ئى ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچى رەببىم! ياخشىلىقىڭدىن ئۈمىد ئۈزۈمدىم. خۇددى يۈسۈپتەك ئۈمىدۋار بولىدۇم. سېنىڭ ئىلتىپاتىڭ شۇنداق بىر چۈش بىلەن مېنى خوش قىلدىكى، دۇئا قىلىش ئارقىلىق شۇنچىلىك زوق ئالدىم. كۆپچىلىك سىرلىرىمنى بىلمەيدۇ. دېسەممۇ بەربىر ئىشەنمىدى“

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئۆكۈزنىڭ ئىگىسى دەپتۇ:

”ئەي بەتقىلىق! يۈزۈڭنى ئاسمانغا ئەمەس، مەن تەرەپكە قارىتىپ گەپ قىل. سەن ئەمدى پۈتۈنلەي ساراڭ بويسەن. تېخى ئۆزەڭچە ئاشىقتىن، ھەققە يېقىنلىقتىن گەپ قىلسەن. سەن ئاشۇ قېلىن يۈزۈڭ بىلەن نومۇس قىلماي كۆككە قاراۋاتامسەن؟

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان شەھەر خەلقى پاراقىدە كۈلۈپ كېتىپتۇ.

بۇ ھالىنى كۆرگەن ئادەم: ”ئەي ئۇلۇغ تەڭرى! مېنى بۇلارنىڭ ئالدىدا رەسۋا قىلما. يامان بولساممۇ سىرىمنى ئاشكارىلىما. شۇنچە ئۇزۇندىن بېرى كېچە-كۈندۈز ساڭا دۇئا ۋە مەدھىيەلەرنى قىلدىم. سەن ھەممىنى بىلگۈچى. خەلق ئىچىدە ئىززەت-ئابرويۇم بولمىسا، قەدىر-قىممىتىمنى سەن ئۆزەڭ قىل“ دەپ يەنە يالۋۇرۇپ دۇئا قىپتۇ.

ئاخىرى دە-تالاش بىلەن بۇ ئىككىسى داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كەپتۇ.

داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئەلەيھىسسالام دەۋاگەرگە قاراپ تۇرۇپ: "قېنى نېمە ئىش بولغانلىقىنى باشتىن باشلاپ سۆزلە" دەپتۇ.

دەۋاگەر: "ئى پەيغەمبەر! ئادالتتىڭدىن ھېچ گۇمان قىلمايمەن. ئۆكۈزۈم بۇ ئەخمەقنىڭ ئۆيىگە كىرىپ كەتكەنتى. ئارقىسىدىن قوغلاپ كىرسەم، ئۆكۈزۈمنى بوغۇزلاۋېتىپتۇ. نېمە ئۈچۈن سۈيۈۋەتكەنلىكىنى قېنى ئۆزى دەپ باقسۇن" دەپتۇ.

داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئەلەيھىسسالام ئادەمدىن سوراپتۇ: "بۇ ئادەمنىڭ مېلىغا نېمە ئۈچۈن زىيان سالدىڭ؟ راست گەپنى قىل ۋە پاكىت بىلەن سۆزلە، دەۋا تېزراق بىر تەرەپ بولسۇن"

ئادەم مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ:

"ئەي داۋۇد! يەتتە يىلدىن بېرى كېچە-كۈندۈز ھەققە يالۋۇرۇپ: "ئەي رەببىم! ماڭا ھالال ۋە ئاۋارىچىلىقى يوق بىر رىزىق ئاتا قىل" دەپ، دۇئا قىلىۋاتىمەن. رەببىم دۇئايمنى قوبۇل قىلدى. مېنىڭ بۇ ئىشلىرىمنى شەھەردىكى چوڭ-كىچىك ھەممىسى بىلىدۇ. كىمدىن سورىساڭ بۇ ھالىمنى ئەينەن دەپ بېرىدۇ. مەندەك بىر ئەسكى چاپان ئىچىدىكى ئادەمنىڭ ھەم ئاشكارە ھەم يوشۇرۇن قانداق دۇئا قىلغانلىقىنى ھەممىسىدىن سورا. شۇنداق دۇئا قىلىپ ئولتۇرسام ئۆيۈمگە بىر ئۆكۈز كىرىپ كەلدى. تاماخورلۇقۇمدىن ئەمەس بەلكى، دۇئالىرىم قوبۇل بوپتۇ دېگەن خۇشاللىق بىلەن كۆزۈمگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەيلا ئۆكۈزنى بوغۇزلىۋېتىپتەن."

داۋۇد ئادەمنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ مۇنداق ھۆكۈم چىقىرىپتۇ:

"دېگەن گەپلىرىڭنىڭ ھېچ بىر ئاساسى يوق. مەن دەلىللىرىڭنى ھۆكۈم چىقارسام، خەلقىمنىڭ ئالدىدا يۈز كۆتۈرۈپ يۈرەلمەيمەن. مال-مۈلۈكنىڭ ئىگىسىدىن باشقىسى قانداقمۇ ئۇ مۈلۈككە ئىگە بولالايدۇ؟ كۆچەتنى كىم تىكسە، ئۇ ئۇنىڭ بولىدۇ. تېرىماي تۇرۇپ، قانداقمۇ ھوسۇل ئالالايسەن؟ نېمە تېرىساڭ شۇنى ئالسىەن. بولمىسا ئۇ باشقىسىنىڭ مالىدۇر. ئۇنى ئېلىۋېلىش زومىگەرلىك بولىدۇ. ماڭ بېرىپ بۇ ئادەمنىڭ ئۆكۈزىنى تۆلە. پۇلۇڭ بولمىسا، قەرز ئېلىپ بولسىمۇ تۆلىشىڭ كېرەك"

ئادەم بۇ ھۆكۈمگە نارازى بولۇپ:

“سەن ماڭا زالىملارنىڭ دېگەنلىرىگە ئوخشاشلا گەپلەرنى قىلىدىك” دەپتۇ
ۋە سەجدە قىلىپ تۇرۇپ مۇنداق دۇئا قىپتۇ:

“ئەي بارلىق سىرلارنى بىلگۈچى رەببىم! داۋۇدنىڭ كۆڭلىگە ئىلھام بەر.
ماڭا ئاتا قىلغىنىڭ، ئۇنىڭ قەلبىدە يوق. چۈنكى كۆڭۈلگە ئۇ سىرلارنى سەنلا
بىلدۈرەلەيسەن...”

مانا شۇنداق يىغلاپ تۇرۇپ، دەرد-ئەلەم بىلەن دۇئا قىلغانسىرى داۋۇد
ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆڭلى يۇمشاپتۇ ۋە كۆپچىلىككە قاراپ تۇرۇپ:

“بۇ داۋانى بىر تەرەپ قىلىشقا ماڭا ئازراق ۋاقىت بېرىڭلار. تەنھا ھالدا
ئىستىقامەت قىلىپ، ھەقىقە يالۋۇرۇپ دۇئا قىلىمەن، ئۇ ھەممىنى بىلگۈچىدۇر” دەپتۇ.
كۆپچىلىكمۇ ھەممىسى بىردەك “بۇ دېگەنلىرىڭدىن قىلچىمۇ گۇمان
قىلمايمىز” دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئۆزى يالغۇز ئىبادەت قىلىدىغان جايغا
كىرىپ كېتىپتۇ. جانابى ھەق ئۇنىڭغا ھەقىقەتنى كۆرسىتىپ، كىمنىڭ توغرا،
كىمنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپتۇ.

ئەتىسى كۈنى دەۋاگەرلەر داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھوزۇرىغا كەپتۇ. داۋۇد
ئەلەيھىسسالام بۇرۇنقىدەك دەۋاگەرلەرنىڭ سۆزلىرىنى قايتا ئاڭلاپتۇ. ئاندىن
ھۆكۈم چىقىرىپ، ئۆكۈزنىڭ ئىگىسىگە قاراپ تۇرۇپ:

“جىم تۇر! ئۆكۈزنى بۇ كىشىگە بەر. چۈنكى، جانابى ھەق سېنىڭ ئەھۋالىڭنى
يوشۇردى. بۇ يوشۇرغانلىق بەدىلىگە سەن ئۇ ئۆكۈزنى بېرىسەن” دەپتۇ.

بۇ ھۆكۈمگە نارازى بولغان ئۆكۈزنىڭ ئىگىسى: “بۇ قانداق ھۆكۈم؟ قانداق
بىر ئادالەت؟ جاھانغا سېنىڭ ئادالەتنىڭ يېيىلغان، پۈتۈن ئالەم سېنىڭ ئادالەتلىك
ئىكەنلىكىڭنى بىلىدىغان تۇرسا. سېنىڭ بۇ ھەقسىزلىقنىڭ ئاڭلىغان تاغلارمۇ
پارچىلىنىپ كېتىدۇ. خالايق بۇ ناھەقچىلىقنى كۆرۈڭلار...” دەپ دات-پەرياد قىپتۇ.

بۇ نارازىلىقنى ئاڭلىغان داۋۇد ئەلەيھىسسالام دەرغەزەپ بولۇپ دەپتۇ:

“ئەي جاھىل! بارلىق مال-مۈلكىڭنى ئۇ ئادەمگە بېرىسەن. نان كورلۇق قىلما.
بولمىسا ئەھۋالنىڭ تېخىمۇ بەتەر بولىدۇ. ساڭا دەپ قوياي، سېنىڭ قىلغان-ئەتكەن

يامانلىككە پۈتۈن ئالەمگە يېيىلىدۇ.

ئۆكۈزنىڭ ئىگىسى تېخىمۇ بەتەر مۇتەھەملىك قىپتۇ ۋە يۈز - كۆزىگە توپىلارنى سۈركەپ "ئەسلى سىلەر ماڭا زۇلۇم قىلىۋاتىسىلەر" دەپ يىغلاپ، جار سېلىپ، سەت گەپلەرنى قىپتۇ.

داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا نەسىھەت قىلىپ دەپتۇ:

"ھەي سەۋر قىلىشنى بىلمەيدىغان! سېنىڭ ئاقىۋىتىڭ يامان، ئاستا-ئاستا ئۆزەڭنىڭ يامانلىقىڭنى ئاشكارىلاشقا باشلاۋاتىسەن. سەن كىشىلەرنىڭ ھۇزۇرىنى بۇزۇڭ"

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئۆكۈزنىڭ ئىگىسى ئۇياقتىن-بۇياققا باشلاپتۇ، چۈنكى، ئۇلار ئىشنىڭ ماھىيىتىدىن بىخەۋەر ئىدى. شۇڭا ئۇلار داۋۇدقا دەپتۇ: "سەن بىر ئېسىل، شەپقەتلىك ئادەم. بۇنداق ناھەقچىلىك ساڭا ياراشمايدۇ. بىر گۇناھسىزغا ئۇۋال قىلىدۇ"

داۋۇد ئەلەيھىسسالام كۆپچىلىككە دەپتۇ:

"ئەي دوستلار! ئەمدى ساقلىغان سىرنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىدىغان ۋاقتى كەلدى. بۇ سىرنى ئاشكارىلاش ئۈچۈن شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. شەھەرنىڭ سىرتىدىكى تۈزلەڭلىكتە بۈك-باراقسان بىر دەرەخلىك بار. بۇ دەرەخلەرنىڭ يىلتىزىدىن بۇرۇنۇمغا قاننىڭ پۇرىقى كېلىۋاتىدۇ.

بۇ ئادەم ئۆز خوجايىنىنى ئۆلتۈرۈپ، ئۇ دەرەخلەرنىڭ ئاستىغا كۆمۈۋەتكەن. ئەسلىدە بۇ ئادەم بىر سېتىۋېلىنغان قۇل بولۇپ، خوجايىنىنى ئۆلتۈرۈپ، ئۇنىڭ مال-دۇنياسىغا ئىگە بولۇۋالغان. بۇ دۇئا قىلىپ تۇرىدىغان يىگىت بولسا، ئۇ ئۆلگەن كىشىنىڭ ئوغلىدۇر. ئەينى چاغدا بۇ يىگىت كىچىك بىر بالا بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ ئىشلارنى بىلمەيتتى. مانا تا ھازىرغىچە بۇ سىرلارنى تەڭرى ئاشكارىلىمىغان. ئەمما، بۇ نانكور بۇنىڭغا ھېچ شۈكرى قىلمىغان. بۇ پەسكەش ئادەم، ئۆز خوجايىنىنىڭ بالىسىنىڭ ھالىدىن ھېچ خەۋەر ئالمىغان. ئۇلارغا ئىگىلىۋالغان مال-دۇنيادىن بىر بۇردا نانمۇ بەرمىگەن. ئەمدى بۈگۈنگە كەلگەندە ئۆز مېلىنىڭ ئىگىسى بولغان خوجايىنىنىڭ ئوغلىغا بىر ئۆكۈزنىمۇ بېرىشكە قىياماۋاتىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۆز گۇناھلىرىنى يۆگىگەن پەردىنى ئۆز قولى بىلەن يىرتتى.

ئەسلىدە ھەق ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى ياپقان ئىدى. ھەركىم يامان ئىش قىلسا، ئۆز گۆرىنى ئۆزى كولايدۇ“

بۇ سۆزلەردىن كېيىن خەلق شەھەر سىرتىدىكى دەرەخلىك ئارىسىدىن چىرىگەن جەسەتنىڭ ئۇستىخانلىرى ۋە ئۆز ۋاقتىدا قاتىللىق ئۈچۈن ئىشلەتكەن پىچاقنى تېپىپتۇ ۋە قاتىلنى جازالايتۇ.

شۇندىن بۇيان خەلقنىڭ داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا بولغان ئىشەنچىسى ھەسسىلەپ ئېشىپتۇ ۋە خەلقنىڭ كۆزلىرى ئېچىلىپ ھەقىقە يۈزلىنىپتۇ. بۇ ئىبرەتلىك ۋەقەدىن كېيىن خەلق ئارىسىغا مۇنداق بىر سۆز تارقىلىپتۇ:

مېنىڭ مۇڭگۈزۈم بار! دوزاخنىڭ ئۆكۈزىنى كۆرمىگەنلەر ماڭا قارىسۇن!
ئىنساننىڭ نەپسى ئۆكۈزنىڭ ئىگىسىگە ئوخشاسا، ئەقىل ئۆكۈزنى ئۆلتۈرگەن يىگىتكە ئوخشايدۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

دېرىزىسى يوق ئۆيلەر دوزاخقا يېقىن بولىدۇ. ئەسلىدە دىن كۆڭۈلگە ئېچىلغان دېرىزەدۇر، ئۇنىڭ نۇرى، ساپ ھاۋاسى دېرىزىدىن كىرىپ، ئۆيىنى يورۇتۇپ، ھاۋاسىنى ساپلايدۇ. ئۇنىڭ نۇرىنى ھاياۋانمۇ كۆرىدۇ.

ئەي يىگىت! ئۇرۇش بىر ھىلىدۇر.

پەقەت ئۆز نەپسىنى يەڭگەن، مەزلۇم بىلەن زالىمنى ئايرىيالايدۇ.

نەپسىگە قۇل بولغان، مەزلۇمغا دۈشمەنلىك قىلىدۇ.

ئىت دائىم يۇۋاشلارنى چىشلەيدۇ.

بەزى كىشىلەر ئىتقا ئوخشايدۇ. مەزلۇمنى تالاپ، زالىمغا قۇيرۇقنى ئوينىتىدۇ.

ئەقىللىقنىڭ ئەقلى، قاراڭغۇ كېچىنى ئاي نۇرى بىلەن يورۇتدۇ.

ئەقىلسىزنىڭ دوستى ئۆزىدەك بولىدۇ.

ئىللەت، ئىللەتكە يېقىندۇر.

ئىت

ھەممىمىز بىلىمىز، قىشنىڭ قاتتىق سوغۇق كۈنلىرىدە ئىتلارنىڭ ئەھۋالى ناھايىتى قىيىنلىشىدۇ. قاتتىق سوغۇقنىڭ دەستىدىن مۇزلاپ، ئورۇقلاپ كېتىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا ئىتلار ئىسسىقراق بىر جايىنى ئارزۇ قىلىدۇ.

ئەنە شۇنداق قاتتىق سوغۇق بولۇۋاتقان قىشنىڭ بىر كۈنىدە، ئىت مۇنداق ئويلاردا بوپتۇ: "ھەجەپمۇ مۇزلاپ كەتتىم. قەھرىتان بۇ سوغۇق جاندىن ئۆتۈپ كەتتى. مەن دەرھال تاشتىن ياسالغان بىر ئىسسىقراق ئۆيگە كىرىۋېلىشىم كېرەك. بولمىسا سوغۇقتا توغلاپ ئۆلىدىغان ئوخشايمەن. ھەي خەپ! يازمۇ بول. شۇ چاغدا ئۆزۈمگە ئاتاپ تاشتىن كىچىكرەك بولسىمۇ بىر ئۆي سېلىۋالمىسام."

ھەر قىشتا، قاتتىق سوغۇقتا تالادا قالغاندا، ئىت داۋاملىق ئەنە ئاشۇنداق خىياللاردا بولىدىكەن. ئەمما، ياز كەلگەندە ئىتنىڭ تېرىلىرى پارقىراپ، تۈكلىرى ئۆسۈپ، سەمىرىپ قالىدىكەن. دە، ئۆزىچە مەغرۇرلىنىپ "ئۇنداق كىچىك ئۆيىنى ياساپ نېمە قىلىمەن. كۆك ئاسمان ئاستىدىكى چەكسىز بۇ دالا ماڭا تەۋە. كىچىك ئۆيىگە پاتاتتىممۇ؟" دەپ ئويلايدىكەن. تېرىلىرىگە سىغىمىغان ھالدا، قورسىقى توق، كوچىلاردا كېرىلىپ مېڭىپ، ئىسسىپ كەتسە تام تۈۋىدىكى سايىدا بەھۇزۇر ئۇخلايدىكەن. ھورۇنلىقىدىن ئورنىدىن تۇرۇشمۇ خوش ياقمايدىكەن. خۇددى ئۆزىنى پۈتۈن ئارزۇلىرىغا يەتكەندەك ھېس قىلىدىكەن.

بەزىلەر ئۇنىڭغا: "كەل پۇرسەتنىڭ بار چاغدا، ئۆيۈڭنى سېلىۋال" دېسە، ئىت: "ماڭا ئۆي سالغۇدەك لايىق بىر يەر يوق!" دەيدىكەن.

ياز كېتىپ، قىش كەلگەندە ئىت يەنە ئورۇقلاپ، پۇت-قولنىڭ ھالى قالماي، سوغۇقتىن ئۆلەي دېگەندە، يەنە ئوخشاشلا "بۇدا يازدا چوقۇم ئۆزۈم پاتقۇدەك بىر ئۆي سالمىسام" دەپ ئويلايدىكەن...

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئادەم ئاغرىپ قالغاندا، ھاكاۋۇرلۇقى يوقاپ، ياۋاشلاپ كېتىدۇ. قىلغان

ئىشلىرىغا تەۋبە قىلدۇ.

خۇددى ئىتقا ئوخشاش تەۋبەدىن ئۆي ياساپ، ئۇ يەرگە پاناھلىنىشنى
ئويلايدۇ. ئادەم ئاغرىقتى، دەرتلەردىن قۇتۇلدىمۇ مەغرۇرلىنىپ كېتىدۇ. ئىتتەك
ئۆي ياساشتىن ۋاز كېچىدۇ.

نېمەتكە شۈكرى قىلغاننىڭ نېمىتى كۆپىيىدۇ.

ھەققە شۈكرى قىلغان، نېمەتنىڭ ئوۋچىسى بولىدۇ.

ھەقىقەت نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلساڭ، تەكەببۇرلۇق ۋە ئاچ كۆزلۈكتىن
قۇتۇلسەن.

يىلان پۇتۇڭنى چاققاندا، ئاغرىقنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئاندىن بىلسەن.

ئىنساننىڭ مەقسىتى ئىلىم ۋە ھىدايەت.

مال-دۇنيا شۈكۈرگە باغلىق بولىدۇ. شۈكۈرى دەرد بىلەن ھاسىل بولىدۇ.

ئاغرىق كۆڭۈللەرنىڭ دەرەتلىرىنى ئاڭلا.

دەرتەنەننىڭ كۆڭلى خۇددى تۇمان بىلەن تولغان ئۆيگە ئوخشايدۇ. سەن
ئۇنىڭ ئەھۋالىنى بىلمەكچى بولساڭ ئۆينىڭ دېرىزىسىنى ئاچ. ئۆيدىكى ئاچچىق
تۇماننىڭ چىقىپ كېتىشىگە سەۋەپ بولسەن. ئاندىن دەرتەنەمۇ ئەركىن بىر
نەپەس ئېلىۋالىدۇ.

ھەق بىزنى بىر قىلتاقتىن قۇتۇلدۇرسا، بىز يەنە باشقا قىلتاققا چۈشۈپ
قالىمىز. يولدا مىڭلارچە قىلتاقتا دان بار. بىز خۇددى ئاچ ۋە تەمەخور قۇشلارغا
ئوخشايمىز.

ھاكىم پارخور بولسا، زالىمنى مەزلۇمدىن ئايرىيالمايدۇ.

ئالغايلار ھەر ۋاقىت بىرنى ئىككى كۆرىدۇ.

مەسىلەن: بىر ئۇستا ئالغاي شاگىرتىغا: "ئىشكاپتا بىر بوتۇلكا بار ئەكەل"
دەپتۇ.

ئالغاي: "بۇ يەردە ئىككى بوتۇلكا تۇرىدۇ، قايسىسى بولغىيىتى؟" دەپتۇ.

ئۇستىسى: "ئۇ بىر تالدۇر، بولدى. ئالغايلىغىنى ھەركىمگە ئاشكارىلىما" دەپتۇ.

شاگىرتى سۆزىدە چىڭ تۇرۇۋېلىپ "ئىككى" دېدى.

ئۇستىسى: "ئۇنداقتا بىرنى چېقۇۋەت" دېدى.

ئالغاي بوتۇلكىنى چېقۇۋەتكەندىن كېيىن، ئۇ يەردە ھېچنەمە قالمىدى.

بوتۇلكا بىر ئىدى، ئۇنىڭغا ئىككى كۆرسەتكەن ئۇنىڭ ئالغاي كۆزى ئىدى. بوتۇلكا چېقىلغاندىن كېيىن ئۇ ھەقىقەتنى ئاندىن چۈشەندى. شۇڭا ھەقىقەتنى كۆرۈش ئۈچۈن ئۆزۈڭدىكى "مەن" لىكتىن قۇتۇل، كۆڭۈل كۆرۈڭنى ئېچىپ، ئالغايلىقتىن قۇتۇل.

سوۋى ۋە قۇرۇق داستىخان

بىر كۈنى بىر سوۋى يەرگە سېلىنغان قۇرۇق بىر داستىخاننى كۆرۈپ، ناھايىتى خوشال بولۇپ كېتىپتۇ ۋە داستىخاننىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ: "مانا بۇ تاماقسىز قالغانلارنىڭ تامىقى. ھەقىقەتەن ئاچلىقتا قالغانلار ئۈچۈن ياخشى بىر ئوزۇق، ياخشى بىر دورا" دەپتۇ.

سوۋىنىڭ بۇنداق خوشاللىققا تولغان ھالىنى كۆرگەن باشقا سوۋىلارمۇ ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇرۇپتۇ. ھەممىسى ناھايىتى ياخشى بىر كەيپىيات ئىچىدە قۇرۇق داستىخانغا قاراپ "ئالسىلا - باقسىلا، تارتىنىمىسىلا، چوڭ-چوڭ ئالسىلا" دەپ بىر-بىرىگە تەكەللۇپ قىلىشىپ، چاقچاقلار بىلەن ناھايىتى كۆڭۈللۈك ئولتۇرۇپتۇ. بۇ سورۇننى كۆرگەن بىرسى ئاستا سوۋىلارنىڭ يېنىغا كېلىپ قارىسا، ئالدىدا قۇيۇقۇرۇق بىر داستىخان تۇرغۇدەك. بۇ ھالىنى كۆرگەن ئادەم: "ھەي ئەخمەقلەر، نېمە قىلىۋاتىسىلەر؟ داستىخاننى كۆرۈۋاتىمەن. ئەمما، ئۈستىدە ھېچنەمە يوق" دەپ مەسخىرە قىلىپ كۈلۈپتۇ.

بۇ ئادەمگە سوۋى بۇنداق جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:

"ئەخمەق دېگەن سەن! ماڭ يوقال! مادامكى ئاشىق ئەمەسسەن، ئىشىمىزغا

توسقۇنلۇق قىلماي، يولۇڭغا ماڭ! ئاشىقنىڭ ئوزۇقى نانسىز داستىخانغا ئاشىق بولماقتۇر. سادىق بولغان كىشىدە مال-دۇنيا بولمايدۇ. ئاشىقنىڭ مال-دۇنيا بىلەن ئىشى يوق. قاناتسىز ھەر تەرەپكە ئۇچالايدۇ. قول-پۇتسىز توپ ئوينىيالايدۇ. مەنە ئالىمىدىن نەپەس ئالغان كىشى، قولىسىزمۇ زەمبىل توقىيالايدۇ. ئاشىقلار مەۋھۇم ئالەمدە چېدىر تىكىدۇ. سۈت ئەمگەن بوۋاق تاماق يېمەيدۇ. دەرت ۋە غەم ئاشىقلارغا ھالۋا، بېخىل، پەسكەشلەرگە بالا بولىدۇ“.

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

يۈسۈپنىڭ يۈزىدىكى نۇرنى دادىسى ياقۇپ كۆرگەن بىلەن، قېرىنداشلىرى كۆرەلمەيتتى.

ياقۇپ، يۈسۈپنىڭ ھىدىنى پۇراپ، شۇنداق ھۇزۇرلىناتتى.

ھۇزۇرنىڭ داستىخانى نانسىز، قۇرۇق بولسىمۇ، ئەمما ياقۇپنىڭ ئىشتىھاسىنى ئاچاتتى.

يۈزىنى يۇمىغانلارغا، ھۆر-پەرنىڭ يۈزى كۆرۈنمەس.

روھلارنىڭ غىزاسى ئىشقى. بۇ سەۋەبتىن ئاچلىق جاننىڭ غىزاسى.

شۇنداق ئالىملار باركى ئىلىمدىن نېسىۋىسى يوق. پەقەت ئىلىمنى يادلىۋالغان.

ئەگەر ئويلار تۇغۇلغان يەرنى كۆرگىلى بولغان بولسا ئىدى، يامان ئويلارنىڭ ئالدىنى ئالغىلى بولاتتى.

ئەمادەك ھەقىقەت ئېھسان ئېتىكىنى تۇتۇپ، خاتا يولغا ماڭما.

ياخشىنىڭ ئىقبالى، ياماننىڭ ئازابىنى ئاشۇرىدۇ.

شامنىڭ نۇرى قۇياشنىڭكىگە يەتمەسمۇ، ئەمما، قاراڭغۇ ئۆيىنى يورۇتالايدۇ.

شامنىڭ يورۇقلۇقى قۇياش ئالدىدا كۆرۈنمەسمۇ، ئەمما، ئۇ مەۋجۇت.

ئۈستىگە نەرسە تۇتساڭ كۆيدۈرىدۇ.

ئۇزۇن يىللار مەشۇقدىن ئايرىلىپ ھىجران ئازابى چەككەن بىر ئاشىق

ئۆز ۋەتىنىگە قايتىپ مەشۇقى بىلەن دىدارلىشىپتۇ. مەشۇقى ئاشىقىدىن مۇنداق

سورايتۇ:

«ئۇزۇن يىللار شەھەر كېزىپ، نۇرغۇن شەھەرلەرنى كۆردۈڭ. قايسى شەھەر ئەڭ ياخشى ئىكەن؟»

ئاشىق ھېچ ئىككىلەنمەي مۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ: "سۆيگۈسى بار شەھەر! گەرچە ئولتۇرغان يېرىمىز يىڭنە تۆشۈكچىلىك كىچىك بولسىمۇ، بىز ئۈچۈن بىپاياندۇر. قۇدۇقنىڭ تېگىدەك قاراڭغۇ بولسىمۇ، بىز ئۈچۈن جەننەتتۇر. يۈسۈپنىڭ يۈزىدەك ئايدىڭدۇر. دۇنيادا ئۆز ۋەتىنىدىن ئەزىز ھېچ بىر يەر يوق!"

ئەمىر بىلەن قۇل

بىر ئەمىر سەھەردىلا مۇنچىغا بارماقچى بولۇپ، سۇڭۇر ئىسىملىك قۇلنى چاقىرىپتۇ ۋە: "چوڭ لۇڭگە، سوپۇن ۋە باشقا كېرەكلىك نەرسىلەرنى تەييارلا، مۇنچىغا بارىمىز" دەپتۇ.

قۇل خوجايىنىنىڭ بۇيرۇقىغا بىنائەن ھەممە نەرسىلەرنى تەييارلاپ، خوجايىنى بىلەن مۇنچىغا قاراپ مېڭىپتۇ. يولدا كېتىۋاتقاندا، يول ئۈستىدىكى مەسچىتتىن ئېيتىلىۋاتقان ئەزانىڭ ئاۋازى، قۇلنىڭ قۇلىقىغا شۇنداق مۇڭلۇق ئاڭلىنىپتۇ. قۇل دائىم نامازنى ئۆز ۋاقتىدا قىلىدىغان بولغاچقا خوجايىنىغا قاراپ: "ئەي ھۆرمەتلىك خوجايىن! سەن ئاۋۇ دۇكاندا تۇرۇپ تۇرساڭ، مەن تېزلا نامازنىڭ پەرىزىنى بولسىمۇ ئوقۇپلا چىقسام" دەپتۇ. خوجايىن قۇلنىڭ بۇ ئارزۇسىغا بىنائەن دۇكاندا ساقلاپ ئولتۇرۇپ تۇرۇپتۇ. ئازلا ۋاقىتتىن كېيىن جامائەت مەسچىتتىن چىقىپتۇ. ئەمما، قۇل چىقماپتۇ. خوجايىن تا چۈشكەچە ساقلاپتۇ. يەنە چىقماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن خوجايىننىڭ ئىچى تىت-تىت بولۇپ، مەسچىتكە ئاستا قەدەم بېسىپ: "ئەي سۇڭۇر! نېمە ئۈچۈن تېخىچە چىقمايسەن؟" دەپتۇ.

قۇل: "ھازىر كېلىمەن. ئازراق سەۋر قىلىپ تۇرۇڭ. سىزنىڭ مېنى ساقلاۋاتقىنىڭىزنى بىلىمەن" دەپتۇ.

خوجايىنى يەنە داۋاملىق ساقلاپتۇ. ئاخىرى يەنە كىرىپ چاقىرىپتۇ. شۇنداق قىلىپ يەتتە قېتىم چاقىرغىلى كىرىپتۇ. ھەر قېتىم چاقىرغاندا قۇل، خوجايىنىغا "سېنىڭ يېنىڭغا بېرىشىمغا رۇخسەت يوق" دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ. ئاخىرى تاقىتى

قالمىغان خوجايىن: "مەسچىتنىڭ ئىچىدە ھېچ كىم بولمىسا، زادى سېنى ئۇ يەردە كىم تۇتۇۋالدى؟" دەپ سوراپتۇ.

بۇ سوئالغا قۇل بۇنداق جاۋاپ بېرىپتۇ: "سېنى مەسچىتنىڭ ئىچىگە كىرگۈزمەي، سىرتىدا تۇتۇۋالغان كىم بولسا، مېنىمۇ بۇ يەردە شۇ تۇتۇۋالدى. سېنىڭ بۇ يەرگە قەدەم بېسىشىڭغا توسقۇن بولغان، مېنىڭ سىرتقا چىقىشىمغا توسقۇن بولدى"

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بېلىق دېڭىزدىن ئايرىلمىغاندەك، ھايۋانلارمۇ قۇرۇقلۇقتىن ئايرىلمايدۇ.

بېلىقنىڭ نەسلى سۇدىن، يەردىكى ھايۋانلارنىڭ نەسلى تۇپراقتىن.

ھىلە ۋە تەدبىرلەر بۇنىڭغا كار قىلمايدۇ.

مۇستەھكەم قۇلۇپنىڭ ئاچقۇچى ھەقتە.

ھەققە كۆڭۈل باغلاپ، رازى بول.

جان يولىدا جاننى بىل.

مەلەكنىڭ قۇشتەك قانىتى بار. ئەقىللىق قاناتسىزمۇ ئۇچالايدۇ.

ئەقىل قاناتتۇر.

تۇيغۇسىز بىلىمسىزلەر يالغانغا ئالدىنىپ، ھەقىقەتنى كۆرمەيدۇ.

ئەمەلىيەتتە ئوت قىزىل كۆرۈنىدۇ، بىراق خەلق ئۇنىڭ قارا ئىسلىرىدىن نەپەس ئالالماي، تولغىنىپ كېتىدۇ.

كۈمۈش كۆرۈنۈشتە ئايدەك چىرايلىق كۆرۈنىسىمۇ، ئەمما ئۇ قولنى ۋە كىيىملەرنى قاپقارا قىلىپ، كىرلىتىدۇ.

كۆڭلى قارىلارنىڭ، سۆزلىرى زەھەر بولىدۇ.

كۆڭلى ئۆلۈكلەر، روھسىز بولىدۇ.

ھەر سۆزنىڭ گۈزەللىكىگە ئالدىنما، كۆزۈڭنى ئاچ. ئۇنىڭدا يامان بىر مەنالار بولۇشى مۇمكىن.

ھەقىقەت يولىنىڭ تۇپراقى بولۇپ، ھەسەتخورنىڭ كۆزىگە تۇپراقنى چاچ.
دىققەت قىل، ھەسەتخور بىلەن يولداش بولما. ھەسەت بىر سۇلالىنى
خاراڭ قىلىدۇ.
سەن بىر ئىنسانغا ھىلە ۋە ھەسەت قىلساڭ، روھنىڭ ھۇزۇرىدىن مەھرۇم
قالسىەن.
ھەسەت گېلىڭغا ئېسىلمىسۇن. چۈنكى شەيتان ھەسەتنىڭ سەۋەبىدىن
لەنەتلەندى.
ئۇ ھەسەت سەۋەبىدىن ئادەمگە سەجدە قىلمىدى ۋە يەنە شۇ ھەسەتتىن
سائادەت بىلەن جېدەللەشتى.
قۇش ئاسماندا ئۇچقاندا، سايىسى يەردە ئەكس تېتىدۇ.
ئەخمەقلارنى ئاسماندىكى قۇشنىڭ سايىسىنى ئوۋلايمەن دەپ، ئۇنى قوغلاپ
يۈرۈيدۇ.
بىلىمسىزلەر سايىگە ئوق ئاتىدۇ. ئوقدان قۇرۇقلالغاندا كۆڭلى سۇنىدۇ.
ئەقىللىقنىڭ سۆزىنى چۈشىنەلمىسەڭ، ئەقىللىق سېنى چۈشىنىپ جىم تۇرىدۇ.
ھەممە نەرسە مۇھتاجلىق ئىچىدە ھاسىل بولىدۇ. ئىزدىگەن تاپىدۇ.
نەدە مەسىلە بولسا، جاۋابمۇ ئۇ يەردە.
گۈلنىڭ پۈتۈن ياپراقلىرىنى يۇلۇۋەتسەڭمۇ ئۇ كۈلۈشتىن ۋاز كەچمەيدۇ.
گۈل تىكەننىڭ جاپاسىدىن قورقمايدۇ. تىكەن بولغاچقا گۈل كۈلىدۇ.

ھايۋانلارنىڭ تىلى

ھەزرىتى مۇسانىڭ زامانىدا بىر ئادەم، مۇسانىڭ يېنىغا كېلىپ: "ھايۋانلارنىڭ
تىلىنى ئۆگەنمەكچىمەن. ھايۋانلارنىڭ تىلىنى ئۆگىنىش ئارقىلىق، بۆرىنىڭ،
قۇشلارنىڭ سۆزىنى چۈشىنەلەيدىغان بولۇپ، ئېتىقادىمغا ئائىت ئىشلاردا نېمىلەرگە

دىققەت قىلىش، نېمىلەردىن ئىبرەت ئېلىشنىڭ لازىملىقىنى ئۆگىنىۋالاي دەۋاتىمەن. چۈنكى ئادەم دېگەن بۇ مەخلۇقنىڭ پۈتۈن سۆزلىرى سۇ، نان، شان-شۆھرەت قاتارلىقلارغا ئائىت سۆزلەر بىلەنلا چەكلىنىدىكەن. بەلكى ھايۋانلارنىڭ غەملىرى باشقا بولۇشى مۇمكىن" دەپتۇ.

بۇ ئادەمنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان مۇسا: "ئۆگەنمىسەڭمۇ بولىدۇ. بۇ ئىشتىن ۋاز كەچ. بۇنىڭ ئالدى-كەينى بەك خەتەرلىك. ئىبرەت ئېلىشنى، نادانلىقتىن قۇتۇلۇشنى، ھېكمەت ۋە ئىرفاننى تەڭرىدىن تىلە. كىتابتىن، سۆزدىن، ھەرپلەردىن، ھايۋانلاردىن ئەمەس!" دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

مۇسانىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان بۇ ئادەمنىڭ ھايۋانلارنىڭ تىلىنى ئۆگىنىش ھەۋىسى تېخىمۇ ئېشىپتۇ. چۈنكى ئىنسان رەت قىلىنغان نەرسىنى تېخىمۇ بەك ئارزۇ قىلىدۇ. ئەس-خىيالى شۇ نەرسە ئۈستىدە بولىدۇ. بۇ ئادەممۇ شۇنداق جاھىللىق قىلىپ، ھايۋان تىلىنى ئۆگىنىش ھەۋىسىدىن يانماپتۇ. بۇ ھالىنى كۆرگەن مۇسا: "يا رەببىم! شەيتان دېگەن بۇ نەرسە بۇ يىگىتنى ئەخمەق قىلىۋاتامدۇ نېمە؟ ئۆگەتسەم بۇ يىگىت زىيان تارتىدۇ، ئۆگەتمىسەم كۆڭلىگە بىر يامانلىك كېلىشى مۇمكىن" دەپ ئويلاپتۇ.

بۇنى بىلگەن تەڭرى مۇنداق دەپتۇ: "ھەي مۇسا، ئۆگەت! چۈنكى مۇھتاجلارنىڭ دۇئاسى رەت قىلىنمايدۇ"

مۇسا: "يا رەببىم! كېيىن پۇشايمان قىلىدۇ. پۇشايماننى ئالدىدىغان قاچا تاپالماي، قولىنى چىشلەپ، ياقىسىنى يىرتىدۇ" دەپتۇ.

مۇسا ئۇ ياش ئادەمگە، يەنە بىر قېتىم: "ئارزۇلىرىڭ سېنى ئوسال ھالغا چۈشۈرۈپ، يۈزۈڭنى يەرگە قارىتىدۇ. بۇ ھەۋەستىن ۋاز كەچ. تەڭرىدىن قورق. شەيتان سېنى ۋەس-ۋەسىگە سېلىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ كەينىگە كىرمە!" دەپ سەممى نەسىھەت قىپتۇ.

ئادەم: "بويىتۇ، ھېچ بولمىغاندا ئاشۇ بوسۇغىدىن كەتمەيدىغان ئىت بىلەن كاتەكتىكى ئۆي ھايۋانلىرىنىڭ تىلىنى بولسىمۇ ئۆگىتىپ قوي" دەپ تۇرۇۋاپتۇ.

مۇسا: "بويىتۇ. ھەممە گۇناھ سېنىڭ ئۈستۈڭگە. بۇلارنىڭ تىللىرىنى ئۆگىتىپ قويماي. قېنى كەت! سەھەردە تۇرغاندا ئۇلارنىڭ تىلىنى بىلىسەن" دەپتۇ.

ئادەم تاڭ سەھەردىلا ئورنىدىن تۇرۇپ، قورۇغا چىقىپتۇ ۋە "قېنى ئۇلارنىڭ تىللىرىنى بىلىدىمۇ يوق" دەپ قورۇدا ساقلاپ تۇرۇپتۇ. دەل مۇشۇ چاغدا ئۆيىدىكى قۇل ئايال چىقىپ، داستىخاننى ئىشىك تۈۋىگە قېقىپتۇ. يەرگە ناننىڭ كىچىك بىر پارچىسى چۈشۈپتۇ. بۇ نان پارچىسىنى قاياقتىندۇر كەلگەن بىر خوراز "توك" قىلىپ چوقۇلاپ ئەپىچىپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئات: "سەن ناھەق ئىش قىلىدىڭ. بۇغداي دانلىرىنى يېسەڭ بولىدىمۇ؟ چۈنكى مەن ئۇلارنى يېيەلمەيمەن. بويىنۇم ئىشىككە باغلاغلىق. مېنىڭ بۇ يەردىن ئايرىلىشىمغا رۇخسەتمۇ يوق. مۇشۇنداق ئەھۋال ئاستىدا مېنىڭ رىزقىمغا تۇمشۇقۇڭنى ئۆزاتمىساڭمۇ بولاتتى" دەپ زارلىنىپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان خورازمۇ: "ئەنسىرىمە، تەڭرى ساڭا بۇنىڭدىن ياخشىراق نەرسىلەرنى ئاتا قىلىدۇ. بۇ ئۆيىنىڭ ئىگىسىنىڭ ئېتى ئاغرىپ قاپتۇ. ئەتە ئۆلىدۇ. سەن ھېچ جاپا تارتىمىساڭمۇ ئالدىڭغا نازۇ-نېئمەتلەر ئۆزلۈكىدىن تۆكۈلىدۇ. شۇڭا بۇنچىلىك خاپا بولۇپ كەتمە" دەپتۇ.

قورۇدا تۇرغان ئادەم غورازنىڭ دېگەنلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاڭلاپتۇ ۋە بىر ئەنسىزلىك ئىچىدە قاپتۇ-دە، دەرھال ئېغىلىدا باغلاقلىق ئېتىنى بازارغا ئېلىپ مېڭىپتۇ. ئاتنى بازارغا ئاپىرىپ ئېلىشىغا سېتىۋېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن، خورازنىڭ دېگىنى بولماي، ئىتتىمۇ ياخشى لوققىغا ئېرىشەلمەپتۇ.

ئەتىسى ئوخشاشلا، ئىشىك ئالدىغا داستىخاندىن چۈشكەن ناننى خوراز چوقۇلاپ ئېلىۋاپتۇ. بۇ كۆرگەن ئات قاتتىق غەزەپكە كېلىپ: "ھەي قىزىل كۆز خوراز! بۇ قىلمىشىڭنى توختات. ئاتنى ئاغرىپ ئۆلىدۇ دېگەن ئىدىڭ. قېنى ئات؟ ھېچ بىر سۆزۈڭ راست ئەمەس" دەپتۇ.

خوراز ئىتقا قاراپ بۇنداق دەپتۇ:

"ئات ئاغرىدى، ئەمما، باشقا يەردە. ئاتنى سېتىپ زىياندىن قۇتۇلدى. ئەمما، ئۇ زىيان باشقىلارنىڭ ئۈستىگە ئارتىلدى. بىراق ئەتە ئۆكۈز ئاغرىپ قالىدۇ. بۇ ئۆكۈزنىڭ گۆشى پەقەت ساڭىلا نېسىپ بولىدۇ" دەپتۇ.

بۇ خەسەس ئادەم، خوراز بىلەن ئىتنىڭ پاراڭلىرىنىڭ ھەممىسىنى قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ ئاڭلاپتۇ ۋە دەرھال ئېغىلىدىكى ئۆكۈزنى بازارغا ئاپىرىپ يەنە

ئېلىشىغا سېتىۋېتىپتۇ.

ئۈچىنچى كۈنىمۇ ئوخشاش ئىش تەكرارلىنىپتۇ. ئىت دەر غەزەپ بولۇپ
بۇنداق دەپتۇ:

“ھەي ئالدامچى خوراز! قېنى دېگەن ۋەدىلىرىڭ. يەنە يالغان چىقتىغۇ؟”

خوراز: “بۇ ئاداش، ئالدىراپلا ئۆكۈزۈنمۇ سېتىۋەتتى. ئەتە چوقۇم ئۆيىدىكى
قۇل ئايال ئۆلدۇ. شۇنىڭ بىلەن يوقسۇللارغا نەزىر قىلدۇ. سەنمۇ شۇ چاغدا
تويغۇدەك غىزالىنىسەن” دەپتۇ.

ھويلىدا تۇرغان ئادەم بۇ گەپلەرنىمۇ ئاڭلاپ. ئۆيىدىكى قۇل ئايالنى ئۇدۇل قۇل
بازىرىغا ئاپىرىپ ئەرزانلا سېتىۋېتىپتۇ ۋە “ھەجەپ ئاسانلا زىياندىن قۇتۇلدۇم”
دەپ ئويلاپ، ئىچ-ئىچىدىن خوشال بوپتۇ. يەنە “ئەڭرىگە يۈز مىڭ شۈكرى. ئۈچ
چوڭ زىياندىن قۇتۇلدۇم. ھايۋانلارنىڭ تىلىنى ئۆگىنىپ قويغىنىم بەك ياخشى
بوپتۇ. بېشىمغا كەلگەن بۇ بالا-قازالاردىن بىر-بىرلەپ قۇتۇلدۇم” دەپ ئويلاپ،
ناھايىتى مەغرۇرلىنىپتۇ. ئۆز پايدىسى ئۈچۈن ئاتنى، ئۆكۈزنى، قۇلنى سېتىۋالغان
كىشىلەرنى زىيانغا ئۇچراتقانلىقىنى خىيالغىمۇ كەلتۈرمەپتۇ.

قورسىقى دەھشەت ئاچقان ئىت، ئاچچىقىدىن خورازغا ۋارقىراپتۇ: “ئەي
ئاچكۆز، يالغانچى خوراز! سېنىڭ بۇ ئويۇنلىرىڭ قاچان تۈگەيدۇ؟ سەن يالغاندىن
باشقىنى بىلمەمسەن؟”

خوراز: “تەۋبە دە! يالغان سۆزلەشكە نېمە ھەددىم؟ بىز خوراز ئەۋلادلىرى
ئەجدادىمىزدىن تارتىپ يالغان سۆزلىمەي كەلدۇق. بىز خورازلار خۇددى
مەزىنلەردەك راستچىل كېلىمىز. ۋاقىتقا، قۇياشقا قاراپ، ۋاقىتنى ساقلايمىز.
ئىچىمىزدىن بىرسى ۋاقىتسىز سايىرسا ئۆزىنىڭ ئۆلۈمىگە سەۋەپ بولىدۇ. ساڭا
دەپ قوياي، قۇلاق سېلىپ سۆزۈمنى ئاڭلا. ئەتە ئۆيىنىڭ ئىگىسى ئۆلدۇ. بۇ
مۇناسىۋەت بىلەن تۇغقانلىرى كالا سويۇپ نەزىر-چىراق بېرىدۇ. شۇ چاغدا
بارلىق ئاچ قالغان كەمبەغەللەر، ھايۋانلار تويغۇدەك بىر غىزالىنىۋالىدۇ. بۇ
ئۆيىنىڭ ئىگىسى ئاتنى، ئۆكۈزنى، قۇلنى سېتىپ مېلىنى قۇتۇلدۇرىۋالغان بىلەن
ئۆز تەقدىرىدىن قۇتۇلالمىايدۇ. ئۇلارنىڭ قىساسى ئۆزىنىڭ بېشىغا چىقتى” دەپتۇ.

بۇ قورقۇنچىلۇق سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئادەم، يۈزلىرى تامدەك تاتىرىپ، پۇت-

قولى جانسىز ھالدا ئۇدۇل مۇسانىڭ ئالدىغا كەپتۇ ۋە "ئەي مۇسا! دەردىمگە قۇلاق سال! ماڭا ياردەم قىل" دەپتۇ.

مۇسا: "ماڭ، ئەمدى ئۆزۈڭنى پىدا قىلىپ قۇتۇل. مادامكى ئۇستا بولۇڭ قېنى ئۆز ھالىڭنى ئۆزگەرتىپ باق! ئەقىللىق ئادەم، نەتىجىنى ئالدىن پەرەز قىلالايدۇ، غەپلەت ئۇيقۇسىغا غەرق بولمايدۇ" دەپتۇ.

ئادەم: "مەن ئۆزۈمگە ماس كەلمىگەن يامان ئىشلارنى قىلدىم. شۇنداقتمۇ ماڭا بىر ياخشىلىق قىل" دەپ، مۇساغا يالۋۇرۇپتۇ.

مۇسا: "يادىدىن چىققان ئوق يانمايدۇ. پەقەت ساڭا بىر ياخشىلىق قىلالايمەن، ئۇ بولسىمۇ ئىمانسىز ئۇ دۇنياغا كەتمەسلىكىڭ ئۈچۈن دۇئا قىلىمەن. بۇنىڭدىن باشقىسى قولۇمدىن كەلمەيدۇ" دەپ، گەپنىڭ پوسكاللىسىنى قىپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئادەم پىقىرايلا ھوشىدىن كېتىپتۇ. تۆت كىشى كۈتۈرۈپ ئۆيىگە ئەكىلىپ قويۇپتۇ. ئادەم ئۇزاق ئۆتمەيلا ۋاپات بوپتۇ.

بۇ ئەجەلدىن زادى كىم قېچىپ قۇتۇلغان دەيسىز؟

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

نەپسانىيەتچىلىكتىن يوقسۇللۇق ياخشىراق. چۈنكى، ئۇ ئىنسانغا ئامانلىق بېرىدۇ.

بىرسىنىڭ قولىغا قىلىچ بەرسەڭ ئۇ يا غازى بولىدۇ ياكى بىر قاراقچى.

سالامەتلىكنىڭ ناچارلىسا ئىشىڭ ئاقمايدۇ. ئەجەل كەلمەستىن بۇرۇن دەسمايەڭنى قوغدا. چۈنكى سالامەتلىك، ھاياتنىڭ دەسمايىسىدۇر.

مال-دۇنيا ئۈچۈن ئەزىز جاندىن قۇرۇق قالما.

بالا جانغا كەلگىچە مېلىغا كەلسۇن.

مېۋىنىڭ ئىچى، تېشىدىن ياخشى. ئادەم ئۈچۈن تەن سىرتىدۇر، جان ئىچىدۇر.

ئىنساننىڭ ئەسلى گۈزەللىكى ئىچ گۈزەللىكىدۇر.

گۈزەللىكنى ئىچىڭدىن ئىزدە.

پاكىز ئەينەك ھەممىنى ئېنىق كۆرسىتىدۇ.
 گۈزەل يۈز پاكىز ئەينەكتە گۈزەل، قارا يۈز قارا كۆرۈنىدۇ.
 ياخشىلىقنىمۇ، يامانلىقنىمۇ ھەركىم ئۆزى قىلىدۇ.
 تىكەن سانجىلغان بولسا، ئۇ تىكەن دەل ئۆزۈڭ.
 ئىتتىڭ ئالدىغا لوقما ئاتساڭ، ئالدى بىلەن پۇراپ بېقىپ ئاندىن يەيدۇ.
 ئىت پۇراقنى پۇرايدىغان بۇرۇن بېزى بىزنىڭ ئەقلىمىزگە ئوخشايدۇ.
 ئاققان سۇ سېسىمايدۇ.
 يولدا ماڭغانلارنىڭ بەزىلىرى دەرتمەن، بەزىلىرى بەختىيار.
 ئۆلۈم ۋاقتىدىمۇ بەزىلەر ئۈمىدسىز قايغۇ ئىچىدە، بەزىلەر ئۈمىدۋار بەخت
 ئىچىدە.

نادانلار ئۆزىنى بىلمىسە، ئاقىللار ئۇلارنى بىلىدۇ.
 غەپلەت بەدەندە. بەدەن روھ بولغاندا سىرلارنىڭ خەزىنىسى ئۇنىڭغا ئېچىلىدۇ.
 ئىس بولسا ئوتۇن كۆيگەندە چىقىدۇ. كۆيگەن چوغدىن ئىس چىقمايدۇ.

تۆھمەتكە قالغان ئادەم

بۇخارا دېگەن شەھەردە سەدرى جىھاننىڭ بىر خىزمەتكارى تۆھمەتكە
 ئۇچراپ، ئۇ شەھەردىن ئايرىلىشقا مەجبۇر بوپتۇ. ئۇ ئون يىل ياقا يۇرتلاردا
 سەرگەردان بولۇپ ياشاپتۇ. ئاخىرى سەۋر قاچىسى تېشىپ، بۇ سەرگەردانلىق
 ھاياتتىن جاق تويۇپ، دەپتۇ: "بۇ سەرسانلىققا چىدىغىدەك ھېچ ھالىم قالمدى.
 بۇ دەردلىك كۆڭۈلنىڭ سەۋر تاقىتى تۈگىدى. بۇ ھىجراندىن تۇپراقلار شورلاشتى.
 ئاققان سۇلار توختىدى.

جانغا جان قوشقان شاماللار قورقۇنچلۇق ۋابا بولدى. ياپراقلار سارغىيىپ
 سامان بولدى. جەننەتتەك باغچىلار قۇرۇپ جەھەننەمدەك بولدى. دوستلاردىن

ئايىرلغاندىن كېيىن بۇ ئەقىلمۇ، ئوقىياسى سۇنغان مەرگەندەك بولدى. بۇ ھىجران ئازابى مېنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلدى. دۇنيادا ياخشى كۆرگەن نەرسەڭدىن ئايىرلىپ قېلىشتىنمۇ بەتەر ئازابلىق ئىش بولمىسا كېرەك"

ئادەم شۇنداق خىياللاردىن كېيىن بۇخاراغا قايتماقچى بوپتۇ. ئۇ زامانلاردا بۇخارا ئىلىم- مەرىپەتنىڭ بۆشۈكى ئىكەن. خوجاينى سەدرى جىھاندىن ئۇزۇن يىل ئايىرلىپ يۈرگەن ئادەمنىڭ يۈرىكى ئايىرىلىش دەرتلىرىدە لەختە بوپتىكەن. ئۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ئادەمنىڭ ئۇدۇل سەدرى جىھاننىڭ يېنىغا بېرىشتىن باشقا بىر ئارزۇسى يوق ئىكەن.

ئۇ ئادەم: "مېنىڭ جايىم، يۇرتۇم ئۇنىڭ يېنىدۇر. مەن ئۇنىڭ يېنىدىلا ھۇزۇرغا ئىگە بولىمەن. مەن ئۇنىڭغا ئۆز دەردىمنى بايان قىلىمەن. مانا مەن كەلدىم. جېنىم ئىلگىرىدە. يا ئۆلتۈر، يا ياشات. سېنىڭ ھوزۇرۇڭدا ئۆلۈش، باشقا يەردە تىرىك يۈرگەندىن ياخشىراق. مەن شۇنچە يىل ئايىرلىپ ياشاپ باقتىم. ئەمما، سەنسىز ياشاشنىڭ ھېچ ئەھمىيىتى يوقلۇقىنى چۈشىنىپ يەتتىم" دەپتۇ. ئادەم يەنە خىتاب قىپتۇ: "جان سۆيگىنىڭ يېنىغا كېتىشنى ئارزۇ قىلىدۇ. ئاشىق ئۈچۈن ۋەتەن سۆيگۈسى دېگەن مانا مۇشۇ!"

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان دوستلىرى ئادەمگە بۇنداق نەسىھەت قىپتۇ:

«ئەي دوستۇم، سەن بىر ئەقىللىق ئادەم. ئەقىل ئىگىسى ئىشنىڭ ئاقىۋىتىنى ئويلاپ ئاندىن قارار چىقىرىدۇ. ئەقىلنى ئىشلەت. ئىشنىڭ باش- ئايىغىنى ئوبدان ئويلا. ئۆزۈڭنى پەرۋاندىدەك ئوتقا ئاتما. ساراڭدەك بۇخاراغا كېتىمەن دېمە. ئۇ يەرگە بارا- بارماي پۇت- قولۇڭنى زەنجىر كىشەن بىلەن كىشەنلەپ زىندانغا ئاتىدۇ. ئۇ سەدرى جىھان دېگەننىڭ ئاچچىقى تېخى يانمىدى. سېنى قاچان كېلەرگەن دەپ چىشىنى بىلەپ تۇرىدۇ. جانابى ھەق ئۆز ۋاقتىدا ساڭا بىر پۇرسەت بېرىپ، ئۇنىڭ قولىدىن قۇتۇلدۇڭ. ھازىر نېمە ئۈچۈن زىندانغا قاراپ يول ئالسىەن؟ پەرىزىمىزچە، سەن بۇ نەسىھەتلىرىمىزگە قۇلاق سالمايدىغاندەك قىلىسىەن"

ئادەم دەپتۇكى: "ماڭا نەسىھەتنىڭ كېرىكى يوق. مېنىڭ قارارىم قەتئىي. بىر يەردە ئاشىق ئوتى ئۇلغايدىمۇ، ھېچكىمنىڭ سۆزى كار قىلمايدۇ. ئۆلۈم بىلەن مېنى قورقۇتىمەن دېمە، ئاشىق ئۈچۈن ھەرۋاقىت بىر ئۆلۈم بار. ئاشىق

مەشۇقغا ھەرۋاقىت جېنىنى پىدا قىلىشقا تەييار. مەن بۇخاراغا بىر ئۇستازدىن دەرس ئېلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى مەشۇقۇمنى كۆرۈش ئۈچۈن بارمەن. ئاشىقلارغا مەشۇقنىڭ گۈزەللىكى بىر ئۇستازدۇر. كىتاب، دەپتەر ۋە قەلەم ئۇنىڭ يۈزىدۇر. ھەر نەرسىنىڭ ئۆزىگە چۈشلۈك ماھىيىتى بار. "دەپتەر ۋە بۇخاراغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ.

پۇتلىرىنىڭ ئاستىدىكى قۇملار ئۇنىڭغا مامۇقتەك، دەريالار كىچىك ئېرىقتەك تۇيۇلۇپتۇ. چۆللەر گۈل-گۈلىستاندەك كۆرۈنسە، كۆڭلى گۈللەردەك ئېچىلىپتۇ. شۇنداق قىلىپ كېچە-كۈندۈز يول مېڭىپ ئاخىرى سۆيگۈنى بار بۇخاراغا يېتىپ كەپتۇ. ئۇ بۇخارا كوچىلىرىنى مەي ئىچكەن مەستەك كېزىپتۇ. ئۆزىنى بۇخارا ئاسمىنىدىكى ئاي قۇچاقلاۋاتقاندا ھېس قىپتۇ. ئەمما، يولدا كۆرگەن تونۇش - بىلىشلەر ئۇنىڭغا: "ئۆزۈڭنى كۆرسەتمەي ئۇدۇل قاچ. پادىشاھنىڭ ئاچچىقى تېخى يانمىدى. ئون يىللىق ئاچچىقىنى چىقىرىش ئۈچۈن، سېنى ئىزدىمىگەن يېرى قالمدى. ئۆتۈنۈپ قالايلى ئۆزۈڭنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرمە. مادامكى قاچتىڭ، ئەمدى نېمە دەپ كەلدىڭ؟ بالادىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن كۆپ كۈچىگەن ئىدىڭ. ئەمدى قايتىپ كېلىشىڭنىڭ ئۆزى بىر ئەخمەقلىق. ئارىسلان، تەلەيسىز توشقان بىلەن دوست بولامدۇ؟ ئەقلىڭدىن ئازغان ئوخشايسەن" دەپ نەسىھەت قىپتۇ.

ئاشىق دەپتۇ: "مەن ئۇسسۇزلۇق كېسىلىگە گىرىپتار بوپ قالدىم. شۇڭا ئۆزۈمنى دەرياغا ئاتتىم. بەلكى سۇ مېنى تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈشى مۇمكىن. ئەمما، بۇ كېسەلگە گىرىپتار بولغان ئادەم، سۇدىن ئۆزىگە زىيان كېلىدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرسىمۇ ئۇنىڭدىن ۋاز كېچەلمەيدۇ. ھەتتا ئۆلۈم ئالدىدا "بۇ نە قەدەر راھەت ئۆلۈم-ھە!" دەيدۇ. قەيەردە بىر ئاقار سۇ كۆرسە، ئۇ سۇ مەن بولسامچۇ دەپ قىزغىنىدۇ. مېنىڭ مەقسىتىم ئاشىق ئۈچۈن جاننى پىدا قىلماقتۇر. ئۆز ۋاقتىدا ھىلە ئىشلىتىپ قاچقىنىمغا مېڭ يۇشايمان قىلىمەن"

شۇنداق قىلىپ ئادەم سەدرى جىھاننىڭ ھۇزۇرىغا بارماقچى بوپتۇ. پۈتۈن بۇخارا خەلقى ھەيرانلىق ئىچىدە قاپتۇ ۋە "ئەجەب ئۇنى ئاسامدىغاندۇ ياكى ئوتتا كۆيدۈرمەيدىغاندۇ؟" دەپ غۇلغۇلا قىلىشىپتۇ.

سەدرى جىھان، ئۆز زامانىدىكى يوقسۇللارغا قىلغان زالىملىقىنى، ئۇ ئادەمگىمۇ قىلغان ئىكەن ۋە لېكىن ئادەم قېچىپ قۇتۇلۇپتەكەن. بىراق، ئاشىق ئوتتا

يېنىپتىكەن . پەرۋاندىك لامپىنىڭ يورۇقىنى نۇر دەپ بىلگەن ئۇ ئەخمەق ئادەم
ئۆز جېنىغا ئۆزى زامىن بولغىلى ئاز قاپتىكەن.

لېكىن ھازىر ھەقىقىي ئاشىق ئىكەن. ئىشقى شامى ئادەتتىكى شامغا
ئوخشىمايدۇ. ئۇ ئايدىڭلىق ئىچىدىكى ئەڭ كۈچلۈك يورۇقلۇقتۇر. ئاشىقنىڭ ئوتى،
كۆرۈنۈشتە ئوت. ئەمما ئىچى پۈتۈنلەي نۇردۇر.

سەدرى جىھان بۇ ئاشىقنىڭ ھىجران ئازابىدا نۇرغۇن جاپالارنى تارتقانلىقىنى
ئاڭلاپ تەسىرلىنىپتۇ. مۇزلىغان كۆڭلى ئېرىپتۇ. بىر كۈنى تاڭ سەھەردە ئۆز
كۆڭلىدە ئويلاپتۇ: "ئۇ بىچارىنىڭ كۆڭلى نېمە بولغاندۇ؟ ئۇ بىر گۇناھ قىلدى،
بىز ئۇنى كۆردۇق. ئەمما، ئۇ بىزنىڭ ياخشىلىقىمىزنى، ۋاپايىمىزنى كۆرمىدى.
گۇناھىدىن قورقۇپ بىزدىن قاچتى. ئەمما، ئۇنىڭ ئۇ قورقۇسىدا نۇرغۇن ئۈمىد
بار ئىدى. گۇناھ قىلىپ، گۇناھنى تونۇمىغان جازالىنىدۇ. ئۆز گۇناھىنى تونۇغاننى
جازالاش ئەدلىمىزگە ئۇيغۇن ئەمەس. سوغۇق سۇ بار قازاننىڭ ئاستىغا ئوت
ياقىمىز، قاينىغان قازانغا ئوت كېرەك ئەمەس. ئىنساننىڭ سىرلىرى دەرەخنىڭ
يىلتىزىدەك. شاخ ئۇنىڭدىن بارلىققا كېلىدۇ. دەرەخنىڭ شاخلىرى يۇقىرىغا قاراپ
ئۆسىدۇ. نەپسىمۇ، ئەقىلمۇ ھەم شۇنداق. ئاشىقتىن كۆكلەردە شاخلار ئۆسىدۇ،
سەدرى جىھاننىڭ كۆڭلىدە ئۆسمەسمۇ؟"

پادىشاھ ئەنە شۇنداق ئويلاردا بولۇپ، خىزمەتكارىنى كەچۈرۈۋېتىش قارارىغا
كەپتۇ. كۆڭۈلدىن كۆڭۈلگە بىر دېرىزە ئېچىلىپتۇ. مەشۇق، ئاشىققا ئۆز مەيلىنى
بىلدۈرۈپتۇ.

سەدرى جىھان ئۇ ئادەمنىڭ يېنىغا مېڭىپتۇ. سادىرى جىھان ئۇ ئادەمنى كۆرۈپ،
خۇددى تېنىدىن جان قۇشى ئۇچقاندىك تۇيغۇغا كەپتۇ. قۇرۇق ياغاچتەك بوپ
قالغان ئاشىقنىڭ ھەيرانلىق ئىچىدە، ئاغزى گەپكە كەلمەيلا قاپتۇ. پادىشاھ
ئۇنىڭ سارغايغان يۈزىنى كۆرۈپ، ئاتتىن چۈشۈپ، ئادەمنىڭ ئالدىغا كەپتۇ.
ئۇنىڭغا ئىلتىپات قىلىپ ئاستا-ئاستا ئۇنى سەگىتىپتۇ ۋە قۇلىقىغا دەپتۇ:

"ئەنسىرىمە ئەمدى ساڭا مەدەت بېرىش ئۈچۈن كەلدىم. سەن ئۆز نېسىۋەڭنى
ئالسىەن. ئايرىلىپ سەنمۇ كۆپ جاپا تارتتىڭ. ئەمدى ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال. بۇ
خاتالىق، بۇ دەردلەر تۈگىسۇن!" ۋە كۆپچىلىككە قاراپ خىتاب قىپتۇ:

”بۇ ئاغرىپ قاپتۇ. داۋاسى مەندە. بۇ ئۆلۈك تەن مېنىڭ بىلەن تىرىك. ئۇ جانىدىن كەچتى، ئۇنداقتا ئۇ ماڭا جانىدۇر. ئۇنىڭغا مەن يەنە باشقا بىر جان بېرەي ” دەپ ئاشىقىغا بۇرۇلۇپتۇ ۋە: ”ئەي دەردكە، بالاغا مۇپتىلا ئاشىق! مۇرادىمىزغا يېتىشنىڭ ۋاقتى كەلدى. قېنى كەل! سېنىڭ سەرگەردان بولۇشۇڭغا، جاپا تارتىشىڭغا بىز سەۋەبچى بولدۇق. ئەمدى ساڭا بەزى ئىشلارنى دەپ بېرەي، سەن ئاڭلا!“

ئۆلۈكتەك قېتىپ قالغان ئاشىق، بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، ئاستا-ئاستا ئۆزىگە كېلىشكە باشلاپتۇ. دەرتىمەن ئاشىق خۇشاللىقتىن كۈلۈپتۇ. ئارقىسىغا ئازراق يېنىپ تازىم قىپتۇ. ئاندىن ئورنىدىن تۇرۇپ بۇنداق دەپتۇ:

”جامائەت! تەڭرىگە مېڭ شۈكرىكى ئاخىرى قايتىپ كەلدىم. ئەي قەدىرلىك سەدى! مېنىڭ كۆڭلۈمنى چۈشەنگەنلىكىڭ مېنى ئالەمچە خۇشال قىلدى. بۇ ياخشىلىقنىڭ ئۈچۈن قۇلۇڭ بەكمۇ ھاياجانلاندى. ئەمدى ماڭا قۇلاق سال. بىرىنچى، سەندىن ئايرىلغاندىن بېرى نەزىرىمدە ھەممە نەرسە زۇلمەتتەك كۆرۈنىدى. ئىككىنچى، قۇلىقىمنى ۋە ئەقلىمنى ماڭا بەر. ئۇلارنى كۆپ ئىزدىدىم، ئەمما، ئۇلار دەكنى تاپالمىدىم. ئۈچىنچى، سەندىن ئايرىلغانلىغىم ھەق ئۈچۈن بولغانلىقى ماڭا ئايان بولدى. تۆتىنچى، ئۆتكەن ئىشلارغا سالاۋات! بەشىنچى، قەيەردە بىر تامچە قان كۆرگەن بولساڭ، ئۇ مېنىڭ كۆزلىرىمدىن ئاققان ئىدى. ئەي شاھ! كۆزلەردىن ئاققىنى يۈرەك قاندىدۇر. ” مانا شۇنداق تەسىرلىك گەپلەرنى دەپ يىغلاپ كېتىپتۇ ۋە ئەتراپىدىكى پۈتۈن خەلقنىڭمۇ كۆزلىرىدىن تاراملاپ ياشلار تۆكۈلۈپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ساياھ قانداقمۇ قۇياشقا دەلىل بولسۇن؟

ئەگەر كېچە بولمىغان بولسا ئىنسانلار دەم ئالماي، ئۆز نەپىسى ئۈچۈن ئۆز-ئۆزىنى نابۇت قىلاتتى.

ئەقلىسىزغا ئېغىلدىكى يەممۇ ئېسىل كۆرۈنىدۇ.

قاسساپنىڭ بەرگەن ئوتى ئاچچىق.

شەيتان سۈتىنى ئېمىشتىن قۇتۇلساڭ، رىسقىڭ مول بولىدۇ.

ئەقىللىق غەم يەيدۇ، نادان بال.

ئۆلۈم كۈنۈڭ ئۈچۈن ھازىردىن باشلاپ ئۆلۈكتەك بولساڭ، ئەبەدىي ئاشىق بىلەن يار بولسەن.

جاپا، تىرىشچان كىشى ئۈچۈن بىر ئايغا ئوخشايدۇ.

جان قايغۇسىدا جاناندىن قاچما!

سۆيگۈنىڭ ئاشىق قىلىچىدىن بويىنۇڭنى قاچۇرما.

ئۆستەڭنى كۆرسەڭ، ئېرىقتىكى سۈنى ئۇنىڭغا باشلا. سۇ ئۆستەڭدىن قاچامدۇ؟

ئېرىقتىكى سۇ، ئۆستەڭگە قوشۇلسا، ئۇنىڭدا يوق بولۇپ ئۇنىڭدەك بولىدۇ.

ئاشىقنىڭ بەدەنلىرى ھىجران ئازابىدا زەئىپلەشكەن بولسىمۇ، سۆيگۈسى تاۋلىنىدۇ.

كۆك يۈزى ئەر بولسا، يەر يۈزى ئايالىدۇر. كۆكنىڭ بەرگىنىنى يەر بېقىپ يېتىشتۈرىدۇ.

بەزى ئىشلارنى نىيەت قىلسەن. قارار قىلسەن. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئاستا-ئاستا ئەمەلگە ئاشىدۇ.

بەزىدە كۆڭلۈڭدە شۇنداق ئىشەنچ بولسىمۇ ئىشلار تەتۈرگە ماڭىدۇ.

ئاشىقنىڭ مەشۇقىغا ئېرىشىشى، جان ۋە كۆڭۈل بىلەن باغلانغان ئاشىق بىلەن ئەمەلگە ئاشىدۇ.

پاشىنىڭ شىكايىتى

بىر تال پاشا ئوتلاقلىرىدىن، چىمەنلىكتىن، باغلاردىن ئۇچۇپ كېلىپ، سۇلايمان پەيغەمبەرنىڭ ئالدىغا كەپتۇ ۋە ئۇنىڭدىن ئادالەت تەلەپ قىلىپ دەپتۇ:

”ئەي سۇلايمان! بۇ دۇنيانى ئادالەت بىلەن باشقۇرۇۋاتسەن. ھەق- بىلەن

ناھەقىنى ئېنىق ئايرىپ ئىش قىلىۋاتىسەن. ئۇچار قۇشلارمۇ، دېڭىزدىكى بېلىقلارمۇ سېنىڭدىن ئالەمچە رازى. بۇ دۇنيادا سېنىڭ پەزىلىتىڭ، ياخشىلىقىڭ ۋە ئۇلۇغلىقىڭنى ماخىممايدىغان بىرمۇ مەۋجۇدات يوق. ئەمدى بىزگىمۇ ئادالەتلىك بول. بىزنىڭمۇ ھەق- ھوقۇقىمىزنى قوغدا. چۈنكى بىز بەكمۇ ئاجىز، ۋەيرانە. ئازاپ ئىچىدە زار يىغلاۋاتىمىز. باغلاردا، گۈلىستاندا بىزنىڭ ھۇزۇرلىنىش ھەققىمىز ھېچ يوق. ئاجىزنىڭ ئىشلىرىغا سەن ياردەم قىلىسەن. ئۇلارنىڭ ھاياتلىقىغا كاپالەتلىك قىلىسەن. بىز پاشىلار ئاجىزلارنىڭ ۋەكىلى بۇنى سەنمۇ ئوبدان بىلىسەن. بىزنىڭ بىچارىلىكىمىزنى، ئاجىز قاناتلىرىمىزنىڭ سۇنۇقلىقىنىمۇ بىلىسەن. سەن ياخشىلىقتا، ئېھساندا يوقسۇللارغا ياردەمچى بولۇشنىڭ ئۈلگىسى. سەن كۈچ - قۇۋۋەتنىڭ بېشى بولساڭ، بىز ئاجىزلىقنىڭ بېشى. بىزگە ئىنساب قىل، ياخشىلىق قىل، بىزنى بۇ غەملەردىن قۇتۇلدۇر. ئەي قوللىرى ھەقىنىڭ سايىسى بولغان سۇلايمان! ئادالەتتىكى جارى قىلدۇرۇپ، بىزگە ياردەم قولۇڭنى سۇنغىن.

سۇلايمان پاشىنىڭ زارلىنىپ قىلغان بۇ نىدالىرىنى ئاڭلاپ خىتاب قىپتۇ:

”ئەي مەندىن ئىنساب، ئادالەت تەلەپ قىلغان! زادى كىم ئۈستىدىن ئەر ز قىلماقچىسەن؟ كىمدىن ھەق تەلەپ قىلىسەن؟

قېنى ئېيت! ئۆزىنى چوڭ تۇتۇپ، سېنى بوزەك قىلغان، يۈزۈڭگە تەستەك سالغان ئۇ زالىم كىم؟ ھەممە يەردە ئادالەت ھۆكۈم سۈرگەن مانا شۇنداق بىر زاماندا، ساڭا زۇلۇم قىلغان ئۇ زالىم نېمە ئۈچۈن تا ھازىرغىچە پۇت-قولى كىشەنلىنىپ، زىندانغا تاشلانمىدى؟ نۇر مەيدانغا چىققاندا قاراڭغۇلۇق يوقۇلىدۇ. زۇلۇمنىڭ سەۋەبى زۇلمەتلىك قاراڭغۇلۇقتۇر. قاراپ باق! تەڭرىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن شەيتانلارمۇ بىز ئۈچۈن خىزمەت قىلماقتا. بىزگە بويسۇنماي، خىزمەتتىن قاچقانلار زەنجىرلەر بىلەن باغلاندى، كىشەنلەندى. زالىملار شەيتاننىڭ كۈشۈرتىشى بىلەن زالىملىق قىلىپ خەلققە زۇلۇم سالىدۇ. ئۇلارنىڭ زۇلۇمنىڭ مەنبەسى شەيتان. ھازىر شەيتانلار كىشەنلەنگەن تۇرسا، قانداقمۇ زالىم بولسۇن. قانداقمۇ زۇلۇم بولسۇن؟ تەڭرى بىزگە، خەلق يولىدىن چىقمىسۇن، مۇھتاجلىقتا قالمىسۇن، زارلانمىسۇن دەپ دۆلەتنى ۋە كۈچنى بەرگەن. خەلقنىڭ ئاھۇ-زارلىرى كۆكلەرگە كۆتۈرۈلمىسۇن، يېتىملارنىڭ ئالە-پەرياتلىرى ئەرشىنى تىترەتمىسۇن، ھېچكىم جاپادا قالمىسۇن، كۆڭۈللىرى سۇنمىسۇن دەپ تەڭرى بۇ پادىشاھلىقنى ماڭا ئاتا قىلغان. كۆكلەرگە ئاھۇ-زارلىق سادالىرى چىقماسلىقى ئۈچۈن مەملىكەتتە

پەزىلەتتى، ۋەجداننى، ئادالەتنىڭ ئاساسىنى ئورناتتۇق. ئەي مۇشەققەتتە قالغان
 بىچارە! كۆك يۈزىگە قارىما. ھازىر سېنىڭ شۇ يەر يۈزىدە، پانى دۇنيادا بىر
 پادىشاھنىڭ بار"

پاشا بۇ سەمىمىي گەپلەرنى ئاڭلاپ دەپتۇ: "مەن شىكايەت قىلماقچى بولغان
 نەرسە شامالدىر. ئۇ بىزگە زۇلۇم قىلىش ئۈچۈن غۇلجىنى ئاچتى. ئۇنىڭ
 زۇلمىدىن ۋەيران بولدۇق. ئاغزىمىز پىچەتلەندى. يۈرىكىمىز دەرتكە تولدى"

سۇلايمان بۇ ئەرزىنى ئاڭلاپ: "تەڭرىنىڭ بۇيرۇقىنى چىن يۈرەكتىن ئاڭلاش
 كېرەك. تەڭرى ماڭا "ئەي ئادالەتپەرۋەر، دەۋاڭەرنىڭ ئەرزىنى جاۋابكار بولماي
 تۇرۇپ ئاڭلىما" دېگەن ئەمەسمۇ؟ يەنى "داۋا قىلغۇچى بىلەن جاۋابكار قازىنىڭ
 ھوزۇرىغا كەلمىگىچە، ھەق بىلەن ناھەقنى ئايرىغىلى بولمايدۇ. دەۋاڭەر ئۆزى
 يالغۇز كېلىپ مىڭ دات-پەرياد قىلىسمۇ، ھەرگىز ئۇنىڭ دۈشمىنى كەلمىگۈچە
 ئۇنىڭ سۆزىنى قوبۇل قىلما" مانا بۇلار تەڭرىنىڭ بۇيرۇقى. شۇڭا تەڭرىنىڭ
 بۇيرۇقىغا قارشى ئىش قىلمايمەن. سەن ئۈستىدىن ئەرز قىلغان دۈشمىنىڭنى
 ئېلىپ كەل" دەپتۇ.

پاشا: "دېگەنلىرىڭ پۈتۈنلەي توغرا. كۆرسەتكەن دەلىللەرنىڭ ئورۇنلۇق.
 مېنىڭ دۈشمىنىم بولغان ئۇ شامال، سېنىڭ ھۆكۈمرانلىقىڭ ئاستىدا"

ھەزرىتى سۇلايمان: "ئەي شامال! پاشا سېنىڭ زۇلمىڭ ئۈستىدىن داۋا قىلدى،
 دەرھال يېنىمغا كەل" دەپ چاقىرىپتۇ.

شامال ھەزرىتى سۇلايماننىڭ بۇيرۇقىنى ئاڭلاپ، دەرھال كەپتۇ. پاشا
 قېچىشقا تەمىشلىپتۇ.

سۇلايمان: "ھەي پاشا! نەگە ماڭماقچى؟ توختا! ئىككىڭلار ئۈستىدىكى بۇ
 دەۋانى بىر تەرەپ قىلىۋېتەيلى"

پاشا: "ئەي پادىشاھىم! بۇ كۈنلىرىمنىڭ بۇنداق زۇلمەتلىك بولۇشى ئۇنىڭ
 تۇمانلىرىدىن. ئۇ كەلگەندە مەن قانداقمۇ تۇرالايمەن؟ مەن قاچمىسام ئۆلۈمدىن
 قۇتۇلالمايمەن. ئۇ مېنىڭ ئۇرۇقۇمنى قۇرۇتۇۋېتىدۇ. مېنى يوق قىلىۋېتىدۇ" دەپتۇ.

ۋەزخان

بىر زامانلاردا بىر ۋەزخان (ئىبادەتخانىلاردا ۋە ئاممىۋى سورۇنلاردا دىنىي نەسىھەت بەرگۈچى) ئۆتكەن ئىكەن. بىر كۈنى ۋەزخان مۇنبەرگە چىقىپ، كارۋانلارنىڭ ماللىرىنى بۇلايدىغا قاراقچىلارغا دۇئا قىپتۇ: "يا رەببىم! يامانلارنى، بۇزغۇنچىلارنى، قاراقچىلارنى ھىدايەت قىل. ئۇلارغا ئىچىڭ ئاغرىسۇن. ياخشى ئىش قىلغانلارنى مەسخىرە قىلىدىغانلارغا، كۆڭلى قارىلارغا، ھەقىقىي تونۇمايدىغانلارنىڭ ھەممىسىگە ياخشىلىق قولۇڭنى ئۇزاتقىن".

بۇ ۋەزخان ياخشى كىشىلەرگە دۇئا قىلماي، داۋاملىق يامانلارغا دۇئا قىلىدىكەن. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن بەزىلەر ئۇنىڭغا نارازى بولۇپ دەپتۇ: "سېنىڭدەك دۇئا قىلىدىغان بىرسىنى ھېچ كۆرمىدۇق. يامانلار ئۈچۈن ياخشى دۇئا قىلىش پەزىلەت جۈملىسىدىن ھېسابلانمايدۇ. يامانلارغا قىلىنغان دۇئا بەربىر مەقبۇل بولمايدۇ"

ۋەزخان بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، كۆپچىلىككە خىتاب قىپتۇ: "مەن ئۇلارنىڭ ياخشىلىقىنى كۆرگەنلىگىم ئۈچۈن، ئۇلارغا ياخشى دۇئالارنى قىلىۋاتىمەن ھەم بۇ ماڭا ئادەتكە ئايلىنىپ قالغان. ئۇلار ئەسلىدە ماڭا شۇنچىلىك يامانلىق قىلغان، بوزەك قىلغان ۋە شۇنچىلىك زۇلۇم سالغان. ئاخىرىدا ئۇلار مېنى خاتا يولدىن قۇتقۇزۇپ، توغرا يولغا مېڭىشىمغا سەۋەبچى بولدى. مەن قاچان مال-دۇنياغا يۈزلەنسەم، دۇنيا ئۈچۈن چاپسام ئۇلاردىن ئۆلگۈدەك تاياق يېدىم. ئۇلارنىڭ بوزەك قىلىشىغا ئۇچرىدىم. يېگەن تايقلاردىن، بېشىمغا كەلگەن بالا-قازالاردىن، تىل-ھاقارەتلەرنىڭ دەستىدىن تەڭرىنى باشپاناھ قىلدىم. تەڭرىگە يۈزلەندىم، ئۇنىڭدىن ياردەم سورىدىم. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ياۋۇز بۆرىدەك زالىملار مېنىڭ توغرا يولدا، ھەق يولدا مېڭىشىمغا سەۋەب بولدى. ئەي ئەقىللىق جامائەت، ئۇلار مېنىڭ توغرا يولنى تېپىشىمغا سەۋەبچى بولغان تۇرسا، ئۇلارغا ئاتاپ ياخشى دۇئا قىلىش مېنىڭ مەجبۇرىيىتىم ئەمەسمۇ؟

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

دۇنيادا مۇتلەق يامانلىق يوق. يامانمۇ بىر نەرسىگە نىسبەتەن ياماندۇر.

يىلاننىڭ زەھىرى يىلانغا ھاياتلىق بەخش ئەتسە، ئىنسانغا ئۆلۈم ئەكىلىدۇ.

گۈزەلگە ئۆزۈڭنىڭ كۆزى بىلەن قارىماي، ئۇنى ئىستىگەن كۆز بىلەن قارا.

دۈشمەن، ئىنسانغا دورا.

دۈشمەندىن ساقلىنىش ئۈچۈن تەڭرىگە يۈزلەن.

سېنى ھەق يولىدىن ئازدۇرغان دوستلىرىڭ ھەقىقىي دۈشمەندۇر.

ئادەم بۇرسۇق (تايلاق يېگەنسىرى سەمىرىدىغان بىر خىل ھايۋان) قا

ئوخشايدۇ. جاپا-مۇشەققەت تارتقانسىرى ياخشى يولغا ماڭىدۇ.

ھەقتىن كەلگەن جاپا سېنى توغرا يولغا باشلايدۇ. ئۇنىڭ ئىلمى سېنىڭ

تەدبىرىڭدىن ئۈستۈندۇر.

ھەقنىڭ ئاچچىق دورىسى يارىغا شىپا.

ئاشىق بىلەن مەشۇق

بىر ئاشىق مەشۇقنى خىلۋەت بىر يەرگە ئاپىرىپ، ئېسىلىپ سۆيىمەكچى

بوپتۇ. سۆيگۈنىنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن قىز دەرھال ئۇنى ئىتتىرىۋېتىپ، ئاچچىقىدا

شۇنداق قاتتىق گەپلەر بىلەن ئەيىبلەپتۇ. ئاشىق بۇ قىزنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ

جىلە بوپتۇ ھەم ھەيران قالغان ھالدا دەپتۇ:

”بۇ يەردە ئىككىمىزدىن باشقا ھېچ كىم يوق. مەن سېنى شۇنداق سېغىنىپ

كەتكەن تۇرسام. ئۇسساپ كەتكەن بىرسى سۈزۈك بۇلاقنى كۆرسە دۈم چۈشمەي،

چىداپ تۇرالايتى؟ بىزنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىمىزنى كىم بىلەتتى؟ كىم كۆرەتتى؟“

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان قىز تېخىمۇ ئاچچىقلاپ: ”ھەي ئەقىلىسىز ئاشىقىم!

سەن ئەسلىدە ئاشىق ئەمەس، بىر كالۋا ئىكەنسەن. شۇ مەيىن شامالنى كۆردۈڭمۇ

؟ شۇ شامالنى چىقارغان، ھەرىكەت قىلدۇرغان بىرسى بار. شۇڭا ئەقىلىڭنى

ئىشلەت! ئەدەپسىزلىك قىلما! سۆيۈشكەن لەۋلىرىمىزنى ھەرىكەت قىلدۇرغان ۋە

نەپەس ئالدۇرغان ئاشۇ جاننىڭ بىر ئىگىسى بار. سەن ئۇلارنى كۆرمىگەن بىلەن ئۇ بىزنى كۆرۈپ تۇرىدۇ. سەن ئۇنىڭدىن ھەزەر ئەيلە! سۆزلىگەنگە ئەمەس، سۆزلەتكەنگە قارا! شۇنى ئۇنۇتمىغىنكى، ھەر ھەرىكەت قىلغانى، ھەرىكەت قىلدۇرغان بىرسى بار" دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئاشىق ئۆز قىلىقلىرىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن دەپتۇ:

"مەن ئەسلىدە سېنى سىناپ باقماقچى ئىدىم. سېنىڭ زادى ئۇنىمايدىغانلىقىڭنىمۇ بىلەتتىم. يەنە شۇنداقتىمۇ ئىپپەت-نۇمۇسىڭنى قانچىلىك قوغدايدىغانلىقىڭنى كۆرۈپ باقماقچى بولىدۇم. سەن جاھاندىكى ئەڭ گۈزەل قىز. مەن ساڭا ھەرگىز زىيان يەتكۈزمەيمەن. بۇ جاھان ۋەيرانە. ئەمما، سەن بىر خەزىنە. بۇنىڭغا تىلىم، كۆزلىرىم گۇۋاھ. ئەگەر ئەدەپسىزلىك قىلغان بولسام ئالدىڭدا بويىنۇم قىلدىن ئىنچىكە. جازايىڭغا تەييارمەن. سەن مېنى نېمە قىلساڭ قىل. ئەمما، مەندىن ئايرىلما"

بۇ ياسالما سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئەقىللىق قىز: "بۇ يالغان گەپلىرىڭ بىلەن باشقىلارنى ئالدىيالمايسەن. كۆڭلۈڭدىكى ھىلە ماڭا كۈندەك ئايدىڭ. نېمە ئۈچۈن خاتالىق ئۆتكۈزۈپ تۇرۇپ، خاتالىقىڭنى تونۇمايسەن؟ نېمە ئۈچۈن تەۋبە قىلمايسەن؟" دەپ سەمىمىي نەسىھەت قىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

پاسكىنا كىشىلەر نەسىھەت بىلەن پاكىزلانسىمۇ، يەنىلا كىرلىشىدۇ.

ئەي ئادەم گەرچە سېنىڭ كۆزۈڭ بولسىمۇ، بالا-قازا ئالدىدا كۆزۈڭ كور بولىدۇ.

ئادەمنىڭ يامان خۇيى ئۆزىگە دۈشمەن.

ئادەم ئۆزىنىڭ سېسىق پۇراۋاتقانلىقىنى ئۆزى بىلەلمەيدۇ.

ئادەمنىڭ ئىككى كۆزى، كۆڭۈل كۆزىدىن ئوزۇقلىنىدۇ.

يۈزىدىكى ئەيىبنى يوشۇرغىلى بولمايدۇ.

ئەتىر بازىرىدىكى پاچىئە

بىرسى ئەتىر ساتىدىغان بازارغا بېرىپتۇ. ئۇ كىشى بازارنى ئايلىنىۋېتىپ تۇيۇقسىز يىقىلىپ چۈشۈپتۇ. ئەسلىدە، ئەتىرلەرنىڭ خۇشپۇراقلىرىدىن بېشى قېپىپ، كۆڭلى ئېلىشىپ، يىقىلىپ چۈشكەن ئىكەن. ئۇ ئادەم بازارنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۆلۈكتەك يېتىپتۇ. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن بازاردىكىلەر دەرھال ئادەمنىڭ بېشىغا ئولشىپتۇ. ئۇ ئادەمگە قانداق ياردەم قىلىشنى بىلمەي، بەزىلەر ئادەمنىڭ يۈرىكىنى تۇتسا، بەزىلەر قولىنى تۇتۇپ، كىملىرى يۈزىگە گۈل سۈيى سېپىپتۇ. ھېچكىم بۇ ئادەمنىڭ بۇ ھالغا كېلىپ قېلىشىغا، گۈل سۈيىدەك خۇشپۇراق ئەتىرلەرنىڭ سەۋەبى بولغانلىقىنى بىلمەپتۇ. شۇنداق قىلىپ بەزىلەر ئۇ ئادەمنىڭ بىر يەرلىرىنى ئۇۋۇلاپتۇ. بەزىلىرى تومۇرىنى تۇتۇپ باقسا، بىرلىرى ئاغزىنى پۇراپ بېقىپتۇ. ھاراق ئىچتىمۇ؟ نەشە چەكتىمۇ؟ ياكى ئەپيۇن يۇتتىمۇ؟ بۇلارنى بىلىش ئۈچۈن ھەركىم بىر نېمىلەرنى قىپ بېقىپتۇ ۋە ئاخىرى تۇققانلىرىغا ئادەمنىڭ ھوشىدىن كەتكەنلىكى توغرىسىدا خەۋەر بېرىش ئۈچۈن بىرسىنى چاپتۇرۇپتۇ. بۇ ئادەمنىڭ بىر ئۇكىسى بار ئىكەن. ئەھۋالنى ئۇققاندىن كېيىن تېزلا بازارغا يېتىپ كەپتۇ. بۇ قېرىندىشىنىڭ تېنى شۇنداق سېسىق پۇرايدىكەن: "مەن نېمە سەۋەبتىن بولغانلىقىنى ئوبدان بىلمەن. سەۋەبى بىلگەندىكىن ساقايتىشمۇ ئاسان بولىدۇ." دەپتۇ بۇ كىشى ۋە يەنە "ئاكام ھەر كۈنى ئۆز رىزقىنى تېپىش ئۈچۈن، سېسىقچىلىق ئىچىدە ئىشلەيدۇ. ئۇ سېسىقچىلىققا كۆنۈپ قالغان. شۇڭا مەن ئۇنىڭ دورىسىنى بىلمەن، دورىسى يېنىمدا" دەپتۇ.

ئۇ ئاكىسىنى ساقايتىش ئۈچۈن ئەكەلگەن يانچۇقىدىكى دورىنى، كىشىلەرنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ئەتراپىدىكىلەرنىڭ تارقىلىپ كېتىشىنى ئىلتىماس قىپتۇ. ئاندىن ئاستا يانچۇقىدىكى ئىتنىڭ پوقنى چىقىرىپ ئاكىسىنىڭ بۇرىغىغا پۇرىتىپتۇ. ئاكىسى ئىت پوقنىڭ سېسىق پۇرىقىنى پۇراپ ھوشىغا كەپتۇ. ئادەمنىڭ كۆزلىرى، ئۇ سېسىق پۇراقتىن ئويىناپ كېتىپتۇ. لەۋلىرىدە تەبەسسۇم جىلۋىلىنىپتۇ. يىراقتا تۇرغان كىشىلەر بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، نېمە بولغانلىقىنى بىلمەي ھەيرانلىق ئىچىدە قاپتۇ.

بازاردىكىلەر، ئادەمنى ھوشىغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن خۇشپۇراقلىق گۈل سۇلىرىنى
يۈزىگە سەپكەن بولسىمۇ، ئەمما ئادەمنىڭ ھالىنىڭ تېخىمۇ ناچارلاشقانلىقىنىڭ
ئەسلى سەۋەبى ئەمدى ئايدىڭلاشقان ئىكەن.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كېسەلنىڭ سەۋەبى ئېنىق بولسا دورىسى ئاسان بولىدۇ.

كېسەل نېمىگە كۆنگەن بولسا، شۇنىڭ بىلەن داۋالا.

يىلان قاننى يېمەيدۇ.

كىمىنىڭ قۇلىقىغا نەسىھەت خوش ياقمىسا، ئۇنىڭ بۇرنى سېسىق پۇراققا
ئەسىر بولغان.

قازاننىڭ ئوتتا قاپقارا بولغىنىغا قاراپ، ئىچىدىكى گۆشنى پىشتى دەپ قالما.

ئالما كۆچتىنىڭ سارغايغان يوپۇرماقلىرىغا قاراپ، ئالمنى پىشتى دەپ قالما.

ئىمان ئېيتقانلار كۆپ. ئەمما ئىمان بىر.

تەن سانسىز. ئەمما جان بىر.

نۇرلار سان- ساناقسىز. ئەمما قۇياش بىر.

ئاتنىڭ بويىنى تۇتقان، ئارزۇ قىلغىنىنى ئالىدۇ. پۇتىنى تۇتقان پەشۋا يەيدۇ.

كۆڭۈل ئۆيلىرىنى غەم توزاڭلىرى باسقاندا، تەۋبە سۈپۈرگىلىرى ھەممىنى
تازىلايدۇ.

ئۆزى پاكىزلار ئەخلەتنى گىلەمنىڭ ئاستىغا يوشۇرسا، كۆڭلى پاكىزلار گىلەم
ئاستىدىكى ئەخلەتنى تازىلايدۇ.

داڭگال يەيدىغان ئادەم

داڭگال يېيىشكە ئادەتلىنىپ قالغان بىر ئادەم، دۇكانغا بېرىپ، ناۋات ئالماقچى

بوپتۇ.

مال ساتقۇچى ناھايىتى كاززاپ، ھىلىگەر ئادەم بولۇپ، تارازىسىنىڭ تېشىنى سېغىز توپا بىلەن ياسىغان داڭگالدىن قىلغان ئىكەن.

مال ساتقۇچى: "سەن ناۋات ئالماقچى شۇنداقمۇ؟ ئۇنداق بولسا بىلىپ قال، مېنىڭ تارازامنىڭ تېشى سېغىز لايىدىن ياسالغان داڭگال" دەپتۇ.

خېرىدار: "مەن ناۋات ئالماقچى. تارازاڭنىڭ تېشى نېمە بولسا بولمامدۇ بۇ مەن ئۈچۈن بەربىر" دەپتۇ ۋە ئۆز ئىچىدە ئويلاپتۇ: "تارازىنىڭ تېشى سېغىز داڭگال بولسا نېمە بولاتتى؟ زادى مەن ئۆزۈم داڭگال يەيدىغان تۇرسام. مەندەك بىرسىگە سېغىز داڭگال ئالتۇندىنمۇ قىممەتلىك. ھە راست بۇنداق بىر قىزىق گەپمۇ باتتىغۇ تېخى:

بىر ئەلچى خوتۇن، توي قىلماقچى بولغان يىگىتكە: "ئوغلۇم، ساڭا ئايدەك بىر قىز تاپتىم. ئۇ قىز شۇنچىلىك چىرايلىق بولۇپلا قالماستىن بەلكى يەنە بەكمۇ ئەخلاقلىق قىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ قىز پەشمەتچىنىڭ قىزى" دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان يىگىت: "ئۇنداق بولسا تېخىمۇ ياخشى. پەشمەتچىنىڭ قىزى بولسا، تېخىمۇ تاتلىق بولىدۇ" دەپتۇ.

ئەنە ئاشۇنداق ئويلاردا بولۇۋاتقان خېرىدار، مال ساتقۇچىغا قاراپ تۇرۇپ: "سېنىڭ تارازاڭنىڭ تېشى سېغىز لايىدىن ياسالغان داڭگال بولسا بەك ياخشى ئىكەن. چۈنكى، مەن داڭگال يەيدىغان تۇرسام. سېغىزدىن ياسالغان نەرسىلەرنى بەك ياخشى كۆرىمەن" دەپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ساتقۇچى كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە ناۋاتنى تارتماقچى بولۇپ، تارازىنىڭ بىر تەخسىسىگە سېغىز داڭگالىنى قويۇپتۇ. يەنە بىر تەخسىسىگە ئاشۇ داڭگالنىڭ ئېغىرلىغىدىكى ناۋاتنى بىرتالدىن، بىرتالدىن قويۇشقا باشلاپتۇ. كالىكە ناۋاتلارنى قولى بىلەن ئۇشتاقچا، ئىشلىرى ھەم ئاستا ھەم ئەپلەشمەپتۇ. بۇ ھالنى كۆرگەن خېرىدار تىت-تىت بوپتۇ. دەل شۇ چاغدا ساتقۇچى يۈزىنى ئارقىغا بۇراپ باشقا بىر كالىكە ناۋاتنى چوقۇشقا باشلاپتۇ. داڭگال يېيىشكە ئادەتلىنىپ قالغان خېرىدار تارازىنىڭ تەخسىسىدىكى داڭگالنى چىمداپ ئېلىپ يېيىشكە باشلاپتۇ ۋە ساتقۇچىنىڭ تۇيۇقسىز بۇرۇلۇپ قېلىشىدىن قورقۇپ ئاستا-ئاستا چىمداپ ئاپتۇ. ئەمما، ساتقۇچى كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئۇنىڭ داڭگالىنى

يەۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قاپتۇ. لېكىن يەنىلا تۇيىمىغان بولۇۋېلىپ ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل بوپتۇ ھەم ئىچىدە: "ھەي يۈزى قېلىن. قېنى قانچىلىك بېيەلەيسەنكىن داڭگالدىن. سەن قورقۇپ ئېلىۋاتىسەن. مەن بولسا جىقراق ئېلىپ يېسىكەن دەپ، ئويلاۋاتىمەن. ھەي ئەخمەق. مەن ناۋات چوقۇش بىلەن ئاۋارە بولغىنىم بىلەن ئۇنداق ئەخمەقلەردىن ئەمەسمەن. قانچىلىك جىق داڭگال يېسەڭ، شۇنچىلىك ئاز ناۋات ئالسىەن كالۋا!" دەپ ئويلاپتۇ ھىلىگەر دۇكانچى.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

قۇشلار يەردىكى دانلارنىڭ كۆپلۈكىدىن خوش بولىدۇ. ئەمما، يەردە قىلتاقنىڭ بارلىقىنى كۆرمەيدۇ.

كۆزۈڭ بىلەن زىنا قىلىشتىن ھۇزۇرلىنىسەن. ئەمما، ئۆز بەدىنىڭنىڭ كاۋاپتەك كۆيىدىغانلىقىنى بىلمەيسەن.

دۇنيانىڭ مېلى ئاچ قۇشلارنىڭ ئالدىغا قويغان قىلتاقتىكى دانغا ئوخشايدۇ.

نەپىسنىڭ مال-دۇنياغا قۇل بولمىسۇن.

ئالتۇنغا ئالدىنمىغان كىشى، قۇدرەتلىك بولىدۇ.

مال-مۈلۈك، جانغا يولداش بولماس.

دەرياغا ياڭاق ئېغىتقان يىگىت

ھەيۋەتلىك ئېقىۋاتقان چوڭقۇر ئۆستەڭ بويىدىكى ياڭاق دەرىخىنىڭ ئۈستىگە بىر يىگىت يامىشىپ چىققۇپتۇ. يىگىت بار كۈچى بىلەن ياڭاق دەرىخىنى سىلكىپتۇ. يىگىت ياڭاق دەرىخىنى لىڭشىتقانسىرى تەرلەپ، ھېرىپ ئۇسساپ كېتىپتۇ. ئۇسىغانسىرى ياڭاق دەرىخىنىڭ شاخلىرىنى تېخىمۇ قاتتىق سىلكىپتۇ. ياڭاق دەرىخىدىكى ياڭاقلار توكۇلداپ سۇغا چۈشۈشكە باشلاپتۇ. ياڭاق ئۆستەڭگە چۈشىشى بىلەن تەڭ سۇدىن "چولتوك..." "چولتوك..." قىلىپ ئاۋاز چىقىپتۇ ۋە سۇ يۈزىدە كىچىك دولقۇنلار پەيدا بوپتۇ.

شۇ چاغدا ئۆستەڭ بويىغا، سالاپەتلىك، كۆزىدىن ئەقىللىقلىقى بىلىنىپ

تۇرىدىغان بىر ئادەم كەپقايتۇ. ئادەم سۇغا چۈشۈۋاتقان ياڭاقلىرىنى ۋە ياڭاق دەرىخى ئۈستىدىكى يىگىتنى كۆرۈپ:

”ئەي يىگىت! ياڭاق ئېغىتىشىنى توختات. ھالىڭدىن ھېرىپ، ئۇسساپ كەتكەنلىكىڭ چىقىپ تۇرىدۇ. سۇغا شۇنداق كۆپ ياڭاق چۈشۈپ، يىراقلىرىغا ئېقىپ كەتتى. سەن بولساڭ دەرەخنىڭ ئۈستىدە داۋاملىق ئېغىتۋاتىسەن. سەن ياڭاقتىن چۈشكىچە سۇ ياڭاقلىرىنى تېخىمۇ يىراقلىرىغا ئېقىتىپ كېتىدۇ” دەپتۇ.

ياڭاق دەرىخى ئۈستىدە تۇرغان يىگىت تۆۋەنگە قاراپ تۇرۇپ:

”مېنىڭ ياڭاق دەرىخىنى سىلكىشتىكى مەقسىتىم، ياڭاق يىغىش ئەمەس. سەن مېنىڭ ھەرىكىتىمگە قارىماي، مەقسىتىمنى چۈشىنىشكە تىرىشقىن. مېنىڭ مەقسىتىم ياڭاق سۇغا چۈشكەن چاغدىكى چىققان ئاۋازلارنى ۋە سۇ يۈزىدە پەيدا بولغان بۇلاق كۆزلىرىنى تاماشا قىلىش” دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

دېمىسىمۇ، ئۇسسىغان كىشىنىڭ دائىم ئۆستەڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرۈشتىن باشقا نېمە مۇھىم ئىشى بار؟ ھەج قىلغۇچى كەبىنى ئايلىنىپ قانداق تاۋاپ قىلغان بولسا، ئۇسسىغان كىشىمۇ ئۆستەڭ بويىدىن كېتەلمەيدۇ. ئۆستەڭنىڭ شىلدىرلاپ ئېقىشلىرى، ئۇنىڭدىن چىققان ئاۋازلار، ئۇنىڭدىن پەيدا بولغان بۇلاق كۆزلىرى ئادەمنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىدۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ياخشى ۋە ياماننى ئېتىراپ قىل! ئېتىراپ قىلغان رەت قىلالمايدۇ.

كۆچەت تىكسەڭ، سۇ قويۇشنى ئۈنۈتمە.

ئەدەپ دېگىنىمىز: ئەدەپسىزنىڭ يېنىدا چىداپ جىم تۇرماقتۇر.

ئەيسكى خۇيلۇقنى تىللىغانمۇ يامان خۇيلۇق. يامان خۇيلۇققا چىدىغان ياخشى خۇيلۇق.

ھەر نەرسىگە مەدەت، ئۇ جاننىڭ جانىدىندۇر.

رەسىم مەيلى سۇلتاننىڭ، مەيلى قۇلنىڭ بولسۇن، ئۇ بىر جانسىز سۈرەتتۇر.

ئۆزى بىلەن ئۆزى سوقۇشقان باشقىلارنى پەرق قىلالمايدۇ.

ھەر سۈرەتنى كۆرۈپ ئۇنى ئۆزۈڭگە ئوخشاتما.
 قۇشمۇ ئۆزۈڭ، قىلتاقمۇ ئۆزۈڭ.
 كۆپ بولساڭ دەريادا بول، ئۆي بولساڭ شەھەردە.
 بۇ دۇنيا كۇپقا ئوخشايدۇ. يۈرەڭنىڭ بىر دەريا.
 بۇ جاھان بىر ئۆيگە ئوخشايدۇ، كۆڭۈل بىر شەھەر.
 ساپ ئالتۇن ئوتتا كۆيمەيدۇ.
 روھلارنىڭ خورلىنىشى بەدەنلەر سەۋەبىدىن. بەدەنلەرنىڭ ھۆرمىتى روھلارنىڭ
 سەۋەبىدىن.

قانىتنىڭ سۇنۇق بولسا، سەۋر قىلىشنى ئۆگەن !

ئىت بىلەن ئەما

كۈچىدىكى بىر لالما ئىت، يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر كەمبەغەل ئەما
 ئادەمنىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ كېلىپ قاۋاپتۇ. پەيلىدىن يانمىغان قانچۇق ئەمانىڭ
 چەكمەن چاپىنىنىڭ يېشىنى چىشلەپ يىرتىۋېتىپتۇ.
 ئەما ئادەم ئىتقا قاراپ: "سېنىڭ دوستلىرىڭ تاغلاردا ئوۋچىلار بىلەن بىرگە
 ئوۋ ئوۋلاۋاتىدۇ. سەن بولساڭ بۇ مەھەللەدە ئەما بىرسى بىلەن ھەپلىشىپ
 يۈرۈيسەن. ئېسىت سېنىڭ بۇ ھالىڭغا!"
 ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئارىسلاندىك ياۋا ئېشەكلەرنى ئوۋلا، ئىتتەك ئەما ئالدىدا ھاۋشىما.
 ئەي قاسساپ! باشتا سەمىرىتىپ ئاندىن بوغۇزلا. چۈنكى دوزاختا ئىتلار ئاچ!
 دۇنيادا دۈشمەن بولمىغان بولسا، مەخلۇقاتتا غەزەپ بولمايتتى .
 ياخشىلىق، غەزەپ ۋە قۇدرەت بولسا ھەق تەجەللىسىدۇر.
 ھەر ۋاقىت ئۆتكەن ئۆمۈرنى ئويلا!

سەن كىم بولساڭ شۇ بول! باشقىلارنى دورما.
ئۆلۈم ئىشكىڭنى چەكمەستىن بۇرۇن، ئۇنى ئويلا.
ئوغرى بولساڭ ئېشەك نالىسى ئوغرىلىماي، ئالتۇن ئوغرىلا.
قولسىز، قاناتسىز ئەرشكە يۈكسەل. گاھ قۇياش بول، گاھ تولۇنئاي، گاھ
ھىلال.
تىمىساقىتىن قورقماي كېمىگە چىققان، بېشىغا ئۆلۈم كەلسىمۇ قورقمايدۇ.

پادىشاھ بىلەن شائىر

بىر زامانلاردا ناھايىتى مەرد بىر پادىشاھ ئۆتكەن ئىكەن. بۇ پادىشاھنىڭ
دۆلىتىدە بىر داڭلىق شائىر بار ئىكەن. كۈنلەرنىڭ بىرىدە شائىر پادىشاھنىڭ
ئېھسانىغا نائىل بولماقچى بولۇپ، بىر قەسىدە يېزىپ، پادىشاھقا سۇنۇپتۇ.
ئۇ پادىشاھ بۇ شېئىرنى ئوقۇپ، شائىرغا مەردلىك بىلەن يۈز ئالتۇن بېرىشنى
ۋەزىرلەرگە بۇيرۇپتۇ. ۋەزىر پادىشاھقا دەپتۇ: "ئەي ئۇلۇغ شاھىم. ئۇنىڭغا
قىلغان ئېھسانىڭ يۈز ئالتۇن ئەمەس، بەلكى مىڭ ئالتۇن بولسۇن. چۈنكى سېنىڭ
ياخشىلىقنىڭ دۇنياغا مەشھۇر. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ شائىر مەملىكىتىمىزدىكى ئەڭ
داڭلىق شائىرلاردىن بىرى. ھەتتا ئۇنىڭغا مىڭ ئالتۇن بەرسەكمۇ ئازلىق قىلدۇ"
دەپ، پادىشاھقا مەدھىيەلەرنى ئوقۇپ، شائىرنى ماختاپ كۆككە ئۇچۇرۇپتۇ. بۇ
ماختاش ۋە مەدھىيەلەرنى ئاڭلىغان پادىشاھ شائىرغا ئون مىڭ ئالتۇن ۋە بىر تۇلپار
سوۋغا قىپتۇ. شائىر بۇ قىممەتلىك سوۋغىلارنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ پادىشاھقا
رەھمەت ئوقۇپتۇ ۋە تەڭرىگە شۈكرىلەر ئېيتىپتۇ. كېيىن شائىر "مېنى پادىشاھقا
شۇنداق ماختاپ تونۇشتۇرغان زادى قايسى ۋەزىر بولغىيتتى" دەپ ئويلاپ، ئۇنى
سۈرۈشتۈرۈپتۇ. ئاخىرى ئۇ ۋەزىرنىڭ ئىسمىنىڭ ھەسەن ئىكەنلىكىنى، پەزىلەتلىك
بىر ۋەزىر ئىكەنلىكىنى بىلىپتۇ ۋە ۋەزىرنى مەدھىيەلەپ ئۇزۇن شېئىر يېزىپ،
پادىشاھ ھۇزۇرىغا سۇنۇپتۇ. پادىشاھ شېئىرنى ئوقۇپ، ۋەزىرنى ماختاپتۇ.

ئارىدىن بىر قانچە يىللار ئۆتۈپتۇ. شائىر مال-دۇنياسىنى ئوڭدا يېتىپ
خەجلەپ، يانچۇقى قورۇقۇپ قاپتۇ. مۇھتاجلىققا چۈشۈپ قالغان شائىر

"يوقسۇل، قولۇم قىسقا بولۇپ قالدىم. ئامال يوق. يەنە پادىشاھنىڭ ئالدىغا بىر بېرىپ باقاي. ئۇ مەرد پادىشاھقا ھالىمنى بايان قىلاي" دەپ ئويلاپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن شائىر يەنە بىر شېئىر يېزىپ، پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا قاراپ مېڭىپتۇ. ئەلۋەتتە شائىرنىڭ شېئىرىدىن باشقا بىر ھەدىيەسى يوق ئىكەن. شۇڭا شائىر ئېسىل مەدھىيەلەر بىلەن يېزىلغان شېئىرنى، ناھايىتى زور ئۈمىد بىلەن پادىشاھقا سۇنۇپتۇ. پادىشاھ شېئىرنى ئوقۇپ زوقلىنىپتۇ ھەمدە ئۆز ئادىتى بويىچە شائىرغا مىڭ ئالتۇن ھەدىيە بېرىشنى بۇيرۇپتۇ. بىراق بۇ قېتىم ئۇ مەشھۇر ۋەزىر بۇ دۇنيادىن ۋىدالاشقان ئىكەن. ئۇنىڭ ئورنىغا ناھايىتى پىخسىق، مەرەز، ياخشىلىق قىلىشنى بىلمەيدىغان باشقا بىر ۋەزىر تەيىنلەنگەن ئىكەن. بۇ ۋەزىر پادىشاھنىڭ بۇ پەرمانىغا قارشى دەپتۇ: "ئۇلۇغ شاھىم! چىقىملىرىمىز بەك كۆپ. بىر شائىر ئۈچۈن بۇنچىلىك ئالتۇن بېرىشنىڭ ھېچ ھاجىتى يوق. مەن بۇ ئالتۇننىڭ قىرغىقتىن بىرىنى بېرىپ، ئۇ شائىرنىڭ كۆڭلىنى خوش قىلالايمەن" دەپتۇ. ئەمما باشقا خىزمەتكارلار: "بۇرۇن پادىشاھتىن ئون مىڭ ئالتۇن ئالغان. ئاۋاتتىن كېيىن قۇمۇش شۇمۇلمەس. پادىشاھىمىزغا خەسسىلىك لايىق ئەمەس" دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنىڭ ئاڭلىغان ۋەزىر ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرۇپ: "ئۇنى شۇنچىلىك ھەسرەتكە قويىمەنكى، ساقلاشتىن ھېرىپ، ئامالسىز قالدۇ. ئاخىرى ئالدىغا تۇپراق چاپچام ئالتۇن دەپ بىلىدۇ. ئەخلەت ئاتسام گۈل دەپ كۆرىدۇ. بۇ ئىشنى ماڭا ھاۋالە قىلىڭلار. بۇلارنى مەن ئۈستۈمگە ئالاي. قىيىنلىغاندا مېنىڭ ئالدىمغا كېلىدۇ. مەن نېمە دېسەم شۇ بولىدۇ" دەپتۇ.

پادىشاھ بۇ گەپلەرگە بەك ئېرەن قىلمىغان بولسىمۇ، ۋەزىرنىڭ چىڭ تۇرۇۋالغانلىقىنى كۆرۈپ: "ماڭ! ئۇنىڭغا ياردەم قىل. ئۇنى رەنجىتىدىغان ئىشنى قىلما. ئۇ بىزنىڭ مېھمىنىمىزدۇر." دەپ پەرمان چۈشۈرۈپتۇ.

ۋەزىر: "شاھ ئالىيلىرى. خاتىرجەم بولسىلا. ئۇنى ۋە ئۇنىڭدىكىلەرنىڭ ئىشىنى ماڭا تاپشۇرسىلا. مەن بۇ ئىشلارنى شۇنداق ياخشى بىر تەرەپ قىلىمەن" دەپتۇ.

بۇنىڭ بىلەن ۋەزىر ئالتۇنلارنى ۋاقتىدا بەرمەي، داۋاملىق ئارقىغا سۈرۈپ، شائىرنى ساقلىتىپتۇ. ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن شائىر ساقلاپ- ساقلاپ زېرىكىپتۇ ۋە ئاخىرى: "ئەگەر ئالتۇن بولمىسا مەيلى. مۇشۇ جېنىمنى بولسىمۇ قۇتقۇز. ئىنتىزار دەرتلىرىدىن قۇتۇلدۇر" دەپتۇ. ۋەزىر شائىرنىڭ بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ

ئۇنىڭغا بەرمەكچى بولغان ئالتۇننىڭ قىرغىقىدىن بىرىنى بېرىپتۇ. شائىر شۇنچىلىك ئۇزاق ساقلاپ ئاران ئالغان ئۇ ئالتۇنغا قاراپ: "ئۇ مەرد ۋەزىر، بۇ دۇنيادىن كەتتى. ئەجرىنى تەڭرى بەرسۇن. ئەسلى بۇ ئېھسانلار ئۇ بولغان بولسا قاتمۇ-قات بولغان بولاتتى. ئۇنىڭ كېتىشى بىلەن تەڭ ئېھسانلىرىمۇ كەتتى. شۇبھىسىز ئۇ ئۆلمىدى، ئېھسانلىرى ئۆلدى. ئاھ! يوقسۇللارنىڭ قۇياشى بولغان ئۇ ۋەزىر كەتتى. ئورنىغا چىققان بۇ ۋەزىر كۈنىمىزنى قاراڭغۇ قىلدى" دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان باشقىلار: "ماڭ دەرھال كەت بۇ يەردىن. بىكار ئۇ بەتئىيەت بۇ بەرگەنلىرىنىمۇ ئېلىۋالمىسۇن. سېنىڭ ھېچ ئىشتىن خەۋىرىڭ يوق. بۇ ئېھسانمۇ بىزنىڭ تىرىشچانلىقىمىزدىن ئاران قولغا كەلدى" دەپتۇ.

شائىر دەپتۇ: "ئەي شەپقەت ئىگىلىرى. بۇ ئادەم قانداق قىلىپ ۋەزىر بولدى. بۇ ئادەمنىڭ ئەسلىدە نېمەش قىلاتتى؟"

كۆپچىلىك بىردەك: "ئىسمى ھەسەن" دېيىپتۇ.

شائىر: "يا رەببىم! ئىككىلىسىنىڭ ئىسمى ئوخشاش. بۇ بىر پەسكەش، ئۇ بولسا پەزىلەتلىك. ئىككىسى بىرمۇ؟ ياق ئۇنداق ئەمەس. ياخشى ۋەزىرنىڭ ئىسمى ھەسەن. ئۇنىڭ ئۇلۇغلىقىدىن، ياخشىلىقىدىن يۈزلەپچە مەرد ۋە كەرەم ئىگىلىرى پادىشاھقا ۋەزىر بولاتتى. بۇ پەس ۋەزىرنىڭ ئىسمىمۇ ھەسەن. بۇنىڭ يىرگىنچىلىق ساقىلىدىن شۇنداق ئۇزۇن ئارقان ئۆرىشىمىز مۇمكىن. پادىشاھ، مانا مۇشۇنداق ۋەزىرنىڭ گېيىگە قۇلاق سالسا، دۆلەتنىمۇ، ئۆزىنىمۇ ۋەيران قىلدۇ" دەپ دەرد تۆكۈپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

يۈز مىڭلىغان موھتاج كىشىلەر ھەققە يالۋۇرۇپ دۇئا قىلدۇ.

بىرمۇ ئەخمەق دىۋانە بېخلىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا بارمايدۇ.

سۇنى دەريادىن ئىزدە، ئېرىقتىن ئەمەس.

ياخشى كىشى ئۆلىسىمۇ، ياخشىلىقى ئۆلمەيدۇ.

مەرد ۋە ياخشى ئادەم ھەق ئالدىدا ئەزىز.

قاراڭغۇلۇق ئىچىدە، ئەقىلدىن ۋە سائادەتتىن يىراقلاشما.

جان پادىشاھقا ئوخشايدۇ، ئەقىل ۋەزىرگە ئوخشايدۇ.

پىنتىخور ئەقىل جاننى يامانلىققا ئۈندەيدۇ.

ئەگەر ئارزۇ ھەۋەسلەرنىڭ ۋەزىرنىڭ بولسا، روھنىڭ ئىبادەتتىن مەھرۇم قالىدۇ.

ئەقىللىق ئەقىللىق بىلەن دوست بولۇپ، ئۇنى ئۆزىگە سىرداش قىلىدۇ.

ئىككى ئەقىللىق بىر بولسا قانچە زور بالا بولسىمۇ قۇتۇلىدۇ.

قابىلىنىڭ گۆر كولاشنى ئۆگىنىشى

گۆر كولاش ئەڭ ئېتىبارسىز ھۈنەرلەردىن بىرى بولۇپ، ئۇنىڭغا ئانچە كالا كەتمەيدۇ. ماھىيەت جەھەتتىن ئېيتقاندا گۆر كولاشقا تەپەككۇرمۇ كەتمەيدۇ. ئەگەر قابىل بۇنى بىلگەن بولسا، ئۆزى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئىنسى ھابىلىنىڭ جەستىنى سۆرەپ يۈرمىگەن بولاتتى. ئۇ ئىنسىنىڭ جەستىنى قانداق قىلىشنى بىلمەي: "قان، توپىغا مىلىنىپ كەتكەن بۇ جەسەتنى قانداق قىلارمەن، نەگىمۇ يوشۇرارمەن؟" دەپ، گاڭگىراپ قالغان ئىدى.

دەل شۇ چاغدا بىر قاغىنىڭ بىر ئۆلۈك قاغىنى چىشلەپ يەرگە قونغانلىقىنى كۆرگەن. قاغا خۇددى قابىلغا گۆر كولاشنى كۆرسەتكەندەك قىلىپ، تىرنىقى بىلەن يەرنى كولىغان ۋە ئۆلۈك قاغىنى كولىغان ئورەككە قويۇپ، ئۈستىنى توپا بىلەن كۆمگەن. مانا بۇنداق قىلىش ئارقىلىق قاغا ھەقنىڭ ئىلھامى بىلەن ئىلىم ئىگىسى بولغان. بۇ ئىشلارنى كۆرگەن قابىل: "ئېست! مېنىڭ ئەقلىم نېماندۇق ئىشلىمەيدۇ؟ نېمە ئۈچۈن بىر قاغىمۇ مېنىڭدىن ئەقىللىق؟" دەپ، لېۋىنى چىشلەپ قالغان ۋە ھابىلىنىڭ مۇبارەك جەستىنى خۇددى قاغىدەك يەرنى كولاپ كۆمگەن.

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تەپەككۇر ئارقىلىق كۆڭۈلدە ھەرخىل گۈللەر چېچەك ئاچىدۇ.

كالا قاسساپنىڭ ئۆزىنى بوغۇزلايدىغانلىقىنى بىلسە، ئۇنىڭ قولىدىن ھەلەپ

يېمەيتتى.

بىر ئىشنى ئويلاشماي قىلىپ، ئارقىدىن پۇشايمان قىلساڭ ئورنىغا كەلمەيدۇ.
پۇشايمان قىلىشنى ئۆزۈڭگە ئادەت قىلساڭ، بۇ پۇشايمانلىقتىنمۇ پۇشايمان
قىلسەن.

ھەقى تونۇغان ھېچ پۇشايمان قىلمايدۇ.
بىر ئىشتىن نەپرەتلەنسەڭ، بۇ شۇ ئىشنىڭ كەمچىلىكىنى تونۇپ
يەتكەنلىكىڭنى بىلدۈرىدۇ
رەببىم! بىزدىن يامان ئىشلارنىڭ يامانلىقىنى يوشۇرما. ياخشى ئىشلارنى
يامان قىلىپ كۆرسەتمە.
پاك بىر يۈرەك، باشقىلار كۆرەلمىگەن گۈزەللىكنى كۆڭۈل كۆزى بىلەن
كۆرىدۇ.

باغدا ئولتۇرغان سوپى

گۈزەل بىر باغدا بىر سوپى، يالغۇز بېشىنى تىزىغا قويۇپ، ئۆزىنى ئۇنتۇغان
ھالدا ھۇزۇرلىنىپ ئولتۇرۇپتۇ.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي بىرسى سوپىنىڭ يېنىغا كېلىپ، مۇرىسىگە ئاستا
ئۇرۇپ: "ئەي تەنھا سوپى! بېشىڭنى كۆتۈر! ئەتراپتىكى مۇشۇ گۈزەل گۈل-
گىياھلارغا، ئوت-چۆپلەرگە، دەل-دەرەخلەرگە قاراپ باق! ئۇلۇغ تەڭرى بىزگە
"قاراڭلار!" دەپ بۇيرۇغان. يۈزۈڭنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭ ياراتقان ئەسەرلىرىگە
قارا!" دەپتۇ.

سوپى ئورنىدىن تۇرۇپ، ئادەمگە شۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ:

"ئۇ ئەسەرلەر كۆڭۈلدۇر. سىرتىدىكىلەر ئەسەرلەرنىڭ ئالامەتلىرى! باغلار،
ياپ-يېشىللىقلارنىڭ ھەممىسى جاندىن. سىرتىدىكىلەر بولسا ئاقار سۇغا چۈشكەن
شولىسى. ئەسلى باغ، مېۋىلەر كۆڭۈلدە. بۇ سۇدا، تۇپراقتا تۇرغانلار ئۇلارنىڭ
ئەكسى. بىز ئۇلارغا ئالدىنمىسلىقىمىز كېرەك. تەكەببۇرلۇق قىلغانلار، قايىمۇققانلار
بۇ ئەكسىنى كۆرۈپ بۇ يەر جەننەت دەپ قالىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ھەقىقىي كۆڭۈل
باغچىسىدىن مەھرۇم قالىدۇ. ئەمما، غەپلەت ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىپ ئۇلاردىن ۋاز

كەچكەندە، ئۆمۈر مۇساپىسى ئاخىرلىشىپ، پۇشايمان قىلىدۇ. بۇنداق پۇشايماننىڭ نېمىگە پايدىسى بار؟ ئاخىرى ئىككى مېتىرلىق قارا يەرنىڭ ئىچىدە قىيامەتكە قەدەر ھەسرەت چېكىدۇ. شۇڭا ئۆلۈمنىڭ ئالدىدا ئۆلۈمنى ئويلىغان كىشى، ھۇزۇرلىنىشنى ئالدىن بىلگەن بەختلىك كىشىدۇر

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەي باھارنىڭ گۈزەللىكىگە قاراپ، ھەيران قالغۇچى، كەچ كۈزنىڭ سوغۇقلىقىغا، ياپراقلارنىڭ سارغىيىپ، تۆكۈلىشىگە قارا!

يۈزلىرىدىكى گۈزەللىككە قارىماي، ئىچىدىكى ئىزتىراپنى كۆر.

ئالىملارنى خارلىغان دېڭىزدا تۇنجۇقۇپ ئۆلىدۇ.

ئاشىق ھەقىقى ئەرلەرنىڭ كېمىسى. بۇ كېمە ھەرگىز چۆكۈپ كەتمەيدۇ.

كەناندەك كېمىدىن ئايرىلىپ قالما.

ھەرگىز "نوھنىڭ ياخشىلىقىنىڭ كېرىكى يوق، ئالدىمغا تاغ چىقسا يامىشىۋالغۇنەن" دەپ ئويلىما.

تەكەببۇرلۇق، ھەسەتخورلۇق قىلماي كېمىگە چىق!

ئەقلىڭنى يار ئۈچۈن قۇربان قىل. ھەق ئەقلىگە ياردەمچى.

باشسىز ئىش قىلغان قۇيرۇق بولىدۇ. چاياندەك ھەرىكەت قىلىدۇ. زەھەرلىك نەشتىرىنى سانجىشتىن باشقىنى بىلمەيدۇ. بۇنداقلارنىڭ بېشىنى يەنجىپ مېچۈت.

قورالى بولۇپ، ئەقلى بولمىغان ھېچ ئىش قىلالمايدۇ.

ئەخلاقسىزلارغا ئىلىم ۋە ھۈنەر ئۆگىتىش، قاراقچىنىڭ قولىغا قورال تۇتقۇزۇپ قويغاندەك بىر ئىشتۇر.

نادان ھوقۇقدارلارنىڭ قىلغان يامان ئىشلىرىنى يۈزلەرچە ئارىسلانمۇ قىلالمايدۇ.

نادانلار ھۆكۈم سۈرگەن يەردە، يىلان، چايانلار يامراپ كېتىدۇ.

يولنى بىلمىگەن قۇدۇققا چۈشۈپ كېتىدۇ.

نادانلار باش بولغان يەردە، دانالار ئۆزىنى يوشۇرىدۇ.

جاۋاب بەرمەسلىكنىڭ ئۆزى بىر جاۋاب

بىر پادىشاھنىڭ ئەقىلسىز، شەھۋەتپەرەس بىر قۇلى بار ئىكەن. بۇ قۇل داۋاملىق تېگىشلىك ئىشلارنى قىلماي، بىپەرۋالىق قىلىپلا يۈرۈپتىكەن. بۇ ئەھۋالدىن خەۋەردار بولغان پادىشاھ خىزمەتكارلارغا مۇنداق پەرمان قىپتۇ: "ئۇنىڭغا بېرىدىغان ئازايىتىڭلار. ئەگەر قارشىلىق قىلسا جازالانغان!"

بۇ قۇلنىڭ ئەقلى تازا ياخشى ئىشلىمىگىنى بىلەن ئاچچىقى بەك يامان ئىكەن. تامىقىنىڭ ئازايىتىلغانلىقىنى بىلسە، قارشىلىق كۆرسىتىشى ئېنىق ئىكەن. خۇددى پەرەز قىلغاندەك قۇل تاماقلارنىڭ ئازايىغانلىقىدىن نارازى بولۇپ، ئاشپەز ئۇستامنىڭ يېنىغا كىرىپلا ۋارقىراپ: "سەن سېخى دەپ ماختىغان شاھ، قورساققىمۇ پىخسىقلىق قىلىۋاتىدۇ. تامىقىمنى ئازايتقان پادىشاھنى قانداقمۇ ياخشى دېگىلى بولىسۇن؟ دەپتۇ.

ئاشپەز ئۇستاز: "پادىشاھىمىزنىڭمۇ ئويلىغىنى باردۇ. سەن بۇ ئىشلارغا قاراپ شاھىمىزنى پىخسىقلىق بىلەن ئەيىپلىمە" دەپتۇ.

لېكىن ئۇ قۇل داۋاملىق ئەيىبلەپ ھېچ گەپ ئاڭلىماپتۇ. چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا ئۇنىڭغا ئاز تاماق بەرگەنلىكتىن يەنە كايىپ: "يا سىلەر بۇ ئىشنى قەستەن قىلىۋاتامسىلەر؟" دەپتۇ.

تاماق بەرگۈچى: "ياق بۇ بىزنىڭ ئىشىمىز ئەمەس، پەرمان بويىچە قىلىۋاتىمىز. بىزنىڭ قولىمىزدىن باشقا ئىش كەلمەيدۇ" دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن قۇل قاتتىق جىلە بولۇپ ئاچچىق، قەھرۇ-قۇچمەنلىككە تولغان بىر پارچە خەت يېزىپ، پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا كىرگۈزۈپتۇ. خەت بۇنداق سۆزلەر بىلەن باشلانغان ئىكەن:

"سەن مەردلىك ئۈلگىسى. سېنىڭ ئېھتىياجلارنى قاندۇرۇشقا كۈچۈڭ يېتىدۇ." گەرچە بۇ خەت مەدھىيەلەردەك كۆرۈنىسىمۇ ئەمما، ھەقىقى مەنىدىن پادىشاھقا

ھاقارەت قىلغان ئىكەن.

پادىشاھ خەتنى ئوقۇغاندىن كېيىن ھېچ نېمە دېمەپتۇ. قۇل يازغان خېتىنىڭ جاۋابىنى كۈتۈپتۇ بىراق، جاۋاب ئالالماپتۇ. بۇنىڭ بىلەن قۇل خەتنى يەتكۈزمەكچى بولغان ئادەمدىن گۇمانلىنىپ: "پادىشاھتىن ھېچ جاۋاب كەلمىدى. ئەجەب خەتنى توشۇغۇچى ماڭا خىيانەت قىلدىمۇ نېمە؟ بەلكى خەتنى ئاپىرىپ بەرمىگەن بولسا، شاھ خەتتىن خەۋەرسىز قالدى. بۇ ئىشنى ئېنىقلاش ئۈچۈن يەنە بىر خەت يېزىپ باشقا بىر خىزمەتكاردىن كىرگۈزەي" دەپ ئويلاپتۇ. ئۇ قۇل باشقىلاردىن گۇمانلىنىپ، ئۆزىدىن بىر خاتالىق ئۆتكەنلىكى توغرىسىدا ھېچ ئويلىنىپ باقماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قۇل يەنە بىر پارچە خەت يېزىپتۇ.

خەتتە بۇنداق قۇرلار بار ئىكەن: "پادىشاھىم! ساڭا بۇرۇن بىر پارچە خەت يازغان ئىدىم. تەگدىمۇ، تەگمىدىمۇ بىلمىدىم".

ئاللىجاناب پادىشاھ بۇ خەتنىمۇ تاپشۇرۇپ ئېلىپ ئوقۇپتۇ ۋە بۇ قېتىممۇ ھېچ جاۋاب بەرمەپتۇ. پادىشاھتىن بۇ قېتىممۇ سادا كەلمىگەندىن كېيىن، ئۇ ئارقا-ئارقىدىن بەش پارچە خەت يېزىپ، پادىشاھ ھۇزۇرىغا كىرگۈزۈپتۇ. ئاخىرى پادىشاھنىڭ يېنىدىكى ئوردا خىزمەتكارى: "ئەي ئۇلۇغ شاھىم! ئۇمۇ سىزنىڭ بىر قۇلىڭىز. ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىشىڭىز كېرەك ئىدىغۇ. بىر قۇلغا جاۋاب بەرسىڭىز سىزنىڭ سەلتەنىتىڭىزگە تەسىر يېتەتتىمۇ؟" دەپتۇ.

پادىشاھ، خىزمەتكارغا مۇنداق دەپتۇ: "جاۋاب بەرمەك، خەت يازماق ئاسان. ئەمما، ئۇ بىر ئەخمەق. ئەخمەق ئادەم ھەقىقەتنىڭ ھوزۇرىدىنمۇ قوغلىنىدۇ. بۇنداق ئادەم خۇددى كۆچەتنىڭ، باغۋەننىڭ ئەجرىدىن خەۋەرسىز ئالما ئىچىدىكى قۇرتقا ئوخشايدۇ. گۇناھنى كەچۈرۈم قىلسام، ئۇنىڭ كېسىلى ماڭا يۇقىدۇ. يەيدىغان نەرسىدىن باشقىنى ئويلىمايدىغان ئەخمەقكە بېرىدىغان جاۋاب سۈكۈتتۇر!" دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بوينى باغلاقلىق ئېشەكنىڭ جاھىللىقى تۇتسا، ئىككى پۈتتىنمۇ بوينىغا قوشۇپ باغلىۋالىدۇ.

ھايۋانى روھقا ئىگە ئادەم ئۆزگۈرۈشكە قابىلىيىتى يەتسىمۇ، ئەمما ئەخلاقىنى

ئۆزگەرتىشكە قىزىقمايدۇ.

ئىنسان ئۆز-ئۆزىنى باشقۇرالمىسا، ئېشەكتىن پەرقى قالمايدۇ.
ئىنسانلارنىڭ بىر قىسمى ئىنسانلىق بىلەن ھايۋانلىق ئارىسىدا كۈرەش قىلىدۇ.
ئادەمنىڭ قەلبى بىر پارچە خەتكە ئوخشايدۇ. ئۇنى چوقۇم ياخشى ياز ۋە
ياخشى ئوقۇ!

ئىنساننىڭ سۈتى كۆكسىدىن ئاقسا، ئېشەكنىڭ چاتىرقىدىن ئاقىدۇ.
ئادالەت بىلەن تەقسىمات قىلىنغان يەردە، جاپا بىلەن زۇلۇم بولمايدۇ.
ھىلە چاقماققا ئوخشايدۇ. ئۇنىڭ بىلەن يول يورمايدۇ.
ئىككى پەيغەمبەر بىر-بىرىدىن مۆجىزە تەلەپ قىلمايدۇ.
باقى ئالەمنىڭ مېۋىسى سېسىمايدۇ.
ئۇ دۇنيادىن خوش بولغاننى غەم باسمايدۇ.
پاتىمغان قۇياشنىڭ نۇرىغا يېقىنلاش!
پەسكەش كىشىلەرنىڭ نازاكتىمۇ زەھەردەك. بۇ دۇنيا ئۇلارنىڭ نازاكتىدىن
زەھەرلىنىدۇ.
ھەق كۆرۈنۈشكە ئەمەس، نىيىتكە قارايدۇ.

مەجنۇننىڭ تۆگىسى

لەيلىنىڭ ئىشقى ئوتىدا كۆيۈپ كۈل بولغان مەجنۇن، ئۆزىنى يوقىتىپ
قويدىغان ھالغا كەپتۇ. لەيلىنى تولا ئويلاپ، ھەسرەت چېكىپ ھوشىدىن
كېتىدىكەن. ئۆز ھالىنىڭ كۈندىن-كۈنگە ئېغىرلىشىۋاتقانلىغىنى سەزگەن مەجنۇن
بىر كۈنى لەيلىنى كۆرۈش ئۈچۈن تۆگىسىگە مىنىپ يولغا چىقىپتۇ.
تۆگە يېقىندىلا بىر بوتىلاق تۇغقان بولۇپ، بۇ بوتىلاقنى ئېغىلغا قويۇپ
قويغان ئىكەن. يولدا مەجنۇن ناھايىتى ئالدىرايدىكەن. ئىتتىكرەك بېرىپ لەيلىنىڭ

ۋىسالغا يېتىشنى بەكمۇ ئارزۇ قىلىدىكەن. ئەمما، تۆگە ئىتتىك مېڭىشنى خالىمايدىكەن. تۆگىنىڭ كۆڭلى ئۆز يۈرەك پارىسى بولغان بوتۇلاققا بولغانلىقتىن داۋاملىق ئارقىغا داجىۋالدىكەن. يەنى تۆگىنىڭ كۆڭلى بوتۇلاققا، مەجنۇننىڭ كۆڭلى لەيلىدە ئىكەن. ئۇنى باشقۇرغان ئەقىل بولسىمۇ، ئەمما ئەقلى لەيلىدىكى ئىشلىق ئوتىغا ئەسىر ئىكەن.

مەجنۇن تۆگىسىنىڭ خۇيىنى بىلىسىمۇ، ئەقلى لەيلىدە بولغىنى ئۈچۈن بەزىدە ھوشىدىن كېتىدىكەن. بۇ چاغدا، پۇرسەتنى غەنىمەت بىلگەن تۆگە، دەرھال ئارقىغا يېنىپ، بوتۇلاق تەرەپكە چاپىدىكەن.

مەجنۇن ھوشىغا كەلگەندە لەيلىدىن شۇنچە ئۇزاقلاپ كەتكەنلىكىنى بايقايدىكەن- دە، تۆگىسىنىڭ بېشىنى ئارقىسىغا بۇراپ، لەيلا تەرەپكە قاراپ ماڭىدىكەن.

مانا مۇشۇنداق قىلىپ ئىككى-ئۈچ كۈن يول مېڭىپتۇ. ئەمما، مەجنۇن ئارىسالدى بولۇپ، تېخىمۇ ئاھ ئۇرۇپ مۇنداق خىتاب قىپتۇ:

◻ ئاھ! تۆگە ھەر ئىككىمىز ئاشىق. ئەمما، بىر-بىرىمىزگە زىت. بىر-بىرىمىزگە لايىق يولداش ئەمەس. سېنىڭ ۋاپادارلىقىڭمۇ، يوللىرىڭمۇ ماڭا ئۇيغۇن ئەمەس. سېنىڭ بىلەن بولغان دوستلۇقىمنى ئۈزۈشۈم كېرەك. سەن ماڭا يولداش بولساڭ، بۇ جان لەيلىنىڭ ۋەسلىگە يېتەلمەيدۇ. خۇددى مۇسانىڭ قەۋمى چۆللەردە ئېزىقىپ يۈرگەندەك، مېنىڭ ئۆمرۈم شۇنداق ئۆتۈپ كېتىدۇ. ۋىسالغا يېتىدىغان يول ئىككى كۈنلۈك تۇرسا، مەن سېنىڭ سەۋەبىڭدىن تا ھازىرغىچە قەيەرلەردە يۈرۈيمەن؟ يول يېقىن، ئەمما مەن ئۇزاقلاردا.

مەجنۇن مانا شۇ گەپلەرنى دەپ ئۆزىنى تۆگىنىڭ ئۈستىدىن يەرگە ئېتىپ: "قاچانغىچە يار دەردىدە ئوتتا كۆيمەن!" دەپ بولۇشىغا ۋارقىراپتۇ. ئۇ ئۆزىنى قاتتىق يەرگە ئاتقانلىقى ئۈچۈن پۇتى قايرىلىپ سۇنۇپ كېتىپتۇ. قاتتىق ئاغرىۋاتقان پۇتىنى تېڭىپ تۇرۇپ: "مەن يار ئۈچۈن ئۆزۈمنى پىدا قىلىمەن. ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆمىلەپ بولسىمۇ بارىمەن" دەپ، يولغا ئاتلىنىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تەنگە مەھكۇم بولغان جان يولدىن ئازىدۇ.

تەن تىكەن ئوتىنىڭ ئاشقى بىلەن تۆگىگە ئوخشايدۇ.
يولچىلىق تۆگىگە مىنىپ ئەمەس، بەلكى ھەقنىڭ جەلپ قىلىشى بىلەن بولىدۇ.
ئەقىللىق كىشى ئۆز خاتالىقىنى تونۇپ، ئۆزگەرتىدۇ.
مەيلى ئەر، مەيلى ئاياللارنىڭ دانالىقى، ئۇلارنىڭ ئاقىۋەتىنى كۆرەلىشىدە
ئىپادىلىنىدۇ.
تىكەن: "مەن بولسام تىكەن، مېنى تاللا. گۈل بولسا تېزلا سولشىپ ئۆلىدۇ.
ئەمما، مەن بولسام شاختا دائىم قالمەن" دەيدۇ.
گۈل: "بۇياققا كەل! يېڭىلا ئىچىلدىم، مەن تەييار. چىرايلىق مەن، خۇش
پۇراق چاپچىمەن" دەيدۇ.
تىكەن يەنە ئۇنىڭ ئەكسىنى دەيدۇ. گۈلمۇ ھەم شۇنداق.
سېنىڭ بىرىگە مەيلىك بولسا، يەنە بىرىدىن ئۇزاقلىشىسەن. بىرنى سۆيسەڭ،
ئۇنىڭ زىتىدىن ئايرىلسەن. بىرسى "مەن گۈزەل دېسە" بىرسى "مېنىڭ ئاقىۋىتىم
ياخشى" دەيدۇ.
دۇنيادا ھەرنەرسە بىرسىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىدۇ. كىبىرلىك ياماننى،
توغرىلىق ياخشىنى.
ياخشىلارغا دوست بولمىغان، يامانلارغا قوشنا بولىدۇ.

◀ ئۈچ بېلىقنىڭ ھېكايىسى

بىر كۆل بار بولۇپ، بەكمۇ چوڭ ئىكەن. كۆلنىڭ ئاخىرقى ئۇچى دەرياغا
تۇتىشىدىكەن. دەريا ئېقىپ دېڭىزغا قۇيۇلىدىكەن. بىرقانچە بېلىقچى بۇ كۆلنىڭ
بويىغا كەپتۇ. كۆلگە شۇنداق نەزەر سالسا، ئىچىدە بېلىقلار ئۇزۇپ يۈرگىدەك.
ئۇلار دەرھال بېلىقلارنى تۇتۇش ئۈچۈن تورلىرىنى تەييارلاشقا كىرىشىپتۇ.
بۇ كۆلدە بىر ئەقىللىق، بىرى چالا ئەقىللىق يەنە بىرى دۆت، ئۈچ بېلىق
دوست بولۇپ ياشايدىكەن. كۆلدىكى بۇ ئۈچ بېلىق ۋەزىيەتنىڭ چاتاقلىقىنى
پەرەز قىپتۇ. بېلىقلارنىڭ ئەقىللىقى ئۇزۇش تەس بولغان دېڭىز تەرەپكە قاراپ

يولغا چىقىپتۇ ۋە : "مەن بۇ توغرىسىدا تالاش- تارتىش قىلىپ ئولتۇرمايمەن. چۈنكى قارارىمدىن يېنىشىنى خالىمايمەن. ئۆز جايىمغا كۆنۈپ قالدىم. سەپەر قىلىش ئۈچۈن جاسارەتلىك بولۇش كېرەك. ۋەتەن سۆيگۈسىنى باھانە قىلماڭلار، بىلىشڭلار لازىمكى، ھەقىقىي ۋەتەن سۇدا ئەركىن ئۆزلەيدىغان جايدۇر" دەپ، سۆزىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ ئۈزۈپ كېتىپتۇ. بۇ بېلىق شۇنداق ئۇزۇن ئۈزۈپ دەرياغا يېتىپ بېرىپتۇ، ئاخىرى دەريا ئارقىلىق دېڭىزغا چۈشۈپتۇ. بۇ بېلىق يوللاردا نۇرغۇن جاپا- مۇشەققەتلەرنى تارتقان بولسىمۇ، ھازىر بىپايان دېڭىزدا خاتىرجەم ئەركىن ئۈزۈپ يۈرۈپتۇ.

بېلىقچىلار تورلىرىنى ھازىرلاپ، كۆلگە تاشلاشقا باشلاپتۇ. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن چالا ئەقىللىق بېلىق جىددىيلىشىشكە باشلاپتۇ ۋە: "ئاپلا مەن پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويۇپتىمەن. ئۇ ئەقىللىق بېلىققا يولداش بولغان بولسام بوپتىكەن. ئۇ دەرھاللا كەتتى. ئەسلىدە ئارقىسىدىنلا ماڭغان بولسام ياخشى بولاتتى. بوپتۇ ئۆتكەن ئىشقا پۇشايمان قىلغان بىلەن ئورنىغا كەلمەيدۇ. ھەسرەت چېكىپ ئولتۇرغاننىڭ پايدىسى يوق. بۇدا پۇرسەتنى قولدىن بەرمەسلىكىم كېرەك. ئۇ قېرىندىشىمىز، دېڭىزغا يېتىپ بېرىپ خەتەردىن قۇتۇلدى. شۇنداق بىر ياخشى دوستۇم مېنىڭدىن ئايرىلىپ كەتتى. ئەمدى ئۇنى ئويلاپ ئولتۇرماستىن، يالغاندىن ئۆلۈكتەك بۇلىۋالاي. سۇنىڭ ئۈستىدە قورسىقىمنى ئاسمانغا قىلىپ لەيلەپ تۇراي. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇزۇش كەتمەيدۇ، خۇددى چۆپتەك سۇنىڭ ئېقىشىغا قاراپ ئاقساملا بولدى. ئۆلۈكتەك سۇغا تەسلىم بولسام نېمە بولىدۇ؟ ئۆلۈشتىن ئاۋۋال ئۆلۈش ئازابىتىن قۇتۇلدۇرىدۇ" دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن بۇ بېلىق ئۆلۈكتەك بولۇۋېلىپ، قورسىقىنى ئاسمانغا قارىتىپ سۇ ئۈستىگە چىقىۋاپتۇ. سۇ دولقۇنلىرىنىڭ كۈچى بىلەن ئاستا ئېقىپتۇ. بۇ بېلىقلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ چوڭ بېلىق بولۇپ، بۇ ھالنى كۆرگەن بېلىقچىلارنىڭ كۆڭلى بەك يېرىم بوپتۇ. ئۆلۈكتەك بولۇۋالغان چوڭ بېلىق بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ئىچىدىن خوش بولۇپ: "تورلىرىغا چۈشۈپ قېلىشتىن قۇتۇلدۇم" دەپ، سۇنىڭ ئېقىشىغا ئەگىشىپ كېتىپتۇ.

دەل شۇ چاغدا بېلىقچىلارنىڭ بىرى دۆت بېلىقنىڭ بېپەرۋالىق بىلەن ئۈزۈپ يۈرگىنىنى كۆرۈپ قاپتۇ ۋە دەرھال تورنى بىر ئېتىپلا ئەخمەق بېلىقنى تۇتۇۋاپتۇ. بۇ ھاڭۋاقتى بېلىق تورنىڭ ئىچىدە ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئۇياق- بۇياققا

پىلتىڭلاپ باققان بولسىمۇ ئۆزىنى قۇتقۇزالمىي بېلىقچىلارنىڭ گۈلخان ئوتىدا كاۋاپ بوپتۇ. ئوتتا ئۆزىنىڭ بېپەرۋالىق قىلغىنىغا مىڭ پۇشايمان قىلىپ پىزىلداپ كۆيۈپتۇ ۋە قاتتىق ئاغرىق ئازابىدا: "ئەگەر مۇشۇ ئوتتىن قۇتۇلىدىغان بىر ئىش بولسا، ھەرگىز كۆلنى ماكان قىلمايمەن. يا ئاقار دەريانى ياكى چەكسىز دېڭىزنى ماكان قىلىمەن. ئۆز جېنىڭنىمۇ قوغدىيالمىغان يەردە، قانداقمۇ ئەركىن ياشىغىلى بولىسۇن!" دەپ، نادامەت ياشلىرىنى تۆكۈپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ۋەدىگە ۋاپا قىلغۇزغان ئەقىلدۇر.

ئەقىل ئۇنۇتقا قىلىق پەردىسىنى يىرتىپ تاشلايدۇ.

پەرۋاندا ئەقىل بولمىغاچقا، ئۇنۇتقا قىلىقىدىن دائىم ئۆزىنى ئوتقا ئۇرىدۇ.

ئويلاش، پاراسەت، تەپەككۈر، يادلاش ۋە ئەسكە ئېلىش قاتارلىقلار ئەقىلگە ئائىت خۇسۇسىيەتلەردۇر.

ئەقىل شەھۋەتنىڭ زىتىدۇر. شەھۋەتكە ئەسىر بولغان ئەقىل، ئەقىل ئەمەستۇر.

ۋەھىمە، جاھاننى كۆيدۈرگەن پىرئەۋىننىڭ قەھرىدۇر. ئەقىل بولسا جاننى ئايدىڭلاتقان مۇسانىڭ يارىدۇر.

يەرنى تېرىش ئۈچۈن، ئاغدۇرۇش لازىم

بىر ئادەم گۈرجەك بىلەن يەرنى تازا ئاغدۇرۇۋاتسا، بىرسى كېلىپ ۋارقىراپ دەپتۇ:

"نېمە دەپ بىر ئوبدان يەرنى كولاپ، ئاغدۇرۇپ، ئوڭغۇل-دوڭغۇل قىلىۋېتىسەن؟"

ئادەم جاۋاب بېرىپتۇ: "ھەي كالۋا، يولۇڭغا ماڭ. مېنىڭ بىلەن كارىڭ بولمىسۇن! سەن ئالدى بىلەن چىرايلىق ياسالغان يەرلەرنىڭ، ئەسلىدە ئاغدۇرۇلغان

يەرلەر ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەت. بۇ يەر ئاغدۇرۇلۇپ، مانا مۇشۇنداق سەت
 ھالغا كەلمىسە، قانداقمۇ يەرنى گۈل-گىياھلىق گۈلىستانغا، بۇغدايلىق ئېتىزلىققا
 ئايلاندۇرغىلى بولسۇن؟ يەرنىڭ ئاستى ئۈستۈن بولمىغىچە بۇ يەرلەر ياپ-يېشىل
 مايسىلار بىلەن پۈركەنگەن ئېكىنزارلىققا ئايلىنىپ، مول-ھوسۇل بېرەلمەيدۇ؟
 يارنى يىڭنە بىلەن تېشىپ، دورا سۈركەپ، ئېغىز ئالدۇرمىغىچە ساقىيىمىدۇ؟
 تىككۈچى كىيىم تىكىش ئۈچۈن، رەختلەرنى كېسىپ پارچە-پارچە قىلىۋەتسە،
 بىرسى قويۇپ نېمە ئۈچۈن بىر ئوبدان چىرايلىق ئەتلەسنى كېسىپ پارچىلىۋەتتىڭ،
 بۇ كېسىك رەختلەر نېمىگە يارايىدۇ دەمدۇ؟ مەيلى ياغاچچى، مەيلى تۆمۈرچى،
 ھەتتا قاسساپ بولسۇن ھەممىسى ئىشنى قىلىشتىن ئاۋۋال بۇزىدۇ، ئۆرۈيدۇ.
 ئەگەر تۈگمەن بۇغداينى ئېزىپ تارتىپ ئۇن قىلمىسا، ناۋاي ئۇننى چەيلەپ،
 مېچىپ خېمىر قىلمىسا نان نەدىن كېلىدۇ؟

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئۆز ھەۋەسلىرىڭنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ، كىچىك بىر بۆرىدەك تۇرۇپ ئۆزۈڭنى
 ئەجدىھادەك چاغلىما.

كېمەگە چۈشۈپ دېڭىزدا ماڭساڭ، دېڭىز قىرغاقلىرى ماڭغاندەك كۆرۈنىدۇ.
 دوستلار بىلەن بىر بولغان، ھەر يەرنى گۈلىستاندەك كۆرىدۇ.
 ئۆكۈز باغداتنى ئايلانسىمۇ، ئۇنىڭ كۆزى كوچىدىكى شاپاقتىن باشقىنى
 كۆرمەيدۇ.

ئۆكۈز بىلەن ئېشەككە لايىق نەرسە سامان بىلەن چۆپ.
 قەلبى توڭلاپ قالغانغا جەننەتمۇ سەت كۆرۈنىدۇ.
 بىلىش ئىقتىدارىڭ قانچىلىك بولسا دۇنيانى شۇنچىلىك چۈشىنىسەن.
 پۈتۈن ئالەم نۇر ۋە سۈرەتلەر بىلەن تولسىمۇ، كۆزۈڭ قانچىلىك بولسا
 شۇنچىلىك كۆرىسەن.
 سەن ئۆزۈڭنى ئۆزۈڭدىن كۆر، ياكى ئۆلۈك تەندىن.

قىلتاققا چۈشكەن قۇش

بىرسى قىلتاق قۇرۇپ بىر قۇشنى تۇتۇۋاپتۇ. قىلتاققا چۈشكەن قۇش ئادەمنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە تەلمۈرۈپ قاراپ تۇرۇپ:

"ئەي ھىممەتلىك ئادەم! سەن شۇنچە ئۆكۈز، قويلارنى يېدىڭ، قۇربانلىق ئۈچۈن شۇنچە كۆپ تۆگىلەرنى سويدۇڭ. ئۇلارنىڭ شۇنچە كۆپ گۆشلىرىگە تويمىغان ئادەم، مېنىڭدەك كىچىككىنە بىر قۇشقا سېنىڭ قورسىقىڭ تويامدۇ؟ مېنى قويۇۋەت. ئەگەر مېنى بۇ قىلتاقتىن قۇتۇلدۇرساڭ ساڭا ئۈچ ھېكمەتلىك سۆز دەپ بېرىمەن" دەپتۇ.

ئادەم بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ: "بويۇتۇ سېنى قويۇپ بېرىمەن، قېنى ھېكمەتلىك سۆزلىرىڭنى باشلا" دەپتۇ.

قۇش: "بىرىنچى ھېكمەتلىك سۆزۈمنى قولۇڭدا تۇرۇپ دەيمەن. ئىككىنچى ھېكمەتلىك سۆزنى تامنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ دەيمەن. ئۈچىنچى ھېكمەتلىك سۆزنى بولسا دەرەخنىڭ ئۈچىدىكى شاخقا قونغاندا دەيمەن. بۇ ئۈچ ھېكمەتلىك سۆز سېنىڭ بەخت يولۇڭنىڭ نۇرى بولىدۇ" دەپتۇ.

ئادەم: "بويۇتۇ سېنى قىلتاقتىن چىقىرىپ، قولۇمغا ئالاي. قېنى بىرىنچىسىدىن باشلاپ ئالدىرىماي سۆزلىگىن" دەپ، قۇشنى قىلتاقتىن چىقىرىپ قولغا ئاپتۇ.

قۇش ئادەمنىڭ ئالقىنى ئىچىدە تۇرۇپ: "تۆتۈپ كەتكەن ئىشلارنى ئويلىما. قولۇڭدىن كەتكەن نەرسىلەرگە ئاھ ئۇرما." دەپتۇ. بىرىنچى ھېكمەتلىك سۆزنى ئاڭلىغان ئادەم قۇشنى ئاسمانغا ئېتىپ قويۇۋېتىپتۇ. قۇش ئۇچۇپ بېرىپ تامنىڭ ئۈستىگە قونۇپتۇ ۋە: "بولمايدىغان ئىشنى كىم دېسە دېسۇن، ھەرگىز ئىشەنمە" دەپتۇ ۋە ئارقىسىغا ئۇلاپلا يەنە مۇنداق دەپتۇ:

"بەدىنىڭنىڭ ئىچىدە ئون دەرھەم ئېغىرلىقتىكى چوڭ بىر گۆھەر بار" دەپتۇ. بۇ ھەم ساڭا ھەم بالىلىرىڭ ئۈچۈن بىر چوڭ بايلىق. بۇ شۇنداق قىممەتلىك گۆھەر. ئەمما، سەن پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويغاچقا، ئۇ گۆھەر ساڭا نېسىپ

بولمىدى" قۇش بۇ گەپلەرنى دەپ بولۇپ، بىرلا قاڭقىپ دەرەخنىڭ ئۇچىغا قونۇپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئادەم قاتتىق ھەسرەتلىنىپ، خۇددى ئېغىر ئايلاق ئايالىنىڭ تولغىقى تۇتۇپ، ئاغرىقتىن ئىگرىغاندەك ئىگراشقا باشلاپتۇ. بۇ ھالنى كۆرگەن قۇش: "مەن ساڭا ئۆتۈپ كەتكەن ئىشنى ئويلاپ ئاھ ئۇرما دېگەن. ئۆتۈپ كەتكەن ئىش ئورنىغا كەلمەيدۇ. سەن نېمە ئۈچۈن ئاھ ئۇرسەن؟ ياكى سەن مېنىڭ نەسىھەتلىك سۆزلىرىمنى ئاڭلىمايدىغان گاسمۇ؟ ھە راست، بولمايدىغان ئىشقا ھەرگىز ئىشەنمە دېگەن ئىككىنچى ھېكمەتلىك سۆزنى دېگەن ئىدىم. ئۇ سۆزنى بىر ئويلاپ باق! بەدەن ئېغىرلىقنىڭ ئۈچ دەرھەم كەلمەيدىغان تۇرسا، ئىچىڭدە قانداقمۇ ئون دەرھەم ئېغىرلىقتىكى بىر نەرسە بولسۇن؟" دەپتۇ.

قۇشنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان ئادەم دەرھال ھوشىنى يىغىپ: "بولدى. قېنى، دېگىنىمىز بويىچە ئۈچىنچى ھېكمەتلىك سۆزۈڭنى دېگىن" دەپتۇ.

قۇش: "سەن ئالدىدىكى ئىككى ھېكمەتلىك سۆزگە ياخشى ئېتىبار بەرمىدىڭ. ئەمدى ئۈچىنچىسىنى بىكارغا دەيدىغان ئىش يوق. غەپلەت ئۇيقۇسىدا ياتقان نادان ئادەمگە ھېكمەتلىك سۆزلەرنى سۆزلەش خۇددى شور يەرگە ئۇرۇق چاچقانداك بىر ئىش! ۋە ئەخمەقلەرنىڭ يىرتىلغان يېرى ياماق تۇتمايدۇ. ئۇلارغا ھېكمەت ئۇرۇقىنى چېچىشنىڭ ئۆزى، بەھۇدە ئاۋارىچىلىك" دەپ، كۆكلەرگە قاڭقىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بىر گاچا مىڭ ئادەمنى گاچا قىلىۋېتىدۇ.

ناداننىڭ ئاغزىدىكى ھالۋا ئادەمنى كېسەل قىلىدۇ.

ئەقىللىق بولساڭ ناداننى سۆيمە.

ئادەمنىڭ غىزاسى نۇر. ئېشەكنىڭ بولسا ھەلەپ.

ئىككى خىل ئەقىل بولىدۇ. ئۇنىڭ بىرسى، كىچىكىڭىدىن تارتىپ ئاتا-ئاناڭدىن ۋە مەكتەپتە مۇئەللىمدىن ئۆگەنگەن بىلىملەردىن مەيدانغا كەلگەن ئەقىل. ئىككىنچى ئەقىل بولسا ھەقىقەتنىڭ ئېھسانىدۇر. ئۇنىڭ مەنبەسى روھدۇر. مائارىپ ئارقىلىق ئۆگەنگەن بىلىم، تاغلاردىن تۆۋەنگە قاراپ ئاققان ئېرىققا ئوخشايدۇ. ئۇ ئېقىش يوللىرى ئېتىلىپ قالسا ئاقالمايدۇ. شۇڭا سەن كۆڭلۈڭدىن بىر بۇلاق ئاچ.

كۆڭۈلدىكى بىلىم ئېرىقلىرىدىن ئۇرغۇپ چىققان ئۇ جەۋھەر ھەرگىز بۇلغانمايدۇ.

بۈركۈت بىلەن ئەر-ئايال

بىر ئەر-ئايال بىر ئاق بۈركۈتنى تۇتۇۋاپتۇ. ئەر، ئۇ ئاق بۈركۈتنىڭ تىرناقلىرىنى كېسىۋېتىپتۇ. بۈركۈتكە نىسبەتەن ئۇنىڭ تىرنىقى شۇنچىلىك مۇھىم بولۇپ، ئوۋ ئوۋلاشتا بۈركۈتنىڭ تايىنىدىغان ئاساسى قورالى ئىكەنلىكىنى ئۇ ئەر كىشى بىلمەيدىكەن.

ئۇ تېخى ئۆزىچە: "ھەي بۈركۈت، تىرناقلىرىڭ مۇشۇنداق ئۆسۈپ كەتكىچە ئاناڭ نەدە قالغان بولغىيتتى" دەپ ئويلاپ، بۈركۈتنىڭ تىرناقلىرىنى، تۇمشۇقلىرىنى ھەتتا قاناتلىرىنى قىرقىپ، ياساپ قويۇپتۇ.

ئايالى بولسا بۈركۈتنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا تۇتماچ (ئۇششاق خېمىر پارچىلىرىدىن ياسالغان قېتىقلىق تاماق) بېرىپتۇ. ئەمما، بۈركۈت تاماقنى يېيەلمەپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئايال ئاچچىقلاپ: "مەن ساڭا شۇنداق ياخشى ئوخشىغان تۇتماچ ئېتىپ بەرسەم، ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويمىدىڭ. سەن ياخشىلىقنىڭ قەدرىنى بىلمەيدىغان بىر نېمىكەنسىەن." دەپ ۋارقىراپتۇ ۋە "بۇنى ياراتمىغاندىكىن، ئۇنداقتا بۇنى ئىچ!" دەپ ئاشنىڭ سۈيىنى ئەكىلىپ ئالدىغا قويۇپتۇ.

بۈركۈت ھېچ بىر ۋاقىت تۇتماچنىڭ سۈيىنى ئىچىپ باققان ئەمەس. بۇنداق تائام ئۇنىڭ تەبىئىتىگە ماس كەلمەيدۇ. بۇ ئەھۋالدىن قىلچىمۇ خەۋىرى يوق نادان ئەر-ئايال قاننىق تېرىكىپتۇ. ئەر ئۆز ئاچچىقىنى باسالماي ئاشنىڭ ئىسسىق سۈيىنى بۈركۈتنىڭ بېشىغا ئەكىلىپ تۆكۈپتۇ. بۈركۈتنىڭ بېشى كۆيۈپ قاتتىق ئىچىشىپ كېتىپ، كۆزلىرىدىن تاراملاپ ياشلار تۆكۈلۈپتۇ ۋە ئۆز ئىگىسى بولغان شاھنىڭ ياخشىلىق ئېھسانلىرىنى ئېسىگە ئېلىپ، كۆڭۈللىرى يورۇپتۇ. بۈركۈت ئۆز شاھىنى كۆرگەندە، يۈزلىرىدىن نۇرلار ياغاتتىكەن. ھازىر بۇ ئىككى ناداننىڭ قولىدا زۇلۇمدىن ھەسرەت چىكىپتۇ.

بۈركۈت ئىچىدە: "بۇ ئەر-ئايالنىڭ غەزىپى قانچىلىك كەلسىمۇ، مېنىڭ

سەۋر - تاقىتىمگە ۋە ئىلىم نۇرۇمغا زىيان سالالمايدۇ. ئەگەر ماڭا زىيان-زەخمەت يەتكۈزگەن تەقدىردىمۇ، بۇ جاندان يۈزلەرچە بۈركۈت مەيدانغا كېلىدۇ" دەپ ئۆز-ئۆزىگە تەسەللى بېرىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ناداننىڭ ياخشىلىقى، دۈشمەنلىكتىن بەتەر.

ھەر نەرسە ئۆز جىنىسىنى يېنىغا تارتىدۇ.

ئەڭ يامان خۇي ھەسەتتۇر. چۈنكى ئۇ شەيتاننىڭ قوغلىنىشىغا سەۋەب بولغان.

ھەسەتخور باشقىلارنىڭ شامىلىرى يانسا چىدمايدۇ.

ئەيسا ھەققە بھۇش بولسا، ئېشەك ئارپىغا بھۇش بولغان.

كۆڭلى ئايدىڭ ۋە شۈبھىدىن خالى بولغانلار، غەپلەت پەردىسىنى يىرتىپ كەلگۈسىنى كۆرەلەيدۇ.

ھەرقانداق توختام بىر نەتىجىگە ئىگە بولۇش ئۈچۈن تۈزۈلىدۇ. ھەرگىز توختام تۈزۈش ئۈچۈنلا توختام تۈزۈلمەيدۇ.

ئۇرۇش ۋاقتىدىكى جان قورقۇنچى، خائىنلارنى قېچىشقا ئۈندىسە، رۇستەملەرنى ئالغا باستۇرىدۇ.

پەلەمپەينىڭ بىرىنچى پەشتىقىدىن ئىككىنچى پەشتىقىغا چىقىش ئۈچۈن پۈتۈڭنى كۆتۈرىسەن.

ئىككىنچى پەشتاقتىن ئۈچۈنچىسىگە چىقىش ئۈچۈن ھەم شۇنداق قىلىسەن. مانا مۇشۇنداق قىلىپ پەشتاقمۇ - پەشتاق يۇقىرىغا ئۆرلەيسەن.

بۈركۈت يوقلۇق ئالەمگە ئۇچسا، ئۇنىڭدىن يەنىلا بالىلىرى قالىدۇ.

بۈركۈتنىڭ سۈرىتى يوقالسىمۇ، مەنەسپنىڭ ئەكسى بولغان بالىلىرى قالىدۇ.

گۇناھكار ئايال

پادىشاھ بىر ئايال خىزمەتكارىغا ناھايىتى غەزەپلىنىپتۇ ۋە ئۇنى جازالماقچى بولۇپ، قىلىچىنى غىلاپتىن سۇغۇرۇپتۇ. بۇ چاغدا ئەتراپىدىكىلەر ھېچ نېمە دېيەلمەي قاراپلا قاپتۇ. دەل شۇ چاغدا پادىشاھنىڭ خىزمەتكارلىرىدىن ئىمادۇل مۈلك ئىسىملىك بىرسى ئۇ ئايالنىڭ گۇناھىنى تىلەپ پادىشاھنىڭ قولىنى سۆيۈپ يالۋۇرۇپتۇ.

پادىشاھمۇ چىڭ تۇرىۋالماي، ئۇ ئايالنىڭ گۇناھىنى كەچۈرۈپ ياخشىلىق قىپتۇ ۋە شۇنداق خىتاب قىپتۇ:

”شەيتان بولساڭمۇ كەچۈردۈم. گۇناھىڭنى مەرھەمەتتىم بىلەن كەچۈردۈم. چۈنكى خىزمەتكارىمنىڭ ئەپۇ تىلىشى بولسا قانچىلىك گۇناھ بولسىمۇ كەچۈرۈشمۈگە ئەرزىيدۇ. غەزىپىم شۇنچىلىك كەلگەن بولسىمۇ، دوستلىرىمنىڭ قەدىرىنى يەرگە ئۇرمايمەن. ئۇنى رەت قىلمايمەن. ئۇنىڭ ئارزۇ-تىلەكلىرى مېنىڭمۇ ئارزۇ-تىلەكلىرىمدۇر. ئەسلىدە ئۇ ئايالنى جازالمىماي قويمايتتىم. كالىسىنى قىلىچىم بىلەن تېنىدىن جۇدا قىلاتتىم. ئەمما كەچۈردۈم. يەنى دوستلۇقنىڭ قەدر-قىممىتىنى قىلغانلىقىمنىڭ ئىپادىسىنى كۆرسەتمەك ئۈچۈن كەچۈردۈم. بۇلارنى سەن بىلمەيسەن. مەن بىلىمەن. سېنىڭ سۈپەتلىرىڭ مېنىڭ سۈپەتلىرىمگە يوشۇرۇنغان. بۇ ئىشنى سەن قىلمىدىڭ، بەلكى قىلدۇرۇلدىڭ. سەن مېنىڭ بىلەن تولغان، مەن سېنىڭ بىلەن ئەمەس. ئۇ ياردەم سەندىن ئەمەس، بەلكى پادىشاھتىن. بىلگىنىكى ھەق، ئەڭ توغرىسىنى بىلگۈچىدۇر.....“

شۇنداق قىلىپ ئۇ ئايال ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قاپتۇ. ئەمما، ئۇ گۇناھىنى تىلىۋالغان خىزمەتكارنى رەنجىتىپتۇ. ئۇ شەپقەتچىسىدىن يۈز ئۆرۈپ، سالاممۇ بەرمەس بوپتۇ. بۇ شەپقەتچىنى تونۇمايدىغاندەك بولۇۋالغان ئەھۋالنى كۆرگەن باشقىلار ھەيران بولۇشۇپتۇ ۋە مۇنداق دېيىشىپتۇ:

”بۇ ئايال چوقۇم ساراڭ. ئەگەر ساراڭ بولمىسا قانداقمۇ ئۆز جېنىنى قۇتقۇزغان ئادەمگە بۇنداق مۇئامىلە قىلدۇ؟ كالىسىنىڭ كېسىلىشىدىن قۇتقۇزۇپ

قالدى. بىر ئۆمۈر ئايىقلىرىنىڭ ئاستىدا خىزمەت قىلىشىمۇ، ئۇنىڭ ھەققىنى ئاداۋ قىلىپ بولالمايدۇ. ئەمما، ئايال ئەكسىچە ئىش قىلىپ، ئۆچمەنلىك قىلىۋاتىدۇ”

يەنە بىر ياخشى نىيەتلىك بىرسى، ئايالغا كاپىتۇ: “ۋاپاغا، جاپا قىلىۋاتىسەن، بۇ زادى نېمە ئۈچۈن؟ ئۇ ياخشى ئادەم ساڭا يېڭى بىر ھايات بەردى. جېنىڭنى ساقلاپ قالدى. ئۇ ئادەم ساڭا يامانلىق قىلغان ھالدىمۇ، سەن ئۇنىڭغا بۇنداق مۇئامىلە قىلماستىن كېرەك. چۈنكى، ئۇ ساڭا ئۇنتۇلغۇسىز ياخشىلىق قىلغان”

بۇ تاپا- تەنلەرنى ئاڭلىغان ئايال دەپتۇ:

”مەن پادىشاھ ئۈچۈن جېنىمنى قۇربان قىلماقچى ئىدىم. ئۇ نېمە ئۈچۈن ئارىمىزغا كىرىپ، گۇناھىمنى تىلەيدۇ؟ مېنىڭ ئۇ چاغدىكى ھالىم دەل رەببىم بىلەن بىللە چاغلىرىم ئىدى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر مۇ كېرەك ئەمەس. پادىشاھنىڭ رەھمىتىدىن باشقا بىر ياخشىلىقنى قوبۇل قىلمايمەن. ئۇنىڭدىن باشقا بىر باش پاناھىم يوق. رەببىمدىن باشقىسىنى يوق دەپ ھېسابلايمەن. ئۇنىڭغا يۈزلەندىم. ئۇنى سۆيۈم. پادىشاھنىڭ غەزىپى بىلەن كاللام تېنىمدىن جۇدا بولسىمۇ، رەببىم ماڭا يەنە يۈزلەرچە جان ھەدىيە قىلىدۇ...”

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەمەل ۋە دۇئا سېنىڭ ياخشىلىقنىڭ مىقدارىدا بولىدۇ. ئەجرىڭ قانچىلىك بولسا، ھوسۇل شۇنچىلىك.

كىم بۇ دۇنيانىڭ مەھشەر كۈنى ئۈچۈن ئېكىنزارلىق ئىكەنلىكىنى بىلسە، بۇ يەردە كۆپ تىكىپ، ئۇ يەردە كۆپ ھوسۇل ئالىدۇ.

بېشىڭ ھەق ئۈچۈن كېسىلسە، ئىپتىخارىڭ شۇ.

ھەقىقىي سۆز، بىر تەرەپتىن بىر مەنىنى ئاشكارىلىسا، يەنە بىر تەرەپتىن يوشۇرىدۇ.

ھەقىقەت ئاشكارا بولغاندا ۋاستە كېرەك ئەمەس.

ۋاستە بولغان سۆزلەر، ھەقىقەتكە ئېرىشكەنلىكى ئۈچۈن ئەھمىيەتسىز.

ئەگەر ھەر كۆڭۈل، يوشۇرۇن ۋەھىينى تۇيغان بولسا، بۇ جاھاندا سۆزگە ۋە چاقىرىشقا ھاجەت يوقتى.

پاك روھىڭ سۆزلەردىن خالى بولۇش ئۈچۈن نۇرغۇن جاپا - مۇشەققەتلەرنى تارتىشى ۋە ئاڭلىق بولۇشى لازىم.

كەلگۈسىگە ئۇل سالدىغانلار، ئىشلىرىنى ئۈمىد بىلەن تىرىشىپ قىلدۇ.

مەنئىسى بولمىغان سۈرەتنىڭ خېرىدارى بولمايدۇ.

خەلقنى تەربىيەلىسەڭ، ھەر بىر خام كۆڭۈل پىشقان بولىدۇ.

سوئال ۋە جاۋاب ئىلىمىدىن كېلىدۇ. خۇددى تىكەن ۋە گۈل، تۇپراق بىلەن سۇدا ئۆسكىنىدەك.

كېسەلمۇ، ئۇنىڭ دورىسىمۇ ئوزۇقلۇقتىن بارلىققا كېلىدۇ.

خەلقنىڭ ئىچىدە پاك روھلار بولغىنىدەك، كىرلەشكەن روھلارمۇ بولىدۇ.

سامان بىلەن بۇغداينى ئايرىغاندەك، ياخشى بىلەن ياماننى ئايرىغان.

بايراقىتىكى ئارسلان

بايراق ھەيۋەتلىك لەپىلدەپ تۇراتتى. بۇ بايراققا بىر ئارسلاننىڭ سۈرىتى بار ئىدى. ئارسلاننىڭ ئىتتىك ھەرىكىتى شامالدىن دېرەك بېرىۋاتاتتى. ئەلۋەتتە شامال بولمىغان بولسا بايراقىتىكى ئۇ ئارسلان ھەرىكەت قىلالمايتتى.

ئارسلاننىڭ ھەرىكىتى ئارقىلىق شامالنىڭ ئاجىز ۋە كۈچلۈكلىكىنى، ئۇنىڭ قايسى تەرەپتىن چىققانلىقىنى بىلگىلى بولىدۇ. بۇ ئارقىلىق يوشۇرۇن نەرسىنىڭ ئاشكارا يۈزىنى بىلىۋالالايمىز.

ئادەمنىڭ بەدىنىمۇ خۇددى ئاشۇ بايراقىتىكى ئارسلانغا ئوخشاش. ھەر بىر پىكىرى ئۇنى ھەرىكەتكە كەلتۈرىدۇ.

بۇ پىكىر، شەرقتىن كەلسە تاڭ ئىپادىسىنى، غەربتىن كەلسە ۋابانىڭ ئالامىتىنى ئەكىلىدۇ.

بۇ پىكىر شاماللىرىنىڭ شەرقى باشقا، غەربى باشقا يەرلەرنى ئايلىنىدۇ ئەمەسمۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كۈندۈزنى يورۇتقان بۇ قۇياش، كۆڭۈللەرنى نۇرلاندۇرغان ئۇ قۇياشنىڭ قاسرىقىدۇر. ئەكسىدۇر!

ئۇيغۇ ئۆلۈم بىلەن قېرىنداش. بۇ قېرىنداشنى كۆر، بۇ قېرىنداشتىن يەنە بىر قېرىنداشنى بىلگىن.

پىل ئۇخلىسا چۈشىدە ھىندىستاننى كۆرۈشنى ئارزۇ قىلدۇ.

كۆڭۈللەردە نۇرنىڭ نىشانى بار.

ماي ئايرانىڭ ئىچىگە قانداق يوشۇرۇنغان بولسا، ھەقىقەت جەۋھىرى بولغان ئىلاھى روھىمۇ پانى بولغان بۇ بەدەنگە شۇنداق يوشۇرۇنغان.

شاھزادە

ئۇلۇغ تەڭرى بىر پادىشاھقا ئوماق بىر ئوغۇل ئاتا قىپتۇ.

بىر كۈنى پادىشاھ چۈشىدە ئوغلىنىڭ ئۆلۈپ قالغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. بۇنىڭ بىلەن پۈتۈن كائىنات قاراڭغۇلۇققا چۆككەندەك بوپتۇ. پادىشاھ ناھايىتى قايغۇرۇپ، تولا- يىغلاپ كۆزلىرى قۇرۇپتۇ.

پادىشاھ شۇنچىلىك دەرد تارتىپتۇكى، كۆيگەن كۆڭلىنىڭ ئىس- تۈتەكلىرى ئىچىدە ئۆز يولىنى تاپالماپتۇ.

دەل بۇ چاغدا بۇ قاباھەتلىك ئۇيقۇدىن ئويغىنىپتۇ. ئويغانغاندا شۇنچىلىك خۇش بوپتىكى، ئۆمرىدە ئۇنداق بىر خۇشاللىققا چۆممىگەن ئىكەن. پۈتۈن ۋۇجۇدى خۇشاللىققا غەرق بوپتۇ.

ئەمما، پادىشاھ بۇنداق ئويغا چۆكۈپتۇ: "تەڭرى ئاتا قىلغان بۇ خۇشاللىق ماڭا بىر غەمگە سەۋەب بولدى. بىر ئىش بىر تەرەپتىن ئۆلۈشكە، بىر تەرەپتىن ھاياتلىققا سەۋەب بولدى. بىرسى ئۆلسە، بىرسى تىرىلىدۇ. دەردلەر يوقالدى ئەمما كونا ئويلار بەدەنگە يەرلەشتى" دەپ ئەندىشە ئىچىدە قاپتۇ.

پادىشاھ ئاخىرى ئوغلىنى ئۆيلەپ، نەسلىنى داۋاملاشتۇرماقچى بوپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئوغلىغا كېلىن ئىزدەشكە باشلاپتۇ ۋە بىر دىنى ئۆلىما دەرۋىشنىڭ قىزىنى ئېلىپ بەرمەكچى بوپتۇ. پادىشاھنىڭ بۇ قارارىغا نارازى بولغان شاھزادىنىڭ ئانىسى، ئۆزىنىڭ كالتە پەملىلىنى ئاشكارىلاپ دەپتۇ: "ئويلىمىدىڭىزمۇ، بىر شاھزادىغا قانداقمۇ بىر كەمبەغەلنىڭ قىزىنى ئېلىپ بېرىمىز. پىخسىقلىقىڭىزدىن ئاشۇ گادايىلار بىلەن قۇدا-باج بولماقچىمۇ بىز. جۈپ دېگەننى ئۆرپ-ئادەتكە، ئۆزىگە ماس كېلىدىغانلىقىغا قاراپ تاللايدۇ"

پادىشاھ: "ئەخلاقلىق كىشىلەرنى ھەرگىز كەمبەغەل دېگىلى بولمايدۇ. جانابى ھەق ئۇلارنىڭ قەلبىنى شۇنچىلىك باي قىلغان. ئۇلار ناھايىتى تەقۋا ۋە شۈكرى قانائەتچان. باشقا يوقسۇللاردەك ھورۇن ۋە خەسس دەپ ئويلاپ قالما. شۈكرى قانائەتچان كىشىلەرنىڭ كەمبەغەللىكى باشقا، پەسكەشلەرنىڭ كەمبەغەللىكى باشقا. پەسكەشلەر بىر تال ئارپىغىمۇ كۆزىنى قىزارتتى. پەزىلەتلىك كىشىلەر ئالتۇن-كۆمۈشكىمۇ كۆز قىرىنى سالمايدۇ" دەپتۇ.

ئايالى: "قەيەردە تۇرۇپتۇ ئۇ قەلەندەرلەرنىڭ توپىلۇق ئۈچۈن بېرىدىغان شەھەر ۋە قەلئەلىرى، تارقىتىدىغان ئالتۇن-كۈمۈش، ئۈنچە-مەرۋايىتلىرى؟" دەپ ھازازۇللۇق قىپتۇ.

پادىشاھ: "شۇنى بىلگىنكى، كىمدە چىن ئېتىقاد بولسا، جانابى ھەق ئۇنى بالا-قازالاردىن ساقلايدۇ" دەپتۇ.

پادىشاھ ئۆز سۆزى بويىچە ئوغلىغا ئۇ ئۆلىمانىڭ قىزىنى ئېلىپ بېرىدىغانلىقىنى جاكارلاپتۇ. قىزنىڭ گۈزەللىكتە تەڭدىشى يوق ئىكەن. يۈزلىرى قۇياشتەك نۇرلۇق ئىكەن. قىزنىڭ مېجەز-خۇلقىمۇ ئۆزىدەك گۈزەل ئىكەن. شۇنداق قىلىپ شاھزادە بۇ گۈزەللەرنىڭ گۈزىلى بىلەن توي قىپتۇ. بىراق شاھزادىنى بىر قېرى خوتۇن ياخشى كۆرىدىكەن. ئۇ قېرى خوتۇن شاھزادىگە بەكمۇ ئاشىق ئىكەن. بۇ قېرى جادىگەرنىڭ ئوقۇغان ئەپسۇنىدىن پۈتۈن بابىلىدىكى سېھرىگەرلەرمۇ قىزغىنىدىكەن.

جادىگەر ئاخىرى شاھزادىگە سېھىر ئوقۇپ، ئۆزىگە مەھلىيا قىلىۋاپتۇ. جادىگەرگە مەپتۇن بولغان شاھزادە ئۇ ساھىبجامال قىزغا قارىمايدىغان بولۇپ قاپتۇ. شاھزادە بىر يىل ئۇ قېرى خوتۇننىڭ يېنىدا تۇرۇپ، يېرىم جان ھالغا

چۈشۈپ قاپتۇ. پادىشاھ بىلەن ئايالى ئۆز ئوغلنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ ئىچى ئېچىشىپتۇ. ئەمما، شاھزادە ئۇ سېھىرنىڭ كۈچىدىن ئۆزىنىڭ نېمە بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيدىكەن. جاھاننىڭ پادىشاھى يىغلىسا ئوغلى بۇنى كۆرۈپ كۈلىدىكەن. پادىشاھ چارىسىز قاپتۇ. كېچە-كۈندۈز قۇربانلىق قىلىپ، نەزىر-چىراغ ئۆتكۈزۈپ، كەمبەغەللەرگە زاكات تارقىتىپتۇ. دادا ئۆز ئوغلى ئۈچۈن قانچىلىك جان كۆيۈرسە، بالىنىڭ ئۇ قېرىغا بولغان ئاشىقى شۇنچىلىك كۈچىيىپتۇ. ئامالسىز قالغان پادىشاھ ئاخىرى "بەلكى بۇ ئىشتىمۇ بىر ھېكمەت باردۇر" دەپ ئويلاپ، تەڭرىگە دۇئا قىپتۇ.

"يا رەببىم! سېنىڭ ئەمرىڭ ھەممىدىن ئۈستۈن. سېنىڭ بىر شېرىكىڭ يوق. قۇدرەت ۋە ئېھسان ساڭلا مەنسۇپ. رەھمان ۋە رەھىم بولغان ئۇلۇغ رەببىم، مېنى غەمدىن خالاس قىل."

پادىشاھنىڭ بۇ ئىزگۈ تىلەكلىرى ھەق ھۇزۇرىدا قوبۇل بوپتۇ. بىر كۈنى بىر ئۇستا سېھىرگەر پادىشاھنىڭ ئالدىغا كەپتۇ. "قول قولىدىن ئۈستۈن" دەپ ئۇ سېھىرگەر شاھزادىنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاپ، يىراق ئەللەردىن بۇ يەرگە شاھزادىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن كەلگەن ئىكەن.

پادىشاھ: "ئوغلۇم ئۆزىنى يوقاتتى، جادىگەر قېرى ئۇنى يولدىن چىقاردى" دېگەندە، ئۇستا سېھىرگەر "مەن ئامال قىلىش ئۈچۈن كەلدىم. مەن ئۇ جادىگەرنىڭ سېھىرىنى بۇزۇش ئۈچۈن كەلدىم. شاھزادىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئالدىڭىزدا باش ئېگىپ تۇرۇپتىمەن. بۇ ئىلىم ماڭا ھەقتىن كەلگەن. مەن ئىلىمنى سېھىرگەرلەرگە شاگىرت بولۇپ ئۆگىنىۋالغان ئەمەس. سەن ئوغلۇڭنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن پالانى مازارلىققا بار. ئۇ يەردە تاملرى ئاقارتىلغان بىر قەبرە بار. ئۇ مازارنىڭ قىبلىگە قارايدىغان تەرىپىنى كولىساڭ، ساڭا جانابى ھەقىقەت قۇدرىتى زاھىر بولىدۇ" دەپتۇ. پادىشاھ سېھىرگەرنىڭ دېگىنى بويىچە قىپتىكەن، ئۇ يەردە ئۇ جادىنىڭ قىلغان سېھىرىنىڭ تۈگۈنى يېشىلىپ، شاھزادە ئۇ سېھىردىن قۇتۇلۇپتۇ. نىمجان بولۇپ قالغان شاھزادە قېرى جادىگەرنىڭ چاڭگىلىدىن تەلتۈكۈس ئازاد بوپتۇ. بۇ ھالىدىن خۇرسەن بولغان شاھزادە دادىسىغا رەھمەت ئېيتىش ئۈچۈن ئوردىغا يۈگۈرەپتۇ.

پۈتۈن شەھەر خەلقى بۇ ئەھۋالدىن خوش بولۇپ شادلىققا چۆمۈلۈپتۇ.

جاھان خەلقنىڭ كۆڭلى باشقىدىن يايىراپتۇ. پادىشاھ باشقىدىن بىر تويى زىياپىتى تەييارلاپتۇكى، كوچىدىكى ئىتلارمۇ قانغىدەك شەربەت ئىچىپتۇ. ئۇ سېھىرگەر قېرى ئاچچىق دەرد بىلەن ئۆلۈپتۇ. شاھزادە: "قانداق بولۇپ ئۇ قېرىغا ئاشىق بوپ قالغاندىمەن؟" دەپ ھەيران قاپتۇ. دادىسى ئېلىپ بەرگەن گۈزەل قىزنىڭ جامالىنى كۆرۈپ ئەس-ھوشىنى يوقىتىپ ئۈچ كۈن ھوشسىز يېتىپتۇ. بۇ ھالىنى كۆرگەن خەلق يەنە بىر ئاز ئەندىشىگە چۈشۈپتۇ. ئەمما، ئۈچ كۈندىن كېيىن گۈل سۈيى ۋە دورىلارنىڭ تەسىرى بىلەن ئاستا-ئاستا ھوشىغا كېلىپ ئەتراپتىكىلەرنى تونۇشقا باشلاپتۇ.

بىر يىلدىن كېيىن پادىشاھ ئوغلدىن: "ئۇ كونا سۆيگۈنىڭ ئېسىڭدىمۇ؟ بىللە ئۆتكۈزگەن كۈنلەرنى ئەسلەپ تۇر، ۋاپاسىزلىقنىڭ ئېشىپ كەتمىسۇن" دەپتۇ. شاھزادە جاۋاب قايتۇرۇپتۇ: "مەن سۆيگۈ مۇھەببەتكە ئېرىشتىم. ئەمدى زىنھار ئالدىنىپ قۇدۇققا چۈشۈپ كېتىدىغان ئىشنى قىلمايمەن"

پەزىلەتلىك ئىنسانلار ئەنە شۇنداق بولىدۇ، ھەق نۇرى بىلەن ئايدىڭ يولىنى تاپقاندا، قاراڭغۇلۇققا كۆز تىكمەيدۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كۆڭۈل بايلىقى تەڭرىنىڭ ئېھسانىدۇر.

چۈشتىكى كۈلۈش يىغلاشقا، دەردكە ۋە غەمگە سەۋەب بولىدۇ.

قولۇڭغا تىكەن سانجىلسا، ئۇ گۈلنىڭ يادىكارىدۇر.

بەدەندىكى دەردلەر، ھەرخىل خاتالىقلار، دۈشمەنلەرنىڭ جاپاسى ۋە دوستلارنىڭ ۋاپاسىزلىقى قاتارلىقلار ئۆلۈم ئىشلىرىنى چېكىدۇ.

ئۇلۇغ تەڭرى بىر بالىنى قابىلىيەتلىك يېتىشتۈرۈش ئۈچۈن، بىزنى ئەقلىمىز يەتمەيدىغان ھېكمەتلىرىگە باغلاپ، ئاتا-ئانىلارغا جىددىي بىر ھەۋەس ۋە ئارزۇلارنى بەرگەن.

يۇقىرى مەرتىۋىگە ئىگە بولغان كىشىلەرنى ھۆرمەتلەپ "ۋەزىر، ئەمىر" دەيمىز. ئەمما، ئۇنىڭ روھى پەسلىشىپ مال-مۈلۈككە، مەنسەپكە ئەسىر بولغان.

نەپسىڭگە يار بولۇپ ئېشەكتەك پاتقاققا پېتىپ قالما.

ئۇخلىساڭ يول بويىدا ئۇخلا. ھەق يولىدىن ئۇزاق تۇرما.

قېچىر بىلەن تۆگە

قېچىر بىلەن تۆگە ئوخشاش بىر ئېغىلدا ياشايدىكەن. بىر كۈنى قېچىر تۆگىدىن سوراپتۇ: "مەن مەيلى يېزىدا بولسۇن، مەيلى يول ئۈستىدە، مەيلى بازاردا، بولۇپمۇ تاغدىن تۆۋەنگە قاراپ ماڭغاندا باشچىلاپلا يىقىلىپ كېتىمەن. ھالبۇكى سەن ھېچ يىقىلمايسەن. بۇ زادى نېمە ئۈچۈن؟ خۇددى سېنىڭ بۇ ئەزىز جېنىڭ باشقا بىر جانىدەك، يىقىلىپ، يارىلانمايسەن. مەن بولسام داۋاملىق تىزلىرىم پۈكلىنىپ يىقىلىپ چۈشكەندە، ئېغىز-بۇرنۇم قان بولۇپ كېتىدۇ. ئۈستۈمدىكى خەقنىڭ يۈكلىرىمۇ زىيانغا ئۇچراپ، ئۆلگۈدەك تاياق يەيمەن. خۇددى ئاھ ئۇرۇپ تەۋبە قىلىپ، ئارقىدىنلا تەۋبىسىنى بۇزىدىغان بىر گۇناھكار دەك ئەقىلسىز بىرىسمەن. سەن بولساڭ ئۆزۈڭگە بەك ئىشىنىسەن. سەن مەندەك بالا-قازاغا ئۇچرىمايسەن. بۇ زادى قانداق ئىش؟"

تۆگە دەپتۇ: "بىلگىنىكى، بارلىق بەخت-سائادەت تەڭرى تەرىپىدىن ئاتا قىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئارىمىزدا پەرق بار. مېنىڭ كۆزلىرىم يۇقىرىدا. يىراققا قارىغانلاردىن خەتەرمۇ قاچىدۇ. تاغنىڭ ئۈستىدە بولساممۇ، ھەر بىر ئازگال، ئېگىز-پەس يەرلەر ماڭا شۇنداق ئېنىق كۆرۈنىدۇ. مەن ھەر ۋاقىت ئۇزاقلارنى كۆرۈشكە ئادەتلەنگەن. ئۇزاقلارنى كۆرەلگەن زىيان تارتمايدۇ. سەن بولساڭ كۆزۈڭنىڭ ئاجىزلىقىدىن پۈتۈڭنىڭ ئاستىنىلا كۆرىدىكەنسەن. كۆزۈڭنىڭ نۇرى قول-پۈتۈڭنىڭ رولىدۇر. ئاياق باسىدىغان يەرنى ئالدى بىلەن كۆزۈڭ كۆرىدۇ."

قېچىر تۆگىنىڭ سۆزلىرىنى تەستىقلاپ:

"دېگەن گەپلىرىڭنىڭ ھەممىسى توغرا" دەپ كۆزىگە لىققىدە ياش ئاپتۇ. ئازراق كۆز يېشى قىلغاندىن كېيىن، تۆگىگە يالۋۇرۇپ تۇرۇپ: "ئەي تۆگىلەرنىڭ سەردارى. مېنىڭدەك بىر ئاجىز بىچارىگە ياخشىلىق قىل. ئىقبال كۆچىتىدىن ھېچ زىيان كەلمەيدۇ" دەپتۇ.

تۆگە: "مادامكى سەن ئۆزۈڭنىڭ ئاجىزلىقىنى ئېتىراپ قىلدىڭ. ئەمدى

كەت، سەن بۇ ئاپەتلەردىن قۇتۇلدۇڭ! ھەمدە دۈشمەنلىكلەر مۇھەببەتكە ئايلاندى. ئەسلىدە بۇ يامان خۇي سېنىڭ ئەسلى ھالىڭ ئەمەس. ئەمەلىيەتتە ھەقىقىي يامانلىق ھەقىقىي ئىنكار قىلغانلىقتۇر. كىمدە يامان خۇي ۋاقىتلىق بولسا، ئۇ ئاخىرى تەۋبە قىلىپ، ھەقىقەتكە قايتىدۇ. سەن ئەينەن ئاشۇنداق قىلدىڭ. ھەقىقەتكە قايتىپ، بالادىن قۇتۇلدۇڭ. بۇرۇن يۇلتۇز بولساڭ ئەمدى قۇياش بولدۇڭ. بۇنىڭدىن خۇشال بول. ئەڭ توغرىسىنى تەڭرى ئۆزى بىلىدۇ" دەپ تەسەللى بېرىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئىرادىسىنىڭ ئاجىزلىقىدىن تەۋبىسىنى بۇزغان كىشى، ۋاقتى كەلگەندە شەيتاننىڭ مەسخىرىسىگە قالدۇ.

ئاقىۋەتنى كۆرەلىگەن كىشى بەختىيار بولىدۇ.

ئىنساننىڭ كۆزىنىڭ ۋە كۆڭلىنىڭ نۇرىنىڭ ئۆتكۈرلىكى ۋە تەن سۆيگۈسىدىن بولىدۇ.

يا ئەسكى بولسا، ئوق قىغغىر كېتىدۇ.

ئىقبال كۆچتىدىن زىيان كەلمەس.

بۇ جانغا جان قاتىدىغان سۆزلەر نىل دەرياسىنىڭ سۈيىدەك، ئاجىز كۆزلەرگە قاندەك كۆرۈنىدۇ.

ھەر ساختىلىقنىڭ توغرىسى بىزدە. يەر يۈزىدىكى ھەرنەرسىنىڭ نېگىزى كۆكتە.

قەلەم

بىر كىچىك چۈمۈلە بىر قەلەمنىڭ قەغەز ئۈستىدە بىر نەرسىلەرنى يېزىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ ۋە باشقا بىر چۈمۈلنىڭ يېنىغا بېرىپ:

"بىر قەلەم قەغەزنىڭ ئۈستىگە ھەيران قالغۇدەك نەرسىلەرنى يازدى. لېگەندىكى رەسىملەردەك، زىغىردەك، گۈللەردەك ئاجايىپ نەرسىلەرنى سىزدى" دەپتۇ.

چۈمۈلنىڭ بىرى: "بۇ ئىشلارنى قىلغان بارماقلار. بۇ قەلەمنىڭ خەت يېزىشى مەسىلىنىڭ نېگىزى ئەمەس، پەقەت ۋاستىسى" دەپتۇ. يەنە بىر چۈمۈلە گەپكە ئارىلىشىپ: "ھەقىقىي ئىشنى قىلغان يا بارماق، يا قەلەم ئەمەس. ئىشنى ئەسلىدە قول قىلغان. چۈنكى ئىنچىك بارماقلار قولنىڭ كۈچىنى بىلەن قەلەمنى تۇتىدۇ ۋە قەلەمنى ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ يازدۇرىدۇ" دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ بۇ تالاش-تارتىش خېلى ئۇزاققىچە داۋاملىشىپتۇ. ئاخىرى بۇ ئىش چۈمۈللەرنىڭ مېڭىسىگە تەسىر قىپتۇ. چۈمۈللەرنىڭ مېڭىسى ئاز تولا ئىشلەيدىكەن..

بۇ ئىشلارنى سەزگەن چۈمۈللەرنىڭ مېڭىسى دەپتۇ:

— بۇ ئىشنى نېمىنىڭ قىلغانلىقىنى شەكىل، كۆرۈنۈشكە قاراپ ھۆكۈم قىلماڭلار. چۈنكى ئۇخلاۋاتقان ياكى ئۆلگەن بىر كىشىنىڭ خەت يازالىشى مۇمكىن ئەمەس"

شەكىل، كۆرۈنۈش كىيىم-كېچەككە ئوخشايدۇ. ئۇلار جانسىز، ئەقىلسىز، ئويلىيالمايدۇ، ھەرىكەت قىلالايدۇ. تەڭرىنىڭ ياخشىلىقى ۋە ئېھسانى بولمىغىچە، بۇ ئەقىل، بۇ كۆڭۈلنىڭ جانسىز ئىكەنلىكىنى چۈمۈلنىڭ مېڭىسى ئەلۋەتتە بىلمەيدۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

روھمۇ، ئەقىلمۇ سەن بىلەن بىللە. ئەمما، سەن ئۇلارنى كۆرەلمەيسەن. ئۇلار سېنىڭ ھەرىكەتتىكى، پۈتۈن ئىشلىرىڭنى كۆرەلەيدۇ.

بەدەن بىلەن مەشغۇل بولۇپ غەپلەتتە قالما، بولمىسا ئەقىلنىڭ ئەيىپلىشىگە ئۇچرايسەن.

بارماقلىرىڭنىڭ ھەرىكەتلىرىگە قاراپ باق! ئۇ ھەرىكەتنى قىلدۇرغان نېمە؟

بۇ دۇنيا، ئادەتتە ئۇخلىغان كىشىنىڭ كۆرگەن چۈشلىرىگە ئوخشايدۇ. ئۇخلىغان ئادەم ئويلايدۇكى بۇ چۈشلەر ئەمەلىيەتتۇر، داۋاملىق مۇشۇنداق بولىدۇ.

ئەيىب ۋە خاتالىقلىرىڭنى دىنغا ئارتىپ قويماي، ئۆزۈڭدىن ئىزدە.

ئۆلمەس روھ پارلىغان قۇياشقا ئوخشايدۇ.

كېسەل، ئۇيقۇ ۋە ئاغرىققا ئوخشاش خۇسۇسىيەتلەرنىڭ ھەممىسى بەدەنگە تەۋەدۇر. روھنىڭ بۇ سۈپەتلەر بىلەن ھېچ ئالاقىسى يوق.

تۈزنىڭ دەردى

قانات قۇيرۇقلىرى چىرايلىق بىر توز، ئۆزىنىڭ گۈزەل پەيلىرىنى يۇلۇشقا باشلاپتۇ. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن بىرسى: "ئەي گۈزەل توز، بۇ گۈزەل قاناتلىرىڭنى نېمىشقا يۇلسەن؟ بۇ چىرايلىق پەيلىرىنى يۇلۇشقا قانداقمۇ قولۇڭ باردى؟ نېمە ئۈچۈن بۇ گۈزەللىككە شۈكرى قىلمايسەن؟ نېمىشكە غەپلەت ئۇيقۇسىدىن ئويغانمايسەن؟ ھەقىقەت ياكى خىيالىنى نېمە دەپ بىلمەيسەن؟ ياكى بىلىپ تۇرۇپ شۇنداق قىلىۋاتامسەن؟" دەپتۇ.

"سەن كۆرۈنۈشكە، رەڭگە، پۇراققا قارايسەن. شۇڭا سەن ماڭا كەلگەن بالالارنىڭ بۇ چىرايلىق قاناتلار سەۋەبىدىن ئىكەنلىكىنى بىلمەيسەن! زالىم ئوۋچىلار، ھەر ۋاقىت ھەر يەردە بۇ قاناتلار ئۈچۈن ماڭا تۇزاقلىرىنى قۇرماقتا. مەن-مەن دېگەن مەرگەنلەر بۇ چىرايلىق قاناتلار ئۈچۈن ئوقلىرىنى ئاتماقتا. يەنە بىر جەھەتتىن بۇ گۈزەللىگىم مېنى بەك تەكەببۇرلاشتۇرۇۋەتكەن ئىدى. تەكەببۇرلۇق، ھاكاۋۇرلار ھەر ۋاقىت بالا ئەكىلىدۇ. مەن بۇ بالا-قازلاردىن قانداق قۇتۇلۇشقا چارىسىز قالدىم. مەن ئۆزۈمنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن سەتلىشىشكە، تاغلار ۋە يېزىلاردىكى بۇلۇڭ-يۇشاقلىقلارغا مۆكۈنۈپ يۈرۈشكە مەجبۇرمەن. شۇنداق قىلىش مەن ئۈچۈن ئەڭ ياخشى چارە".

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

قۇياشنىڭ شەرھىلىنىشكە ۋە مەدھىيەلىنىشكە ھاجىتى يوق.

ھېچكىم قۇياشنىڭ نۇرىنى ئەجىزلىتالمايدۇ.

قۇياشنىڭ يۈزىنى ئېتەك بىلەن ياپالمايسەن.

ھەسەتخورنىڭ ھەستى ئۇنىڭ ئۈچۈن دائىم بىر ئۆلۈم.

قابىلىيەتلىك ئادەم نۇرنى تاپىدۇ. چۈنكى ئۇ چاشقاندىك قاراڭغۇغا ئاشىق ئەمەس.

قاراڭغۇلۇقتىكىلەر ئۆز ھۈنەرلىرىنى قىلىش ئۈچۈن قۇياشقا كۆز ئاچالمايدۇ.
 كۆزى ئاجىز كىشىلەر ئاسمانغا قاراپ خورمىدەك بوي تارتمايدۇ.
 چاشقانلاردەك يەردىن تۆشۈك كولايدۇ.
 ھەقىقەت ساھىبى بولماقچى بولساڭ، ئالدى بىلەن كۆڭۈلنىڭ سۇلتانى بول.
 كۆكتىن ياغقان يامغۇر پاسكىنا نەرسىلەرنى پاكلاش ئۈچۈن ياغدۇ.
 توختام سۇ پاسكىنا بولىدۇ.
 ئىش-ھەرىكەت ۋە سۆز كۆڭۈلنىڭ گۇۋاھچىسى. شۇڭا بۇ ئىككىسى ئارقىلىق
 ئۇ كىشىنىڭ قانداقلىقىنى بىلىسەن.
 ياخشىدىن قاچقان كىشى شەيتانغا دوست بولىدۇ.
 ئوۋچى قۇشلارغا دان چاپسا، بۇ ئۇنىڭ ياخشىلىقىدىن، مەرتلىكىدىن ئەمەس،
 بەلكى ئۇلارنى ئوۋلاش ئۈچۈندۇر.
 روھ سەپەرگە چىقسا، بەدەن تىك تۇرىدۇ.
 ناچار كۆزنىڭ داۋاسى ياخشى كۆز.
 شەھۋەت ھېرىسى يىلان، مەنسەپ ھېرىسى ئەجدىھا.
 نۇرغۇن كىشىلەر داننى كۆرۈپ، قىلتاقنى كۆرمەيدۇ. ئۆزىنىڭ خاملىقى
 بېشىغا بالا بولىدۇ.
 ئەقىللىق كىشىلەرنىڭ قولىدىكى قىلىچ، زەپەرنىڭ ئاچقۇچى.
 قۇياشتەك بىر ئەقىل، توغرىدىن باشقىغا قىلىچ چاپمايدۇ.
 ئۆزىنىڭ سايىسى ئۆزىگە دۈشمەن بولغان ئادەمگە مەيلى ھىندىستاندا،
 مەيلى خوتەندە بولسۇن ئەمىنلىك يوق.
 بۇلۇتنىڭ سايىسى يەرگە چۈشىدۇ. ئەمما، سايە ئاي بىلەن تەڭ بولالمايدۇ.

ئوۋلانغان كىيىك

بىر ئوۋچى بىر كىيىكنى ئوۋلاپ، ئېغىلغا سولاپ قويۇپتۇ. بۇ ئېغىل ئېشەكلەر

ۋە ئۆكۈزلەر بىلەن تولغان ئىكەن. بۇ بىچارە كىيىك ئېغىل ئىچىدە ياتىسراپ ئۇياق-بۇياققا مېڭىپ يۈرۈپتۇ. ئوۋچى كېچىدە ئېغىلغا كىرىپ ئېشەكلىرىگە سامان سېلىپ بېرىپتۇ. ئېشەكلەر بىلەن ئۆكۈزلەر ئاچلىقىدىن ئالدىغا سېلىنغان ساماننى ناھايىتى ئىشتىھابى بىلەن يېيىشكە باشلاپتۇ. كىيىك ئۈرۈپ گاه ئۇياق-گاه بۇياققا قاچسا، گاه توپا-چاغلارغا مىلىنىپ كېتىپتۇ. يوچۇنلار بىلەن بىللە بولغانلىقى ئۈچۈن، بۇ ئالەم ئۇنىڭغا دوزاخ بوپتۇ. ئىپار چىقىرىدىغان كىيىك نەچچە كۈن ئېشەكلەرنىڭ ئېغىلىدا ئىزتىراپ چېكىپتۇ. ئىپار پۇرىقى بىلەن تېزەك پۇرىقى ئارىلىشىپ كېتىپتۇ.

ئاخىرى بىر ئېشەك زۇۋانغا كېلىپ دەپتۇ: "بۇ ھايۋاننىڭ دادىسى بولسا شاھلارنىڭ نازارەتچىسى"

يەنە باشقا بىرسى ئەخمەق قىلىپ: "يېنىڭدىكى ئۇ قىممەت باھالىق ئۈنچىلەرنى سېتىۋەتمە" دەپتۇ.

يەنە بىر ئېشەك تەنە قىلىپ: "سەن بولساڭ پادىشاھ، تەختىڭدە ئولتۇر" دەپتۇ.

ساماننى قورسىقى ئېتىلىپ كەتكىچە يېگەن بىر ئېشەك كىيىكنى مازاق قىلغاندەك سامان يېيىشكە تەكلىپ قىپتۇ. بىچارە كىيىك بېشىنى كۆتۈرۈپ: "ماغدۇرۇم يوق، ئىشتىھايىمۇ يوق" دەپتۇ.

نېرىراق تۇرغان بىرسى: "بولدى نازلانما، بىزنى پەس كۆرىۋاتامسەن يا" دەپتۇ.

بۇ تاپا-تەنەلەرنى ئاڭلىغان كىيىك: "ئۇ تاماقلار سىلەرگە تەۋە. ۋۇجۇدۇڭلار شۇنىڭغا ماسلاشقان. مەن بولسام ئوتلاقلىقلارنىڭ دوستى. يېشىللىكلەر ئارىسىدا چوڭ بولۇپ، شۇ يەرنىڭ ئوتىنى يەپ، سۈيىنى ئىچىپ چوڭ بولغان. ھازىر بۇلارنى ئويلىسام ئازابلىنمەن. ھازىر تەبىئەتنىڭ ئۇ گۈزەللىكلىرى مەندىن بەكمۇ يىراقتا. مەن گاداي بولساممۇ، كۆزۈم توق. ئۈستى-بېشىم جۇل-جۇل بولسىمۇ، ئىچىم پاك-پاكىز. مەن لالە، رەيھان ۋە باشاقلارنىمۇ نازلىنىپ يەيدىغان بىرسى مەن" دەپتۇ.

بۇ جاۋابلارنى ئاڭلىغان ئېشەكلەردىن بىرى: بولدى ۋالاقلىماي جىم تۇر.

بۇ دېگەنلىرىڭنىڭ ھەممىسى قۇرۇق گەپ.

كەيىك: "مىسكىم (ئىپار پۇرايدىغان قارا رەڭلىك كەيىكلەردە بولىدىغان بىر خىل خۇش پۇراقلىق ماددا) ماڭا گۇۋاھ. بۇ پۇراققا ھېچقانداق بىر پۇراق تەڭ كېلەلمەيدۇ. پەقەت بۇ پۇراقنى پۇرالغانلا ئاندىن قەدىرىگە يېتىدۇ، پاسكىنچىلىققا ئادەتلەنگەنلەرگە بۇ ھارام" دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

سەن بۇ تەندىن بىخەۋەر ئازاب ئىچىدە تۇرىسەن. جان قۇشلىرىڭ بولسا، سېنىڭ نەسلىڭدىن بولمىغانلار بىلەن بىللە!

سەجدە قىلمىغۇچە مەسچىتنى بېشىڭ بىلەن كۆتەرسەڭمۇ پايدا يوق.
كۆڭۈل شۇنداق بىر نەرسىكى، ئۇنىڭ ئىچىگە يەتتە قات ئاسماندەك يۈزلەرچە ئاسمان سىغىدۇ.
ئەڭ ئېسىل ھەدىيە كۆڭۈلدۇر.

كۆڭۈللەرنىڭ تەربىيەچىسى كۆڭۈللەرنى خوش قىلىدۇ.
دېڭىزنىڭ سۈيى ئۆزىنى يوشۇرسا، كۆپۈكى كۆرۈنىدۇ.
دوستۇڭ ساڭا مازارنىڭ بېشىغىچە ھەمراھ بولالايدۇ. ئەڭ سادىق دوست سېنىڭ ياخشى ئىش-ئىزلىرىڭدۇر. ئۇلار سېنىڭ بىلەن گۆرنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ.
ھەر ئىشتا ئالدى بىلەن ئىلىم ئالسەن، ئاندىن ياخشىلىق ئۈچۈن ئىشلىتسەن.
ئەي ئەقىل ئىگىسى، سەن ھەرۋاقىت بىلىم ئېلىشقا تىرىشقىن. ئەمما، ئۇنى ياخشى بىرسىدىن ئۆگەنگىن.

ئۈنچىنى سەدەپنىڭ ئىچىدىن ئىزدە. ھۈنەرنى ئۇستادىن ئىستە.
ئىزدىگەن نەرسەڭنى يېنىڭدىن ئىزدە.

نېجادىيەت

بىر زامانلاردا دارۋان دېگەن شەھەردە ياشايدىغان، ئەقىللىق، باشقىلارنى

ئويلايدىغان، ئېسىل مجەزلىك بىر باي كىشى ئۆتكەن ئىكەن. بۇ باي ئەتراپىدا ياشايدىغان يوقسۇل كىشىلەرگە كۆپ ياردەم قىلىدىكەن. باي باغ ۋە تېرىلغۇ يەرلىرىدىن چىققان ھوسۇلنىڭ ئوندىن بىرىنى يوقسۇللارغا تارقىتىدىكەن. ھەمدە بۇغداينى سامىندىن ئايرىپ، تۈگمەندە تارتىپ، ئۇنىڭدىن مەزىلىك نانلارنى يېقىپ تارقىتىدىكەن. قانچىلىك ھوسۇل ئالسا ئالسۇن، ئۇنىڭ ئوندىن بىرىنى يوقسۇللارغا بېرىدىكەن، بۇنى ئۇ يىلدا تۆت قېتىم تەكرارلايدىكەن. بۇ ئىشتىن باينىڭ بالىلىرى نارازى ئىكەن. ئۇلار دائىم "دادىمىزنىڭ كالۋالىقىدىن نۇرغۇن ماللىرىمىز بىكاردىن بىكارغا گادايلىرىنىڭ قارىغىغا كىرىپ كېتىۋاتىدۇ" دەپ، ۋاپاسايدىكەن. ئەمما، ئۇلار ئالغان ھوسۇلنىڭ بەرىكىتىنى كۆرمەيدىكەن. بۇ ھالىنى سەزگەن باي بالىلىرىغا ئۆزىدەك قىلىشنى نەسىھەت قىلىپ تەربىيە بېرىدىكەن.

بىر كۈنى بۇ ساخاۋەتچى بالىلىرىغا نەسىھەت قىلىپ دەپتۇ: "مەندىن كېيىن سىلەر ھەرگىز ئاچ كۆزلۈك قىلىپ، يوقسۇللارنىڭ ھەققىگە كۆز تىكمەڭلار. ئۇلارغا قىلىدىغان ياخشىلىق ھەرگىز ئۈزۈلۈپ قالماستۇن. مانا شۇنداق قىلساڭلار مەھسۇلاتنىڭ بەرىكىتىنى رەببىم ھەسسىلەپ بېرىدۇ. مەھسۇلاتمۇ، مېۋىلەرمۇ ھەممىسى غايىب ئالەمدىن. ھەممىنى بەرگەن تەڭرىدۇر. ئاز يەپ كۆپ ياخشىلىق قىلىڭلار. تەڭرىنىڭ كۆپ بېرىدىغانلىقىدىن ھېچ گۇمان قىلماڭلار. ئەڭ يامىنى قەھەتچىلىكتىن تەڭرى ساقلىسۇن"

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەقىنىڭ ئەرشى، ئادالەتنىڭ ماكانىدۇر.

قانائەت قىلغانلار ئۆلۈپ قالمىدى. ئاچ كۆزلۈك قىلغانلاردىن بىرىسىمۇ سۇلتان بولمىدى.

يامان يىلان يامان دوستتىن ياخشى.

جان بولمىغان بەدەن، تۇپراقتىن باشقا بىر نەرسە ئەمەس.

تۆگە ئۆزىگە تەگكەن كالتەككە ئاچچىقلىمايدۇ، بەلكى قۇرغان كىشىگە ئاچچىقلايدۇ.

تەۋبە قىل! بۇغداينى كۆرسىتىپ، ئارپا ساتما.

ئىنسانلىق كۆچەتلىرىنىڭ كۆكرىپ، تىكەنلىكنىڭ گۈل باغچىسىگە ئايلانسا.

دەرەخلەرنى سۇغۇرۇش ئادەت. ئەمما، تىكەننى سۇغۇرۇش ئادەمگە زۇلۇم.
 زۇلۇم ھەرۋاقىت بالاغا سەۋەب بولىدۇ.
 تاتلىق تىل يىلاننىمۇ ئۇۋىسىدىن چىقىرىدۇ.
 ئالتۇن-كۈمۈش ھېرىسمەنلىكى ئېشەكنىڭ يىغىرىغا ئوخشايدۇ. كىمىنىڭ
 ھېرىسى ئۈستۈن بولسا، يىغىرىمۇ شۇنچە چوڭ بولىدۇ.
 تۆۋە قىلىشنى بىلمىگەن ئادەم دائىم جان تالىشىپ يۈرۈيدۇ.
 رىزىق دەرۋازىسىنىڭ ئاچقۇچى مېھنەت تەرىمىزدە.
 ئىنسان بىر دەرەخكە ئوخشايدۇ. ئۇنىڭ ۋەدىسى دەرەخنىڭ يىلتىزىغا
 ئوخشايدۇ. شۇڭا ھەرۋاقىت يىلتىزى ساغلام بولۇشى كېرەك. دەرەخنىڭ ياپراقلىرى
 يېشىل بولۇپ، يىلتىزى سېسىشقا باشلىسا ئۇ دەرەخ ھامان قۇرۇپ كېتىدۇ.
 ئاقىل كىشىلەر چوڭقۇر چۈشەنچىگە، ئەركىن پىكىرگە ئىگە.
 قۇرۇق گەپنى جىق قىلىدىغان كىشىلەر قاسراققا ئوخشايدۇ. قاسراق
 قېلىنلاشقانسىرى مېغىزى كىچىكلەيدۇ.
 مېغىزى چوڭ بولغاننىڭ قاسرىقى نېپىز بولىدۇ. بۇلارنى چۈشىنىش ئۈچۈن
 بادام، ياڭاق، پىستىلەرگە قارىساڭ بولىدۇ.
 قۇرۇق دۇئانى قىلىۋەرمەي، كۆچەت تىكىشنى ئۆگەن.
 يولدىكى پاسكىنىچىلىق كۈننىڭ نۇرىنى كىرلىتەلمەيدۇ.
 سېۋەتنى سۇدىن چىقارغاندا، ئىچىدىكى سۇنىڭ ئېرىقتىكى سۇ ئىكەنلىكى
 ئاشكارىلىنىدۇ.
 ئاچ كۆزلۈك ۋە شەھۋەت سەتنىمۇ چىرايلىق كۆرىستىدۇ.

سىرلىق ئۆي

بۇرۇن ناھايىتى مەشھۇر ئاياز ئاتلىق بىر كىشى ئۆتكەن ئىكەن. ئاياز
 ھۇجرىسىنىڭ تېمىغا چورۇقى بىلەن قېلىن يامغۇرلۇق يۇڭ چاپىنىنى ئېسىپ

قويدىكەن. ھەر كۈنى ھۇجرىسىغا كىرىپ، ئۆزىگە: "مانا چورۇقۇڭ، مەغرۇرلىنىپ كەتمە!" دەپ قويۇپ چىقىپ كېتىدىكەن

كۈنلەرنىڭ بىرىدە يامان غەرەزلىك ۋەزىرلەر پادىشاھقا: "ئايازنىڭ سىرلىق بىر ھۇجرىسىنىڭ بارلىقىنى، بۇ ھۇجرا ئالتۇن-كۈمۈشلەر بىلەن تولغانلىقىنى، ھېچكىمنىڭ ئۇ ئۆيگە كىرەلمەيدىغانلىقىنى. ئۇ ئۆيگە داۋاملىق قۇلۇپ سېلىپ قويدىغانلىقىنى" دەپتۇ.

نىيىتى يامانلار چىقىمچىلىق قىلىپ، ئۆز ئەيىپلىرىنى ئايازغا ئارتماقچى بوپتۇ. بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان پادىشاھ: "ئاجايىپ بىر ئىش، ئۇنىڭ راستتىنلا بىزدىن يوشۇرغان ئاشۇنداق ئىشلىرى بارمىدۇ؟ بۇلارنىڭ راست يالغانلىقىنى ئېنىقلاپ چىق!" دەپ بىر ئەمرگە پەرمان قىپتۇ ۋە "يېرىم كېچىدە بېرىپ ئۇ ئۆينى ئاچ. قانداق نەرسە بولسا ھەممىسى سېنىڭ بولسۇن. مۇھىم بولغىنى ئۇنىڭ بىزدىن يوشۇرغانلىرىنى خەلق ئالەمگە ئاشكارا قىلىش. مېنىڭ شۇنچە ياخشىلىقىمنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئۇ خەسسى يوشۇرۇن ئالتۇن-كۈمۈش توپلامدۇ! خەلققە خىزمەت قىلىۋاتىدۇ دەپ ئويلىسام، بۇغداينى كۆرسىتىپ ئارپا سېتىپتۇ." دەپ غەزەپلىنىپتۇ. ئەمما، ئۆزى شۇنچىلىك ياخشى كۆرىدىغان ئاياز ئۈچۈن، ئىچ-ئىچىدىن كۆڭلى يېرىم بوپتۇ.

شۇنداق قىلىپ ئەمىر ئۆزىنىڭ ئۈچ قاراۋۇلى بىلەن يېرىم كېچىدە ئايازنىڭ ئۆيىگە قاراپ يول ئاپتۇ. ئەمىرلەر تۇرالغۇسىغا كەلگەندە بىرقانچە يىگىت مەشئەل يېقىپ ئولتۇرغان ئىكەن. ئەمىر ئۇلارغا: "بىز پادىشاھنىڭ پەرمانى بويىچە ئايازنىڭ مەخپى ھۇجرىسىنىڭ ئىچىدىكى كېسەك ئالتۇنلارنى ئالغىلى كەلدۇق" دەپتۇ. يىگىتلەردىن بىرى: "نېمە دەۋاتىسىلەر؟ قايسى كېسەك ئالتۇن؟ ئۇ ھەقىقىي سۆيگۈدىن يۇغۇرۇلغان ئۇنچە-مەرۋايىتلارنى يىغسا بۇنىڭ نەرى يامان؟" دەپتۇ.

ئەسلىدە پادىشاھ ئايازدىن ھېچ گۇمان قىلمىغان ئىكەن. مەقسىتى پەقەت ئەتراپىدىكى ئادەملەرنى سىناپ باقماقچى بولغان ئىكەن. ئايازنىڭ پاك گۇناھسىز ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشەن ئىكەن ۋە لېكىن شۈبھە كۆڭۈلگە شەك چۈشۈرگەن ئىكەن. پادىشاھ ئۆز ئۆزىگە: "ئەگەر راستتىنلا شۇنداق بىر رەزىل ئىش يۈز بېرىدىغان بولسا، ئۇنىڭ مەندىن خىجىل بولۇشىنى ئارزۇ قىلمايمەن. ئاشۇنداق ئىشنى

راستىنلا قىلغان بولسا بوپتۇ. بىزنىڭ دوستىمىز نېمىنى قىلغۇسى كەلسە شۇنى قىلسۇن. دوستۇم نېمە قىلغان بولسا، ئۇنى مەن قىلغان بىلەن ئوخشاش. ئۇ دائىم مېنىڭ بىلەن بىرگە "دەپتۇ ۋە ئارقىدىنلا" بۇنداق خۇيلاردىن ئۇ مۇستەسنا" دەپ ئۆزىنى بۇ شۈبھىدىن قۇتۇلدۇرۇشقا تىرىشىپتۇ.

شۇنداق قىلىپ ئەمىر ئۆز قاراۋۇللىرى بىلەن ھۇجرىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، قۇلۇپنى ئاچماقچى بوپتۇ. ئەمما، قۇلۇپ شۇنداق مەزمۇت قۇلۇپ ئىكەنكى، جاھاندا ئۇنداق بىر قۇلۇپنى كۆرمىگەن ئىكەن. بۇ قۇلۇپنى ئاياز مال-دۇنيانى ساقلاش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۆز سىرلىرىنى ساقلاش ئۈچۈن سالغان ئىكەن. ھېكمەتكە باي كىشىلەرنىڭ شۇنچىلىك بىباھا سىرلىرى باركى ئۇ ئالتۇن-كۈمۈشلەردىنمۇ ئەتىۋارلىق. ئەلۋەتتە بەزىلەر ئۈچۈن ئالتۇن جاندىنىمۇ ئەلا. ئەمما، ئىلىم ئىگىلىرى ئۈچۈن ئىلىم ئالتۇندىن بىباھا.

ئۇلار مىڭ بىر مۇشەققەتتە قۇلۇپنى چېقىپ، ھۇجرىنىڭ ئىچىگە كىرىپتۇ. ئۆينىڭ ئىچىنى ئاخشۇرۇپ ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋېتىپتۇ. ئەمما، مال-دۇنيانىڭ زەررىسىنىمۇ تاپالمىپتۇ. ئۇلار ئاخىرى ئامالسىزلىقتىن پادىشاھنىڭ ئوردىسىغا باشلىرىنى ساڭگىلاتقان پىتى قايتىپتۇ. بۇ ھاللىرىنى كۆرگەن پادىشاھ ئىشنىڭ ھەقىقىتىنى سېزىۋالغان بولسىمۇ قەستەن: "بۇ نېمە ھال؟ قوللىرىڭلاردا، مۇرەغلەردە خالتا، تاغلار كۆرۈنمەيدىغۇ؟ ئۇلارنى باشقا يەرگە قويۇپ قويۇڭلارمۇ يا؟ ھالىڭلار نېماندەك سۇلغۇن؟" دەپ سوراپتۇ. ئاياز توغرىسىدا ئۇششاق گەپ-سۆزلەرنى تارقاتقان بارلىق ۋەزىرلەر پادىشاھتىن ئەپۇ سوراپ دەپتۇ: "ئەي جاھان سۇلتانى، ئەگەر جانلىرىمىزنى ئالماقچى بولساڭ، بۇ جان ساڭا پىدا بولسۇن. بىر قوشۇق قېنىمىزدىن كەچسەڭ بۇ سېنىڭ ياخشىلىق ۋە ئېھسانىڭدۇر. ئەمىر-پەرمان پادىشاھىمىزنىڭدۇر. بىزنىڭ قىلغان ئىشلىرىمىز بىزنىڭ ھەسەتخورلۇقىمىزدىن بولغان. ئۆز گۇناھلىرىمىز ئۆزىمىزنىڭ بويىنىغا سىرتماق بولسۇن. ئەگەر گۇناھلىرىمىزنى كەچۈرسەڭ بۇ سېنىڭ مەرھەمەتىڭدۇر.

پادىشاھ دەپتۇ: "مەيلى جازالاي، مەيلى كەچۈرۈم قىلاي بۇ مېنىڭ ئىلكىمدە ئەمەس. بۇ ئىشقا ئاياز ئۆزى ھۆكۈم قىلسۇن. بۇ يامانلىق ئاياز ئۈچۈن ھاقارەت. ئايازنىڭ قەلبى زىدىلەندى." پادىشاھ ئايازنى ھۇزۇرىغا چاقىرتىپ: "بۇ گۇناھكارلار ئۈچۈن ئۆزۈڭ ھۆكۈم بەر. سېنى ئون قېتىم سىنىساممۇ سېنىڭدىن بىر خىيانەتچىلىكنى تاپالمىيمەن. پەزىلەت ئىگىلىرى ئۇنداق خىيانەت قىلمايدۇ. خەلقنى

سان-ساناقسىز ئىمتىھانلار بىلەن سىنايدىغانلار، سېنىڭ ئالدىڭدا خىجالەتچىلىكتە قالدى.

ئاياز پادىشاھقا مۇلايىملىق بىلەن دەپتۇ: "ئەي ئۇلۇغ پادىشاھىم. پۈتۈن ئەمىر پەرمان سېنىڭدۇر. قۇياش بار يەردە يۇلتۇزلار كۆرۈنمەيدۇ. چورۇقۇم بىلەن چاپنىمدىن ۋاز كېچەلگەن بولسام بۇ ئىشلار يۈز بەرمىگەن بولاتتى. ھەسەتخورلارنىڭ يامان نىيەتلىرى بولمىغان بولسا ھۇجرىغا قۇلۇپ سېلىشنىڭ ھاجىتى يوقتى. ئۇلار قوللىرىنى دەريانىڭ ئىچىگە تىقىپ، ئىچىدىن قۇرۇق تۇپراقلارنى ئىزدىمىگەن بولاتتى. ئۇلار دائىم باشقىلاردىن گۇمان قىلىپ ياشايدۇ. ئۇ ئۆيىدە مېنىڭ ئاشۇ كونا چورۇقۇم بىلەن ئەسكى يۇڭ چاپنىمدىن باشقا نەرسىنىڭ يوقلۇقىنى ئويلاپ يېتەلمەيدۇ"

پادىشاھ: "بۇ چورۇق بىلەن چاپانغا بولغان ئىشقىڭ زادى نېمىنى بىلدۈرىدۇ؟ مەجنۇن لەيلاغا ئاشىق بولسا، سەن بىر چورۇق بىلەن يامان چاپانغا كۆڭۈل ھېرىپسەن. ئىككىسىگە جېنىڭ مەھلىيا بوپتۇ. ئۇ كونا نەرسىلەرنى بىر ھۇجرىغا ماكانلاشتۇرۇپسەن. بۇ چورۇق قايسى ئاساق(سۇلايمان پادىشاھنىڭ مەشھۇر ۋەزىرى)نىڭ چورۇقى؟ بۇ يامان چاپان يۈسۈفنىڭ كۆينىكىمۇ يا؟ ئەي ئاياز بۇ چورۇقنىڭ سىرىنى بايان ئەيلە. سۆزلىسەك گەپ تولا، سەن دەرھال ئەھۋالڭنى ئاڭلات." دەپتۇ.

ئاياز، چورۇق بىلەن يامان چاپاننىڭ سىرلىرىنى پەقەت پادىشاھقا دەپتۇ، باشقا ئىنسان ئاڭلىماپتۇ.

ھېكايىلەر سىرلار بىلەن تولغان خەزىنىدۇر.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بايىش ئىنساننى ھاكاۋۇر قىلىۋېتىدۇ. ئەقلىنى باشتىن، ئىزنى يۈزدىن بىراقلاشتۇرىدۇ.

ئەي تەننىڭ ئەسىرى، ساڭا ئاشىق دوستتۇر. تېرەڭنىڭ ئاغرىشى جاننى سەگەكلەشتۈرىدۇ.

مۇز قۇياشنى كۆرسە ئېرىپ كېتىدۇ.

تاش تاشلىق سۈپىتىدىن ۋاز كەچمىگىچە ئۈزۈك بولالمايدۇ.

كېيىنكى ئارزۇسى مەنسەپ ۋە مال-دۇنيا.

ئىشقى بولمىغان بولسا مەۋجۇتلۇق يوق بولغان بولاتتى.

گەرچە دەرەخنىڭ يىلتىزى يوشۇرۇن بولسىمۇ، يېشىل ياپراقلىرى يۈزىدە ئاشكارا بولىدۇ.

يىلتىزى قانداق بولسا ياپراقلىرىدا شۇ ئىپادىلىنىدۇ.

ئادەم ئىلىم بىلەن پەرىشتىلەردىن ئۈستۈن تۇرىدۇ.

بەزىلەر ئۈچۈن ئالتۇن جاندىنىمۇ ئەلا. بىراق، ئىلىم ئىگىلىرى ئۈچۈن ھېكمەت ئالتۇندىن بىباھا.

سەنئەت

پادىشاھ بىر كۈنى دىۋانغا پۈتۈن ئەركانلىرىنى يىغىپتۇ، يېنىدىن تەڭداشسىز بىر گۆھەرنى چىقىرىپ ۋەزىرنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپتۇ ۋە "بۇنىڭ قىممىتى قانچىلىك؟" دەپتۇ.

ۋەزىر: "يۈز خالتا ئالتۇنغا تەڭ" دەپتۇ.

پادىشاھ: "ئۇنداقلا ئۇنى چاق!"

ۋەزىر: "بۇنداق قىممەت باھالىق ئېسىل گۆھەر خەزىنىمىزنىڭ كۆزىدۇر. بۇنى قانداقمۇ چاقالايمەن؟ بۇنداق قىممەت باھالىق گۆھەرنى چېقىپ، ئەرزىمەس نەرسىگە ئايلاندۇرۇۋېتىشكە قانداقمۇ قولۇم بارسۇن" دەپتۇ.

ئەقىللىق پادىشاھ ۋەزىرنىڭ بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ۋەزىرنى تەقدىرلەپتۇ ۋە ئۇنىڭغا قىممەتلىك تون كىيگۈزۈپ، تارتۇقلاپتۇ. ئاندىن گۆھەرنى قايتۇرۇپ ئېلىپ باشقا مەسىلىلەر ئۈستىدە دىۋان ھەيئەتلىرى بىلەن مۇنازىرە قىپتۇ. كېيىن گۆھەرنى بىر ئوردا خىزمەتكارىغا بېرىپتۇ ۋە "بۇنىڭ باھاسى سېنىڭچە قانچىلىكتۇ؟ دەپ سوراپتۇ.

ئوردا خىزمەتكارى: "بۇنىڭ باھاسى مەملىكىتىمىزنىڭ يېرىمىغا تەڭ بولۇشى مۇمكىن. ئۇلۇغ تەڭرى ئۇنى خېيىم-خەتەرلەردىن ساقلىسۇن" دەپتۇ.

پادىشاھ: "ئۇنداقتا ئۇنى چېقىۋەت!" دەپتۇ.

ئۇ: "ئەي گۈزەل شاھىم! بۇنداق بىر بىباھا گۆھەرنى چېقىۋەتسەك بەك ئۇۋال بولىدۇ. ئۇنى چېقىشقا ھەرگىز كۆزۈم قىمايدۇ. ئۇنى چېقىۋىتىش شاھىمنىڭ خەزىنىسىگە قەست قىلغان بىلەن باراۋەردۇر" دەپتۇ.

پادىشاھ ئۇنىڭ ئەقىل-پاراسىتىگە ئايرىن ئوقۇپ، ئۇنىمۇ تارتۇقلاپتۇ. ئاندىن گۆھەرنى بىر بەگكە بېرىپتۇ. ئۇنىمۇ سىناپ بېقىپتۇ. ئۇمۇ باشقىلارغا ئوخشاشلار چاقماپتۇ.

ئاخىردا پادىشاھ گۆھەرنى ئاياغا بېرىپ: "ئەي ئاياز! بۇ گۆھەرنىڭ ھەقىقىي قىممىتى زادى قانچىلىك؟ قېنى سەن ئېيتىپ باق!" دەپتۇ.

ئاياز: "دېيىلگەنلەردىن تېخىمۇ قىممەت"

پادىشاھ: "ئۇنداقتا ئۇنى چېقىپ ئېزىۋەت"

ئاياز گۆھەرنى ئېلىپ، ھېچ ئىككىلەنمەستىن چېقىپ، ئۇششاق قىلىۋېتىپتۇ. بۇ مەنزىرىنى كۆرگەن ئەتراپتىكى ئوردا ئەركانلىرى دات-پەرياد قىلىشىپتۇ ۋە "بۇنداق نۇرلۇق گۆھەرنى قورقماي چاققان تۈزكۈردۇر!" دەپ ۋارقىرىشىپتۇ.

ئاياز ئۇلارغا قاراپ خىتاب قىپتۇ: "ئەي جانابىلار، سىلەر دەپ بېقىڭلار، پادىشاھىمىزنىڭ ئەمىر-پەرمانى قىممەتلىكمۇ ياكى ئاشۇ گۆھەرمۇ؟ سىلەرنىڭ نەزىرىڭلاردا پادىشاھ ئالىلىرىنىڭ پەرمانى ئۈستۈنمۇ، ياكى گۆھەرمۇ؟ سىلەر گۆھەرگىلا قارىدىڭلار، شاھ ئالىيلىرىنى ئويلىمىدىڭلار. مەن پادىشاھىمىزدىن باشقا نەرسىگە قارىمايمەن. مەن تاشقا مايىل ئەمەس. رەڭلىك بىر تاشقا ئەسىر بولغان جان، جەۋھەرسىزدۇر ۋە پادىشاھنىڭ ئەمىرىدىن ھېچ خەۋەرسىزدۇر"

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان باشقىلار باشلىرىنى ئىگىشىپ، قول قوشتۇرۇپ تۇرۇپتۇ. مىڭ پۇشايمان قىلىشىپ، ئۆزلىرىنىڭ ئەزىز جانلىرىدىن ئەنسىرەشكە باشلاپ، غال-غال تىترەپتۇ.

پادىشاھ جاللاتقا ۋارقىراپ: "بۇنداق نانكۇرلارنىڭ كاللىسىنى ئال!"

پادىشاھنىڭ بۇ غەزىپىنى كۆرگەن ئاياز پادىشاھقا يالۋۇرۇپ: "ئۇلۇغ شاھىم، جاھان سېنىڭ ياخشىلىقىڭ بىلەن چۆڭلەيدۇ. دۆلىتىمىزنىڭ تۈۋرۈكى

بولغان ئېسىل زات، پۈتۈن جاھان سېنىڭ ئېھسانىڭ ئالدىدا خىجىل بولۇشىدۇ.
قىزىل گۈلمۇ سېنىڭ ياخشىلىقىڭنى كۆرگەندە ئىزدىنى ياقىسىنى يىرتىدۇ. ئۇلار
ئەمرىگە قارشى ھەرىكەت قىلغان بولسىمۇ، سەن ئۇلارنىڭ غەپلەتتە قالغانلىقىنى
كەچۈرگىن. سەندىن ئۇلارنىڭ بىر قوشۇق قېنىنى تىلەيمەن" دەپ، ئىلتىجا قىپتۇ.
پادىشاھ ئايازنىڭ بۇ يالۋۇرۇشلىرى ئالدىدا تەڭقىسلىقتىن ئۇلارنى
كەچۈرۈۋېتىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئاتنى، ئاتقا ئىگە بولۇش ۋە ئاتنى مىنىپ نىشانغا يېتىشى ئۈچۈن ئىزدەيدۇ.
ئاتقا بولغان مۇھەببەت، مەنزىلگە يېقىنلاشتۇرىدۇ.
سۈرەتلەر ئۈچۈن ھەسرەت چەكمە.
خاس قۇل بول. ناچار خۇيلاردىن قۇتۇل. زەھەر ساڭا ئابى ھايات بولسۇن.
يوقلۇقتىن باش كۆتۈرگەن ھەربىر مەۋجۇتلۇق، بىرسىگە زەھەر بولسا،
بىرسىگە ھەسەلدۇر.
يۇلتۇزلارنى تونۇغان كېمىچىدىن باشقىسى، يۇلتۇزلار ئارقىلىق يول تاپالمايدۇ.
ئەقىل ئەجەل قورقۇسىدا تۇرغاندا، ئاشىق شادلىققا تولدۇ.
خام كېسەك يامغۇردا مېجىلسا، تاش ھېچ نېمە بولمايدۇ.

گۆش بىلەن مۇشۇك

بىر ئادەمنىڭ ئاچ كۆز، يامان خۇيلۇق بىر ئايالى بار بولۇپ، ئادەم ئۆيىگە
نېمە ئەكەلسە، شۇنى ناھايىتى ئىسراپ قىلىۋېتىدىكەن. ئادەم بۇ ئىسراپخورلۇقتىن
چاق تويغان ئىكەن.

بىر كۈنى ئۇ ئادەم مېھمانلار ئۈچۈن ئۆيىگە ئازراق گۆش ئەكەپتۇ. بۇ گۆشنى
كۆرگەن ئايال، گۆشنى پىشۇرۇپ، شاراب بىلەن تازا مەزە قىلىپ يەۋېتىپتۇ.
ئادەم مېھمان كېلىدىغان چاغدا ئايالىغا: "خوتۇن گۆش بىلەن مېھمانلارنىڭ
ھۆرمىتى ئۈچۈن ئوخشىتىپ بىر تاماق قىلىڭلار. ئەكەلگەن توقاچلارنىمۇ ئۈستەلگە

چىرايلىق تىزىغلار" دەپتۇ. ئەمما، ئايالىدىن ھېچ سادا چىقماپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئادەم گۆشنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى سوراپتۇ. ئايالى: "گۆشنى قويۇپ قويغان يەردىن مۈشۈك يەۋىتپتۇ. ئەمدى مېھمانلار ئۈچۈن باشقا گۆش ئال" دەپتۇ. بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئادەم ناھايىتى جىلە بولۇپ، ئايالىغا ئىشەنمەي: "تارازنى ئەكەل، مۈشۈكنى تارتىمەن. كۆڭلۈمدىكى بۇ گۇمان ئايان بولسۇن" دەپتۇ.

ئادەم، مۈشۈكنى تارتسا يېرىم پاتمان كەپتۇ. ئادەم ئايالىغا غەزەپ بىلەن ۋارقىراپ: "ئەي يالغانچى قىزىل كۆز. گۆشنىڭ ھەممىسى يېرىم پاتمان تۇرسا. مۈشۈكنى تارتسام ئۇمۇ يېرىم پاتمان كەلدى. ئۇنداقتا مۈشۈك بۇ بولسا مەن ئەكەلگەن گۆش قېنى؟ گۆش بۇ بولسا ئۇنداقتا ئۇ مۈشۈك قېنى؟" دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تەن بۇ بولسا روھ نەدە؟ روھ بۇ بولسا تەن نەدە؟

ئەسلىدە تەن بىلەن روھ بىر دۇر. روھ بەدەنسىز بىر ئىش قىلماس. روھسىز بەدەنمۇ بىر جانسىز نەرسىدۇر.

تەن زاھىر بولسا جان يوشۇرۇن. جاھاننىڭ سەۋەبلىرى ئىككىسىنى بىر-بىرىگە باغلىغان.

قار بىلەن مۇز قۇياشنى كۆرسە ئۇلاردىكى خۇسۇسىيەت پۈتۈنلەي يوقايدۇ.

ئەمىر ۋە زاھىد

ئەيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە بىر ئەمىر ئۆتكەن ئىكەن. بۇ ئەمىر ناھايىتى ئوچۇق چىراي، خۇشخۇي، مەرد كىشى بولۇپ، شاراپنى كۆپ ئىچىدىكەن، يوقسۇللارغا كۆپ ياردەم قىلىدىكەن. كەمبەغەللەرگە دائىم ماللىرىدىن بۆلۈپ بېرىپ، خەيرى-ساخاۋەت قىلىپ تۇرىدىكەن. كۆڭلى دەريادەك كەڭ ئىكەن. كەمبەغەللەرنىڭ قۇياشى ئىكەن.

بىر كۈنى ئۇنىڭ ئۆيىگە بىر مېھمان كەپتۇ. ئەمىر كەلگەن دوستى بىلەن شاراب ئىچىپ مۇڭداشماقچى بولۇپ، خىزمەتكارىغا: "ماڭ مەيخاندىن شاراب

ئەكەلگەن. پالانچىنىڭ قېشىغا بار. ئۇنىڭ شارابى بەك ئېسىل" دەپ بۇيرۇپتۇ.

خىزمەتكار شاراب ئالماقچى بولۇپ يولغا چىقىپتۇ ۋە مەيخانغا بېرىپ ئالتۇن بېرىپ، شاراب سېتىۋاپتۇ. شارابنى سېتىۋالغان خىزمەتكار ئۇدۇل ئۆيگە قاراپ مېڭىپتۇ. يولدا بىر زاھىد (دىندار) ئۇچراپ قاپتۇ. زاھىد پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئىبادەت قىلىدىغان، قەلبىدە تەڭرىدىن باشقىغا ئورۇن يوق، ئاللاھ ئوتىدا يېنىپ پۇچۇلانغان زات ئىكەن. زاھىدنىڭ كۆڭلى دائىم ئۇرۇش ئىچىدە ئىكەن. كېچە-كۈندۈز نەپسى بىلەن كۈرەش قىلىپ ياشايدىكەن. نەپسى-خاھىشىغا قەتئىي يول بەرمەيدىكەن. يىللارچە نەپسى بىلەن بولغان كۈرەشلەر نەتىجىسىدە چارچاپمۇ قالغان ئىكەن.

زاھىد، خىزمەتكاردىن كۈپنىڭ ئىچىدە نېمە بارلىقىنى سوراپتۇ.

– شاراب بار.

– بۇ شاراب كىمنىڭ؟

– پالانى ئەمرنىڭ .

زاھىد: "ھەق يولىدا ماڭغان ئادەممۇ مۇشۇنداق بولامدۇ؟ ھەم ھەق يولىدا ماڭسۇن، ھەم يەپ-ئىچىپ، ئويۇن-تاماشا قىلسۇن. شاراب ئىچكەندە ئەقىلدىن ئازىدىغانلىقىنى ئۇ ئەمىر بىلمەمدۇ؟" دەپتۇ-دە، يەردىن بىر تاشنى ئېلىپ، كۇپقا ئېتىپلا، كۈپنى چېقىۋېتىپتۇ. زاھىدنىڭ بۇ غەزىپىنى كۆرگەن خىزمەتكار ئالدى كەينىگە قارىماي تىكىۋېتىپتۇ ۋە ھاسىراپ ئەمرنىڭ يېنىغا كىرىپتۇ.

قۇرۇق قول كەلگەن خىزمەتچىنى كۆرگەن ئەمىر: "شاراب قېنى؟" دېيىشىگە، خىزمەتكار بېشىدىن ئۆتكەننى بىر-بىرلەپ سۆزلەپ بېرىپتۇ. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئەمىر قاتتىق غەزەپكە كېلىپ "ماڭ، ئۇ زاھىدنىڭ ئۆيىنى ماڭا كۆرسەت. ئۇنىڭ ئەدىۋىنى بېرىپ ھوشىغا كەلتۈرۈپ قوياي. ئەگەر ئۇ پىتتە چىقارماقچى بولسا، راست گېپىنى ئوچۇق قىلسۇن. ئېشەكلەر پەقەت قامچىنىڭلا گېپىنى ئاڭلايدۇ" دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ يېرىم كېچىدە چالا مەست ئەمىر زاھىدنىڭ ئۆيىگە كەپتۇ. ئەمىرنىڭ كەلگەنلىكىنى تۇيغان زاھىد قاتتىق قورقۇپ كېتىپ، ئەدىيالىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇنۇۋاپتۇ. ئەمىرنىڭ سۆزلىرىنى ئەدىيالىنىڭ ئاستىدا تۇرۇپ ئاڭلاپ تۇرۇپتۇ

ۋە ئىچىدە ئويلاپتۇ: "ھەر كىمنىڭ ئەيىپلىرىنى يۈز تۇرانە تۇرۇپ دېيىش كېرەك ئىدى. ئەمما، بۇنىڭغا جاسارەت لازىم. بۇنى پەقەت ئەينەكلا قىلالايدۇ. ئۇنىڭغا شۇنداق بىر سەت ئەينەك لازىمكى، سەت يۈزىنى ئەينەكتىن كۆرسۇن. ئەينەك ئۇنىڭغا مانا بۇ سېنىڭ ئەيىبىڭ دېسۇن"

ئەمىر: "بىزنىڭ كوزىمىزغا كىم تاش ئاتالايدۇ. ئۇنى چېقىشقا جۈرئەت قىلغان كىم؟ مېنىڭ باشقۇرۇشۇم ئاستىدىكى يەرلەردە، ئارىسلانمۇ قورقۇنچتا يوشۇرۇن ياشايدۇ. ئۇ زاھىد نېمە ئۈچۈن مېنىڭ خىزمەتكارىمنى رەنجىتتى؟ نېمە ئۈچۈن مېھماننىڭ يېنىدا بىزنىڭ يۈزىمىزنى تۆكتى؟ ئۆز قېنىمىزدىنمۇ ئەتىۋارلىق شاراپنى يەرگە تۆكتى. ئەمدى قويۇپ خوتۇنلاردەك قېچىپ يوشۇرۇنۇپتۇ. قۇشلاردەك ھاۋالاردا ئۇچىسىمۇ مېنىڭ قولۇمدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. مېنىڭ قەھرىم، ئۇنىڭ قاناتلىرىنى سۇندۇرۇپ، يەرگە موللاق ئاتقۇزدۇ. ئەڭ قاتتىق تاشنىڭ ئىچىگە كىرىۋالساڭمۇ، مەن ئۈچۈن بەربىر. سېنى ئۇ يەردىن ھامان تارتىپ چىقىرىمەن. مەقسىتىم ئۇنى قاتتىق جازالاپ، خەلق ئالەمگە ئىبرەت قىلىش. خەلق بۇنى كۆرۈپ ئىتائەتمەن بولسۇن. ھەم ئۇنى ھەم ئۇنىڭغا ئوخشايدىغانلارنى جازاغا تارتىشىم كېرەك" دەپ ۋارقىراپتۇ.

ۋارقىرىغانسىرى ئەرۋايى ئۆرلەپ، غەزەپ ئوتىدىن ۋۇجۇدى يېنىپتۇ. بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقان ئەتراپىدىكىلەر، ئەمىردىن ئۇ زاھىدنىڭ بىر قوشۇق قېنىنى تىلەپ يالۋۇرۇپ، ئۇتۇنۇپتۇ: "ئەي ئەمىر، بۇنچىلىك ئاچچىقلىنىش، ئۆچمەنلىك ساڭا مۇناسىپ ئەمەس. شاراب تۆكۈلگەن بولسىمۇ سەن ئۇنىڭسىزمۇ خۇشال، كۆڭلۇڭنى ئاچالايسىەن. سەن ئۇنچىلىك شارابقا ئۆزۈڭنى يەرگە ئۇرما. ئۇ شاراب ساڭا قۇل بولسۇن. بارلىق مەسلەر سېنىڭدىن قىزغانسۇن. سېنىڭ ئۇ شارابقا ھېچ ئېھتىياجىڭ يوق. سەن بىر ئوكيان. ئۇ تامچىلار سېنىڭ يېنىڭدا يوق بولىدۇ. ھۇزۇر - ھالاۋەت سەندە. ئۇنىڭ مەنبەسى سەن. سەن ئۆزۈڭ خوشخۇي، يېقىملىق سەن. ھەممە خۇشاللىق، ھەممە ياخشىلىقنىڭ ئاساسى سەن. شۇنداق تۇرۇپ نېمە ئۈچۈن شارابتىن ياخشىلىق كۈتسەن؟ ئۇنىڭدىن خۇشاللىق تىلەيسەن؟ □

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەر كىم ئۆزىنى بىر ئىشقا پىدا قىلىدۇ. ئۆمرىنى ئۇ يولغا ئاتاپ، ئاشۇ مەقسەت ئۈچۈن ئۆلۈپ كېتىدۇ.

ئەقىل، پىكىر، تەدبىرلەر ئىنسانغا قۇل ئىكەن، ئۇنداقتا سەن ئۆزۈڭنى
كىچىك ئىشلارغا ئۇپراتما.

ھەر كۈننىڭ كەيپى باشقا.

ھەر كۈننىڭ چۈشەنچىسىدە باشقا بىر ئەسەر بارلىققا كېلىدۇ.

سەن بىر تامچە سۇدا يوشۇرۇنغان ئىلىم دېڭىزى.

سېنىڭ بەدىنىڭگە ئالەم يوشۇرۇنغان.

بىر تىرىكنى ئۆزىگە يار قىلغان كىشى، بىر ئۆلۈكنى ئۆزىگە يار قىلارمۇ؟

خاتالىق

يامغۇرلۇق بىر كېچىدە بىرسېنىڭ ئۆيىگە كۈتمىگەن بىر مېھمان كېلىپ
قايتۇ. ئۆي ئىگىسى ئۇ مېھماننى ئوچۇق چىراي بىلەن قارشى ئېلىپ، ئىززەت-
ھۆرمىتىنى قىلىپ، داستىخانغا تەكلىپ قىپتۇ ۋە ئوبدان مېھمان قىپتۇ. بۇ كېچە
مەھەللەدە ئۇ ئادەمنىڭ بىر يېقىنى ئوغلنىڭ سۈننەت تويىنى قىلغان ئىكەن. ئايالى
تويغا بارماقچى ئىكەن. شۇڭا ئۆي ئىگىسى ئايالىغا: "تويغا مېڭىشتىن بۇرۇن،
كەچتە ياتىدىغان ئورۇنلارنى سېلىۋىتىپلا كەت. ھەقىچان كەچ كېلىسەن. ئىككى
ئورۇن راسلا. بىزنىڭ ئورنىمىزنى ئىشكىنىڭ يېنىغا سال. مېھماننىڭ ئورنىنى ئاۋۇ
تەرەپكە سال" دەپ چېكىلەپتۇ.

ئايال: "بولىدۇ جانىم. ھېچ بۇ ئىشلاردىن غەم قىلما. ھەممە ئىشنى
كۆڭلۈڭدىكىدەك قىلىمەن. بۇلارغا بېشىڭنى قاتۇرۇپ يۈرمە" دەپتۇ.

ئايال ئورۇنلارنى راسلاپ بولۇپ، سۈننەت تويغا مېڭىپتۇ. شۇنداق قىلىپ
مېھمان ئۆي ئىگىسى بىلەن قايتۇ. ئىككىسى مۇڭداشقاچ مېۋە-چىۋىلەردىن
غزالىنىپ بىر ۋاخقىچە ئولتۇرۇپتۇ. پاراڭنىڭ ئىچىدىن پاراڭ چىقىپ، ئۆز
كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلىشىپ كۆڭۈللۈك بىر سۆھبەتتە بولۇشۇپتۇ. بىر چاغدا
مېھماننىڭ قاتتىق ئۇيقۇسى كېلىپ ئەسنەشكە باشلاپتۇ ۋە ئۇدۇل بېرىپلا ئىشىك
تۈۋىگە سېلىنغان ئورۇنغا پوككىلا چۈشۈپ ئۇخلاشقا باشلاپتۇ. ئۆي ئىگىسى
خىجالەتچىلىكتىن بىر نەرسە دېيەلمەي قايتۇ. "ئاداش سېنىڭ ئورنىڭنى بۇ تەرەپكە

سالغان، خاپا بولماي جايىڭدا يات" دەپ ئىككى ئېغىز گەپنى قىلىشقا جۈرئەت قىلالماپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۆي ئىگىسى مېھمانغا ئاتاپ سېلىنغان ئورۇندا يېتىپتۇ ۋە "ئايالىم كەلگىچە بەربىر ئۇخلىمايمەن. كەلگەندە مەن تەرەپتە ياتار" دەپ ئويلاپتۇ. ئەمما، ياستۇققا بېشىنى قويا قويمايلا قاتتىق ئۇيقۇغا غەرق بوپتۇ.

يامغۇر تېخىمۇ كۈچىيىپ، ئايالى ئۈستى-بېشى چىلىق-چىلىق ھۆل ھالەتتە ئۆيگە قايتىپ كەپتۇ. ئايال پىلان بويىچە "مېھمان ئاۋۇ تەرەپتە ياتتى. ئىشكىنىڭ يېنىدا ياتقان يولدىشىم" دەپ ئويلاپتۇ. ھۆل كىيىملىرىنى سېلىپ، ئاستا كېلىپ مېھماننىڭ يېنىدا يېتىپتۇ ۋە مۇزدەك لەۋلىرى بىلەن مېھماننىڭ يۈزىگە سۆيۈپ قويۇپتۇ.

ئايال: "ھەي نېمىدىن ئەنسىرىسەم شۇ بېشىمغا كېلىدۇ. بۇ بىر ئېغىز ئۆيىدە مېھمان بىلەن قىسىلىپ قالدۇق. مېھمانمۇ بۇ يامغۇرلۇق كېچىدە قورقۇنۇپ قالدى. كېتەي دېسىمۇ بەربىر كېتەلمەيتتى. يوللار يامغۇرنىڭ دەستىدىن پاتقاق بولۇپ كەتتى. ئادەم كېچىدە تېپىلىپ ھەرگىزمۇ ماڭالمايدۇ. مانا بولغۇلۇق يەنە بىزگە بولدى" دەپ مېھمانغا ئاستا پىچىرلاپتۇ.

مېھمان بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، چاچراپ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ: "ھەي خوتۇن. قويۇۋەت مېنى. ئاياقلىرىم قەيەردە؟ يامغۇردىن قورقىدىغان بىرسى ئەمەسمەن. مەن كېتىمەن. تەڭرى سىلەرگە سالامەتچىلىك بەرسۇن. مەن يولۇمدىن قالماي" دەپتۇ.

ئايال: "كەچۈرۈڭ، مەن چاقچاق قىلىپ قويغان" دەپ يۈكۈنۈپ يالۋۇرۇپتۇ. يولدىشى ئويغىنىپتۇ ۋە ئۇقۇشماسلىق بولغانلىقىنى دەرھال پەملەپ مېھمانغا چۈشەندۈرۈپ، تۇتۇپ قالماقچى بوپتۇ. ئەمما، مېھمان جاھىللىق بىلەن رەت قىلىپ، ئۆيىدىن تالاغا چىقىپ، يامغۇرلۇق كېچىدە يولغا راۋان بوپتۇ.

ئەر-ئايال كۆڭلى غەش ھالدا قاراڭغۇ بىر سىماننىڭ ئارقىسىدىن قاراپ تۇرۇپلا قاپتۇ.

بۇ سەتچىلىكتىن كېيىن ئەر-ئايال ھەر ئىككىلىسى ناھايىتى مېھمان دوست بولۇپ كېتىپتۇ ۋە ئەر-ئايال ھەر ئىككىسىنىڭ كۆز ئالدىدىن ئاشۇ قاراڭغۇ يامغۇرلۇق كېچىدىكى مېھماننىڭ سىماسى كەتمەيدىغان بوپتۇ. ھەر ۋاقىت ئۇ

مېھماننىڭ: "مەن، خىزىرنىڭ دوستى ئىدىم. سىلەرگە مەردلىك بىلەن نۇرغۇن خەزىنە ئاتا قىلماقچى ئىدىم. ئەمما، سىلەرگە نېسىپ بولمىدى. ئامال قانچە، تەقدىرىڭلا ئاشۇنداق ئوخشايدۇ." دېگەن سۆزلىرى ئەر-ئايال ئىككىسىنىڭ قۇلقى داجارغا ئايدىكەن.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كىيىۋالغان كونا چاپىنىغا قارىما. ئۇنىڭ ئىچىدىكى ئالتۇندۇر.

ساياھ كۈندۈزى كۆرۈنىدۇ .

بۇلۇتنى كېچىدە ئىزدەمە.

ئاشىقلارنىڭ شارابى يۈرەك قاندۇر.

ئاشىقلارنىڭ كۆزلىرى ھەرۋاقىت يولدىن، مەنزىلدىن ئايرىلمايدۇ.

ئىنساننىڭ بەدىنى بىر مېھمانخانغا ئوخشايدۇ. ئۇنىڭغا ھەر كۈنى باشقا مېھمانلار كېلىپ قونىدۇ. "ھەرگىز مېھمان ماڭا يۈك بولدى" دېمە. بىر ئاز تۇرىدۇ. يەنە قانداق كەلگەن بولسا شۇنداق كېتىدۇ.

غەملەر سېنىڭ خۇشاللىق يولۇڭنى توسسا قايغۇرما. چۈنكى ئۇ غەم سېنىڭ ئۈچۈن خۇشاللىق، بەخت ئەكىلىدۇ.

غەم كۆڭۈل ياپراقلىرىدىكى سارغايغان، قۇرۇغان غازاڭلارنى ئايرىپ، شاخلاردىن يېڭى يوپۇرماقلارنىڭ چىقىشىغا ياردەم قىلىدۇ.

سوپىنىڭ جەڭگە بېرىشى

بىر سوپى، ئەسكەرلەر بىلەن ئۇرۇشقا بېرىپتۇ. ئاتلىق ئەسكەرلەر جەڭ مەيدانىغا ئاتلانغاندا، سوپى جەڭگە بارماي چېدىرلارغا قاراپ قاپتۇ. ئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن سەپداشلىرى جەڭ غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرۈپ. تۇرالغۇ جايغا قايتىپ كەپتۇ ۋە جەڭدە نۇرغۇن ئەسەرلەرنى، غەنىمەتلەرنى قولغا چۈشۈرۈپتۇ. تۇرالغۇدا قالغان سوپىغا، ئۇرۇشتا ئولجا ئالغان ئاتلاردىن بىرنى ھەدىيە قىپتۇ. ئەمما، سوپى بۇ ھەدىيەنى رەت قىلىپ ئالماپتۇ. سوپىنىڭ ئاتنى ئالمىغانلىقىدىن رەنجىگەن بىرسى: "نېمىشقا ئالمايسەن؟ نېمىگە قېيىداپ قالدىڭ؟" دەپ سورىسا،

سوپى مۇنداق جاۋاب قايتۇرۇپتۇ: "مەن بۇ مۇقەددەس جەڭگە قاتنىشالماي قالدىم" دۈشمەنىڭ بويىغا قىلىچ ئۇرالمىغانلىقىغا قاتتىق پۇشايمان قىلىۋاتىمەن. سوپىنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن سەپداشلىرى: "ناھايتى كۆپ ئەسىر ئالدىق. سەن بۇلارنىڭ ئەڭ يامانلىرىدىن بىرىنى ئۆلتۈرۈپ، بۇ ئۇرۇشقا ئۆزۈڭنىڭ ھەسسىسىنى قوش. ياماننىڭ كاللىسىنى ئالساڭ سەنمۇ بىزدەك غازى بولسەن" دەپ سوپىنىڭ كۆڭلىنى ياساپتۇ. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان سوپى جاسارەتكە كېلىپ، ئۇلارنىڭ دېگىنى بويىچە ئىش قىلماقچى بوپتۇ. بۇنىڭ بىلەن سوپى باغلاقلىق ئەسىرنىڭ ئىچىدىن بىرىنى تاللاپ، چېدىرنىڭ ئارقىسىغا ئاپىرىپتۇ. ئەمما، خېلى ئۇزۇن ۋاقىت ئۆتكەن بولسىمۇ سوپى قايتىپ كەلمەپتۇ. غازىلار: "زادى نېمە بولغاندۇ؟ ئەسىرنىڭ ئىككى قولى باغلاقلىق تۇرسا، ئۇنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن مۇنچە ئۇزۇن ۋاقىت كېتەمدۇ؟" دەپتۇ ۋە چېدىرنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ قارىسا، ئەسىر سوپىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالغان، سوپى ئەسىرنىڭ ئاستىدا تۇرغۇدەك. قولى باغلاقلىق ئەسىر قاتتىق غەزەپ بىلەن سوپىنىڭ بويىنى چىشلەۋاتقىدەك. سوپى ھوشسىز ھالدا ياتقۇدەك. ئەسىر قاتتىق چىشلەنگەنلىكتىن سوپىنىڭ بويۇنلىرى قانغا بويالغان ھالدا تۇرغۇدەك. بۇ ھالىنى كۆرگەن غازىلار دەرھال بېرىپ، ئەسىرنىڭ كاللىسىنى بىر قىلىچ بىلەن تېنىدىن جۇدا قىپتۇ. ھوشسىز سوپىنىڭ يۈزىگە سۇ سېپىپ ھوشىغا كەلتۈرۈپ، يۈز-كۆزىنى پاكىز يۇيۇپ، يارىسىنى تېڭىپتۇ. ئاندىن سوپىدىن "ھەي ئەزىز! ساڭا زادى نېمە بولدى؟ ئۆزۈڭنى قانداق قىلىپ يوقىتىپ قويدۇڭ؟ قوللىرى باغلاقلىق ئەسىردىن قورقۇپ ھوشۇڭدىن كەتتىڭمۇ؟ قانداق بولۇپ ئۆزىڭ ئاستىدا قالدىڭ؟" دەپ سوراپتۇ.

سوپى: "ئۆزىڭ كاللىسىنى ئالاي دەپ قىلىچنى شۇنداق كۈتۈرۈشۈمگە، ئۇ ماڭا شۇنداق بىر غەزەپلىك كۆز بىلەن قارىدىكى، مەن شۇ زامات ئۆزۈمنى يوقىتىپ، ھوشۇمدىن كېتىپتەمەن. ئۆزىڭ غەزەپكە تولغان كۆزلىرى ماڭا بىر قوشۇن ئەسكەرلەردەكلا كۆرۈندى. قالغان ئىشلارنى بىلمەيمەن." دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان غازىلار: "سېنىڭ بۇ توخۇ يۈرەكلىكىڭ بىلەن جەڭگە قاتنىشىشنىڭ مۇمكىن ئەمەس. ھەتتا قولى باغلاقلىق ئەسىرگىمۇ تەڭ كېلەلمىدىڭ. باھادىر جەڭچىلەر ئارىسلانلار ھەرىكەتكە ئۆتكەندە، ئۇلارنىڭ باشلىرى قىلىچتىن قورقۇپ قالمايدۇ. بويۇنلىرى قىلىچنىڭ زەربىسىدىن شار-شارت كېسىلىپ، باشلىرى يەرگە توپتەك چۈشىدۇ. ھايات قالغانلىرى جەڭنىڭ

ئاخىرقى غەلبىسى ئۈچۈن باتۇرلۇق بىلەن جەڭ قىلىدۇ. ئۆلۈمگە پەرۋا قىلىپ قويمايدۇ. جەڭ مەيدانى قان دېڭىزىغا ئايلىنىدۇ. سەن بۇ ھالىڭ بىلەن ئۇ قان دېڭىزلىرىدا قانداقمۇ ئۈزەلەيسەن؟ قانچىلىغان باشسىز تەنلەر، قانچىلىغان تەنسىز باشلار يەرلەردە دومىلايدۇ. جەڭ مەيدانىدا كىشىنىڭ ئاتلارنىڭ تۇياقلىرى ئاستىدا قانچىلىغان يىگىتلەر چەيلىنىپ ئۆلۈدۇ. چاشقانداك قورقۇپ يۈرگەنلەر ئۇ جەڭلەردە قانداقمۇ قىلىچ تۇتۇپ جەڭ قىلالىسۇن؟ جەڭ ھەرگىزمۇ دەرگاھتا قوشۇق تۇتۇپ شورپا ئىچىپ ئولتۇرۇشقا ئوخشىمايدۇ. قوشۇق تۇتۇپ كۆنگەن بۇ قوللار قانداقمۇ قىلىچ تۇتاللىسۇن؟ ھەممىدەك ئارىسلان يۈرەكلىك بولغاندىلا، ئاندىن تۆمۈر قىلچىنى تۇتۇپ جەڭ قىلالايسەن. بۇ ئىش باھادىر ئەرلەرنىڭ ئىشى، قورقۇنچاقلارنىڭ ئەمەس. "دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

جېنى تاتلىقلار يەر يۈزىدە قالىدۇ. ئەڭ ئالدىدا ماڭغانلار ئەرەشكە يۈكسىلىدۇ. ئۇرۇشتا يارىدار بولۇپ ئۆلسەڭ، خەلق سېنىڭ باتۇرلۇقۇڭنى ھەر ۋاقىت ياد ئېتىدۇ. كۆرۈنۈشى ھەيۋەت جانسىز سوپىلار، ھەقىقىي سوپىلارنىڭ شەنىگە داغ چۈشۈرىدۇ.

دېدەك بىلەن يىگىت

بىر كۈنى ھىلىگەر بىر ۋەزىر مىسىر پادىشاھىغا مۇنداق دەپتۇ: "مۇسۇل شاھىنىڭ پەرىشتىدەك بىر گۈزەل دېدىكى بار. ئۇ شۇنچىلىك چىرايلىقكى، جاھاندا ئۇنداق گۈزەلدىن يەنە بىرسى يوق" دەپ قولدىكى چىرايلىق بىر قىزنىڭ رەسمى سىزىلغان قەغەزنى پادىشاھقا سۇنۇپتۇ. پادىشاھ رەسىم سىزىلغان قەغەزنى قولغا ئېلىش بىلەنلا، يەنە بىر قولدىكى قەدەھ يەرگە چۈشۈپ كېتىپتۇ. پادىشاھ ھەيرانلىقتىن ئاھ ئۇرۇپتۇ. ۋە دەرھال بىر قومانداننى نۇرغۇن ئەسكەرلەر بىلەن مۇسۇلغا يولغا سېلىشنى قارار قىپتۇ. ئۇ قوماندانغا مۇنداق پەرمان بېرىپتۇ: "كىمكى ئۇ ئاي پارچىسىنى بېرىشكە قوشۇلمىسا، ئۇنىڭ تۇرالغۇلىرىنىڭ توپىسىنى كۆككە سورۇۋەت. ئەگەر چىرايلىقچە بەرسە ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلماي قىزنى دەرھال ئەكەل."

پەرماننى ئالغان يىگىت نۇرغۇن ئەسكەرلەر بىلەن ئەلەم-تۇغلارنى كۆتۈرۈپ
ھەيۋەتلىك بىر قوشۇن بىلەن مۇسۇلغا سەپەر قىپتۇ.

مىسىر پادىشاھىنىڭ ئەسكەرلىرى مۇسۇلغا يېتىپ كېلىپ، شەھەرگە كەڭ
كۆلەملىك ھۇجۇم باشلاپتۇ. شەھەر سېپىلىغا قارىتىپ يامغۇردەك ئوق ياغدۇرۇپتۇ.
ئۇرۇش بىر ھەپتە داۋام قىپتۇ ھەر ئىككى تەرەپتىن نۇرغۇن ئەسكەرلەرنىڭ قانلىرى
تۆكۈلۈپتۇ. مۇسۇل شاھى بۇ ئۇرۇشنىڭ ئۇزۇن مۇددەت داۋام قىلىدىغانلىقىنى
پەرەز قىلىپ، ئەلچىسىنى قارشى تەرەپكە ئەۋەتىپتۇ. ئەلچى قومانداننىڭ يېنىغا
كىرىپ، مۇسۇل شاھىنىڭ سۆزلىرىنى ئەينەن يەتكۈزۈپتۇ: "نېمە ئۈچۈن بىگۇناھ
ئادەملەرنىڭ قانلىرىنى تۆكۈسەلەر؟ نۇرغۇن ئىنسانلار بۇ ئۇرۇش دەستىدىن
ئۆلۈپ كەتتى. ھەممە يەر جەسەت دۆۋىلىرى بىلەن تولدى. مەقسىدىڭ مۇسۇل
شەھرىنى ئېلىش بولسا، بۇنىڭ ئۈچۈن بۇنىچىلا خەلقنىڭ قانلىرىنى تۆكۈشنىڭ
نېمە ھاجىتى؟ بىگۇناھ ئىنسانلارنىڭ قانلىرى تۆكۈلمەيدىغانلا ئىش بولسا، مەن
شەھەرنى تاشلاپ چىقىپ كېتەي، سەن شەھەرگە كىر. ئەگەر مەقسىدىڭ مال
دۇنيا بولسا، تېخىمۇ ئاسان قانچىلىك دۇنيا دېسەڭ شۇنچىلىك بېرەي"

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان قوماندان يىگىت، دەرھال يېنىدىكى رەسىمنى
چىقىرىپ ئەلچىگە كۆرسىتىپ: "بۇ رەسىمدىكى قىزنى ئالغىلى كەلدىم. ئۇ قىزنى
ماڭا بەرسۇن، مەن غالىپمەن" دەپتۇ.

ئەلچى قايتىپ بېرىپ ئەھۋالنى مۇسۇل شەھىرىنىڭ شاھىغا يەتكۈزۈپتۇ.
بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان شاھ: "سۈرەت كېرەك ئەمەس، ئەسلى كېرەك. سۈرەتكە
ئىشىنىش ئىمان ئەھلىگە ياد. بۇنداق قىلىش سۈرەتكە چوقۇنغانلىق" دەپتۇ.
بۇنىڭ بىلەن ئەلچى بىر چىرايلىق دېدەكنى ئېلىپ قارشى تەرەپكە بېرىپتۇ.
قوماندان يىگىت بۇ قىزنى بىر كۆرۈپلا ئاشىق بولۇپ قاپتۇ، خۇددى يۈسۈپنىڭ
گۈزەللىكىنى كۆرۈپ ھاڭ قېتىپ قالغان زۇلەيخادەكلا.

قوماندان يىگىت قىزنى ئېلىپ مىسىرغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. يولدا بىر
ئورمانلىققا كەلگەندە، ئۇ يەرگە چېدىر تىكىپ قونۇپتۇ. بۇ كېچە ئۇ يىگىت ئەقلىدىن
ئازغاندەك بولۇپ، پادىشاھىدىن ھېچ قورقماي، شەھۋەت شەيتانىنىڭ كۈشكۈرتىشى
بىلەن قىزنىڭ يېنىغا كەپتۇ ۋە كىيىملىرىنى يېشىپ ئىشنى پۈتتۈرمەكچى بولپتۇ،
دەل شۇ چاغدا سىرتتا بىر قىيا-چىيا كۆتۈرۈلۈپتۇ. بۇنىڭ بىلەن يىگىت

يالىڭاچ، قىلىچىنى تۇتقان ھالدا سىرتقا يۈگۈرەپتۇ. قارىسا بىر ئەرەكە ئارىسلان ئەسكەرلەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرغۇدەك. ئاتلار ئۈرۈكۈپ قېچىۋاتقان، چېدىرلارنىڭ قوزۇقلىرى ئۆرۈلگەن. يىگىت ھېچ ئىككىلەنمەي جەسۇر ئارىسلاندەك ئېتىلىپ بېرىپ، بىر قىلىچ چېپىپ ئارىسلاننىڭ كاللىسىنى جېنىدىن جۇدا قىپتۇ. بۇنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن ساھىبجامال قىز، يىگىتنىڭ باتۇرلىقىغا مەھلىيا بوپتۇ. شۇنىڭ بىلەن قىز ئۆزىنى يىگىتكە بېغىشلاپتۇ ۋە ئىككى جان بىر جان بوپتۇ. ئەمما، بىر نەچچە كۈندىن كېيىن يىگىت قىلغان گۇناھىغا پۇشايمان قىپتۇ ۋە قىزغا بۇ سىرنى پادىشاھقا ئاشكارىلىماسلىق توغرىسىدا قەسەم ئىچكۈزۈپتۇ. ئۇلار مىسىرغا كەلگەندە خەلىپە قىزنى بىر كۆرۈپلا مەست بوپتۇ. ئۇ قىزنىڭ گۈزەللىكى پادىشاھنى مەپتۇن قىپتۇ. خەلىپە ئۇ قىز بىلەن بىرگە بولۇشنى نىيەت قىپتۇ. ئۇ قىزنى ئويلىغانسىمۇ شەھۋەت ھەۋەسلىرى ئۆرلەپ تېشىپتۇ. شۇنداق قىلىپ خەلىپە ئۇ قىزنىڭ ھۇجرىسىغا قاراپ مېڭىپتۇ. قىز خەلىپىنىڭ ئاجىزلىقىنى كۆرۈپ كۈلۈپتۇ ۋە يىگىتنىڭ ئارىسلاننىڭ ئالدىدا تۇرغان قىياپىتى كۆز ئالدىغا كەپتۇ. قىز بۇلارنى ئويلىغانسىمۇ كۈلگىسى كەپتۇ. كۈلۈپ ھېچ ئۆزىنى تۇتالماپتۇ. بۇ ھالىنى كۆرگەن خەلىپىنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەپتۇ ۋە غەزىپىدىن دەرھال قىلىچنى غىلاپتىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ: "كۈلۈشۈڭنىڭ سەۋەبى زادى نېمە؟ دەرھال ئېيت! زىنھار يالغان سۆزلىمە. ئەگەر راست گەپ قىلماي مېنى ئالدايدىغان بولساڭ، كاللاڭنى ئالمەن. راست گەپ قىلساڭ سېنى ئەپۇ قىلىمەن" دەپتۇ.

ئامالسىز قالغان دېدەك راست گەپنى قىلىپ، يىگىتنىڭ باتۇرلىقىنى، ئۇنىڭ مەردانە تۇرقىنى تەسۋىرلەپ بېرىپتۇ. يىگىت ئارىسلان بىلەن سوقۇشۇش جەريانىدا ئۇنىڭدا ھېچ بىر ئۆزگىرىشنىڭ بولمىغانلىقى، ۋۇجۇدىدىكى كۈچ-قۇۋۋەتنىڭ چەكسىزلىكىنى، پادىشاھنىڭ بولسا ناھايىتى ئاجىز ئىكەنلىكىنى سۆزلەپتۇ.

پادىشاھ دېدەكنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دەرھال ھوشىنى تېپىپتۇ. تەڭرىدىن گۇناھىنى تىلەپتۇ ۋە مۇنداق دەپتۇ: "مېنىڭ باشقىلارغا قىلغان يامانلىقىم ئۆزۈمگە ياندى. مەن باشقىلارنىڭ دېدەكلىرىگە كۆز تىككەن ئىدىم. ئاخىرى ئۆزۈم كولىغان ئورغا ئۆزۈم چۈشتۈم. مەن ھەقىقەت خىيانەت قىلغان، مېنىڭ ئادەملىرىم ماڭا خىيانەت قىلدى. ئەمدى ئۇ يىگىتنى جازالىسام بولمايدۇ. ئەسلىدە ئىشنى ئۆزۈم خاتا قىلغان. مۇسۇل شاھىنىڭ ئۇۋالىغا قالدۇم. ئۇنىڭ قەھرى مېنى جازالىدى. يا رەببىم مەن ئۇلارنى كەچۈردۈم، سەنمۇ مېنى كەچۈر"

ۋە دېدەككە دەپتۇ: "ھەي ساھىبجامال قىز. ھازىر سۆزلىگەن سۆزلىرىمنى ھېچكىمگە دېمە. مەن سېنى ئۇ يىگىتكە بىرىمەن. خۇدا ھەققى ئۈچۈن ئارىمىزدا بولغان ئىشلارنى پۈتۈنلەي ئۇنۇت. مەن ئۇ يىگىتكە بەك ئىشىنەتتىم. بۇ ئىشلار سەۋەبىدىن ئۇ خىجالەتتە قالمىسۇن.

كېيىن پادىشاھ ئۇ ئەمىر يىگىتكە بولغان ئۆچمەنلىكىنى ئىچىگە يۇتۇپ، يىگىتنى ئالدىغا چاقىرتىپ: "بۇ دېدەكنى مەن ھېچ ياخشى كۆرمىدىم. ھەمدە ئايالىمنىڭ كۆڭلىنىڭ يېرىم بولۇشىنى خالىمايمەن. ئۇ نېمىلا بولمىسۇن ئۆز بالىلىرىمنىڭ ئانىسى. ئانىلىق ھەققى بار. ئۇنى رەنجىتىش، كۆڭلىنى سۇندۇرۇشقا كۆڭلۈم ئۈنىمىدى. ئۇ بۇ دېدەكتىن كۈنلەپ كۆپ دەرد تارتتى. شۇڭا مەن بۇ قىزدىن ۋاز كەچتىم. بۇ قىز ھەممىدىن بەك ساڭا لايىق. سەن ئۇ قىز ئۈچۈن جېنىڭنى تىكتىڭ. سەندىن باشقىسىغا بېرىش ئەلۋەتتە مۇۋاپىق بولمايدۇ" دەپتۇ ۋە ئىككى ياشنىڭ تويىنى قىلىپ قويۇپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئىشقى بىر ئېقىن دەريادۇر، كۆللەرنىڭ سۈيى ئۇنىڭ ئالدىدا كۆپۈككەلا ئوخشايدۇ.

ئىشقىسىز جاھان مۇزدەك قېتىپ كېتىدۇ.

شورلۇق يەرگە ئۇرۇق چاچما.

يىغلاش بىلەن كۈلۈش كۆڭۈلنىڭ دەردى ۋە خۇشاللىقى. ھەر بىرىنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق مەنبەسى بار.

ھەر خەزىنىنىڭ بىر ئاچقۇچى ۋە ئۇنى تۇتقان بىر قول بار.

شائىر

ئاشۇرا كۈنى كەلگەندە پۈتۈن شىئەلەر شەھەرنىڭ ئاكتاقتا دەۋۋازىسى ئالدىغا كېلىپ توپلىنىدىكەن ۋە يېرىم كېچىگىچە ئەھلى-بەيتكە ماتەم تۇتۇپ، ئۇلارغا تەزىيە بىلدۈرۈپ يىغلاپ-قاخشايدىكەن، دات-پەرياد قىلىپ ئۆزلىرىنى قامچىلاپ قان قىلىۋېتىدىكەن. بۇ ئارقىلىق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەۋرىلىرىنىڭ

كەربالا چۆلىدە تارتقان جاپالىرىنى، ئۇلارنىڭ چەككەن زۇلۇملىرىنى ئەسلەپ،
ئۇلارنى ياد ئېتىدىكەن. مانا شۇنداق مۇراسىم بولۇۋاتقان ئاشۇرا كۈنى بىر
شائىر ئۇ يەرگە كېلىپ قاپتۇ ۋە بۇ نالە-پەرياتنى كۆرۈپ ھەيرانلىق ئىچىدە:
"بۇ يەردە ماتەم بولغان ئوخشايدۇ. بۇنچىلىك ئادەمنىڭ توپلانغىنىغا قارىغاندا
خېلى مەشھۇر بىرسى ئوخشايدۇ" دەپ ئويلاپتۇ.

شائىر كۆپچىلىكنىڭ ئىچىگە كىرىپ، بىرسىدىن: "بۇ ۋاپات بولغان كىشىنىڭ
ئىسمى كىم؟ نېمە ئىش قىلىدىغان ئادەم؟ مەنمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر نەچچە
كۈپلىت تەزىيە مەرسىيەسى يازاي" دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئادەم: "سەن قانداق بىر ئادەم؟ ياكى سەن ساراڭمۇ؟
ئەھلى-بەيتىنى ۋە ئاشۇرا كۈنى توغرىسىدا بىر نەرسە بىلمەمسەن؟ كەربالادا
شەھىد بولغانلار ئۈچۈن نەچچە يۈز يىلدىن بىرى ماتەم تۇتۇپ كېلىۋاتقان بۇ
پائالىيەتنىڭ قانچىلىك مۇھىم ئىكەنلىكىنى تېخىچە بىلمەي نەدە قالدىڭ؟" دەپتۇ.

شائىر: "توغرا دەيسىز. يەزىد دەۋرى قاچان؟ كەربالا قەيەردە؟ بۇ مۇسبەت
بۇ يەرگە بەك كېچىك كەپتۇ. كەربالادا يۈز بەرگەن پاجىئەنى، ئۇلارغا قىلىنغان
زۇلۇمنى ئەمالارمۇ كۆردى، گاسلارمۇ ئاڭلىدى. سىلەر ھازىرغىچە غەپلەت
ئۇيقۇسىدا ئۇخلاپ قالغانمۇ؟ تېخى ئەمدى ماتەم تۇتۇپ، يىغلاپ، ياقاڭلارنى
يىرتىپ يۈرەمسىلەر؟ ئۆز ۋاقتىدا ياخشىلىق قىلىدىغان چاغدا قىلماي، ھازىر
قىلغاننىڭ نېمە پايدىسى؟" دەپ كىنايە قىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەر ئىشنى ئۆز ۋاقتىدا قىلغان ياخشى.

ئۆز ۋاقتىدا قىلمىغان ئىش، قىلىنمىغان ئىش ھېسابلىنىدۇ.

مېۋە كۆچتى ئۆز پەسلىدە چېچەكلەپ مېۋە بېرىدۇ.

ئەي غەپلەت ئۇيقۇسىدا ئۇخلىغانلار، ماتەم تۇتماقچى بولساڭلار ئۆزۈڭلار
ئۈچۈن تۇتۇڭلار.

قاتتىق ئۇيقۇ، ئۆلگەن بىلەن تەڭ.

ئارزۇ-ھەۋەسلىرىگە ئەسىر بولغان ئادەم، ئاخىرى ياقىسىنى يىرتىپ

پۇشايماندا قالىدۇ.

دېڭىزنى كۆرگەن، دەرياغا ئەسىر بولمايدۇ.

زەررە بولساڭ، زۇھەل يۇلتۇزىغا قارا! چۈمۈلە بولساڭ سۇلايمانغا نەزەر
سال!

جاننى كۆرگەن جىسمىدىن ۋاز كېچىدۇ.

ئىنسان بىر كۆزدۇر، قالغىنى تېرە بىلەن گۆشتۇر. كۆز نېمىنى كۆرسە
شۇنى دوست تۇتىدۇ.

كۆڭۈل ئەھلى دەريادەك دېڭىزغا قاراپ ئاقىدۇ.

ھىندى قۇل

بىر باينىڭ بىر ھىندى قۇلى بار ئىكەن. بۇ قۇلنى كىچىكىدىن تارتىپ
ياخشى تەربىيەلەپ، نۇرغۇن بىلىملەرنى ئۆگىتىپ يېتىشتۈرگەن ئىكەن. باينىڭ
يەنە بىر چىرايلىق قىزىمۇ بار ئىكەن. قىزى ئەدەپ-ئەخلاقلىق چوڭ بوپتۇ ۋە بوي
تارتىپ، بالاغەتكە يېتىپتۇ. قىزغا يىراق-يېقىندىن ئەلچىلەر كىرىپتۇ. ئەمما، باي
ھەممىسىنى رەت قىپتۇ. ئاخىرى باي، ئەتىۋارلىق قىزىنى پەزىلەتلىك بىر ئوغۇلغا
ياتلىق قىلماقچى بوپتۇ.

قىزنىڭ چىيى ئىچىلىدىغان، يۇگۇر-يېتىم ئىشلار تازا جىق كۈنلەرنىڭ
بىرىدە، ھىندى قۇل ئاغرىپ قاپتۇ. تېۋىپلار كېلىپ تەكشۈرۈپتۇ. ئەمما، داۋا
قىلالماپتۇ. بىر ئاخشام باي ئايالىغا: "شۇ قۇلنىڭ يېنىغا چىقىپ باق. ئەھۋالىنى
ئوبدان سورا. شۇنچە يىل ئۇنىڭغا ئانىسىدەك قارىدىڭ. بەلكى ساڭا دەردىنى
ئېيتىپ قېلىشى مۇمكىن" دەپتۇ.

ئېرىنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئايال قۇلنىڭ يېنىغا كىرىپ، ئەھۋالىنى سوراپتۇ
ۋە نېمە دەردى بولسا تارتىنماي دېيىشىنى، ئۇنىڭ چارىسىنى تېپىشقا ياردەم
قىلىدىغانلىقىنى دەپتۇ. نۇرغۇن يۇمشاق گەپلەر، ۋەدىلەردىن كېيىن ئاخىرى
قۇل ئۆز ھالىنى بايان قىپتۇ:

"مەن ئاشىق بولغان ئۇ گۈزەل قىزىڭلارنى باشقا بىرسىگە بەرمەكچى

بولدۇڭلار!

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان باينىڭ ئايالى چۆچۈپ كېتىپتۇ ۋە قاتتىق ئاچچىقلاپ چالۋاقاپ كېتىپتۇ. ئاخىرى ئاچچىقنى بېسىپ، ئىشنىڭ ئەسلى ۋەسلىنى بايغا ئېيتىپتۇ.

باي: "ئۇنىڭغا ئېيت! سەۋر قىلسۇن. ھەر ئىشنىڭ بىر چارىسى بار. مادامكى قىزىمنى ياخشى كۆرگەن ئىكەن. ئۇنداقتا بىزمۇ قىزىمىزنى ئۇنىڭغا ياتلىق قىلالى" دەپتۇ.

قىزنىڭ ئانىسى قارشى چىقىپ: "ئۇ بىر قۇل تۇرسا، قانداقمۇ يالغۇز بىر قىزىمىزنى ئۇنىڭغا مۇناسىپ كۆردىلە. بۇ ماڭا بەك ھار كەلدى. ئۆز خوجايىنىڭ قىزىغا كۆز تىككەن خائىنغا دەيدىغان سۆزۈم يوق. ئۇ خائىن بېشىنى يېسۇن ! ئۆلسە ئۆلسۇن!" دەپتۇ.

باي: "ئۇنداق دېمە خوتۇن. ئىشنىڭ ياخشىسى بۇ. ئۇنىڭ كېسلى ساقايسۇن. قالغان ئىشنى ماڭا قويۇپ بەر!" دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن باينىڭ ئايالى ئۆز ئاچچىقنى ئىچىگە يۇتۇپ، قۇلغا باينىڭ سۆزلىرىنى يەتكۈزۈپتۇ. بۇ خۇش خەۋەرنى ئاڭلىغان قۇلنىڭ قايغۇلىرى بىردىنلا تارقىلىپ، كۆڭلى يورۇپتۇ. تەڭرىگە مىڭ رەھمەت ئوقۇپتۇ. ئەھۋالى كۈندىن-كۈنگە ياخشىلىنىپ، كېسلى سەللىمازا ساقىيىپ كېتىپتۇ. قۇلنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن باي "ئەمدى ۋاقتى كەلدى" دەپ ئويلاپ ئۆز ھېلىسىنى ئىشقا سايپتۇ.

باي قىزى بىلەن قۇلى ئۈچۈن، پۈتۈن دوست-يارەنلەرنى، قولۇم - قوشنىلارنى چاقىرىپ كاتتا توي قىلىپ بېرىپتۇ. توي كېچىسى، بىر ئوغۇل بالىغا خېنىلارنى قويۇپ، ئايالچە كىيىملەرنى كىيگۈزۈپ، قىزدەك ياساپتۇ. قىزچە ياسالغان ئوغۇلنى قۇلنىڭ ھۇجرىسىغا كىرگۈزۈپتۇ. كەچتە يېنىدىكى قىزدەك ياسىنىۋالغان ئوغۇل قوپال قوللىرى بىلەن قۇلغا ئېسىلىپ ئۇنى راسا ئۇرۇپتۇ. تاياق دەستىدىن قۇل دات-پەريات قىلىپ ۋارقىراپتۇ. ئەمما، قورودىكى نەغمە-ناۋادىن، ئۇنىڭ ئاۋازىنى ھېچ كىم ئاڭلىماپتۇ. كېچىنى شۇنچىلىك تەستە تاڭغا ئۇلىغان قۇل، قاق سەھەردە بوغچىسىنى قولىتىۋالغان قىسىپ يېڭى كىيىۋالغانلار دەك مۇنچىغا مېڭىپتۇ. بىراق ئۇنىڭ مۇنچىغا چۈشكەن ھالىمۇ قالغان، كۆڭلى شۇنچىلىك

سۇنغان ئىكەن. ئۇ مۇنچىدىن قايتىپ ئۆيگە كەلسە. قىز خۇددى كېلىندەكلا ئۇنى قارشى ئاپتۇ. ئەمما، قىزنىڭ ئانىسى قىزغا كۈندۈزى چېقىلىپ قويۇشتىن ئەنسىرەپ قىزنىڭ يېنىدىن ھېچ ئايرىلماپتۇ. قۇل قىزغا شۇنچىلىك ئۆچمەنلىك بىلەن بىر قارايتۇ ۋە قورقۇپ تۇرۇپ: "تەڭرىم سېنىڭدەك ئوغۇل بالىدەك ئايالىنى ھېچكىمگە نېسىپ قىلمىسۇن! گەرچە كۈندۈزى يۈزۈڭ قىزلارنىڭكىدەك گۈزەل كۆرۈنىسمۇ، كېچىلىرى قىلىقلارنىڭ ئىشەكنىڭكىدەك بولۇپ كېتىدىكەن" دەپتۇ ۋە قىزدىن ئايرىلىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

سەۋر قىل. سەۋر قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلۇپ، غەلبە ئېرىشىشنىڭ ئاچقۇچىدۇر. ئادەم ئۆز ھالىغا قاراپ ئىش قىلىش كېرەك. بولمىسا ھۆددىسىدىن چىقالماي دەردكە قالىدۇ.

ئىشنىق چارىسىز دەرتتۇر. ئۇنىڭ چارىسى يەنە ئۆزىدۇر.

ئاشىق دەردى داۋاسىز دەرتتۇر. ئۇنىڭ داۋاسى پەقەت ۋىسالغا يېتىشتۇر.

ئىتلارنىڭ ھاۋشىپ قاۋاشلىرىدىن كارۋان يولىدىن توختاپ قالامتى؟

ئايىدىڭ كېچىدە ئىتلارنىڭ بىر-بىرلىرىنى تالاشلىرى، تولۇن ئاينىڭ پەيزىنى بۇزالايمتى؟

ئاي نۇر چاچىدۇ. ئىتلار ھاۋشىيدۇ. ھەر كىم يارىتىلىشىغا قاراپ ھەرىكەت قىلىدۇ.

ئىت، شۇنداق غالىجىلىق بىلەن ھاۋشىغان كېچىدە، ئاي: "مەن ئاي! مەن ئۆز پەزىلىتىمدىن ۋاز كېچەلمەيمەن" دەيدۇ.

ئوتنىڭ ئوزۇقى تىكەن.

ئارىقلىق پۈتۈنلەي جاھاننىڭ جانىدۇر.

كىم ئىرفاندىن مەھرۇم بولسا ئۇ جانسىزدۇر.

گۈل نەدە ئۆسسە ئۆسسۇن، ئۇ يەنىلا گۈلدۈر.

دۇنيانىڭ كۆرۈنۈشى جەننەتتەك گۈزەل، بىراق مەنئىسى بىلەن ئىچ يۈزى

دوزاخ ئوتىدەكتۇر. دۇنيا شەكىل ۋە رەڭ نۇقتىسىدىن قارىغاندا گۈلدەك گۈزەل.
ئەمما، ئىچى زەھەرلىك يىلان.

ئۆزىنى خەلقىتىن ئۈستۈن كۆرۈپ، ئۆزىنى ئۇلۇغلىغانلار خەلقنىڭ ئۈستىگە
يۈك ئارتىدۇ. ئۆزىمۇ خەلققە يۈك بولىدۇ.

قىزنىڭ يامانلىقى، دادىنىڭ يۈزىنى قارا قىلىدۇ.

ئەقىلىسىز قۇش

بىر قۇش، يايلاققا كېلىپ قونۇپتۇ. دەل شۇ چاغدا يايلاقتا بىر ئوۋچى قىلتاق
قۇرۇپ، چەتتىكى چۆپلەرنىڭ ئارىسىغا يوشۇرۇنۇپ ياتقان ئىكەن. قۇش كېلىپ
ئادەمنىڭ ئەتراپىدا چۆرگىلەپ ئوۋچىنىڭ چۆپلەر ئارىسىغا يوشۇرۇنۇۋالغانلىقىغا
ھەيران قاپتۇ. ئاخىرى چىدىغۇچىلىكى قالماي ئوۋچىدىن سوراپتۇ:

“سەن كىم بولىسەن؟ نېمە ئۈچۈن يالغۇز بۇ چۆپلەرنىڭ ئارىسىدا تۇرىسەن؟
ياۋايى ھايۋانلاردىن قورقماسەن؟”

ئادەم: “مەن بۇ دۇنيادىن قول ئۈزدۈم. ئۆزۈم تەنھا مۇشۇ ئوت- چۆپلەرنى
يەپ، ھالىمغا قانائەت قىلىپ ياشاۋاتىمەن” دەپتۇ.

قۇش يەردە چېچىغلىق تۇرغان بۇغداي دانچىلىرىنى كۆرۈپ، ئۇلارنىڭ كىمنىڭ
ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنى دانلاپ قورسىقىنى تويدۇرۇشنى ئويلاۋاتقانلىقىنى ئېيتىپتۇ.

ئادەم: “بۇ بۇغدايلار ماڭا ئامانەت، يېتىمنىڭ ھەققى. دانلىساڭ ھالال
بولمايدۇ” دەپتۇ. ئەمما، قۇش بۇ گەپلەرگە قۇلاق سالماي، بېشىنى يەردىن
كۆتۈرمەي دانلاشقا باشلاپتۇ. ئاستا-ئاستا قىلتاق يېقىنلاپتۇ. ئاخىرى بېرىپ
قىلتاققا ئېلىنىپ قاپتۇ. ۋە ئۆزىگە مۇنداق دەپتۇ:

“يالغانچىغا ئالدىغاننىڭ ئاقىۋىتى مانا مۇشۇنداق بولىدۇ”

بۇنى ئاڭلىغان ئادەم مۇنداق دەپتۇ: “ياق ئۇنداق ئەمەس! بىكاردىن بىكارغا
يېتىملەرنىڭ مالغا كۆز قىرىنى سالغانلارنىڭ، ئاچكۆزلۈكىدىن كۆزلىرى كۆرمەس
بولغانلارنىڭ ئاقىۋىتى مانا مۇشۇنداق بولىدۇ”

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تاماخورنىڭ ئاقىۋىتى ھالاكەت.

ھەر سۆزگە ئىشەنگەن، پۇشايىمانغا قالدۇ.

يەتتە ئۆلچەپ، بىر كەس.

يالغۇزلۇق، يامان دوستتىن مىڭ ياخشى. چۈنكى "دوستۇڭ قاغا بولسا
يېپىشك بوق"

ئەي ئالتۇن كەمەرنى تاقىغان، زىبۇ-زىننەتلەرنى ئۈستىگە ئارتىۋالغان كىشى!
ھامىنى يەڭسىز، ياقىسىز كېيەن كىيىسەن.

ئۆلۈمۈڭ، سېنى مازارغا ئاپىرىدىغان ئۆلۈم ئەمەس. بەلكى سېنى نۇرغا
ئاپىرىدىغان ئۆلۈملەردىن بولسۇن.

چۈمۈلە بۇغدايلار بىلەن تولغان خامانغا قارىماي، پەقەت بىر تال بۇغدايغا
نەزەر تاشلايدۇ.

باشقىلار بۇ دۇنيا ۋە ئۇ دۇنيا ئۈچۈن كەبىگە بارىدۇ. ھالبۇكى كامىل
ئىنسانلار دائىم ئۇ يەردە ۋاقىتلىق تۇرغاندەك ياشايدۇ. ئۇلارغا نىسبەتەن كەبىنىڭ
ئىشىكى ھەر ۋاقىت ئوچۇق.

بۇ پانى دۇنيا بازىرىدا مەنسۇي ئالتۇن تاپماقچىمۇ سەن؟ ئىزدىگەنلىرىڭ
تەڭرىدىن باشقا بىرسىدە بارمۇ؟

ئۆمرۈمنىڭ يېرىمى ئېسىل تىلەكلەر بىلەن ئۆتتى. قالغان يېرىمى
دۈشمەنلەرنىڭ دەرەلىرى بىلەن يوق بولۇپ كەتتى.

قوچقار بىلەن ئوغرى

بىر ئادەم بىر قوچقارنىڭ بوينىنى ئارغامچا بىلەن باغلاپ كېتىۋاتسا، بىر
ئوغرى ئاستا ئارقىسىدىن كېلىپ يېپىنى كېسىپلا قوچقارنى ئوغرىلاپ قېچىپتۇ.
ئادەم قوچقارنىڭ يوقلۇقىنى سەزگەن ھامان ئىزدەشكە باشلاپتۇ بىر ھازادىن
كېيىن قۇدۇقنىڭ بېشىدا تۇرغان قوچقار ئوغرىسىنى كۆرۈپتۇ. ئوغرى ئادەمنىڭ
ئۆزى تەرەپكە قاراپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ دەرھاللا: "ئاپلا، تەلەيسىز بېشىمغا
كەلگەن بالا-قازالارغا ئەمدى قانداق قىلارمەن؟" دەپ دات-پەرياد قىلىپ،

يىغلاشقا باشلاپتۇ.

ئادەم ئوغرىنىڭ يېنىغا كېلىپ: "نېمىگە يىغلايسەن؟ بۇنچىلىك دات-پەرياد قىلغۇدەك زادى نېمە ئىش بولدى؟" دەپ سورايتۇ.

ئوغرى: "ئالتۇن بار خالتام قۇدۇققا چۈشۈپ كەتتى. شۇ تاپتا نېمە قىلىشىمنى بىلمەيۋاتىمەن. ئەگەر ئۇنى قۇدۇقتىن ئالالىساڭ، ئىچىدىكى ئالتۇنلارنىڭ بەشتىن بىرىنى رازىمەنلىك بىلەن ساڭا بېرەتتىم. قېنى ئۇرۇنۇپ باققىن، يۈز ئالتۇننىڭ بەشتىن بىرى سېنىڭ دېگەن گەپ" دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئادەم: "ئىگە بولىدىغان ئالتۇنغا يۈتتۈرۈپ قويغان قويدىن ئونى كېلىدىكەن" دەپ ئويلاپتۇ ۋە "ئۇلۇغ تەڭرى بىر ئىشكنى ئەتسە، يەنە بىر ئىشك ئاچىدىكەن، قوچقار قولىدىن كەتكەن بىلەن تۆگىگە ئىگە بولىدىغان بولدۇم" دەپ ئويلاپ، ماقۇل بولۇپ، كىيىملىرىنى يېشىپ، قۇدۇققا چۈشۈپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئوغرى ئۇنىڭ كىيىملىرىنى، يېنىدا نېمە بولسا ھەممىسىنى ئېلىپ قېچىپ كېتىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەسلىدە ماددىي گۈزەللىك ئېتىبارسىز. چۈنكى، گۈزەل بىر يۈز كىچىك بىر تىكەننىڭ زەخمىسى بىلەن يارا بولۇپ سەتلىشىپ كېتىشى مۇمكىن.

ئادەمنىڭ ياخشىسى، باشقىلارغا ياخشىلىق قىلغان ئادەمدۇر.

ساغلام ئەقىلگە ئىگە بولمىغانلار، ئەقىللىقلارنىڭ يېنىدا خام كېسەككە ئوخشايدۇ.

كۈچۈڭ يەتمىسە، يوشۇرۇنۇۋال. كۈچۈڭ يەتمىسە قېچىشنىڭ ئۆزى سۈنەت.

توپتىن ئايرىلغان قوينى بۆرە يەيدۇ.

يول دېگەن نېمە؟ نۇرغۇن ئاياق ئىزلىرى بولغان يەردۇر.

دوست دېگەن، تەدبىر شوتىلىرى بىلەن سېنى قىرغا كىشىدۇر.

ياخشى دوست سەپەردە ھەمراھ بولسا، سەپىرنىڭ خۇشاللىق بىلەن ئاخىرلىشىدۇ.

قەلەم بىلەن قەغەز دوست بولمىغان بولسا، قەغەزگە ئۈنچىلەر تىزىلمىغان بولاتتى.

كارۋان كۆزەتچىسى

بىر كارۋان كۆزەتچىسى ئۇخلاپ قاپتۇ. بۇ پەيتىنى پۇرسەت بىلگەن ئوغرى ئاستا كېلىپ، پۈتۈن مال-ئۇلاقلىرىنى ئېلىپ كېتىپتۇ.

سەھەردە كارۋانلار ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ، پۈتۈن يۈكلەرنىڭ ۋە تۈگىلەرنىڭ يوق بولغانلىقىنى كۆرۈپ، بارلىق ماللىرىنىڭ ئوغرىلاپ كېتىلگەنلىكىنى بىلىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ھەممىسى كارۋان كۆزەتچىسىگە: "ئەي كۆزەتچى! ماللار قېنى؟ تۈگىلەر قېنى؟ پۈتۈن يۈك-تاقىلىرىمىز قەيەرگە كەتتى؟" دەپ ۋارقىرىشىپتۇ. كۆزەتچى: "ئوغرى ھېچكىمگە تۈيدۈرماستىن ھەممە نەرسىمىزنى ئوغرىلاپ قېچىپتۇ" دەپتۇ.

بۇ جاۋابنى ئاڭلىغان كارۋانلار قاتتىق خاپا بولۇپ: "ئەي شامالدا توزۇشقا تەييار تۇرغان قۇم دۆۋىلىرىگە ئوخشايدىغان بىپەرۋا ئاداش! ئوغرى كېلىپ ماللىرىمىزنى ئوغرىلاپ ماڭغىچە سەن نېمە قىلغاننىڭ؟ سېنىڭ ئىشنىڭ زادى نېمە؟ سەن كۆزەتچىلىكنى مانا مۇشۇنداق قىلامسەن؟" دەپ ئاچچىقلاپتۇ.

كۆزەتچى: "مەن ئۆزۈم يالغۇز. ئۇلار ھەم جىق ھەم قوراللىق. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەممىسى جەسۇر يىگىتلەر ئىكەن" دەپتۇ.

كارۋانلار: "بوپتۇ شۇنداقمۇ دەيلى. ئەمما، سەن ئۇلارغا تەڭ كېلەلمىسەڭ، نېمە ئۈچۈن ۋارقىراپ بىزنى ئويغاتىدىڭ؟"

كۆزەتچى: "ۋارقىراي دەپ تۇرۇشۇمغا، بىرسى پىچىقنى تەڭلىسە، بىرسى قىلىچى بىلەن ھەيۋە قىلىپ: "ئەگەر ئۇنۇڭنى چىقىرىدىغان بولساڭ، ھازىرلا جېنىڭنى ئالمەن" دېدى. شۇنىڭ بىلەن ۋارقىراش ئۇياقتا تۇرسۇن، قورقۇپ نەپەسمۇ ئالالماي قالدىم. ئەمما، ھازىر دات-پەرياد قىلاي، ۋارقىراي. ھازىر نېمە قىلغۇم كەلسە شۇنى قىلالايمەن" دەپتۇ.

كارۋانلار: "ئەي كالۋا! ھازىر ۋارقىرىغاننىڭ نېمە پايدىسى؟ ئەمدى بولغۇلۇق

بىزگە بولدى "دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بىر ئۆمۈر گۇناھ قىلىپ، ئەزىز ئۆمۈر تۈگىگەندە "ئەۋۋۇ" دېگەننىڭ نېمە پايدىسى؟

غەپلەت ئۇيقۇسى ئىنساننىڭ بېشىغا چىقىدۇ.

يوقتىپ قويغان نەرسىلەر ئۈچۈن مەيۈسلەنمەڭلار. ھەر يامانلىقنىڭ ئارقىسىدىن بىر ياخشىلىق بار.

تەۋبە بىر سايدۇر، رەھمەت-مەرھەمەت بولسا پارلىغان تولۇنئايىدۇر.

ھەممە يەردە سەنسىز بىر ھايات يوق. سېنىڭ لۇتاي-ئىنايتىڭ بولمىسا، ئىنسان مەۋجۇت بولالمايدۇ.

سەن ئۆزۈڭنى ئۇيقۇدىن ئۆزۈڭ ئويغات! خۇددى سۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان كىشى ئۇسسغاندەك.

مەشۇقنى ساقلاپ ئۇخلاپ قالغان ئاشق

بۇرۇنقى زاماندا بىر ئاشق-مەشۇق ئۆتكەن ئىكەن. يىگىت ھەر ۋاقىت دېگەن گېپىدە تۇرىدىكەن. ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىدىكەن. نەچچە يىل ئۆز سۆيگۈسىنىڭ ۋىسالىغا يېتىش ئۈچۈن ئۈمىد بىلەن ياشاپتۇ.

بىر كۈنى يارىدىن: "پالانى يەرگە كەل، ئۇ يەردە مېنى ساقلا. مەن شۇ يەرگە كېلىمەن" دەپ خەۋەر كەپتۇ.

يىگىت خۇشاللىقىدىن ئەتراپىدىكىلەرگە سۆيۈنچە تارقىتىپتۇ. ئارزۇ قىلغان تولۇن ئاينىڭ كۆرۈنۈشكە باشلىغانلىقىدىن خۇشال بولۇپ، قۇربانلىق قىلىپ يېتىم - يېسىرلارغا نەزىر بېرىپتۇ.

يىگىت سۆيگىنىنىڭ دېگەن يېرىگە بېرىپ، بىر ياڭاق دەرىخىنىڭ تۈۋىدە ساقلاپ ئولتۇرۇپتۇ. يىگىت ساقلاۋېرىپ ئاخىرى كېچىنىڭ بىر ۋاقتىدا ئۇخلاپ قاپتۇ. يېرىم كېچە بولغاندا قىز ئۆز ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىپ، دېيىشكەن جايغا يېتىپ

كەپتۇ. قارىغۇدەك بولسا ئۆز يارى ئۇخلاۋاتقۇدەك. قىز قاتتىق ئەپسۇسلىنىپتۇ ۋە يېڭىنىڭ ئۇچىدىن بىر پارچىنى كېسىپ ئېلىپ، يەردىكى ياڭاقلىرىنى ئۇنىڭغا ئوراپ، يىگىتنىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قويۇپتۇ ۋە: "سەن تېخى بالا ئىكەنسەن. ھازىرچە بۇلارنى ئويىناپ تۇر" دېگەندەك كېتىپ قاپتۇ.

تاڭ سەھەردە يىگىت ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ، يانچۇقىدىكى يەڭنىڭ پارچىسىغا ئورالغان ياڭاقلىرىنى كۆرۈپتۇ ۋە ئۆز سۆيگىنىنىڭ كەلگەنلىكىنى تۇيماي غەپلەت ئۇيقۇسىدا ئۇخلاپ قالغانلىقىنى بىلىپ قاتتىق پۇشايمان قىلىپ نالە قىپتۇ: "ئەي سۆيۈملۈكۈم! سەن ھەممىدىن سەممىي ۋە ۋاپادارسەن. مەن بولسام ۋاپاغا جاپا قىلدىم. سەن بىر ئۇيقۇسىز كۆڭۈل، بۇنىڭغا ئىشەنچەم كامىل. كارۋان كۆزەتچىسىدەك غەپلەت ئۇيقۇسىغا چۆكتۈق ۋە پۇشايماندا قالدۇق. بۇ دەرتلىرىمنى ئەمدى كىمگە تۆكەي"

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تىرىشقان مەقسىتىگە يېتىدۇ.

سەۋر قىلغان غەلبە قىلىدۇ.

سۆز بەدەنگە ئوخشىسا، سۆزنىڭ مەنىسى بىر جانىدۇر.

تەن كۆزى دائىم تەننى كۆرسە، جان كۆزى ئايدىڭ جاننى كۆرىدۇ.

ئۇرۇق-تۇغقان، دوست-يارەنلەرنىڭ ئۆلگەندە كۆڭلۈڭ يېرىم بولۇپ، مېھرىبانلىق قىلغان بولساڭ، تىرىكلەرگىمۇ شۇنداق مۇئامىلە قىل.

بولغان ئىشلاردىن ئىبرەت ئېلىپ، ئىچىڭگە ياخشىلىقنى يەرلەشتۈرگىن. ئىچىڭدىكى ئۆچمەنلىك، ھەسەت ۋە قىزغانچاقلىقنى يۇلۇپ ئاتقىن.

دۇمباقچى

مۇبارەك رامزان ئايلىرىنىڭ بىر كېچىسىدە، بىرسى كاتتا بىر ساراينىڭ ئالدىغا كېلىپ سوھۇرلۇق ئۈچۈن دۇمباق چاپتۇ. دۇمباقنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ سوھۇرلۇق ۋاقتى بولغان ئوخشايدۇ دەپ ئورنىدىن قوپقانلاردىن بىرى دۇمباقچىغا

ۋارقىراپ: "يېرىم كېچىدە دۇمباق چالغىنىڭ نېمىسى؟ سوھۇرلۇق ۋاقتى بولمىسا يا سەھەر ۋاقتىدا چالمامسەن ئۇ دۇمباقنى. ھە يەنە بىر ئىش، بۇ سارايدا ھېچكىم ئولتۇرمايدۇ. بىكارغا ساراينىڭ ئالدىدا دۇمباقنى ياڭراتما. بۇ يەردە جىندىن باشقا بىرسى يوق. ئۆزۈڭنى ئاۋارە قىلما."

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان دۇمباقچى: "گېپىمگە ئوبدان قۇلاق سال. گېپىم ئېغىر كەتكەن بولسا رەنجىمە. ماڭا قارا، ھازىر سەن ئۈچۈن يېرىم كېچە بولغان بىلەن، مەن ئۈچۈن يېقىملىق سەھەر ۋاقتى. ھەر كېچىلەر مەن ئۈچۈن كۈندۈزدەك، قىلغان ئىشلىرىم مەن ئۈچۈن غەلبە. نىل دەرياسىنىڭ سۈيى ساڭا قان كۆرۈنسە، ماڭا سۈزۈك سۇ كۆرۈنىدۇ. ساڭا تۆمۈر كۆرۈنگەن نەرسە داۋۇد ئۈچۈن مۇندۇر. ساڭا نىسبەتەن تاغ، داۋۇت ئۈچۈن ئۇستا بىر چالغۇدۇر. ساڭا نىسبەتەن تاش، ئەھمەتنىڭ ھۇزۇرىدا ناھايىتى يېقىملىق سۆزلىيەلەيدۇ. جاھاندىكى بارلىق مەۋجۇداتلار كىشىلەرگە ئۆلۈكتەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمما، ھەقىقە نىسبەتەن بىلىملىك ۋە ئىتائەتمەندۇر. سەن بۇ سارايدا ھېچكىم يوق، بىكاردىن بىكارغا دۇمباق چالما دەيسەن. خەلق ھەق ئۈچۈن ئالتۇنلارنى خەجلەپ مەسچىتلەرنى سالىدۇ. نۇرغۇنلىغان ياخشى ئىشلارنى قىلىدۇ. ئاشىقلار ھەق يولىدا ماللىرىنى ۋە جانلىرىنى پىدا قىلىدۇ. ئۇنداقتا قانداقمۇ ئۇ ئۆيىنى بوش دېگىلى بولسۇن؟ بۇنداق سۆزلەرنى ئارىفلار راۋا كۆرمەيدۇ. كەبىمۇ كۆرۈنۈشتە ئىچى بوش كۆرۈنىدۇ، ئەمما ئۇ يەردە ئۇ كۆرۈنىدۇ. قانداقمۇ ھەقنىڭ ئۆيىنى بوش دېگىلى بولسۇن. ئۇ يەردە ئەلۋەتتە خۇشاللىق بار. نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەتراپىدا كېچە-كۈندۈز لەبەيىكىلەر سۆزلىنىدۇ؟ شۇڭا مەن بۇ ساراينى بوش دەپ قارمايمەن. بەزىلەر ئەيىۈپ ئەلەيھىسسالامدەك دەرد ئىچىدە بولسا، بەزىلەر ياقۇپ ئەلەيھىسسالامدەك سەۋر قىلماقتا. قەلب چاڭقاقلىقى ئىچىدە يۈز مىڭلارچە ئىنسان، ھەق ئۈچۈن تىرىشماقتا. مەن رەببىمدىن مەدەت تىلەيمەن. مەن ئۈمىد بىلەن سوھۇرلۇق دۇمباقنى ياڭرىتىمەن" دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

بەزىلەر مۇنارنى كۆرگەن بىلەن، ئۇ يەرگە قونغان قۇشنى كۆرەلمەيدۇ. يەنە بىرسى ئۇ قۇشنى كۆرسىمۇ، ئەمما، قۇشنىڭ ئاغزىدىكى پەينى پەرق ئېتەلمەيدۇ. ئەمما، ھەق نۇرى بىلەن قارىغان بىرسى ھەم قۇشنى ھەم ئاغزىدىكى پەينى كۆرەلەيدۇ.

بەزىلەر ئىنساننى پەقەت توپىدىن يوغۇرۇلغان لاي دەپ قارىسا، بەزىلەر لايىدىكى ئىلىمنى ۋە ئەمەللەرنى كۆرىدۇ.

دەرۋىش بىلەن يولۇچى

بىر كۈنى بىر يولۇچى، قورسىقى تازا ئاچقان بىر دەرۋىشكە بىر نان بېرىپتۇ. ناننى قولغا ئالغان دەرۋىش ناھايىتى رازىمەنلىك بىلەن مۇنداق دۇئا قىپتۇ: "ئەي رەببىم! ئۇ ماڭا نان بەردى. ئۇنىڭ ئۆيىگە ساق-سالامەت بېرىشىغا نېسىپ قىلغايىسەن.

دەرۋىشنىڭ دۇئاسىنى ئاڭلىغان يولۇچى تېرىكىپ مۇنداق دەپتۇ: "ھەي ھاماقەت، ئۆي دېگەننىڭ ئاشۇ مەن كۆرگەن ئۆي بولىدىغان بولسا، تەڭرى مېنى ئەمەس، بەلكى سېنى ئۇ ئۆينى كۆرۈشكە نېسىپ قىلسۇن!"

◀ **ھېكمەتلىك سۆزلەر:**

بەتخۇي ئىنسانلارغا گەپ قىلساڭ، گەپنى چۈشەنمەي، سېنى ئوسال ھالغا چۈشۈرۈپ قويدۇ.

سۆزنىڭ قىممىتىنى بىلىدىغان كىشىگە سۆزلە. ئۇ سۆزنىڭ قەدرىنى بىلىدۇ.

سۆز، ئاڭلىغۇچىغا قاراپ دېيىلىدۇ

تىككۈچى ئادەمنىڭ بويىغا قاراپ كىيىم پىچىدۇ.

نادانلار بار سورۇندا دېيىلگەن سۆزلەرنىڭ قىممىتى بولمايدۇ.

بۇ قانداق ئۆي

بىر قورۇنىڭ ئالدىغا بىر تىلەمچى كەپتۇ ۋە بىر پارچە نان تىلەپتۇ. ئۆينىڭ ئىگىسى چىقىپ: "بۇ يەردە نان نېمىش قىلىدۇ؟ بۇ يەر يا ناۋايخانا بولمىسا، ساراڭمۇ سەن؟ ماڭ ناۋاينىڭ يېنىغا بار!" دەپ دىۋاننى ھەيدىۋېتىپتۇ.

دىۋانە: "بويۇنۇ نان بولمىسىمۇ مەيلى. بىر پارچە قوينىڭ مېيى بولسىمۇ بەرگىن" دەپتۇ.

ئۆينىڭ ئىگىسى: "بۇ يەردە ماي نېمە قىلىدۇ؟ بۇ يەر قاسساپ دۇكىنى

بولمىسا، ماڭ قاسساپقا بار!"

دىۋانە: "ئۇنداقتا ئازراق ئۇن بولسىمۇ بەرگىن" دېيىشىگە، ئۆينىڭ ئىگىسى تېخىمۇ تېرىكىپ:

"بۇ يەرنى تۈگمەن دەپ قالدېڭمۇ؟" دەپتۇ.

دىۋانە ئاخىرى: "بويۇتۇ، سەندىن ھېچ نېمە چىقمايدىغان ئوخشايدۇ، تولا بىر نەرسە سوراپ ئاغزىم قۇرۇپ كەتتى، ماڭا بىر پىيالە سۇ ئەچىقىپ بەرسەڭ" دەپتۇ.

ئۆينىڭ ئىگىسى: "سەن نېمە دەۋاتىسەن؟ بۇ يەردە يا ئېرىق، يا قۇدۇق بولمىسا سۇ بولاتتىمۇ؟" دەپ سۇنىمۇ بەرمەپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۆي ئىگىسى ئاندىن تارتىپ سۇغىچە ھەممە نەرسىگە بىر سەۋەب كۆرسىتىپ "يوق" لا دەپتۇ. ئاخىرى دىۋانە قورونىڭ ئىچىگە كىرىپ، سېيىشكە باشلاپتۇ. بۇ قىلىقنى كۆرگەن ئۆينىڭ ئىگىسىنىڭ جان-پېنى چىقىپتۇ-دە، "ھەي، قىلىقسىز ھايۋان نېمە قىلىۋاتىسەن؟" دەپ ۋارقىراپتۇ.

دىۋانە: "بۇنداق ھېچ نەرسە يوق، ھەتتا سۇمۇ يوق ۋەيرانە بىر يەردە ئادەم ياشىغىلى بولمىغاندىكىن، ھاجەتخانا بولۇشقا لايىق. شۇڭا سېيىپ بىر ئاز راھەتلىدىم" دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەقىقىي دەرۋىش بەدەندىن، مالدىن ۋاز كېچەلگەن كىشىدۇر.

تېلەمچى مېلى يوق بولغان كىشىدۇر. قانائەتكار كىشى بولسا جىسمىنى پىدا قىلغان كىشىدۇر.

سەن تېلەيدىغىنىڭنى تەڭرىدىن تېلە. تەڭرى ھېچقانداق كۆڭۈلنى رەت قىلمايدۇ.

چىشى يوق ئىت، ئادەم چىشلىمەي قىغ پۇرايدۇ.

ھەيۋەتلىك، چىرايلىق بىر توزدەك كۆرۈنگەن، كۆڭۈل ئىگىلىرى ساڭا قاراپ زوقلانسۇن.

تاتلىق تىللىق شاتتۇتىدەك بول، سۆزلىرىڭنى ئاڭلاپ ھۇزۇرلانسۇن.

ئاشىق بۇلبۇلدەك نالە قىلىپ سايىرىغىنىكى، باغلاردا ئاۋازنىڭ ياغرىسۇن.

شەھۋەتلىك ئۆمۈر، دوزاخنىڭ دەسمايىسىدۇر.

ئوبىلىغىنىڭنى قىل

ئاغرىپ قالغان بىر ئادەم تېۋىپقا كۆرۈنۈش ئۈچۈن كەپتۇ. ئاغرىق تېۋىپقا: "ئەي تېۋىپ ئۇستا، تومۇرۇمنى بىر تۇتۇپ باق. ئىچىمدىكى دەرتلەرنى ئاڭلا. چۈنكى، قولۇمنىڭ تومۇرلىرى يۈرىكىمگە تۇتشىدۇ." دەپتۇ.

تېۋىپ كېسەلنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ، كېسەلنىڭ ئېغىرلىقىنى بىلىپتۇ، ئۇنىڭ ساقايماس كېسەلگە گىرىپتار بولغانلىقىنى جەزىملەشتۈرۈپتۇ.

تېۋىپ: "كۆڭلىڭ نېمىنى خالىسا شۇنى قىل. بەدىنىڭنى چىرمۇالغان بۇ كونا دەرتلەرنىڭ ھەممىسى يوقالسۇن. پەرھىز تۇتما. بۇلار ساڭا توسقۇنلۇق قىلمىسۇن. شۇنى ئېسىڭدە چىڭ تۇتقىنىكى، سەۋر بىلەن پەرھىز بۇ كېسەلنىڭ دۈشمىنى. كۆڭلۈڭگە كەلگەننى قىلىۋەر" دەپ جېكىلەپتۇ.

ئاغرىق ئادەم: "بەك ياخشى بولدى. قېنى ئۇنداقتا مەن بېرىپ دەريا بويىنى سەيلە قىلاي" دەپتۇ ۋە دەريا بويىغا كەپتۇ. دەريا بويىدا كېسىلىگە شىپالىق تىلەپتۇ. شۇ چاغدا دەريا قىرغىقىدا بىر سوپىنىڭ زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ يۈز-كۆزلىرىنى پاكىز يۇيۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ.

ئاغرىق ئادەم سوپىنىڭ گەدىنىگە كۆزى چۈشۈپ، بىر ئىش خىيالىغا كەپتۇ، ئاندىن ئىچىدە ئۇ سوپىنىڭ پارقىراپ تۇرغان گەدىنىگە بىر شاپپلاق ئۇرغۇسى كەپتۇ ۋە تېۋىپنىڭ دېگەن گەپلىرى ئېسىگە كېلىپ، سوپىنىڭ قېشىغا كېلىپ گەدىنىگە بىر شاپپلاق ساپتۇ. سوپىنىڭ گەدىنىدىن "پاق!" قىلىپ بىر ئاۋاز چىقىپتۇ. تۇيۇقسىز تەگكەن شاپپلاقتىن ھودۇقۇپ كەتكەن سوپى گەجگىسىنى سىلاپ تۇرۇپ: "ھەي ئەدەپسىز! نېمە قىلماقچى سەن؟" دەپ ۋارقىراپتۇ ۋە ئادەمنى مۇش بىلەن راسا ئۇرۇپ، ساقال-بۇرۇتلىرىنى يۇڭدەۋەتكىسى كەپتۇ. ئەمما ئۇرۇق، كېسەلچان ئادەمنى كۆرۈپ ئۆزىنى بېسىۋاپتۇ. ئەمما ئادەمنى ئۇدۇل قازىنىڭ ئالدىغا ئەكەپتۇ.

قازى ئالدىدا تۇرغان بۇ ئاۋاق، رەڭگى-روىى ساماندىك سارغايغان كېسەلچان گۇناھكارنىڭ ئۈستى-بېشىغا سىنچىلاپ قاراپ دەپتۇ: "مەن تىرىكلەر ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىرىمەن. قەبرىدىكىلەر ئۈچۈن ئەمەس. بۇ ئادەم گەرچە گۆردىن تىرىلىپ چىقمىغان بولسىمۇ، ئەمما چىرايى جەسەتتىن قېلىشمايدىكەن. گۆردە ئۆلۈكلەرنى كۆپ كۆرگەن. ھازىر ئۆلۈكتىن گۆرنى كۆرۈۋاتىمەن. ئەي كور! شۈكرى قىلغىنىكى سېنى بىر تىرىك كېلىپ ئۇرمايدۇ"

قازىنىڭ ھۆكىمىنى ئاڭلىغان سوپى، نارازى بولۇپ: "مېنىڭ ھېچ بىر گۇناھىم يوق تۇرسا، مېنى بىر شاپىلاق ئۇردى. بۇنىڭ ئۈچۈن ھېچ جازا بەرمەسلىك قانداقمۇ ئادىللىق بولسۇن؟" دەپتۇ.

قازى، كېسەل ئادەمگە قاراپ: "يېنىڭدا ئازراق پۇل بارمۇ؟" دەپ سوراپتۇ.

كېسەل ئادەم: "يېنىمدا بۇ دۇنيالىق پەقەت ئالتە تەڭگە بار" دەپتۇ.

قازى: "ئۇنداقتا ئۈچ تەڭگىنى ئۆزۈڭ خەجلە، قالغان ئۈچ تەڭگىنى غىشىماي بۇ ئادەمگە بەر. بۇ تايلاق يېگەنمۇ ساڭا ئوخشاشلا يوقسۇل بىر سوپى ئىكەن. ئۇ ئۈچ تەڭگىگە نان ئېلىپ يېسۇن" دەپ ھۆكۈم قىپتۇ.

قازى ھۆكۈمنى جاكارلاپ بولۇپ، شۇنداق بۇرۇلغاندا، بىمارنىڭ كۆزى قازىنىڭ يوغان سەللىسى ئاستىدا پارقىراپ تۇرغان گۆشلۈك گەدىنىگە چۈشۈپتۇ - دە، يەنە قازىنىڭ قات-قات گۆشلۈك گەدىنىگە بىر شاپىلاق ئۇرغۇسى كەپتۇ ۋە تېۋىپنىڭ "كۆڭلۈڭگە نېمە كەلسە شۇنى قىل، ھەرگىز سەۋر قىلما، پەرھىز تۇتما، بۇ سېنىڭ كېسەللىك ئۈچۈن زىيانلىق" دېگەن سۆزلىرى قۇلاق تۈۋىدە جارائلاپتۇ ۋە ئۇرغان شاپىلاقنىڭ جازاسىمۇ تايىنلىق ئىكەنغۇ دەپ ئويلاپ، ئاستا قازىنىڭ قۇلىقىغا بىر نېمە دېمەكچى بولغاندەك قىلىپ تۇرۇپ، قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ قازىنىڭ گەدىنىگە بىر شاپىلاق ئۇرۇپتۇ.

بۇ تايلاق زەربىسىدىن قاتتىق چۆچۈپ كەتكەن قازىغا، بىمار تىكىلىپ تۇرۇپ: "ئالسىلا بۇ ئالتە تەڭگىنى. سوپى بىلەن ئىككىڭلار ئۈچ تەڭگىدىن بۆلۈشۈۋېلىڭلار، مەنمۇ بۇ دەۋا-دەستۇردىن بىراقلا قۇتۇلماي" دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان قازى قاتتىق ئاچچىقىدا گەپ قىلاي دېيىشىگە، سوپى چاققانلىق بىلەن مۇنداق دەپتۇ:

”ئەي! ئادالەتپەرۋەر قازى! سېنىڭ ھۆكۈمىڭ بەرھەق! سەن شەرئەتنىڭ ئىجراچىسى.

ئۆزۈڭگە راۋا كۆرمىگەن ئىشنى باشقىلارغىمۇ راۋا كۆرمەسلىكنىڭ كېرەك ئىدى. باشقىلار ئۈچۈن قازغان گۆرگە ئەمدى ئۆزۈڭ چۈشتۈك” دەپتۇ.

سۈپى يەنە مۇنداق دەپتۇ: ”گەدەنگە ئۇرۇلغان بىر شاپلاق ئۈچۈن بېرىلگەن ھۆكۈمۈڭ بۇ بولسا، باشقا داۋالار ئۈچۈن بەرگەن ھۆكۈملىرىڭمۇ چاغلىق ئوخشايدۇ. سېنىڭ ئالدىڭغا ئادالەت تەلەپ قىلىپ كەلگەنلەرنىڭ ھالىغا ۋاي! كىم بىلىدۇ قانچىلىك ئادەملەرنىڭ ئۈستىدىن خاتا ھۆكۈم چىقىرىپ، ئۇلارنىڭ ئۇۋالىغا قالدىك. مېنى زاتلىق قىلغان ئىدىك، ئەمدى بۇنىڭ دەردىنى ئۆزۈڭ تارت”

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

شامالنى كۆرمىسەڭ، يوپۇرماقلارنىڭ ھەرىكەتلىرىگە قارا.
ئىچىڭدىكى يوشۇرۇن كۈچنى ئىشلىرىڭغا تەدبىقلىسەڭ، ئاندىن ئۇ كۈچ مەيدانغا چىقىدۇ.

بىر خىيالغا ئەسىر بولۇپ ئادەملەرنى ياخشى كۆرىسەن. ئۇنداقتا نېمە ئۈچۈن ئەسلى ئادەمنى ياراتقانىنى سۆيىمەيسەن؟

بىر نەرسىگە تەسىر قىلغان نەرسىنى كۆرىسەن. ئۇنداقتا نېمە ئۈچۈن ئەسلى تەسىر قىلغۇچىدىن خەۋەرسىز سەن؟

قەغەزدىن قانات ياساپ ئۇچۇشتىن ھەزەر ئەيلە. بۇ ھەۋەستىن قانچىلىغان كىشىلەرنىڭ پۇت-قوللىرى سۇنۇپ، باش-كۆزلىرى يېرىلدى.

قىلتاقنى تۇيغان قۇش داننى دانلىمايدۇ، ئالدىغا قەدەم باسماي جىم تۇرىدۇ.
ئاقبۇەتنى كۆرۈپ ۋۇجۇدىنى زىيان-زەخمەتتىن ساقلىغان كۆز، نېمە دېگەن ئۆتكۈر كۆز ھە!

ئەگەر زىيان تارتىشنى خالىمىساڭ ئىشنىڭ ئاقىۋىتىنى ئويلا.
بۇ دۇنيادا ئۆلۈم ئۈچۈن ھەسرەت چەكمەي، ئىش قىلىش پۇرسىتىنى قاجۇرۇپ قويغانلىقنىڭ ئۈچۈن ھەسرەت چەك.

چاڭ-توزاڭنى كۆرگەن بولساڭ، شامالنى كۆر. كۆپۈكنى كۆرگەن بولساڭ
دېڭىزنى كۆر. ھەقىقەتنى كۆرگەن كۆز ئەنە شۇنداق كۆرىدۇ. قالغىنى ياغ،
گۆش ۋە بەزدۈر.

كۆز نۇرى ئۆتكۈر كىشىلەر تېشىغا قاراپ، ئىچىنى كۆرىدۇ. زەررىدە
ئەبەدىيەت قۇياشنى كۆرىدۇ، تامچىدا پۈتۈن دېڭىزنى.
كۆزىڭدىكى پەردە يوقالسا، تامچىدىن دېڭىزنى كۆرىسەن.
شەپەق قۇياشنىڭ مەۋجۇتلۇقىنىڭ ئىپادىسى.

ئىلىم بىلەن ھېكمەت جاپالىق يولدۇر. پەقەت ئوڭاي يول بولغان بولسا
ھېكمەت بولمايتتى.

سۇلتان ماھمۇت

غەزەنەۋىلىك (ئافغانىستاننىڭ بىر ۋىلايىتى) سۇلتان ماھمۇت ھىندىلار
بىلەن بولغان بىر ئۇرۇشتا، بىر بالىنى ئەسىرگە ئاپتۇ. ئۇ بالىنى ئۆز بالىسىدەك
كۆرۈپ، ئۆزى بېقىپ چوڭ قىپتۇ. چوڭ بولغاندا ئۇنىڭغا نۇرغۇن ئەسكەر بېرىپ
قوماندان قىپتۇ. ئۆز ئوردىسىدا، تەختى-راۋاقتىنىڭ يېنىدىن ئورۇن بېرىپتۇ. ئەمما،
شۇنچە ياخشىلىق كۆرۈپ ئەتىۋارلىنىپ تۇرسىمۇ بۇ ئەسىرگە چۈشكەن بالا
داۋاملىق كۆز يېشى قىلىپ يىغلايدىكەن. بالىنىڭ بۇ ھالىنى بايقىغان سۇلتان
ماھمۇت بىر كۈنى بالىنى يېنىغا چاقىرىپ، نېمە سەۋەبتىن بۇنچىلىك ئىزتىراپ
چېكىدىغانلىقىنى سوراپتۇ.

بالا مۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ:

"مەن كىچىك چاغلىرىمدا ئاپامنى خاپا قىلىپ، شوخلۇق قىلسام، ئاپام
ماڭا "سېنى سۇلتان ماھمۇتقا بېرىۋېتىمەن!" دەپ قورقۇتاتتى. دادام ئاپامنىڭ بۇ
سۆزلىرىگە بەك ئاچچىقى كېلەتتى. "نېمە ئۈچۈن ئۆز ئوغلۇڭنى قارغايىسەن؟"
دەيتتى. مەن بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ بۇ ماھمۇت نېمىدېگەن قورقۇنچىلۇق، زالىم
ئادەمدۇ ھە! دەپ تېخىمۇ قورقۇپ كېتەتتىم. ھازىر بۇ سەلتەنەتلىك ھاياتىمنى
ئاپام بىر كۆرىدىغان بولسا، شۇ چاغدا دېگەنلىرىگە پۇشايمان قىلغان بولاتتى.
مانا مۇشۇ ئىشلارنى ئويلاپ، كۆڭلۈم يېرىم بولۇپ ئۆكۈنمەن. ئانامغا كۆز

يېشى قىلمەن

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئاتا- ئانىلارنىڭ دۇئاسى قوبۇل بولىدۇ.

ئانىنىڭ قارغىشى تۇتىدۇ.

ئاتا- ئانىلار مەيلى ياخشى مەيلى يامان دۇئا قىلسۇن، چوقۇم دىققەت قىلىشى لازىم.

ماھمۇتتەك پەزىلەتلىك كىشىلەرنى نادانلار تونۇپ يەتكەن بولسا، چوقۇم "ئاقبۇتنىڭ ماھمۇتتەك بولسۇن" دەپ دۇئا قىلاتتى.

سەۋر ئۈچۈن يامان دوست ياخشى.

كېچىدە سەۋر بىلەن ئاينىڭ نۇرى نۇرلىنىدۇ.

تىكەنگە سەۋر قىلساڭ گۈل ئېچىلىدۇ.

خۇيلارنى ياراتقاننىڭ خۇيى بىلەن خۇيلان.

سۆزى تاتلىق بولسىمۇ ناداننى دوست تۇتما.

بۈركۈتنىڭ قاننى سېنى سۇلتاننىڭ سارىيغا ئاپىرىدۇ. قاغىنىڭ قاننى مازارلىققا.

تىككۈچى

بىر زامانلاردا بىر شەھەردە بىر تىككۈچى ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ تىككۈچى كىيىم تىككۈزگۈچىلەرنىڭ ئەكەلگەن رەختلىرىنى قاقتى- سوقتى قىلىشتا نامى چىققان ئىكەن. ئەمما، ناھايىتى ئۇستا تىككۈچى بولغانلىقى ئۈچۈن، كىشىلەر قاخشىغاچ يەنە كىيىم-كېچىكىنى شۇنىڭغا تىكتۈرىدىكەن.

بىر كۈنى بۇ تىككۈچىنىڭ نامىنى ئاڭلىغان ئوتتۇرا ئاسىيالىق بىر تۈرك كېلىپ شۇ يەرلىكلەر بىلەن بەسلىشىپتۇ.

ئوتتۇرا ئاسىيالىق تۈرك: "كىم مەن بىلەن بەسلىشىدۇ؟ مەن ئاشۇ كازراپ

تىككۈچىگە بىر پارچە رەختىنىمۇ ئوشۇق بەرمەيمەن. ئۇ قانچىلىك ھىلە ئىشلەتسە ئىشلەتسۇن، مەندىن ئالقانچىلىك رەختىنىمۇ سوقالمايدۇ!" دەپتۇ.

كىشىلەر ئۇنىڭغا: "ئۇنچىلىك مەغرۇرلىنىپ كەتمە. نۇرغۇن مەن- مەن دېگەنلەرنى قۇيۇۋەتتى ئۇ كازاپ تىككۈچى. سەن ئۇنىڭ ئالدىدا نېمىنىڭ؟ بەسلىشىمەن دەپ ئاخىرى پۇشايماقچا قالما" دەپ نەسىھەت قىپتۇ.

بۇ ياخشى نىيەت بىلەن قىلىنغان نەسىھەتلەرگە پىسەنت قىلمىغان ئوتتۇرا ئاسىيالىق، ئۆز گېيىدە چىڭ تۇرۇۋاپتۇ ۋە كۆپچىلىك ئالدىدا: "ئەگەر تىككۈچى مەندىن ئالقانچىلىك رەختىنى ئوشۇق ئېلىۋالسا مۇشۇ مىنىپ كەلگەن ئېتىمنى بەسلەشكەن كىشىگە بېرىۋېتىمەن. ئەگەر مەن ئۇتۇۋالسام سىلەرمۇ ماڭا بىر ئات بېرىسىلەر" دەپتۇ. شۇنداق تالاش-تارتىشتىن كېيىن ئاخىرى بەسلىشىپتۇ.

ئوتتۇرا ئاسىيالىق تاڭ سەھەردىلا قولتۇقىغا بىر كىيىملىك رەختىنى قىستۇرۇپ تىككۈچىنىڭ دۈكىنىغا قاراپ مېڭىپتۇ. تىككۈچى سەھەردىلا كەلگەن بۇ خېرىدارنى ئىززەت-ئىكرام بىلەن كۈتۈۋاپتۇ. ھال-ئەھۋال سوراپتۇ. سەمىمىي ھال سوراشلاردىن كېيىن، ئوتتۇرا ئاسىيالىقنىڭ قەلبى بۇ خۇش مۇئامىلىدىن يورۇپ كېتىپتۇ ۋە قولتۇقىدىكى نەپىس توقۇلغان رەختىنى چىقىرىپ تىككۈچىنىڭ ئالدىغا قويۇپتۇ. ئاندىن: "بۇ رەختتىن ماڭا ئۇرۇشتا كىيىدىغان كىيىم تىكىپ بەر. پەقەت بەلدىن تۆۋەن تەرىپى كەڭ، يۇقىرىسى تار بولسۇن. يۇقىرىسىنىڭ تارلىقى بەدەنگە راھەتلىك بەرسۇن، تۆۋەن تەرىپى بەك كەڭ بولۇپ كېتىپ، ئايىقىمنىڭ ئاستىدا سۆرۈلۈپ يۈرمىسۇن" دەپتۇ.

تىككۈچى: "ھۆرمەتلىك خىرىدار. دېگەنلىرىمدەك بولسۇن!" دەپ زاكاسنى قوبۇل قىلىپ قولىنى كۆكسىگە قويۇپتۇ. ئەكەلگەن رەختىنى ئۆلچەپتۇ. ئاندىن ئادەمنىڭ بويىنى، مۇرىسىنى ئۆلچەپتۇ. بىر تەرەپتىن قايچا بىلەن رەختىنى كەسكەچ يەنە بىر تەرەپتىن توختىماي قىزىق گەپلەرنى، قىسقا ھېكايىلەرنى، پىخسىق كىشىلەر توغرىسىدىكى يۇمۇرلارنى سۆزلەپ بېرىپتۇ. ئوتتۇرا ئاسىيالىقنى كۈلدۈرۈپ، تېلىقتۇرۇپ قويۇپتۇ. ئوتتۇرا ئاسىيالىق تازا كۈلۈۋاتقاندا تىككۈچى چاققانلىق بىلەن رەختتىن بىر پارچىنى سوقۇۋاپتۇ. بۇ ئىشنى ھېچ تۇيىمىغان ئوتتۇرا ئاسىيالىق: "سادىغاڭ كېتەي قېرىنداش، يۇمۇر-لەتپىلىرىڭ توختاپ قالمىسۇن. داۋاملىق سۆزلە. ئالامەت قىزىق گەپلىرىڭ باركەن جۇمۇ. سۆزلىگەنلىرىڭ

روھىمنىڭ ئوزۇقى بولدى" دەپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان تىككۈچى يەنە قىزىق گەپلىرىنى توختىماي ئارقا-ئارقىدىن دېيىشكە باشلاپتۇ ۋە رەختىن يەنە بىر پارچىنى جايلاپتۇ. ئاخىرى ئوتتۇرا ئاسىيالىق: "ماڭا يەنە ئەڭ قىزىقىدىن بىرنى سۆزلەپ بەرسەڭ" دەپتۇ.

تىككۈچى يەنە قىزىق بىر يۇمۇر سۆزلەپ، ئوتتۇرا ئاسىيالىق تۈركتىن ئالدىغىنىنىڭ ھەممىسىنى ئاپتۇ. ئۈچىنچى قېتىم يەنە بىر پارچىنى سوقۇپتۇ. ئوتتۇرا ئاسىيالىق تىككۈچىدىن يەنە بىر يۇمۇر سۆزلەپ بېرىشنى تەلەپ قىپتۇ.

تىككۈچى: "بۇ ئوتتۇرا ئاسىيالىق تۈركلەر نېمە دېگەن چاخچاققا ئامراق، يۇمۇرنى شۇنچىلىكمۇ ياخشى كۆرگەن بارمۇ؟ يۇمۇرنى دەپ، قويۇلۇپ كېتىۋاتقانلىقىدىن خەۋىرىمۇ يوق" دەپ ئويلاپ، ئوتتۇرا ئاسىيالىق تۈركلەرگە بەكمۇ ھەيران قاپتۇ ۋە كۈلۈپ ھېچ ھالى قالمىغان ئوتتۇرا ئاسىيالىققا قاراپ دەپتۇ: "قەمدى يېتەر! بولدى قىل! يەنە بىر قىزىق يۇمۇر سۆزلىسەم ھالىڭغا ۋاي! تىككۈزىدىغان كىيىمىڭ تار كەپ قالدۇ. ھېچ كىم بۇنىڭدىن رازى بولمايدۇ. ھەر ئىشنىڭ يولى بىلەن بولغىنى ياخشى. دېگەنلىرىمنى چۈشەنگەن بولساڭغۇ كاشكى، كۈلكىنىڭ ئورنىغا يىغلىغان بولاتتىڭ" دەپتۇ.

ھېكمەتلىك سۆزلەر:

قاچانغىچە مەسەل، يۇمۇرغا ئالدىنىپ ئۆز مەۋجۇتلۇقىڭدىن مەھرۇم قالسىەن؟ ساڭا سېنىڭدىن باشقا بىر كۈلكىلىك نەرسە بارمۇ بۇ دۇنيادا؟ خاراب بولغان مەنزىلىڭگە، مازارىڭغا بىر قاراپ باق!

ئەي نادانلىق ۋە شۈبھە قەبرىسىگە ھېرىسمەن ئادەم، قاچانغىچە قۇرۇق يۇمۇر-لەتپىلەرگە، مەسەللەرگە ئالدىنىپ ۋاقىتىڭنى بىكارغا ئۆتكۈزۈپسەن. ئۇلاردىن ئىبرەت ئالماي، كۈلۈپلا ئۆتكۈزۈۋېتىسەن.

ھەر ئادەمنىڭ تىككۈچىسى بولغان بۇ پەلەك، سېنىڭدەكلەرنىڭ تەقدىرىنى ئەنە ئاشۇنداق پىچىدۇ.

بۇ ئۆمۈر بىر پارچە رەختتۇر. بۇ پانى دۇنيا تىككۈچىگە ئوخشايدۇ. بۇ

دۇنيادىكى شەھۋەتلەر، ئويۇن-تاماشىلار، كۈلكە-چاخچاقلار، بارلىق ماددىي گۈزەللىكلەر ئاشۇ قىزىق يۇمۇرلارغا، ھېكايە-مەسەللەرگە ئوخشايدۇ. ئويۇن-تاماشاغا ئالدىنىپ، ئۆمرۈڭنى پانى ئالەمنىڭ سىمۋولى بولغان تىككۈچىغا پارچىلىتىپ ئوغۇرلاتما!

ئەي يىگىت ئەقىللىق بول! ئۆمۈر ئەتلىسىڭدىن چىرايلىق، مەڭگۈلۈك بىر تەقۋالىق كىيىمى تىككۈزۈشكە تىرىشقن!

ئىشلىمەي رىزىق تىلىگەن يوقسۇل

بارلىق مال-دۇنياسىدىن ئايرىلىپ بىچارە بولۇپ قالغان بىر يوقسۇل ئادەم بار ئىكەن. ناھايىتى كەمبەغەل ياشايدىكەن.

بىر كۈنى ئادەم نامىزىدا مۇنداق دۇئا قىپتۇ: "ئەي ئۇلۇغ تەڭرىم! سەن دۇئالىرىمىزنى قوبۇل قىلغۇچى. سەن مېنى ياراتتىڭ. ئەمدى مېنىڭ رىزقىمنى، جاپا تارتقۇزمايلا ئاتا قىلغايىسەن! باش قىسمىغا بەش ئۈنچە بەردىڭ. يەنە يوشۇرۇن تۇيغۇ ئاتا قىلىدىڭ. ئىنسانلارغا ئاتا قىلغان نىئەتلىرىڭ چەكسىز. بۇلارنى ئىزھار قىلىشقا تىلىم ئاجىزلىق قىلىدۇ. سەن ياراتقۇچى، رىزق بەرگۈچى بولغاندىكىن، مېنىڭ رىزقىمنىمۇ بەرگىن. ئامىن!"

بۇ يوقسۇل ئادەم نەچچە يىللاردىن بېرى، مانا مۇشۇنداق دۇئا قىلىشنى ئۆزۈلدۈرمەي داۋام قىپتۇ. تەڭرىگە يالۋۇرۇپتۇ، ئۇنىڭغا ئارزۇ-تەلەكلىرىنى ئىزھار قىپتۇ. ئاخىرى ئۇنىڭ بۇ سەممى تەلەكلىرى ئەمەلگە ئېشىشقا باشلاپتۇ.

بىر قاراڭغۇ كېچىدە چۈش كۆرۈشكە باشلاپتۇ. تۇيۇقسىز غايىبىتىن بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ. "ئەي تەييار تاپ، قەغەزچىنىڭ قېشىغا بېرىپ، گۈزەل بىر قەغەز تاپقىن. ئۇ قەغەز قوشناڭنىڭ ئۆيىدىكى قەغەزلەرنىڭ ئارىسىدا بار. سەن ئۇ قەغەزنى ئۇلاردىن ئايرىۋال. ئۇ قەغەزنىڭ رەڭگى، شەكلى مۇنداق... ئۇ قەغەزنى تاپقاندىن كېيىن ئۆزۈڭ يالغۇز ئادەم يوق بىر يەردە ئوقۇ! ئۇ قەغەزنى تاپقان ھامان ئۇ يەردىن ئايرىلىپ، سىرتقا چىق. كۆپچىلىكتىن، يامان كىشىلەردىن ئۇزاقراق بىر يەرگە بار. ئۇ قەغەزنى ئوقۇش ئۈچۈن ھېچكىمگە خەۋەر بەرمە. ئەگەر باشقا بىرسى تۇيۇپ قالسا ئەنسىرەپمۇ كەتمە. چۈنكى سېنىڭدىن باشقا

ھېچ بىر كىشى قەغەز دە كۆرسىتىلگەن بايلىققا ئېرىشەلمەيدۇ. بۇ ئىشقا بىر ئاز ۋاقىت كەتسە، ئۆمىدىڭنى ئۈزۈمە. "تەڭرىنىڭ ياخشىلىقىدىن ھېچ ئۆمىدىڭلارنى ئۈزۈمەڭلار" دېگەن ئايەتنى ئوقۇ! "بۇ ئاجايىپ خوش خەۋەر ئاڭلانغاندىن كېيىن، بىر قول كېلىپ ئاستا يوقسۇل ئادەمنىڭ كۆزىگە تېگىپتۇ ۋە "قېنى ئورنۇڭدىن تۇر، قىيىنچىلىقلارغا چىدا!" دەپتۇ. ئادەم چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپتۇ. غايىب ئالەمدىن ئايرىلىپ، ئېسىگە كەپتۇ. بۇ چاغدا ئادەم ناھايىتى ھاياجان، خۇشاللىق ئىچىدە ھەيرانلىقىدىن جاھانغا سىغمايدىغاندەك بىر تۇيغۇغا كېلىپ قالغان ئىكەن.

يوقسۇل ئادەم ئەتىسى تاڭ سەھەردىلا قوشنىسى قەغەزچىنىڭ دۇكىنىغا كىرىپتۇ. سالام سائەتتىن كېيىن ئۆزىگە قەغەز كېرەكلىكىنى ئېيتىپ، ھېلىقى چۈشىدە دېيىلگەن قەغەزنى، قاتمۇ قات قەغەزلەر دۆۋىسىدىن ئىزدەشكە باشلاپتۇ ۋە بىر ۋاقىتتىن كېيىن ئۇ بىر ۋاراق قەغەزنى تېپىپتۇ. غايىبتىن كەلگەن ئاۋازدا دېيىلگەن ئالامەتلەر قەغەز يۈزىدە كۆرۈنۈپتۇ. ئادەم قەغەزنى ئېلىپ، قوينىغا ساپتۇ ۋە دۇكاننىڭ ئىگىسى بىلەن خوشلىشىپ، يالغۇز بىر كوچىغا كىرىپتۇ. ئاستا ئەتراپىغا بىر قاراپتۇ قوينىدىكى قەغەزنى ئېلىپ ئوقۇشقا باشلاپتۇ. راست دېگەندەك قەغەز دە بىر بايلىق يوشۇرۇنغان يەرنىڭ ئورنى كۆرسىتىلگەن ئىكەن. ئادەم بۇلارنى كۆرۈپ ھەيرانلىق ئىچىدە: "بايلىقنىڭ ئورنى كۆرسىتىلگەن بۇ بىباھا قەغەز قانداقمۇ ئاشۇ قەغەزلەر دۆۋىسى ئارىسىغا كىرىپ قالىدۇ؟" دەپ ئويلاپ، ئەقلىگە ئىشەنمەيلا قاپتۇ.

بۇ قەغەزگە مۇنداق يېزىلغان ئىكەن: "بىلگىنىكى، شەھەرنىڭ سىرتىدا كۆمۈلگەن بايلىق بار! ئۇ يەردە بىر شېھىتنىڭ مازارى بار. گۈمبەزنىڭ ئارقىسى شەھەر تەرەپكە، ئىشىكى تۈزلەڭلىك تەرەپكە قارايدۇ. ئۇ يەرگە بار! دۈمبەڭنى شېھىتنىڭ مازىرىغا قىلىپ، يۈزۈڭنى قىبلە تەرەپكە قارات. ئاندىن يايىڭ بىلەن بىر ئوق ئات! ئاتقان ئوقۇڭ قەيەرگە بېرىپ چۈشسە، شۇ يەرنى كولا!"

ئادەم خەتلەرنى ئوقۇغاندىن كېيىن ئۇدۇل بېرىپ، كۈچلۈك يادىن بىرنى سېتىۋاپتۇ ۋە مازارلىققا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. مازارغا بېرىپ كۆرسىتىلگەن يەرنى تاپقاندىن كېيىن ياننىڭ كىرىچىنى بار كۈچى بىلەن تارتىپ، ئوقنى ھاۋا بوشلۇقىغا ئېتىپتۇ. ئاندىن ئوق چۈشكەن يەرگە يۈگۈرۈپ بېرىپ، ئۇ يەرنى كولاشقا باشلاپتۇ. ئادەم بار كۈچى بىلەن چوڭقۇر كولاپ ئاخىرى ھېرىپ قاپتۇ. گۈرجەكمۇ گاللىششقا باشلاپتۇ. ئەمما، كۆمۈلگەن بايلىق ھېچ كۆرۈنمەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن بۇ ئادەم ھەر كۈنى سەھەردە ئۇ مازارغا بېرىپ، بىر ئوق ئاتىدىكەن، ئوق چۈشكەن يەرنى قاراڭغۇ چۈشكىچە كولايدىكەن. ئادەم ھەر كۈنى ئۇ تۈزلەڭ يەرنى كولاۋېرىپ، ئۆزىمۇ بۇ ئىشقا كۆنۈپ قاپتۇ. تۈزلەڭلىك يەرنىڭ ھەممە يېرىنى دېگۈدەك كولاپ ئاغدۇرۇپ بولاي دەپ قاپتۇ. ئادەمنىڭ بۇ ئىشى پۈتۈن شەھەرگە پۇر كېتىپتۇ. بەزى پۇرسەت پەرەسلەر خىزمەت كۆرسىتىش ئۈچۈن، بۇ ئىشنى دەرھال پادىشاھقا "پالانى كىشى، كۆمۈلگەن بايلىق كۆرسىتىلگەن بىر پارچە قەغەز تېپىۋاپتۇ" دەپ يەتكۈزۈپتۇ.

يوقسۇل ئادەم ئۆزىنىڭ بۇ ئىشنى پادىشاھنىڭ ئاڭلىغانلىقىنى ئۇقۇپ، ھېلىقى قەغەزنى پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا سۇنۇپ مۇنداق دەپتۇ:

"بۇ قەغەز قولۇمغا چۈشكەندىن بۇيان، بايلىققا ئېرىشمەك ئۇياقتا تۇرسۇن، شۇنچە جاپالىق ئەمگەك قىلىپ، ھەممە يەرنى قازغان بولساممۇ دېيىلگەن ئۇ بايلىقلارنىڭ ئەسىرىمۇ كۆرۈلمىدى. ئۇ بايلىقلارنى خىيال قىلىپ راھەتمۇ ئۇخلىيالمىدىم. بىر ئايدىن بېرى يېگەن-ئىچكەنلىرىممۇ ئاغزىمغا تېتىمىدى. بار جاپانى يەتكۈچە تارتتىم .

پادىشاھىم! سېنىڭدىن باشقا بىرسىنىڭ ئەقلى-كۈچى بۇ بايلىقنى تېپىشقا ھەرگىز يەتمەيدۇ"

بۇنىڭ بىلەن پادىشاھ مازارلىققا ئالتە ئاي ئوق ئېتىپتۇ، بەلكى ئۇنىڭدىنمۇ ئوشۇقتۇ. ھەممە يەرنى كولاپتۇ. ھەتتا قەيەردە، كىمدە كۈچلۈك، مەزمۇت، چىڭ بىر ئوقيا بولسا، ئۇنى تېپىپ ئەكىلىپ، شۇنىڭ بىلەن ئوق ئېتىپتۇ. ئوق چۈشكەن يەرنى دەرھال كولاپتۇ. ھەممە يەرنى كولاپ خەزىنىنى ئىزدەپتۇ. يەرنى كولاپ ئۆتمە-تۆشۈك قىلىۋېتىپتۇ. ئەمما، خەزىنىنى ھېچ تاپالماپتۇ. تارتقان جاپا-مۇشەققەتلەر بىكارغا كېتىپتۇ. بۇلاردىن بىر نەتىجە ھاسىل بولماپتۇ. ئاخىرى پادىشاھمۇ بۇ بايلىقنى ئىزدەشتىن ۋاز كېچىپتۇ. چۈنكى پادىشاھ پۈتۈن تۈزلەڭلىكنى، چۆللۈك يەرلەرنى كولاپ، ئاغدۇرۇپ بولغان ئىكەن. پادىشاھ ئاچچىقى بىلەن يوقسۇل ئادەمنى ئالدىغا چاقىرتىپ، ھېلىقى قەغەزنى يۈزىگە ئېتىپ: "بۇ تاپقان قەغەزنىڭ جاپادىن باشقا بىر ئىشقا يارمىدى. ئەمدى بۇ قۇرۇق قەغەزىڭنى ئۆزۈڭ ئال! چۈنكى سېنىڭ باشقا بىر ئىشنىڭ يوق. بۇ ئىشلارنى ئالدىراش بىرسى ھەرگىز قىلمايدۇ. گۈلنى يۇلۇپ، تىكەننىڭ ئەتراپىدا يۈرۈشنىڭ

ئۆزى بىر ئەخمەقلىق! تۆمۈردىن ئوت چىقىرىش ئۈچۈن سەۋر قىلىدىغانلار بولۇشى مۇمكىن. ئەمما بۇنداق ئۆزى جاپالىق، نەتىجىسى يوق ئىشلارنى سېنىڭدەك ھېرىپ-چارچاشنى بىلمەيدىغانلار قىلمىسا، باشقا ئادەم چىدىمايدۇ. ئەگەر زېرىكمەي ئىزدەپ، بايلىقنى تاپساڭ، بايلىق سېنىڭ بولسۇن!" دەپتۇ.

ئادەم پادىشاھتىن قەغەزنى ئېلىپ، دۈشمەنلىرىدىن ۋە ئۇلارنىڭ شىكايەتلىرىدىن قۇتۇلۇپتۇ. پۈتۈن زېھنىنى ئىشقا قويۇپتۇ. ئۆز ئىشى شۇنچىلىك جاپالىق بولسىمۇ، بۇ ئىشقا چىن دىلىدىن مۇھەببەت باغلاپتۇ. لېكىن خەزىنىنى يەنىلا تاپالماپتۇ. ئاخىرى ئادەم يەنە دۇئا قىلىشقا باشلاپتۇ. گەرچە بىر جاۋابقا ئىگە بولمىغان بولسىمۇ، ھەرگىز ئۈمىدسىزلىككە چۈشمەپتۇ. نەچچە يىللار توختىماي دۇئا قىپتۇ.

يوقسۇل ئادەم قوبۇل بولمىغان بۇ دۇئانى قىلىشنى ئۈزمەي داۋاملاشتۇرۇپتۇ. ئاخىرى بىر كۈنى غايىبىتىن بىر سادانى ئاڭلىغاندەك قىپتۇ.

ئۇ يوقسۇل ئىككى قولىنى ئىچىپ: "ئەي بارلىق سىرلارنى بىلىپ تۇرغۇچى ئۇلۇغ تەڭرىم! بۇ خەزىنە ئۈچۈن ئۆمرۈمنى بەردىم. تەمەخورلۇق ۋە ئاچ كۆزلۈك شەيتىنى مېنى ئالدىراتتى. بۇ ئىش مېنى ئالدىغا سېلىۋالدى. بۇنىڭ بىلەن مەن ئەقىل بىلەن ئىش قىلمايدىغان ھالغا چۈشۈپ قالدىم. ھېچ نەرسىگە ئىگە بولالماي، قۇرۇق قول ئولتۇرۇپ قالدىم. يا رەببىم! ئەمدى بۇ خەزىنىنى ئىزدەشتىن ۋاز كەچتىم. تەۋبە قىلىپ، سېنى باش پاناھ قىلىمەن. ئىشىكىمنى سەن ياپتىڭ، ئەمدى سەن ئۆزۈڭ ئاچقىن! بۇ ئىش بىلەن مەشغۇل بولۇشتىن، ھەپلىشىشتىن جاق تويدۇم. ئاخىرى دەرۋىشلىككە، ساڭا دۇئا قىلىشقا، سېنىڭ ئىشىكىڭنىڭ ئالدىغا قايتىپ كەلدىم. ئۇلۇغ تەڭرىم قىلغان ئىشلىرىم، قىلغان دۇئالىرىمىمۇ كارغا كەلمىدى. كۆز ياشلارغا غەرق بولدۇم. ھازىر مەندە ئىشىكنى كۆرگۈدەك كۆزۈم يوق. مېھرىبان تەڭرىم بوسۇغاڭ ئالدىدا شۇنچىلىك كۆپ يىغلىدىمكى، كۆزلىرىم قۇرۇپ، ئاخىرى ئەمما بولدۇم. بۇ كۆزىسىز قۇلۇڭغا كۆز يېشى ئاتا قىلغىنىكى، بۇ ياشلار بىلەن يايلاقلاردا ئوتلار، چىمەنزارلىقلاردا گۈللەر ئۆسسۇن" دەپ تەسلىرىك دۇئا قىپتۇ.

بۇ سەممىي دۇئالارنى ئاڭلىغان ھەقنىڭ رەھمى كېلىپ، ئۇنىڭ قىيىنچىلىقلىرىغا ياردەم قولىنى ئۇزىتىپ، ئىشلىرىغا ئاسانلىق ئاتا قىلماقچى بولۇپ، مۇنداق ئىدى قىپتۇ: "ساڭا" يايدا ئوقنى ئات!" دەپ خىتاپ قىلىندى. ساڭا "ياينى بار كۈچۈڭ

بىلەن تارتىپ ئات دېمىدى. سەن بىكاردىن بىكارغا كۈچۈڭنى سەرپ قىلىدىڭ. سەن كۈچلۈك يانى ئىشلەتمەي، ئادەتتىكى بىر يانى ئەكىلىپ ئات! ئۇنىڭ ئۇزاققا بېرىش بارماسلىقىنى ئويلىما. ئاتقان ئوقۇڭ قەيەرگە چۈشسە، شۇ يەرنى كولا. خەزىنىنى شۇ يەردىن ئىزدە. قىيىنچىلىقنى ئويلىماي، يالۋۇرۇپ تۇرۇپ، تەلمۈرۈپ تۇرۇپ ئىزدە! "ھەق ئىنسانغا جان تومۇردىنمۇ يېقىن" سەن بولساڭ ئۇ ئوققا ئوخشايدىغان چۈشەنچىلىرىڭنىڭ ئۇزاقلارغا بېرىشىنى ئارزۇ قىلىۋاتىسەن. ئۇ ساڭا بەك يېقىن تۇرسا، سەن بولساڭ ئۇزاقلارغا ئوق ئېتىپ نېمە ئاۋارە بولىسەن؟

كىم قانچىلىك ئۇزاققا ئوت ئاتسا، مانا مۇشۇنداق بىباھا خەزىنىلەردىن شۇنچىلىك يىراقلىشىدۇ. تېخىمۇ ئۇزۇن ھىجران ئازابى تارتىدۇ، تېخىمۇ يىراقلارغا كېتىدۇ"

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

تەكەببۇرلۇقتىن، ئۆز-ئۆزۈڭدىن مەغرۇرلىنىشتىن قۇتۇلغىن! زۆرۈر بولغان نەرسىلەر ئۈچۈن ئوق ئاتقىنكى، ھەقنىڭ ئىلاھى رەھىمىتى سېنىڭ ئۈستۈڭگە ياغسۇن.

ئۈمىدىسىزلىك ئەقلىنىڭ دۈشمىنى.

ئاشىق ئەندىشە قىلمايدۇ. ئەمما ئەقىل ئۇنداق ئەمەس. ئەقىل داۋاملىق پايدىلىق نەرسىنى ئارزۇ قىلىدۇ.

ئاشىق جاپاكەش، پىداكار بولىدۇ. بالا-قازالار ئالدىدا تۈگمەن تېشىدەك تۇرىدۇ.

ھېچكىم ئاشىقتەك ساراڭ ئەمەس. ئەقىل ئاشىق سەۋداسى ئالدىدا كور ۋە گاس بولۇپ قالىدۇ.

قېرىنداشلىرىڭنىڭ نىيىتى بۇزۇلغاندا، يۈسۈپتەك قۇدۇق ئىچىدە قالغىنىڭ ياخشى.

سىرداشنى كۆرسەڭ، سىرىڭدىن سۆز ئاچ. گۈلنى كۆرسەڭ بۇلبۇلدەك سايىرىغىن.

ھىلە-مىكىرگە تولغان بىرسىنى كۆرسەڭ، ئاغزىڭنى كوزىنىڭ ئاغزىدەك چىڭ

تۆت. سۇنىڭ ئۈستىدە جىم ئاققىن، قىرغاقتىكى تاشلارغا ئۇرۇلۇپ چېقىلىپ كەتمە.
ناداننىڭ زۇلۇملىرىغا سەۋر قىل. ھەمراھى بولمىغان ئەقىل بىلەن ياخشى
ئۆت.

سەۋر، كۆڭۈل ئەينىكىنى تازىلاپ پارقىرتىۋېتىدۇ.
بەدىنىڭدىكى ھەر بىر ئەزادىن سوراپ باق، بۇ ئەزالار تىلسىز كۆرۈنگەن
بىلەن ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ يۈزلەرچە تىلى بار.
يازدا ئېتىزلاردا كېۋەز يېتىشىپ، ئۇنىڭدىن پاختا ئېلىنىدۇ. پاختا قالىدۇ،
ياز ئۇنتۇلۇپ كېتىدۇ.
باھار كەلمىگىچە مېۋە كۆچەتلىرى چېچەك ئاچمايدۇ.
ھال گۈزەللىكىگە جان ھەيراندۇر.
بەدىنىڭ گۈل دەستە. پىكىرىڭ گۈل سۈيى. گۈل سۈيى گۈلنى ئىنكار قىلىدۇ!
نېمە دېگەن ھەيران قالارلىق ھە!

مۇرىتى بىلەن شەيخ

بىر مۇرت شەيخ ھەسەنگە قول بەرمەكچى بولۇپ ئۇزۇن يەردىن تاغ-داۋانلار
ئېشىپ، مىڭ بىر مۇشەققەتلەر بىلەن ئاخىرى مەنزىلىگە يېتىپ كەپتۇ. شەيخنىڭ
دەرۋازىسى ئالدىدا ئەدەب بىلەن ئىشىكنىڭ ھالقىسىنى ئۇرۇپتۇ. ئاۋازنى ئاڭلىغان
شەيخنىڭ ئايالى دەرۋازىنى ئېچىپ: "نېمە ئىشنىڭ بار؟ نېمىگە كەلدىڭ؟" دەپ
سورايتۇ. مۇرت: "شەيخنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن، پالانى يەردىن يوقلاپ
كەلدىم" دەپتۇ.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان شەيخنىڭ ئايالى، مەسخىرە ئارىلاش: "شۇنچە ئۇزۇن
يولنى بېسىپ، شۇنچە جاپا-مۇشەققەتلەرنى تارتىپ يوقلاپ كېلىشتىكى مەقسىتىڭ
زادى نېمە؟ ياكى يۇرتۇڭدىن زېرىكىپ، بۇ ئادەمنى يوقلاپ كەلدىڭمۇ؟ دەپ،
بىر تالاي سوئاللارنى سورايتۇ. بۇ بەتخۇي خوتۇن بولمىغۇر گەپلەرنى قىلىپ،
مۇرتنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتىپتۇ. ئەمما، مۇرت ئۆز ئىرادىسىدىن ۋاز كەچمەي، ياشقا

تولغان كۆزلىرى بىلەن: "شەيخ ھەزرەتلىرى قەيەردە تۇرىدۇ؟" دەپ سوراپتۇ.

شەيخنىڭ ئايالى: "سەن قول بېرىمەن دەپ، ھۆرمىتىڭگە سازاۋەر بولغان ئۇ ئادەم ئۆچىغا چىققان ساختىپەنىڭ ئۆزى. سېنىڭدەك ئەقىلىسىزلىرىنى ئالداپ، يولدىن ئازدۇرۇپ جان باقىدۇ. ساڭا ئوخشاش نۇرغۇن كىشى ئۇنىڭغا ئالدىنىپ زىيان تارتتى. بولسا ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمەن دېمەي، ئۇدۇل ئارقاڭغا قايتساڭ سەن ئۈچۈن ياخشى بولارمىكىن. گەرچە ئۇنىڭ دۇمبىقىنىڭ ئاۋازى ھەممە يەرگە ئاڭلانغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ بىر ۋالاقىتەككۈر، يالغانچىنىڭ نەق ئۆزى. كىم نانقىپى بولسا، ئالدىنىپ ئۇنىڭ بىلەن دوست بولىدۇ. بۇ قەۋم ئىلىم-مەرپەت يولدىن ئېزىپ، ھىلە-مىكرگە، خۇراپاتلىققا ئالدىنىپ قالماستىكى لازىم."

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان مۇرت غەزەپكە كەپتۇ ۋە خوتۇنغا ۋاقىراپ تۇرۇپ: "بولدى قىل! سېنىڭ بۇ شەيتان ئاغزىڭدىن چىققان سۆزلىرىڭ، مېنى بوسۇغۇدىن كەتكۈزۈۋېتەلمەيدۇ. ھەق نۇرى ھەقىقىي ئىلىمنى ئوتتۇرىغا چىقىرىدۇ دەپتۇ.

ھەقىنىڭ شامىنى كىم ئۆچۈرەلەيدۇ؟ ئۇ ئۆچمەيدۇ، پەقەت ئاستا يانسۇ. سېنىڭدەكلەر ئالەمنى قۇياشتىن ئايرىلىپ قالىدۇ دەپ ئۇخلىماي چۈش كۆرىدۇ. كەچتە ئاي نۇرىنى چاپىدۇ، ئىت قاۋايدۇ. ئاينىڭ نۇرىدىن ئىت ھوزۇرلانمايدۇ. ئىلىم ئۈچۈن قاراڭغۇدا يول ماڭغانلار ئىتنىڭ قاۋاشلىرىدىن قورقۇپ توختاپ قالمايدۇ. پارچىلار پۈتۈنلۈككە قاراپ ئوقتەك ئۇچىدۇ. مەن ئۇ ئۇستازنىڭ يولىدىن قانداق ۋاز كىچەي؟. قۇلىنىڭ كىملىكى، مەۋجۇتلۇقى يوق بولغاندا نېمە قالىدۇ؟ سەن تەسەۋۋۇر قىلىپ باق! كۆزۈڭ بولسا ئېچىپ قاراپ باق! يوقتىن سوراپ باق، بىر نەرسە قالدۇمۇ؟ ئاسمانغا قاراپ تۈكۈرسەڭ، تۈكۈرۈكۈڭ يۈزۈڭگە چۈشىدۇ. ھېلىمۇ تەلىيىڭ كىلىپ بۇ ئۆينىڭ ئىتى بولۇپ قاپسەن، بولمىسا جاجاڭنى بېرىپ قويانتىم" دەپ كېتىپ قاپتۇ.

مۇرت ھەر يەردە شەيخنى ئىزدەپتۇ. ھەممە ئادەمدىن سوراپتۇ. ئەڭ ئاخىرى بىر ئادەم ئۇنىڭغا: "ئۇ ئادەم بۇ يەرلىكلەرنىڭ تەلىپى. ئۇنى تاپماقچى بولساڭ ئورمانلىققا بار" دەپتۇ. مۇرت ئورمانغا قاراپ ماڭغاچ: "نېمە ئۈچۈن شەيخ ئۇ خوتۇن بىلەن ئۆي تۇتىدۇ؟ ئۇنى ئۆزىگە يار قىلىپ، ئۇ ئۆيىدە بىللە ياشايدۇ؟ شەيخ خەلقنىڭ گۆھىرى، خوتۇنى بولسا نەق بىر ھازارۇل ئىكەنغۇ" دېگەنلەرنى ئويلاپتۇ ۋە بىردىنلا دېگەنلىرىگە تەۋبە قىلىپ: "مەن كىم بولاتتىم؟

جانابى ھەق نېمىنى بۇيرۇسا شۇ بولىدۇ. مەن نېمىلەرنى ئويلاپ يۈرۈيمەن؟" دەپتۇ. ئازراق ماڭغاندىن كېيىن يەنە كۆڭلى ۋەس-ۋەسىگە چۈشۈپ، مۇنداق ئويلاردا بوپتۇ: "جىبرىئىل قانداقمۇ شەيتان بىلەن ياشىسۇن؟ قاراقچىنىڭ كارۋان بىلەن بىرگە بولۇشى مۇمكىنمۇ؟" ئەنە شۇنداق خىياللار بىلەن ئورماننىڭ يېنىغا كەلسە شەيخ بىر ئارسلاننىڭ ئۈستىدە، قولىدا بىر ئەركەك يىلاننى قامچا قىلىپ مىنىپ تۇرغىدەك. شەيخ مۇرتىنى كۆرۈپ: "ھەرگىز شەيتانغا ئالدىنما!" دەپتۇ ۋە ئۇ مۇرتنىڭ كۆڭلىنى ئىلىم بىلەن يورۇتۇپتۇ. ئۇنىڭغا يېتەكچى بوپتۇ. مۇرت ئۇ شەيخكە قول بېرىپ، ئۇنىڭ ۋاپادار شاگىرتى بوپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەقىللىق شەيخلەر ھەرقانداق شاش ئارسلاننى ئۆزىگە بويسۇندۇرۇپ ، ئۈستىگە مىنۋالالايدۇ.

پەسكەشلەرنىڭ پەسلىكىگە سەۋر قىلساڭ، ئاخىرى غەلىبە قىلغان سەن بولىسەن.

ئۆكۈزنىڭ مېڭىشى، يۈك توشۇش، ھارۋانى سۈرەش ئۈچۈن ئەمەس. بەلكى، تايماقتىن قورققانلىقىدىندۇر.

ئۆكۈزدەك ئادەملەر بۇ دۇنيانى ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈن ئەمەس. بەلكى، ئۆز نەپسى ئۈچۈن ئىشلەيدۇ. ھەر ئادەم ئۆز يارىسىغا مەلھەم ئىزدەيدۇ. بۇنىڭ بىلەن بۇ ئالەمنىڭ نىزامى بۇزۇلىدۇ.

بارلىق كىشىلەر ياماندىن قورقىدۇ. ئەمما، ھېچكىم ئۆز ئۆزىدىن قورقمايدۇ. دېمەككى ھەر كىمنىڭ بىر رەقىبى بار.

بەدەننى روھقا ئىگە قىلغانمۇ ئۇ، كېمىنى نۇھقا بويسۇندۇرۇپ بەرگەنمۇ ئۇ. ھەر يالغان توغرىدىن چىقىدۇ.

دورا دورا پېتى تۇرسا بىر ئىشقا ئەسقاتمايدۇ. پەقەت ئاغرىق ئىچىپ، دورا مەۋجۇتلۇقىنى يوقاتقاندىن كېيىن ئاندىن ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرىدۇ.

بۇ دۇنيادىكى رەڭمۇ-رەڭ ئىنسانلار گۆرگە كىرگەندە، ئوخشاش بىر رەڭدە بولىدۇ.

شەكىلگە ئەمەس، مەنەسىگە قارايدىغان، پىشىپ يېتىلگەن ئىنسانلارنىڭ قىبلىسى سەۋر، چىدامچانلىقتۇر.

شەكىلگە، كۆرۈنۈشكە چوقۇنغانلارنىڭ قىبلىسى تاشلاردىكى نەقىشلەر، رەسىملەردۇر.

بىرسىگە قانداق خۇي-مىجەزنى بەرگەن بولسا، ئۇ شۇ خۇي-مىجەزگە لايىقتۇر. بىرسىگە مال-دۇنياغا ئاشىق بولىدىغان خۇينى بەرسە، يەنە بىرسىگە ھەققە ئاشىقلىقنى بېرىدۇ.

ئادەم توختىماي كىتاب ئوقۇغان بىلەن، ئۇ بىلىملەرنى ئۆز ئەمەلىيىتىگە تەدبىقلىمىسا، باشقىلار ئۈچۈن خىزمەت قىلىش ئېڭى بولمىسا، ئۇ بىلىملەر ئۇنىڭغا يۇقىمايدۇ. ئەگەر بىر ئادەم ھەققە قۇل بولۇپ، ئۆز ئۆمرىدە كىشىلەرگە ياخشىلىق قىلسا، ئۇلار ئۈچۈن ئۆزىنى پىدا قىلىش روھى بولسا، ئۇ كىشى كىتاب ئوقۇمىسىمۇ ئۆزلۈكىدىن ئۆز كۆڭلىدە كۆرۈلۈپ باقمىغان چوڭقۇر بىلىملەرگە ئىگە بولالايدۇ.

ئۈچ يولۇچىنىڭ ھېكايىسى

بىر يەھۇدى، بىر خىرىستىيان ۋە بىر مۇسۇلمان بولۇپ ئۈچ كىشى سەپەردە بىرگە بولۇپ قايتۇ. يول بويى مۇڭدېشىپ، بارنى تەڭ كۆرۈپ ياخشى دوستلاردىن بولۇپ قايتۇ. بىر كۈنى بىر يېزىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا بىر ئاق كۆڭۈل دېھقان ئۇلارغا ھالۋا بىلەن تونۇردىن يېڭىلا چىققان ئىسسىق نان بېرىپتۇ. بۇ ھالۋىنى كۆرگەن ئۈچى ناھايىتى خۇشال بوپتۇ. يەھۇدى بىلەن خىرىستىياننىڭ قورسىقى توق ئىكەن. مۇسۇلمان ئۇ كۈنى روزا تۇتقان ئىكەن. ئىپتىار ۋاقتى كەلگەچكە مۇسۇلمان ئىپتىار قىلىشقا توغرا كەپتۇ.

ئۇ ئىككىسى ھالۋىغا قاراپ تۇرۇپ: "ھازىر قارىنىمىز توق. بۈگۈن يىمەي، ئەتىلىككە يەيلى. بۇ ئاخشام سەۋر قىلايلى" دەپتۇ.

مۇسۇلمان: "ئالدىمىزغا نېمەت كەلگەن ئىكەن، ھازىرلا يەيلى. ئالدىمىزدىكى ھالۋىغا قاراپ ئولتۇرۇپ، سەۋر قىلىشقا نە ھاجەت" دەپتۇ.

ئۇ ئىككىسى: "بۇ ئىشتىمۇ بىر ھېكمەت باردۇ بەلكى. ياكى ئۇ ھالۋىنى يالغۇز ئۆزۈڭ يېمەكچى بولۇۋاتامسەن؟" دەپتۇ.

مۇسۇلمان: "ھەي قەدىرلىك دوستلىرىم. نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىڭلار. بۇ ھالۋىنى ئۈچكە بۆلەيلى. ھەر كىم ئۆزىنىڭ نېسۋىسىنى ئالسۇن. ئۆز نېسۋىسىنى كىم قاچان يېسە ئۆزىنىڭ ئىشى" دەپتۇ.

ئىككىسى: "بولمايدۇ! "كىم بۆلۈشكەن بولسا دوزاخقا لايىقتۇر" دېگەن گەپ بار"

مۇسۇلمان: "دوزاخقا چۈشىدىغان ئادەم ھەرگىز بۆلۈشكەن ئادەم بولماستىن، بەلكى ئۆز نەپسىگە چوغ تارتىپ، تەقسىمات قىلغان ئادەمدۇر" دەپتۇ ۋە ئاخىرى ئۇ ئىككىسىنىڭ سۆزى بويىچە ھالۋىنى يىمەي ئاچ قورساق ئۇخلاپ قاپتۇ. ئەسلىدە ئۇ ئىككىسىنىڭ مەقسىتى مۇسۇلماننى قەستەن ئاچ قويۇپ قىيناش ئىكەن.

ئەتىسى تاڭ سەھەردە ھەممىسى تاھارەت ئاپتۇ. ھەر كىم ئۆزىنىڭ دىنى بويىچە ئىبادەت قىپتۇ. تەڭرىگە يۈزلىنىپ دۇئا-تىلاۋەت بىلەن مۇناجات قىلىپ ئىبادەتلىرىنى بەجا كەلتۈرۈپتۇ. ئاندىن ئۈچىلىسى بىر-بىرىگە دوستانە تەبەسسۇم بىلەن قارىشىپتۇ. ئاندىن ئارىسىدىن بىرسى: "ئاخشام كىم چۈشىدە نېمە كۆرگەن بولسا شۇنى دېسۇن. ئەڭ ياخشى چۈشنى كىم كۆرگەن بولسا، ھالۋىنى شۇ يىسۇن. تۆۋەن بولغاننىڭ نېسۋىسى، ئۈستۈن بولغاننىڭ بولسۇن. ئۈستۈن ئەقىلگە ئىگە بولغان يېسە، ھەممىمىز يېگەندەك بولىمىز" دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ باشتا يەھۇدى ئۆزى كۆرگەن چۈشنى بايان قىپتۇ.

"چۈشۈمدە بىر يەردە كېتىۋاتاتتىم. ئالدىمغا تۇيۇقسىز مۇسا چىقتى. مەن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ ماڭدىم. شۇنداق قارىسام تۇر تېغىغا كەپ قاپتىمەن. ئۇ يەردە ھوشۇمنى يوقاتقان دەك بولدۇم-دە، ئۈچىلىمىز نۇر ئىچىدە غايىپ بولدۇق. ئاندىن نۇر ئىچىدىكى بىر ئىشىك ئېچىلدى. ئۇ ئىشىكنىڭ ئىچىدە باشقا بىر نۇر بىلەن تەڭرىشكەچە يۈكسەلدۇق. مەن، مۇسا ۋە تۇر تېغى ئۈچىلىمىز نۇرنىڭ يورۇقى ئىچىدە غايىپ بولدۇق. ئاندىن جانابى ھەقىنىڭ نۇرىنىڭ تەجەللىسى بىلەن تاغنىڭ ئۈچكە ئايرىلغانلىقىنى كۆردۈم. ھەقىنىڭ ھەيۋەتلىك نۇرى ئاستىدا تاغ ئۈچكە پارچىلىنىپ ئۈچ تەرەپكە كەتكەن ئىدى. بىر پارچىسى دېڭىزغا چۈشتى. بۇنىڭ بىلەن دېڭىزنىڭ تۈزلۈك سۈيى تاتلىق سۇغا ئايلاندى. ئىككىنچى پارچىسى يەرگە چۈشتى. ئۇ چۈشكەن يەردىن جانغا شىپا بۇلاقلار بۆلۈۋاللاپ ئېتىلىپ چىقتى. قالغان ئۈچىنچى پارچىسى كەبە ئەتراپىغا چۈشۈپ

ئارافات تېغى بولدى. ھوشۇمغا كېلىپ قارىسام تۇر تېغى جايىدا تۇرۇپتۇ. ئەمما، تاغ مۇسانىڭ پۇتلىرى ئاستىدا خۇددى مۇزدەك ئېرىپ، تۈپتۈز بولۇپ كېتىۋاتاتتى. يەنە ئۆزۈمنى تۇتۇۋالدىم. قارىسام، مۇسا تۇر تېغىنىڭ يېنىدا تۇراتتى. تاغنىڭ باغرىدا مۇساغا ئوخشايدىغان نۇرغۇن كىشىلەر كۆرۈنگەندەك بولدى. ھەممىسى قوللىرىدا ئوخشاش ھاسا تۇتقان، ئوخشاش كىيىم كىيگەن ھالدا تۇر تېغىغا قاراپ، دۇئا-تىلاۋەت قىلىۋاتاتتى. بىردىنلا ھوشۇمغا كەلگەندەك بولدۇم، ئۇ كۆرۈنۈشلەر كۆزۈمگە باشقىچە كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئۇلار خۇددى نۇردىن ھاسىل بولغان مالائىكىگە ئوخشاش كۆرۈندى

ئاندىن كېيىن خرىستىيان ئۆزى كۆرگەن چۈشنى سۆزلەپتۇ:

"ئاخشام چۈشۈمدە مەسىھنى كۆردۈم. ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئەرشكە قاراپ يۈكسەلدۇق. تا ئەرشنىڭ تۆتىنچى قەۋىتىگىچە چىقتۇق. بۇ يەردىكى ھەيۋەتلىك قەلئەلەر كۆزۈمنى قاماشتۇردى. بۇ دۇنيادىكى ئىمارەتلەرنى ئۇلار بىلەن سېلىشتۇرۇش ئەسلا مۇمكىن ئەمەس"

يەھۇدى بىلەن خرىستىياننىڭ بۇ چۈشلىرىنى ئويىدۇرۇپ چىققانلىقى ئېنىقلا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. شۇنداقتمۇ بۇلارنى ئەستايىدىللىق بىلەن سەۋر قىلىپ ئاڭلىغان مۇسۇلمان مۇنداق دەپتۇ:

"ئەي قەدىردان دوستلىرىم! ئاخشام ماڭىمۇ پەيغەمبىرىم كۆرۈنۈپ، مۇنداق دېدى: "بىرسى تۇر تېغىغا باردى ھەقىقەت قۇدرىتى بىلەن نۇر ئىچىدە قالدى. يەنە بىرى ئەيسانىڭ ماكانىغىچە يۈكسەلدى، ئەرشنىڭ تۆتىنچى قەۋىتىنى كۆردى. ئەي گاڭگىراپ قالغان ئاجىز، ئورنىڭدىن تۇر! سەن ئەمدى بۇ ھالۋىنى بولسىمۇ يىگىن! ئۇ مەرىپەتكە توشقانلار مۇرادىغا يېتىپتۇ. ئۇ پەزىلەتلىك ئىككى ئادەم مالائىكىلەر بىلەن بىللە بولۇپ مەرىپەتتىن بەھرىمەن بوپتۇ. سەن بولساڭمۇ قاراپ تۇرماي ھالۋىنى يىگىن" دەپتۇ.

مۇسۇلماننىڭ چۈشلىرىنى ئاڭلىغان يەھۇدى بىلەن خرىستىيان دەرھال: "ھەي ئاچكۆز، ھالۋىنى يەۋەتتىڭمۇ نېمە؟" دەپ سوراپتۇ.

مۇسۇلمان: "ئۇمۇ ھەقىقەت بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىپ ماڭا شۇنداق دېگەن تۇرسا، مەن ئۇنىڭ بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلمايدىغان كىمتمە؟ سەن بولساڭ يەھۇدى،

مۇسانىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنماي قالامسەن؟ سەن بولساڭ خرىستىيان، ئەيسانىڭ بۇيرۇقىغا ئوچۇق ئاشكارا ياق دىيەلمەمسەن؟ ئۇنداقتا بارلىق پەيغەمبەرلەر ھەۋەس بىلەن قارايدىغان بىر پەيغەمبەرنىڭ بۇيرۇقىغا قانداقمۇ ئىتائەت قىلماي تۇرالايمەن؟ شۇنىڭ بىلەن ھالۋىنى ئىشتىھا بىلەن يەۋەتتىم" دەپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئۇ ئىككىسى: "ئەزىرايى خۇدا، ئەڭ گۈزەل چۈشنى سەن كۆرۈپسەن. بىزنىڭ چۈشمىزدىن ياخشىكەن. بولۇپمۇ سەن ئۇيقۇڭدىمۇ، چۈشۈڭدىمۇ ئويغاق ئىكەنسەن. چۈنكى بۇلارنىڭ تەسىرى ئويغاق ھالەتتە ئۆز ئىپادىسىنى تاپتى" دەپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ئەجەل كەلگەندە بەدەن قانداق ئېرىسە، جانسىز نەرسىلەرمۇ شۇنداق ئېرىدۇ.

مەيلى مۇئەممىن، مەيلى يەھۇدى، خرىستىيان ۋە ئاتەشپەرەس بولسۇن ھەممىسى جانابى ھەققە مۇھتاجدۇر.

تاغ-دەريالار، تاش ۋە سۇلار، تۇپراق ۋە ئوتلارمۇ جانابى ھەققە ھەمدۇ-سانا ئوقۇيدۇ.

ھەركىم مەرىپەت ۋە پەزىلەت داۋاسىدىن ۋاز كېچىشى كېرەك. ئەڭ مۇھىم بولغىن گۈزەل ئەخلاق ۋە ئىنسانىيەتكە خىزمەتتۇر.

ھىلە ۋە خىيانەتنىڭ ھەممىسىنى ئىنسانلار ئۆزى قىلىدۇ.

ئۈچ ھايۋاننىڭ ھېكايىسى

بىر قوچقار، بىر تۆگە ۋە بىر سىيىر ئۈچى يولدىن بىر باغلام چۆپىنى تېپىۋاپتۇ.

قوچقار: "بۇ چۆپىنى ئۈچكە بۆلسەك ھېچكىمنىڭ قارىنى توپمايدۇ. شۇڭا كىمنىڭ يېشى چوڭ بولسا چۆپىنى شۇ يېسۇن!" دەپتۇ ۋە ئارقىسىدىنلا: "مەن ئىسمائىلنىڭ ئورنىغا قۇربانلىق ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن قوچقار بىلەن ئوخشاش

يايلاقتا ياشىغان" دەپتۇ.

سېيىر: "مەن ئادەم ئەلەبھىسسالام ئۆكۈز بىلەن يەر ئاغدۇرغان چاغدا موزاي ئىدىم. كېيىن ئىنسانلارنىڭ ئاتىسى بولغان ئادەمنىڭ ئۆكۈزىنىڭ جۈپتى بولغان" دەپتۇ.

تۆگە قوچقار بىلەن سېيىرنىڭ بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، يەردىكى بىر باغلام ئوتنى ئاغزىغا ئېلىپ، بېشىنى يۇقىرىغا قىلىپ تۇرۇپ چاپناشقا باشلاپتۇ - دە، ۋە مۇنداق دەپتۇ:

"قاچان تۇغۇلغانلىقىمنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بار؟ سىلەردىن ئېگىزلىكىم كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇغۇ! شۈبھىسىز مېنىڭ سىلەردىن چوڭلۇقىمنى جاھان ئەھلى بىلىدۇ. ئەقىل ئىگىلىرى مېنىڭ سىلەردىن ئۈستۈن يارىتىلغانلىقىمنىمۇ بىلىدۇ. ◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

چوڭلارنى ھۆرمەت قىلىش پەيغەمبىرىمىزنىڭ سۈننىتىدۇر. ئەمما، ھازىر كىشىلەر چوڭلارنى ئىككى يەردە ھۆرمەتلەيدۇ: يا ئىسسىق شورپا ئالدىغا كەلگەندە ۋە ياكى كونا كۆۋرۈكتىن ئۆتكەندە. دېمەك يامان ئىنسانلار، بىر پايدا چىقمىغۇچە چوڭلارغا ھۆرمەت كۆرسەتمەيدۇ. ئۇلارنىڭ ياخشى ئىشلىرى مانا مۇشۇنداق تۇرسا، يامانلىقلىرى قانچىلىكتۇر - ھە! ئۇلۇغ تەڭرىم ئۇلارنىڭ شەرىدىن بىزنى قوغدا!

يالغان سۆزلەر ئوت-چۆپكە ئوخشايدۇ. يا كۆڭۈلدە ياكى ئېغىزدا تۇرمايدۇ. ئوت-چۆپنى ھەرگىز ئېغىزدا ساقلىغىلى بولمايدۇ. ئېغىزدىكى چۆپ تىلغا تاقىشىدۇ. شۇڭا ئۇنى ئاغزىڭىزدىن چىقىرىپ تاشلىغىن.

بالا-قازادىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالى زوراۋانلىق بىلەن ئەمەس، بەلكى ئېھسان ۋە ئەپپۇچانلىق بىلەن بولىدۇ.

ئادالەت، ئىشلارنى لايىقىدا قىلىش دېگەنلىكتۇر. زۇلۇم، لايىق بولمىغان ۋاسىتە قوللىنىش دېگەنلىكتۇر.

ئەگەر قىبلەڭنى ئۇنۇتساڭ، بارلىق باتىل قىبىلەلەرمۇ سېنى قوبۇل قىلمايدۇ.

چاشقان بىلەن پاقا

سۇپسۇزۇك زۇمرەتتەك سۇ ئېقىپ تۇرغان، قىرغاقلىرى رەڭگىمۇ-رەڭ گۈللەر بىلەن قاپلانغان بىر ئۆستەڭدە بىر پاقا ياشايدىكەن. بىر كۈنى قىرغاققا ياشايدىغان بىر چاشقان بىلەن دوست بولۇپ قاپتۇ. ئۇلار پات-پات ئۇچرىشىپ، ئۆستەڭ بويىدا مۇڭدېشىدىكەن.

ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بۇ يېقىن دوستلۇقىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ. ئۇچراشقان ۋاقىتلىرىدا ھەرخىل ھېكايىلەرنى سۆزلىشىپ كۆڭۈل ئېچىپتۇ.

بىر كۈنى چاشقان، پاقىغا: "قەرەللىك ۋاقىتتا پاراڭلىشىش ئانچە مۇۋاپىق ئەمەستەك قىلىدۇ. تۇيۇقسىز بىر ئىشىم چىقسا، ساڭا دەرھال خەۋەر قىلالمايدىكەنمەن. تۇيۇقسىز بېشىمغا بىر ئىش كەلگەندە، سەن سۇنىڭ ئاستىدا بولغاچقا ساڭا خەۋەر قىلغىلى بولمايدىكەن. شۇڭا بۇنىڭ بىر ئامالنى قىلساق" دەپتۇ.

چاشقاننىڭ بۇ ئوي-پىكىرى پاقىغىمۇ يېقىپتۇ. ئۇلار بىرلىكتە چارە ئىزدەشكە باشلاپتۇ. ئاخىرى بىر چارىنىمۇ تېپىپتۇ ۋە مۇنداق قىپتۇ.

ئۇزۇن بىر يېپنى تېپىپ، يېپنىڭ بىر ئۇچىغا چاشقاننىڭ قۇيرۇقىنى، بىر ئۇچىغا پاقىنىڭ پۇتىنى باغلاپتۇ. بىرسى يەنە بىرسى بىلەن پاراڭلاشماقچى بولغاندا، يېپنى تارتىدىكەن ۋە دەرھال بىر يەرگە جەم بولۇپ پاراڭلىشىدىكەن.

بىر كۈنى چاشقان ئۇۋىسىدىن چىقىپ، ئۆستەڭ بويىدا ئايلىنىپ يۈرگەندە، بىر قاغا كېلىپ، چاشقاننى "كاپىدە" قىلىپ چوقۇپ ئېلىپلا ئۇچۇپتۇ. چاشقاننىڭ قۇيرۇقىغا يىپ باغلاقلق بولغانلىقى ئۈچۈن، پاقىنىمۇ سۇدىن سۆرەپ چىقىپتۇ. بۇ مەنزىرىنى كۆرگەنلەر، بۇ قاغىنىڭ سۇنىڭ ئىچىدىكى پاقىنى قانداقلا چە ئوۋلىغانلىقىغا ھەيران قېلىشىپتۇ.

پۇتى ئاسمانغا، بېشى يەرگە ساڭگىلىغان ھالدا ھاۋادا لەيلەپ يۈرگەن پاقا مۇنداق قىپتۇ: "چاشقانغا دوست بولغاننىڭ جېنىغا ۋاي!"

دوست تۇتقاندا دىققەت قىلىش كېرەك. ياخشى دوست ياخشى ئىشقا سەۋەپ بولسا، يامان دوست يامان ئاقىۋەتلەرگە سەۋەپچى بولۇپ قالىدۇ. كۆپ ھاللاردا ئىنسانلار ماددى ۋە مەنىۋى قىيىنچىلىقلار سەۋەبىدىن دۈشمەنلىرىگە ئالدىنىپ خاتا كىشىلەر بىلەن دوست بولۇپ قېلىپ، ناھايىتى ئېچىنچىلىق تاراڭبىدىيەلەرگە ئۇچرايدۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەركىم ئۆزىگە لايىق كىشى بىلەن دوست بولسۇن.
سۆيگۈنى كۆرگەن كۆڭۈل سۆيگۈسىز قالمايدۇ.
بۇلبۇل گۈلنى كۆرگەندە نىداسىز قالماستىن.
دوست دوستلار بىلەن بىرگە ئۆلپەت بولغاندا كۆڭۈل سىرلىرى ئاشكارە بولىدۇ.
خىزىرنىڭ دوستلۇقى ئۆلۈك بېلىقىنىمۇ تىرىلدۈرەلەيدۇ.
دوستلۇق ئىنساننى مەس قىلىپ قويماستىن لازىم.

ئوغرى بىلەن سۇلتان

بىر كۈنى سۇلتان ماخمۇت ئۆزى يالغۇز سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپتۇ. رەستەلەرنى، كوچىلارنى ئايلىنىپ يۈرگەندە، بىر توپ ئوغرىلارغا ئۇچراپ قاپتۇ. ئوغرىلاردىن بىرى: "سەن كىم؟" دەپ سوراپتۇ.

سۇلتان: "مەنمۇ سىلەرگە ئوخشاش بىرسى بولمەن" دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ. ئوغرىلاردىن يەنە بىرى: "سەنمۇ بىزگە ئوخشاش بىرسى بولساڭ، ھەركىم ئۆزىنىڭ كارامىتىنى كۆرسىتىپ باقسۇن!" دەپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇ يەردىكى ھەممىسى ئۆز كارامەتلىرىنى سۆزلىشىپتۇ.

بىرسى: "مېنىڭ كارامىتىم ئىككى قۇلىقىمدا. بىر ئىت ھاۋشىسا ئۇنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى بىلەلەيمەن" دەپتۇ.

يەنە بىرسى: "مېنىڭ كارامىتىم ئىككى كۆزۈمدە. قاپقاراڭغۇ كېچىدە

ھەرقانداق نەرسىنى كۈندۈزى كۆرگەندەك پەرق ئېتەلەيمەن" دەپ ماختىنىپتۇ.

يەنە بىرسى: "مېنىڭ كارامىتىم بۇرۇنۇمدا. يەرنىڭ ئاستىغا چوڭقۇر كۆمۈۋەتكەن ئالتۇن بولسىمۇ، ئۇنى پۇراپ تاپالايمەن. يەر ئاستىدىكى بارلىق سىرلار مېنىڭ بۇرۇنۇمدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. مەجنۇندەك ھەرقانداق تۇپراقنى پۇراپلا، لەيلاننىڭ قايىقىغا كەتكەنلىكىنى بىلەلەيمەن. ياقۇپتەك كۆينەكنى پۇراپلا، ئۇنىڭ يۈسۈپنىڭ ئىكەنلىكىنى بىلەلەيمەن." دەپتۇ.

باشقا بىرسى: "مېنىڭ ئىككى قولۇم ئالامەت كۈچلۈك. ھەرقانداق نەرسىنى يۇلۇپ ئالالايمەن" دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ سۇلتاندىن باشقا ھەممىسى ئۆز كارامەتلىرىنى، ئالاھىدىلىكىنى سۆزلەپتۇ. ئەمدى نۆۋەت سۇلتان ماخمۇتقا كەپتۇ.

سۇلتان: "مېنىڭ كارامىتىم بولسا ساقلىم. ساقلىم ئارقىلىق جىنايەتچىلەرنى قۇتقۇزىمەن. جاللاتلار جىنايەتچىلەرنى ئۆلتۈرمەكچى بولغاندا، ساقلىمنى بىر سىلاپ قويسام، ئۇلارنى ئۆلتۈرەلمەيدۇ." دەپتۇ.

ئوغرىلار بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ھەممىسى بىردەك: "سەن بىزنىڭ پىرىمىز، يول باشچىمىز بول. بېشىمىزغا كۈن چۈشكەندە، ئاشۇ كارامەتكە ئىگە ساقلىڭنى بىر سىلاپلا بىزنى قۇتقۇزغىن" دەپتۇ.

بۇلار شۇنداق كېلىشكەندىن كېيىن، ئۇدۇل سۇلتان ماخمۇتنىڭ قەسىرىگە قاراپ مېڭىپتۇ. يولدا بىر ئىت ھاۋشىپتۇ. بۇ چاغدا ئىتنىڭ ھاۋشىشىنى بىلىدىغان ئوغرى: ئىت "سۇلتان سىلەر بىلەن بىللە" دەۋاتىدۇ" دەپتۇ. يەنە بىرى توپىنى پۇراپ بېقىپ: "بۇ يەرلەر پادىشاھقا تەۋە يەرلەر" دەپتۇ ۋە تامىنى تېشىپ، ئىچىدىكى خەزىنىلەرنى ئېلىپ كىتىپتۇ. سۇلتانمۇ چاندۇرماي ئۆز قەسىرىگە كىرىۋاپتۇ ۋە بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى باش ۋەزىرگە بىر-بىرلەپ سۆزلەپ بېرىپتۇ.

ۋەزىر گۇناھكارلارنى دەرھال تۇتۇپ كېلىشنى دەپتۇ. سۇلتان دەرھال پەرمان چۈشۈرۈپتۇ. ۋەزىر ئەزەم پادىشاھنىڭ ئەمىر پەرمانىغا بىنائەن لەشكەر ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئوغرىلارنىڭ ھەممىسىنى قولغا ئاپتۇ ۋە ھەممىسىنى پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا ئەكەپتۇ. ئوغرىلار ئالدىدا بەھەيۋەت تۇرغان سۇلتان ماخمۇتنى كۆرۈپلا

تونۇپتۇ ۋە " بۇ ساقالدا شۇنداق بىر كارامەت باركى، بىزنىڭ قولغا چۈشۈپ قېلىشىمىزمۇ ئاشۇ ساقالنىڭ كارامىتىدىن بولغان" دەپ، باشلىرىنى ئېگىپ تۇرۇپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ياخشى كۆرگەن ماددى نەرسىلەر، ئادەمنى كۆر ۋە گاس قىلىپ قويدۇ.

كۆڭۈل كۆزى روشەن كىشىلەر، پەردە ئارقىسىدىكى بارلىق سىرلارنى كۆرەلەيدۇ.

دۇنيادا ئىنسان روھىدىنمۇ سىرلىق نەرسە يوق.

ئادىللىق ھەقنىڭ سۈپىتى.

ھەر ئىككى ئالەمدە، كۆڭۈل ھەقنىڭ نەزەرگاھىدۇر.

ھەقنىڭ مۇھەببەتنى ۋە گۈزەللىكنى ياخشى كۆرۈشىنىڭ سىرى، بۇ پەردىلەرنىڭ، بۇ ھېكمەتلەرنىڭ يارىتىلىشىنىڭ ئاساسىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن جانابى ھەق مىراجدا: "سەن بولمىغان بولساڭ كۆكلەرنى ياراتمايتتىم" دېگەن ئىدى.

ئارىق ھەققە مۇنداق مۇناجات قىلدى: "بارلىق ئاشكارا ياكى مەخپىي ئىشلارنى بىلگۈچى ئى رەب! بارلىق ھۆكۈم سېنىڭ ئىلكىڭدە. ھالبۇكى، كۆڭلىمىز سېنىڭ ھېكمەتلىرىڭدىن خەۋەرسىز. بىز كۆرمەيمىز. ھالبۇكى، سەن بىزنى كېچە-كۈندۈز كۆرۈپ تۇرىسەن. سەۋەپلەرگە باغلىنىپ قېلىپ، كۆزلىرىمىز كۆرمەس بولدى. يېقىن تۇرغان جاننى يىراق قىلما. سېنىڭدىن يىراق تۇرۇش، دەرد ۋە ئازاپقا تولغان بىر ئۆلۈمدۇر. كۆرەلمىگەننى كۆرەلمەيدىغان قىلما. يېشىللىكلەرگە سۇ سەپكىن"

ئەي دوستلار! غەيۋەتتىن توختاڭلار.

گۈزەل ئەخلاق بىلەن زىننەتلەنگەن. گۈل سۈيىنىڭ خۇيى گۈلدىن كەلگەنلىكىنى بىل.

ئېرىقتىكى سۇلار ئېقىپ تۇرىدۇ. ئەمما، ئۇنىڭ يۈزىدىكى ئاي بىلەن يۇلتۇزلارنىڭ شولىسى ئۆزگەرمەيدۇ. چۈنكى ئۇلار كۆكتە تۇرىدۇ.

گۈزەل ئات

بىر بەگنىڭ ئىنتايىن چىرايلىق بىر ئېتى بار ئىكەن. بۇنداق ئېسىل نەسلىلىك ئات پادىشاھتىمۇ يوق ئىكەن. بىر كۈنى بەگ ئېتىنى مېنىپ بىر مەرىكىگە بېرىپتۇ. بۇ يەردە خارەزىم شاھىنىڭ كۆزى بۇ ئاتقا چۈشۈپتۇ. مەرىكە تۈگىگىچە خىيالى ئاشۇ ئاتقا قايتۇ. مەرىكە ئاخىرلاشقاندا، پادىشاھ مۇشاۋىرىغا ئۇ ئاتنى بەگدىن ئېلىپ كېلىشىنى بۇيرۇپتۇ. پادىشاھنىڭ پەرمانىغا بىنائەن ئۇلار دەرھال بەگنىڭ يېنىغا بېرىپ، شاھنىڭ پەرمانىنى بىلدۈرۈپتۇ. بەگ بۇ پەرمانىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن قاتتىق غەمگە چۈشۈپ، كۆڭلى يېرىم بوپتۇ. پادىشاھنىڭ پەرمانىغا قارشى كېلىشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلىپ ناھايىتى ئىزتىراپ چېكىپتۇ ۋە دەرھال ۋەزىرنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۆز ھالىنى بايان قىپتۇ:

"پادىشاھنىڭ ئەمىر-پەرمانى ۋاجىپتۇر. ئۇنىڭ پەرمانى ئالدىدا بوينۇم قىلدىن ئىنچىكە. شۇنداقىمۇ، ۋەزىر جانابلىرىدىن شۇنى ئىلتىجا قىلىمەنكى، ئۇلۇغ تەڭرىقۇتقا بارلىق مال مۈلكۈمنى، ھەتتا تۇرالغۇ ئۆي ماكانلىرىمنىمۇ بەرسەم. ئەمما، مەن ئۈچۈن مۇقەددەس بولغان ئېتىمنى مەندىن ئالمىسا" دەپ يالۋۇرۇپتۇ.

بەگنىڭ بۇ تىلىكىنى ئاڭلىغان ۋەزىر ئەزەم، بەگكە تەسەللى بېرىپ: "غەم قىلما. بۇ ئاتنى مەن يەنە ساڭا قايتۇرۇپ بېرىمەن. ھەممە ئىشلار ئاسان بولۇر" دەپتۇ ۋە ئۇدۇل پادىشاھنىڭ تەختى ئالدىغا كەپتۇ. بەگمۇ ۋەزىر ئەزەمنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ئاتنى پادىشاھ قەسىرىگە ئەكەپتۇ.

پادىشاھ تەختى-راۋاقتىن چۈشۈپ ۋەزىرگە قاراپ: "بۇ ھەقىقەتەن ئېسىل ئارغىماق، شۇنداقمۇ؟" دەپ سوراپتۇ.

ئەقىل بابىدا "دانىشمەنلەرنىڭ پىرى" دەپ نام ئالغان ۋەزىر ئەزەم: "پادىشاھىمىزنىڭ ئېيتقانلىرى بەرھەقتۇر! ئات ھەقىقەتەن گۈزەل! بىراق بېشى ئۆكۈزنىڭ بېشىغا ئوخشايدىغاندەك قىلامدۇ نېمە؟" دەپ ئاستا پادىشاھنىڭ چىرايىغا ياندىن قاراپتۇ. بۇ كۈتۈلمىگەن باھانى ئاڭلىغان پادىشاھ ئۆڭى ئۆڭىگەن ھالدا ئاتقا سىنچىلاپ نەزەر سايپتۇ ۋە بارلىق ئىشتىياقى بىردىنلا بۇلۇتتەك تاراپتۇ.

ھەمدە ئاتنى ئۆز ئىگىسىگە قايتۇرۇپ بېرىشنى بۇيرۇپتۇ.

ۋەزىر ئەزەم ئويدۇرۇپ چىقارغان باھانە بىلەن بەگ ئۆز مەقسىتىگە يېتىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

مەيلى شاھ، مەيلى گاداي ھەممىسى ھەققە مۇھتاج.

قۇياش تۇرۇقلۇق، چىراقتىن مەدەت تىلىمە.

بەزىلەر مەسچىت يولىدا بەختىيار، بەزىلەر باغ گۈلىستاندا غەمگۈزار.

ئەخمەقلەر كۆڭۈل كۆزى كور بولغان چاغدا، ئىماننى بىر چۆگۈن چايغا تېگىشۋېتىدۇ.

باشقىلارغا ياخشىلىق قىلغانسېرى راھەت ھېس قىلسەن. يامانلىق قىلغانسېرى بۇ ھاياتنىڭ ھۇزۇرى سەندىن ئۇزاقلىشىپ، ھاياتنىڭ زىندانغا ئايلىنىدۇ.

شەيئىلەر زىتى بىلەن ئاشكارا بولۇر.

نەپسانى ھەۋەسلەردىن ئاللاھتىن قورقۇپ ۋاز كەچسەڭ، ئىشك ئالدىڭدىن كەۋسەر ئاقىدۇ

پادىشاھ بىلەن مۇدەررىس

بىر پادىشاھ چاھار باغدىكى مەشرەپ بەزمىسىدە شاراپ ئىچىپ مەس بولۇپ قاپتۇ. دەل شۇ چاغدا باغنى سەيلە قىلىۋاتقان بىر مۇدەررىسنى كۆرۈپ قاپتۇ ۋە ئوردا خىزمەتكارلىرىغا، ئۇ ئادەمنى ھۇزۇرىغا ئەكىلىشنى بۇيرۇپتۇ. خىزمەتكارلار ئۇ كىشىنى سورۇنغا باشلاپ ئەكەپتۇ. مەس پادىشاھ مۇدەررىسكە شاراپ ئىچكۈزمەكچى بولۇپ، ئۆز قولى بىلەن مۇدەررىسكە شاراپ سۇنۇپتۇ. ئەمما، مۇدەررىس شاراپنى ئىچىشنى رەت قىلىپ دەپتۇ: "مەن ئۆمرۈمدە مۇنداق بىر نەرسىنى ئاغزىمغا ئېلىپ باقمىدىم. بۇنى ئىچكەندىن كۆرە زەھەر ئىچكەننى ئەلا دەپ بىلىمەن" دەپتۇ.

مۇدەررىسنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان پادىشاھنىڭ غەزىپى كەپتۇ ۋە ساقىغا ئىشارەت قىلىپ: "مۇدەررىسنىڭ كەيپىنى جايىغا كەلتۈرۈپ قويۇڭلار، سورۇنمىز

تازا قىزىسۇن" دەپتۇ.

پادىشاھنىڭ پەرمانى بويىچە ساقى مۇدەررىسنىڭ گەجگىسىگە ئىككىنى قويۇپ، شاراپ تولدۇرۇلغان قەدەھنى قولغا تۇتقۇزۇپتۇ. بۇنىڭ بىلەن چارسىز قالغان مۇدەررىس قورققىنىدىن شاراپنى گۈپپىدە قىلىپ كۆتۈرۈۋېتىپتۇ. مۇدەررىس ئىچكەنسەرى كەيپى كۆتۈرۈلۈپ، نۆۋىتىنى ھېچ قاچۇرماپتۇ ۋە سورۇن ئەھلىنى كۈلدۈرۈپ، سورۇندىن چاڭ چىقىرىۋېتىپتۇ. بىر چاغدا مۇدەررىس ھاجەتكە چىقىپ كىرىش ئۈچۈن ساقىدىن ئىجازەت ئېلىپ خالى جايغا قاراپ مېڭىپتۇ. دەل مۇشۇ ۋاقىتتا پادىشاھنى خالى جايدا بىر گۈزەل ساقلاۋاتقان ئىكەن. مۇدەررىس ئۇ گۈزەلنى كۆرۈپلا ئەس-ھوشىنى يوقىتىپتۇ. دۇنيانى ئۇنتۇپتۇ. ئارىدىن خېلى ۋاقىت ئۆتكەن بولسىمۇ مۇدەررىسنىڭ سورۇنغا قايتىپ كەلمىگەنلىكىنى بايقىغان پادىشاھ ئازراق گۇمان بىلەن خالى جايغا قاراپ مېڭىپتۇ. ئۇ يەردە مۇدەررىس بىلەن ئۇ گۈزەل دېدەكنىڭ پاراڭلىشىپ تۇرغانلىقىنى كۆرگەن شاھ ناھايىتى دەرغەزەپ بولۇپتۇ. مۇدەررىس دەرھال سورۇنغا قايتىپ كەپتۇ. ئارقىدىن كەلگەن پادىشاھنىڭ پەيزى قېچىپ سورۇندا قاپاقنى تۈرۈپ ئولتۇرۇپتۇ. پادىشاھنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن مۇدەررىس مەسلىكتە ساقىغا ۋارقىراپ تۇرۇپ: "ئېمىگە تامنىڭ تۆشۈكىدەك پارقىراپ تۇرسەن! پادىشاھنىڭ كەيپىنى جايغا كەلتۈر! سورۇن قىزىسۇن" دەپتۇ ۋە ئۆز خىيالىدا پادىشاھنىڭمۇ گەجگىسىگە ئىككىنى قويدۇ دەپ ئويلاپتۇ. ئەمما، بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان پادىشاھ ۋە سورۇن ئەھلىنىڭ ھەممىسى پاراقىدە كۈلۈپ كېتىپتۇ. مۇدەررىسنىڭ بۇ گەپلىرىنى چاقچاق دەپ بىلگەن پادىشاھ كۈلگىنىدىن ئۇ دېدەكنى مۇدەررىسكە سوۋغا قىپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

ھەر نەرسىنىڭ ئىختىيارلىق بىلەن بولغىنى ياخشى. زورلۇق بىلەن بولغان ئىشنىڭ مەنىسى بولمايدۇ.

سەن بىرسىگە نېمە قىلساڭ، ئۇمۇ يېنىپ سېنىڭ بېشىڭغا كىلىدۇ.

ئاشىق چوڭلار ئۈچۈن بال، كىچىكلەر ئۈچۈن سۈتتۈر.

جۇھانىڭ ئايالى

ھەر كىم ئۆز دەردى بىلەن ئاۋارە بولۇپ يۈرگەن، ناھايىتى قەھەتچىلىك زامانلار ئۆتكەن ئىكەن. مانا شۇ زامانلاردا جۇھا ئىسىملىك ناھايىتى نامرات بىرسى ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ كىشىنىڭ ئۆيىدە يېگۈدەك نانمۇ يوق ئىكەن. بىر كۈنى جۇھا ئايالىغا: "ھەي گۈزىلىم! قورالىمىز بار، يۈر، ئوۋغا چىقايلى. قولمىزدىكى ئوقيا، قاپقانىنى ئىشقا سېلىپ بىر كىچىك قۇش بولسىمۇ تۇتايلى." دەپتۇ.

جۇھانىڭ ئايالى بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ نارازى بولۇپ ئۇدۇل قازىغا بېرىپ ئەرز قىپتۇ. قازىنىڭ دەرگاھىدا ئادەم كۆپ ئىكەن. ئايال قاش كىرىپكىلىرىنى ئوينىتىپ، قازىنىڭ كۆڭلىنى ئوۋلاپتۇ. كۆڭلى ئۇ خوتۇنغا ئەسىر بولغان قازى: "بۇ يەر سېنىڭ ئەر-شەكايىتىڭنى ئاڭلاشقا ئەپسىز. ئادەم يوق بىر ۋاقىتتا كەلسەڭ شەكايىتىڭنى ئاڭلاشقا قولايلىق ئەمەسمۇ؟" دەپتۇ.

ئايال: بۇ يەرگە كېلىدىغان ئادەملەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيدىكەن. بۇ يەردە كۆڭۈل چېچەكلىرىمىزنىڭ ئېچىلىشىغا ئىمكان يوق.

بۇ تاتلىق سۆزلەرنى ئاڭلىغان قازى: ئۇنداقتا مەقسىتىڭنى ئېنىقراق ئېيت.

ئايال: "بىزنىڭ ئۆي پىنھاندۇر. ئېرىم يېزىغا كەتتى. كۆزەتچىمۇ يوق. ئۆيۈم ئىشىمىز ئۈچۈن ناھايىتى مۇۋاپىق بىر جاي. ئەگەر ئامال بولسا بۈگۈن كېچە كەلسە! كەچتە ھەممە ئادەم ئۆي-ئۆيگە كىرىپ كېتىپ مەھەللە تېچلىنىدۇ" دەپ، ئۇ قازىنى ئۆزىگە مەپتۇن قىلىۋاپتۇ.

شەيتاننىڭ كەينىگە كىرگەن قازى، تۇن قاراڭغۇسىدا ئايالنىڭ ئۆيىگە قاراپ يول ئاپتۇ. ئايال ئۆيىدە ئىككى تال شام يېقىپ، داستىخاننى قولدىن كېلىشىچە تەييارلاپتۇ ۋە ئۆيىگە كەلگەن قازى بىلەن سورۇن تۈزۈپ ئولتۇرۇپتۇ. دەل مۇشۇ چاغدا ئۆيىگە جۇھا كەپ قاپتۇ ۋە ئىشىكىنى قېچىپتۇ. بۇ ئەھۋالدىن قاتتىق قورقۇپ، ئالاقزادە بولۇپ كەتكەن قازى ئۆيىدە يوشۇرۇنغۇدەك بىر جاي تاپالماي، ساندۇقنىڭ ئىچىگە كىرىۋاپتۇ.

جۇھا ئۆيگە كىرىپ: "ھە خوتۇن! ئەتىگەن ئاچچىقنىڭ يامان قالغان ئىدىڭ. ھازىر قارىسام كەيپىڭ جايىدا تۇرىدىغۇ. زادى نېمىگە يامانلىغان ئىدىڭ؟ سەن مەندىن ئورۇنسىز ئاغرىنىدىڭ. مېنىڭ بۇ ئۆيىدە ئاشۇ بۇلۇڭدىكى ساندۇقتىن باشقا بىر نەرسەم يوق. ئۇمۇ ماڭا تۆھمەت قىلىشىڭغا سەۋەب بولدى. خەقلەر ئاشۇ قۇرۇق ساندۇقتا ئالتۇن-كۈمۈش بار دەپ يۈرۈپتۇ. گەرچە بۇ ساندۇقنىڭ تېشى چىرايلىق بولغىنى بىلەن ئىچى قۇيۇرۇق. ئەتە ئۇ ساندۇقنى بازارغا ئاپىرىپ، مەيداننىڭ ئوتتۇرىسىدا خەلقى ئالەمگە كۆرسىتىپ تۇرۇپ كۆيدۈرۈۋېتىمەن. بۇ ئارقىلىق كىشىلەرنىڭ خاتا گۇماندا بولغىنىنى ئىسپاتلايمەن" دەپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئايال: "بۇ يامان نىيىتىڭدىن يان" دەپتۇ.

جۇھا: "جەزمەن شۇنداق قىلىمەن" دەپ، سەھەردە بىر مەدىكارنى ئەكىلىپ، ساندۇقنى ئۇنىڭ دۈمبىسىگە ئارتىپ بازارغا قاراپ مېڭىپتۇ.

ساندۇقنىڭ ئىچىدە پۈكلىنىپ ياتقان قازى قورققىنىدىن تىترەپ تۇرۇپ، پەس ئاۋازدا: "ھەي مەدىكار، مەدىكار!" دەپتۇ. مەدىكار بۇ ئاۋازنى ئاڭلاپ "بۇ ئاۋاز نەدىن كېلىۋاتقاندۇ؟" دەپ ئىككى يېنىغا قارايتۇ ۋە "ئەجەب ماڭا غايىپتىن بىر ئاۋاز كېلىۋاتامدۇ نېمە؟" دەپ ئويلاپ تۇرۇشىغا، ساندۇقتىكى ئاۋاز كۈچىيىشكە باشلاپتۇ. نىھايەت مەدىكار ئۇ ئاۋازنىڭ ساندۇقتىن چىقۇۋاتقانلىقىنى بىلىپتۇ. ساندۇقنىڭ ئىچىدىكى قازى: "ھەي، ئىشلەمچى. قازىخانىدا كاتىپىم بار. ئەھۋالىمنى ئۇ بىلىدۇ. دەرھال ئۇنىڭ يېنىغا بار. ئۇ پۇل بېرىپ بۇ ساندۇقنى سېتىۋالسۇن. ئاغزىنى ھېچ ئاچماي ئۇدۇل ئۆيگە ئەكەلسۇن" دەپتۇ. مەدىكار ساندۇقنى دېگەن يەرگە ئەكىلىپ قويۇپلا، ئۇدۇل كاتىپنىڭ قېشىغا يۈگرەپتۇ. كاتىپمۇ دەرھال بازارغا يېتىپ كەپتۇ.

كاتىپ ساندۇق ئۈچۈن، جۇھاغا 900 تەڭگە بېرىپتۇ. ئەمما، جۇھا: "مىڭ تەڭگە بەرسەڭ بەر، بولمىسا ساتمايمەن" دەپتۇ.

كاتىپ: _ بۇ ساندۇقنىڭ قىممىتى كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ. مىڭ تەڭگىگە يارىمايدۇ.

جۇھا: _ بۇنداق سىرتىغا قاراپ باھا بەرسەڭ بولمايدۇ. ساندۇقنىڭ ئىچىنى ئېچىپ ساڭا كۆرسىتەي. ئاندىن قانچىگە يارايدىغىنىنى بىلىسەن. ئەگەر يارىمىسا

ئالما. سەنمۇ زىيان تارتما.

كاتىپ: "بولدى، ساندۇقنى ئاچما. ئەيىبى بوپ قالسا سەت تۇرمىسۇن. ئۆزۈڭنىڭ ئويىنى باشقىلارغا تاڭما. سەنمۇ ئۆزەڭنىڭ ھالىنى باق. ئادالەتنىڭ بەدىلى ھۇزۇر، زالىملىقنىڭ بەدىلى جاپادۇر" دەپتۇ.

جۇھا: "توغرا. مېنىڭ بۇ قىلغانلىرىم ئوچۇق بىر ناھەقچىلىق. ئەمما، شۈبھىسىز ئۇنىڭ باشتا قىلغانلىرى زالىملىقتىن بەتەر."

كاتىپ: "ھەممىمىز بىلىپ بىلمەي باشتا خاتالىق ئۆتكۈزۈمىز. يۈزمىزنىڭ قارىداپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيمىز"

ئاخىرى كاتىپ مىڭ تەڭگە بېرىپ ساندۇقنى ئاچتۇ.

ئارىدىن بىر يىل ئۆتكەندە جۇھا ئايالىغا دەپتۇ: "ھەي ھىلىگەر خوتۇن. بۇلتۇرقىدەك يوقسۇل ھالغا كەپ قالدۇق. بېرىپ قازىغا ئەر زىل" دەپتۇ. جۇھانىڭ ئايالى يۈزىنى يۆگەپ قازىنىڭ يېنىغا بېرىپتۇ. ئەمما قازى ئايالىنى تونۇۋېلىپ دەپتۇ: "سەن بېرىپ ئېرىڭنى بۇ يەرگە باشلاپ كەل. ئۇنىڭدىنمۇ گەپ ئاڭلاپ باقاي. ئاندىن ھۆكۈمنى بېرەي" دەپتۇ. ئايال بېرىپ جۇھانى قازىنىڭ ئالدىغا ئەكەپتۇ. قازى جۇھاغا قاراپ: "سەن نېمە ئۈچۈن ئۆز ئايالىڭنىڭ ھەققىنى بەرمەيسەن؟" دەپتۇ.

جۇھا: "شەرىئەتنىڭ ھۆكۈمى ئالدىدا بوينۇم قىلدىن ئىنچىكىدۇر. ئەمما، ئۆلسەم، ئۆزۈمنى يۆگىگەندەك كېپەنمىمۇ يوق بىر گادايمەن. مەن بارلىقىمنى بىر قىماردا ئۇتتۇرۇۋەتتىم." دەپتۇ.

قازى ئۆز ۋاقتىدا ساندۇقنىڭ ئىچىدە تۇرۇپ جۇھانىڭ ئاۋازىنى تونۇۋالغان بولغاچقا ئۇنى تونۇۋاپتۇ ۋە ئۆتكەن ئىشلارنى ئەسكە ئېلىپ مۇنداق دەپتۇ: "ئۇ قىمارنى بىر قېتىم مەن بىلەن ئويناپ ئۇتۇۋالغان ئىدىڭ. بۇ يىل ئەمدى مېنى ئالدايمەن دەپ ئاۋارە بولما."

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

شەيتان ۋەسۋەسە قىلىپ، ھەۋۋا ئانىمىزنى ئازدۇرغان ئىدى.

بۇ جاھاندا بىرىنچى قاتىللىق جىنايىتى ئايالنىڭ سەۋەبىدىن بولغان. قايىل

ئىنسى ھابىلىنى ئۆلتۈرۈپ قولىنى قانغا بويىغان ئىدى.

ئى رەبىم بىزگە شۇنداق بىر يېتەكچى نېسىپ قىلغىنىكى، بىزنى مەنۋى كىشەندىن قۇتقۇزسۇن.

"ئىلىم مۇئىننىڭ يوقىتىپ قويغان مېلىدۇر". يوقىتىپ قويغان مال مۇئىننىڭ مەلۇمدۇر.

ئىقبالىدىن نېسىۋىسى بولمىغان، چۈشكۈنلۈكتە ئىزتىراپ چەكمەس.

كىچىكىدىن ئەسىر بولۇپ قالغان ۋە ياكى قۇل بولۇپ تۇغۇلغانلار ئەركىنلىكنىڭ تەمىنى بىلمەيدۇ.

قۇللۇققا كۆنۈپ قالغان ئادەم، قەپەزدىن قۇتۇلۇشنى ئويلىماي، قەپەزنىڭ ئىچىدە ئۇياق-بۇياققا مېڭىپ يۈرۈيدۇ.

ئۈچ شاھزادە

بۇرۇننىڭ بۇرۇنىسىدا بىر سەلتەنەتلىك پادىشاھ ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ پادىشاھنىڭ ئۈچ ئوغلى بار ئىكەن. بۇ ئۈچ ئوغۇلنىڭ ئۈچلىسى ھەم قەلەمدار ھەم ئەلەمدار ئەزىمەتلەر ئىكەن.

بىر كۈنى ئۈچ ئوغۇل دادىسىنىڭ ھوزۇرىغا كەپتۇ. پادىشاھ كۆزىنىڭ نۇرى ھېسابلىنىدىغان ئوغۇللىرىغا تەبەسسىم بىلەن نەزەر تاشلاپتۇ.

ئوغۇللار ئاتىسىغا مەملىكىتىنىڭ پۈتۈن يەرلىرىنى ئايلىنىپ كېلىش ئارزۇسىنىڭ بارلىقىنى، شاھ ئاتىسىنىڭ ئىجازەت بېرىشىنى تۆۋەنچىلىك بىلەن ئىلتىجا قىپتۇ. پادىشاھ ئوغۇللىرىنىڭ ئىلتىماسىنى قوبۇل كۆرۈپ، رۇخسەت قىپتۇ ۋە يولغا چىقىش ئالدىدا ئۇلارغا مۇنداق نەسىھەت قىپتۇ:

— نەگە بارساڭلار بېرىڭلار، بۇنىڭغا رۇخسەت. ئەمما، "ئەقلىنىڭ قاپقىنى" دېگەن يەرگە زىنھار بارمىغايىسىلەر. ئۇ يەردىن ئۆزۈڭلارغا كېلىدىغان خېيىم-خەتەردىن ساقلىنىڭلار.

شاھزادىلەر شاھ ئاتىسى بىلەن خوشلىشىپ، ۋەتىنىنىڭ بارلىق يەرلىرىنى ئايلىنىپتۇ. ئەمما، ئۈچ ئوغۇلنىڭ خىيالى ئاتىسىنىڭ "بارماڭلار" دېگەن "ئەقىلنىڭ قاپقىنى" دېگەن يەردە ئىكەن. ئۈچىلىسى شۇ يەرگە بىر بېرىپ كۆرۈپ باققۇسى كەپتۇ. نىھايەت تاقىتى قالمىغان بۇ ئۈچ شاھزادە بىر كۈنى شۇ يەرگە قاراپ ئات ساپتۇ.

ئۇ يەردە بەھەيۋەت بىر قەلئە بار بولۇپ، قەلئەنىڭ دېڭىزغا قاراپ تۇرغان بەش، قۇرۇقلۇققا قاراپ تۇرغان بەش دەرۋازىسى باركەن. ھەر دەرۋازا ئالدىدا ساھىبجامال بىر قىزنىڭ رەسىمى ئېسىلغان ئىكەن. بۇ ئۈچ شاھزادىنىڭ ھەممىسى ئاشۇ قىزغا ئاشىق بولۇپ قاپتۇ. ئالدىدىكى بەش دەرۋازىدىكى رەڭ ۋە پۇراقلاردىن پەيدا بولغان ھېسلا، قالغان بەش دەرۋازىدىكى ئىچكى تۇيغۇلارغا ئوخشايدىغان سىرنى ئاچاتتىكەن. ئەمما سۈرەتنى كۆرۈپ ئۇلارنىڭ ئەقىل كۆزى كور بوپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۈچىلىسى ئاشۇ ساھىبجامالنى ئىزدەشكە باشلاپتۇ. ئەمما ھېچ يەردىن تاپالماپتۇ. ئارىدىن كۈنلەر، ئايلار ئۆتۈپتۇ. يىللار سۈدەك ئېقىپ كېتىپتۇ. ئاخىرى بىر كۈنى بىر بوۋاي ئۇ رەسىمگە قاراپ، بۇ قىزنىڭ شەرقىتىكى يىراق بىر ئەلنىڭ پادىشاھىنىڭ مەلىكىسى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئاتلىرىنى ئاشۇ ئۇزاق ماكانلارغا چاپتۇرماقچى بوپتۇ. لېكىن چوڭ شاھزادە ئازراق ئويلىنىپ دەپتۇ: "ھەي قېرىنداشلىرىم، بىز بۇرۇن باشقىلارغا نەسىھەت قىلاتتۇق. خەلقنىڭ ئاھۇ-زارىنى ئاڭلاپ، ئۇلارغا "قىيىنچىلىققا سەۋر قىلىڭلار. سەۋر بەختنىڭ ئاچقۇچى" دەيتتۇق. ئەمدى بىزدىكى سەۋر-تاقەت قەيەرگە كەتتى؟ قېنى ئۇ مىزان؟ ئەسكەرلەر جەڭدە ئۈمىدسىزلىككە چۈشكەندە، "غەيرەت قىلىڭلار ئەزىمەتلەر! باھادىرلىقنىڭلارنى نامايەن قىلىدىغان ۋاقىت كەلدى!" دەيتتۇق. ئاتلار بىر-بىرى بىلەن چىرىماشقان، كېسىلگەن باشلار يەرگە توروكلاپ چۈشكەن ئاشۇ جەڭگاھلاردا باتۇرلىقىمىزنى كۆرسىتىپ ئېگىز كۆتۈرگەن تۇغ ئەلەملىرىمىز، قىلىچ ۋە قالقانلار نەدە قالدى؟ ھەي قېرىنداشلىرىم ئۆزىمىزدىن خىجىل بولايلى! باشقىلارغا نەسىھەت قىلغاندا "ھاي ھاي" دەپ، ئۆزىمىزگە كەلگەندە خوتۇن كىشىدەك "ۋاي، ۋاي" دەمدۇق؟ بۇرۇن باشقىلارنىڭ دەرتلىرىگە دەرمان بولغان ئىدۇق. مانا ئەمدى ئۆزىمىز دەرتكە پاتتۇق" دەپتۇ. ئەمما، يەنە شۇ سۈرەتكە مەپتۇن بۇلۇپ، ئۈچىلىسى ئۆز ئانا ۋەتىنىدىن، مېھرىبان ئاتا ئانىسىدىن، سۆيۈملۈك خەلقىدىن ئايرىلىپ، توغرىلىقتىن، سەۋردىن ۋاز كېچىپ، مەجھۇل سۆيگۈنىڭ يولىغا راۋان

بولۇپ، يىراق ئەل تەرەپكە ئات چاپتۇرۇپتۇ.

بۇ ئۇچ شاھزادە يىراق ئەلگە كېلىپ، ئۇچى ئۇچ تەرەپتە، خۇددى قۇشلار دەك دان ئىزدەشكە باشلاپتۇ. ئۇلار شۇنچە تىرىشقان بولسىمۇ مەلىكە بىلەن كۆرۈشۈش ئىمكانىغا ئىگە بولالماپتۇ. ئاخىرى چوڭ ئاكىسىنىڭ سەۋر-تاقىتى تېشىپ دەپتۇ: "ھەي جېنىم قېرىنداشلىرىم. مېنىڭ ئەمدى ھېچ چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى. ساھىبجامالنى كۆرۈش ئىستىكىدە قەلبىم پۇچۇلاندى. مەن پادىشاھ ئوردىسىغا زورلۇق بىلەن بولسىمۇ كىرمەن" دەپتۇ. بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ئىككى قېرىندىشى: "سەن بۇ گەپلەرنى دەپ يارىمىزغا تۈز سەپمە، بىزنىڭمۇ دەردىمىز كۆپ. ئەمما، سۆزلىسەك سېنىڭ ئىچىڭ دەردكە تولدۇ. دېمىسەك قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۈمىد يوق. دەيلى دېسەك دېيىشكە ئىجازەت يوق" دەپتۇ. بۇ سۆزلەرگە قۇلاق سالمىغان ئاكىسى قېرىنداشلىرى بىلەن ۋىدالىشىپ "سۆيگۈسىز دۇنيانىڭ ماڭا ھېچ لەززىتى يوق" دەپتۇ ۋە يادىن چىققان ئوقتەك ئۇدۇل پادىشاھ قەسىرىگە يۈگۈرەپتۇ. ئاخىرى بىر ئاماللارنى قىلىپ پادىشاھ ھوزۇرىغا بېرىپ پادىشاھنىڭ قولىنى سۇيۇپ، يۈكۈنۈپ تۇرۇپ ئۆز كۆڭلىنى ئىزھار قىپتۇ. پادىشاھنىڭ بارلىق ئەھۋاللاردىن خەۋىرى بار ئىكەن. يالغاندىن ھېچ بىر ئىشنى بىلمەس بولۇۋاپتۇ.

شاھزادە: "ئەي، ئۇلۇغ شاھىنشاه! سېنىڭ پەرمانىڭ ئۇلۇغدۇر. قولۇڭ بىلەن بۇ دۆلەت ئېتىنىڭ چۇلۇۋۇرىنى ئوينىتىپ تۇرۇپسەن. شۇ مۇبارەك قولۇڭ بىلەن مېنىڭ بۇ دەرتلىك بېشىمنى ئوڭشاپ قويساڭ" دەپ ئىلتىجا قىپتۇ.

پادىشاھ: _ سەن شۇنچە ئۇزاقلاردىن كەلگەن بىر مېھمان. نېمە تىلىكىڭ بار. ئەگەر مال-مۈلكىڭ ئوغرىلانغان بولسا زىياننى تۆلەپ بېرى. ئەگەر مەنسەپ ئىستىسەڭ مەنسەپ بېرى.

يېنىدا قول قوشتۇرۇپ تۇرغان ۋەزىر ئەزەم گەپكە ئارىلىشىپ: "ئاللىبىرىدىن شۇنى تۆۋەنچىلىك بىلەن ئىلتىماس قىلىمەنكى، ئەگەر ئىجازەت بەرسە ئىشنىڭ باش ئايىغىنى ئازراق ئىزاھلاپ ئۆتەي" دەپتۇ ۋە ئىجازەتتىن كېيىن گېپىنى باشلاپتۇ: "ئۇنىڭ دەردى ئاشىقتۇر. ئۇنىڭدىن باشقا ھەرقانداق نەرسە ئۇنى مۇرادىغا يەتكۈزەلمەيدۇ. ئاشىق ئۈچۈن مال-دۇنيادىن، مەنسەپتىن، شوھرەت ۋە سەلتەنەتتىن ۋاز كېچىپ مۇشۇ سەرسانلىق يولنى تاللىغان. ئۇنىڭ كۆڭلىدە ھەتتا پادىشاھلىق ئويمانمۇ يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ شاھزادىلىقتىنمۇ ۋاز كەچكەن.

ئەمما، جان بولمىسا جاھان نەدە ؟ سەن مەلىكىنى ئوۋلاش ئۈچۈن كېلىپ ئۆزەڭ ئوۋ بولىدىغان بولىدۇڭ. ئىشقى ئوتى سېنى زىندانغا ئاپىرىدۇ" دەپتۇ.

شاھزادە ۋە پادىشاھ ۋەزىرنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ ھاڭ- تاڭ قاپتۇ. شاھزادە ئاغزىنى ئېچىپ گەپ قىلىشقا جۈرئەت قىلالماپتۇ ۋە ئەقلىگە مۇنداق ئوي كەپتۇ: "ئەگەر بۇ مەنە بولسا، سۈرەت نەدە ؟ ئەي تەن، ئەمدى بۇ جاندىن كەچ! كەچمىسەڭ ئۆزەڭگە باشقا بىر جان تاپ"

شۇنداق قىلىپ شاھزادە بىر مۇددەت پادىشاھ قەسىرىدە قاپتۇ. ئەمما، كۆڭلى كۆيۈپ كاۋاپ بوپتۇ. ئاخىرى: "پادىشاھ ھەركىمنىڭ كاللىسىنى بىر قېتىم كېسىدۇ. مېنىڭ كاللام پادىشاھىمغا يۈز مەرتەم قۇربانلىق بولسۇن! مەن مال دۇنيارىم يوق بىر گادايىمەن. ئەمما، شەرەپكە تولغان بەندىمەن. بېشىم مىڭلارچە باشقا تەڭ كېلۇر" دەپتۇ ۋە دەردكە تولغان كۆڭۈل بىلەن ئەجەل شارابىنى ئىچىپتۇ.

ئاكسىپنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئالغان ئىككى قېرىنداش قاتتىق ئىزتىراپ چېكىپتۇ ۋە كىچىكى ئاغرىپ يېتىپ قاپتۇ. ئوتتۇرانجىسى ئوردىغا كىرىپ ئاكىسى بىلەن ئەڭ ئاخىرقى قېتىم ۋىدالىشىش ئۈچۈن جىنازە نامىزىغا قاتنىشىپتۇ.

دەپنە مۇراسىمىدا پادىشاھ ئوتتۇرانجى شاھزادىنى كۆرۈپ: "بۇ مەرت يىگىت كىم ؟ بۇمۇ دېڭىزدىكى بىر بېلىقتەك قىلىدۇ" دەپ سوراپتۇ.

ۋەزىر ئەزەم: _ بۇ يىگىت رەھمەتلىكنىڭ ئىنىسى بولىدۇ .

پادىشاھ ئۇنىڭغا ئىلتىپات قىلىپ: "سەن بىزگە ئاكاڭنىڭ ئامانتى!" دەپ، ئۇنى ياخشى كۈتۈۋېلىشنى بۇيرۇپتۇ .

ئورۇقلاپ، ھالسىزلىنىپ كەتكەن شاھزادە مۇنداق دەپتۇ: "مەنمۇ بىر پادىشاھ ئەۋلادى تۇرسام، مەنمۇ بىر ئاينىڭ نۇرى تۇرۇقلۇق نېمە ئۈچۈن بۇنچە خارلىق تارتىپ كەتتىم ؟ ئەمدى بېشىمنىڭ ئاغرىقى ساقايدى، مەنمۇ بىر يېڭى يول تاپاي" دەپ ئۆز قۇزىدىن غۇرۇرلىنىپتۇ. بۇ تەكەببۇرلۇقنى سەزگەن پادىشاھنىڭ كۆڭلى غەش بوپتۇ. كۆڭلى يېرىم ھالدا دەپتۇ: "ئەي ئەدەپتىن مەھرۇم قالغان پەسكەش، ئەجەبا ياخشىلىقنىڭ مۇكاپاتى مۇشۇما ؟ سەن مېنىڭ كۆزۈمگە تىكەن سانجىپ، توپا چېچىشنى مۇناسىپ كۆردۈڭ. مەن ساڭا كۆككە چىقىشقا شوتا قويىسام، سەن مېنىڭ بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن قولۇڭغا ئوقيا ئالدىڭ."

پادىشاھنىڭ بۇ دەرتلىك نىدالىرى شاھزادىگە تەسىر قىپتۇ. ئابايىقى خۇشاللىقى بىردەملىك بۇلۇتتەك تارىلىپ كېتىپتۇ ۋە ئۆز يۇرتىنى ئويلاپ غەمگە پېتىپتۇ. ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى سەۋەبىدىن بېشىنىڭ ئاغرىقى ئېشىپتۇ. ئۆكۈنۈپ، كۆز ياشلىرىنى ئېقىتىپ نىدا قىپتۇ: "ئەي رەب! مېنىڭدەك بىر ئارسلاننى ئۆكۈزنىڭ قۇيرۇقىغا ئەسىر قىلىدىك. پادىشاھقا يامان مۇئامىلە قىلدىم. ھاكاۋۇرلۇقۇمدىن بۇغدايىنى دەپ قىلتاققا چۈشتۈم" دەپ كۆڭلى تەۋبە بىلەن ھەققە يار بوپتۇ. ئەمما، شاھزادە ئارىدىن بىر يىل ئۆتمەي ۋاپات بوپتۇ. شاھزادىنىڭ ئۆلۈمىدىن پادىشاھ بەكمۇ ئازاپلىنىپتۇ.

ئۈچىنچى شاھزادە ھەممىسىدىن ئەقىللىق ھەم سەۋرچان بولۇپ، مەلىكىگە ۋە دۆلەتكە ھاكىم بوپتۇ ۋە ئاخىرى ئۇزاقلاردىكى ياد ئەلدە غايىپ بولۇپ، تونزاقىدەك تونۇپ، تۇپراققا قوشۇلۇپ كېتىپتۇ.

ئۆز يۇرتىدىكى شاھ ئاتىسى ئۆز ۋاقتىدا ئۈچ ئوغلىنىڭ ئۆز نەسىھەتىنى ئاڭلىمىغانلىقىنى ئاڭلاپ، چوڭقۇر ئازاب ئىچىدە تەختى راۋاقتىن، سەلتەنەتتىن ۋاز كېچىپ، قەدىناس رەپىقىسى بىلەن ھەققە ئاشىق بوپتۇ. ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدەك ئوت ئىچىدىكى گۈلىستانغا تالىپ بوپتۇ. سەۋر ئىچىدە ئىسمائىلدەك تەسلىمىيەت بىلەن ئاشىق پېچىقىغا بوينىنى سۇنۇپتۇ.

◀ ھېكمەتلىك سۆزلەر:

كۆزۈڭنى ھەقىقەت گۈزەللىكىدىن باشقىغا بۇرما.

ئىنسان "قىلما" دېگەن ئىشنى قىلىشقا ھېرىسمەندۇر.

قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئەقلىنى ئۆزۈڭگە دوست قىل.

گۈلدەك تىكەندىن ھەزەر ئەيلە.

ئېغىلدا ئۆكۈزنىڭ ئورنىدا بىر ئېشەك كۆرسەڭ گۇماندا بول.

كۆڭۈلنى يورۇتقان ئەقلىڭدىن ئېزىپ، كۈندۈزدە قاراڭغۇلۇقتا قالما.

سۈرەتنى كۆرۈپ ھەرگىز ھوشۇڭنى يوقاتما.

ئەقىل ئاچقۇچى بولمىسا، ھەقىقەت ئىشكىنى ئاچمەن دېيىش قۇرۇق ھەۋەستىن ئىبارەت.

قوي يايلاقتا ئوتلىسا، پادىچى ئۇنىڭغا كۆز قۇلاق بولسۇن.
 قازاننىڭ تېشى ئوتنىڭ سۈرىتى بولسا، ئىچىدىكى مەنەسىدۇر.
 كۆڭۈل كۆزى بىلەن كۆرگەن ھەر نەرسە ھەقىقىي نەرسىدۇر.
 ئىشقى ماكانسىزلىق ئالىمىدە ھارارەتنىڭ مەنبەسى. ئۇنىڭ بىر ئۇچقۇنى
 بىلەن يەتتە دوزاخنى تۇمان قاپلايدۇ. ئىشقى ئوتى دوزاخ ئوتىنى ئۆچۈرىدۇ.
 شۇڭا دوزاخ ئوتى شۇنداق دەيدۇ: "تېز ئۆچ! بولمىسا ئوتۇڭ بىلەن ئوتۇمنى
 ئۆچۈرۈۋېتىسەن"
 ھەممە نەرسە تۇپراقتىن ۋۇجۇتقا كېلىدۇ. يەنە قايتىدىن تۇپراققا ئايلىنىپ
 كېتىدۇ.

ئاخىرقى بەش بېيىت

مەسنەۋى شېرىپ "تىن ئىبارەت بۇ كىتاب "ئۈچ شاھزادىنىڭ ھېكايىسى"
 ناملىق ئاخىرى يوق ھېكايە ئارقىلىق ئەنە شۇنداق ئاخىرلىشىدۇ.
 جالالىدىن رۇمىنىڭ ئوغلى سۇلتان ۋەلەد دادىسىدىن، ئۈچ شاھزادىنىڭ
 ھېكايىسىنى نېمە ئۈچۈن ئاخىرلاشتۇرمىغانلىقىنى سورىغاندا، جالالىدىن رۇمى
 تۆۋەندىكى بەش بېيىت ئارقىلىق جاۋاپ بەرگەن.

بۇنىڭ ئىزاھاتى باردۇر، لېكىن كۆڭۈل باغلاندى،
 ئەمدىلىكتە سىرتقا بىر نەرسە چىقمايدۇ.

شاھزادىلەرنىڭ ھېكايىسىنىڭ ئاخىرى قالدى،
 3-شاھزادىنىڭ ھېكايىسى تولۇق سۆزلەنمىدى.
 سۆز سۆزلەش قابىلىيىتىم تۆگىدەك ئۇيقۇغا كەتتى.
 ئەمدى مەنمۇ سۆزلىمەيمەن، ئاغزىمنى يۇمدۇم.
 قالغان سۆزلەر تىلىسىز ھالدا،
 تىرىكلەرنىڭ كۆڭلىگە ئايان بولسۇن.
 ئۇخلاۋاتقان تۆگە سىرلارنى سۆزلىيەلەمتى؟

كۆچۈپ كېتىش زامانى يېتىپ كەلدى. ئېرىقتىن ئاتىلىشىم كېرەك!

خاتىمە

مەۋلانە جالالىدىن رۇمى ھەزرەتلىرىنىڭ ئوغلى ئارىف مەۋلانە باھەئۇددىن ۋەلەد ھەزرەتلىرىنىڭ "مەسنەۋى شېرىپ" ناملىق كىتابىنىڭ ئاخىرقى قىسمىغا كىرگۈزۈلگەن بېيتلارنىڭ تەرجىمىسى :

دادام "مەسنەۋى"نى سۆزلەشتىن توختىغاندا، ئۇنىڭدىن سورىدىم: -
سۆزلىرىڭىزنى توختىتىشىڭىزنىڭ، ئىلاھى ئىلىم ئىشىكىنى يېپىشىڭىزنىڭ سەۋەبى
زادى نېمىكىن؟

دادام شۇنداق دېدى: "ھاردۇق يەتكەنسېرى سۆزلىرىم زېرىكىشلىك بولۇشقا
باشلىدى. ئەمدى قەتئى سۆزلىمەيمەن. كۆچۈپ كېتىش ۋاقتى يېتىپ كەلدى.
يولمىز ھەق يولىدۇر. ھەممە نەرسە ھالاك بولىدۇ، پەقەت ئۇنىڭ ھەقىقىتى
باقىدۇر. تىلىسىز ھالدىكى گېيىمىنىڭ ئاخىرىنى، مەنۋىيەت ئىگىلىرى چۈشىنەلەيدۇ.
غەيۋەت-شىكايەت ئىچىدە ئۆتكەن بۇ ئۆمۈر ئاخىرلاشتى. بۇ تەندىن قۇتۇلۇشنىڭ
ۋاقتى كەلگەنلىكىدىن خوش خەۋەر بېرىمەن. ئەمدى مەڭگۈلۈك ئالەمگە ساياھەتكە
چىقمەن. تامچىلاردىن قۇتۇلۇپ، دەرياغا قوشۇلىمەن. چۈنكى بۇ ئالەم سۇ
بىلەن تىرىك تۇرىدۇ. ئۇ دېڭىزدىن تامچىغا ئىگە بولغانلىقى ئۈچۈنلا شۇنداق
گۈزەلدۇر. ئەمدى بۇ جان، بىر پارچە تۇپراق ۋە نەملىك ئىچىدە تىرىلسە،
دەريا ئالەمىدە قانداق بىر ئىززەت ۋە شۆھرەتكە ئىگە بولىدىغانلىقىنى بىر كۆر!
دېڭىز شەھەرگە ئوخشىسا، نەم ئۇنىڭ ئىشىكىدۇر. نەملىك تامچىغا ئوخشايدۇ،
دېڭىز بىر چەكسىزلىك. جەندەك بۇ ھور بىلەن يۇقىرىغا كۆتۈرۈلگەن. جانان
دەرياسىدا باقىيلىققا ئېرىشىسەن. بىكاردىن بىكارغا ئاۋارە بولۇپ، تۇپراقتىن
دېڭىز ئىزدىمە. تۇپراقتىكى ھەرنەرسىنىڭ بارىدىغان يېرى يەنە شۇ تۇپراق.
جان دېڭىزى دولقۇنلىسا جانان تەرەپكە قاراپ ئاقىدۇ. شۇڭا جەندىن جاناننى
تەلەپ قىل. پەقەت دىلىڭدا جانابى ھەقىنىڭ ئىسمىنى زىكر قىل. بۇنىڭ بىلەن
بۇ پانى دۇنيادىن قۇتۇل. ئۆمۈر ئۇرۇقلىرىنى شورلۇق تۇپراققا تېرىساڭ زىيان
تارتىسەن. بۇنداق بىر بىباھا ئۆمۈرنى نېمىشقا ئۇنداق بىكاردىن زاپا قىلسەن؟

ئەي ھۈنەر ئىگىسى، گۈل بېغىغا بېرىپ تىكەننى ئېلىپ كېلىش، قاراپ تۇرۇپ ئالدىنغانلىق. مال-دۇنيا ئۈچۈن سەرپ قىلغان ئۆمۈرگە ۋاي ئېست! ھەق ئۈچۈن ئۆتكۈزگەن ئۆمۈر، نېمە دېگەن بەختلىك بىر ئۆمۈر-ھە! ئەقىلنى ئىشلىتىپ ئۆتكۈزگەن بىر ئۆمۈر ھەق يولىدا ئەبەدىيلىككە مۇيەسسەر بولىدۇ. ئىبادەت ئىچىدە ئۆتكۈزگەن بۇ ئون كۈنلۈك ئۆمۈر ھەددى ھېسابسىز بىر ئۆمۈرگە تەڭ بولىدۇ. بۇ ئۆمۈر بازىرىدا ياخشى تىجارەت قىلساڭ بىر تىكەندىن مىڭلارچە گۈلگە ئىگە بولالايسىن. بۇ ئۆمۈر ئېكىنزارلىقىغا بىر دانە ياخشى ئۇرۇق تېرىساڭ، ھەق ساڭا ئون، ھەتتا مىڭلاپ بېرىدۇ. ئەي ئەسلىدىن ئايرىلغان پارچە، ئەسلىڭگە تالىپ بول. مەۋجۇتلۇقۇڭ ھەقىقەت نۇرىدا يوق بولسۇن. تەن كۆپىدا سۇدەك مەھبۇس بولۇپ قالغانسېرى ئۇنىڭدىكى كۆپۈكلەردەك غەيۋەت، سۈلھى ۋە ئۇرۇش ئىچىدە قالسىن. بۇ نەقىشلەر، سۈرەتلەر سۇنىڭ ئۈستىدىكى كۆپۈكلەرگە ئوخشايدۇ. ئىچىدىكى سىر تېشىغا چىقمىغاندىكىن سۇ ئۈستىدە پەقەت كۆپۈكلە كۆرۈنىدۇ. تونۇردا پىشىپ چىققان ناننىڭ پۇرىقىدىن ئۇنىڭ تەمىنىڭ قانداقلىقىنى بىلگىلى بولىدۇ. ئىنسانلارنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىمۇ مانا مۇشۇنىڭغا ئوخشايدۇ. سۆز-ھەرىكەتلىرى ئۇلارنىڭ روھلىرىنى نامايەن قىلىدۇ. جاننىڭ كەيپىياتىدىن ئۇنىڭ ياخشى-يامانلىقىنى بىلگىلى بولىدۇ. سۇ كۆپ ئىچىدە تۇرۇۋېرىپ، دېڭىزدىن مەھرۇم قېلىپ، بۇزۇلۇپ قالمىسۇن. توختام سۇ سېسىپ قالىدۇ.

بۇنداق سۇنىڭ رەڭگى، پۇرىقى، تەمى ئادەمنى سەسكەندۈرىدۇ. ھەزرىتى پەيغەمبەر: "ئىككى كۈنى ئوخشاش ئۆتكەن، ئېھساندىن مەھرۇم قالغان ئادەمدۇر" دېگەن. ئەخمەقلەرچە ياشىغان ئىنسان ناداندۇر. ئۇنداقلارنىڭ خۇرجۇنىنى بوش دەپ قالما، ئىچى شامال بىلەن تولغان. ئۇنداقلار دەرھال ئالدىنقى سەپتىن ئارقىغا ئۆتۈۋالىدۇ. سەپنىڭ سۈيىنى كۆپۈك بىلەن تولدۇرۇۋالىدۇ. ئەمما، جاپاسى داۋاملىق ئارتىدۇ. داۋاملىق سەتلىشىدۇ، كەمچىلىكى ئاشىدۇ. ئۇ ئىشكىتىن قوغلىنىپ، دوزاخقا يۈزلىنىدۇ. سۈپ-سۈزۈك دېڭىز ئۇنىڭغا ئۆتەك كۆرۈنۈپ ئازابلىنىدۇ. ھالىڭنىڭ ناچارلىشىدىن، غەپلەتكە ئەسىر بولماستىن بۇرۇن ساداقەتمەنلىك بىلەن يولۇڭدىن يان. بارلىقىڭنى جانابى ھەقىقەت بىرلىكى ئىچىدە يوقات. شەيتاندىن ئىشىكىڭنىڭ ئالدىدىن قوغلانما! بىپايان دېڭىزغا قوشۇل!

تۈگىدى

